EMBERHALÁSZ

HIT • MŰVÉSZET • TÁRSADALOM

„Támaszkodjatok bátran a levegőre"

VI. évfolyam 1–2. szám, január–február

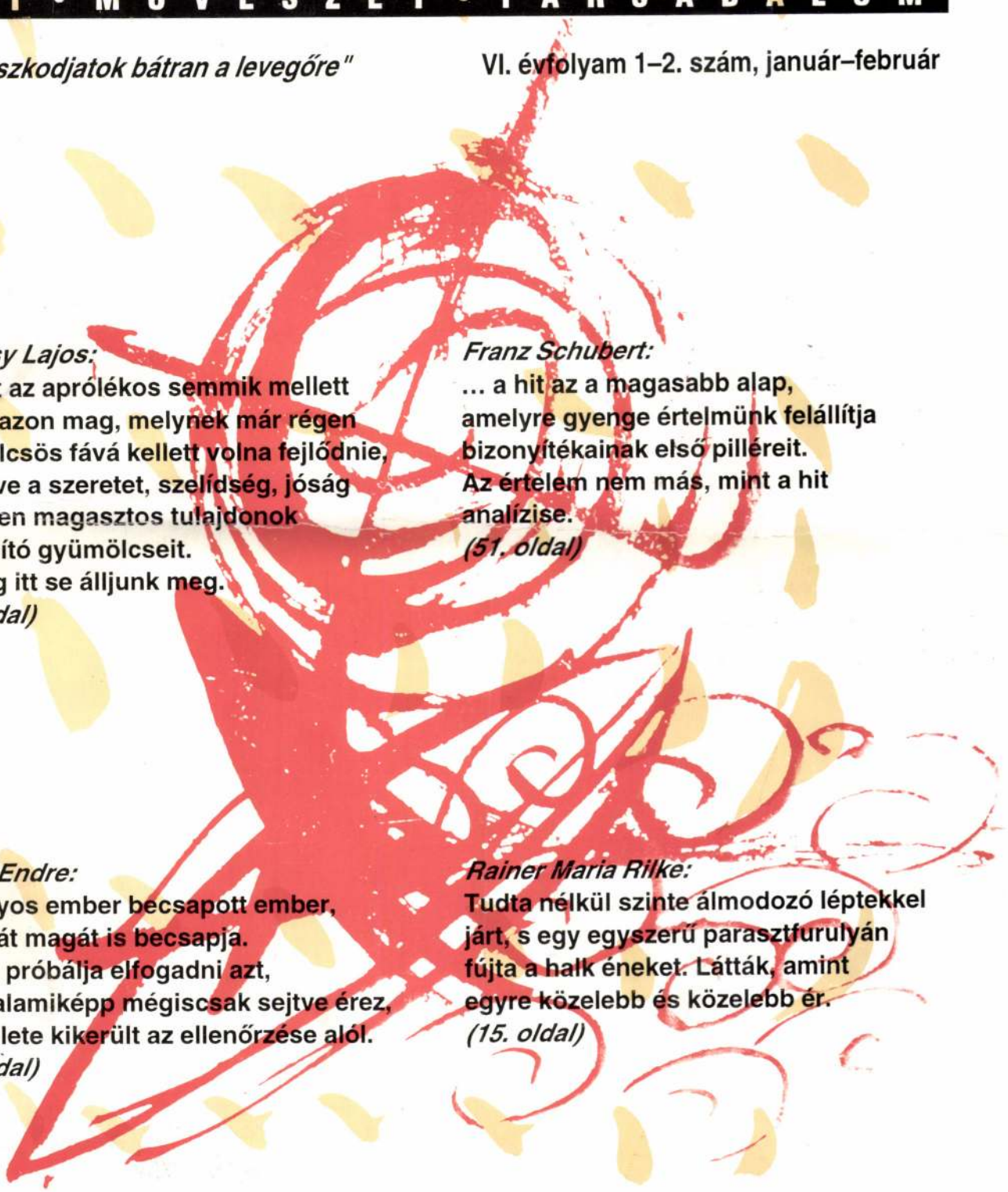

Gulácsy Lajos:
... mert az aprólékos semmik mellett elvész azon mag, melynek már régen gyümölcsös fává kellett volna fejlődnie, teremtve a szeretet, szelídség, jóság s minden magasztos tulajdonok boldogító gyümölcseit. De még itt se álljunk meg.
(49. oldal)

Franz Schubert:
... a hit az a magasabb alap, amelyre gyenge értelmünk felállítja bizonyítékainak első pilléreit. Az értelem nem más, mint a hit analízise.
(51. oldal)

Török Endre:
A hiányos ember becsapott ember, aki saját magát is becsapja. Ezáltal próbálja elfogadni azt, amit valamiképp mégiscsak sejtve érez, hogy élete kikerült az ellenőrzése alól.
(10. oldal)

Rainer Maria Rilke:
Tudta nélkül szinte álmodozó léptekkel járt, s egy egyszerű parasztfurulyán fújta a halk éneket. Látták, amint egyre közelebb és közelebb ér.
(15. oldal)

Számunkat Gulácsy Lajosért (1882–1932) és Franz Schubertért (1797–1828) ajánljuk

EMBERHALÁSZ

VI. évfolyam 1–2. szám, 1997. január–február

Szerzőink:
(A.) Báthonyi György muzsikus-előadóművész; *Barsi Balázs* ferences magiszter; *Bíró József* költő, képzőművész; *Cseri Kálmán* református lelkész; *Erdélyi Z. János* műfordító; *Füst Milán* (1888–1967) költő, író, drámaíró; *Gádor Ágnes* műfordító; *Gulácsy Lajos* (1882–1932) festőművész; *Hamvas Béla* (1897–1968) esszéíró; *Jelenits István* piarista tanár, irodalomtörténész; *Karácsonyi István* zenetörténész; *Koppány Zsolt* költő, író, esszéista; *Korányi Tibor* író; *Kosztolányi Dezső* (1885–1936) költő, író, műfordító, hírlapíró; *Kovács Ferenc* író, műfordító, egyetemi oktató, Oslói Egyetem; *Löveid, Cecilie* író, tanár, színháztörténész; *Lyka Károly* (1869–1965) művészettörténész, kritikus; *Molnár V. József* néplélekrajzkutató; *Oláh András* költő; *Polgár Julianna* költő; *Rilke, Rainer Maria* (1875–1926) osztrák költő; *Schmideg József*, az Országos Rabbiképző Intézet tanára; *Schubert, Franz* (1797–1828) osztrák zeneszerző; *Simek Valéria* óvónő, versíró; *Stanczik-Starecz Ervin* író; *Szikra János* versíró; *Török Endre* irodalomtörténész, tanár

Köszönetet mondunk *Cecilie Löveidnek*, hogy hozzájárult színműve részletének közléséhez.

A Gulácsy Lajos-képek forrása:
Szíj Béla *Gulácsy Lajos* Corvina, 1979
A Franz Schubert-dokumentumok forrása:
Richard Petzold *Franz Schubert élete képekben* Zeneműkiadó Vállalat, Budapest, 1955

Legközelebbi számunk áprilisban jelenik meg.

EMBERHALÁSZ Megjelenik kéthavonta. A szerkesztőség tagjai: *J. Király István* felelős szerkesztő; *Szalma János* művészeti szerkesztő; *Koppány Zsolt* szerkesztő, valamint *Király Ágnes* örökös tag; *Csoma Áron* alapító tag. **A szerkesztőség ideiglenes levélcíme:** Király István 1143 Budapest, Francia út 39/a, IV. emelet 15. Kiadja a Hatodik Síp Alapítvány az Új Mandátum Könyvkiadó (Budapest V., Falk Miksa u. 18., II. emelet 4., telefon/fax: 131-8844) közreműködésével. Felelős kiadó: *Németh István*. Tördelés: *Matók E.* Nyomás: Főnix Kft. Felelős vezető: *Soskóné Müller Judit*. **Kapható** egyes budapesti könyvesboltokban.
ISSN 1216-7029, HU ISSN 1216-7029

Alapítványi adományok a Hatodik Síp Alapítvány javára tehetők: MNB 219-98351-15425/1. Kérjük feltüntetni: *„Az EMBERHALÁSZ című lap céljára elkülönítve".*

Lapunk a *Soros Alapítvány* támogatásával jelenik meg. Külön köszönetet mondunk Bakos Istvánnak, a lap létrejöttéhez nyújtott segítségéért.

KERESŐ

Születéséről: *Gulácsy Lajos* 3
NAPLÓJEGYZET: *Franz Schubert – Gádor Ágnes* fordítása 5

Falak
Kedves tanulóévek: *Gulácsy Lajos* 7
ALLEGORIKUS ELBESZÉLÉS: *Franz Schubert – Gádor Ágnes* fordítása 9
Ártatlanság és próbatétel: *Török Endre* 10–13
Párbeszéd Gulácsyról: *Füst Milán* 14
Kiszmet: *Rainer Maria Rilke – Erdélyi Z. János* fordítása 15
Boldogok, akik szomorúak (2. folytatás): *Koppány Zsolt* 16

arTÉRia
Művészetem (részlet): *Gulácsy Lajos* 19
FERDINANDNAK: *Franz Schubert – Gádor Ágnes* fordítása 21
Fa volnék; Tűnődés; Hunyd le szemed (versek): *Simek Valéria* 22
Na'Conxypan festője: *Lyka Károly* 23
Protekció...?; Szegény-szegény: *Korályi Tibor* 24
Hiányos memoár – Újra iskolában; Lomonoszov egyetem; MGB: ? ? 25–27
A napok maradéka: *Kovács Ferenc* 28
Integráció (képregény): *(A.) Bátonyi György* 30–31

Hang-erő
Művészek!: *Gulácsy Lajos* 33
NAPLÓJEGYZET: *Franz Schubert – Gádor Ágnes* fordítása 35
Schubert és a műdal mesterei (részlet): *Karácsonyi István* 36–38
FRANZ SCHUBERT LEVELEI – *Gádor Ágnes* fordítása 39–45
Úti emlékezés: *Gulácsy Lajos* 46
ködök foglya; az utolsó csepp (versek); *Oláh András* 47

Art+
Művészetem (részlet): *Gulácsi Lajos* 49
NAPLÓJEGYZET: *Franz Schubert – Gádor Ánges* fordítása 51
Barlangtól a csillagokig – A gyermekrajzok üzenete (kézírásos közlés) II.: *Molnár V. József* 52–54
Na'Conxypan-i szótár: *Gulácsy Lajos* 55
Na'Conxypan-i varázslat: *Gulácsy Lajos* 56–60
Gulácsy Lajos: *Kosztolányi Dezső* 61

A Gondviselő nyilvántartása
Beszéd egy ismeretlen műremekről: *Gulácsy Lajos* 63
SCHOBERNAK: *Franz Schubert – Gádor Ágnes* fordítása 65
Maria Q – Részlet a színműből: *Cecilie Löveid – Kovács Ferenc* fordítása 66–69
didergő – (versciklus): *Szikra János* 70–72
Diis, manibus, matrique, terrae... – Fejezetek az ital és az italáldozás kultúrtörténetéből: *Stanczik-Strancz Ervin* 73–75
Egyszázötvenedik hálaének; Egyszázötvenkettedik hálaének (versek): *Polgár Julianna* 75

Angyaljárás
A virágünnep vége: *Gulácsy Lajos* 77
NAPLÓJEGYZET: *Franz Schubert – Gádor Ánges* fordítása 79
Krisztus békéje – Naplótöredékek egy ferences kolostorból (részlet): *Barsi Balázs* 80
Az ember a természetnek vagy apja, vagy rablója: *Hamvas Béla* 81
Ószövetségi idézetek és utalások a szenvedéstörténetben: *Jelenits István* 82
Miért csak Naámán?: *Cseri Kálmán* 84–86

Gulácsy Lajos és édesapja, 1903 táján

Gulácsy Lajos

Születéséről

Az emberek fölemelték a zászlót, majd összegöngyölték és könnyhullatással borultak reá. Szomorú múlt borult az országra, melynek tagjává lettem megszületésem elvitázhatatlan ténye által. Ennek a szomorú országnak fővárosában láttam meg a napvilágot 1882. év október 12. napján.

Csecsemőkoromban nem jósoltak semmi jót és fennmaradásomhoz nem fűztek sok reményt. Koraszülött voltam s meleg tányérok közé helyezték zsarátpiros igénytelen testemet s ott éltem le azt az időt, mely a féleszmélettől az igazi élethez vezet. – Mintha a másoknak oly pazarló élet nekem megtagadta volna a legszükségesebb életfeltételt, és egy mesterkedés sikerétől tette függővé silány kis első rúgkapálásaimat is. – Utolsó és egyetlen gyermeke lévén szüleimnek, megmaradásomhoz erősen ragaszkodtak. Így a természettel meggyőzte a harcot a túlságos gondosság, és én életben maradtam (vagyis átevickéltem a valóságos, minden meleg tányérok pártfogása nélkül való életbe). A nagy város zaja, a füstös levegő, hatalmas háztömbök, melyek anyám szerető ölében megzavarták első édes örömeimet, bemutatták az élet tágas keretét, melyben még sok-sok idő múlva fogom bizonytalan első lépéseimet megtenni. Kis kocsimban gondozó dadám gyakran sétáltatott a kis téren, hol a vasszökőkút szórta a vizet, melyen a napsugár milliárd színt játszott. Első kép, mely megmaradt előttem, s még most is élénken rajzolódik elém. – A város egyetlen Boulevard-ján laktunk s a tér ezt ölelte át, hol sok kedves vidám elődöm, kisfiúcskák, drága leánykák élénk piros és kék ruhácskáikban játszadoztak. Én csörgőimet szorongattam kezemben és a szökőkút színes vízsugarai fölé nyújtottam sóvárogva rövid karjaimat s csak akkor néztem másfelé, mikor egy-egy hangosabb zaj és elsuhanó magas velocipéd az ő tarka sapkás fura tulajdonosával el nem térítette kíváncsi szemeimet.

Az első hang, amit számon kiejtettem, az ószeres kiáltása volt, mely nekem nagyon tetszett valószínűleg. „Handle." Csak azután mondtam a „mama" szót is. (Ilyen kis gonosz voltam.) Sokáig nem akartam az emlőtől megválni, s végre anyám falura vitt, hol keresztanyám vett gondozás alá s a „Miatyánk"-ra is nagynehezen megtanított. Emlékszem, hogy cipőm fölhúzásával valami nagyon sok bajom volt és e miatt a furcsa alkalmatosság miatt sok kellemetlenségen kellett átesnem. Párszor nem kaptam reggelit, és bőgtem ott guggolva az átkozott cipő mellett, egy sámli oldalát kalapálva összeszorított parányi ökleimmel. – De valahogyan mégis megtanultam a cipő felhúzását és minden bajon túlestem.

Babilász barátom szemét nagyon szerettem és majd kitoltam a helyéből, de ő oly állhatatosan tűrte, hogy azt kell hinnem, kutya létére egyike volt a megtestesült jóságnak. – Cicákkal játszani sösszevisza kergetni őket, lepkéket agyoncsépelni, virágos ágyakat összetaposni (ezért kaptam ki legelőször), ezek voltak első veszedelmes szenvedélyeim. Valami furcsa szemmel néztem én a falut. Mint azt a kockajátékot, melyet össze kell rakosgatni, hogy egy-egy kedves képecskét alkosson a sok kocka, úgy rakosgatta az én képzeletem is össze a látott dolgokat. A kis kutat, a vedret vivő parasztleányt, az összekuporodó cicát, a galambdúc körül röpdeső fehér lakókat, a gömbölyű akácfákat és a fehérre meszelt kis házakat. – Mindent, mindent valahogy így, mesterkélten láttam, s szinte a szappanskatulyák sajátos szagát éreztem ilyenkor a tetejükre festett képecskére gondolva.

Kézirat, OSZK Fond 124/53

Franz Schubert (Wilhelm August Rieder akvarellje, 1825)

Franz Schubert

NAPLÓJEGYZET

[Bécs], 1816. szeptember 8.

Az ember labdához hasonlít, amivel a véletlen és a szenvedélyek játszanak.

Ezt a mondatot rendkívül igaznak érzem.

Gyakran hallottam íróktól: a világ színpadhoz hasonlít, amelyen minden ember eljátssza szerepét. Siker és megrovás a másvilágon következik. – A szerepet kiosztották, tehát a mi szerepünket is és ki a megmondhatója, jól vagy rosszul játszottuk-e el? – Rossz színházi rendező az, aki embereinek olyan szerepeket ad, amelyeket azok nem képesek eljátszani. Gondatlanságról itt szó sem lehet, nincs a világon példa arra, hogy egy színészt rossz szavalás miatt elbocsátottak? Mihelyt rászabott szerepet kap, jól el is játssza; hogy sikere lesz-e vagy sem, az ezerféleképp hangolt közönségtől függ. Odaát a világ-rendezőtől függ a siker vagy a megrovás. A megrovás tehát késik. *Alkat, természet és nevelés határozza meg az ember szellemét és szívét. A szív uralkodik, a szellemnek k e l l e n e uralkodnia. Az embereket olyanoknak vegyétek, amilyenek s ne, mint amilyeneknek lenniök kellene. Boldog pillanatok vidítják* a komor életet; odaát a boldog pillanatok állandó élvezetté válnak és boldogabbak lesznek a boldogabb világokba vetett pillantások stb.

Boldog, ki igaz barátra talál. Boldogabb, ki asszonyában igaz barátnőre talál.

Korunkban a szabad férfi számára elrettentő gondolat a házasság; vagy a mélabúval vagy a durva érzékiséggel téveszti össze. Korunk uralkodói, látjátok ezt és hallgattok. Vagy nem látjátok? Akkor, ó Isten, borítsd be eszünket és érzelmeinket az érzéketlenség fátyolával; de egyszer távolítsd el majd maradandó károk nélkül e fátylat.

Az ember jajszó nélkül viseli szerencsétlenségét, de annál fájdalmasabban érzi. – Miért oltott Isten együttérzést belénk?

Könnyű lélek, könnyű szív. *Túl* könnyű lélek legtöbbször *túl* nehéz szívet rejt.

Az emberek egymás iránti őszinteségének vaskos ellentéte a városi udvariasság.

A bölcs legnagyobb szerencsétlenségének és a bolond legnagyobb szerencséjének alapja a kényelem.

A nemes szívű boldogtalan érzi boldogtalanságának és boldogságának mélységét, ugyanúgy, mint a nemes szívű boldog boldogságát és boldogtalanságát.

Most nem tudok többet. Holnap biztos megint tudok valamit. Honnan van ez? Szellemem tompább ma, mint holnap, mert most teli és álmos vagyok? – Miért nem gondolkodik a szellemem, amikor a test alszik? – Talán sétálni megy? – Hisz aludni nem tud? – [...]

Gádor Ágnes fordítása

Franz Schubert levelei, részlet – Zeneműkiadó, Budapest, 1978

Gulácsy Lajos fényképe (1908)

Gulácsy Lajos

Kedves tanulóévek
(részlet)

Hogy is elfut az idő. A kis csendes diákból forradalmi évek küzdője lett. Bizony 30 év szaladt, robogott le életemből, azóta még emléke is foszladozik a kis beregszászi alreáliskolának, hol mint macskanadrágos kisdiák tanultam, így nevezett a jó öreg Budaházy bátyám, a matematika professzora, a franciás ízű gamiasch-t elkeresztelve macskanadrágnak. Kis különc voltam már ekkor is, nem tartottam társaim szokásait rám nézve kötelezőnek, s már csak azért is hanyag voltam, hogy megmutassam, hogy a demokratikus korszak küszöbén valami megmaradt bennem a múltból: – Csak a megyei ócskaságokat ne értse senki ezen a múlt alatt. Azokat az alispán Pista bátyámnak adományozta a jó öreg vármegye. Én bizony büszkébb múltra hivatkozhatom. Az én örökségem az egész Historia d'Arte, sőt mondhatnám: több ennél, curiosité des Arts anciennes et aromatique Arts modernes. Mindent összefoglaltam, amit csak kiböngészhettem a múlt különlegességei közül, természetesen magam alkotta rendszertelenül rendszerezett rendszer szerint. – Különös forradalmár – fogják mondani kortársaim a velem egy sorban álló öreg akadémikus kollegáim –, még a sans culotte sipka helyett copfot hord és háromszögletű kalapot. Bizony ez egy kicsit furcsa, de hiszen csak nagyon természetes abban a korban, mikor a vörössipkások garmadára rovancsolják az akadémiákat és bakákat toboroznak az Arte Militairebe. Nagyon kaszárnya szaga lett az utóbbi években a forradalmi művészetnek, s éppen ezen okból, miután én mindég úr voltam, még vörös jakobinus koromban is, hát a vörösposztó lengetés helyett inkább csinálom tovább az én nagyon szerény ügyeimet. – Mert hiszen én csak da Vincire esküszöm. A holtak között sincsenek bálványaim, nemhogy az élők között lennének. – Egyedül állok, s bár nem hivatkozhatom kis vagy egyéb állami arany és más micsoda éremkoloncokra, mit pár művészetben hátulgombolós szerény kollegám családi összeházasodás révén élvez, ellenben bírom a magyar sajtó és a lelkes magyar közönség osztatlan elismerését, az években szerény, lelkesedésben gazdag fiatal esztendeimben. – De senki se vélje, hogy elkényeztetett a siker. Oh, világért sem. – Mikor Cadenabbiában egy öreg ismeretlen angol esztétikus – (ki csak a szerény Burne-Jones barátja volt, kinek egyetlen festményéért félmilliókat fizetnek) – kérdezte munkáimat csillogó örömtől lelkesülve nézegetve: és azután kis tatár barátom összefér ez a sok szép minden a Te földed népeinek ízlésével? én büszkén válaszoltam: Gazdag és nagy nép az, Sir, s én csak szerény kis adófizető polgára vagyok.

Kézirat, OSZK Fond 124/8

17. Juny 1816.

An diesem Tag componirte ich das erste Mahl für Geld, nämlich eine Cantate für die Nahmenstagen des H. Professors Wattrot von Dräxler. Das Honorar ist 100 fl W.W.

8. September 1816

Der Mensch gleicht einem Balle, mit dem Zufalls u. Leidenschaft spielen.

Mir scheint dieser Satz außerordentlich wahr.

Ich hörte oft von Schriftstellern sagen: Die Welt gleicht einer Schaubühne, wo jeder Mensch sein Rolle

Egy oldal Schubert naplójából (1826)

Franz Schubert

Allegorikus elbeszélés

[Bécs], 1822. július 3.

Álmom

Sok testvér közt nőttem fel. Apánk, anyánk jó volt hozzánk. Nagy szeretet fűzött mindannyiukhoz. – Apánk egyszer elvitt bennünket egy lugasba. Fivéreim nagyon vidámak lettek. De én szomorú voltam. Akkor apám hozzám lépett és megparancsolta, hogy egyek a finom ételekből. Én azonban képtelen voltam erre, apám pedig dühösen elkergetett a szeme elől. Megfordultam s szívemben végtelen szeretettel azok iránt, kik e szeretetet megvetették, távoli tájak felé vándoroltam. Éveken át éreztem, hogy kettéhasít a legnagyobb fájdalom s a legnagyobb szeretet. Ekkor hírt kaptam anyám haláláról. Siettem, hogy láthassam és apám, kit a gyász meglágyított, megengedte, hogy belépjek. Megláttam anyám holttestét.

Könnyek csordultak ki szememből. Úgy feküdt ott, mint a régi szép múlt, amelyben az elhunyt szerint élnünk kellene úgy, mint egykor ő maga.

Gyászolva követtük a holttestet s a koporsó a mélybe süllyedt. – Ettől kezdve otthon maradtam. Akkor apám ismét elvezetett kedvenc kertjébe. Megkérdezte, tetszik-e. Ám a kert igen ellenszenves volt, hát szólni sem mertem. Másodszor is megkérdezte felindultan: tetszik-e nekem a kert. Reszketve nemet mondtam. Akkor apám megütött, én elmenekültem. Szívemben végtelen szeretettel azok iránt, kik e szeretetet megvetették, másodszor is a messzi távolba vándoroltam. Daloltam ezután hosszú, hosszú éveken át. Ha a szerelmet akartam megénekelni, fájdalommá lett bennem. S ha a fájdalomról akartam énekelni, szeretetté vált.

Így osztott ketté szeretet és fájdalom.

És akkor jámbor hajadonról kaptam hírt, ki éppen meghalt. Sírját ifjak és aggastyánok vették körül, kik úgy jártak ott, mint a boldog örökkévalóságban. Halkan beszéltek, föl ne ébresszék a lányt. A sírból mintha mennyei gondolatok áradtak volna az ifjakra, fénylő szikrákat szórva, szelíd susogással. Arra vágytam, bárcsak én is köztük járhatnék. De az emberek azt mondták, hogy csak a csoda vezethet e körbe. Lassú léptekkel, áhítatos bensővel és szilárd hittel, lesütött tekintettel léptem a sírhoz és mielőtt még észrevettem volna, már a körben álltam, amely csodás-szép hangot hallatott; s az örök boldogság mintha egy pillanatba sűrűsödött volna. Apámat is láttam, kiengesztelődve és szeretettel telve. Karjába zárt és sírt. De erősebben sírtam én.

Gádor Ágnes fordítása

Forrás: mint 5. oldalon

Török Endre

ÁRTATLANSÁG ÉS PRÓBATÉTEL

A szavak vízözönében élünk, amely elnyeléssel fenyegeti a történelem erőszakától amúgy is megviselt embert. Előle az egyén nemigen tud hová fordulni, ha nincs elég lelki támasztéka. Pedig az agresszió ellene irányul, hogy ne legyenek saját szavai. Az intézményesített világ tart minden hiteles szótól, viszont az egyén e hitelesség nélkül nem felelhet meg önmagának. Amennyiben nincs saját nyelve, nincsen szellemi arca sem, a civilizált barbárság téveszméinek uralma alatt *hiányos* emberré válik. Miközben azt gondolja, hogy élő életet él, ekként, öntörvényűség nélkül, lényegi erőitől megfosztva, előttünk áll a tudományos-technikai forradalom melléktermékeként egy szervezett okosságú lény, a nukleáris civilizáció szavainak, e szavak mágiájának teremtménye.

A hiányos ember becsapott ember, aki saját magát is becsapja. Ezáltal próbálja elfogadni azt, amit valamiképp mégiscsak sejtve érez, hogy élete kikerült az ellenőrzése alól. Inkább enged a közmegegyezéses hazugságnak, mint hogy a félrevezetéssel szemben a lelke rejtett hívása szerint tegyen. E hívást mégsem lehet végképp felfüggeszteni. Nélküle nincsen indoka semmiféle egyéni döntésnek, még ha a világ „eszes" része behálózta is a közgondolkodást egy újpozitivizmus szavaival, kizárva közben az élet ismételhetetlen személyességét. A születés és a halál között mindenki a saját titka. Ez az egyedülvalóság maga a szabadság, amit a hiányos ember alacsony szabadságként, az öncélúság fokán képes csak megélni önállósult lényeg híján a közös emberi érdek ismerete nélkül. Viszont az egyénnek éppen az a dolga, hogy önállósult lényeggé fokozva magát, magas szabadságba törekedjék. Működése a világban annál érvényesebb, minnél inkább aláadja tudatával az életét mint „külső tényezőt" a lelke irányításának.

Korunk *beavatott* embere: a „tudati lélek" embere, aki végső önmeghatározásra törekszik. Csakhogy a végső formát a lét rejtélye eltakarja előle, hogy növelje erőfeszítését a saját oka felé. Ezt az erőfeszítést kell végül is elsajátítania a tudati lélek emberének, ezáltal ugyanis az örökkévalósággal néz szembe, a saját életét az örökléttel köti össze. Miközben minden ellene dolgozott, Pilinszky János ezt a kozmikus óhajt követte, amely „nem is annyira a költészetet érinti, mint magát a költőt kötelezi, élete egészét követeli már, s nem lehet nem eleget tenni a hívásnak, ha mindjárt a végleges és tökéletes elnémulás kockázata árán is" *(Ars poetica helyett).*

Pilinszky magában a hívásban élt, egész életét átengedte ennek a hívásnak, ezért sebzettségén, amely kollektív emberi sebzettség, átüt egy sebezhetetlen erő jelenléte. Költészete a világ belső vérzése az igazságosság folytonos kudarcától. Ezt a kudarcot mégis egyensúlyba hozta a lelke tudásával, miszerint az ember nem lehet a teremtés tévedése, mert akkor sem az ember, sem az emberiség létét nem igazolná semmi. A bűntudat mélységeiben „kitettségért" fizetett, de az esendőséget az örökkévalóság másik oldalaként is élte. Felhatalmazott költő volt. Elrendeléstásban nincs más szó, csak a köteles szó, amely a megfellebbezhetetlenség formájába öltözik. nek érezte, hogy a „bizonytalan reálist" bevonja a „bizonyos irreális" misztériumába. A megbíza-

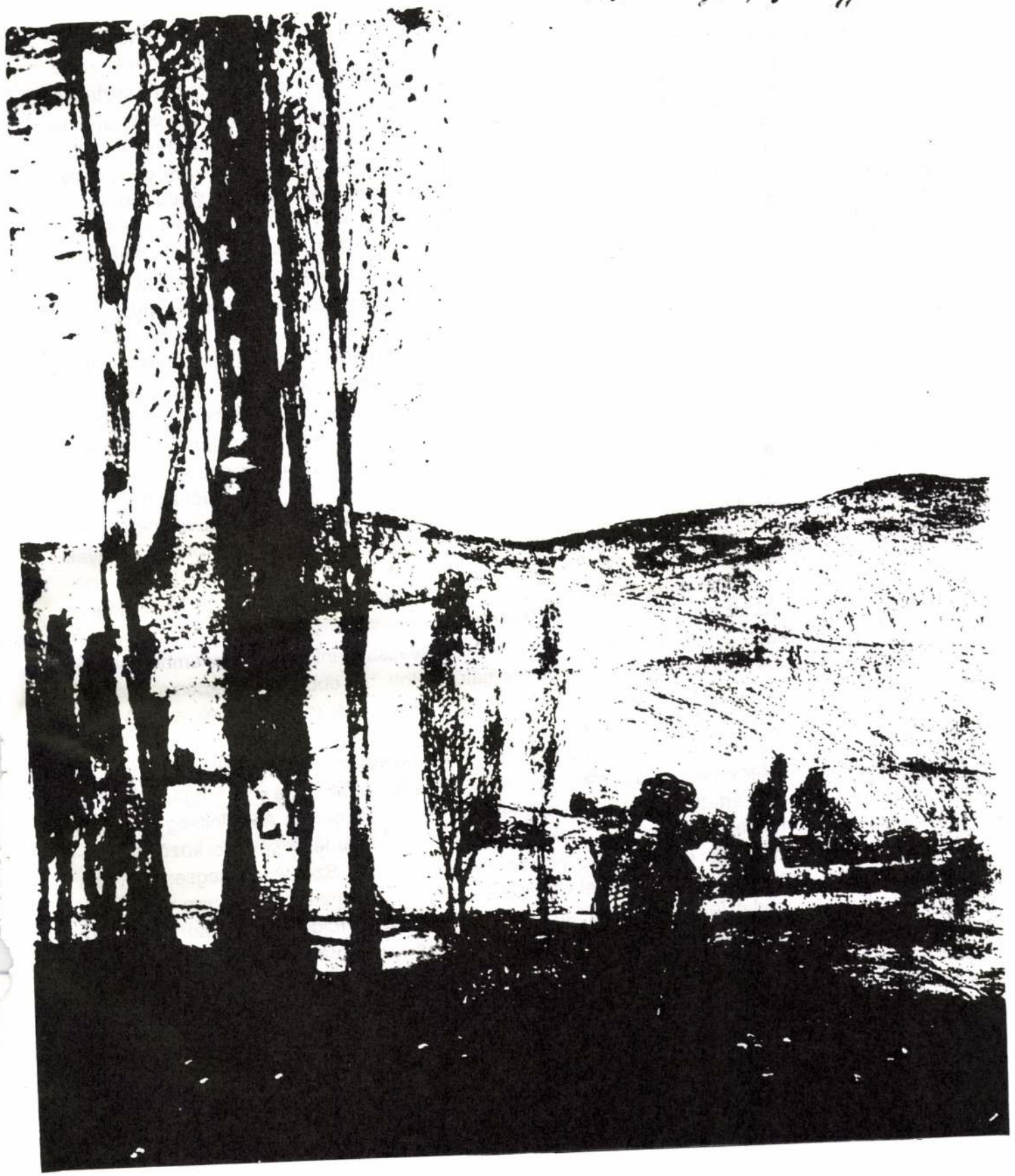

Gulácsy Lajos: Reggel, olaj, 1901

Márpedig amit nem lehet kikezdeni, azon fennakad az erőszak okossága. *A Karamazov testvérek*-ben a megrágalmazott Krisztus némasága: a szentséges csönd szava. Aki pedig „megnyitá száját a káromlásra" (Jel 13,6), a nagy inkvizítor: a szavak gyalázatának embere. Az egyedüli tisztaság, a belső, nem szorul magyarázatra, míg a hatalom folyvást magyarázkodik. A bűnnek számolnia kell a kétségbevonással, az igazság helytáll önmagáért. Ezért hallgatag fogoly Krisztus, és ezért, az alázatosság jeleként, hallgatag költő Pilinszky, aki a szó szakrális erejét érezve csak annyit mond, amennyi mondható a mondhatatlanról. A szó „szegénységére" van szükség, hogy látni lehessen a boldogtalanságát szavakkal elfedni akaró eszes embert, aki mennél boldogtalanabb, annál többet beszél, prédikál, könyveket ír és elméleteket szerkeszt, csak éppen azt nem veszi észre, hogy mindig téves irányból várja a szabadítást. „Ha megkérdeznék, mi is az én költői nyelvem, igazság szerint azt kellene válaszolnom: valamiféle nyelvnélküliség, valamiféle nyelvi szegénység... A művészetben a süketek hallanak, a vakok látnak, a bénák járnak, minden fogyatékosság teremtő és magasrendű erővé válhat" *(Interjú Pilinszky Jánossal,* 1969). Pilinszky nyelvnélkülisége azonban éppen az a nyelv, amely nyelvnélkülisége által szól, szava annak a szellemnek a húsa, amely az életet a törvényhez csatolja, a porba rántott embert a mindenség erőihez irányítva. Pilinszky nyelve a szavak vízözönéből kimentett, választott költői nyelv, amennyiben a költészetet olyan felelős színtérnek tekintjük, ahol a mű a valóságos szót mondhatja. Az embernek jogában áll ugyanis visszaélnie az ismereteivel, de arra, hogy, a földet beteljesítse, jelentést adjon a földnek, csak akkor van esélye, ha a szétszórtság helyett a világegészben gondolkodik. A költőnek ahhoz a maradékhoz kell tartoznia, amely megszólítani próbálja a tények mögül eltűnt rendező erőt, különben beszéde a semmibe hull. Csak az elveszettség érzését fokozza, miközben a bűn halmozódása által az egyén bűnébe – akár akarja, akár nem – bele van írva a felhívás az ember történelmi bűnösségének jóvátételére.

A lét „megszólítása" e felhívás szerint legmagasabb kiváltságként jár csak az embernek. De már az is kiváltság, ha valaki a kizökkent idő drámájától sújtott, bár ebben az esetben a kiváltság próbatételként jelentkezik, a tudati léleknek abban a személyes fájdalmában, amely a közös emberi érdek megsértésétől az egyénre ráesik.

Pilinszky e próbatételben a világ botrányát felvéve élt, de éppen mert a gyökerekig ment az emberi létezésben, a teremtés jóindulatában részesült. Ez a jóindulat a hite volt. Megóvta a felfalatástól, köréje vonta az ártatlanság auráját még elvételt mozdulataiban is. A kijelöltség védelmét kapta a diabolikus erőkkel szemben. A dolgok önkényében, a szenvedés kísértései között a „mindennapos halál" szabadsága, e szabadság megismerése felé haladt. Személyét mégsem oldhatta el az idő gyötrésétől, mivel a *teljes élet* elnyerésében az idő egy rejtett történelemre van bízva. Tovább tart, ha nő a tudati lélektől vezérelt ártatlanság elutasítása a földön, és rövidebb, ha ez az ártatlanság fokozódik. Nem áltatta magát azzal, hogy jelenlegi állapotában az emberi nem felkészült volna egy lakható világ megteremtésére, de aláhajtotta akaratát annak a belső sugallatnak, hogy a felkészítésben a legkisebb jel is döntő módon nyúl a jövőbe.

Pilinszky emlékszám, *Vigilia,* 1981/12

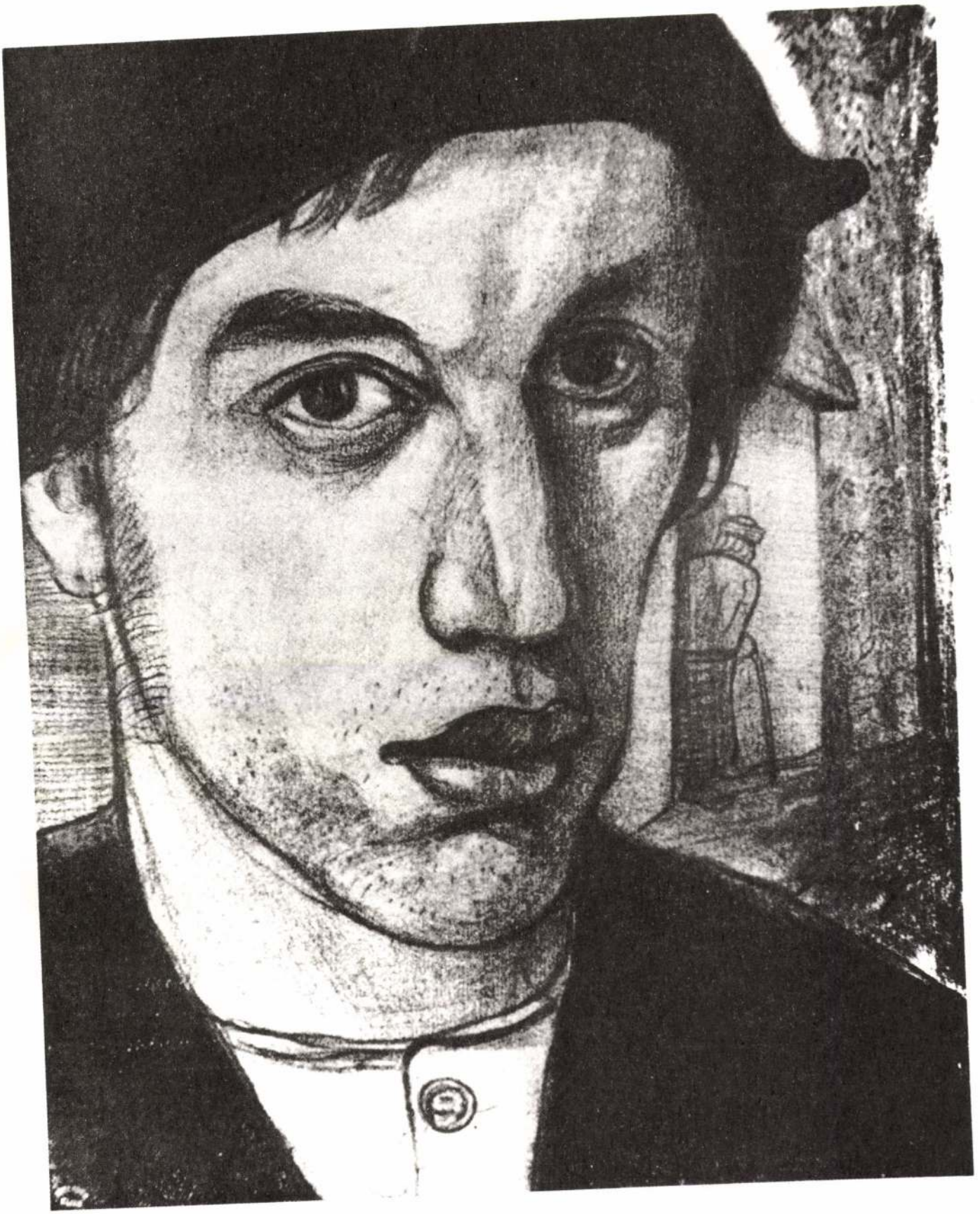

Gulácsy Lajos: Ceruzarajz önarckép

Füst Milán

Párbeszéd Gulácsyról

Én: Ma megnéztem Gulácsyt. Meleg, kedves intimus, egészen a szívem szerint való ez a művészet: ez a kevés, egytől egyig fontos kép, egytől egyig mélységes probléma, ez az egyetlen gondolat: szubtilis, érzelmes, középkori lyrizmus, ez a hangulat fenekére való és nagy idegerőt követelő, öngyötrő lehatolás... És nem is egészen piktúra ez az övé, mert hiszen félig irodalmi szemlélet eredményei a nehéz, homályos középkori zárdahangulatok, a középkori mézédes szentimentalizmusú és finomkodó és mégis brutális szerelmek, a megérzések Shakespeare Itáliájáról, a barbár zsoldos-lovagok, a gonosz olasz vitézek, a bizarr fejformájú szerzetesek portréi: ezek az édes és borzalmas sötét dolgok, ezek a képek szürke, barnásfekete kedves-rózsaszín és elmosódó-kék foltjaikkal, erősen olajozva. És impressziók középkori mesterekből... kérem, ne szóljon most,... hadd mondom tovább... És van egy kicsiny képe, gyönyörű kis regény: nehéz, sivár délután van a mezőn, egy hosszú köpenyű, görbedő vállú fiatal filozófus ballag, sétál... (A mozdulata briliáns), és a szemei sóvárogva magukba isszák a rózsaszínű lány édes, nyílt tekintetét, a lány mellett a rózsaszínű nővére mindent tud, és a földre néz, hátul még két nem fontos ember jön: kísérők. Uram, ha ezt a képet megvehetném!

Aztán a tisztán festői problémái, a térérzéke, a színei, sokszor a rajzai, a vonalai is (bár ezek nem mindig) kedves, finom dolgok: hátul hosszú fák, közelebb hosszú emberek, aztán egy melancholikus üres ligetrészlet bal oldalán két bús ember és egy szökőkút, másutt hosszú, szomorú párok üres fák között,... óriás-magas, ablaktalan zárdafalak tövében kicsiny emberek,... barna alkonyatban egy torony, harangszó, hosszú barátok misézni mennek... Nagyon szeretem Gulácsyt, ha ezt a sok édes, édeskés középkort nem is ő találta ki egészen...

Egy festő: Én is kedvelem ezt a Gulácsyt. Nem tudom, látta-e egy képét: a fák közt füst gyűrűzik, él, aztán élő levegő, egy füstkarikában pedig egy szobor... Vagy egy másikat: egy völgy, egy világ, hosszú fák és minden a magasba emelkedik, fölszállni akar... Nem látta?... Kár. De sokszor rajzban is kitűnő. Graciőz, zengő lyra az övé, valódi kis hárfaművész...

Én: Kitűnően fejezte ki: hárfaművész. De az antiquitas művésze is, és én azt mondom: legyen ilyenné a mai történelmi festés; én ilyennek szeretném látni a festett történelmet. Tehát nem történelemnek, de művészetnek. Gulácsy félig irodalmi ember: de csak olyan mértékben, amennyire a történelmi festőknek azoknak lenni illik. Kedves uram, ez volna az igazi: ne csak kosztümöket és fegyverzetet tanulmányozzunk, hanem olvassunk irodalmi remekeket a korról... És a festő ne kopizáljon, híven másolván a kort, hanem lelket adjon, és érzést, az impresszióját, ahogyan megérezte a régi életet és embert... És más-más művész a szíve szerint más-más kort adna nekünk... Egyik a görögöket – gondoljon Böcklinre –, másik az egyiptomiakat, harmadik a honfoglaló magyarokat... Álom!... Kár... Mondja, hány éves ez a Gulácsy?...

A festő: Gondolom, huszonhét lehet...

Én: Csak?...

Nyugat, 1909. október 16.

Rainer Maria Rilke

Kiszmet

(KISMÉT)

Az erős Král szélesen és súlyosan ült a barázdált mezei út szélén. Tyána mellette guggolt. Gyermekarcát barna kezei közé szorította és így maradt, nagy szemekkel leskelődve, fülelve. Néztek az őszi estébe. Előttük a fakó, beteg réten állt a zöld vándorszekér, s ajtaja fölött tarka pelenkák lengedeztek lassan. A szűk vaskéményből könnyű, kék füst kavargott, reszketőn foszolván szét a sűrű légben. Mögötte a lankákon, amelyek – úgy tűnt – hosszú, sima hullámokban feléjük áradnak, gázolt a fénytelen szőrű igásló, s mohón harapta a gyér kései füvet. Olykor megállt, fejét fölemelte és nagy, türelmes szemmel nézett ugyanabba az estbe, amelyben kis falusi ablakok gyúltak ki és küldtek üdvözletet.

»De«, szólt Král vad elhatározással, »ő temiattad van itt.«

Tyána hallgatott.

»Különben mit keresne itt a Prokopp?«, fűzte hozzá mogorván Král.

Tyána rántott egyet a vállán, gyors markolással hosszú, ezüstös fűszálat szakított le és játékosan tartotta fénylő, fehér fogai között. Aztán csöndben maradt, mintha a falu fényeit számolná.

Azután ott túlnan megkezdődött az áve.

A kis bongó harang fáradtan igyekezett a végére érni. Hirtelen elhallgatott. Hangja mint jajszó maradt a levegőben. A fiatal cigánylány hátralendítette vékony karjait s a lankára dőlt. Behunyta szemét. Hallotta a tücskök bátortalan ciripelését és nővérének bágyadt hangját, aki a zöld szekérben egy altatódalt énekelt.

Egy ideig mindketten füleltek. Aztán a szekérben a gyermek sírni kezdett, halkan, hosszú, reménytelen hangon. Tyána a cigány felé fordította fejét és gúnyosan mondta:

»Nem mész segíteni a feleségednek, Král?! Sír a gyerek.«

Král megfogta a kezét.

»A Prokopp temiattad van itt«, dühöngött egyetlen válaszként.

A lányka dacosan bólintott: »Tudom.«

Ekkor az erős Král a másik kezét is megragadta és a lankához szorította. Tyánát mintha megfeszítették volna. Sebesre harapta száját, hogy ne sikoltson. A férfi fenyegetőn hajolt föléje. Tyána már semmit nem látott az estből. Csat őt látta széles, súlyos vállaival. Oly hatalmas volt fölötte, hogy eltakarta a kocsit és a falut és a fakó égboltot. A lány egy pillanatig becsukta szemét és érezte: »Král annyit tesz, mint király. És ő az.«

Ám a következő pillanatban megalázásként érezte csuklóin a heves fájdalmat. Felugrott, hirtelen rántással kiszabadította magát és vadul villogó szemmel állott Král előtt.

»Mit akarsz?«, nyögte az.

Tyána halkan mosolygott: »Táncolni.«

És fölemelte karcsú, gyermekien törékeny karját és könnyedén, lassan libegtette őket föl s le, mintha barna kezei szárnyak akarnának lenni. Mélyen hátrahajtotta fejét, és fekete haja súlyosan omlott alá, és idegen mosolyát odaajándékozta az első csillagnak. Hajlékony, csupasz lábával tapogatva keresett egy ritmust, és ifjú teste csupa ringás volt és hajladozás, tudatos élvezet s ugyanakkor akaratlan odaadás, amint az a hosszú szárú, finom virágoknak sajátja, ha csókolja őket az este.

Král remegő térdekkel állott előtte. Nézte fedetlen vállainak sápadt bronzát. Sötéten érezte: Tyána a szerelmet táncolja. –

Minden fuvallat, amely átrebbent a mezőkön, könnyű, kedveskedő becézéssel simult hozzá, s első álmában valamennyi virág arról álmodott, hogy így ringatódzik és így köszöntik. Tyána mind közelebb és közelebb libbent Králhoz, s oly idegenül és furcsán hajladozott, hogy annak karjai megbénultak a merő bámulattól. Rabszolgaként állt ott és hallotta önnön szíve zakatolását. Tyána odalebbent hozzá és közeli mozdulatának izzása hullámként csapott át a férfi fölött. Aztán a lány messzire hátratáncolt tőle, büszkén és diadalmasan mosolygott és érezte: »Ez mégsem király.«

A cigány lassanként felocsúdott és úgy követte őt, akár egy álomképet, tapogatózva és titkon. Hirtelen megállt. Valami különös vegyült el Tyána lebegő ringásával. Egy különös, halk dal, mely mintha régóta szunnyadt volna a mozdulatban, s most egyre gazdagabban és teljesebben virulna ki az ütemekből. A táncoló lány tétovázott. Minden mozdulata lelassult, gyengült, szinte figyelővé vált. Králra pillantott, s a dalt mindketten valami súlyosnak, bénítónak érezték. Önkéntelenül ugyanabba az irányba fordították tekintetüket és felismerték: Prokopp jött onnan az úton. Gyermekes alakja körvonalasan vált ki az ezüstszürke alkonyatból. Tudta nélkül szinte álmodozó léptekkel járt, s egy egyszerű parasztfurulyán fújta a halk éneket. Látták, amint egyre közelebb és közelebb ér. Akkor Král felugrott és az ifjú ajkáról eltépte a fafurulyát. Prokopp férfias kezével gyors fogással átnyalábolta a támadó karjait, erősen tartotta és kérdő tekintettel tűrte Král forrón ellenséges pillantását. Így álltak a férfiak egymással szemben. Körülöttük minden csöndes volt, a zöld szekér pedig úgy tekintett ki a tájra világító ablakaival, mint két szomorú, várakozó szem.

A cigányok hirtelen szó nélkül engedték el egymást. Mindketten Tyánára néztek. Král izzó daccal, mellette az ifjú ember néma, kérdő vallomással sötét szemében. A két pillantás súlya alatt a lány magába roskadt. Egyszeriben olyan érzése támadt, hogy oda kellene lépnie Prokopphoz, megcsókolni őt és megkérdeni: »Honnan való a te dalod?« De nem volt ereje hozzá. Guggolt az út szélén, gyámoltalanul, akár egy vacogó gyermek, és hallgatott. Hallgatott az ajka. Hallgatott a szeme.

A férfiak egy ideig vártak; Král ellenséges, kihívó pillantást vetett a másikra és előreindult. Prokopp még maradt. Tyána látta, amint szomorú szemével búcsút int. A lány reszketett. Aztán a karcsú, mozgékony alak mind árnyszerűbbé, mind bizonytalanabbá vált és eltűnt az úton, amelyen Král ment. Tyána hallotta, amint léptei elhalnak a réten. Visszatartotta lélegzetét és az éjbe hallgatózott.

A sík mezők fölött meleg és békés fuvalom szállott, olyan, mint egy alvó gyermek lélegzete. Minden tiszta volt és csöndes; és a távoli csendből a fiatal éjszaka halk hangjai oldódtak ki: levélzizegés a vén hársfákon, valahol egy patak s egy alma súlyos, érett pottyanása a magas őszi fűbe.

Erdélyi Z. János fordítása

Koppány Zsolt

Boldogok, akik szomorúak

II.

Mentőautó. Szirénázva robog a Hűvösvölgyi úton.

– A Völgy utcába visszük – néz hátra a mentőtiszt.

– Ne! – Kreuz hangja éles. – Az Országosba. A nagy sárgába. Ismerünk onnan egy tanársegédet. A Mama tanítványa volt.

Rövid emelkedő. Főbejárat. Kreuz a portáról telefonál.

Ezer forintot nyom a mentőtiszt markába. – Viszlát. És köszönöm. – A mentős bólint. Kezet ráznak.

Orvosi szoba. Fiatal, fekete férfi. Íróasztal mögött ül. Számítógép monitorján megfejthetetlen ábrák úsznak.

– A tanárnő bent marad. Minimum két hét. Teljes kivizsgálás.

– Köszönöm, tanársegéd úr.

– Ugyan már. Hilda nénit nem lehet elfelejteni. Még ha akarnám se... Kreuz keresztbe veti lábát. Az orvos noteszt vesz elő. Ráír valamit. – Mi lehetett az ok?

– Fogalmam sincs.

– Valami csak történt?

– Hát... A végső szikrát én adtam meg, az biztos.

– Veszekedtek?

– Mindig veszekszünk.

– De most, most mi történt?

Kórterem. Három üres ágy. Négyen fekszenek. Fiatal, barna nő hanyatt, a plafont fürkészi. Két idősebb asszony, egymással szemben ülnek az ágyon. Borzolt hajak. A Mama csukott szemmel fekszik, vénájába az infúzióból vízszínű folyadék csepeg.

Orvosi szoba.

– ... nagy a korkülönbség. A Mama hatvanhat. Én meg csak harminchét. Apám, ha élne, majdnem hetvenhárom lenne.

– Volt a családban depressziós?

– Tudtommal nem. Rosszkedv, melankólia, az volt. Van. Minden mennyiségben. De minek is örüljünk nemigaz?

– Hilda néni minden valószínűség szerint depressziós.

– Depressziós?

– Az.

– Tanársegéd úr kérem, én ezt nem hiszem. Mert amikor tanít, hát... le sem lehet lőni. Az arca kigyúl, és csak mesél, mesél. A gyerekek rajonganak érte. De ezt ön is tudja, hiszen...

– Szóval, akkor fölpörög?

– Igen. De hát ez természetes. Ha én gondolkodni kezdek és bevillan valami addig még nem ismert, nem hallott axióma, hát velem sem lehet bírni.

– Otthon is?

– Hogyan?

– Otthon is fölpörög?

– Dehogy. Csak úgy, magától... nem. Nem. Hacsak nem veszünk össze. Tudja. Édes fiam, így, meg úgy.

– Mániás szakaszok. – Az orvos szorgalmasan jegyzetel.

– Dehogy. Én idegesítem föl. Semmi mánia. Dehát mit csináljak? Én ugyan meg nem változom, az már biztos. De ő még meggyógyulhatna. Ha méltó feladatot kapna. Ha taníthatna. De lenyugdíjazták. Holott nem kérte. Korkedvezményesen. Tizenhárom éve. Hát persze, hogy beleőrül. Pedig most aztán lehetne oktatni a vallást! És mégse. Meg, tudja, volt az a Mindszenty-ügye. A negyvenes évek végén. Megmondták, írja alá az ívet, mint minden pedagógus. Hogy a Mindszenty vesszen. Aláírta. Aztán másnap bement és kihúzta a nevét. Mindenki szeme láttára. Na, csak ez hiányzott. Beperelték. Tudja ki volt az ügyész? Aki halálra ítélte a Szálasit. Jó mi? Őt is legyilkolhatták volna. Bőven elég volt ennyi indok. Istennek hála, csak kényszermunkára ítélték. Itt a diliben válogatta a szaros holmit. Még a rendszerváltás előtt kapott négyszáz forint nyugdíj-kiegészítést. Hideg vízre nem elég. – Kreuz hátradől. Az orvos föl sem emeli fejét a jegyzeteiből.

– A családban sohasem fordul elő suicid kísérlet?

– Soha. Tényleg! Egy ilyen hívő katolikus, mint a Mama. Ez lehetetlen!

– Mindenesetre lenyugtatjuk Hilda nénit. Egyensúlyba hozzuk. Aztán meglátjuk, mi lesz a terápia. Ajánlhatnék még...

– És a család! – Kreuz fölálltában kap a fejéhez. – A Mama elszegényedett nemesi család sarja. Hordozza minden idegszálában.

– Nézze Kreuz úr, szükségünk lenne egy jó terapeutára is. Nem olcsó mulatság, de enélkül komplexitását veszti a terápia.

– Tanítania kellene.

– Heti két-háromezer, kétszer egyórai ülésben. Magam is vállalnám.

– Mert hiába nősülnék meg, születne unoka, az sem oldaná meg a problémát. Ön, kedves tanársegéd úr nem kompetens. – Az orvos fölkapja a fejét. – Jaj, nem úgy értem! A Mamának nem tud munkát szerezni, visszaadni a rangját, ami megilleti. Ami neki egyszerűen jár… – Kreuz az ajtóból visszafordul, ezer forintot gyűr a fehér köpeny zsebébe. Hátratett kézzel bandukol a hosszú folyosón. Az orvos utána kiált. – Kreuz úr! – Kreuz megfordul. – Parancsoljon tanársegéd úr. – Az orvos utána siet.

– Milyen a lakásuk?

– Borzalmas.

– Világos?

– Sötét.

– Északi.

– Az. Nap csak a szemközti falról vetődik ablakunkra.

– Cserélni kellene. Világosabbra. A depressziósnak fontos a kellemes, meleg fény.

– Cserélni. Aha. Cserélni. – Kreuz bólint, az orvos eltűnik egy ajtóban. Kreuz a buszmegállóban. Félhangosan beszél. Franc esne a rohadt buszába. Órák óta nem jön. Csak a jegyárat emelik. Ahhoz értenek… – Senki nem figyel rá. Lassan föltűnik a busz.

Lapkiadó. Pénztár. Kreuzot leszámoltatják. Végkielégítés. Nettó harmincezer. Lefelé szalad a lépcsőn. Utánakiabálnak.

– Menjen át a munkaügyre! Várják magát. – A pénztárosnő kihajol a kisablakon.

– Mit akarnak még?

– Valami lenne magának. Munka!

– Értem. Átnézek.

Iroda. Párnázott ajtó, elegáns design. Az íróasztal mögött ötvenes kopasz férfi. – Foglaljon helyet. Kreuz Attila?

– Igen, az vagyok.

– Volna egy lehetőség. A vezérigazgató úr közölte velem, hogy maga nagyon szeretne itt maradni a vállalatnál.

– Nem. Félreértette. Nagyon *nem* szeretnék maradni.

– Akkor végképp nem értem.

– Nézze…

– Gondolja meg. Az állás nem rossz. Portás lehetne. 48 óra műszak, két nap pihenő. Jó, ünnep és vasárnap nem mindig jön be. A pénz se sok, de nem is kevés. Pufajkát is kap.

– Itt, a Lapkiadóban.

– Hol máshol?

– Csak azért mondom, mert én tizenkét éve várok. Hogy laphoz kerüljek. Kulturális újságíróként. Ezt ígérte annak idején a vezérigazgató úr. Hogy egy kicsit anyagbeszerzősködöm, bútorraktároskodom, aztán majd meglátjuk. Portáról szó sem esett.

– Lap? Az nem hozzám tartozik.

– Hát akkor, annyi. – Kreuz föláll. – Viszlát.

A kopasz férfi papírjai fölé hajol. Kreuz keze a kilincsen.

– Várjon csak!

– Igen!

– Megkapta a levelet?

– Milyen levelet?

– A munkaügyi Központ Pszichológiai Intézetétől.

– Hogyne. Ki is hajítottam menten.

– A maga baja. Mi leadtuk, hogy mától munkanélküli. Fölmérést végeznek.

– De gyorsak! Hát csak mérjenek. Na, viszlát. – Kreuz kilép az ajtón. Puhán csukja be maga mögött. Kilép a Nagykörút forgatagába. Villamosmegálló. – Rohadjatok le! – mondja hangosan és elkeveredik a tömegben.

Este. Kreuz otthon. A szobát sötét függöny választja el az alkóvtól. A Mama ágya mellett, az éjjeliszekrény helyén térdeplő. Fölötte olajnyomat. Szűz Mária. Kreuz keresztet vet. Letérdepel.

– Asszonyunk Szűz Mária, Istennek szent anyja, imádkozzál érettünk bűnösökért, most és halálunk óráján, Ámen. – Csönd. Kezét összekulcsolva fölfelé néz. – Óh Jézusom, bocsásd meg bűneinket, ments meg minket a pokol tüzétől és vidd a mennybe a lelkeket, különösen azokat, akik legjobban rászorulnak irgalmadra. – Keresztet vet. – Istenem, segíts a Mamán. Hogy visszatérjen. És bújj belém még jobban, melegítsd föl a szívemet, hogy ne veszekedjem vele folyton. Segíts… – kézfejét végigsimítja a Mama ágyán.

(folytatjuk)

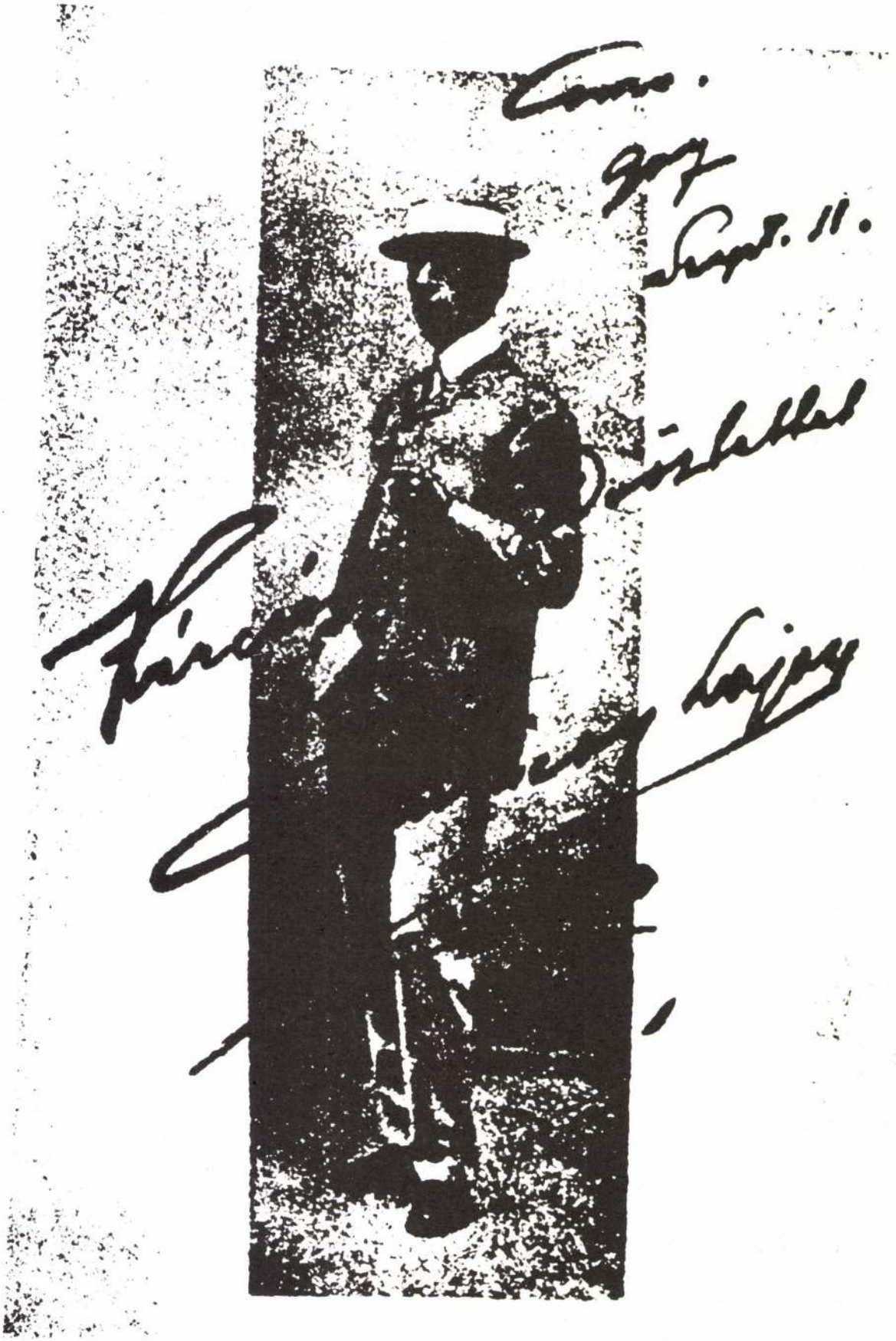

Gulácsy Lajos fényképe (1909)

Gulácsy Lajos

Művészetem
(részlet)

Művészetem nem a pozitív látás kifejezése, törekvésem sohasem oda irányul, hogy a természetben látott tárgyakat leábrázoljam. Mindég a vonalak és színek harmonikus összerezgését keresem, a látott dolgokból magamnak alkotott képzet lehető legtökéletesebb visszaadására törekszem, azt lehetne mondani, hogy nem is előállítok, de teremtek.

Műveimet gyermekeimnek lehetne nevezni. Saját énemnek egy részét helyezem dolgaimba. Azért munkáim teljesen adják lényemet, fogyatkozásaival és értékével, sejtelmes lelkülettel és érzéki testtel. Nem veszek el, és nem teszek hozzá semmit, ami nem harmonizálna, nem állana a legintenzívebb kapcsolatban egyéni érzéseimmel.

Érzéseimet pedig nem szabályozom, szabadon csapongok hol a legbujább melegségben, hol az éterikus elvont szellemi téreken.

Minden ember álmodott, és tudja, mi az álom.

Képeket lát, melyek fátyolozottak és egymással összekapcsolódók, egyik áthúzódik a másikon; gyakran megriasztásig különös, képletszerű alakulások bontakoznak ki a kellemes, könnyű, érzéki vagy éterikus háttérből.

Reminiszcenciák, dalok, káprázatok, emlékek, vibrációk, melyek az életszerűségtől néha teljesen távolállók, néha abban nyerik életüket – naivul tiszták, majd átcsapnak a legnagyobb testiségbe, lebegnek a térnélküliség elvont szférájában, hogy belehulljanak az érzékiség buja melegségébe, hová egy szatirikus ordítás hatol le és egy kacaj a túllakott ajkakról.

E lelki benyomások skálája a végtelenbe nyúlik, s gyökere ott ered az első eszméletnél. Már az első hatások, melyeket az élet reám gyakorolt, nyomot hagytak lelkületemben, később elkövetkezett e hatások intenzivitásából eredő vágy a kifejezésre, a képzőművészet iránti hajlam, az, hogy a benyomások alkotta képzetek életet nyerjenek a vásznon, anyagot vegyenek fel, érzékelhetőkké legyenek. Kerestem módokat a kifejezésre. A látottakból konzekvenciákat vontam le, igyekeztem hol egyik, hol másik kifejezési módot megérteni és összehasonlításokat tenni. Jobban érdekelt a hogyan, mint a mi. Nem néztem, hogy ez vagy az a kép mit ábrázol, nem érdekelt a tárgya soha, mindig inkább az a hang, mely a dolgokból kiárad, az a nagy általános harmónia, mely egy műnek értéket tud kölcsönözni.

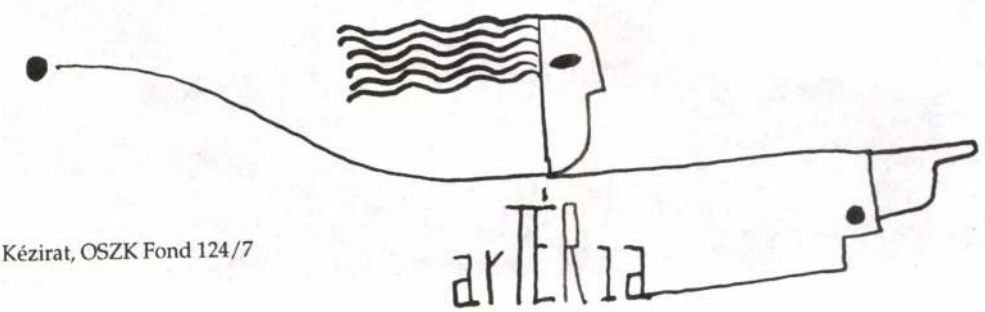

Kézirat, OSZK Fond 124/7

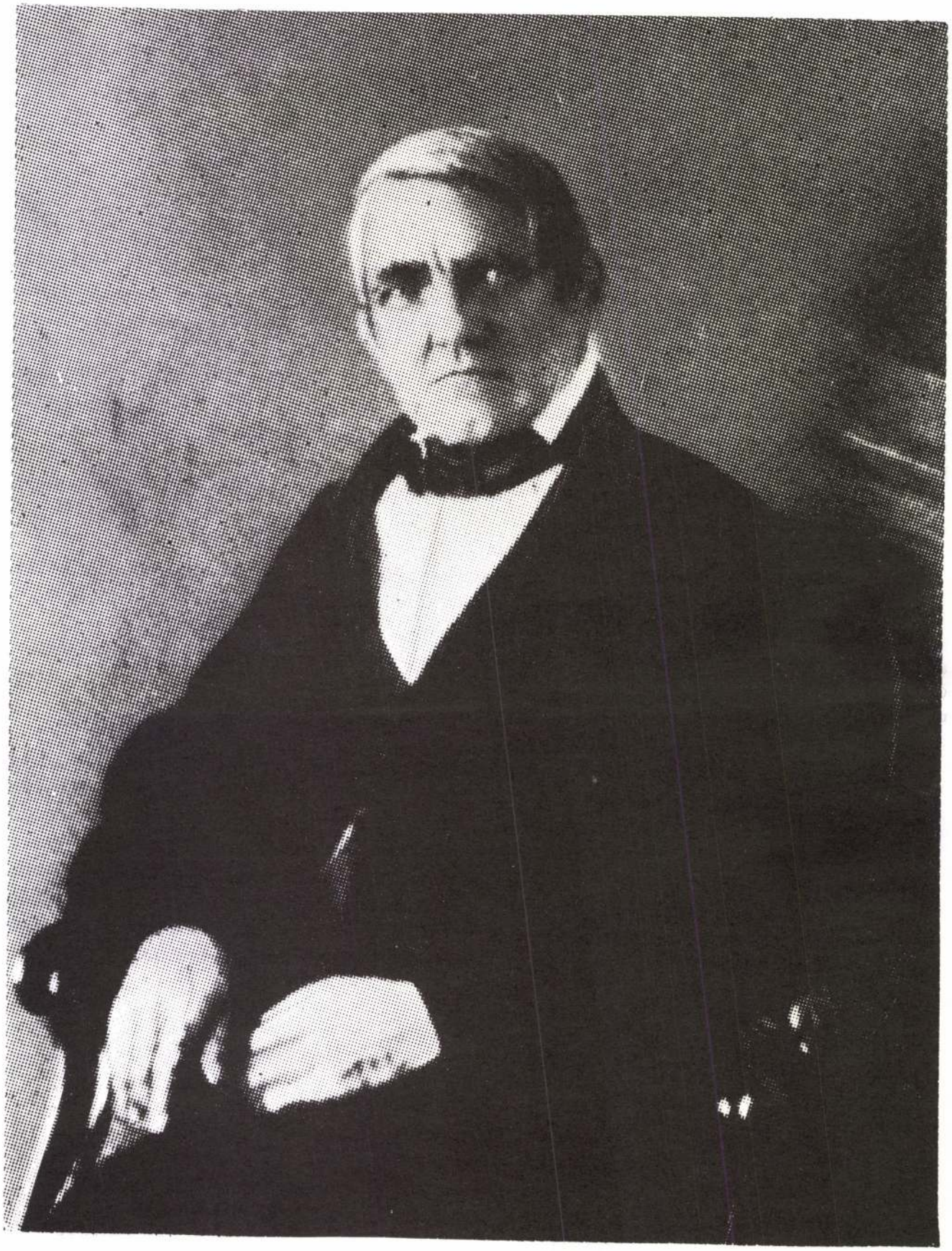

Ferdinand Schubert (olajfestmény)

FERDINANDNAK

[Zseliz], 1818. augusztus 24.

Kedves Ferdinand bátyám!
Éjjel fél 12 van és kész a Gyászmiséd.[1] Szomorúvá tett, hidd el, mivel egész lelkemből énekeltem. A hiányokat pótold, azaz: írd alá a szöveget és fölé a jeleket. Ha egy s mást ismételni akarsz, tedd azt, anélkül, hogy engem Zselizről megkérdeznél. Nem jól megy sorod, szeretném, ha cserélhetnék Veled, így végre vidám lennél. Minden nyomasztó terhet lerázhatnál magadról. Kedves bátyám, szívemből kívánnám ezt Neked.

— A lábam elzsibbadt és ezért nagyon dühös vagyok. Ha írni tudna a mafla, nem aludna el. – – – – – Jó reggelt bátyuskám, a lábammal együtt kialudtam magam és 25-én 8 órakor folytatom a levelet. Kérésedért cserébe én is kérek valamit: üdvözöld nevemben szüleimet, testvéreimet, barátaimat és az ismerősöket, Karlt se felejtsd ki. Nem írt rólam a levelében? Noszogasd vagy noszogattasd meg jó alaposan városbéli barátaimat, hogy írjanak. Anyámnak[2] mondd meg, hogy fehérneműmet igen jól rendben tartják, jól esik anyai gondoskodása. (Ha még kaphatnék fehérneműt, nagyon örvendenék, ha utóvédet küldene zsebkendőkből, nyakkendőkből és harisnyákból. Igen nagy szükségem lenne két – kasmír nadrágra, Hart vegyen mértéket ott, ahol akar. A pénzt azonnal elküldeném.) Júliusra az útiköltséggel együtt 200 forint bevételem volt: – Itt már hidegre fordul az idő, de november közepe előtt mégsem utazunk Bécsbe. Jövő hónapban talán néhány hétre Freystadtlba[3] megyünk, ez az én grófom nagybátyjának, Erdődy grófnak a birtoka. A vidék ott állítólag rendkívül csinos. Remélem, Pestre is eljutok, ha Bosczmedjerre[4] megyünk szüretre, mert az nincs messze onnan.[5] Nagy örömömre szolgálna, ha ott találnám Taigele[6] jószágigazgatót. Egyáltalán, nagyon örülök az egész szüretnek, annyi vidám dolgot meséltek már róla. Az aratás is szép errefelé. A gabonát itt nem hordják csűrbe, mint Ausztriában, hanem a szabad mezőn hatalmas halmokat raknak, amiket kazlaknak neveznek. Gyakran 40–50 öl hosszúak és 15–20 ölnyi magasak. Olyan ügyesen rakják, hogy a lefolyó eső semmiféle kárt nem tehet bennük. A zabot és más effélét néha a földbe ássák. – Bármilyen jó sorom is van, bármilyen egészséges is vagyok, bármilyen jó emberek is vannak errefelé, mégis, végtelenül örülök annak a pillanatnak, amikor elhangzik: Bécsbe! Bécsbe! Igen, kedves Bécs, a legdrágábbat, a legkedvesebbet zárod szűk falaid közé és csak a viszontlátás, a mennyei viszontlátás fogja e vágyat csillapítani. Még egyszer kérem, hogy fenti kívánságaimat teljesítsétek és

Schubert néninek[7] *és lányának szívélyes* üdvözlet

maradok igaz szeretettel mindenki számára a hű, őszinte *Franz*
Jó feleségednek és kedves Residnek[8]
ezer üdvözlet

Gádor Ágnes fordítása

[1] Az ismeretlen szerző szövegére készült „Deutsche Trauermesse"-t (Német gyászmise kórusra és orgonára, D 621) Schubert bátyjának írta, hogy Ferdinand zeneelméleti vizsgakompozícióként beadhassa s így hivatásában előbbre juthasson.
[2] Schubert a lehető legjobb viszonyban volt apja második feleségével.
[3] Galgóc (ma: Hlohovec, Szlovákia)
[4] Pócsmegyer
[5] Nem tudjuk, hogy ez a terv megvalósult-e és Schubert járt-e Pesten.
[6] Koiumban Daigele, Schubert mostohaanyjának unokatestvére ekkor Budajenőn volt jószágigazgató.
[7] Schubert apjának özvegy sógornője.
[8] Ferdinand lánya, Therese.

Forrás: mint 5. oldalon

Simek Valéria

Fa volnék

Az éj fakó posztójával
takargattam szavaim.
Fa-gyökér ujjaimmal
létemért kapaszkodtam.
Keményen álltam, míg láttak,
de estére vad szelek tépték
a ruhámat. Őszi esők taposták
levél didergésem.

Tűnődés

Az elhagyott évek utánad
kiáltanak. Az eszmélet
erdőtüzei lobognak
szemedben. Kristályfényű
ígéretek elhomályosultak.
Lelkesedésed tornyait
az idő ledöntötte.
Szájon vert szavak
színes kavicsként sziszegnek
nyelved alatt, kimondatlanul.
Hallgatásod küzdelem
a lét szétszórt virágaiért.

Hunyd le szemed

Míg a fa alatt pihensz,
én megnövök. Hunyd le
szemed, védett egem alatt.
Ujjbeggyel tapintom
néma kiáltásra nyíló szád.
Az ég csendjével takargatlak,
gyümölcsfáid suttognak feletted.

Lyka Károly

Na'Conxypan festője

Na'Conxypan egy város neve, amely túl fekszik minden geográfián, túl a földgömbön. Testetlen asztrál-lények lakják, felfoszlott formájuk, sápadt színük csak éppen dereng, cselekvésük erély nélküli imbolygás. Némelyik színné vált illatnak hat, némelyik valósággá lett suhanó árnyéknak. Ott nincs erő, nincs akarat, nincs semmiféle mérhetőség. Mint felesleges lom ki van vetve belőle a gondolkodásnak ama sínje, amit mink e földgömbön logikának nevezünk, s lám, mégis van minden: házak és terek, virágok és emberek, föld és felhő, csak más, mint ahogy megszoktuk.

Zavarba jutunk ennek az álomvilágnak láttán. Hol végződik az organikus teremtő erő – hol kezdődik az elboruló elme kötetlen sáfárkodása. Mi az, ami a művészetben normális, mi az abnormális? Ha egyszer valamikor a lélektan egzakt természettudománnyá fog kiépülni, talán választ kaphatunk rá, addig meg kell elégednünk az ógörög parafrázissal: egy démon szól a lélekből…

Gulácsy Lajos: Címlapterv, tus, 1902

Kétségtelen művésztehetségnek tartjuk Gulácsy Lajost, s e tehetség bizonyítékai megvannak legrégibb, megvannak legújabb képein egyaránt.

Kétségtelenül abnormisnak tekinthetjük egész élete művét, s ennek is megvannak nyomai élete legelején és legvégén. Mint a legtöbb ifjúra, őrá is hatottak más festők, főként a régi firenzeiek. Valódi festőösztönre vall, hogy csak azt vette át festőideáljaitól, ami rokon volt az ő érzésvilágával. S e szónál meg kell állnunk egy percre: valóban csak az és annyi volt műveiben, ami a hormályos festőösztön és a körvonal nélkül való sejtés, érzés, számára az a megközelíthető. A valóság, a pozitívum ismeretlen neki. Ennek létezését egész élete folyamán jórészt észre sem vette. Innen technikai felszereltségének hiánya is, amit talán maga sem vett észre. Innen hiánya a pozitív formáknak, a határozott rajzvonalnak, a színek megokoltságának. Az utóbbi kivételével e hiányok meglehetnek kiváló mestereknél is, sőt ott esetleg szükségszerűek is, ami Gulácsy képein feltűnő, az éppen e megokoltság hiánya, így sajátos előadásúvá lettek képei: az érzelmi elem messze eluralkodik rajtuk, és minden pozitívum hozzászerkesztését a nézőre bízza. Gyengéd feminin vonások, egy elborult szelíd elme és meleg szív pianisszimói, amelyek meghatottságot váltanak ki belőlünk.

Új Idők, 1922. 204. lap.
Gulácsy Lajos kiállítása az Ernst Múzeumban

Korányi Tibor

Protekció...?

Kelet-Európa kies pusztaságaihoz idomuló, „szociálizmust" másolgató – a kleberlsbergi kultúrfölényt ideiglenesen elhomályosító – negyven évnyi, végeérhetetlennek tűnő „szenvedéseink" közepette, tízezrek szereztek diplomát alámarxosított ingyenegyetemeinken, hogy az ingyenélés sérelmeit most megtorlandó – politikai ugrabugrák csatáraiként –, eréllyel harcolhassanak e fenntarthatatlanul piactalan körülmények ellen.

És az Illés-, Metró-, Omega-korszak búsan bulizó tömegei, tudtukon kívül rezervátumokba telepített értelmiségi kasztjai, egy „hazug-gyilkos rezsim" agyongyötört ingyendiplomásai – egymásnak kiutalt „forradalmi"-állásaikban –, ma mindent megtesznek azért, hogy kiszuperált munkanélküliek nyamvadt kölykei – legalább középfokon – tisztában lehessenek az elmúlt rendszer felbolygatóan igazságtalan tartalmaival és destruktív felhangjaival.

Végre eljött az idő, hogy szedett-vedett ősbarmok kontraszelektált borjai nem koptatják többé patinás intézmények grádicsait, mert végre nagyobb szerep jutott a „KIVÁLASZTÓDÁS" nevű evolúciós társasjátéknak. Krisztus után kétezerrel még ugyanaz a végrecept: ha van pénzed, mehetsz; ha nem jött össze, itt maradsz! Az egyéni nyűglődések...? Kit érdekelnek? Ja kérem, miért voltak ott a „markolásnál"...? Elég volt az egyenlősdiből! Ne legyen má' divat, hogy minden hülye Európát célozgassa! Akkor, ki marad itt...?

AZT AZÉRT ILLIK TUDNI MINDEN RENDES MAGYAR EMBERNEK, HOGY – BÁR A LEGTÖBB KOMMUNISTA SZEMETET MÁR RÉGEN ELHANTOLTA FELVIRÁGZÓS TÁRSADALMUNK, DE A DIPLOMÁJÁT EGYETLEN HEVÜLGETŐS AGITÁTOR SEM TARTOTTA SZEMÉTRE ÉRDEMESNEK MINT EGY KORRUPT RENDSZER, KORRUPT BIZONYLATÁT.

Talányos rejtélyek folytán ez az egyetlen – értékállóságra hajlamos – adminisztratív tucatkacat, amely valahogy megőrizte becsben tartható értékeink kivételezett sorsát. Politikai menedékjogot kapott egy – immáron– demokráciát és szabadságot is jól ismerő társadalmi formációtól. Protekció...?

EGY BUKÁSRA ÉRETT ÉS ELVÉRZETT RENDSZER, REPREZENTÁNS MARADVÁNYAKÉNT TOVÁBB SZOLGÁLHATJA A KAPITALIZMUS ÜDVÖSKÉINEK ESZMÉNYIBB VILÁGÁT.

NEKEM NE MONDJA SENKI, HOGY EZ NEM ELÉGGÉ ÉRDEKES! AZ URAK AZÉRT NEM HÜLYÉK! ANNYIRA...!

Szegény-szegény

Ismerek egy nyugdíjast. Korán az lett. Nem várta ki a szolgálati évek torlódását, leszázalékoltatta magát még időben; hadd legyen ideje egy kicsit tengni-lengni. Élvezni az életet! Ha ehhez csak nyűg kell és nyavalya, ám legyen! Egy kis kilincselés, kitartás...

Húsz éve van „szabadságon". Mások ezt az időt egy platóni életmű megalkotására szentelnék, ő nem. Ő csak magáért a nyugiért, hogy hadd szemlélődhessen! Van mit... Például demokráciát meg szabadságot. A kapitalizmus elhozta, vidító szépségeket. Nyugdíjas! Úgynevezett kisnyugdíjas. Azért kap szépen. Innen-onnan. Támogatják a mindenféle karitatív szervezetek, szociális intézmények, a gyerekei. Gátlástalanul él is minden lehetőséggel. Ami gyühet, az hadd gyüjjön! Sőt, gyűljön! Hozzák csak a helyébe, mert ő „beteg"... Nagybeteg!

Éldegél. Reggeltől estig bámulja a tévét. Márkás, színes ingerforrás – a gyerekek adománya. Mint egy sufni, úgy néz ki a szobája, – szén, krumpli, almahéj –, de nem baj, mert ez növeli a rászorultság látszatát. Él. Henyél. Nem kell őt sajnálni! Nem afféle szorgos munkától tönkrement lélek, csak volt egy kis gógyija. Ezeknek...? Dolgozni...? Aha...!

Ötven csokit vesz nyugdíjkor. Költi a pénzét hülyeségekre: zabolátlanul. Sűrűn ad kölcsön a nálánál is szegényebbeknek. Nemes emberbaráti cselekedet. Gyakorlatilag ki sem mozdul. Kiszolgáltatja magát a szomszédokkal, befogható balekokkal. Mindig van valami szívet tépő, lelket oldó dumája. Ravasz... Nagyon ravasz! Hát ha beveszik, úgy kell nekik! A szemetét is a ház elé önti. Mert ő – úgymond – nem lát... A hápogás nem érdekli. Akinek nem tetszik, vigye odébb! A villanyszámlája önmagában hatezer! Használja a technikát... Többek között melengetteti a talpát egy hősugárzóval. Megteheti... Csak az különös egy picinykét, hogy intim hőfelvételei közben is negyven fok meleget ont a kályhája. Normális dolog, nem kell elvitatni. Megteheti, hiszen nyugdíjas. Az orvosa se érti. Annyi gyógyszert „rendel" nála, amivel háztömböket lehetne jóltartani... Állja a számlát. Ő extrabeteg! És az egyik fia igazgató! Úgyhogy kuss...! Mindenkinek!

Ismerek egy másik nyugdíjast, aki még életében nem állt sorba semmilyen könyöradó hivatalnál. Nem azért, mert nem lenne jogosult, csak azért, mert „lehetetlen". Elsüllyedne szégyenében! Magától a kéréstől. Meg aztán hátha felismernék, többek is... A régiek... Egykori munkatársak, ismerősök. Na, ne...!

Miért is kéne tudni minden hülye köztisztviselőnek, hogy ő szegény? Mi közük hozzá? Ez a magyarországi elimperialistásodás nagyon kieszelte a gondoskodás intézményét. Köztisztviselők...! Minden rendszerszolga aranycsótány arról csócsál, hogy ki, hogy s miért... Na, ő ezt nem kéri. Egy – viszonylag – emberszabású előélet után, az élet nyugati oldalán, hogy rajta röhögjenek, vagy sajnálják...? Hogy a neve közszájon forogjon...? Ezt az esélyt nem kapják meg. Inkább nyomorog. Inkább éhezik. Ruha...? Minek az már? A koporsóban mindegyik terepszínűvé válik. – Úgyis! Szegény, nagyon szegény. Végtelenül! Hóvégén már sosincs pénze. Egy-két jó ember azért mindig akad, de a kölcsönök ahelyett hogy apadnának, egyre inkább dagadoznak. Neki kétszáz forintos a villanyszámlája. Korán fekszik. Így is spórol. Őt nem támogatják jobbról-balról. A gyerekei is szegények. Szar világ! Nagyon szar! Ezt várták... Ezt akarták...!

Megható, amikor nyakkendős főrendiek a kamerák előtt aggodalmaskodó képpel bizonygatják a feltámadás közelségét. És az a nagy empátia, ami úgy csurog a lelkükből... Mélységes együttérzésükről biztosítják a népet. Meggyőződéssel. Mindig meggyőződéssel! Aztán valamelyik zsebükben találva kétszázezret, elmennek venni valami mutatósabb télikabátot, vagy egy jót zabálni első osztályú kricsmik mélyén. – Abban a hiszemben, hogy – ja, kérem! – a tehetségesek azért érvényesülnek.

Nyugdíjasok. Szegények. Egybemosó frázis. Pedig mekkorák a különbségek! Egyenlőség, egyenlőség...? Isten ments! Nem is volt soha. Nem is lesz. Nincs is hát...

Hiányos memoár

VIII. Újra iskolában

A főiskolai felvétellel újra megváltozott az életem. Az, amelyik Békéscsabán már megszokott formát öltött. A háztartást vezető anyámon kívül mindnyájan dolgoztunk. Én igyekeztem délelőtt letudni az otthoni feladatokat, s délután sétáltam, verset írtam a Ligetben, elmentem a könyvtárba vagy éppen ügyeletes voltam a szakszervezetben. A könyvek és a filmek adták keretét az életemnek és én elégedett voltam ezzel. Barátom nem volt, udvarolni nem udvaroltam senkinek, az esti és hétvégi munka ennek nem is kedvezett. A pozícióba került új emberek otrombaságairól is inkább csak közvetve, az ismerőseimen keresztül értesültem. Még azt is mástól tudtam meg, hogy én már baloldali lettem. Gyakran beszélgettem az utcánkban lakó egyik fiatalasszonnyal, aki meglehetősen unatkozott otthon. Többnyire filmekről beszéltünk, s ő mondta egyszer, hogy én már „ezek" oldalán vagyok. Tudomásul vettem, de gyakorlatilag ez nem jelentett számomra semmit. Nem voltak politikai ambícióim, a főiskolai jelentkezésre is inkább Balázs Béla könyve és a kisebbségi érzésem buzdított, semmint valami nagyralátó terv. Megintcsak nem üldözött bennünket senki. Az ÁVH számomra semmit nem jelentett. Félelem ugyanúgy nem volt bennem, ahogy a német megszállás alatt sem.

A munkahelyi tapasztalat és a marxista irodalom hatott rám, nem a napi események, meg persze a filmek és a szépirodalom, benne a versek. Üzemvezetőként nagyon sokat dolgoztam a moziban, főleg az üzemi szervezésen. Alkalmi hangversenyen előfordultam, állandó színtársulat Békéscsabán akkor még nem volt. Nagyon kis pont voltam ahhoz, hogy érdekeljek valakit, s engem sem igen érdekelt semmi, ami ezen a körön túl volt. Persze nem kerülhettem el bizonyos dolgok tudomásulvételét. Ilyen volt a magyar–szlovák lakosságcsere. Láttam síró asszonyokat és férfiakat is. Számomra ők először voltak szlovákok, mert korábban ilyen megkülönböztetést nem tettem. Már gyerekkorunkban, amikor Békéscsabán voltunk, gyakran előfordult, hogy szlovákul szóltak hozzánk az utcán. A nővérem ettől mindig dühös lett, mondván: Magyarországon beszéljenek magyarul. Belőlem nem váltott ki a dolog ilyen ellenkezést. Ma is túlhajtott, politikailag kihasznált problémának érzem az egész kérdéskomplexumot. Olyannak, amelyet többen direkt nem hagynak nyugvópontra jutni. Bármilyen volt is a múlt, bármilyen is a származás, egy román vagy szlovák állampolgár nem lehet nemzetiségi alapon illojális a saját államával szemben, és nem várhatja sorsa megoldását attól függetlenül. Olyan követelményt támasztani pedig, ami nyilvánvalóan nem teljesülhet és ehhez a magyarországiakat partnernek erőltetni, nem tűnik okos dolognak, hiszen a szomszéd országok viszonylatában semmiféle kényszerítő eszközünk nincs, tehát csak a konfrontáció állandósulhat. Én magam nem kívánnék többet a határon túl élő magyaroknak, mint amit az itt élő kisebbségnek, ez pedig eléggé behatárolt. A teljes asszimiláció pedig a legvadabb elnyomás idején sem történt meg. Az erőltetett politika következményei hasonlóak lehetnek a vízlépcsőhöz: Míg a magyar parlament terméketlenül vitázott Bősről, addig a szlovákok felépítették a vízlépcsőt. A negyvenes években ez a probléma még a lakosságcsere ellenére sem létezett, legalábbis az emberi kapcsolatokban nem. Én pedig odahagytam Békéscsabát.

Még a nyár folyamán kiderült, hogy szovjetösztöndíjra jelöltek, aminek érdekében én semmit nem tettem, ellene viszont nem volt divatban apellálni. Így egy felemás tanévnek néztem elébe, amit majd a Szovjetunióban meg kell ismételnem. S közben be is költöztem a szovjetösztöndíjas-előkészítő iskolába, de onnan kijártam a főiskolára. A szovjetösztöndíj egyébként biztos anyagi bázist adott az egyetem elvégzéséhez.

Az 1950–1951-es tanév azt jelentette, hogy a politika mindent áthatott. Szemináriumra kellett járni, sőt egyszer még területi agitációban is részt vettem, bár ezt az egyik legostobább és legkínosabb vállalkozásnak tartottam.

Vasárnap rajtaütni egy családon és megmagyarázni a politikát olyanoknak, akik esetleg sokkal tájékozottabbak, meglehetősen otromba dolog volt. Kitehettek volna év végén a főiskoláról tehetségtelenségem folytán is, hiszen egyetlen képemen sem tudtam az elgondolásom megvalósítani, az eltávolításhoz azonban két külső tényező segített hozzá. Egy agitációs feladat kapcsán a pártcsoport-bizalmi közölte velem, hogy nemcsak nem győztem meg a párton kívüli osztálytársamat a meggyőzendőkről, hanem még tőlem kapott ellenérveket. Ezt persze közölte a függetlenített párttitkárnővel is, aki az én meghallgatásom nem tartotta szükségesnek. Emellett összevesztem a színészi mesterséget tanító tanárnővel, mert az operatőrök számára teljesen feleslegesnek ítéltem ezt a tárgyat. Lévén ő ugyanakkor a filmgyári dramaturgia vezetője, tehát „nagyhatalom" emiatt nemcsak színész mesterségből kaptam elégtelent, hanem rendezésből is (az indoklást az utóbbi esetben nem tartották szükségesnek). Mivel az operatőri megfelelő osztályzatom már be volt írva, így tehát operatőr létemre tehetségtelen színésznek és rendezőnek bizonyulva estem ki a rostavizsgán. Az biztos, hogy az elméleti tárgyak vonzottak elsősorban, a gyakorlati távol állt tőlem. S furcsa módon ekkor például operatőri gyakorlaton nem is tanítottak, mondván, hogy a mesterség oktatása befolyásolná a hallgató művészi egyéniségét. Így aztán a legnagyobb nehézségekkel küszködtem még egy egyszerű világítást igénylő feladatnál is.

A kiszámíthatatlan sors úgy hozta, hogy ha operatőr szakon maradok, akkor nem jutok ki a Szovjetunióba, mert kiderült, hogy abban az évben nem fogad az ottani iskola. Mivel áttértem az esztétikára, így viszont kikerültem a moszkvai Lomonoszov egyetem filozófiai fakultására, amelyen belül volt az esztétika szak.

Nálunk a népi kollégiumokat ekkorra már felszámolták. Főiskolásként diákszállóban laktam, a menzán étkeztem, s persze az ösztöndíjamból éltem.

Otthonról nem vártam és nem kaptam támogatást. Azt, hogy nehezebbé vált az élet, érzékeltem, nem kívántam még én is tehertételt jelenteni. Ami változott az életemben, elsősorban Budapest jelentette, de ezzel nem tudtam megbarátkozni. Másodsorban a főiskolásként ingyen látogatható színházak és persze a múzeumok. Az olvasásom irányítottá vált a kötelező irodalom miatt. A pártélet nemcsak a szemináriumokból és a taggyűlésekből állt. Akció indult például egyik hallgató ellen, akiről kiderült, hogy kulákok a szülei. Egy meglehetősen undorító tárgyalásra emlékeztető összejövetelen előre ki voltak osztva a kérdések, amelyeket fel kellett neki tenni, s amelyek arra irányultak, hogy miért nem szakított a szüleivel. Erre a képtelenségre aligha tudott volna bárki megfelelő választ adni. Kikerült a főiskoláról, ahogy a tanév végén sokan mások is. Alig maradt a két párhuzamos osztályból valaki. Valamilyen okot bárkinél találhattak, ha el akarták távolítani. Így járt Huszárik Zoltán is, aki csak később fejezhette be a főiskolát. De persze bentmaradt a pártcsoport-bizalmi, akinek a részéről a későbbiekben is tapasztalhattam azt, amit a sportnyelvből átvett kifejező szóval „betartásnak" neveznek, egyik változatát pedig „fúrásnak".

Mivel életem színtere a főiskola volt, így a szovjetösztöndíjas előkészítő iskola nem sokat jelentett számomra. Oroszul alig tanultam valamit. Botfülű, nyelvi antitalentum voltam. Ötven szót ha tudtam, amikor az utazásra került sor. Ezek között előfordult például a cápa, de utat kérni a vonaton oroszul nem voltam képes. Következett életemben az ötéves szovjetunióbeli tartózkodás.

IX. LOMONOSZOV EGYETEM

Azt hiszem, hogy – ilyen irányú megszállottságom miatt – ebben az országban egyike vagyok azoknak, akik a legtöbb filmet látták. A nálunk bemutatott szovjet filmek zömét is, amelyekből – minden lakkozás ellenére – valami mégiscsak kirajzolódott a szovjetunióbeli életről. Így nem voltam teljesen kiszolgáltatva a propagandának. De még ehhez képest is meglepődtem. Huszonegyévesen körülnézve a Nagy Péter korában épített laktanyából kialakított diákszálló sivár környezetén, majdnem sírva fakadtam: Öt évet kell itt letöltenem.

Nem kívánok úti beszámolót adni Moszkváról, sem teljes képet rajzolni a diákéletről, csak ami igazán hatott rám, arról emlékezem meg. Amit ebben a diákszállóban a legnehezebb volt megszokni, az a wc. Az angol wc-csésze fölé egy lyukas hokedli volt állítva, arra kellett állni. S a fülkének nem volt sem ajtaja, sem függöny előtte. Mindenki, aki a piszoárt használta, szabadon végig tekinthetett a guggoló soron éppúgy, mint az, aki mosdani jövet belátott a mosdóból nyíló wc-be. Hát ezt nehéz volt elfogadni. A mosdóban egyébként nem volt melegvíz, az ablakok a wc miatt állandóan nyitva voltak, akkor is, amikor több, mint mínusz harminc fok volt. A fürdő külön épületébe napi váltásban mehettek nők és férfiak. Így gyakran fordultunk elő a város egyik közfürdőjében.

A diákszálló bejáratát természetesen őrizték, s bejutni csak igazolvánnyal lehetett. Ha azt valaki otthon felejtette, külön belépőt kellett kérnie, akkor is, ha az ügyeletes őr már évek óta látta ki- és bejárni. Igazolvány nélkül ugyanis akkor sem engedte be.

Ez még a hruscsovi nagy lakásépítéseket megelőző Moszkva volt, amelyik megőrizte a nagyfalu jellegét, és szörnyű lakásínséggel tűnt ki. A közlekedés nem volt rossz, de őrzöm azt a képet, amikor a villamos vezetőnője felém rugdos, mert az utolsó pillanatban odaérve elől kívántam felszállni. És persze feledhetetlenek azok a rezignált arcok, amelyeket a hosszú sorokban állóknál látni lehetett. Mindig voltak úgynevezett deficites áruk, amelyek ritkán, kevés mennyiségben jelentek meg, és hatalmas sorokat vonzottak, de Moszkva ellátása alapjában akkor kitűnő volt. Annyiféle sajtot, vajat, amennyit ott külön szaküzletekben láttam, korábban nem is ismertem. S ez vonatkozik a felvágottakra és kolbászokra is. Sőt a kenyérválasztékra. Persze nyilván más volt a helyzet azok szemével nézve, akik háztartást vezettek és főztek. Én azonban a menzán étkeztem, vagy – reggel-este – hideget ettem. S állítólag vidéken az ellátás tekintetében katasztrofális volt a helyzet. Ezt el kellett hinnem, mert sokszor többektől hallottam, és Moszkva élelmiszerüzleteiben is számtalan vidéki fordult elő. Mindenesetre engem akkor lenyűgözött a választék, a bőség és egy éjjel is nyitvatartó üzlet.

Hatágyas szobákban laktunk, gondosan besorolva az oroszok közé, hogy rákényszerüljünk az orosz beszédre. Nekem kb. másfél évembe telt, amíg úgy megtanultam a nyelvet, hogy azon gondolkoztam, tehát nem kellett magamban fordítani. A szobatársaim – legalábbis az első helyen – nagyon szabadon bántak a tulajdonnal. Közös szekrény volt, de minden ágyhoz tartozott egy éjjeliszekrény. Ebben tartottam a kenyeret, amelyet, mire én vacsorázni kezdtem volna, gyakran megettek. Így kénytelen voltam elzárni a bőröndömben.

A diákszállónak étterme, könyvtára, fodrászata, kultúrháza volt, s ezek – különösen a kultúrház – meglehetősen jól funkcionáltak. Itt hallottam például Svéd Sándort énekelni.

Bárki bárhogyan szakosodott, az első három évben ugyanazt tanulta. Az akkor uralkodó felfogás szerint a filozófusoknak minden megismerési területtel és annak történetével meg kellett ismerkedni. Ezért matematikát, fizikát, biológiát, fiziológiát, pszichológiát stb. egyaránt tanultunk a filozófia, logika, történelem stb. mellett. Itt ütött vissza rám az, hogy a két tanítóképző osztályra és olvasottságomra való tekintettel érettségi és szakérettségi nélkül vettek fel a főiskolára. A matematika olyan megpróbáltatást jelentett számomra, hogy annak szemináriumától számítottam a hetet. Nagy csoportokban hallgattuk az előadásokat és kis csoportokban voltak a szemináriumok, ahol mindig mindenki felelni kényszerült. Kötelező irodalomként a szaktárgyakból akkora adagokat adtak fel, hogy nekünk négyünknek – az adott csoportban tanuló négy magyar hallgatónak – fel kellett osztani egymás között, mert képtelenség volt külön-külön kijegyzetelni. A minőséget illetően nem lehet egységes képet adni. Kitűnő öreg tanárok voltak és ugyancsak kitűnő fiatalok. A tárgyak határozták meg a színvonalat. Az orosz filozófiatörténet, de főleg a párttörténet csapnivaló volt, az utóbbi egyenesen szörnyű. A szemináriumot vezető tanárnőt a csoport kérésére leváltották, annyira korlátolt volt. A helyére jött tanár sem sokban különbözött tőle: Szerinte Leninről és Sztálinról beszélve nem lehetett személyes névmást használni, mindig ki kellett mondani a nevüket. Nem volt szabad a műveiket brosúrának nevezni, bár ők maguk ilyen szóval illették. Alkotásnak, műnek kellett mondani. S ezek csak a formai kérdések voltak. A tartalmi hazugságokról nem is érdemes szólni. A párttörténészek csoportja külön tenyészet volt. Az aktualizálás, az átpolitizálás elől a legjobb tanárok belemenekültek a logikába, a filozófiatörténetbe stb. Különösen a XX. – Sztálint leleplező – pártkongresszus körül törtek előre a fiatalok, akik ellen a konzervatívok harcot kezdtek.

Egyik fiatal tanár teljesen új módon adta elő Marxot, s ezért hamarosan leváltották, majd jött egy tanár megmagyarázni, hogy miért volt erre szükség. Nekem mint külföldinek könnyebb volt a védelmében szólnom, s ezért az összejövetel után az orosz társaimtól kaptam egy csokoládét. Hozzám legközelebb azonban már a szakosodás időszakában Jurij Borev állt, akinek a művei később magyarul is megjelentek, sőt ő gyűjtötte össze a Sztálinnal kapcsolatos anekdotákat és vicceket.

Az esztétikai kategóriákkal foglalkozott, és ismerni akarta a magyar szakirodalmat is, amelyről én számoltam be neki. Többször megfordultam náluk, és különböző nézeteink miatt olyan hangosan vitatkoztunk, hogy a cselédlányuk nem merte behozni az ebéd második fogását. A felesége leplezetlenül utált mindkettőnket az esztétikával együtt, így inkább az anyja lakását választottuk megbeszéléseink helyszínéül. Az ő segítségével jutottam be a Művészettörténeti Intézet elméleti szekciójának üléseire, ahol beszámolót is tartottam. Nagyon megtisztelve éreztem magam, hiszen ott a vezető esztéták vitatkoztak, akik számára éppen akkoriban nyílt ehhez lehetőség, mert a korábban gyanakvással kezelt esztétika ekkor rehabilitálódott. Borev volt a tudományos vezetőm a diplomamunkám megírásánál. A vizsgáim nála formálisak voltak. Előre megmondta a kérdést, de persze azt is, hogy az adott kérdés átfogja az egész évi anyagot.

A nyolcvanas évek elején – műve magyar kiadása alkalmával – kapcsolatot keresett velem, de én ezt levélben elhárítottam: Emlékeztettem, hogy milyen szellemi lendület részesei voltunk együtt 1955–1956-ban, és hivatkoztam a megváltozott helyzetre, amelyben nem szeretnék szembesülni egy sokat ígérő, új irányba mutató múlttal. Ez pedig a vele való találkozásnál elkerülhetetlen lenne, s csak növelné a pangás időszakának szellemi beszűkülése okozta keserűséget.

X. MGB

Ami legáltalánosabban jellemezte az orosz egyetemistákat, az a szegénység volt. Ritka kivétellel egy öltönnyel rendelkeztek. S sokszor a teát sem engedték meg maguknak, hanem forró vizet ittak kevés cukorral. A volt katonák előnyt élveztek a felvételnél, ők általánosan a katonaruhájukat hordták. Az öltözékek – ez főleg a női ruhákon, cipőkön volt látható – a magyar harmincas évekbeliekre emlékeztettek. Akkor szakadt meg a kapcsolatuk nyugattal (Németországgal). A baltikumiakat kivéve feltűnő volt, ha valaki úgy öltözött, mint a környező országokból jöttek, bár többnyire azok sem voltak igazán gazdagok. Legtehetősebbek a kicsit később érkező keletnémetek voltak. A mi szobánkban lakó német fiúnak hat öltönye volt. De sokan hordtak közülük aranygyűrűt, tollat, órát. Általában sikerük volt az orosz nőknél. Egy ismerősömtől hallottam ezeket, az egyik németre mondott, dicsérő szavakat: Olyan, mint egy SS. Megismerkedtem egy lánnyal, aki elmondta, hogy mint volt katonát annak idején felvették az egyetemre, de nem kapott helyet a diákszállóban. A tanteremben aludt, amíg fel nem fedezték. Akkor helyet biztosítottak számára a szállóban. Párnákat hímzett, s azok árával pótolta az ösztöndíját. A miénket a magyar hatóságok egészítették ki, mert a szovjet ösztöndíj nem lett volna elegendő önmagában a megélhetéshez. Meglehetős természetességgel viselték el a szegénységet. Amitől tartottak, az az államvédelem volt (akkori nevén MGB). Kétszer is tapasztaltam, mennyire beléjük ivódott a félelem. (A baltikumiak ebben is kivételt jelentettek. Egyik észt lány elmondta, hogy az észt fiúk itt is Heil Hitlerrel köszöntik egymást.)

Magyar osztálytársammal leszólítottunk az utcán két barátnőt. Dolgozó nők voltak, s egyáltalán nem tartózkodók. Amint kiderült azonban, hogy külföldiek vagyunk, kaptunk tőlük egy udvarias levelet, amelyben megkértek, hogy ne keressük őket többet, mert náluk nem szokás külföldiekkel érintkezni. Mivel én szinte egyáltalán nem tudtam oroszul, így mindennap két órát töltöttem el egy tanárnővel. Presszóra emlékeztető nagy terem volt kis asztalokkal, s kettesben beszélgettünk az egyik asztalnál. Az általában fiatal tanárnők cserélődtek. Egy nagyon nyugtalanságos öltözővel, amikor már többször összeért a térdünk, elhatároztuk, hogy az egyetemen kívül, egy metróállomáson találkozunk. Amint kiléptünk az utcára, két nyomozó különválasztott minket. Engem róla, őt rólam kérdezték ki. Természetesen mindent rendben találtak, és rögtön elengedtek, de ez az igazoltatás olyan hatást gyakorolt a tanárnőre, hogy rögtön el is váltunk, és ezután csak hivatalosan találkoztunk.

Mivel nem jártam gimnáziumba, Lucretius Carus fordításához szükségem volt segítségre. A magyar lányok bemutattak egy ötödéves nyelv-irodalomszakos orosz lányt, aki legnagyobbámulatomra beszélt latinul. Ő elmondta, hogy mindenki bizonyos kockázatot vállal, aki egyáltalán szóba áll külföldiekkel, mert nagyon gyakran ez volt a letartóztatás alapja, s bár az egyetemi együttlét nyilván más megítélés alá esik, de az emberekbe belerögződött a félelem. Elmondott azonban mást is. Azt, hogy a *Lityeraturnaja Gazeta* főszerkesztőjének a lánya, akit 1939-ben tartóztattak le mint a nép ellenséget. 1940-ben közölték velük a halálhírét. Az anyját, mivel nem volt hajlandó elválni, száműzték, ő csak azért nem került gyerekotthonba, mert a nagynénje vállalta a nevelését. Most is a nagynénjénél lakott, elválasztották az egyetlen szobájukat. Az ő részén pianino is volt, s mint később kiderült, hajdan dajkával is rendelkezett. Az egyetemre csak azért vették fel, mert az apja barátai – író-irodalmár társai – segítették, jelenleg is az *Ogonyok*nak dogozik. Kötelességének tartotta, hogy a „nép ellensége lánya" státusára figyelmeztessen, hiszen meg csak 1952 volt. Ha nem is laktam nála, de három évig élettársakként együtt éltünk. S mielőtt hazajöttem, elvettem feleségül, mert egy kispolgári országban az elvált feleség rangja az elhagyott szeretővel szemben nem volt mellékes dolog. S éppen akkorra már eltörölték a külföldiekkel kötendő házasság tilalmát. Magyarországra jönni (ritka eset), nem óhajtott. Túlságosan orosz volt ehhez. S egyébként is 1955-ben rehabilitálták az apját, és tért vissza Moszkvába az anyja, akit nem hagyhatott egyedül.

Hát tőle megtudtam, hogy kicsoda Sztálin, és mi köszönhető a sztálinizmusnak. Sőt a kör még szélesedett, mert jó barátnője volt az egyik kremli orvos unokahúga, akinek a nagybátyját éppen akkor tartóztatták le. Az anyját –, aki angol tanárnő volt – azon nyomban nyugdíjazták. Nincs értelme a ma már általánosan ismert dolgokat leírni.

Azok kiegészültek 1955-ben a rehabilitáláskor az apjáról megtudott adatokkal. A kínzások ismertetését, amelyek jegyzőkönyvezve voltak, nem óhajtotta meghallgatni. Az kiderült, hogy az apja senkire nem vallott rá, és nem lehetett pert rendezni, mert semmit nem írt alá. Az akkori (négyszobás) lakásuk tetszett meg valakinek, aki a feljelentésében azt közölte, hogy látta az apját egy akkor már letartóztatott tábornok társaságában. Ennyi elég volt az elviteléhez. Engem bámulattal töltött el, hogy egy filosz, egy nem túlságosan erős ember (fényképről ismertem) kiállva a kínzásokat, nem írt alá. Tudom, hogy nagyon sokszor eltúlozták a kínzásokról szóló beszámolókat, egyrészt az államvédelem fokozott elmarasztalása érdekében, másrészt önigazolásul, hiszen a kínzások nyomán a letogottak másokra tettek vallomást, és másokat vádolva írtak alá jegyzőkönyveket. De a kínzások, az érthető túlzások ellenére is, kínzások maradtak. S valószínűleg egy ilyen régi orosz értelmiségi dacos szembeszállása, szellemi fölénye kellett ahhoz, hogy megtörés nélkül kiállja a kegyetlenségeket.

Alkalmam nyílt a másik oldal valamelyes megismerésére is. Már valamivel később, Jurij Borev bemutatott az akkori miniszterelnök, Malenkov (hajdan Sztálin pártbeli helyettese) unokahúgának, akinek az aspirantúrai felvételi kérelméhez csatolandó esztétikai tárgyú referátum elkészítésében kellett segíteni, de ezen túl is sokat találkoztunk. A legnagyobb meglepetés számomra az volt, hogy azért vált el a férjétől, mert az zsidó volt, s nem engedhette meg magának, hogy mint Malenkov rokona zsidó férfivel éljen. Ez az antiszemita Sztálin szemében nagyon rossz pont lett volna. Tőle hallottam beszámolókat a felső réteg életéről, a belső intrikákról. A megosztott lakásban is pártvezetők laktak, akiknek minden estéje evéssel-ivással telt el. Csak így bírták ki a munkájukat. Tehát ha nem is volt jellemző az általános félelem ezen a szinten, de nem is volt nyugodt az élet.

Sztálin halála ezért hozott valamilyen feloldódást. Az első nap a készületlen rendőrséget elsodorta az óriási tömeg, amelynek áldozatai is voltak, s utánuk az utcák csatatérnek tűntek. Persze arattak a tolvajok is. Másnaptól már háromszoros katonai kordon védte a ravatal helyét, a Szakszervezetek Székházát. Csak az utlevelünk révén juthattunk be, mert egyébként a munkahelyi kollektívák kapták a belépést biztosító jegyeket. A dolgok ismeretében nem gyászoltam Sztálint, de kétségtelen, nagyon sokan sírtak. Az értelmiség és a parasztság lélegzett fel leginkább, a munkások általában gyászolták. Hruscsov ravaszságának köszönhette az élre kerülését és annak, hogy az utódnak kijelölt Malenkov nem akarta főtitkári és a miniszterelnöki funkciót együtt. Számomra Hruscsov nem volt rokonszenves, bár a XX. kongresszusi leleplező beszédet jelentősnek tartottam.

(folytatjuk)

Kovács Ferenc

A napok maradéka

XX

Nem lehet művész, mert nem teremti a világot, hanem ítélkezik felette, s ily módon teljesen felesleges feladatot végez
Kertész Imre

Az avar bokáig ér. Kataŋ halomba túrja. A felszálló por megköhögteti. Az óriásplatán alatt szerelmespárok dideregnek. Az utca apró házainak gyér fényében két alak körvonalai tűnnek elő. A túloldalon megállnak, árnyékuk ponttá zsugorodik. Elengedik egymás kezét. Arcukat eltakarja egy lelógó ág. A lomb egy része még a fákon. Késik a tél. Kataŋ hátat fordít a világnak. Sem a platánfa párjai, sem a túloldalon egymáshoz simuló szerelmesek nem érdeklik. Lehajol, egészen közel a frissen hullott levelekhez. Leguggol, arcát belefúrja az összekotort kupacba. Az orrába tolul az elköszönt nyár konzervált illata. Megszédül és késztetést érez leborulni a hideg földre, betakarózni a levelekkel, átaludni az estét, a másnapot, a telet; felébredni tavasszal, a harsogó, a magakelletó zöldrobbanás után, az álmos nyarat is elmulasztva; újra csak itt szeretne állni; avart túrni, beszívni a késó esti csípós hideget, várni azt a pillanatot, amikor az utcai lámpák himbálózó fénye elakad a szélcsendben; a pillanat ünnepélyessége verssé válik, borrá a víz, vérré a silány nedvek, szédületté a józan kíváncsiság. A vers négy sora szaggatottan tör elő. A sorok rendjét változtatja, a hangulat nem szökik el, de az értelme kicsit változik. Kataŋ kóstolgatja a verssorok ízét. Feláll, egy lámpába mered a szeme, és hatalmasat tüsszent. A feltört csend kitárja körülötte a város zaját. A sárga villamos éleset nyikorog. Nem látni még, de ekkor fordul a nagykanyarban a nyílegyenes főutcára. Autók nem tülkölnek, egyenletes zúgással húznak mindkét irányban. Egy megáll, ajtócsapódás robban a csendbe, még egy. Rohanó léptek fojtják el a verssorok monoton zsongását. A lépések tétovák, elbizonytalanodnak. Kataŋ pillantása összeakad két csodálkozó szempárral. Egy ideig állnak egymással szemben, tisztes távolságban. Kataŋ a kezében lévő leveleket nyújtja a lányok felé. Nem hátrálnak, csak állnak, valami normálisabb reakcióra várnak. Kataŋ nem bírja tovább a csendet, rekedt, akadozó hangon elmondja előbb az egyik verssort, majd találomra egy másikat. A hatást nem várja ki, a harmadikba kezd s a negyediket, igen, egy sort a kész egészből akarva elhallgat. Újra megszűnik körülötte az utca zaja. A lányokat figyeli, kikerekedő szemüket, tétova mozdulatlanságukat. Egy apró mozdulat áll meg félúton, két kéz közelít egymáshoz, majd a kitárulkozó ujjak egymáshoz érnek, összekapaszkodtak. Kataŋ ezt a félelem jegyének véli. Barátságos mosolyt erőltet az arcára, s újra elmondja a verset, de egy más sorrendet választva a soroknak, s most már mind a négynek. A kezüket figyeli, hogy engednek a feszülő ujjperecek a másik melegében, hogy tér vissza a vér az ujjak hegyébe. A kézfejek is kisimulnak, az erek visszavonulnak bőr alatti járataikba. A lányok egyszerre állnak át egyik lábukról a másikra. Kataŋ nem mer közeledni, de merev tartásában ő sem bírja tovább. Hátat fordít. Elmehetnek, ha akarnak, gondolja magában. Nem állja szemük kérdő pillantását; talán bizony őrültnek nézik? Mozgás támad mögötte. Táska zárja kattan, zizegés, motozás. Suttognak, halkan vitatkoznak. A platánfa alól kiválik egy pár. Az ellenkező irányba indulnak, pedig Kataŋ tekintete reménnyel kapaszkodik a változásba. Az egyik lány balról megkerülve őt elé áll. Zavart mosolyában az a szép – s ezt Kataŋ évekkel később újra átélheti –, hogy olyan természetesnek hat minden. A kihalt park, kétoldalt apró házakkal, fénytelen lámpasorral. Az avar langyos illata a hideg késó őszi estén. A lányok térdig érő szoknyája, rövid átmeneti kabátja, felgombolt gallérja, zizegő selyemsál. A két lánynak fénykoszorú a szemében, párás esti köd a hajában. Kezükben az esti áldás rejlik, hangjuk az esti harangszó csituló zúgása. Szájuk befödi a csendet, arcuk sápasztja a holdat. Testükben tizennyolc év tüze. Az egyik Kataŋ előtt áll, hallgat. A másik szólal meg helyette. Kataŋ nem mer megfordulni, hogy ne veszítse el ezt a szempárt. A hangot is félti, elvész a csendben, átszáll a platánok felett, s nem éri utol soha. Kezeit maga elé emeli, tenyerét kifordítja, mintegy mutatva, semmije sincs. Azt mondhatná, ha eszébe jutna, hogy a versen kívül mása sincs. Csak ez az este, az avar a lábuk körül, az eget és a lámpafényt eltakaró fák, a távolodó villamos, az autók suhanása, a lehulló levelek, összeboruló párok a platánok alatt, polgárok az ablakrámák mögött. És ők, meg ő. Ez a négy verssor, álló levegő-hullámok, fittyet hányva minden fizikai törvénynek, átölelik őket.

– Ismételnéd? – kérdi a hang hátulról.

– Elfelejtettük. Megismételnéd? – szól az elöl álló.

S Kataŋ boldogan mondja kedvenc Ady-versét. Egyiket a másik után. Váratlanul áttér Vajdára, majd Radnótira, Simonyira. Igen, Simonyit szavalna kezdettől fogva, de bevezető nélkül nem mer. Halkan beszél, maga is alig hallja. Leguggol újabb levelekért, felkínálja a fáknak, megkoronázva azokat köszönetképp az estéért, a csöndért, a fénytelen fényes hangulatért. Az utca és a park végképp elcsendesedik, a párok már sehol, a villamos régen kiállt a forgalomból. Egy autó robog a két lánnyal valahová.

XXVI

Az emberhez képest túl sok történik egy napban
Csaplár Vilmos

Ülök a kivilágított szobában. Fejem felett lóg egy hatvanas égő. A fejem búbját melegíti. Hátradőlök kényelmesen, lábaim az ódivatú kisasztalon pihennek. Kezemben egy könyv. Vaskos, első látásra olvasóriasztó, címét leolvasva nemkülönben. Nem árulom el, hogy mi. Túlontúl átlátszó dolog imigyen leleplezni önmagunkat. Közelebbit sem mondhatok. A szerzőről sem, nemzetiségéről sem. A cím fölöttébb titkos. Az asztalon, közvetlenül a lábaim mellett hever egy teáscsésze. Félig tele kihűlt, csersavban feldúsult, citromos teával. Anyám szokta elkészíteni. Különös érzéke van a citrom és a cukor arányának beállításához. A teafű minősége, aromája mintha mellékes is lenne. Azonban a citrom, ha nincs alaposan meggyúrva asztalon, erős tenyér által többszöri hengergetés közben, nem adja a lébe húsának különös zamatát. Nekem általában másként sikerül, ha magam kényszerülök teát készíteni. Vagy savanyú, vagy édes, vagy egyik sem. A szomszéd szobából átszűrődik anyám varrógépének hangja. Ez a zakatolás semmi mással össze nem téveszthető, az utca végéből is felismerem. Nem a Csepel-varrógép jellegzetes hangját, hanem a lábhajtásnak azon módját, ahogy azt anyám csinálja.

– Azt így hajtani nem is lehet, nevettek rajta, ha látták szakmabeli barátaink. Hiszen így nincs lendület, leáll a gép. Anyám, mert humora sajátos, vagy mert ő is érezhette a helyzet fonákságát, nagyon rosszul vette a kioktatást. Tény, hogy teletalppal, mindkét lábát a pedálon tartva hajtja kenyéradó masináját. Míg mások? Ahányan, annyiféleképpen taposnak, de mind a saját technikájára esküszik.

– Láttam – mondja egy tapasztalt szabómester –, a kótaji zsidó csak lábujjal tapossa a pedál szélét. Még a teste is hajlong, mintha a panaszfal előtt állna. Nem is úgy megy az a gép, ahogy kell. De csak így tudja, az ő dolga, ha halad a munkával. Ellenben dolgozni mellette, azt nem lehet. Az a félrevert zakatolás megöl minden szépséget a szakmában. Melléölt az ember, ha ilyet hall.

– Két lábbal az igazi – ezt többen is állítják. De nem akárhogyan, lehet keresztben a két láb, vagy egymás mellett s akkor is a bal, vagy a jobb láb, ami a tempót diktálja, a másik besegít. A lábpedál felső szélén az egyik lábfej, az alsó szélén a másik. Minél jobban a széleken, annál nagyobb a távolság. Egyszerű, mint a mérleghintán.

– Hogy egyenletes maradjon a forgás. Ez itt a lényeg – tart kiselőadást a sánta szabó. Ki hinné róla, hogy övé a legszebb zakatolás. Állítja is mindenki, hogy könnyű neki, mert ami a járásban akadály, az itt a pedálozásnál pont előny neki. Ha keresztben a láb, folytatja, a jobbik legyen elől, vagyis távolabb a széktől, s a lábhegy hajtson, ne a sarok.

– Ki is próbálná sarokkal – így egy közbeszóló –, azt nem lehet.

– De bizony, hogy lehet. Én így teszek ni, mutatja Kótaj, aki Kovács létére szintén szabó. Keresztbe a láb, a jobb elöl, és sarokkal hajt, a bal a székhez közelebb, ez meg ujjheggyel. Akkor meg a sarok hajt, ez látható. Ezen aztán nagy vita támad.

– Fárasztó, nem lehet sokáig bírni – morogják, akik mímelik is a mozgást a magyarázat alatt.

– Nem, hát nem. A levegőt tapossátok. Én akkor is bírom, tekerem bizony éjszaka is.

Átlapozok egy fejezetet a könyvben. Nem a történet hajt, egy másfajta kíváncsiság. Vajon ki tudom-e tölteni fantáziával ezt a nem csekély időugrást. Ez a játék szokás volt körünkben, olvastunk részeket egy-egy műből, ugrottunk egy nagyot, és sorban meséltük az elképzelt köztes részt. Jót mulattunk az alapos baklövéseken, amikor visszalapoztunk az eredeti történetre.

Négylovas szán suhan az éjszakában. Bundás urak és hölgyek mulatnak. A lovak zabolátlanul vágtatnak a hótorlaszokon keresztül. Fáklyák világítják az utat kétfelől. Leugrálnak az utasok a lassuló szánról, fetrengenek a friss hóban, mint éretlen utcakölykök. A sűrű hóesés elmossa arcélüket, hófehér szakállak, elszabadult vörös hajtincsek kavarognak a szélben. Pezsgő durran, habzik a jéghideg ital, lefolyik a hosszú poharak peremén. A kiürült kelyhek elfehérednek, porként hullanak alá a nagy hidegben.

Forró teát hoz anyám, didergek a szentpétervári képektől. Kortyolom a citromos italt, s forralt borra gondolok, a fahéjas, cukros italra ott a korcsolyapálya melletti zugmérésben, ahová pár órás hősies fagyoskodás után tértünk be. Űztük a vadat, ahogy őseink tették lóháton, íjjal felszerelve, valaha. Mi elfajzott utódok korcsolyán száguldoztunk a lányok után, hősies tettünk egy jól időzített ütközés volt csupán. Párokba rendeződtünk. Fogtuk egymás kezét. Egy fiú, egy lány. Egy fiú, egy lány. Mereven néztünk magunk elé, hallgattuk a sercegő negyvenötös fordulatú lemezeket a hangszórókból. Fantáziánk a partnerünk körül kalandozott, de ez nem látszott rajtunk. Kezünk átsütött a kesztyűn, s csak reméltük, hogy ez a különös, titkos kommunikáció felizzik a másik tenyerében is. Lábunk automatikusan rótta a köröket az óramutató járásával szemben.

A palánkok mentén lányos anyukák lesték minden mozdulatunk.

Hótolóért versengtünk, ha sípjába fújt a gondnok. Amíg az öt-hat szerencsés kötelékben száguldott spirálban a pálya középpontja felé, kupacba hordva a felkarcolt jégport, a többiek a melegedőben pihentették a bokájukat.

Hokizni egy homokbánya alján kialakult jégre jártunk. Sokszor csak cipőben, orgona bokorról letört alkalmas ággal űztük az alaktalan jégdarabot. A kapuk is a bokrok között jelölődtek ki, az egyik csapatnak kisebb, a másiknak nagyobb. Térfélcserénél az igazság helyreállt, s az újonnan beállt méltatlankodókat csendben megmosolyogtuk. Felhők közé szállt a jégkorong álmaink szárnyán, a jégpályalovagok ütései nyomán.

Anyám citromos teája átmelegít. Kezemben a jegyzettömbbel verset írok. Tanyasi házat, kaszálót, rozsdás kapát, kaszát szedek szonettbe. M. I. barátom és lelkes szoknyaűző társam évekkel később majd meglepem vele. S pontosan harminc év múlva, ha majd ő elismert irodalomkritikus lesz, én meg kevésbé ismert író, újra felkeresem, kezébe nyomok egy drámakötetet, s lesem arcán a reakciókat. Anyám varrógépe a szomszéd szobában zakatol. A beálló csendben fülelek, halk sírását vélem átszűrődni a vékony falon. Átkopogok, hogy tudja, hogy hallom. Kis idő múlva bemegyek mellé olvasni. Nem szólunk egymáshoz, de a jelenlétem megnyugtatja. Este televíziót nézünk. Az adás után havat lapátolok a ház előtt, a járdára salakot szórok. Amerre csak látni, fehérbe burkolódzott a gyéren megvilágított utca, a földszintes házak, a papalánkos kerítések, a kopár ágak. Felnézek az égre, a csillogó hópelyhek a szempillámra olvadnak, hunyorgok a világos éjszakában. A mellembe ugyanaz a szorítás markol, ami a gyomorszáj környékén jelentkezett, ha egy felém tornyosult tanár az elkészítetlen házifeladat iránt érdeklődött.

Anyám kétkulcsra zárja az előszoba ajtót, leoltja a villanyokat, rámkopog, hogy ideje már nekem is lefeküdni. Annyi imát mondok, amennyi a megsaccolt aznapi vétkem. Egyet meg ráadásnak, a biztonság kedvéért.

XXXII

A városi parkokban már régen kiégett minden zöld. Párás, szinte átlátszatlan a mozdulatlan levegő. Kiskopasz tanár úr benyit az útjába eső első, délidőben is nyitva tartó üzletbe. A guta kerülgeti, akkora a meleg. Letörli kendőjével izzadt homlokát, nyakát, csuklótól felfelé ősz, csupaszőr karját. Az álmos eladó türelmetlen kérdésére zavarában egy molyirtót kér. Becsomagoltatja, kéri még egy papírba s talán még egybe tenni. Húzza az időt, hűlne még tovább a teste. Fizet, kilódul a kisvárosi nyárba. Végigül egy szerkesztőségi értekezletet. Izzadt kezében szorongatja az imént vásárolt kis csomagot. A papír mállik, egyre pépesebb, s elönti a kicsiny szoba zárt terét a szúrós, édeskés illat. Kiskopasz orra hamar eltelik a facsaró bűzzel. Hogy zavarát leplezze, kecskeszakállát simogatja, ahogy kell, imigyen serkentve növekedésre, tisztes állásra azt.

– Az a hír járja, Kiskopasz szakállába beleesett a moly. Naponta kezeli molyirtóval – állítja a boltos –, amit a minap vásárolt nálunk.

– Igen sürgős lehet az ügy, mert futva érkezett – toldja hozzá a boltossegéd –, izzadt szegény, talán a szégyen mardosta.

– Ott helyben, a gyűlésen használta – ezt már a helyi Hírlap főszerkesztője állítja –, s megbíztuk nyomban egy többrészes sorozattal, küldje be hetente, nem is kell a szerkesztőségbe jönnie.

Kiskopasz sortja városszerte hírben áll.

– Az ő korában! Szörnyülködnek a középkorú nők, de titokban forgolódnak utána.

– Hiába, mindhiába! Az én koromban – oktatja ifjú tanítványait Kiskopasz tanár úr –, luxus 35 feletti nőkre fecsérelni az időt. Szipka és elfelezett cigaretta, fiaim, ez a hosszú élet titka.

– No és a nők, tanár úr? – szól közbe egy, a legártatlanabbak közül.

– A nőket, fiam, a szádra ne vedd. Tiszteld és szeresd őket, de ne beszélj róluk.

– De én írtam egy verset. Bevallom többet is.

– Jaj neked, fiam. Nehéz lesz sorod. Megkopaszodsz, szakállad nő, utánad fordulnak az utcán, hátad mögött összesúgnak a középkorú nők. De egy, az éppen soros, mindig fog, nagyon fog szeretni. Ha rám hallgatsz fiam, elégeted a verseid.

(A.) Bátonyi György

INTEGRÁCIÓ

... egyszer csak a magyar viskó , felújításra szorult
az európai út mellett...

... egy reggel aztán a gazdagabb
szomszédok , némi csekély feltételek
betartásával tárgyalni kezdtek ...

... a táj , készen állt a hitelt fedezni
és a zálog tárgyalást kibírni...

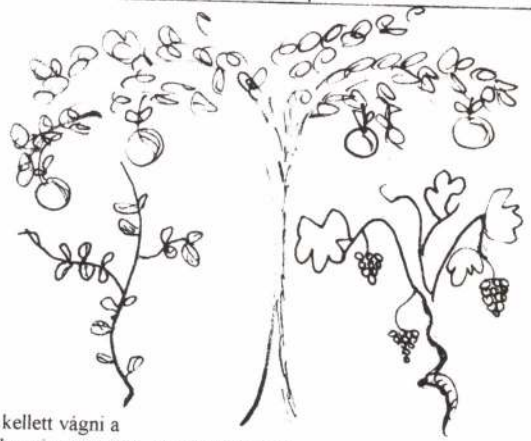

Ki kellett vágni a
Bakonyi mogyorót , a szabolcsi almát ,
na meg ki ritkitani a tokaji szőlőt.

... a külföldi partnerek , hemzsegtek a tenniakarástól és a pénztől...
A végén persze meg kell fizetni ...

Mivel a ház túl jól sikerült , vendégül kellett látni néhány derék idegen katonát ...

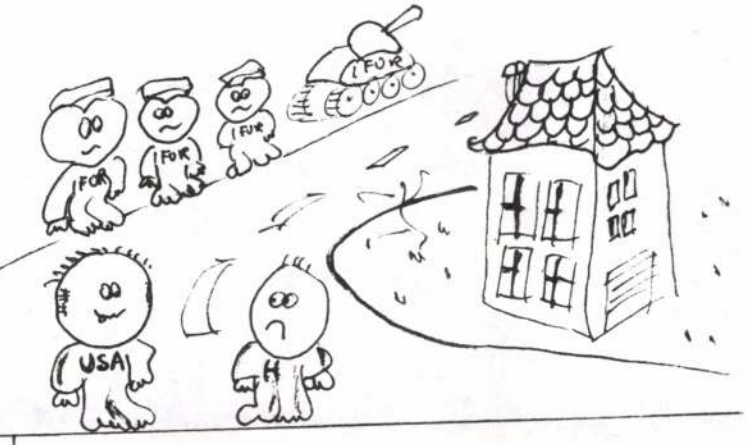

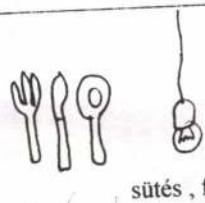

sütés , főzés , meg ilyesmi ...

A házat , a koncessziós Meráni Kft. fizető úttal építette ki.

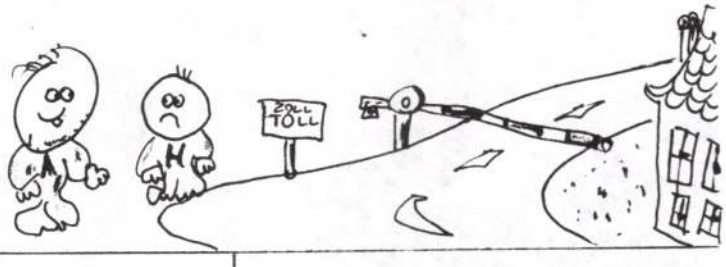

Nem hiányozhatott az erdő helyére a bevásárló központ.

Miután a zaj , a szmog , és a törlesztő részlet utol ért , ideje felhúzni egy új viskót Európában....

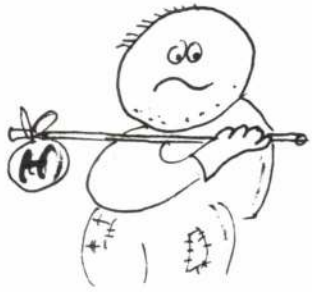

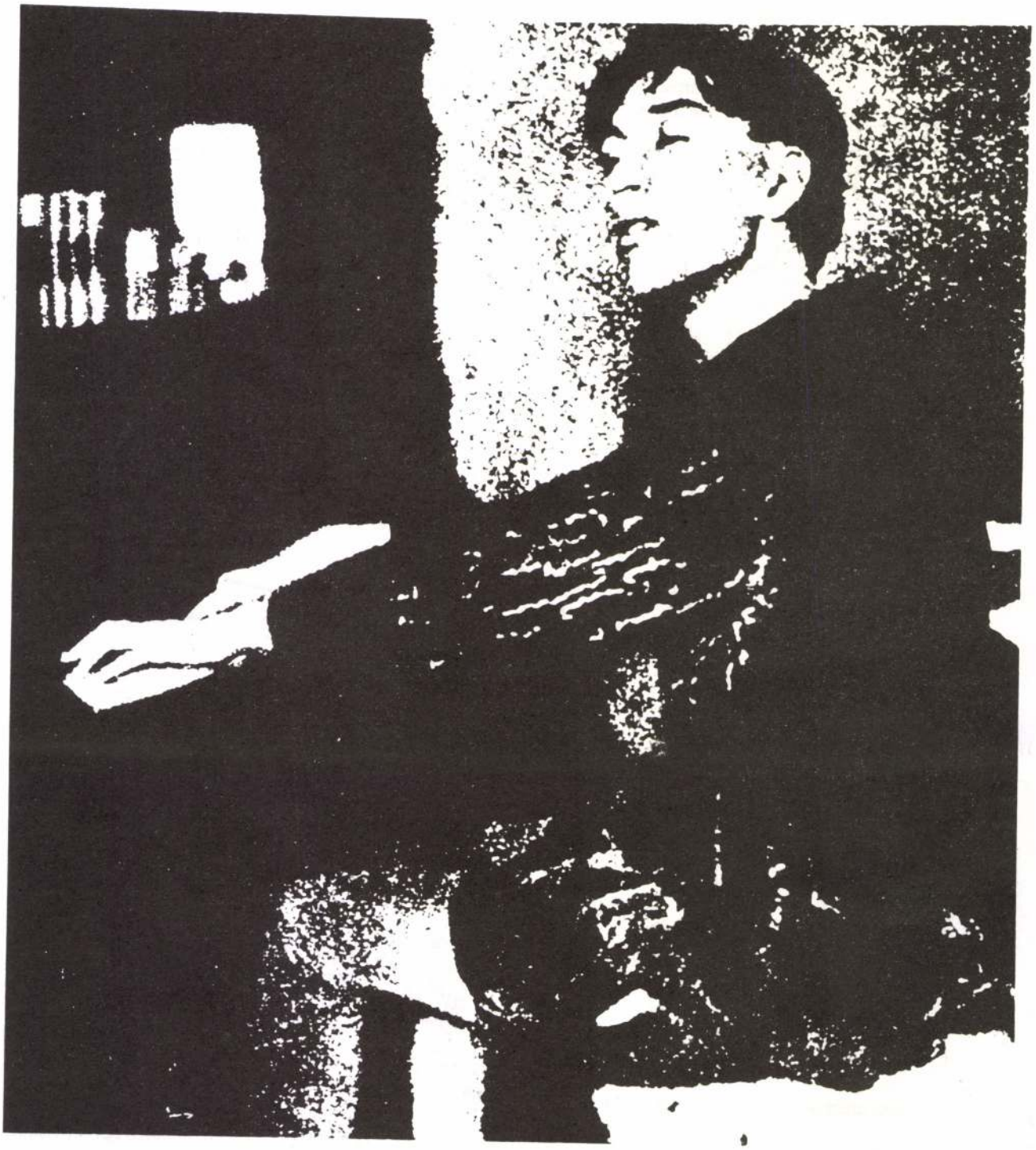

Gulácsy Lajos reneszánsz kosztümben (Pécsi József felvétele)

Franz Schubert

NAPLÓJEGYZET

[Bécs, 1824.] március 25.

A fájdalom élesíti az értelmet és erősíti a kedélyt; az öröm viszont *amazzal* ritkán törődik, *emezt* pedig elpuhítja vagy frivollá teszi. Szívem legmélyéből gyűlölöm azt az egyoldalúságot, amely miatt sok nyomorult azt hiszi, hogy csak az a jó, amit ő csinál és semmi más. Az embert *egyetlen* szépség lelkesítse egész életében, így igaz; de e lelkesedés fénye sugározzék szét minden másra.

NAPLÓJEGYZET

[Bécs, 1824.] március 27.

Senki sem érti meg a más fájdalmát és senki a más örömét! Az ember mindig azt hiszi, hogy közelít valakihez, holott mindig csak elmegy mellette. Ó, jaj annak, aki ezt felismeri! Műveim zenész-elméből és fájdalmamból születnek; a világ mintha azoknak örülne legkevésbé, amelyek csupán a fájdalom szülöttei.

Gádor Ágnes fordítása

Forrás: mint 5. oldalon

Karácsonyi István

Schubert és a műdal mesterei (részlet)

Amikor az emberi szív színültig megtelt érzelmekkel, kicsordul egy csepp, amely néha egy hangulatnál, mosolynál, vagy sóhajnál többet nem jelent. Ezt a kicsorduló cseppet dalnak nevezzük.

A dal érzékeny hanglemezként megörökíti az ember lelki világát, szívének dobbanását, nem komédiázik mások szórakoztatására, nem hazudik egy múló divat kedvéért, hanem őszintén és minden mesterkéltség nélkül tiszta szívből fakad. A dal, népdal formájában – mint minden muzsika ősforrása – már akkor is megvolt, amikor a zeneművészet még gyermekkorát élte. Hogy a népdalt ki foglalta versekbe, és hogy melódiája kinek az ajkán csendült fel először, a legtöbb esetben nem tudjuk. Százan és ezren vették át, sok-sok szívben visszhangra talált, vannak, akik javítottak rajta, vagy átalakították úgy, ahogyan azt az egyéni ízlés sugalmazta, de mindezzel őszinteségéből mitsem veszített. Számlálhatatlan népdal az idők folyamán átidomult, vagy örök időkre feledésbe ment, de foszlányai, alkatrészei új formában, új egységben, új életre keltek, hogy a természet rendje szerint ismét eltűnjenek. De nem nyomtalanul, mert a zeneművészet tudatosan, vagy öntudatlanul, ma is a népdalból táplálkozik és onnan meríti ritmikai és melódikai képleteit. A zeneművészetre kiható, megtermékenyítő és regeneráló erejét ma sem veszítette el, sőt egyre nagyobb szerephez jut.

A népdalnak egyenes leszármazottja a műdal, amely első fejlődési fokán a népdaltól még alig különbözik és önálló életet csak akkor kezdett élni, amikor a zeneművészet befolyása alatt tartalmilag és formailag gazdagodva, az egyszólamúságról a többszólamúságra tért át.

A műdal a 14., 15. és 16. századok alatt a többszólamú dalig fejlődött és ezzel elérte azt a fokot, amely után be kellett következnie egy sztagnációnak. Elérte a maximumot. A 17. században ez a sztagnáció be is következett. A műdal feladva eddigi önállóságát, az opera szolgálatába lépett, arietták és áriák formájában, de minthogy az opera fejlődése folyamán kiderült, hogy a műdal ezen új formájában a drámai cselekmény zavartalan folyását késlelteti, sőt megakasztja, fokozatosan olyan átalakuláson ment át, amelynek a végén teljesen eltűnt, helyesebben egy nagyobb egységbe, a wagneri zenedrámába olvadt bele. A másfélszázados sztagnáció után a 18. század második felében a műdal új életre kelt, megtalálta önmagát. Persze új erőt kellett meríteni a népdal kifogyhatatlan ősforrásaiból, hogy a színpadi festéktől szabadulva eredeti őszinteségét és közvetlenségét visszanyerje. Ez nem ment könnyen, mert a zene nagymesterei nem tudtak szabadulni az ária művészibb, de a dalnak meg nem felelő formájától, a dalnak viszont a művészibb formában fel kellett volna áldoznia mindent, ami lényegéhez tartozott. Arra törekedtek ugyanis az akkori kor mesterei, hogy a dal szövegét egy meglévő formához idomítsák, a dal viszont az egyszerű formájában otthonosabban érzi magát, mint a praetentiozusabb klasszikus formákban. Ezen fennálló visszásság miatt a klasszikus mesterek dalai az igazi műdal fokán még nem állanak, de a műdal előfutárjainak nevezhetők.

Az, ami a klasszikus forma nagymestereinek nem sikerült, azt megvalósította egynéhány kisebb tehetség, ösztönös keresetlenséggel. *Reichardt és Zelter, Goethe* lyrájának hatása alatt, arra törekedtek, hogy a szavakban és mondatokban rejlő melódiát kellő deklamációval megrögzítsék, mégpedig a strófikus dal formájához híven, szimmetrikusan tagozott zenei alakban. Helyes úton jártak, de a jó szándékon és a kezdeményezésen túl alig mentek, mert hiányzott belőlük az a zsenialitás és melódiakincs, amely nélkül a dal életképtelen. A helyes, de száraz deklamálás melódiai vonal híján nem elegendő ahhoz, hogy a műdal megszülessen. Helyzetük kétségtelenül nehéz volt, mert a zeneművészet akkoriban már oly magas fokon állott, hogy csak kivételes zseninek sikerülhetett a műdal felvirágoztatása. Olyan zseninek, aki a zeneirodalmi nyelvet uralja, aki a mesterségbeli részével a zenének tisztában van és mindezen felül melódiai bőséggel van megáldva.

Ez a zseni Schubert Ferenc volt.

A gondviseléstől minden lelki kinccsel és tehetséggel megáldva, a világ legmuzikálisabb városának, Bécsnek közelében fekvő Lichtenthalban született, zenétől telített levegőben nevelkedett és lépten-nyomon zenével volt körülvéve. A templomokban *Haydn*-miséket hallhatott, a színházban *Mozart*-operákat és a hangversenytermekben *Beethoven*-szimfóniákat. Szíve sugallatára már gyermekkorában a zenével jegyezte el magát és a 11 éves *Schubert* a városi konviktusban mint karnövendék, *Salieri* vezetése alatt már a zeneszerzés titkaiba is nyert betekintést. Alkalma volt az intézeti zenekarban aktív részt venni, sőt néhanapján a zenekar élén karmesterkedni, és amikor mint 18 éves ifjú, tanulmányait befejezte, már egy csomó kompozícióval ajándékozta meg a zeneirodalmat.

Ekkor már ismerte *Goethe* lyráját, élvezte nyelvezetének elragadó szépségét és a finom lelkű és melegszívű *Schubert* egy csomó *Goethe*-vers megzenésítésével egy csapásra a műdal mestere lett. „Heidenröslein", „Meeresstille", „An Mignon", „Gretchen am Spinnrad" és még sok Goethe-dal ebben az időben született meg. Az egyszerű dal kereteit nem lépte át, de ha a költemény szelleme úgy kívánta, a strófikus megoldástól eltért, nagyobb formákat keresett. Klasszikus példa erre az „Erlkönig" megzenésítése. Izzó fantáziája egy bizonyos mértékig elragadta a Mestert és artisztikus szempontból *Loewe* megzenésítése a ballada misztikumát inkább megközelíti, mégis *Schubert* „Erlkönig"-je a megrázó drámai accentusoknál és démoni erejénél fogva a becsesebb, a maradandóbb. *Goethe* költészetének rejtett melódiáit *Schubert* géniusza keltette életre.

Virtuóz technikája a műdalok megzenésítésénél nyilvánult meg legjobban. Rövid idő alatt magáévá tette a költemény szellemét és percek alatt már papírra is vetette örökbecsű ideáit, de voltak napok, amikor csak úgy ontotta magából a szebbnél szebb dalokat és csak így érthető, hogy a fiatalon, alig 32 éves korában elhunyt mester hagyatékában közel 500 dalt találtak. Ezek közül vagy százat *Goethe* verseire komponálta, a többieket pedig *Schiller, Uhland, Körner, Hölty* és mások költeményeire. Sokszor szemére vetik *Schubert*nek, hogy nem volt eléggé válogatós a megzenésítésre szánt versek kiszemelésénél és sokszor selejtes költeményekre pazarolta gazdag invencióját. Igaz, hogy voltak olyan versek is, mint pl. *Mayrhofer* barátjának versei, amelyek *Schubert* zenéje nélkül régen feledésbe mentek volna, de éppen ebben rejlik *Schubert* nagysága, hogy a kevésbé sikerült költeményeket is

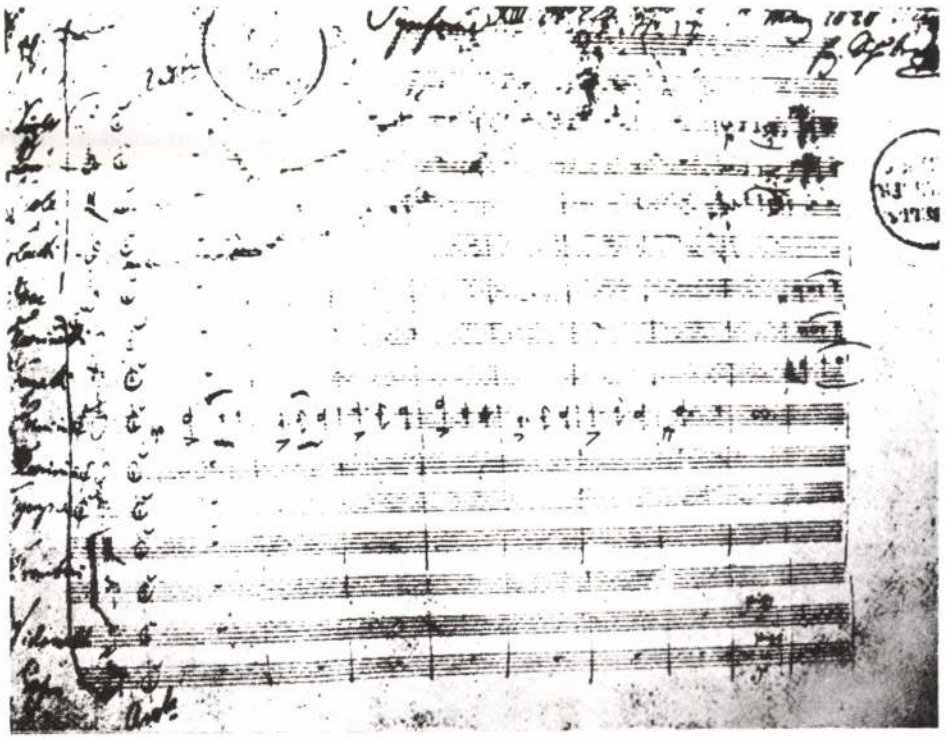

Johann Baptist Jenger, Anselm Hüttenbrenner és Schubert *(fent);*
a C-dúr szimfónia első oldalának kézirata *(lent)*

magához tudta emelni, jelentőséget tudott adni nekik. A zenei illusztrálás mestere volt. Dalaival felidézi előttünk az erdő sejtelmes zúgását, a mező tarka színpompáját, a hársfa illatát, a madarak énekét; és mindezt szerény eszközökkel, minden hivalkodás, öncélúság nélkül. Harmóniáival és kísérő zenéjével sohasem zavarta meg az énekszólam melódiái áradatát, hanem finom megérzéssel csak aláfestette a dalnak alaphangulatát. A legegyszerűbb akkordikus kísérettől kezdve a legmozgalmasabb zenei illusztrálásig eltalálta a dalnak megfelelő zenei kifejezéseket, sőt amikor a dal bevezetéséül csak egy hangot ad meg, ahogyan ezt az „Ihr Bild" című dalnál teszi, akkor is a kép szemléletében elmerült tekintetnek merev önfeledtségét illusztrálja találóan.

Túl rövid életének alkonyán komponálta *Müller Vilmos* szövegeire a „Schöne Müllerin" és „Winterreise" című dalciklusait, hátrahagyott dalait pedig „Schwanengesang" cím alatt kötötték egy csokorba. A „Schöne Müllerin" dalciklusa egy szerelmi történet húsz dalban elbeszélve. Története egyszerű. Egy molnárlegény vándorútja közben a patak titokzatos csábszavára hallgatva, eljut egy malomhoz. A malom ablakában megpillantja a kékszemű, szőke molnárleányt, szíve tüzet fog, és hogy a lány közelében lehessen, a molnár szolgálatába lép. Szerelme boldog és már-már azt hiszi, hogy viszonzásra fog találni, amikor megjelenik egy fiatal szép vadászlegény, aki a molnárleány szívét elhódítja. Vad féltékenység gyötri a csalódott szerelmest és bánatában a patak hullámaiban keres örök feledést és nyugalmat. *Schubert* elragadó elevenséggel, fokozással és költői plasztikával zenésítette meg az egyes dalokat, bőkezűen szórva szebbnél szebb melódiáit és mesteri kézzel elevenítve meg előttünk a szabad természetnek örökké szép poézisét.

A költészet és a zene valamikor elválaszthatatlanok voltak, és a költőnek muzsikusnak is kellett lennie. Ez régen volt, de az atavisztikus vágy, amellyel a költemény a zenét keresi, a zene pedig az élő szót, ma is megvan. *Müller Vilmos* a költő és *Schubert*, a muzsikus egymásra találtak a „Schöne Müllerin" dalciklusban és a két rokon lélek egybeolvadt úgy, hogy ma már azt érezzük hogy *Müller* versei és *Schubert* zenéje elválaszthatatlanok. *Schubert* ki is használta ezt a ritka alkalmat és megzenésítette *Müller* „Winterreise" című versciklusát is. Huszonnégy versben elmondja egy boldogtalan szerelmes legénynek téli vándorútját, megkapó elevenséggel tárja elénk lelki tusáját és szenvedéseit, ugyanazzal a csodálatra méltó és soha el nem hervadó életerővel, mint a „Schöne Müllerin" dalciklusában.

*Schubert*nek élete külső eseményekben gazdagnak nem mondható. A szerény, zárkózott természetű és lelki életet élő muzsikus kerülte a nyilvános szerepléseket és a legboldogabb akkor volt, ha a szabadban tölthette idejét. A szabadságot sokra becsülte és időhöz kötött foglalkozást nem szívesen vállalt, inkább beérte kevesebbel, lemondott, sőt nélkülözött is, de semmiféle hivatalnak igájába nem hajtotta fejét. Szerzeményeiből szűkösen megélt és a folytonosan komponáló *Schubert*nek ez elég volt. Este barátaival, akik életében fontos szerepet játszottak, csöndesen borozgatott és ilyenkor néha tréfára is volt kapható. Barátai nélkül nem is élhetett volna. Különösen a jómódú *Schober Ferenc*nek köszönhető, hogy *Schubert* a művészetnek szentelhette minden idejét. A tíz évvel idősebb *Mayrhofer* egy kissé morózus, de azért melegszívű ember, irodalmi tanácsadója volt, a 30 évvel idősebb *Vogel* tenorista pedig dalainak lelkes terjesztője és előadója. Barátai nem hagyták el soha és szeretettel vették körül akkor is, amikor a mindig derűs Mester néha bánattal telt szívvel kereste fel őket. Talán senki sem tudta, hogy *Schubert* szívét megsebezte egy leány mosolya, senki sem sejtette, hogy az érzékeny lelkű muzsikus a „Schöne Müllerin"-ben szereplő molnárlegényhez hasonlóan szerelmében csalódott. Szerelmi bánatát szívébe zárta, nem árulta el senkinek sem.

Bizony szerelem dolgában nem volt szerencséje és egyedüli nagy szerelme is csak egy szép álom volt, amelynek realizálására ő maga sem gondolt. Huszonegy éves korában egy ismerősének ajánlására *Eszterházy* gróf magyarországi birtokára került mint zeneoktató. A két grófkisasszonyt tanította zongorára, a tizenhárom éves *Máriát* és a tizenegy éves *Karolint*. *Schubert* e kedves környezetben boldognak érezte magát, különösen azért, mert szíve titokban *Karolina* komtesszért dobogott hevesebben. Vonzalmát nem árulta el, hiszen tudta, hogy álmai valóra nem válhatnak, hanem beérte azzal, hogy titokban imádott Karolinájának írta ajánlás nélküli kompozícióit.

Az Eszterházyak birtokán megismerkedett a magyar zenével és azt nagyon megkedvelte. Több kompozíciójában magyar motívumokat használt fel, így például a nagy C-dúr szimfóniájában és zongoradarabjaiban. Ebben az időben írta Es-dúr miséjét és egy csomó dalt, amelyeket „Schwanengesang" cím alatt ismerünk. Többek között a híres és közismert gyönyörű „Ständchen"-t.

Érdekes, hogy *Schubert* édes muzsikája nagyhírű kortársait hidegen hagyta. *Goethe*, nyilván zenei tanácsadójának, a jelentéktelen *Zeller*nek befolyása alatt, a Goethe-dalok megzenésítőjét figyelembe sem vette, *Weber*, aki lelkileg legközelebb állott *Schubert*hez, tartózkodóan viselkedett, *Beethoven* pedig csak halálos ágyán ismerte fel *Schubert* értékét. *Schubert*, aki nem koldult kegyekért, nem pályázott elismerésekre, fel sem vette mellőzését. Kortársait, különösen *Beethoven*t, nagyon szerette és művészetéért rajongott. *Beethoven* halála erősen lesújtotta *Schubert*et, aki már akkor maga is beteg volt. *Beethoven* temetése után, amelyen *Schubert* mint az egyik fáklyahordó részt vett, barátaival egy kis kocsmába tért és az első pohár bort a nagy halott emlékére ürítette, a másodikat pedig arra, aki a jelenlevők között elsőnek követi a nagy mestert!

Egy évvel rá *Schubert* már ott aludta örök álmát *Beethoven* sírjának közelében! Ő volt az első!

A dal mestere elnémult, de csendes lett a baráti kör is, amelynek *Schubert* volt a középpontja. A schubertiádáknak nevezett esti összejövetelek megszűntek, a különc *Mayrhofer* még zárkózottabb lett, idővel elméje elborult és 8 évvel *Schubert* halála után életének önként vetett véget. *Vogel* tenorista 12 év múlva halt meg és egyedül *Schober* élt még 55 évig.

Schubert dalai elénk varázsolják azokat az időket, amikor az élet tempója nyugalmasabb, kényelmesebb volt, amikor az élet dallal és muzsikával volt teli. Ez szolgáljon mentségül azoknak, akik a mai kor zajos rohamában a rég elmúlt jó idők emlékének felidézésével megvigasztalnak, akik nem sok kegyelettel, de jó üzleti számítással viszik színpadra és filmre *Schubert* életének gyakran erősen meghamisított történetét. Ezeknek egyedüli érdeme az, hogy 100 évvel *Schubert* halála után világszerte népszerűsítették a dal nagymesterének muzsikáját, hogy világszerte éneklik *Schubert* édes melódiáit és hogy újra felcsendült az édes keringő, melyet talán *Schubert* egyedüli nagy szerelmének, a titokban imádott Karolinájának ajánlott.

1935

Kis Akadémia Könyvtára, XXII. kötet, Budapest, 1936

Franz Schubert levelei
(részletek)

BÁTYJÁNAK[1]

[Bécs] 1812. november 24.

Gyorsan ki azzal, ami a szívemen fekszik, így hamarabb célhoz jutok és Téged sem tartalak föl sokáig holmi köntörfalazásokkal. Sokáig gondolkoztam a helyzetemen és úgy találtam, hogy egészében véve ugyan nem rossz,[2] de itt-ott lehetne még javítani rajta; tapasztalatból tudod, hogy az ember néha mégiscsak enne egy zsemlét és néhány almát, annál is inkább, mert a középszerű ebéd után csak 8 1/2 órával várhatja a szegényes vacsorát. Ez a tolakodó kívánság mostanában egyre gyakoribb és nolens volens változtatnom kellett végre a dolgon. Azt a pár garast, amit apámuramtól kapok, már az első napokban elviszi az ördög, mit csináljak hát a többi időben? Akik benned bíznak, nem csalatkoznak. Máté 3. fejezet 4. vers. Így gondoltam én is. – Mi volna, ha havonta néhány krajcárt juttatnál nekem. Meg sem éreznéd, én pedig boldognak vélném magam cellámban és elégedett lennék. Mint mondtam, Máté apostol szavaira támaszkodom, ki így szólt: Kinek két kabátja van, egyiket adja a szegényeknek etc.[3] Addig is kívánom, hogy meghalljad a hangot, mely szüntelenül hozzád kiált,

hogy Téged szerető, szegény, reménykedő és még egyszer szegény öcséd-re, Franzra emlékezzél.

[1] Schubert mindhárom bátyjával igen jó viszonyban volt, de kapcsolata Ferdinanddal (1794–1859) volt a legközvetlenebb. A levél szólhat legidősebb bátyjának, Ignaznak (1785–1844) is.
[2] Más növendékek levelei arról tanúskodnak, hogy a konviktusbeli ellátás igen szűkös, a növendékekkel való bánásmód igen kemény és szigorú volt. Így Schubertnek ez a mondata nagyfokú szerénységről tanúskodik.
[3] A bibliai idézetek forrásait Schumert önkényesen találta ki. Helyesen: Pál levele a rómaiakhoz 10.11, illetve Lukács evangéliuma 3,11.

UTÓIRAT A FÚVÓSOKTETT (D 72) KÉZIRATÁN

Bécs, 1813. [augusztus 18.]

Fine a kvartettel, amit componált Franzo: Schubert karmester a csász. kínai udvari zenekaránál[1] Nankingban, ő kínai felesége világhírű rezidenciájában. Íratott Bécsben, a dátumot nem t'om, egy évben, minek 3 van a végén, karó /1/ az elején és utána nyócas és megint karó, annyi mint: 1813.

[1] Az udvari zenekar a konviktus zenekara.

KÉRVÉNY A BÉCSI VÁROSKAPITÁNYSÁGHOZ

Bécs, [1816. április]

Nagytekintetű cs. kir. Városkapitányság!

Alulírott a legalázatosabban kéri, hogy a Laibachban megüresedett zeneigazgatói állást[1] neki odaítélni méltóztassék. Kérelmét a következő indokokkal támasztja alá:

1. A cs. és kir. konviktus növendéke, egykori udvari énekesfiú, compositioban Salieri cs. és kir. első udvari karmester úr tanítványa, akinek jóindulatú ajánlásában bízva reménykedik ezen állás elnyerésében.

2. A zeneszerzés minden ágában oly ismereteket, az orgonán, hegedűn való játszásban és éneklésben oly készséget szerzett, hogy a mellékelt bizonyítványok szerint is valamennyi pályázó közül ő a legalkalmasabb.

3. Megfogadja, hogy képességeit a lehető legjobban fogja kifejteni, hogy kérelme teljesítése esetén megelégedésre szolgáljon.

Franz Schubert jelenleg atyja iskolájában segédtanító,
Wien, Himmelpfortsgrund 10

[1] Laibach (ma: Ljubljana) az akkor Ausztriához tartozó Krajna tartomány fővárosa volt. Az ottani német tanítóképző intézet zenetanári állása Schubert számára anyagi javulást jelentett volna.

NAPLÓJEGYZET

Bécs, 1816. június 13.

Ez a nap fényes, világos, szép napként marad meg egész életemben.[1] Mintha távolról hallanám még Mozart muzsikájának varázshangjait. Mily hihetetlen erővel, majd ismét mily szelíden hatolnak mélyen, mélyen szívembe Schlesinger[2] mesteri játéka révén. Így maradnak meg lelkünkben ezek a szép benyomások, amelyeket sem az idő, sem pedig a körülmények nem halványíthatnak el és jótékonyan hatnak létünkre. Az élet homályában fényes, világos, szép messzeséget mutatnak, amelyben bizakodva reménykedünk. Ó Mozart, halhatatlan Mozart, egy fényesebb, jobb élet milyen sok, ó milyen végtelen sok ily jótékony nyomát hagytad lelkünkben! – Ez a kvintet,[3] hogy úgy mondjam, kisebb műveinek egyik legnagyobbika. – Ez alkalommal nekem is kellett produkálnom magam. Beethoven-variációkat játszottam, elénekeltem Goethe Rastlose Liebéjét[4] és Schiller Amaliáját.[5] Osztatlan sikert aratott amaz, kisebbet az utóbbi. Noha én magam is sikerültebbnek tartom a Rastlose Liebét, mint az Amaliát, nem tagadható, hogy Goethe muzikális költő-géniusza sokban hozzájárult a sikerhez. Megismertem Madame Jenny-t; rendkívül ügyes zongoraművésznő, de az igazi, tiszta kifejezés mintha némileg hiányoznék nála.

[1] Schubert egy zenés összejövetelen vett részt. A hely és alkalom ismeretlen.
[2] Martin Schlesinger (sz. 1751) cseh származású hegedűművész.
[3] Az elhangzott Mozart-mű valószínűleg a g-moll vonósötös (K. 516) volt.
[4] Nyugtalan szerelem, D 138.
[5] D 195.

NAPLÓJEGYZET

Bécs, 1816. június 17.

Ma komponáltam először pénzért. Mégpedig egy kantátát Watteroth professzor úr[1] névnapjára.[2] Dräxler szövegére. A honorárium 100 bécsi forint.

[1] Heinrich Josef Watteroth (sz. 1756) házában lakott Schubert több barátja, így pl. Witteczek és Josef von Spaun. Schubert 1816-ban a pünkösdi szünetben maga is több napot töltött ott.
[2] A mű az elveszett Prometheus-kantáta szólóhangokra és kórusra hangszerkísérettel, D 451.

AJÁNLÁS A DIE FORELLE[1] *EGYIK KÉZIRATÁN*

(Íratott 818 február 21-én éjjel 12 órakor)

Legdrágább barátom![2] Rendkívül boldoggá tesz, hogy dalaim tetszenek Önnek. Bensőséges barátságom bizonyítékaként küldök Önnek egy új dalt, amelyet éppen most írtam éjjel 12 órakor Anselm Hüttenbrennernél.[3] Azt kívánom, bárcsak közelebbi barátságot köthetnék Önnel egy pohár puncs mellett. Vale.

Amint nagy sietségben porzót akartam hinteni, kissé álmosan a tintásüveghez nyúltam és szépen ráöntöttem a papírra. Micsoda balszerencse!

[1] A Schubert-versre írott Die Forelle (A pisztráng, D 550) című dal 1817-ben keletkezett. Az öt, egymástól kissé eltérő változat közül az utolsó 1821-ben készült. Az itt említett változat kézirata elveszett, csupán reprodukciója maradt fönn.

[2] A címzett Josef Hüttenbrenner (1796–1873), a házigazda bátyja. Ebben az időben vidéken élt gazdálkodóként. Schuberttel 1817-ben ismerkedett meg.

[3] Anselm Hüttenbrenner (1794–1868) Bécsben végzett zenei tanulmányai befejeztével földbirtokosként élt Grazban. 1839-ig a Steiermark-i Zeneegylet zenei vezetője volt. Mint zeneszerző elsősorban dalokat írt Schubert hatása alatt.

SCHOBERNAK[1] *ÉS TÖBBI BARÁTJÁNAK*

Zseliz, 1818. augusztus 3.

Legkedvesebb, legdrágább barátaim!

Hogyan felejthetnélek el Benneteket, kik mindenem vagytok! Spaun, Schober, Mayrhofer, Senn, hogy vagytok, jól éltek? Elég jól érzem magam. Élek és komponálok, mint egy isten, mintha ennek így kellene lennie.

Mayrhofer Einsamkeit-ja kész és azt hiszem, ez a legjobb, amit valaha is csináltam, mert *gondok nélkül* éltem. Remélem, hogy mindannyian olyan egészségesek és vidámak vagytok, mint jómagam. Végre élek; hála Istennek, ideje volt már, különben még tönkrement muzsikus lett volna belőlem. Schober, add át tiszteletteljes üdvözletemet Vogl úrnak, legközelebb bátorkodom neki is írni. Ha lehet, beszéld rá, legyen oly jó Kunzék novemberi hangversenyén elénekelni egy dalomat, amelyiket kedve tartja. Adjátok át üdvözletemet minden elképzelhető ismerősnek. Anyádnak, nővérednek legmélyebb tiszteletem. Írjatok gyorsan, minden betű drága nekem, ami tőletek jön.

Örökké hű barátotok

Franz Schubert

[1] Franz von Schober (1796–1882) ugyancsak konviktusi növendék volt, de Schuberttal csak 1815-ben ismerkedett meg. Magyarországon is élt egy ideig mint Liszt titkára. Később Weimarban majd Drezdában volt magas rangú hivatalnok.

ANSELM HÜTTENBRENNERNEK

Bécs, 1819. május 19.

Kedves barátom!

Nagy selyma vagy, az már igaz!!! Elmúlik egy évtized is, mire viszontlátod Bécset. Hol ez, hol az a lány van a fejében, ej hát ördög vigyen minden lányt, ha így meg tudnak babonázni. Házasodj meg Isten nevében, s akkor vége a históriának.

– Persze azt is mondhatod, mint Caesar: inkább Grazban az első, mint Bécsben a második. Bárhogy is, no, rettenetesen bőszít, hogy nem vagy itt. Cornet még jobban átérezheti a fenti mondást, mint Te. Isten áldja meg érte. Végül még Grazba jövök és vetélytársad leszek. – Itt sok új dolog nincs, ha valami jót hallani, azok mindig régi dolgok. – Legutóbb Rossini Othello-ját adták nálunk. Radichin kívül mindenkinek meglehetősen jól ment. Ez az opera messze jobb, azaz karakterisztikusabb, mint a Tancred. Nem lehet tagadni rendkívüli géniuszát. A hangszerelés néha egészen eredeti, helyenként az ének is, kivéve a szokásos olaszos galoppot és több Tancred-reminiszcenciát. – Még egy *madárral* is nehéz olyan gazemberekkel szemben manőverezni, mint Weigl, Treitschke etc.

– Ezért az én daljátékom helyett más silányságokat adnak, amiktől égnek áll az ember haja.

Ignaz Schubert (olajfestmény)

A Pisztráng. Első kézirat a tintafolttal, 1817

Catel Semiramis-át adják legközelebb, egészen nagyszerű zenével. – Stümer úr berlini tenorista, ki már több operában énekelt, itt is bemutatkozik majd. Hangja elég gyenge, nincs mélysége, a magasban állandóan falzett énekel. – Most nem tudok többet. Komponálj szorgalmasan és nekünk is mutass belőle valamit.

Ég veled.

Igaz barátod Franz Schubert

KATHARINA STADLER[1] EMLÉKKÖNYVÉBE

Steyr, 1819. szeptember 14.

Mindig okosan élvezd a jelent, így múltad szép emlék lesz, s nem rémkép a jövő.

[Franz Schubert]

[1] Albert Stadler nővére.

MEGJEGYZÉS EGY KÉZIRATON[1]

[Bécs, 1819.] november

Novemberben írtam Josef Hüttenbrenner úr szobájában a Bürgerspital-ban[2] 3 óra alatt és ezenközben elmulasztottam az ebédet.

[1] F-dúr nyitány zongorára négy kézre, D 675.
[2] Bürperspital volt a neve annak a háznak, ahol Josef Hüttenbrenner lakott.

DIABELLINEK

Bécs, 1823. február 21.

Diabelli úrnak

Mellékelten küldöm a kvartettet[1] zongorakísérettel együtt.

A két füzetnyi keringő[2] megjelenése kellemetlenül lepett meg, mert nem egészen úgy jelentek meg, ahogy megbeszéltük. Helyénvalónak tartanám a megfelelő kártérítést.[3]

Egyébként arra kérem, szíveskedjék számomra betekintést engedélyezni a 3 legutóbbi füzet elszámolására, mert véget kívánok vetni az ügynek és ha óhajtja, 300 bécsi forintért átengedem tulajdonjogukat Önnek.[4]

Ezenkívül kérek még néhány példányt a Fantáziából.[5]

Franz Schubert

[1] A négy férfihangra írott Naturgenuss (A természet élvezése, Matthisson versére, D 422) című kvartett 1816-ban született, Schubert 1822-ben írt hozzá kiadó kérésére.
[2] A füzetek címe: Walzer, Ländler und Ecossaisen op. 18. Összesen 38 tánc, D 145.
[3] Schubert eredetileg három füzetben tervezte a kiadást, ez számára anyagilag előnyösebb lett volna.
[4] Általában Leopold von Sonnleithner intézte Schubert és a kiadók közti pénzügyeket. Schubert azonban gyakran szenvedett pénzhiányban s ilyenkor elhamarkodottan, olcsón adta el műveit.
[5] C-dúr (Wanderer) fantázia D 760.

A STEIERMARKI ZENEEGYLETNEK[1]

Bécs, 1823. szeptember 20.

Nagytiszteletű Zeneegylet!

Igen nagy hálára kötelezték a hozzám eljuttatott, tiszteletbeli taggá választásomat tanúsító *diplomával*, amelyet Bécsből való távollétem miatt csak néhány napja kaptam meg.

Remélem, hogy a zeneművészet iránti odaadásom révén egyszer igazán méltóvá leszek e kitüntetésre. Hogy hangokban is kifejezzem hálás köszönetemet, bátorkodom a *tekintetes zeneegyletnek* minél előbb egy szimfóniám[2] partitúráját átnyújtani.

A legkiválóbb tisztelettel a nagytiszteletű Egylet
leghálásabb, legkészségesebb szolgája
Franz Schubert

[1] Az 1821-ben alapított Zeneegylet augusztusban választotta tiszteletbeli tagjává Schubertet és Voglt.
[2] Vitatott, hogy Schubert melyik műre gondolt. Az egyik lehetőség: az 1821-ben készült E-dúr szimfóniavázlat (D 729) kidolgozása; a másik: a h-moll (befejezetlen) szimfónia (D 759) partitúrájának elküldése. Ez utóbbi változat a valószínűbb, mivel Schubert el is küldte később a h-moll szimfóniát Anselm Hüttenbrennernek, akinek közvetítésével az oklevelet megkapta, minden bizonnyal nem neki, hanem a Zeneegyletnek szánva a kéziratot. Hüttenbrenner azonban közel 40 évig magánál tartotta a partitúrát.

GOETHÉNEK

Excellenciás Uram! *[Bécs, 1825. június eleje]*
Ha az Ön verseire írott kompozícióim[1] ajánlása révén sikerülne kifejeznem Excellenciád iránti határtalan tiszteletemet és kivívhatnám némi figyelmét csekélységem számára, ezen óhajom kedvező beteljesülését éltem legszebb eseményének tartanám.[2]
A legnagyobb tisztelettel legodaadóbb szolgája

Franz Schubert

[1] A levél melléklet volt az op. 19 számmal – ismét Diabellininél – megjelent Goethe-dalokhoz: Ganymed (D 544), An Mignon (Mignonhoz, D 161) és An Schwagner Kronos (Kronoszhoz, D 369).
[2] Goethe nem válaszolt, mivel – Reichardt és Zelter zenei tanácsainak befolyása alatt – nem tudta fölmérni e dalok jelentőségét. Csupán naplójában regisztrálta a küldemény megérkezését. Eckermann szerint Goethe nem szeretett üres udvariasságokat írni, ha érdemben nem tudott válaszolni. Ilyen esetekben inkább egyáltalán nem válaszolt.

KÉRVÉNY II. FERENC CSÁSZÁRHOZ

Felséges Úr!
Legkegyelmesebb Császár! *Bécs, 1826. április 7.*
Alulírott a legmélyebb hódolattal alázatosan kérelmezi a megüresedett második-karnagyi állásra[1] való legkegyesebb kinevezését. Kérelmét a következőkkel támasztja alá:
1. Alulírott bécsi születésű, egy iskolamester fia és 29 esztendős.
2. Élvezte azt a legmagasabb kegyet, hogy 5 éven keresztül udvari énekesfiúként a cs. és kir. konviktus növendéke lehetett.
3. Anton Salieri nyugalmazott első udvari karmester úrtól teljes oktatást kapott a zeneszerzés terén, ily módon alkalmas arra, hogy karmesteri állást töltsön be az A melléklet szerint is.[2]
4. Neve énekes és hangszeres kompozíciói révén nemcsak Bécsben, hanem egész Németországban ismert és kedvelt, ezenkívül
5. Készen áll öt miséje kisebb és nagyobb zenekarra, amelyeket Bécs különböző templomaiban már előadtak.
6. Végül pedig semmiféle alkalmaztatásban nem áll és reméli, hogy e biztos pályán haladva végre elérheti maga elé tűzött művészi céljait.
Legbuzgóbb törekvése lesz, hogy kérése legkegyesebb teljesítéséhez maradéktalanul méltónak bizonyulhasson.[3]
Legalázatosabb alattvalói tisztelettel

Franz Schubert

[1] Falieri 1824-ben nyugdíjba vonult udvari karmesteri állásából. Utóda Josef Eybler zeneszerző (1765–1846), Albrechtsberger volt tanítványa lett. A másodkarmesteri állás azonban betöltetlen maradt.
[2] A melléklet Salieri 1819. szeptember 21-én kiállított bizonyítványa volt: „Ámind igen alapos zenei ismeretei, mind pedig megfelelő erkölcsös jelleme révén tökéletesen alkalmas mindenféle karmesteri állás betöltésére..."
[3] Az állást Josef Weigl (1766–1846), az udvari színház karmestere kapta meg.

NÄGELINEK[1]

Méltóságos Uram *Bécs, 1826. július 4.*
Carl Czerny úron keresztül[2] tudomásomra juttatta azt a megtisztelő megbízatást, hogy írjak az Ön számára zongoraszonátát, amelyet föl óhajtanak venni egy különböző zongorakompozíciókból álló (Ehrenpforte című) gyűjteménybe, minthogy a-moll szonátám[3] elnyerte tetszésüket. E szonáta kedvező fogadtatásán kívül az Önök rám nézve hízelgő kívánsága is arra indít, hogy készséggel teljesítsem óhajukat, amint csak Önök kívánják.
Ebben az esetben azonban arra kellene kérnem Önöket, hogy a 120 aranyforint honoráriumot előre utalják át Bécsbe.[4]
Egyébiránt igen örvendetes számomra, hogy kapcsolatba kerülhettem egy ilyen régi híres műkereskedéssel.
Kiváló tisztelettel

odaadó híve
Franz Schubert

[1] Hans Georg Nägeli (1773–1836) zeneszerző és zenepedagógus 1791-ben alapította meg zürichi zeneműkiadóját. Nála jelent meg Beethoven több művének első kiadása.
[2] Carl Czerny (1791–1857) zongoraművész és pedagógus, Beethoven-tanítvány. Hägeli rajta keresztül vette fel Schuberttel a kapcsolatot.
[3] Op. 42, D 845.
[4] A kiadó e követelés láttán nem írt többé Schubertnek.

A ZENEBARÁTOK TÁRSASÁGÁNAK

Az Osztrák Zeneegylet elnökségének *[Bécs, 1826. október eleje]*
Abban a meggyőződésben, hogy a Zeneegylet minden művészi törekvést nemes szándékkal támogat, a haza művészeként bátorkodom e szimfóniámat[1] az Egyletnek ajánlani és tiszteletteljesen gondozására bízni.
Teljes tisztelettel hívük

Franz Schubert

[1] Valószínű, hogy az 1825 nyarán Gmundenben és Gasteinben írt és azóta elveszett szimfóniáról van szó. Schubert igen fontosnak tartotta ezt az ajánlást, így nem valószínű, hogy (1818 elejéig elkészült) hat fiatalkori szimfóniájának egyikét ajánlotta volna a Zeneegyletnek. A h-moll (befejezetlen) szimfónia ekkor már Grazban volt, több szimfóniát pedig Schubert eddig az időpontig nem írt.

NYUGTA

Nyugta *[Bécs, 1826. október 20.]*
száz aranyforintról, amelyet az Osztrák Zeneegylettől ez év október 21-én kegyes kitüntetésként kaptam és amelynek átvételét ezennel igazolom[1]
Franz Schubert compositeur

[1] A Zenebarátok Társaságának vezetősége 1826. október 12-én tartott ülésén szavazta meg Schubert számára ezt az összeget, hangsúlyozván: nem a Zeneegyletnek ajánlott szimfónia honoráriumaként, hanem jutalom gyanánt a zeneszerzőnek a Zeneegylet érdekében kifejtett többéves tevékenységéért.

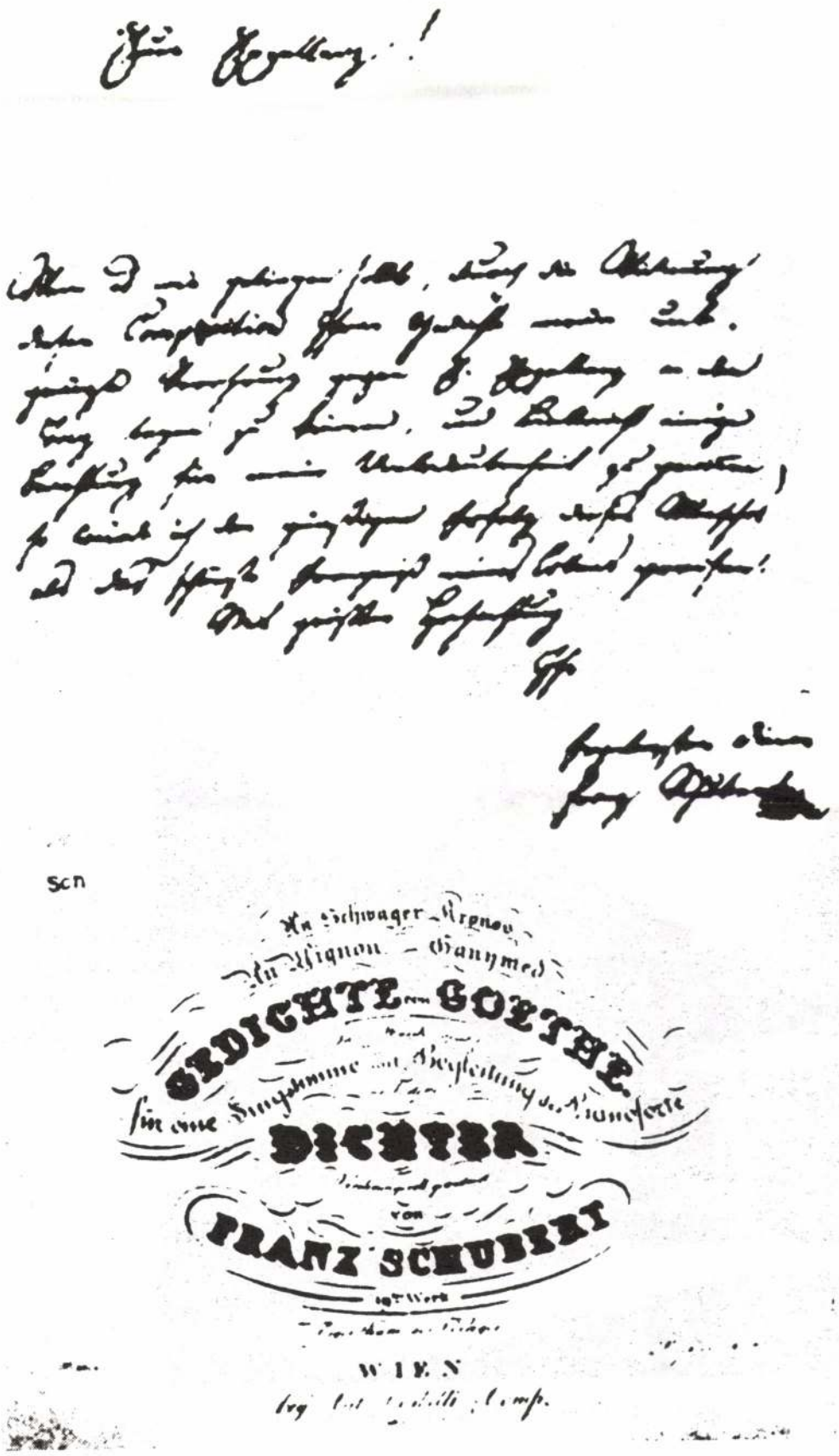

Schubert levele Goethéhez, 1825. június 6. *(fent)*; a Goethének ajánlott dalfüzet címlapja *(lent)*

A ZENEBARÁTOK TÁRSASÁGÁNAK

Bécs, 1827. június 12.

Az osztrák császárság Zenebaráti Társasága Vezetőségének

Mivel az osztrák császárság Zenebaráti Társaságának Vezetősége méltónak talált a tekintetes Társaság képviselőtestületi tagságára, ezennel kijelentem, hogy e választás számomra nagy megtiszteltetés és kötelezettségeimnek örömmel teszek eleget.

Franz Schubert compositeur

PACHLER ASSZONYNAK

Bécs, 1827. szeptember 27.

Nagyságos Asszonyom!

Már most úgy veszem észre, hogy Grazban túlságosan jól éreztem magam és nem akaródzik megszoknom Bécset, ami persze elég nagy, viszont híján van szívélyességnek, nyíltságnak, igazi gondolatoknak, értelmes szavaknak és különösen szellemteli tetteknek. Nem lehet igazán tudni, okos-e az ember vagy ostoba, annyi az össze-vissza fecsegés, és bensőséges vidámságot ritkán vagy soha nem lelni. Lehetséges ugyan, hogy magam is sokban hibás vagyok, mivel lassan melegszem föl. Grazban hamar felfedeztem, mily mesterkéletlenül őszinték az együtt- és egymás mellett élésben, s hosszabb ott-tartózkodás esetén[1] magam is bizonyára még jobban beletanultam volna. Kivált a barátságos szállást és kedves háziasszonyát, az erős Pachlerost[2] és a kis Faustot[3] nem feledem soha, kikkel hosszú idő óta legboldogabb napjaimat töltöttem. Remélve, hogy hálámat méltóképpen kifejezhetem még, maradok híve Frz. Shubert

N.B. Remélem, hogy a szövegkönyvet[4] néhány napon belül elküldhetem.

[1] Schubert csak körülbelül két hetet töltött Grazban.
[2] Dr. Karl Pachler, a házigazda.
[3] Faust Pachler, a Pachler házaspár 8 éves kisfia.
[4] Az Alfonso und Estrella szövegkönyve, amelyet Pachler meg akart mutatni a grazi színház igazgatójának. Schubert később elküldte a partitúrát is, de az operát nem adták elő Grazban.

ANNA HÖNIGNEK[1]

Bécs, 1827. október 15.

Szomorú szívvel tudatom Önnel, hogy ma este nem élveztem társaságát. Beteg vagyok, mégpedig *oly* módon, hogy bármi társaséletre alkalmatlan lettem. Még egyszer biztosítva rendkívüli sajnálatomról, hogy nem lehetek szolgálatára,

maradok odaadó híve Frz. Schubert

A. B. SCHOTT'S SÖHNE KIADÓNAK

Bécs, 1828. április 10.

Tekintetes Uraim!

Teljes egészében saját kompozíciókból összeállított hangversenyem[1] rendezése és lebonyolítása akadályozott meg abban, hogy levelükre[2] válaszoljak. Készíttettem időközben másolatokat a kért trióból (amelyet hangversenyemen zsúfoltság, telt terem előtt olyan rendkívüli sikerrel játszottak, hogy felkértek a koncert megismétlésére), az impromptukból és az 5 szólamú férfikarból,[3] s ha Önöknek a fenti trió 100 aranyforintért, a 2 másik mű összesen 60 forintért megfelel, azonnal el is küldhetem őket. Csupán a mielőbbi megjelentetést szorgalmaznám.

Teljes tisztelettel Frz. Schubert

[1] Schubert 1828. március 26-án az Alsó-ausztriai Zeneegylet nagytermében nagysikerű szerzői estet adott.
[2] A kiadó február 29-én kelt levelében a szólóhangra írt dalok és a két vonósnégyes kivételével valamennyi mű iránt érdeklődést mutatott abban a reményben, hogy Schubert „a lehető legméltányosabb honoráriumot" fogja kérni.

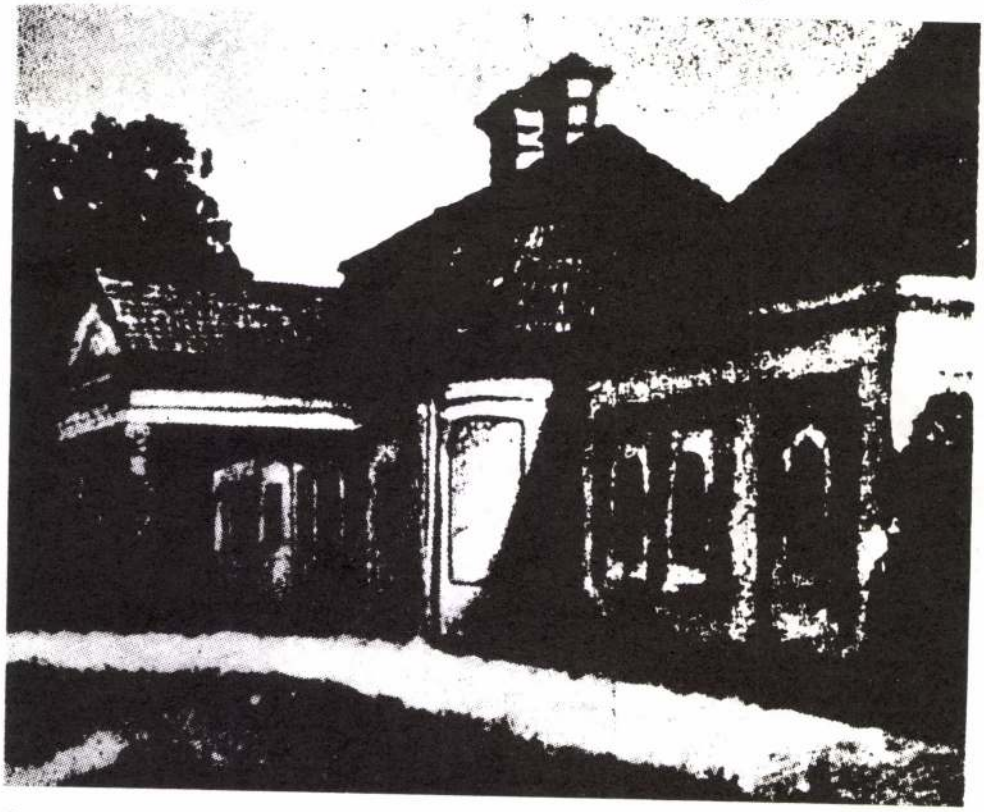

A magyarországi zselizi kastély és Schubert egyik Zselizen írt levele (1818)

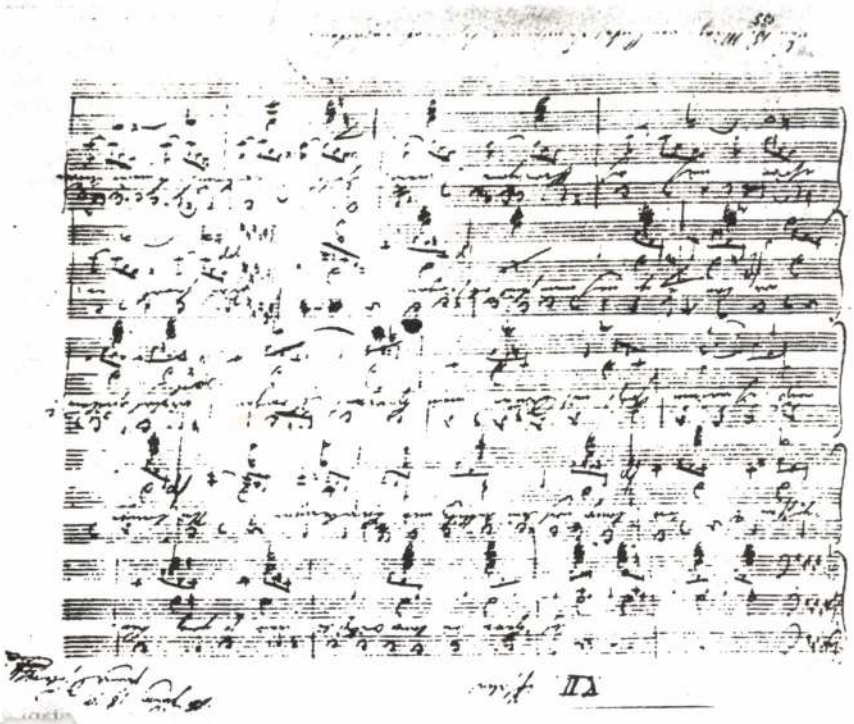

A 13. zsoltár kézirata

JENGERNEK

[Bécs,] 1828. szeptember 25.

A Winterreise második részét[1] már átadtam Haslingernek.[2] A grazi utazásból az idén nem lesz semmi, mind pénz, mind időjárás teljesen kedvezőtlen. D. Mens[3] meghívását örömmel elfogadom, mert mindig szívesen hallom Schönstein báró énekét. Szombat délután 4 és 5 óra közt megtalálsz Bogner kávéházában a Singerstrassén.

Barátod

Schubert

[1] A Téli utazás című, Wilhelm Müller-versekre írott dalciklus (D 911) második tizenkét dala.

[2] Tobias Haslinger (1787–1842) bécsi zeneműkiadó, a Steiner-céget [...] vette át 1826-ban. Nála jelent meg a Winterreise két füzetben.

[3] Dr. Ignaz Menz orvos; házában gyakran rendeztek hangversenyeket. Ott hangzottak el először Schubert ez évben komponált Heine-dalai. Schubert ez alkalommal új zongoraszonátáiból (c-moll, D 985; A-dúr, D 959 és az előző napon befejezett B-dúr, D 960). Schönstein báró Schubert-dalokat énekelt.

PROBSTNAK

Tekintetes Uram! *Bécs, 1828. október 2.*

Érdeklődöm, mikor jelenik meg végre a Trió? Nem kapta volna még meg az opuszszámot? Op. 100-as a szám. Nagyon várom a megjelenését. Többek közt komponáltam 3 zongoraszonátát, amelyeket Hummelnak szeretnék ajánlani. A *hamburgi Heine* több dalát is megzenésítettem,[1] itt rendkívüli tetszést arattak és végül elkészült 2 hegedűre, 1 brácsára és 2 csellóra írott kvintettem.[2] A szonátákat több helyütt szép sikerrel játszottam, a kvintettet csak ezekben a napokban kezdjük próbálni. Ha e művek közül esetleg valamelyik megfelelne Önnek, kérem, tudassa.

tisztelő hívével Frz. Schuberttal

[1] A hat Heine-dal a Haslinger által összeállított Schwanengesang (Hattyúdal, D 957) című dalsorozatban jelent meg Nr. 8–13. számmal. A dalok: Der Atlas (Atlasz), Ihr Bild (Az ő képe), Das Fischermädchen (A halászlányka), Die Stadt (A város), Am Meer (A tengerparton), Der Doppelgänger (A hasonmás).

[2] C-dúr vonósötös, D 956.

SCHOBERNAK

Kedves Schober! *[Bécs, 1828. november 12.]*

Beteg vagyok.[1] Már 11 napja semmit sem ettem és semmit sem ittam, fáradtan és imbolyogva támolygok a széktől az ágyig és vissza. Rinna[2] kezel. Ha valamit mégis eszem, azonnal kiadom magamból.

Légy hát oly jó, s ebben a kétségbeejtő helyzetben jöjj olvasmányokkal segítségemre. Coopertól már olvastam: *Az utolsó mohikán*, *a Kémet*, *a Révkalauzt és a Telepeseket*. Ha van még tőle valamid, kérlek, hogy tedd le a kávéházban Bognerné asszonynál. Fivérem,[3] aki maga a lelkiismeretesség, a leglelkiismeretesebben el fogja hozni nekem. Vagy valami mást is adhatsz.

Barátod Schubert

[1] Schubertnak tífusza volt (akkor idegláznak nevezték ezt a betegséget). Valószínűleg a rossz ivóvíztől kaphatta.

[2] Ernst Rinna von Sarenbach (1792–1837) udvari orvos.

[3] Schubert ekkor Ferdinandnál lakott. Két egymást váltó ápolónőn kívül Ferdinand és Schubert féltestvére, a Pepinek becézett Josefina viselték gondját haláláig, 1828. november 19-ig. Kívánságára a währingi temetőben, Beethoven szomszédságában helyezték örök nyugalomra.

Gádor Ágnes fordítása

Forrás: mint 5. oldalon

Gulácsy Lajos

Úti emlékezés

GENOVA, 1910. FEBRUÁR

Montefalconei vonalon utaztunk Venezia felé, nem mintha a tengeri utazás riasztott volna vissza attól, hogy hajón tegyük meg ezt az utat, de éppen mert minden érdekességet nélkülöz egy félnapi hajókázás az Adrián.

Andor különben is a fiumei szenesemberekről vizionált ki magának fekete történeteket, s még most is reflexiókat mondott el tegnapi furcsaságaiból. Mikor a Via Germánián valóságos kis csatát rögtönöztünk az utcagyerekekkel, s a barikádok mögül hatalmas rohammal támadtunk, a kőzáport deszkadarabokkal fogva föl, melyeket a rongyos kerítésekről szaggattunk le. Később, mikor a meddő csatározás szünetelt, s félhorvát és dalmatával kevert olasz leánykákkal kötöttünk meleg barátságot, és a lankás, zöldellő domboldalon mi is egészen gyerekek lettünk, elfeledkezve mindenről, mi kötelességre, hivatásra és társadalmi semmiségekre emlékeztetne, egyedül csak a kedves labdajáték izgalmainak dobtuk oda magunkat. Végtelenül jólesett, mikor a kipirosodott arcú tarka gyermektábor hatalmasan megtapogatta oldalbordánkat a keményre gyúrt rongylabdával.

Sohasem fogom elfelejteni ezt a délutánt, mikor az idő irtózatosan futott s rohamlépései elrabolták tőlünk a kedves percek csintalan, igaz örömeit.

– Hogy visszhangzott a köves, kopár fiumei domboldal a tarkabarka foltos ruhába bújtatott kis hegyilakók csatakiáltásaitól. Tarasconi Tartarin sem lehetett büszkébb oroszlánvadászataira, mint mi ketten ennek a délutánnak bolondos győzelmeire. – A Giordano Publicóban telebeszéltem az Andor fejét Na'Conxypan-i őrültségekkel, hogy miképp és hogyan érettségiznek le Na'Conxypan városában, a skatularendszerben, mely szerint jó előre, ki-ki hivatásának megfelelő nagyságú kalitkába lesz zárva, agyvelejének súlya szerint. Mikor a díjak és érmek kiosztásáról beszéltem, Andor félholtra kacagta magát. Különösen a teve- és cincéremberről szóló mese tetszett neki:

Versenyre kelnek a teve- és cincérember, eldönteni a nagy kérdést: – Hány tüskéje van a szent sünnek? – Mindenik a maga módja szerint igyekezett feladatát megoldani. Cincérünk hatalmas okulárét tett gömbszemére s gazdag igyekezettel látott hozzá megszámlálni a tüskék sokaságát. Elmúlt egy év, elmúlt tíz év, és szegény beleőszült, s még a szent sün tüskéinek száma megfejthetetlen talány maradt számára. Teveemberünk ábrándos szemeit rávetette a szent sün tiszteletteljes amorf tömegére, s kengurubőrből készült malaclopóját maga köré kanyarítva, szürke karimás kalapját feje búbjára illesztve, picike mandolinkát hóna alá kapva, fölcsapott utcai énekesnek, s mikor a nagytanács felszólította, hogy megfejtését nyújtsa be, egy hatalmas borítékba zárva beküldötte fényes eredményét bölcsességének, s megnyerte az akadémiai tagságot. Cincéremberünk pedig szanatóriumba került, mivel mindig ezt dúdolta:

Teveszőr, teveszőr.....
.....

Mert hiszen mindenki tudja Na'Conxypanban, hogy jutott kétpúpú barátunk a nagy dicsőséghez. A jurorbácsiknak olyan nagy gondot adott az illatos kicsi küldemény, mit a ravasz mandolinos küldött, hogy jobbnak látták az akadémiai érmet kellő gyorsasággal elküldeni, mint megszámlálni azt a sok szőrszálat, mit a nagy álmodozó egész télen hátáról lekapart.

Amíg ezeket elbeszéltem, olyan cikóriai feketét szürcsöltem le, hogy még egy pirospozsgás ferencvárosi kofának is keresztbeállt volna tőle a szemepárja.

De térjünk vissza Montefalconéhoz és ökrösszekérnél is vicinálisabb lassúsággal lebegjünk Reginadi Mare felé.

Egy csomó babilóniai házépítő között, kik olyan zűrzavaros nyelven köpködik ki mondanivalóikat, hogy valósággal kánkánt jár tőle egy normális agyvelő. Mi igen jó hangulatban éreztük magunkat. Én egy dorombon zeneszámokat rögtönöztem, Andor pedig nyirkos angol dohányt pöfékelt. – Transzvaali lókötőknek néztünk ki.

Rajtam valami bagariabőr csizma ékeskedett, pitykés gombos mellény, jókora bőséggel szabott bársonynadrág, melyet még a montrouge-i bazárban szereztem be párizsi csatangolásaim idejében, egészítette ki öltözetemet, nem is szólva arról a zsíros bőrsapkáról, mely jól szememre volt húzva úgy, hogy arcomból mindössze borotválatlan állam és egy darab orr okvetetlenkedett, na meg hajfürtjeim gazdagsága, mely miatt francia professzorom számlálhatatlan sokszor küldött a másvilágra.

Itt ismerkedtünk meg Schwartz bácsival, és segítettünk neki a határon pár csomag jóféle kockacukrot átcsempészni a sárgazsinóros olasz finánccok álmos seregén keresztül. – Schwartz bácsi nadrágszabó volt a 40-es években Budán, s valószínűleg valami suskust követett el, alkalmasint búzát exportált a sárgafekete zászló alá, elég az hozzá, hogy az örökké hupikék ég alatt melegebb volt neki a föld, és kivándorolt Itáliába, s most lakáskiadással foglalkozik, jól fölsrófolva az árakat egész jóakarattal. Még most is magam előtt látom a jó öreget, amint reszkető kezeivel, gondos pedantériával rakosgatja a fehér kockákat a sok ócska lim-lom közé, százéves zöld penészes útitáskájába. Mindössze pár lírát takarított meg ilyen módon, de jobban esett neki, ha megteheti. Gettóbeli hitsorsosai jutottak eszembe. Még valamit vitt magával Schwartz bácsi – egy kis göndör hajú báránykát, Paulát. Olyan volt ez a gyermek, mintha Correggio érzelgős ecsetje szülte volna. Boglyas kis fejecskéje ott húzódott meg a jó öreg bolond ölében, ki egész életében egy csomó pénz összekuporításával volt elfoglalva, feláldozva fiatalságának minden nagy álmát ennek az egyetlen szenvedélynek. Éhezve történett előre a kis zsidófiú, zsebében pár rézgarassal, megviaskodva az élet nagy csatáját, s most nincs egyéb belőle egy törékeny aggastyánnál, kinek semmi sem jutott, mint mohó vágyainak gazdag termékét egy gyermek kezeibe tenni le.

Öröm volt nézni, hogyan rakosgatja Paulácska hatalmas zsebeibe a cukorral telt zsákokat. Később mást fog nyújtani. Egész vagyonát, melynek minden[illegible] jához élete egy gyönyörűség[illegible] fűződik.

Szemben az öreggel ül [illegible]tal bolond, aki a régi verklit for[illegible]ább.

Ő is hatalmas vagyon[illegible]et, valami elfelejtett régi kincset [illegible]lásni bagolysívó, karcos vad éjszakán. Régen feláldozta fiatalságának minden boldogságát. Nagy, mérföldjáró csavargásában elfelejtkezett a szerelemről, s valami kalandorlovagnak dobta oda ékkövekkel gazdagon csinosított nemesi fövegét...

Egyetlen bolondos illúzióért...

Talán egykor akad valami hóbortos utód, ki az elfelejtett kincset értékelni fogja, s valamiként elmulatva, dáridósan el hejre-hujrázza.

Örömében ott lenn a föld alatt boldogságtól ragyogó szemmel, hajporos kis parókában, csatos topánban a fiatal bolond halk, apró ütemben vigacskán lejt el akkor egy stílusos, kedves kicsi menüettet.

Valahonnan a kis olasz házak közül halkan verődött fülembe Schubert „Wanderer"-je, s én elfütyörésztem egy csodálatos mesedalt.

Egyetemi Lapok, 1910. szept. 30.

Oláh András

ködök foglya

eltévedt folyók és fehér
ködök foglya lett
hol kiapadt a csókok
zamata s a lányok
arca csupa seb

fényt kolduló kormos hegyek
vak tekintete
párás semmibe mered
s ki ködök foglya lett
angyallányt keres

az utolsó csepp

jégcsapokat
rügyeznek a fák
testvéred vagyok
a megcsalt és meglopott

patak vizéből
szobrokat gyúrt
a félelem
az olvadó hóban
otthonod vagyok

festékszagú színek
hamis szavak
aszott gyümölcs
letört faág vagyok

akváriumnyi szabadság
pohár alján
az utolsó csepp
– ha még vagyok

Venezia, 1914. jun. 10.

Kedves hagyagos Asszonyom,

hármas együttlétet örökit még ez a kép; a harmadik tudniillik Sartori mester, akinek a kezében a gép van. A színhely a velencei Giardino Pubblico.

Kezeit csókolja

Lovag Ádám

(Szigeti)

Gulácsy Lajos Lovag Ádámmal, Velence, 1914

Gulácsy Lajos

Művészetem
(részlet)

Mindent megcsináltunk eddig, ami rosszat csak lehet, és most hozzáfoghatunk a nagy és általános bontáshoz. (Minden alkotása az emberiségnek már ab ovo rossz.) Ki minél többet tud rombolni a senyvedt épületből, annál több rügyet fakaszt az új szántás nagy jövőre váró talaján.

Eddig alkottunk, most rombolni vagyunk hivatva.

Mi a művészet célja? – Hogyan fejezze ki a művész gondolatát? – Ezen két fő és lényeges kérdést kell eldöntenünk, legelőször, hogy mi a művészet célja s hogyan fejezze ki a művész gondolatát. De még idáig nem mehetünk, hiszen még azt sem tudjuk, mi a művészet?! – Semmi esetre sem az, aminek azt legtöbben, sajna még az úgynevezett művészek legtöbbje is véli – valami látható dolognak híven való visszaadása, a művészet célja pedig az erre való törekvés és ennek lehető legtökélyebb fokra való vitele. Egy XV. századbeli festő is igen helytelenül azt mondja, hogy elég egy meztelen nőt vagy férfit tudni festeni és elértük a festészet legmagasabb fokát – ezen festő sem tudta, hogy mi a művészet. – A művészet először is egy – vegyük akár szóló, akár a képzőművészetet, már mélységes tévedés az is, hogy a művészetet ágazatokra szaggatják, s ez is mutatja az emberek anyaghoz láncoltságát, s a mindenben komplikációk keresését. Éppen ezen ok miatt mindenféle zagyva fogalmaik vannak a művészetről elterjedve, mert mint már mondám, a művészet egy, csak a mód más, mivel a művész gondolatát kifejezi. Tehát gondolatot kell kifejeznie. Ha állana a XV. századbeli festő mondása, akkor az írónak is elég volna az embert jellemeznie, boncolnia és elénk tárnia, s már elérné célját. Minő önzés nyilatkozna meg ebben, a művészet nem volna más hiúságunk dicsőítésénél, saját magunk fitogtatásánál, tömjénezésénél; nem, a művészet nem ez, ennél sokkal magasabb, fenségesebb, lélekemelőbb; a művészet a természetben elrejtve látszó egyszerű, de fennkölt magasztos lényegnek feltárása, ismertetése, másokkal való megértetése. Ezen lényeget kell a művésznek éreznie s feltüntetnie, más dolog őt ne érdekelje, mert az aprólékos semmik mellett elvész azon mag, melynek már régen gyümölcsös fává kellett volna fejlődnie, teremtve a szeretet, szelídség, jóság s minden magasztos tulajdonok boldogító gyümölcseit. De még itt se álljunk meg.

Kézirat, OSZK Fond 124/7

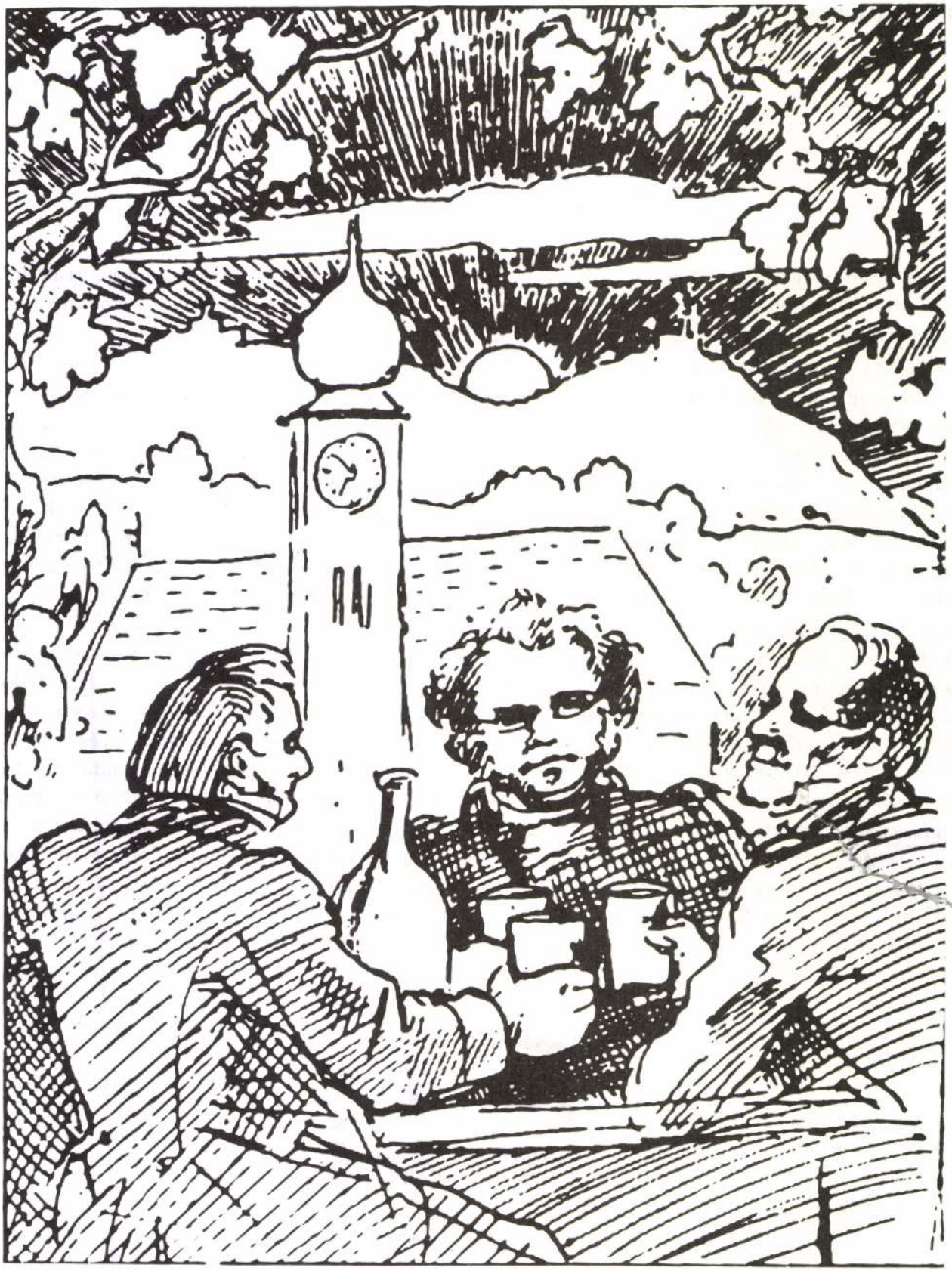

Schubert a grinzingi kocsmában (Moritz von Schwind tollrajza, 1862)

Franz Schubert

NAPLÓJEGYZET

[Bécs, 1824.] március 28.

A legnagyobb lelkesedéstől a nevetségesig csak egy lépésnyi a távolság, akár a legmélyebb bölcsesség és az ordító butaság között. Az ember hittel lép a világba, a hit előtte jár az értelemnek és az ismereteknek; mert hogy megértsek valamit, előbb hinnem kell benne; a hit az a magasabb alap, amelyre gyenge értelmünk felállítja bizonyítékainak első pilléreit. Az értelem nem más, mint a hit analízise.

NAPLÓJEGYZET

[Bécs, 1824.] március 29.

Ó fantázia! te, az ember legdrágább kincse, te kimeríthetetlen forrás, amelyből egyaránt iszik művész és tudós! Ó, maradj még velünk, bárha csak kevesek hódolatától és tiszteletétől övezve, hogy megvédelmezz bennünket amaz úgynevezett felvilágosodástól, e hús és vér nélküli rút csontváztól!

Gádor Ágnes fordítása

Forrás: mint 5. oldalon

Barlangtól a csillagokig (A gyermekrajzok üzenete 2.)

Néhány hónap előtt az egyik ismerősöm, két gyermek anyja döbbenten mondta el nekem, hogy kilenc esztendős fia megálmodta, lerajzolta, s el is mesélte neki, miképpen született, a születés körülményeit, részleteiben. Az ember-fia-gyermek a Teremtő okán a kezdetektől „lélekzik", s az élet minden és mindenkori lényeges elemére, mozzanatára „emlékezik" – vissza, egészen a legelső ősig.

A következő rajz-sor (1–8-ig) első tagját négy- és féléves korában készítette alkotója, az utolsót, a kislány hatéves korában rajzolta. A rajzok a készítés sorrendjében követik egymást – és ékesen vallanak arról, hogy az ember miképpen születik, mivégre van a földön, milyen törekvése, s hogyan tárja lelkét és nyiladozó értelmét a világra, miképpen növekszik élete fája a „barlang"-tól a csillagokig.

Ott kezdem a sort, ahol az első firkák fészkéből barlang (ő mondta így!) formálódott (1. ábra), s benne sugaras „halom". Mellette a „délelőtti", az „építő" Nap alatt koronás királylány áll, hajsátrát áttörni készülő pálcika karjaival; a barlang fölött felhőpaplan. Csokorra való összetartozó másság! A barlang szálkás belső fénye talán az anyaöl egykori óvó öröme, amely a gyermek minden rezgésének része lett; s most – a rajz születésekor – az anya nyugalmat áraszító szükséges közelsége. A barlang és fölötte a felhő (amely ugyancsak az anyát idézi meg) az önfeledt összetartozás, a királylány pedig a különvalóságra eszmélés képes üzenete. Az oltalmazó hajsátron áttörni készülő pálcika karok (a nekilendülő, növekedő akarat) a minden-szeretet, a „paradicsom" megsejtett elvesztése után a Nap felé tárulkoznak; a sötétség öntudatlan, puha nyugalma után a világosság szálkás, „szerkezetes" biztonságára.

Mennyire igaz e föltételezés?!

A gyermeklány rajzai mesélik tovább. A barlangi halmon a szálkás, vörös sugarak vörös-kék szirommá változnak át (2. ábra). Érthető lesz en a Nap nyugodni készül, „becsuk", „lebont"; a gömblombú fáról (amelynek lomb-barlangja apró „didergő", bimbós ágakat őriz) hullanak a vörös és kék levelek. Kint és lent, fönt és lent analógiás egysége valósul e rajzon is! Aztán a barlang belső vörös-kék szine sárgára és zöldre vált (3. ábra), kellős közepére került, s kicsire zsugorodott a halom, vörös sugárkarjai nőttek óriásra, születni készülő „csillag" lett. (A régiek hitében minden gyermekkel „napocska", „csillagocska" születik a világra.) A barlang-ív külső vörös karolása itt sárga szirmokat bontott, s a szirmokon szálkás, vörös virágok támadtak. E szirmok között, a csillag fölött középen kereszt létesült, a „rendező" adta át „nevjegyét". E fontos változást, az átváltozást fönt a felhő lefelé hajló hatalmas kéve őrzi (őseinknél Szülőboldogasszonya), amelyet a „kelő" Nap sárgája egészít ki (az égen járó Jézusi). Alatta, a királylány helyén zöld pettyű sárga virágszirom „keresztre szerkesztett" négyese. (A bronzkor óta a Nap jele ez; s falusi népünk a virágot a Nap földi „kedvének", kedvesének tartja.) A virágtő fölkarolja kék levél karjait. A másik oldalon a virág barátja – lepke száll. A lepke, csakúgy, mint a virág keresztre szárnyasul, s kellős közepe „kitüntetett". Ők ketten a lánygyermek vágyakozásáról szólnak: az egyik szinte testetlen, égbe lebbenő, a másik ide gyökerezik a földbe, „csupán" szirmával üzen a teremtő, s életető föntnek.

A barlang kiürült (4. ábra), vörösen parázslik belseje, s fölötte, a kereszt helyén a „megszületett" napvirág; szirmai tövén e virág közepe hatalmasra nőtt, s szinte az egész föntöt betöltő felhő óvja az újszülöttet, amelyet a szár-köldökzsinór a forró, szirmos anyaölhöz köti. A barlang jobb oldalán maradt a virág, a lemenő Nap oldalán az anyai óvás virágkoronás sátra létesült. Kicsire zsugorodott a barlang, a felhő is kisebb és „könnyebb" lett az égen (5. ábra). A barlang belseje szalma színű, csillagos csönd, vörös szirmok karéjában. A világrajött hatalmasat lendült az ég felé, csöppet meg is távolodott e hirtelenségtől – kelekótya lett. A kelő Nap lendített rajta ekkorát. „Dülöngél" a friss fénytől részegült alig-sárga királylány alakja is. (A lepkét és a virágot itt másik gyermek rajzolta, a jobb sarokban, a körte mellett a virágcserép az ő jele.)

Fényrobbanás! A barlang és szülöttjén kívül minden eltűnik (6. ábra). A barlangra ragozódó

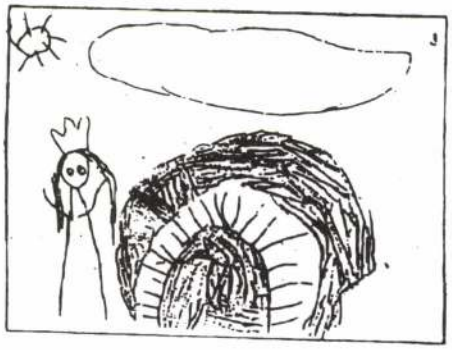

1. ábra

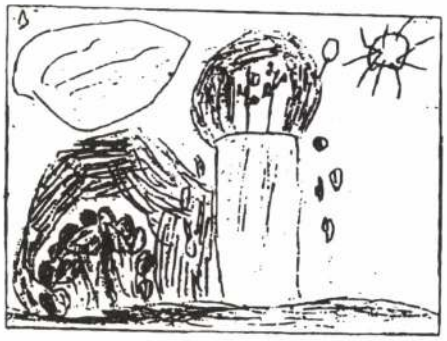

2. ábra

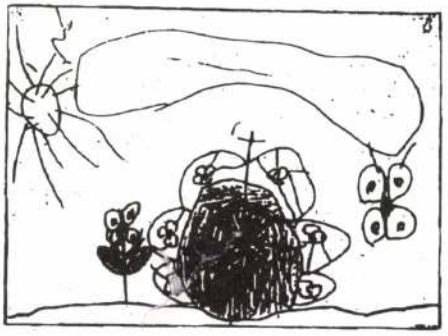

3. ábra

4. ábra

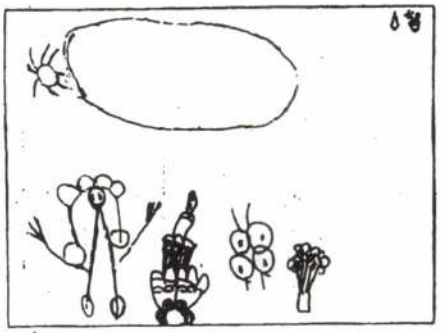

5. ábra

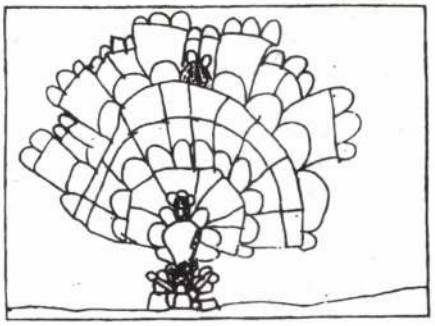

6. ábra

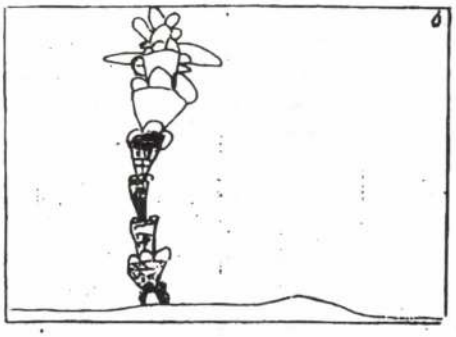

7. ábra

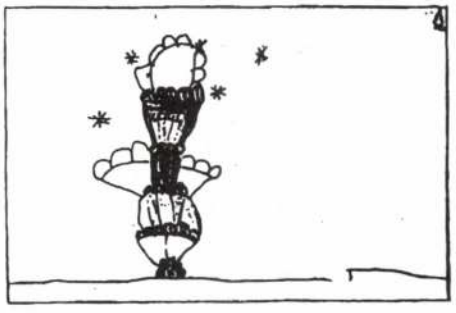

8. ábra

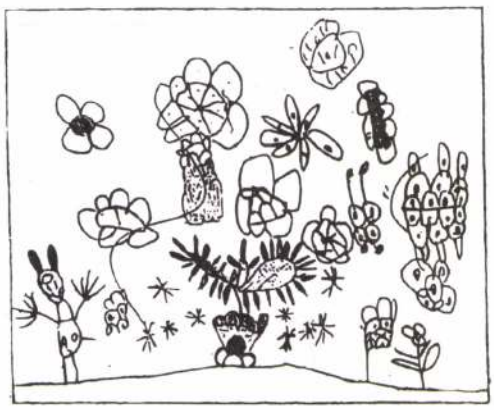

9. ábra

10. ábra

A korondi székelykapu életfája: lent a kezdetiség műhelyében cugorjaként a születő nap-körék; tetőkoszorú fonja, de élet-kanok bulázik, alfalaj: nő-növény irányodás", s a cúcsom fönt és kint a szirommagam nap uralkodik. Miképpen a gyermekrajzom: a fönt kétfelől össze a lentről. (Csomor Lajos ugyanúm, Németh János rajza.)

szirmok is sárgák. A törpült alsó virágból (világból) lépcsőzetesen fölfelé igyekszik újabb, s újabb virág, és az egész sárga szirom-szárnyként, vagy pára szétterülő farka-tollaként tölti be a képmezőt. A gyermeklélek első nagy nekilendülése után: nyugalom, csönd, öröm. (Aki kiirtelen növekedésnek indul, az pihenésre kényszerül, össze kell szednie magát – miképpen minden májusban, a pünkösdi „égbeszökkenés" előtt tövében erőcsödik minden növény – a fölfelé törekvést két oldalra terülő hatalmas karéjjal, szimmetriával, oltalmazni tudd.

Végül a nyurga szárbaszökkenés (7. ábra). Fönt is megjelenik a lent égi mása: a barlang-virág párja a szárnyas napvirág. A napvirágot fényes csillagok őrzik (8. ábra). A csillagokig növekedett a lánygyermek és ismét megpihen, az égigérő fa két oldalára pára farka-tolla testesül, s ízmökebb lett. Alul a barlang-virág, a Születő Nap (s egyben az anyaméh, amelyből a „napocska" táplált, a megőrzött minden-szeretet), amely ébreszt, épít, kibont; s fönt az égigérő fa tetején a delelő Nap, amely uralkodik; a törekvés célja és értelme, az emberélet koronája: az ösmerés, a lélekkel áthatott szellemiség. A lenti biztos pont ime összekötődött a fönttivel, akképpen, ahogy a székelykapu Napból növő, Napot virágzó égigérő fája mondja el (10. ábra).

E rövid elemzésben a bemutatott rajz-sor árnyalt meséje alig mutatta meg magát, mivel nagyobb része – bármily lehetőségünk adódik is – értelmünk számára titok marad. Titok, amely lélekünkbe feszkeli be magát. Titok?! „Hangtalan" képi üzenet, s hogy fontos, azt nekem legpontosabban Lukács evangéliuma mondja el (18, 15-17): „Vivének pedig hozzá kis gyermekeket, hogy illesse azokat; mikor pedig a tanítványok ezt látták, megdorgálták azokat. De Jézus magához hívván őket mondta: Engedjétek, hogy a kis gyermekek én hozzám jöjjenek, és ne tiltsátok őket, mert ilyeneké az Istennek országa. Bizony, mondom nektek: A ki nem úgy fogadja az Isten országát, mint gyermek, semmiképen nem megy be abba."

Szívesen zárnám itt e vázlatos rajz-sor elemzést, de így kamis képet adnék a mai mesélők, a gyermekek helyzetéről. A rajzok alkotója ugyanis megbetegedett, s otthon szülei (akikre szíve parancsa szerint mindig hallgatni akar) jószándékkal, de korunkra jellemző meggondolatlansággal arra kérték: rajzoljon „értelmeset" végre, hiszen nem sokára iskolába kell mennie, itt az ideje már – lerajzolhatná például a kaktuszt. Lerajzolta (9. ábra). Minden jelen van itt is, amiket már korábbi rajzain láthattunk (a már ismert barlang-virág motívum az „indító" elem), de e világ elemeire hullott szét. A csillagok a föntöt jelölő, s megidéző fénylők alulra kerültek, javarészük elsötétedett, s a „napbaöltözött" királylány helyébe fekete, ijesztő rémalak került; a fönti Napot, az áldottat, aki a Rendet adja, s mutatja meg – itt hiába keressük.

A gyermek eredendően nem akarja másolni a felszínt, ő sajátos képi világával, a vele születet, benne, s általa működő analógiás gondolkodás irányelvei, törvényei használatára, belső kiszélesítésre modellezi a világot, mert modellezenie kell, miképpen az Isten teremtette mindeneknek. E modellezésben kell segítenünk a gyermeket, mindenek előtt parttalan szeretetünkkel, s azzal, hogy megtanítjuk miféleképpen használja az eszközöket.

Molnár V. József

Bíró József: Mellékfigurák Na'Conxypanból – 1

I. A virágokhoz nem szabad nyúlni, mert ők szentek és jók.
II. A madár viszi az imát az úrhoz, ezért tiszteld a madarat.
III. Az élet titkai nem néked valók, ne kutasd.
IV. Kérd az örök Nirvana boldogságát.
V. Kérd a Szent halál szép kezét, ki a legszentebb jegyesed.

Elmegy.

ISMINALD *szomorúan, megtörve.* Oh, miért kellett nékem pásztorfiúból királynak lenni, hogy a gondtalanságot, gyermekes jókedvemet elveszítve, atyámnak nehéz törvényeit valósítsam meg, és mi lesz jutalmam a nagy küzdés után?

HYGILANDA *megjelenik.* Királyfi, vajon a fiatalság ismer-é szomorúságot? Vigadj és mosolyogj, tiéd a boldogság, az élet: itt hozom neked a zöld kristályt, mely a sors kútjába lesz vetve.

Nézd! Nézd! *Hygilanda a kristályt a kútba dobja, s mindketten lenéznek a kútba.*

Nézd! Nézd! a habok és vízfodrok között megjelenik egy bíborpalota. Látod?

ISMINALD. Látom.

HYGILANDA. Most a vörös rózsák közül az örökké ifjú és szép Lylyth királyfi lép elő és neked hozza a „Legboldogabb pillanat" varázskövét és egy aranyláncot, amely ha tulajdonodban lesz, boldogságodat örökké tartóssá teszi.
ISMINALD. Mily közel van. *Mindig a kútba néz.*
HYGILANDA. Várj és ne szólj semmit. *Isminald és Hygilanda a kút felé hajolva várnak.*

HYGILANDA. Lylyth királyfi neked nyújtja a követ és a láncot, fogadd el és légy boldog véle.

Isminald a kútba nyúl és átveszi a követ és a láncot.

HYGILANDA *kezével varázslatos mozdulatot tesz.* Ma meglátod a te hitvesedet, virágok között fog szunnyadozni, csókold őt homlokon és érintsd meg a varázskővel homlokát, jobb kezét pedig kösd össze a te jobb kezeddel a lánc segítségével.
Most pedig kövess engem, mert elvezetlek fényes palotádba, hol ezer és ezer szolga vár reád: fényes lakomát készíttetett számodra Piripiri nagyherceg az ő csudaszakácsával, ki éppen most jön.

HOKKEHOKKE *csudaszakács dalol.*

Én vagyok a csudaszakács,
Beszédemhez nem kell tolmács.
A bolondok mind jól értenek,
Ki nem bolond, az elmehet.
Én vagyok a Hokkehokke hokkepok,
Egész világ beszélni csak rólam fog.
Most fő dolog a gyomor,
És ha benne mi se forr,
Csak korog, csak korog
Ez a szegény
Éhes legény
Csak forog, csak forog.
Míg a huncut világ áll,
A gyomor az prédikál.
Bolond, aki elhiszi,
Mégis mindenki teszi,
Mert én mondom, a Hokkehokkehokkepokk,
Egész világ beszélni csak rólam fog.
Ha kíváncsiak önök
Feltálalom a menüt.
Íme hát.

Menü

Bunciprunci pástétom van legelől.
Azután jön a jó Befsteek legelőn,
Ezt követi Kígyótojás, jól felfujt,
Nagyon finom a Kénköves Rizligund.
Lével öntött Halomgomba Cúbeling,
Saláta csípős csalánból à la Kring.
Sajtok mind valódi Ná'Conxypan,
Jön azután a sok édes Marcipán.
Hogy a torta toronymagasság legyen,
Ott sütöm meg a Bergenborg tűhegyen,
Tetejébe ültetek egy csokoládé gyereket.
Az asztalon végigjárja majd a cigánykereket,
Hogy az asztal el ne aludhasson,
Reggelig foly a jó Pezsgő Badajon.

HYGILANDA *a királyfihoz.* Ugye mondtam, hogy nagy lakoma lesz tiszteletedre.

HOKKEHOKKE *földig hajolva.* Legmélyebb hódolatomat nyilvánítom felséges uram királyomnak én, a Nagy Hokkehokke.

ISMINALD *komikusan.* Nagyon szép. Nagyon jó. Ha meg leszek elégedve, megkapod a Kanalasrendet.

Mind el. Függöny le.

2. kép

Sötét este van, mennydörög.
Daniela a föld szellemével megjelenik.

FÖLD SZELLEME *szigorú hangon.* Berrmuzulman ellenem küzd, s én nem akarom, hogy győzedelmeskedjék.

Bíró József: Mellékfigurák Na'Conxypanból – 2

Téged küldelek, Daniela, a Föld tündérét, hogy semmisítsd meg Berrmuzulman uralmát a lelkeken. *Eltűnik.*

DANIELA. Értettem és teljesítem Uram a Föld szellemének, Omegának parancsát. *Egy sípot fúj meg.*

Nemsokára halvány fény dereng, és megjelenik Borgborg törpe, és a tündérhez siet.

BORGBORG. Mit parancsolsz, szép tündér?
DANIELA *az égre mutat.* Nézd, Borgborg, ott világít a Föld csillaga, az én hazám. Ott élt Buttha királyfi, az én ősöm, Brahma és Wishnu ott terjesztették ki hatalmukat. Majd jött egy ősz próféta, Illés, az egy valláshirdető Mózes. Utána jött az Isten fia, Jézus, ki megváltotta az embereket az igaz hit erejével, azután nagy tévelygések jöttek, a tudósok elferdítették a létezés képét, kasztrendszerek alakultak, a monizmus és materializmus kiölte a lelkekből a tiszta öntudatot.

A Földön csak a téboly maradt meg. Ezt a varázslatot Berrmuzulman zúdította a földre, hogy hatalmaskodjék az emberiségen, s ez a varázslat sohasem szűnhet meg, hacsak Omega kezébe nem jut a titkok tengerét összefűző lánc, mely Lylythtől, az elvarázsolt királyfitól Isminaldhoz jutott.

Téged bízlak meg, Borgborg, hogy ezt a láncot hozd el nékem.

BORGBORG *meghajolva.* Minden úgy fog történni, nagy és szép tündér, miként parancsoltad. Leányomat küldöm a királyfihoz, hogy a láncát elrabolja.

DANIELA. Úgy is, Borgborg! Te mindig jó szolgálatokat tettél Omegának, s ő megjutalmazza fáradságodat. Íme az erszény. Tartalma kimeríthetetlen. Valahányszor kiürül, ha magad körül perdülsz egyet, újra megtelik.

Átnyújt egy teli erszényt.

BORGBORG. Köszönöm, nagy és varázslatos Tündér.

DANIELA. Légy boldog véle. *Borgborg menni készül.* Vidd üdvözletemet Kristallino hercegnek, az én szép jövendőbelimnek, ki uralkodik a patakok és szent források fölött és a halak országa felett. Üdvözlöm a tündérkert aranyos gyermekeit, testvéreimet mind, mind.

DANIELA *leül a virágos padra és magába mélyed. Borgborg el.*

BORGBORG *messziről.* Hű és kötelességtudó leszek, nagy tündér.

DANIELA *egyedül.* Omegának alattvalója lettem. Egykor én is Na'Conxypan hű tündére voltam, de a Fátum rendelkezett velem. Megölte jegyesemet, a szép nagyherceget, Na'Conxypan trónörökösét, és engem kiűztek az országból, megvádolva egy igaztalan bűnnel.

Sokáig bolyongtam a Sötét lét erdejében, küzdöttem szörnyetegekkel, nagy és irtózatos sárkányokkal. Tűzkardom védelmezett meg, melyet anyámtól, a mindentudó jósnőtől örököltem, ki mindenkinek jövőjét tisztán látta a varázstükörben, melyet egy titokzatos fátyollal takart le.

Ha a fátyolt levette, a múlt és jövő fantasztikus képei száguldottak el a tükörben a néző szemei előtt. S aki a szót mondotta: „Al Barreh", és leborult a tükör előtt, fölemelkedve először múltját, majd jövőjét látta.

Én is megláttam múltamat és jövőmet: a Fátum nekem korai halált jósolt, de én keresztül akarom vágni a sors határozatát és győzedelmeskedni akarok a Végzet felett.

Elborul, mennydörög.
Omegának szava hallatszik.

OMEGA. Daniela, te győzedelmeskedni fogsz a végzet felett. Én, a Nagy Omega, ügyedet győzelemre vezetem.

DANIELA *leborul.* Omega, áldassék a te Szent neved.

Vége a 2. képnek.

3. kép

Dilinczi virágok között nyugszik, s a kis királyfi mellette térdepel.

ISMINALD. Oh, szép, csodálatos leánya az alvilágnak, atyám téged szánt jövendőbelimnek, és Hygilanda, a fény és tisztaság tündére ide varázsolt kertem közepébe. Atyád, a borzasztó Borgborg bosszút esküdött ellenem, és meg akarja hiúsítani atyám szent célját. Hygilanda hatalmasabb Omegánál, s előre tudja bűnös célját, mert a jajgató sátán elárulja atyámnak az alvilág összes cselszövéseit. Szerencsétlen Borgborg saját sírját ássa meg.

HYGILANDA *megjelenik.* Íme a varázslat. Most pedig, Isminald, tedd szent kötelességedet.

HYGILANDA. Te mindeneket összefűző Őshit,
Hatolj lelkükbe és olvaszd szíveiket egybe,
Óvd meg őket az alvilág sötét fondorlataitól,
Védelmezd a Sátán ellen.
És legyen veled az újhit Apostola,
Mely egyedül üdvözít,
Mely örökéletet ad a hívőnek.

HYGILANDA. Legyetek boldogok. *El.*

Kézirat, OSZK Fond 124/11.

Kosztolányi Dezső

Gulácsy Lajos

Gulácsy Lajosról sokat beszéltek ezen a héten. Most zárult kiállítása, s Lehel Ferenc érdekes tanulmányt adott ki róla. Képeiből a régi mákonyos álmok gőzölögnek. A könyv pedig egy másik kísértetet idéz, azt, ki közöttünk járt, és ezeket a képeket írta. Azóta ő is kivándorolt innen, elment, nagyon messzire. Egy elmegyógyintézet lakója.

Néhányszor láttam itt, új vászon egyenruhájában. Halántéka megderesedett, az alak azonban, amelyik emlékemben él, csodálatosan hasonlít hozzá, s modora – az, ami emberben a lélek – alig változott. Arcán a kedves, szirupédes mosoly. Szája, ez az érzéki, festői száj, most is olyan bíbor, mint valami késsel vágott vérző seb.

Igaz, pluralis majesteticusban szól, akár a fejedelmek, de szerény, s úgy dicséri orvosait, ápolóit, ahogy valaha vetélytársait, a festőket. Általában nem hiszem, hogy azelőtt sokkal több kapocs fűzte volna a társadalomhoz, az úgynevezett „közélet"-hez, mint ma, mikor, végképp lángoló futurista egekben gázol, és a dadaisták nyelvét beszéli.

Azt mondják, az az ember próbája, milyen részeg korában. Az őrület, mely az önfegyelem teljes bomlása, még nagyobb próba. Micsoda pipogya részegek vannak, s micsoda józan, szürke őrültek. Ő azonban finom, szertartásos nemes úriasságát nem vesztette el. Most tetszik ki, e dicső romok közt, hogy a mindig természetes, nem szenvelgett finomság volt ősi lényege.

Amint mosolyog furcsán – nem furcsábban, mint egykor –, és meghajlik, érzem, hogy költő és úr, ki az utolsó etikettről nem feledkezett el.

Ez a költő, ki ecsetjével verseket festett, és céhbeli volt az írók között is, valamikor, ifjúságának éjszakáján, elmondott nekem egy történetet, mely annyira megható és jellemző, hogy átadom azoknak, kik az ő egyedülvaló, regényes életét írják. Firenzében, nagyon fiatalon, bonctant akart tanulni. Vajmi kevés szüksége lehetett rá, őneki, ki mindig látomásait pingálta, de belekezdett. *Verlaine is elolvasott talán egy verstant.*

Engedélyt kért a bonctani intézettől, hogy időnként bejárhasson, és a reneszánsz festők módján a hullákat tanulmányozza. Egy este – köd volt, gyertyagyújtás után – elindult. Végighaladt egy nyirkos, sötét folyosón, melyben kongottak a léptei, s hahotázott a visszhang. Azután a boncterembe ért.

Itt csak egy öreg, közönyös szolga tett-vett az alacsony bádogasztalkák között. Az egyiken egy leány feküdt. Leült melléje, elővette vásznát, ecsetjét, és munkához látott. Az izmok vonalát festette, a csontot és a húst figyelte, az arányokat, összeszorított szemmel, pontosan, a szakember érdeklődésével.

Sokáig dolgozott. A szolga közben kitakarított, eltűnt valamelyik ajtón, s ő a lobogó éjszakában, a gázlángok alatt, egyedül maradt az ismeretlennel, a legtürelmesebb modellel, ki órákig, napokig, évszázadokig nem mozdul. Fölkelt, és mintegy társaságot keresve, közelebb ment hozzá. Tizenhét-tizennyolc éves gyári nő lehetett, vagy egy kósza lány, ki virágokat árult a virágok városában, s aztán – nem tudni, miért – megölte magát. Szőke haja glóriájában aludt. Talpán – gombostűvel odatűzve – egy cédula, rajta a neve, csak ennyi: Aurelia.

Luigi, a magyar piktor, hosszan bámulta Aureliát. Egyszerre aztán átborzongott rajta a gondolat, hogy ezzel a szegény lánnyal soha senki nem foglalkozott annyit, mint ő e pár perc alatt itt, a firenzei boncteremben és szeme elfátyolosodott. Ha valaki életében ily figyelemmel, gyengédséggel néz rá, csak egyszer is, akkor bizonyosan nem kerül ide, nem hal meg. Ő volt az első és utolsó. Ettől az érzéstől megriadt. Összecsomagolta holmiját, és aznap nem tudott többé dolgozni.

A költő vette ki az ecsetet a festő kezéből. Máskor pedig, gyakrabban, ez a költő nyújtotta oda neki, hogy fessen.

Pesti Hírlap, 1922. szeptember 24.

Gulácsy Lajos: Önarckép, ceruza, 1907

Gulácsy Lajos

Beszéd egy ismeretlen műremekről

GÉNUA, 1910. ÁPRILIS

...csak jobban merülj szemléletébe.

Ajka pirossága, hazug szépsége szemének regélje el a titkokat, melyre az ecset képtelen volt.

Csak jobban. – Hímporral hintett arca, kicsi, ravaszkás hajfodrai gazdag tengernek öbleit bontják ki.

Tavasz virágzik ajkgödröcskéin, homlokán kardos angyal ül. Bőrének fehér mezőjén vívnak szent csatát parányi páncélos vitézek.

Lesem sugarát szemének.

Csendesen ülj a kőlépcső fokán.

Ne zavard beszédét ruhája selymének, mely ezernyi titkos hiúságról készül rebegni halk, intim vallomást.

El ne riaszd a fecskéket, melyek ölének melegét keresték.

Várj csöndesen.

A Nő beszél: a hallgató Nő, ki soha nem szokott nyílt lenni hozzád. – Várj.

Vallomásában sok volt a reményből, hogy vágyait teljesíted.

Feléd nyújtja ívelt karjait, az ágakat, melyek hótestéből nőnek s kék hálóját vetik feléd a titkolt szent bűnök özönének.

Várj még!

San Marcóban imádkoznak a hívők s elcsókdossák a szentek vágyakból szőtt gúnyáját, hogy imádságukat elhazudják.

A Nő megmozdul: – visszanéz a kárpitra, melyen ezer rege élő formáit súgja egy múltnak, hol el van temetve számtalan forró tűzéjszakája a jövőnek.

Bontsd ki őket!

Próbáld kibontani a selymet, mely kezednek érző tapintására vár epedő kínnal.

Próbáld megbontani meghalt szépségeit, annyi rejtett titkát hatszáz esztendőnek – – –

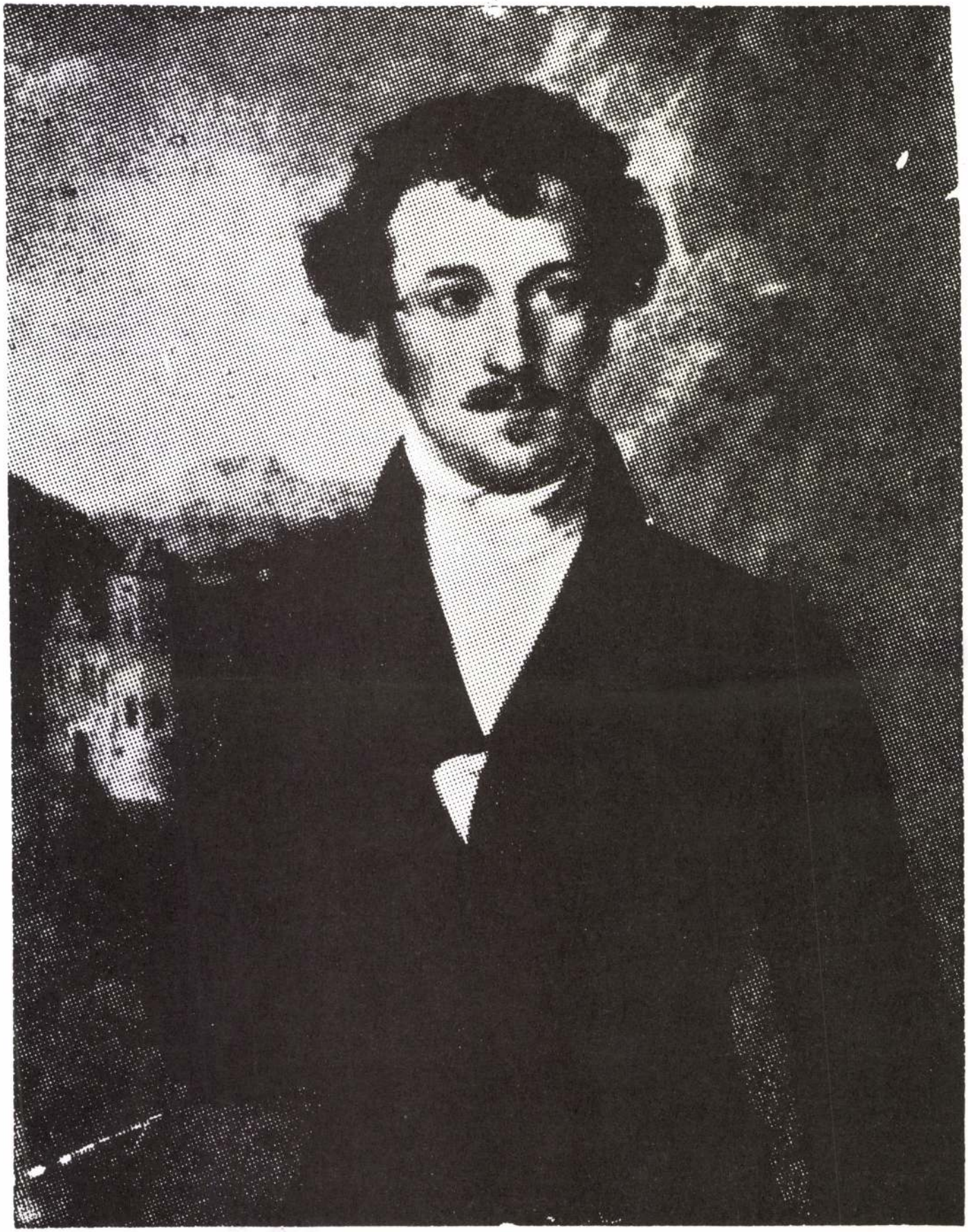

Franz von Schober (olajfestmény)

SCHOBERNAK

Zseliz, 1824. szeptember 21.

Kedves Schober! Úgy hallom, nem vagy boldog? ki kell aludnod kétségbeesésed kábulatát?[1] Így írta Swind.[2] Noha ez rendkívül elszomorít, mégsem csodálkozom, mert e nyomorúságos világban majd minden értelmes embernek ez a sorsa. És mihez is kezdenénk a boldogsággal, amikor a boldogtalanság immár egyetlen izgatószerünk. Bárcsak együtt lehetnénk, Te, Swind, Kuppel[3] és én, minden balszerencse semmiség lenne, de távol vagyunk egymástól, mindegyikünk a világ másik sarkában és tulajdonképpen *ez* az én szerencsétlenségem. Goethével szeretnék kiáltani: „Wer bringt nur eine Stunde jener holden Zeit zurück!"[4] Azt az időt, amikor meghitten ültünk együtt és mindegyikünk anyás szeméremmel mutatta meg művészetének szülötteit a többieknek, a szeretet és igazság ítéletét aggódva várván; azt az időt, amikor egymást lelkesítettük és mindannyiunkba lelket öntött a szép utáni közös törekvés. Most itt ülök egyedül Magyarország közepén, ahová sajnos 2-szor is hagytam elcsalni magam, anélkül, hogy legalább *egy* ember lenne itt, akivel egy rendes szót beszélhetnék. Amióta elmentél, alig komponáltam dalt, ezzel szemben megpróbálkoztam néhány hangszeres dolog írásával. Hogy operáimmal[5] mi lesz, azt az ég tudja! Eltekintve attól, hogy immár 5 hónapja egészséges vagyok, vidámságomat gyakran elhomályosítja az, hogy Te és Kuppel távol vagytok és néha nagyon nyomorult napjaim vannak. Egy ilyen borús órában, amikor a korunkra jellemző tétlen, jelentéktelen életet különösen fájdalmasan átéreztem, a következő vers jutott eszembe, s csak azért írom le, mert tudom, hogy még gyengéimet is szeretettel és kímélettel bírálod:

Panasz a néphez!
Ó, korunk ifjúsága, veszve vagy!
Erejét sok nép fecsérli hiába
S nincs a tömegben *egy*, aki kiválna,
Részvétlenül csak róják útjukat.
Mi megmaradt, a nagy-nagy fájdalom:
Végső szikrája ennek az erőnek;
E tétlen idő engem is úgy öl meg
S nagy tervemet végre nem hajthatom.
Göthös öregként vánszorog a nép,
Ifjú tetteit álomképnek véli,
Dőrén a múltnak dalait sem érti
S hős tartamuk nem hatja meg szívét.
Szent Művészet, te hirdesd meg korát,
Teremtő korát erőnek és tettnek
S ha már a sorssal ki nem békítetted
Fájdalmainkat, – enyhítsd legalább.[6]

[...]

Gádor Ágnes fordítása

[1] Schober színész-pályafutása sikertelenségbe fulladt.
[2] Schubert tréfából írja így Schwind nevét.
[3] Kupelwieser beceneve.
[4] „Ki hoz vissza csak egy órát is ama boldog időből!" Idézet Goethe Erster Verlust (Első veszteség) című költeményéből, amelyet Schubert 1815-ben zenésített meg (D 226).
[5] Alfonso und Estrella; a Fierabras és az Arisztophanész Lüzisztráté-ja alapján készült Die Verschworenen (Az összeesküvők, D 787), amelynek a cenzúra miatt a „Der häusliche Krieg" (Házi háborúság) címet kellett adni.
[6] Szily Ernő fordítása.

Forrás: mint 5. oldalon

Cecilie Löveid 1951-ben született Norvégiában. Képzőművészeti gimnáziumba járt, majd színháztudományt tanult, és ösztöndíjas volt a norvég állami televíziónál. Rendkívül sokoldalú egyéniség. A bergeni Nemzeti Szín társulatánál volt díszlettervező, súgó, statiszta, rendezőasszisztens. 1983 óta 19 kötete jelent meg: hat regény és próza, mesekönyvek, valamint drámák és rádiójátékok (utóbbiak java része angol és német fordításban is fellelhető). Írásművészetet tanít Norvégia különböző főiskoláin és egyetemein.

A Maria Q egy egészestés színdarab. Második része egy drámatrilógiának, melyben minden darab címszereplője történelmi nevezetességű nő. Az első darab, Barock Friise, 1991-ben íródott, s Zille Gad tudósnő életéről és koráról szól. A harmadik mű Hildegard av Bingenről, aki zárdafőnök volt Rupertsbergben, s kora meghatározó személyisége az egyházi életben. Történelmi jelentőségű értekezéseket folytatott a Pápával. Költő volt, zeneszerző, természetgyógyász és látnok.

Maria Q: Mara Vasziljevna gyermekkorát a cár alatt, ifjúságát Lenin éveiben élte. Az éhség sújtotta Ukrajnát megsegítő norvég Vöröskereszt akcióját a tudós, sarkkutató és humanitáriánus tevékenységéről elhíresült Fritjof Nansen szervezte. Ebbe a munkába kapcsolódott be 1923-ban Mara. Itt ismerkedett meg a csoport vezetőjével, Vidkun Quislinggel, akit követett Norvégiába, s akinek oldalán a Nemzeti Szocialisták frontfigurájává vált. Quisling lepaktált a németekkel, mint hazaárulót kivégézték. Maria Q, férje életművének és urnájának őrzője, 1981-ben halt meg Oslóban.

A darabot az oslói Nemzeti Színház mutatta be 1994-ben. Rádiójáték-változata a Svéd Rádióban aratott sikert. (K. F.)

Cecilie Löveid

Maria Q

Részlet a színműből

Helyszín: Gimle palota, Oslo, Norvégia, 1945.
Maria világa: múlt és jelen, Oroszország és Norvégia, kint és bent, orosz-ortodox ikonokkal zsúfolt szoba, menekültektől, emigránsoktól felvásárolt régi festők olajképei, meisseni porcelánok, ágy a viking időkből, melyet sárkányfejek díszítenek. Maria gondozója és őrzője Vidkun Quisling szellemi hagyatékának, egy vallási-filozófiai műnek, az *Universismus*-nak.
A fasizmus jelképei az íróasztalon, a falakon.

Játszó személyek

Maria Q	Mara Vasziljevna Harkovból
Vidkun	Vidkun Ábrahám Lauritz Quisling, az éhségsújtotta Ukrajnát segítő norvég akció vezetője, később háborús bűnös, hazaáruló
Asja	Alexandra Voronyina Harkovból, Vidkun első felesége
Josef T	Josef Terboven Reichskomisszár, repülős tiszt
Anna	Vidkun anyja
Natalja	Maria anyja
Irina	Asja anyja

IV. felvonás

27. jelenet: Róka kisasszony

Kerti parti Quisling otthonában a Gimle palotában. Ünnepi muzsika. Josef T és Gerda nevű titkárnője (barátnője) érkeznek éppen. Egy emelvényen Vidkun Quisling és anyja ülnek. Maria a hálószobájában rejtőzik a vendégek elől. Népviseletbe öltözött szolgálók kínálják a vendégeket. Vidkun és Josef T karlendítéssel köszöntik egymást.

VIDKUN Heil!
JOSEF T Heil Hitler!
(Vidkun kezet csókol Gerdának)
JOSEF T Csodálatos idő! És micsoda kilátás. Szebb, mint nálam Skaugumban! Le fogom égetni, hogy elnyerjem a norvég nép szimpátiáját.
Ez itt erős építmény. Körpanoráma az Oslo fjordra. Mit jelent ez a különös név, Glimre?
VIDKUN Gimle! Herr Reichskomisszár. Gimle egy szent szöveg neve. Volven, vagyis a látnok az Istenek palotáját ekképpen írja le:
A díszterem ragyog, mint a Nap
Arannyal gazdagon hintett a Gimle.
JOSEF T És az Ön becses felesége, a miniszterelnökné, hol található? Szépítkezik, púderezi fitos kis orrocskáját?
VIDKUN Ó, igen, a szobájában szépítkezik. Különben nem használ púdert vagy ilyesmit.
JOSEF T És a másik? A volt feleség, hogy van? Elköltözött a Földön kívüli civilizációk egyikébe? Ha jól tudom, filozófus. Olvastam egy jelentésben.
VIDKUN Ó, ... Igen. Ő, ... Köszönöm, jól van, Kínában.
JOSEF T Egy sanghaji lokálban, gondolom. Félmeztelenül táncol banánokkal a derekán. Nem, nem, tévedek, az Josephine...
VIDKUN Téved, a személyemet illetően. Tudja, gyűlölöm a nőket egy csendes, izzó haraggal. Nem az egyes nőket, hanem a női fajt általában, mint jelenséget.
ANNA Vidkun anyja vagyok!
JOSEF T Megtiszteltetés asszonyom, fru Quisling! *(kezet csókol)*
ANNA Jól emlékszem, mintha csak ma lenne, amikor megszültem az én csodálatos fiamat. Apja a szalonban ült, és a vasárnapi prédikációját írta, én a tűzhely mellet sütöttem a vasárnapi húst, s akkor Isten nevében megszületett Ő. A fiam.

Az apja rámhagyott minden gondot.
– Én elvégeztem a dolgomat, a többi az asszonyé! – mondta.
(Anna tovább megy a vendégeket szórakoztatni)
ANNA Vidkun anyja vagyok. Quislingé. Quisling anyja.
JOSEF T Ennyire csalódtál a nőkben, Quisling? Egy igazi filozófus?
Ki ő egyáltalán? A miniszterelnökné? Fru Maria? Egy kalandornő, vagy egy igazi dáma?
VIDKUN Egy dáma!
JOSEF T Milyen vér?
VIDKUN Skandináv-dalmát.
JOSEF T Hihetetlen! Hallatlan!
VIDKUN Boldogságunk az, ami adatik, de az sem bárkinek.
Az élet értelme, amit az Isten a vérünkbe olt.
JOSEF T De csak a tiszta vérbe!
ANNA Egy kis harapnivalót, Vidkun?
(Karonfogja Vidkunt és Gerdát, énekel és ringatóznak a valcer ritmusában. Vidkun mogorva mosollyal)
MINDENKI (énekelnek) Trink, trink Brüdelein, trink!
(Maria előkelően, elegánsan érkezik a társaságba. Fekete, fehér csipkével díszített ruhában, vállán ezüstróka prémmel. Gerdát üdvözli)
MARIA Rettenetes álmom volt reggel, meg kell hallgatnod. Igaz is, mások álmai unalmasak, de ... de ez akkor is ...
GERDA Ó, kedves Quislingné, hiszen nekünk közös álmaink vannak; a Führer világ feletti diadala!
MARIA Egy fekete hattyúval álmodtam!
ANNA Én vagyok az anyja! Parancsolnak kis harapnivalót?
JOSEF T Minden találkozásunknál olyan félénknek mutatkozik Maria.
MARIA Miután hosszú ideje próbál eltétetni láb alól, csodálkozik a félelmemen?
JOSEF T Mit gondol, kedves miniszterelnökné, mit kezdhetünk a norvég természet által produkált hatalmas vízmennyiséggel, ami csak úgy, hasznosítatlanul folyik szét ...
MARIA Reichskomisszár! Repülős barátunk! Képzelje, hogy ide zuhan le gépével közénk. Micsoda öröm körünkben látni!
JOSEF T Asszonyom. Kenyérrel és sóval, likőrbe mártott szívvel kellene fogadniok! *(kezet csókol Marianak)*
MARIA Mindig féltem az ünneplésektől, ha tehetem elfutok, elrejtőzöm! De a repülősök felvillanyoznak.
JOSEF T Ilyen egy igazi asszony! Ilyen nyitott. Ilyen csodálatos. Talán örömet okozhatnék Önnek azzal, ha megmutatnám a ... kínzókamrákat.
MARIA Nagyon kedves Öntől. Köszönöm, de miért?
JOSEF T Ahogy a nörholmi költő mondja:
Szerelem ...a szerelem útja virággal és vérrel ékes ... Felér egy kínzással ilyen csodás nő közelében lenni, mint Ön. Meg kell néznie azt a kamrát.
MARIA *Virág és vér ...virág és vér* ... A kedvenc költőm, Dante mellett.
JOSEF T Irattárunkban jóformán semmi adatot sem találni önről ...
MARIA Annál többet a *Virág és vér*-ről?
JOSEF T Megpróbáltam kipréselni valamit az Ön telemarki, Univerzum ideológusából, de ... Ki Ön igazából, Maria? Egyesek szerint zsidó. Igaz lenne? Quisling pedig bújtatja! Igaz, vagy nem?
MARIA
Rózsát szednék Gimle udvarán,
de nem teszem.
Liliom ujjaim
– éjszakánként – forrásba mártanám ,
de nem teszem.
A kerti kövek – koponyák –
szétgurulnak a pázsiton.
Ha ha ha. Bennem is lakozik egy költő!
Valahányszor bombariadót fújnak, telefonálok a biztonsági szolgálatnak.
Tudni akarom, honnan jönnek a repülők. Kezdetben ezek a helyes fiúk utána is jártak a dolognak, de megunták s összevissza hazudoznak nekem! Szerencsére férjem filozófiai munkája tűzbiztos páncélszekrényben fekszik. Még nekem sincs kulcsom hozzá!
JOSEF T Ez aztán az orosz temperamentum s ahogy mindent kibeszél. Engedje meg, hogy kifejezzem csodálatomat az Ön ... ezüstrókája iránt.
MARIA Engedje meg, hogy én is kifejezzem a csodálatomat az Ön ... sebhelye iránt, herr Pilóta!
Van egy fürdőházunk a tengerparton. Képzeljen el engem a trambulinon, mint egy kígyót, jó? Belevetem magam a hullámokba, simogatják a testemet. Az emberek fáklyával világítanak, hullámzó fénytenger végig a Karl Johan főúton, mit mikor az én Vidkunomat, az új miniszterelnököt üdvözölték, herr Reichskomisszár. A fáklyás menet elhaladt a királyi palota erkélye alatt, s ott állt Quisling, meg a többi miniszter, fogadták a nép ünneplését, a végtelen áradatot!
JOSEF T Hiszen Ön ott sem volt, fru Quisling.
MARIA Hallgattam a rádiót!
(Vidkun és anyja az emelvényen ülnek. Egy vendég dicsőítő verset olvas fel)
A VENDÉG Felolvasnék egy verset vezérünknek, Vidkun Quislingnek, amit egy párttagtársunk, az énekesnő Cally Monrad írt.
„Miért vagyok Nemzeti Szocialista"
Lesz, ami lesz követem őt.
Démonok törnek rám a föld alól,
hunyorgatnak gonoszul és visszatartanának.
Tüzes pokol szikra remény nélkül,
ha nem vezérünk, ez az Ember.
Ő ad erőt, reményt viselni a terhet.
JOSEF T Quisling, tényleg képes megváltani a világot? *(elakad)* Engedje meg, hogy kételkedjem ...
VIDKUN Magam sem hiszem. Ezt ráhagyom az Üdvhadseregre! *(Vidkun és Anna kivonulnak)*
MARIA Most pedig játszunk. *(bort kortyol, hangosan beszél)* Egy ukrán mesét, a Róka kisasszonyt. *(tetszésnyilvánítás, Maria hévvel vezényli a játékot, a vendégek jól szórakoznak)*
Róka kisasszony lop egy tyúkot. Fut, fut vele, míg elér egy házhoz. Pukedlizik, üdvözli az ott lakókat.
– Jó estét, jóemberek.
(Maria diktálja Josef T-nek, hogy mit mondjon). Jó estét, Róka kisasszony!
JOSEF T Jó estét, Róka kisasszony!
MARIA Eresszenek be éjszakára!
Mondja! De Róka kisasszony, nekünk sem elég a hely!
JOSEF T De Róka kisasszony, nekünk sem elég a hely!
MARIA Csak bebújnék a farkam alá. Ott van még hely!
Mondja! Igen, igen.
JOSEF T Igen. igen.
MARIA Hová tehetem a kakasomat?
A tűzhely alá.
JOSEF T A tűzhely alá.
MARIA És betette a kakast a tűzhely alá. *(színházat játszik, forog körül, hajladozik, bújik)* Éjszaka aztán Róka kisasszony megette a kakast, a tollat pedig elrejtette. *(Maria elmajszol egy kolbászt)*
– Hol a kakasom? – kérdi reggel Róka kisasszony.
– A tűzhely alatt.
– Ott bizony nincs! A nevemen és a kakasomon kívül semmim sincs, adjanak a kakas helyett egy kacsát.
És Róka kisasszony kapott egy kacsát. Háp, háp.
És ment, és ment, és ment, elért egy újabb házhoz és ajánlotta, hogy elalszik ő a farka alatt is. Igen, igen, a farka alatt.
– Hová tehetem a kacsámat?
– Az akolba, a bárányok mellé.
– Nem rossz ötlet.
Éjszaka megette a kacsát is. Ham ham!
(Maria újabb kolbászdarabot eszik)
Megmosta a pofáját és jó reggelt köszönt a ház népének.
– Hol van a kacsám?
– A bárányok között.
– Ott bizony nincs. Kerestem! A nevemen és a kacsán kívül semmim sincs. Adjanak egy bárányt, mert éhen halok.
– Jól van, jól. És kapott egy bárányt.
A következő házban is kapott szállást a farka alatt. A bárányt a karámba tette. Az éjszaka leple alatt kiosont a házból, s felfalta a bárányt. Korán kelt, megmosta a pofáját, és jó reggelt kívánt.
– Jó reggelt! Hol van a bárányom?
– A karámban!

– Nincs az!
– Talán a vőm kivitte a tehenekkel együtt legelni.
– Akkor hát adjátok nekem a fiatalembert a bárány helyett. Ha ha!
Uram Isten, most segíts, mindenki sírásnak eredt. A fiatalember a zsákban, a zsák Róka kisasszony vállán s már indulnának is. De amíg Róka kisasszony a kisdolgát végezte, a paraszt kicserélte a vőt egy kutyára. Róka kisasszony boldogan hagyta el a házat, de egy idő után kíváncsi lett a cserére, kibontotta a zsák száját s bumm, a kutya kiugrott belőle, s üldözőbe vette Róka kisasszonyt. Futottak árkon, bokron át. Elöl a róka, nyomában a kutya. A sűrű erdőben a róka meglelte a tanyáját és elbújt. De a kutya türelmesen várakozott a lyuknál.
Róka kisasszony kikérdezte a füleit:
– Kis füleim, meséljetek! Miért futottatok olyan gyorsan?
S a fülek válaszoltak:
– Kedves Róka kisasszony, hogy mentsed aranyos bundádat.
– Köszönöm kis fülek, jutalmul arany fülbevalót kaptok!
– Szemeim válaszoljatok! Mi okból futottatok?
S a kis szemek válaszoltak:
– Futottunk, futottunk, futottunk, futottunk s a kutya nem harapta aranyos irhádat!
– Nagyon köszönöm! Jutalmul arany szemüveget kaptok.
De akkor már a lábait kérdezte:
– Meséljetek nekem valami félelmeteset! Miért iszkoltatok oly nagyon?
S a lábak válaszoltak:
(bombariadó szakítja félbe a mesét)
MARIA Telefonálok az ügyeletnek!
(a vendégek az óvőhelyre rohannak. Maria belekarol Josef T-be, s befutnak a házba)
JOSEF T Menjünk!
MARIA Ne olyan gyorsan! Én csak tipegek, tipp tipp... hi hi!
JOSEF T Ez a kép itt a nappaliban... én értek a képekhez, de...
MARIA Jézus és János, a mamácskáikkal! Máriával és Józseffel... aranyos, nem?
JOSEF T Az emberi fantázia mennyivel gazdagabban, érzékletesebben ábrázolja a poklot, mint a mennyek országát. Persze a pokolról vannak tapasztalataink itt a földi életben, de a menny csak kék felhők, fényözön és aranyló angyalpopsik. *(Maria keblét simogatja)*
MARIA Mutatnék valami különöset a hálószobámban.
JOSEF T A hálószobában? *(a fürdőszobán mennek keresztül)*
MARIA Látja ezt a két kerek tükröt egymással szemben? Amikor pontosan szemben állok, nem történik semmi, de ha kicsit félre húzódom, na most mit lát?
JOSEF T Alagutat.
MARIA Nem szédül a végtelentől?
JOSEF T Magától szédülök, asszonyom.
MARIA Kőszáli sasom. *(Josef T nyakába csókol, erotikus jelenetek)*
JOSEF T Hogy van tovább a mese? Nem hagyhat cserben egy gyereket mese közben, Quisling asszony!
MARIA De Ön se okozzon csalódást! Folytathatom. *(mesélés közben szeretkeznek)*
JOSEF T Folytassa, folytassa!
MARIA
– Kicsi lábak, kicsi lábak, meséljetek! Miért repítettetek tova olyan gyorsan?
– Féltünk, hogy a kutya széttépi aranyos bundádat! *(Vidkun lép be)*
MARIA Vidkun, szerelmem! Terboven és én a Szent Grált kutatnánk éppen.
JOSEF T Kegyelmes asszonyom, most, hogy jobban megismert, remélem a jövőben bejelentés nélkül is fogad.
MARIA Vidkun, Vidkun... én...

28. jelenet: A legszerencsésebb emberek

1945. május 8-a a Gimle palota hálószobájában. Maria egy napkereszttel (Solkors: a norvég horogkereszt) díszített kerek utazóbőröndön ül. Az előző jelenetbeli ünnepi ruhában, ékszerekkel, nyakában a rókaprémmel. Vidkun jön be letaglózva.

VIDKUN Akkor hát, Maria.
MARIA Akkor?
VIDKUN Igen. Az ünnepnek vége. Eljött a sötét vég, Terboven a levegőbe röpítette magát...
MARIA Meghalni. Most.
VIDKUN Igen. Most.
MARIA A két ciánkapszula itt van nálam. Meghalni, így nem tudok... a kapszulával a nyelvem alatt? Szilvafa virága?
VIDKUN Most azonnal. Revolverrel. Most. Maria. Akarod?
MARIA Igen, Vidkun.
VIDKUN Az első golyó a tiéd, aztán magammal is végzek.
MARIA Ne hagyj el, Vidkun! Meneküljünk! Josef T tengeralattjárója vár ránk a tengerparton s egy repülő is, hogy szökhessünk.
VIDKUN Visszautasítottam mindkét lehetőséget. És nem is hagyom magam letartóztatni, mint egy közönséges bűnözőt. De hol vannak a miniszteriem? Hol a tizenkettő? Nem értem, hogy miért hagynak cserben?
MARIA A tengeralattjárónál várnak. Jut hely mindenkinek?
Egyedül maradtunk.
VIDKUN Igen. Mint Krisztus Getszemánékertjében, várom az Úr óráját.
MARIA Gyere és lőj!
VIDKUN *(elővesz a revolvert, leül Maria mellé, aki belépakaszkodik)*
Ha a homlokomhoz szorítom ezt a hideg tárgyat és elsütöm, mi van akkor?
A vihar partra vet, új partokon... nyugalom, csend... megváltás... a tenger
MARIA Lőj! Erre nem vagy képes.
Írd hát az önéletrajzodat! Nehéz lesz.
De felismertem valamit.
VIDKUN Mit?
MARIA Amit mondtál, az imént.
VIDKUN Mit mondtam?
MARIA Ha a homlokomhoz szorítom ezt a hideg tárgyat.
VIDKUN Igen? Nem értettél meg?
MARIA Olvastam valahol. Asja szerint keveréke a *Brandnak*, és a *Császár* és a *Galileinek*.
VIDKUN Olyan szép volt, kedves Maria?
MARIA El akartuk játszani. Az utazó bőröndben kutattunk, ott találtuk. De régen volt. Ne fossz meg mindentől Vidkun. Szeretném hinni, hogy...
VIDKUN Ez a köszönet! Ez! Pont te, Maria... Asja egy romlott lélek, tőle nem is várhattam mást! De te, hogy te is... Bajba keverhettetek volna.
MARIA De nem, Vidkum. Asja mondta...
VIDKUN Asja, Asja, minden nap újabb bizonyosság a tévedésemre... visszavágyom a régi univerumomba... végzetes, nagy áldozatot hoztam, amikor egy nőhöz kötöttem az életemet. Nem a nők iránti szeretetből, az emberiség iránti tiszteletből. Nagy őrültség volt.
MARIA Lőj hát, engem előbb! Lőj, hisz úgy is erre vágysz. Lőj!
Lőj! Miért nem lősz már?
VIDKUN Forr a viking vér bennem!
Hej, ez a fertelmes világ.
Minden elrendeltetett.
Nekem győznöm kell!
Szökjek a saját népem elől?
Az Ellenállók fenyegetésére a nép egy emberként áll ki mellettem. Kétszázezer, igen, háromszázezer felfegyverzett férfi söpri el az Ellenállási mozgalom csapatait.
MARIA Ezt el is hiszed, Vidkun? Látomásom van, a testem szétosztják, először a ruháim, cipőim, ékszereim, ikonjaim, aztán a testem is – tessék a melleim, tessék a csinom lábaim, ha ha!
VIDKUN Az öngyilkosság semmire sem jó, értelmetlen.
MARIA Vége, Vdikun, mindennek vége. Nézz ki, látod azt a felhőt, betör hozzánk, Vidkun.
VIDKUN Hatszáz elszánt katona vigyáz ránk.
A megtörténtek megváltoztathatatlanok. A népnek végig kell csinálni, amibe belekezdett. Eljön még a mi időnk. Aki a népet akarja szolgálni, el kell ásnia saját vágyait. Irányítani fogom az Egyesült Európát. Az Európai kontinenst szövetségesével, Angliával, a brit birodalommal. Terveket dolgoztam ki, stratégiai egyensúlyokat. Miért akarta ez az elvakult Hitler mindezt a háború utánra hagyni? Miért nem segített az Isten? Én elérhe tem, hogy egy új Euró-

pa – mint hamvaiból felszálló Főnix madár – nőjön ki a romokból. A német Nemzeti Szocialisták ott tévedtek, hogy a fajelméletre és területek szerzésére alapozták ideológiájukat. Mi ez, ha nem tiszta materializmus? Az én feladatom, hogy új, vallásos világnézetre alapozzak. Kívántam a norvég népnek, hogy értse meg és kövesse a filozófiám. A jövő népe lesz, ki magáévá teszi ezt az új világszemléletet.
MARIA Egyszóval feladod magad?
VIDKUN Norvégia szabadságáért örökké harcolni fogok, ezt jól tudhatod te is. Szent Olav törvényeit majd felváltják Vidkun Quisling törvényei. Várj és meglátod! Lehetsz rabszolga a borzalmak alatt, vagy vezér a fény, a remény korszakában, egyremegy ... én kiegyenlítem a kiegyenlíthetetlent. Ezért ülünk mi itt és rohadunk el a sötétségben!
Nem! Hitler, a hamis próféta halott. Elérkezett az én időm!
MARIA Tedd, amit jónak látsz, Vidkun. Én megkeresem a rókaprémemet. Hideg lesz a börtönben.
VIDKUN Igen. Maria, mindened feláldoztad, amid volt. Harkovban hagytad a kisgyermekedet, hogy kövesd urad, a világ reménységét.
MARIA Vidkun! Tudtad? Tudtál róla végig? Asja...
VIDKUN Nem volt hiábavaló. Nem egyszerűen anyának kellett lenned, hanem az új idők anyjának, Maria.
A halál legyőz bennünket. Így szokott történni. Az igazán nagyok kínban születtek.
Igen, Asja mesélt a gyerekedről. Párizsban.
MARIA Párizsban ... De hol van most? Válaszolj!
VIDKUN Tudod jól, anyád halála után jó emberek kezébe került.
MARIA Hagytad anyámat meghalni három idegennel összezárva. Akik kilopták a szájából az ételt! Jó emberek! Igen, azok! Nagyezsdának meg kellett halnia! Hol van a te szíved Vidkun?
VIDKUN Te mondtad Maria, a múlt az múlt. Örülök, hogy mi legalább egyetértésre jutottunk.
MARIA Életem a végéhez közeledik. Harkovba utazom, ott egykor a legszebb lány voltam.
VIDKUN Nem utazhatsz sehova, Maria. Tudod jól. Őrizned kell az életművemet, ha engem elvisznek innen. Tudod jól.
MARIA Mit tettem ...Ideje venni a bundámat és hazatérni.
Nincs már hová hazatérnem. Nagyezsda, hol vagy?
Szalmát gyűjtök az istállóban, bezárkózom, és magamra gyújtom a Gimle palotát. És énekelek a gyermekemnek.
VIDKUN Létrehozom az isteni jelenlétet a földön, Maria!
Maria, Maria, Mária vagy! Van egy fiad, én vagyok az! Van apád is, én vagyok!
MARIA A fecskék két új fészket építettek a tetőgerendák alá ...
VIDKUN Nézd csak, ezt a feleséget jobban szeretem! Kis amazonom, hamarosan kiválaszthatod, kik ülhetik körül az ünnepi asztalt itt a Gimlében.
MARIA Tudod, Vidkun, én vagyok a legboldogabb ember a Földön!
VIDKUN *(szorosan átöleli Mariát, elmegy, hogy feladja magát)*
MARIA Miért nem végeztél velem? Miért nem öltél meg?
Lőj már! Lőj! *(sír, Vidkun után fut)*
Megmentelek.
Írok Sztálinnak, kegyelmet kérek a fejedre!
Elvégre földim.
Nem nem nem nem nem!
Levágtam egy hajtincsedet.
Mit csináltak veled?
Hogy belédlássanak, őrült vagy-e?
Levegőt pumpáltak az agyadba.
Jódkontrollal röntgeneztek.
Érzéstelenítés nélkül.
Egy belső töviskoszorú
a modern Messiásnak.
Kivégzik az én Vidkunomat.
És még el sem búcsúzhattam tőle
agyő!
Mit mondjak...
Mit mondhatnék...
Amiről álmodoztam
a csodás aranyfejdísz
eltűnt a habokban.

V. felvonás: A vég

29. jelenet: Leépülés a meztelenségig

(hét álarcos személy érkezik Maria letartóztatására, hét norvég hegy)

MARIA Kikhez van szerencsém?
GOLDHOPPINGEN Goldhoppingen vagyok.
GLITTERTIND Én Glittertind.
DOVRE Én Dovre.
TRONFJELL Tronfjell a nevem.
DIGERRONDEN Digerronden.
GAUSTATOPPEN Gaustatoppen.
ÖRNENUTEN Örnenuten vagyok.
MARIA Pompázatos norvég hegyek, mit akarnak az ukrán Mariatól?
GOLDHOPPINGEN *(egy lépést vezeti előre Máriat a szikla széléhez, s leveszi Maria fejdíszét)* Maria adja át nekem a koronáját!
MARIA Miért tenném?
GOLDHOPPINGEN A Jávorszarvas parancsára asszonyom. Így hangzik Norvégia törvénye.
(Glittertind még egy lépést tesz előre Máriával, s leveszi fülbevalóit)
MARIA Glittertind, Glittertind, miért fosztasz meg csodás fülbevalóimtól?
GLITTERTIND Az Egerészölyv parancsára. Így szól Norvégia törvénye.
(Dovre egy lépéssel vezeti előre Mariát, és leveszi nyakláncát)
MARIA Dovre, Dovre, miért fosztasz meg a nyakékemtől?
DOVRE A Fogolymadár parancsa. Így szól Norvégia törvénye.
(Tronfjell egy lépéssel előre vezeti Mariát, lehajol, és leveszi Maria cipőit)
MARIA Tronfjell, Tronfjell, miért veszed le a cipőimet?
TRONFJELL A Szúnyog parancsára. Így szól Norvégia törvénye.
(Digerronden előre vezeti Mariát, s leveszi róla ruháját.)
MARIA Digerronden, Digerronden, miért vetkőztetsz le?
DIGERRONDEN A Hegyipisztráng parancsára. Így szól Norvégia törvénye.
(Gaustatoppen előre vezeti Mariát egy lépéssel, s lehúzza harisnyáit)
MARIA Gaustatoppen, Gaustatoppen, miért veszed el a selyemharisnyámat?
GAUSTATOPPEN A Darumadár parancsára. Így szól Norvégia törvénye.
(Örnenuten előre vezeti Mariát egy lépéssel a szikla széléig, lenyúzza Maria bőrét, letaszítja Mariát a mélybe, bőrét a Viking ágy oszlopára akasztja.
MARIA Örnenuten, Örnenuten, miért nyúzod le a bőröm, s akasztod az ágy végébe?
ÖRNENUTEN A Jégegér parancsára nyúzlak meg, s tűzöm ki bőrödet az ágy oszlopára. Így szól Norvégia törvénye.
MARIA Nem szolgáltam rá a büntetésre.
A HÉT HEGY Vízesés mondta: szemkórság Maria szemére!
MARIA Nem loptam a palota ezüstjét!
A HÉT HEGY Moha mondta: köszvény Maria kezére!
MARIA Nem írtam alá, hogy én vagyok a Nemzeti Szocialisták első tagja!
A HÉT HEGY Fenyőtörzs mondta: Tüzes nyílhegyek Maria talpa alá, hogy ne tudjon járni!
MARIA A hatóság is elismerte, hogy ingóságaim a leges-legszebbek.
A HÉT HEGY Jégtáblák mondták: szívbaj Maria szívére!
MARIA Szeretem a férjem, követem őt, csodálom őt!
A HÉT HEGY Kőomlás mondta: zavarodást az elméjére!
MARIA Vezette országát s népét az öt legnehezebb évben. Szereti népét mindenek felett.
A HÉT HEGY Északnyugat mondta: gyomorgörcs gyötörje!
(A hét hegy kimegy)
MARIA *(kínok között, megfosztva mindentől visít, kiabál, rángatózik, majd elcsitul)*

Kovács Ferenc fordítása

Szikra János

didergő

egyik szememben Hold
másik szememben Nap
féléber elmével andalognék
az Isten homloka alatt

márciusi töredék

...ó, hányan vártak itt ítéletükre
holtig, el nem követett vétkekért
mindhiába! – hisz el sem lett kezdve,
mégis már minden régen véget ért.

1989

hontalanok zsoltára

kibírjuk ezt a telet is
kibírjuk igen

jöhet a fehér szörny
a puha mankón betoppanó lágy özvegy is
a hó –
szerelmeskedünk pálinkát iszunk
szalonnát falunk
ha van
fát vágunk begyújtunk
begyújtjuk minden reggel a szívmotort
aztán csak ülünk s hallgatjuk
halálra ítélten
mint berreg lassan álmosan életunottan

kibírjuk ezt a telet is
ki kell hogy bírjuk igen

s nagykarimájú szalmakalappal
álmodunk nyarat szerelmet
óceánt –
mivelhogy muszáj kibírni

nincs kegyelem

visszhangtalanul

hol voltatok
amikor először zártam kulcsra az ajtót
mert csak az országhatárig érvényes
az én útlevelem –
amikor
társakat kerestem az októberi virradatban
s mint félszeg lassú láng a zsindelyen
üres tenyerem fészkéből röppent föl
a ti időtök –
mikor a hajnal borotvakése
átmetszette az ütőeret?

didergő

magházoliva ég alatt
várom az első csillag jöttét

őszvégi kőpatakokban
dideregnek a nyári szöcskék

ujjamra leszállt az este
ujjamról röppen föl a fény

nem békülhetek meg addig
amíg a harcra sincs esély

elbizakodott fegyverhordozókhoz

a költészet
nem a csatlósok tudománya

vidd hát a kopját a kardot
a kaszát a fejszét a tankot
a rakétakilövő silókat mind –
asszonyod meddő combja közt
rolnizd az ördög ganaját
a tartsd meg magadnak
hű társam
ostoba elme
a politikát

ámde a szélmalmok arany küllőit
s Dulcinea del Tobosó
a Legkülönb

ajka körül a mágneses erőteret
gebém hűséges horpaszlüktetését
vagyis a soros pofáraesés
s a megverettetés jogát
jó Sancho
hagyd meg nekem

a tanu beszéde

nem kellek én sem hát –
nem kell senki a jövőnek
a mából
ha szép jöttmentként kimagaslik lelke
a köznapian otthonos
a röghözkötött emberárulásból

habzsoltam igen fuldokló-mód
habzsoltam vón én is valami
levegő-félét vagy hozzá hasonlót
amire pedig jussom lett volna –
egy jó tüdőnyi oxigént
a vélt nagy szabadságból

én senkit nem vádolok
s az ítélet az Isten szörnyű dolga
ám epeként fölsistergő keserűség
marja lúgként torkom
a két éve* még testvérekként
ölelt megtagadott alattvalók sorsa

jól tudom hogy gallyacska még
a fa amelyet a vállra kell majd venni
de mondjátok megrészegült barátaim
terhe alatt a keresztnek hegyre
szeméthegyre
ki fog a Hegyre fölmenni?

* *Gödöllőn, 1991. július 22-én*

füvészkert

derékig
vállig csatornalében

Varsóban lőtték ki nyugati szárnyam
de Mohácsig zúgnak a keleti harangok értem
s a Pál utcában
özvegy köd szitál

árulók rozsdás mandzsettagombja
bandzsít a vörheny homályban
egyletek s szivárvány klikkerek bolondja
nemecsekernő közlegény

ameddig Geréb az úr a Grundon
– vissza a föld alá!
vezénylek magamnak
én

légszomj

azután vége lett

ugyanazok a szétkócolt felhők az égen
ugyanazok a derengő combok a csípőm körül
ugyanazok a borbafúlt esték
esők
leírhatatlan depressziók
a medence szélén ugyanazok az idétlen lábak
csetlő-botló békauszonyok

a világ látványa
egy tízdioptriás búvárszemüvegen át

Csengey

hozzád
nincs köze hozzád *ezeknek*

sürögnek az ostyafaló pokolra ítéltek
a jövőtlenség tetveitől viszketeg politikusok

elporladt testeddel teremtesz jövőt
ki időben léptél le

a csőcselék talapzatáról

Péter

mint barlangmélyi vándorok
lelkében a fölriasztott denevérek
öt éve zeng surrog bennem csönded

jó társam
csöndes hallgatag
öt éve hallgatok rólad
de van vagy tízezer
elmondhatatlan mondatom
neked
nő nagyra a te fiad
és kihantoljátok a jeltelenül betemetett
medencéket
szárazföldi úszóbajnokok
és biztos szelíd karjaidra bíznám
bármikor az én fiam
és köszönöm e barlangmélyi csöndet
mert amiről te hallgatsz
azt tudni érdemes

a testvérek következnek

a városállam szenátusa
melldöngetve bevonul a trónterembe

a mulandóság évkönyvében
új fejezet kezdődik kétségtelenül

először a szemtanúkat száműzik
a maradókat megvakítják
nyelvkitépés
rágalmazás
ítélőszék-alapítás
karó
kerék
egyszóval a régi bevált szerszámokhoz nyúl
a heréltek élén trónlovagló fő tirannus
s koncéhes hadsegédei
jövedelmező vállalkozásokba fojtják
az új bitorlók
tanácstalanságát

emlék-bakók járnak házról házra
a fotókról kimetszik az oda nem illőket
fejük helyére
saját képmásuk ragasztják
megszépítik
tehát meghamisítják a múltat

kiközösítik a közösségalapítókat
rákönyökölnek a jövő damasztabroszára
mesét írnak szavalnak szónokolnak
tehát hazudnak

majd a tanuk s a barátok
után sor kerül a sorstársakra is
az apák
s a testvérek következnek
a hitvesek
a megtagadott szeretők
s végül az édesanyák

könyörtelen a bukásra ítélt hatalmak
küldetéstudatba bújtatott
csillapíthatatlan szorongása

Peer Gynt halála

Áginak és Dókának

indultam érkezem
akár a fák
egyhelyben állva dúdolja halkan az erdő
a Gomböntő dalát

mozdíthatatlan magányom
ezüst leveleit
katicabogárra vadászó fiúcskák
gallyacska-ujjal letördelik

nyírfakorsóban hozzák árvácska lányok
a friss tejet
Solvejg-anyóhoz s szól „Áldott az Úr neve!
Visszaérkezett"!

után

anyámnak kiterítve
hitemnek kiszolgáltatottan
megyek tovább

de már a magam pokla felé

Stanczik-Starecz Ervin

DIIS, MANIBUS, MATRIQUE, TERRAE...

Fejezetek az ital és az italáldozás kultúrtörténetéből

Az áldozat felajánlásának módjai – az antropomorfisztikus istenképből következően – mindig az illető nép, népcsoport műveltségi fokának feleltek meg.

Az őskor emberének tudatában az áldozat teljes anyagi mivoltában vált az istenek élvezetére. Később az áldozati anyagok már az isteni test és szellem elérhetetlenségéhez igazodtak. A tűz és a tűzben elégő, füstté váló testek és tárgyak alkalmasabbnak látszottak – az emberi elképzelés szerint – a megközelíthetetlen égi hatalmak óhajainak kielégítésére vagy az áldozatbemutatók kéréseinek közvetítésére.

A láthatatlan erők és az ember közötti viszony megváltozott a sámánhit térhódításával, hiszen az áldozás idejét, módját, az áldozati anyagot a varázsló határozta meg, s az egyéni kérések „égi meghallgatása" is csak rajta keresztül történhetett.

A sámán gyógyított, jövőbe látott, gonosz szellemeket űzött el, vihart kavart, esőt támasztott, megjósolta az időjárást, arról álmodott, amiről csak akart, s látta azt, ami közönséges halandó számára láthatatlan volt. Különböző állatokká változhatott át; utazásokat tett a szellemrégióba, s megtudakolta, milyen áldozatokkal lehet kiengesztelni az egyes isteneket. Mindezen sokrétű tevékenységet az extázis állapotában hajtotta végre. A sámánok révületbe eséséről Ázsiától Dél-Amerikáig közel azonos módon számolnak be. Fához támasztott létrán vagy magán a könnyen megmászható fán kapaszkodik fel a sámán, bizonyos ritmikus, dobbal vert ütemkíséret és a varázsfőzet bódulatában. Ott a magasban találkozik a szellemekkel, akiktől aztán revelációt kap, valamiféle kinyilatkoztatást, amit közöl népével.

A varázsitalok, melyek a transzállapot elérését segítik, közös jellemzője, hogy alacsony alkoholfokúak. Ez is bizonyítja, hogy nem szabad azonosítanunk az elrévülést a részegséggel.

Dél-Oroszországban és Közép-Ázsia sok népcsoportjánál kedvelt és megszokott élvezeti cikk a kumisz. A cukorban gazdag kancatejből erjesztés útján készülő, szénsavas, savanykás-édeskés, kissé csípős ízű italt már az ősmagyarok is fogyasztották. Bőrtömlőkben hordták magukkal a nyeregre akasztva. A friss kumisz alkoholtartalma két százalék alatt marad. Ilyenkor használják fel a sámánok is, ugyanis később egyre erősebbé válik.

Kétségtelen, hogy az italáldozásokról a legtöbbet a Dionüszosz-kultuszból tudhatunk meg. A Dionüszosz-misztériumban könnyű felismerni az ősi természetszimbólumot. A mámor istenét a hitrege szerint egykor szétmarcangolták a titánok, ahogy a bortaposók roncsolják szét ősszel a szőlő testét. Dionüszosz azonban ismét feltámad. Így lett a Dionüszosz-misztérium a termékenység őszi és kora tavaszi ünnepe.

Tulajdonképpen az igazságtalan elosztás elleni lázadás szimbolikus orgiája. Hiszen az ember a természet termékenységének van kiszolgáltatva. Az egyik esztendőben dúsan terem a föld, a másik évben alig. Sajátos „dies irae" lett a Boristen ünnepe: az életben ki nem élhető vágyak áttételes megvalósulásának ideje.

A Dionüszoszt jelképező gödölyét a vér látványától és a bortól őrjöngő menádok darabokra szaggatták szét. Robert Graves szerint ezt a lelki-tudati állapotot nem csupán a bor idézte elő a bakkhánsnőknél, hanem az amanita muscaria nevű gomba, amit borral és borostyánsörrel öblítettek le. Ez a gombafajta érzéki csalódásokat idéz elő, őrjöngésre késztet, látnoki képességeket érez fogyasztója, fokozza a szexuális képességeket, és erősíti az izmokat. – Elgondolkoztató ez az elképzelés, hiszen a Boristen rajongóinak számtalan véres tettéről számol be a görög mitológia.

Az alvilágból szomorúan visszatért Orpheuszt is kóborló bakkhánsnők ölik meg. Felingerelte őket a fájdalmas ének, mellyel Euridikére emlékezett a dalnok, s kövekkel agyonsújtották.

Boristenné Dionüszosz – a görög nép tudatában – csak fokozatosan vált, amilyen mértékben az orgiazmus lényegét és célját feledni kezdték. A kultusz orgiasztikus jellege trák eredetre vall, melyet a frig Kybelé-kultuszban is fellelünk, ahol is Sabos vagy Sabazios istent hasonlóképpen tisztelték, mint Dionüszoszt. Feljegyzések szerint Evoi-Saboi kiáltással üdvözölték ünnepeiken. A szőlőtermesztés és evvel a bőr, illetve a véráldozás a Mediterráneumtól Kasmírig hódít. A szőlőbor égi megfelelője a görögöknél az ambrózia és a nektár. Mindkettő étel s ital volt egyszerre. Az ambrózia a halandót halhatatlanná tette, és sebhegesztő ereje volt. Az istenek csecsemőiket kizárólag nektárral és ambróziával táplálták. (Az ambrosia egyébként valóságos növény neve is. Tizennyolc-húsz faja él Amerikában. Innen került Európába, először Spanyolországba.)

A görög mítoszok szerint – furcsamód – nem Dionüszosz ülteti az első szőlőtőkét, hanem Deukalion, a második özönvíz (réz-nemzedék) egyetlen férfi túlélője. Ez az utalás szimbolikus: a szőlő és a bor egy korábbi, jobb kor maradéka.

Dionüszosz bosszúálló isten. Aki ellenáll parancsainak, vagy megpróbálja föltartóztatni, szörnyen meglakol. A tirrhéni kalózokat megrémíti, s delfinekké változtatja. Minyos leányaiból csúf denevérek lesznek, míg Proitos király leányaira tébolyt küld, mert nem akarnak részt venni az asszonyok bakkhikus menetében.

A bornak mértéktelen élvezetéből eredő elmebajokat a régi görögök Dionüszosz büntetésének gondolták. A Boristen a neki áldozókat, hódolóit nemes szőlőtőkével ajándékozza meg, mint például Ikariost vagy Oineust.

Attikában és Athénban, a földművelő lakosság körében finomult ki leginkább a Dionüszosz-kultusz. Több nagy ünnep szolgált a Mámor istenének ünneplésére, így az Oszchoforiák, a szőlőtő és a hordó napja. Az Apaturiákat Pyanpsión (október) havában tartották, s Dionüszoszon kívül dicsőítették Zeuszt, Melanaigist és Pallas Athenét.

A Dioniziák megrendezésére Poseidón havában (december) került sor. Az ünnepélyes menet ilyenkor a Boristen oltáráig vonult az áldozati bakkal és a fallosszal. A lányok boroskorsókkal és megrakott áldozati kosarakkal haladtak, közben énekeltek. Az isten fölmagasztalása és az áldozatok bemutatása (Libáció) után az ünneplők különböző bohóságokat vittek végbe.

Lénaiának nevezték a borsajtolás idejét. Gamélión havában, januárban az ünneplő sokadalom óbort ivott, és ditirambusokat énekelt.

Az Antesztériák (virágünnep) alkalmával három napig mulattak a görögök. Az első nap a hordónyitás rituáléja (Fitoigia). A második nap (Choesz) dicsérték a borok atyját, s a harmadik nap volt a szent italt hordozó edények ünnepe (Chitroi).

Athénban március 9–13-a között (Elaphébolión hónapja) külön felvonulással,

áldozással hódoltak Zeusz fiának. Az elégetett kecskebak füstölgő zsigereit borral oltották el.

Szinte minden ünnepen felvonultatták a Boristen elmaradhatatlan tartozékait, így a thyrsost, mely borostyánnal és szalagokkal körülfont pálca volt. Fáklyát, szőlőgerezdet is hordoztak, közben a kantharosból, a kétfülű borosedényből kortyolták a bort. A tehetősebbek viselték Dionüszosz ruháját is, az őzbőr átalvetőt (nebris).

Dionüszosz oltárán fölbukkan egy misztikus tárgy, a cista, mely félig fedett kerek kosár, fedele alól kígyó tekerőzik elő. Az orgiasztikus szolgálathoz szükséges „titokzatos szentségeket" tartalmazta.

Az indiaiak képzeteiben az örök élet itala és minden jó a déltengeri Tejóceánban honolt. A mitológiai Tejóceán nem véletlen bukkan fel a mítoszokban. A juhot, a kecskét és a szarvasmarhát kizárólag tejükért tartották. Ősi szokás szerint az először megfejhető állat tejét Visnunak, az igazak megmentőjének ajánlották, s nyugalmat kértek a család holtjaira. Az indiai hitregék az istenek megszületése után a halhatatlanság italáért való küzdelmekről számolnak be. A Szvargában, a mennyei birodalomban élt, Indra isten kormányzása alatt, az istenek nagy nemzetsége. Brahma szabályozta az emberek életét. Agni volt a Tűzisten. Ő fogadta el és emésztette föl az isteneknek szánt áldozatokat. Jama volt a halál ura, Varuna a vizek istene. Csandra világított éjjel, nappal pedig Szúrja adta a fényt.

Az istenek boldogan éltek magas körükben. Indra csodálatos égi csarnokában gyűltek össze, hogy a szóma mámorító italát élvezzék. S ebben maga az istenkirály mutatott példát, mitagadás, nemegyszer olyan sokat ivott a szómából, hogy viselkedésével megbotránkoztatta társait.

A démonok, az Aszurák is hatalmas erőkkel rendelkeztek, s legfőbb céljuk volt megkaparintani az amritát, az örök élet italát. A csodálatos italt és sok más becses dolgot (Csodafa, a Bor nemtője, a Hold stb.) a Tejóceán úgy zárta magába, mint ahogyan a tejben feloszolva rejlik a vaj. Istenek és ellenistenek kiköpülték a Tejóceánt, de a halhatatlanság italából csak egyetlen démon tudott inni. Visnu harci korongjával hiába metszette le Rahu démon fejét, az ellenisten halhatatlanná vált. A néphit szerint nap- és holdfogyatkozáskor Rahu kapja be bosszúéhesen a két égitestet, s mivel nem tudja őket lenyelni, rövid idő múlva kiköpi őket.

Az istenek szívesen fogadták a földiek áldozatait. Az emberek nagyon ügyeltek arra, hogy az ősi szokások szerint történjenek meg az áldozatbemutatások, különben a halhatatlanok megnehezteltek. Rádzsaszúja nevezetes nap volt. Ilyenkor a bráhmanok – papok, bölcsek, törvényhozók, akik Bráhma leheletéből születtek – mutathatták be az áldozatot. A fehérbe öltözött bráhmanok virágokkal s a púrnaghatát, s bőség edényét jelképező áldozati kosarakkal díszítették az oltárokat. Közben dalnokok énekelték a szent Védák részeit. A szertartás végén, abhisék napján következett a szent fürdés. A test és a lélek megtisztulása után különböző gyümölcsitalokat fogyasztottak, megidézve a szómát ivó istenek szokását.

Genetikai tény, hogy Amerika őslakói fogékonyabbak az alkoholizmusra, mint a fehér ember. Nyilván tűrőképességükhöz szabták erjesztett italaik erősségét. Bátran kijelenthetjük, hogy a kettős amerikai kontinensen az indiánok soha nem készítettek olyan pusztító hatású alkoholos italt, mint Európában. A spanyolok aguardientéje (pálinka) vagy az angolok whiskyje iszonyatos fegyver volt – és ma is az – az őslakókkal szemben.

Orlando Villas-Boas brazil tudós híres gondolata igen tömören fejezi ki a hódítás jellegét: „Az indián ellen használt legolcsóbb fegyver mostanáig a katekizmus és az alkohol." A katekizmus az ősi hagyományokat pusztítja, így a közösséget. Az alkohol pedig elveszi az indián erkölcsi tartását és fizikai erejét.

Dél-Amerika néhány népénél erjesztett gabonalevet locsolnak a földre. A dél-chilei mapuche indiánok legnagyobb ünnepén, a Nguillatunon a földistennek, Gnemapunak ajánlják a föld termésének első kalászaiból erjesztett italt, a mudait s maguk is isznak belőle. A múlt században a mudait még összekeverték az áldozati állatok vérével, s úgy fogyasztották el. A mapuchék sámánasszonya, a machi extázisa során szent fájuk, a babérhéjfa kérgének főzetét issza, a foyét, majd fölhág a hétfokú fafétisre, a rewére. Itt teremt kapcsolatot a szellemekkel.

Az ecuadori fejvadász jivarók asszonyai maniókagyökérből készítik az isteneiknek és maguknak szánt italt, a chichát.

(Ugyanígy hívták a kukoricából készült italt az inkáknál és a navatloknál is.) A jivaró asszonyok az összetört, vízzel kevert manióka masszát szájukba veszik, alaposan megrágják, majd a pépet egy fazékba köpik. A nyáltól hamarosan erjedésnek indul a keverék. A habját kilötyintik a termékenység istenének. Ha vendég tartózkodik a törzsnél, őt kínálják meg legelőször belőle.

Az azték birodalom egyik népcsoportja, a kvestékok részegeskedésükről váltak hírhedtté. Így vált szinonimájává a kvesték a részegesnek. Nem csak pejoratív tartalmat hordozott ez a kifejezés. Így nevezték a harctól, a küzdelemtől megittasult katonákat is.

Peruban és Bolíviában a vigadozó indián mind a mai napig az első kortynyi italt a földre önti, Pachamama, a Földisten tiszteletére.

Az inkák hitvilágában a kukoricaitalnak és a mámornak több istene is volt. A legnevezetesebb Papastac, aki a methatl nevű hengeres követ ajándékozta az embereknek. Evvel őrölték apróra a kukoricát.

A szőlő nem őshonos Egyiptomban. Azonban már Kr. e. 3000-ből régészeti bizonyítékok vannak arra, hogy az I. dinasztia fáraói kedvelték a bort. Tehát a szőlő betelepítése megtörtént már Kr. e. IV. évezredben. Hajóval is szállítottak bort föníciai kikötőkből, ahová Szíria különböző részeiből került ez a luxuscikk.

Tény, hogy I. Amenhotep fáraónak sokféle évjáratú és többfajta bora volt Kr. e. 1520 körül. Ekkor főleg a mai Alexandria környékén termesztettek szőlőt és készítettek bort az egyiptomiak. Érdekes, hogy a nyugati országrészek sivatagos területén, az oázisokban is termeltek szőlőt. Voltak pincemestereik is a fáraóknak, akik hettiták, görögök vagy asszírok voltak többnyire. Az egyiptomiak készítettek bort datolyából, fügéből és gránátalmából is, nem is beszélve a sörről, amiről pedig sokan azt hiszik, hogy a germán Gambrinus fejedelem találmánya.

A sumereknél is fejlett szőlőgazdálkodás folyt. Jól jellemzi a szőlő és a bor megbecsülését, hogy írásukban a szőlőlevél formájú jel az élet szónak felelt meg.

A magyar ősvallásban az áldozatbemutatás szorosan összefonódott az áldomásokkal való megszenteltetéssel. Gyakran harci játék is követte ezt. Jogszokásként még hosszú ideig továbbélt az áldomás szokása.

A székelyeknél előbor áldomásnak hívták. Az áldomás visszavonhatatlanná tette a szóbeli egyezséget, vagy közös platformra hozta az ünneplőket.

Ősvallásunk áldozata közt szerepelt a leölt állat (ló, ökör, kecske, kakas) vére, melyet üreges oltárkövekbe vagy az oltárkövek közötti verembe folyattak. Az 1036-ban alapított bakonybéli apátság alapítóleveléből világosan kitűnik, hogy a templom környékén – építését megelőzően – pogány rituálék zajlottak. Az okirat fölsorolja a négy oltárkövet: hegyes-Kuw, Kertes-Kuw, Fejér-Kuw, Odvas-Kuw.

A véráldomás szintén ősi szertartásaink közé tartozott. Ha a bort az áldozati állat vérével keverték össze, s megitták, a véres áldozat engesztelő erejének részesévé lehetett az ember. Az áldozó olykor saját vérét csurgatta a borba. Evvel önmagát állította áldozatul. Törvényes eskütételnek számított, ha az esküvők vérüket egy edénybe folyatták.

A székelyek bizonyos egyházi kormányzó szervezettel bírtak, a rabonbáni hivatallal. Vallási és polgári főnökeiket, a

rabonbánokat szabadon választották. Nekik jogukban állt nemzetgyűlést összehívni Bondavárra, hol székhelyük volt. Ilyenkor a nemzet áldozópoharával áldozást és áldomást tartottak; törvényt hozhattak, hadat állíthattak, a bűnösöket büntethették.

Ipolyi Arnold a székely áldozópohár eredetét a szkíta Anacharsis pohárig vezeti vissza. Szerint a rabonbáni áldozatoknál is ezt a serleget használták a vallásos és világi törvények kihirdetésére.

A szkíta bölcs által megtalált szerecsendiófa kérgéből készült ivópohár a szájhagyomány szerint megváltoztatott formában ma is megvan. A rabonbáni hivatal eltörlése után sokáig kijelölték a székelyek az áldozópohár őrzőjét.

Az Ószövetség már a Teremtés könyvében beszél boráldozásról. Melkizedek, Sálem királya kenyér- és boráldozatot mutat be a Királyok völgyében Istennek. (Melkizedek egyszerre volt felkent pap és uralkodó.)

A Tizenkét pátriárka testamentumai címet viselő zsidó apokrif irat egyike azoknak a népies vallási iratoknak, amelyeket a legkorábbi keresztény nemzedékek felhasználhattak hitvilágúk kifejezéséhez. A Juda végrendelete című részben a következőket olvashatjuk: „A bor képes arra, hogy az Isten titkait másoknak is feltárja, ahogyan ezt én is tettem az Úr parancsaival, még Jákobnak, az atyámnak a titkait is felfedtem a kananita Berszuénak, pedig az Úr meghagyta mindannyiunknak, hogy nem szabad feltárni ezeket. A háborúskodásnak meg veszekedéseknek egyaránt a bor az oka".

Az etnográfusok sokszor leegyszerűsített módon magyarázzák a katolikus liturgia áldozatbemutatását. Az engesztelő véráldozat helyettesítőjének tartják csupán, holott a transzszubsztanciáció tana nem történeti visszaemlékezésként fogja fel a szentmiseáldozatot, hanem a lényeg (szubsztancia) és az érzéki jelenség valóságának (species) egységeként, azaz a lényeg és a rendeltetés azonosságának.

FELHASZNÁLT IRODALOM

Fehér M. Jenő: Középkori inkvizíció
Kerényi Károly: Görög mitológia
Indiai regék és mondák (Baktay Ervin feldolgozása)
Ipolyi Arnold: Magyar mythologia
Róheim Géza: Primitív kultúrák pszichoanalitikus vizsgálata
Dr. Fürstner László: Történelem és kultúra új megvilágításban
Ókeresztény írók (Szerkesztette: Vanyó László)

Polgár Julianna

EGYSZÁZÖTVENEDIK HÁLAÉNEK
(Párbeszéd-mítosz)

Gyönyörű Gyöngyszavúmnak

Hazátlan a csönd és a semmi
és szétszivárgó elevenszülő
a szégyen mi arcokra vetül
véresen mintha a virradat
kifakadt tályoga lenne
A *megtagadott* Föld-anya most
mégi s túlélés *tartás*ával vonul
a *fényes* egyedülségbe – Száműzött
szépsége irigyek ítélete – Az
Erosz a kihívás és a hívás
gyönyörű párbeszéde – Nincs
bekebelezés *elunt birtoklás*
csak *érintés*öröm csak fohász
mert beavató szent ereklye
a Másik égisze és fönségessége
És odaadás és elragadtatás
mi az országló *hála* adománya

1996. május 29., Budapest

EGYSZÁZÖTVENKETTEDIK HÁLAÉNEK
(Győzelemorom)

Gyönyörű Gyöngyszavúmnak

Gyűlöletgyiloknak alávetve
mintha tisztítótűz után ott
állok a morál győzelemormán
A megszerezhetőség bukott
hatalmát végre kizokogtam
kiűztem magamból és a Szeretet
Világegyeteméből – Mindig
a megtagadott menedék marad
a legnagyobb veszteség – Mert
Hiába büntetésed „közellétben"
is kitartó elérhetetlenségemért
csak *szeretek* csak *érintek* csak
ölelek és örökre *hála* és *fohász*
fénylik a számon (csókoddal
ékes-csatakos csöndre csitított
*áhítat*nyíláson) – Összehajló
platánfa-sorfal között suhanó
sorsunk ereklyelétét perelem

1996. május 31., Budapest

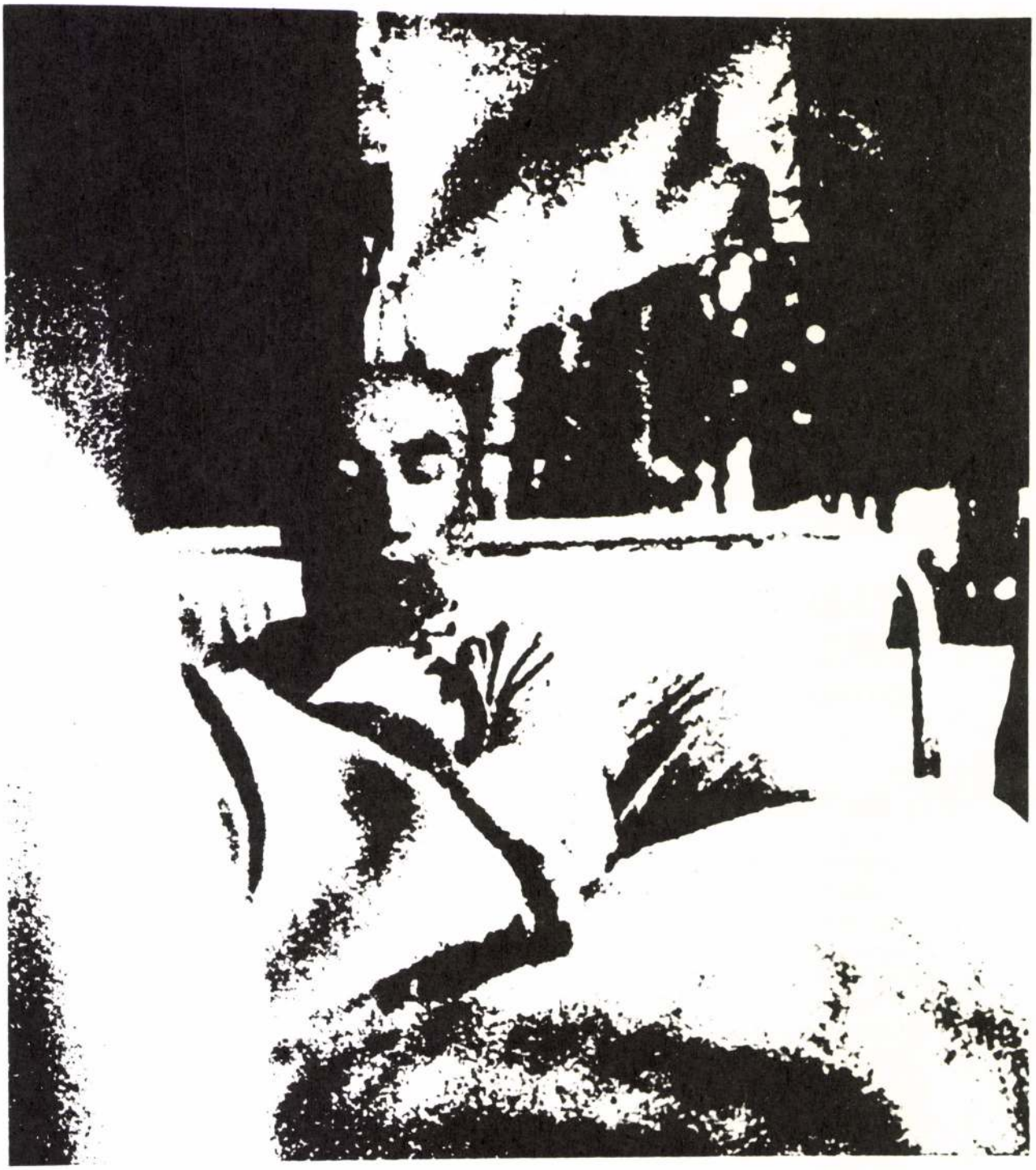

Gulácsy Lajos a Hárs-hegyi Elmegyógyintézetben, 1926 táján

Gulácsy Lajos

A virágünnep vége

IMPRESSZIÓ

Bellagio, 1908. augusztus

Csöndes csobogása a virágok halmazával teleszórt tónak hangzott el a villakert árnyas kis kövicses fasorjába, ahol én ültem, a csodabogaras fiú és – Aurélia.

A bárkák, a virágos pompás bárkák összegyűltek, hogy újra kezdjék a harcot – a kedves léha harcot…

…Bordó virágok, mint csokra ében hajának – piros virágok, mint a gránát – kacsintgatnak igen messzünnen, hiú, haragos gőggel…

Kedves, ábrándos, kék-ezüst virágok, lengő, hajlongó girlandokba, néznek sóhajba fúlva…

Álmai az ő szép lelkének.

Halványzöld Olea Fragrans fehérlő szirmai csodás, elbűvölő illatukkal, csábítva, híva csalogatnak…

Azt hiszem, feléje vonnak…

A csata mámoros zajában kacagva vívódik egy cudar kis dal:

Trallala trallala
Hivő szava
Lét szamara
Hi, hé! Lola
Hi, hé! Lola

A cudar dalocska vígan táncol…

A korzó sokasága összegyűlt, s a díjkiosztás Don Juanja köré nyomul…

Kacaj-árja a víg csoportnak felénk is elhat…

Il primo premio!…

Il primo premio…

Az első díjat elnyerte hát az álnok sárga csolnak…

Mary is ott van, Jerry is ott van, a két haszontalan gyerek…

Pipacspiros ruhájuk fel-fellibben, zöld fényben csillog huncut szemük, mely a tó hullámaival kél viadalra, smaragdját onnan lopkodja, hogy őrültté tegyen…

E szemek sugara szórja szüntelen a vágy csillogó szikráit felém, míg a virágünnep tobzódó kacaja epedve fut a haldokló virágokkal ölelkezve a már csendes tónak kéjes ölébe.

A virágok ismét mosolyognak.

Mimóza mosolygása az apró porcelán babának, törékeny nippfigurának. Kis ismerősöm híva integet, csipkekendőcskéjét lobogtatva…

Emléke múltnak, ifjúságnak…

Kacagó, apró, csacska vágyak köröttem szállnak…

Gyermekkorom hívó emlékmeséje…

Elhagyott, hűvös kertek. Szederindáknak szürkéskék lombjai… Kéklila ködképe falusi csöndességnek… Tíz éve ennek…

Aurélia még Elike volt.

A bíborpír elkapkodja most tőlem a kert édes titkait…

Félek, egy nap elvész anélkül, hogy önző, vad vágytól egészen áthatva szívjam magamba azt a sok szépet, amit a kert illatos virágai a szobrokra rácsókolnak, elvész egy nap anélkül, hogy a kert elzenélte volna nékem azokat a szent hazugságokat, melyekért egy évet érdemes élni – s egy évig még élek.

Hiszen a méreg, mit a mámor lihegő perceiben, redős bíbor virágok kéjjel túlontúl átitatott szirmaiból, mohón, reszketve szívtam magamba, nemsokára hatni fog, s én, a csodabogaras, mandulaszemű fiú, meg fogok halni az elefántcsonttorony aranyveretű kapujánál… Szép hosszúkás keskeny ujjaim, melyeken a körmök mint ékkövek ragyognak, belemarkolnak a lépcső hideg kövébe, kaparni fogják, izzó kínnal vérig kaparni fogják…

Macskaszemű arcom oda fog tapadni az opálég érzéktelen lapjára: gúnyosan vad, hivalkodó daccal.

Nagyváradi Napló, 1909. június 13.
Kézirat, OSZK Fond 124/6

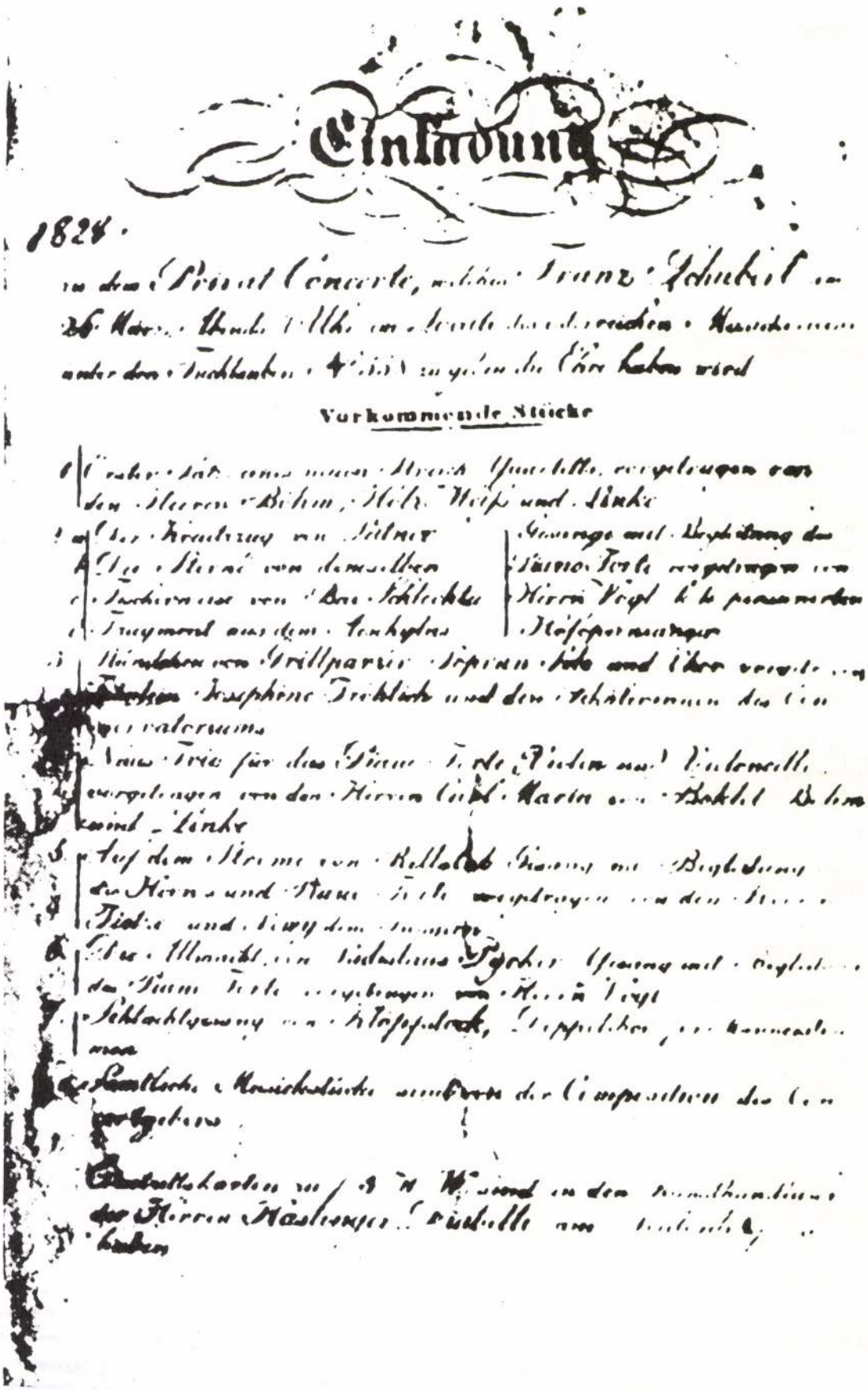
Einladung

1828.

Vorkommende Stücke

Franz Schubert

NAPLÓJEGYZET

[Bécs], 1816. június 14.

Néhány hónap után ismét esti sétát tettem. Aligha van kellemesebb dolog, mint forró nyári nap után este kisétálni a zöldbe s a Währing és Döbling közti mezőket mintha kifejezetten erre a célra teremtették volna. A derengő alkonyatban, *Carl*[1] bátyám kíséretében szívem oly könnyű volt. Milyen szép, gondoltam és kiáltottam, elbűvölten megállva. A temető közelsége jó anyánkra emlékeztetett. Így értünk szomorú-meghitt beszélgetések közben oda, hol a döblingi út elágazik. És mint a mennyországból, úgy ütötte meg fülemet egy megálló csézából egy ismert hang. Felnéztem – s Weinmüller úr[2] volt, aki éppen kiszállott és szíves-kedélyes modorában magát ajánlotta. – Beszélgetésünk nyomban az emberi hang és szó külsőséges szívélyességére fordult. Milyen sok tisztes kedély fárad hiába, hogy éppoly szíves, derék szó mezében mutatkozzék; s hányan szolgálnak csupán az emberek nevetségének tárgyául. Az ilyesmit kivívott javunknak nem, csupán a természet adományának tekinthetjük.

Gádor Ágnes fordítása

[1] Karl Schubert (1795–1855) a zeneszerző legfiatalabb bátyja.
[2] Karl Friedrich Weinmüller (1764–1828) a Kärntnertor-Theater basszistája volt; Beethoven Fideliójának 1814-es bemutatóján ő énekelte Rocco szerepét.

Forrás: mint 5. oldalon

Barsai Balázs

KRISZTUS BÉKÉJE

Naplótöredékek egy ferences kolostorból *(részlet)*

Szécsény, 1995. április 15-én, Nagyszombat

Nem mindegy, hogyan áldjuk meg a húsvéti gyertyát, hogy ki mit csinál és ki hova áll. Nem szabad a hármas alleluját elsikkasztani. Azt háromszor egyre magasabb hangon kell énekelni. A laudest is el kell végezni õsi szokás szerint az áldozás végén! Már alig várom az *„et valde mane"* kezdetű antifonát. Hát akkor itt nem az a lényeg, hogy Jézus föltámadt? Mire valók mindezek?

Örkény István pár sorban visszakérdez, illetve megfelel:

„Ha sok cseresznyepaprikát madzagra fűzünk, abból lesz a paprikakoszorú. Ha viszont nem fűzzük fel õket, nem lesz belõlük koszorú, pedig a paprika ugyanannyi, éppoly piros, éppoly erõs, de mégse koszorú. Csak a madzag tenné? Nem a madzag teszi. Az a madzag, mint tudjuk, mellékes, harmadrangú valami. Hát akkor mi? Aki ezen elgondolkodik, s ügyel rá, hogy gondolatai ne kalandozzanak összevissza, hanem helyes irányban haladjanak, nagy igazságoknak jöhet a nyomára."

(Az élet értelme)

Gulácsy Lajos: Golgota, tus, 1913

Kiadja Fr. Barsi Balázs OFM, 1996

Hamvas Béla

Az ember a természetnek vagy apja, vagy rablója

Az újkori emberiség, különösen a legutóbbi száz év alatt a munkakérdés megoldását gondolkozásának egyik legfontosabb céljává tette. Hogy semmi eredményt nem ért el, és a munka továbbra is az maradt, ami volt: rabság, kényszer, borzalom – annak oka igen egyszerű. Nem látta, hogy nem a munkával kell kezdenie, hanem ott, ahol az élet minden tevékenysége értelmet nyer. Abban a pillanatban, amikor a munkának sikerülne ismét intenzív műveléssé lenni – vagyis ha ismét szellemi értékek realizálása lenne, az egész egy csapásra megoldást nyerne. A modern korban egyetlen munka tartotta meg intenzív művelésjellegét. A művész a modern korban az egyetlen ember, aki szellemi értékeket realizál. És a művészi munka az egyetlen, amely nem vált kínos rabsággá, sőt amely vonzó, izgató, szép és egész maradt.

A művészi munkában az ember a szellemi értékeket közvetlenül megvalósítja, s így az anyagi természetet közvetlenül műveli. Ez a munka minden egyéb munkának példaképe s irigyelt álma. És egészen biztos, hogy amíg az élet minden területén ugyanazt a realizálást, amit a művész él, nem sikerül megvalósítani, addig mindennemű munkareform, törvény, elmélet, kényszer teljesen hiábavaló. Nem bérkérdés ez, nem a munkaidő kérdése, nem szociális kérdés, hanem egyesegyedül az, hogy: a művésznek az anyagi természettel való viszonya a szeretet atyai szelleme. Az ember – mondja Zarathustra – a természetnek vagy apja, vagy rablója. Az ember a szeretet szellemét vagy realizálja, s akkor a természetnek apja; vagy nem realizálja, s akkor a természetnek rablója.

Az őskori művelésnek köszönhetünk nemcsak minden nemesített növényt, a gabonát, a gyümölcsfákat, a kerti veteményeket; nemcsak a háziállatokat, a lovat, a szarvasmarhát, a bárányt, a szárnyasokat; nemcsak életünk és házunk minden lényeges tárgyát; az őskornak köszönhetjük az emberi természetnek tökéletes kimüveltségét, az emberről alkotott tökéletes és megvalósított képet. Mert az őskor a természetet atyai szellemmel művelte, és ugyanaz a gyengédség és pietas, ami egy növény megnemesítésében élt, élt a közösségben és élt az emberi lélekben. Az atyai szellem realizálása teremtette meg a föld szépségét, a közösség békéjét, a város intenzitását, a magatartás szelídségét. És amikor az ember az atyai szellemet nem realizálja többé, szükségképpen a természet rablója lesz. Rablója lesz nemcsak a földnek, nemcsak az erdőket irtja ki, nemcsak az állatokat mészárolja le, nemcsak a hegyek mélységeit fosztja ki, hanem rablója lesz nép a népnek, osztály az osztálynak, rablója lesz szülő a gyermekének, gyermek a szülőjének, férfi az asszonynak s az asszony a férfinak, rablója lesz a paraszt a polgárnak, a polgár a munkásnak, az uralkodó osztály a szolgálónak. Az ember a földnek vagy apja, vagy rablója – mondja Zarathustra. És ha nem apja, akkor nem a szeretet szellemét realizálja és a földet nem a szellem nevében műveli – akkor szükségképpen haramia, aki a földet, mint a zsákmányra éhes bandita kifosztja, tekintet nélkül arra, hogy milyen nép vagy osztály. A rablás ösztöne teremtette meg a népek harcát, a nemek harcát, a fajok harcát, a világnézetek harcát – röviden, azt a harcot, amit létért való küzdelemnek hívnak. Az őskor a létről való gondoskodást ismerte, a létért való küzdelmet nem. Mert az őskor embere a természet fölött állott, mint a természet ura és apja, aki a világon mint a jó király uralkodott.

Scientia sacra, – Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1988

Jelenits István

ÓSZÖVETSÉGI IDÉZETEK ÉS UTALÁSOK A SZENVEDÉSTÖRTÉNETBEN

Az Egyház nagypéntekre és húsvétra vonatkozó hitének valószínűleg az a legrégibb ránk maradt megfogalmazása, amelyet Szent Pál jegyzett föl az 1 Kor 15, 3–5-ben: „Krisztus meghalt bűneinkért az írások szerint, eltemették és föltámadt a harmadik napon az írások szerint, megjelent Kéfásnak majd a tizenkettőnek…" Ezt a mondatot nem maga Pál fogalmazta, hanem közismert s közhasználatban levő hitvallási formulaként idézte. Érdemes megfigyelnünk, hogy az események rögzítéséhez („meghalt, eltemették, föltámadt, megjelent") már itt hozzákapcsolódott azok teológiai értelmezése is, mégpedig legszembeszökőbben két határozóval: az egyik a *bűneinkért* szó, amely Jézus halálának céljára, illetőleg eredményére utal, arra, hogy Jézus halálával megváltott minket a bűnből. A másik az „az írások szerint" szókapcsolat, amely viszont azt tanúsítja, hogy ami Jézussal történt, az nem Isten szándékainak összeomlását, nem Isten vereségét jelenti, hanem épp ellenkezőleg azoknak végső, váratlan beteljesedését. Ez az utóbbi gondolat az apostoli Egyház számára legalább olyan fontos volt, mint az előbbi. Az Apostolok cselekedeteiben olvasható prédikációk, amelyekben valószínűleg az ősegyház igehirdetésének történeti szempontból is megbízható emlékei maradtak ránk, a „bűneinkért" gondolatot még nem juttatják érvényre, de azt hangsúlyozzák, hogy Jézus „Isten előretudásának pontosan kicövekelt tervei szerint" került azoknak kezébe, akik aztán halálra adták (2, 23). „Isten előre meghirdette minden prófétájának szája által, hogy az ő Krisztusa szenvedni fog, s (ezt a szándékát) így be is teljesítette" (3,18).

Ha erre gondolunk, jobban megértjük, miért van olyan sok ószövetségi idézet és utalás a szenvedéstörténetben, vagyis az evangéliumoknak azokban a szakaszaiban, amelyek Jézus elfogatását, kihallgatását, meghurcoltatását és megfeszíttetését beszélik el. Ezeket az idézeteket mi, huszadik századi olvasók sokszor csak terhes díszítő elemnek látjuk. Pedig a mai költő is távlatokat tud nyitni verse mögé hasonló idézet- s utalás-sorozattal. Olvassuk például Babits versét, A könnytelenek könnyeit:

> Szakadjatok ki, bús szavak!
> Sem élet, sem halál:
> egy őrült nemzet eleven
> megnyílt sírjában áll.

Már a versforma is a Szózatot idézi, de a tizenhét szakaszos költemény fontos szavakkal, szókapcsolatokkal újra és újra valóságosan ráfut Vörösmarty szövegére. S ez nem fölösleges dísz, ünnepélyesség, hanem Babits legfőbb költői mondanivalójának kifejezője. Ilyesféle a helyzet a szenvedéstörténet (s általában a Biblia) idézeteivel, utalásaival kapcsolatban is.

Sőt a szenvedéstörténetben nemegyszer egyenest az látszik valószínűnek, hogy nem az idézeteket „hordták rá" díszítő-értelmező elemként egy már korábban meglevő passió-történetre, hanem megfordítva. Előbb lehetett egy idézetgyűjtemény, amely egyszerűen fölsorolta az Ószövetségnek a szenvedő igazra, Isten-emberére vonatkozó néhány passzusát, s ezeket nem Jézus szenvedésének egyik vagy másik mozzanatára vonatkoztatta, hanem általában kijelentette róluk, hogy a nagycsütörtök estétől nagypéntek délutánig tartó eseménysorban beteljesedtek. Csak később építették föl a mai, folyamatos elbeszéléssé kerekedő passió-történetet; talán nem is mindig tényleges történeti emlékek alapján, hanem inkább ezeknek az idézeteknek sorozatából. Jézus szenvedését és halálát nem közvetlenül, hanem ezeknek az ószövetségi idézeteknek tükrében akarta át- meg átelmélkedni az apostoli Egyház, mert főként az érdekelte, hogy *mi* történt nagypénteken, nem az, hogy *hogyan* játszódtak le ennek a világot fordító napnak eseményei.

A szenvedő igazról szól például a 27. zsoltár, s így kezdődik: „Világosságom és üdvösségem az Úr, kitől félnék? Életem oltalmazója, kitől rettegnék? Ha rámtörnek a gonoszok, hogy elveszítsenek, elleneim és ellenségeim *megtántorodnak és a földre zuhannak*. És ha hadsereg áll is velem szemben, szívem akkor sem remeg. Ha harcra kelnek ellenem, akkor is bizakodom." A 35. zsoltár eső sorai pedig így hangzanak: „Szállj perbe, Uram, azokkal, akik velem vitáznak, győzd le azokat, akik ellenem harcolnak. Ragadj fegyvert és pajzsot, kelj föl védelmemre. Vess lándzsát és dárdát üldözőim ellen. Mondd lelkemnek: Én vagyok üdvösséged! Vesszenek dicstelenül, akik életemre törnek,

hátráljanak meg szégyenletesen, akik gonoszat forralnak ellenem."

Ez a két zsoltárrészlet bizonyosan hatott annak a jelenetnek megfogalmazására, amelyben János Jézus elfogatását ábrázolja (18,1–9). Ha ezt összevetjük a szinoptikusoknál olvasható megfelelőjével, egyszeriben sajátos eltérésekre leszünk figyelmesek. Jánosnál ez a jelenet monumentálissá vált: Jézus ellen rómaiakból és zsidókból álló valóságos kis hadsereg vonul ki, amelynek Júdás nem is kalauza, hanem már-már vezére. Megérkezésükkor Jézus magához ragadja a kezdeményezést. Előbb kérdez, aztán kinyilatkoztatja magát: „Én vagyok." Ez a bemutatkozás sokkal súlyosabb, mint gondolnánk: egész a Jahve névig villan, ő az „Aki Van." S hogy valóban, arról az kezeskedik, hogy ez a bemutatkozó, kinyilatkoztató formula újra meg újra előfordul a negyedik evangéliumban – központban a 13, 19-cel, amelyben a lábmosás után jelenti ki Jézus apostolainak: „Előre megmondom, mielőtt megtörténnék, hogy amikor megtörténik, higgyétek, hogy Én Vagyok." Magában az elfogatási jelenetben még egyszerű jelentkezésnek is tarthatnánk azt, amit Jézus kimond. De az ellene fölvonulók épp ennek a szónak hallatára *„meghátráltak és a földre rogytak"*, akárcsak a szorongatott *igaz* ellenségei a két idézett zsoltárrészben. Jézus most el is mehetne, de inkább ismétli a kérdést, a kijelentést, s fölszólítja a fegyvereseket, hogy őt magát fogják el, de övéit engedjék szabadon. Ha azt gondolnánk, hogy a negyedik evangélium szerzője ennek a jelenetnek megrajzolásakor mintegy helyesbíti a szinoptikusok beszámolóját, mondjuk, saját, pontosabb emlékei alapján, akkor aligha járnánk helyes nyomon. Épp az ószövetségi utalás árulja el, hogy János egyszerűen más vonatkozásrendszerbe állította be ezt a jelenetet, mint a szinoptikusok. Az isteni fönségben megnyilatkozó Üdvözítővel szinte az egész hitetlen Kozmoszt állította szembe, azért volt szüksége a rómaiakra is. Ebben a képben aztán nincs helye a vérrel verejtékező magányos órák vergődő imádságának, amely mögött – a szinoptikusoknál – sajátos ószövetségi háttér áll: „Halálosan szomorú a lelkem" (Mk 14, 34 vö.: Zsolt 42, 6 és Jón 4, 9 a görögben: „jogosan *szomorkodom* mind a halálig"). Júdás csókjáról nem eshetik szó, hiszen Jézust nem kell keresni, egyértelműen kiválik apostolai közül. Előkerül azonban itt is Simon Péter kardja, s egészen váratlanul a hozzá intézett figyelmeztetésben előkerül a kehely-metafora is: „Tedd hüvelyébe kardodat! Ne ürítsem ki a kelyhet, amelyet az Atya adott nekem?" (18,11).

Ha megkérdeznék, hogy a két elfogatási jelenet közül melyik állhat közelebb a történelmi valósághoz, habozás nélkül a szinoptikusokéra szavaznánk. De valójában ez a kérdés nem egészen indokolt, s ez az értékelés meglehetősen félrevezető. Az evangélisták itt sem arra törekedtek, hogy részleteiben megbízható beszámolót szerkesszenek a nagycsütörtök este eseményeiről, hanem egyszerűen azt akarták szemünk elé állítani, hogy Jézus szenvedéstörténetében – egészben véve – azok az ószövetségi jövendölések teljesedtek be, amelyek a szenvedő igazról, Isten-emberéről szólnak. Illetőleg még pontosabban: hogy Jézus szenvedése beleillik ezeknek a „passióknak" sorába, beteljesedett benne az a „vonal", amelyet maga az Ószövetség nem is föltétlenül tekintett prófetikus jellegűnek, s nem vonatkoztatott a Messiásra. János ért ahhoz, hogy már a szenvedés eseményein is átcsillantsa a megdicsőülés diadalfényét. Ezt teszi az előbb elemzett elfogatási jelenetben is. Ez az ábrázolás aligha felel meg a történelmi valóságnak, de mégsem indokolatlan, hiszen a passióra húsvét következett, s ez a „diadalfény" a húsvét ragyogásának előtelezője. Aki nem a részletek igazságát keresi, hanem az egészét, az megteheti, hogy már a Getszemániban úgy állítsa elénk Jézust, mint aki győzelmi útra indul.

Miért érdemes mindezt tudnunk s újra meg újra meggondolnunk a szenvedéstörténet olvasása közben? Ma megszoktuk a *direkt* ábrázolást, a sajtó, a televízió, vagy akár a képzőművészet, a film meg az irodalom dokumentatív pontossággal szembesít az emberi fájdalommal, megaláztatással. A Szentírás nem erre törekszik. Nem mintha elborzadna a látványtól, vagy meg akarná kerülni a témát. Amint a *misében* megcsodálja Pilinszky János „a papok csillagmozgását, a ministránsok gyerekes fegyelmét... és a szépen hímzett ruhákat", s azt mondja, hogy „a világnak talán legvéresebb drámáját egyedül ezzel a tiszta ellentmondással lehetséges fölidézni", ugyanúgy a szenvedéstörténet is áttételekkel dolgozik, tiszteletből az esemény s az emberi szív fölfogó képessége iránt. A szenvedéstörténetet nem egyszeri, „szívszakasztó" olvasmánynak szánták, hanem a hívő ember s az Egyház életét végigkísérő olvasnivalónak, amely épp tartózkodásában alkalmas arra, hogy akár naponta elővegyük.

Az sem érdektelen, hogy ez az elbeszélésmód eltéphetetlenül beleszövi Jézus szenvedéstörténetét az emberiség szenvedéstörténetébe. Emlékeztet arra, hogy Jézus a mi sebeinktől sebesült, a mi halálunkat, keresztünket vállalta. Hiszen szenvedését, halálát olyan szavakkal lehet elmondani, amelyek eredetileg emberek kínjának, halálának elmondására szolgáltak. Nemcsak *értünk* halt meg, hanem *velünk* is, s ezzel a mi kínunkat, megtöretésünket is a megváltás eszközévé tette.

Betű és lélek, részlet – Szent István Társulat

Cseri Kálmán

Miért csak Naámán?

Követtük Naámánt, ezt a derék szíriai hadvezért azon az úton, amelyen Isten vezette őt. Láttuk, hogyan rémült meg, amikor először fedezte fel magán a gyógyíthatatlan lepra jeleit, és hogyan bukdácsolt keresztül azokon az akadályokon, amelyek eléje gördültek a szabadulás útján. Végül hitt az igének, megtette, amit Isten parancsolt neki, és meggyógyult. Ezzel a szép hitvallással búcsúzott a prófétától: most már tudom, hogy nincs Isten, csak Izráelben, éppen ezért én többé nem akarok a bálványoknak szolgálni, csak az Úrnak. Megváltozott az egész élete.

Isten ezt akarja a mi életünkben is munkálni: hogy egészen megtisztuljunk, megszabaduljunk. De kié lehet ez a szabadulás? Miért nem adja Isten mindenkinek? Miért van a Bibliában ez a mondat, hogy: „csak a szíriai Naámán" tisztult meg azok közül a leprások közül, akik abban az időben éltek? (Lk 4,27)

Ez tehát most a kérdés: miért csak Naámán?

Mintegy nyolcszáz évvel később, amikor Naámán teste már régen elporladt, Jézus Názáretben járt, és egy prédikációjában ekkor említi Naámánt. Ezzel ad választ kérdésünkre.

Csodálatos istentisztelet lehetett abban a kis zsinagógában. Mindenki hallott már Jézus kapernaumi csodáiról, megjelent hát a város apraja-nagyja, hogy hallgassák Őt. Szombatnap volt, és miután a zsinagógai istentiszteleten minden felnőtt férfi felolvashatott az Ószövetségből, Ő is elővette az Ézsaiás-tekercset, és a 61. rész elejéről a következő mondatot olvasta: „Az Úrnak Lelke van énrajtam, mert felkent engem az Úr, hogy a szegényeknek az evangéliumot hirdessem, elküldött, hogy a megtört szívűeket meggyógyítsam, a foglyoknak szabadulást hirdessek, és a vakok szemeinek megnyílását, hogy szabadon bocsássam a lesújtottakat."

Csillogó szemmel hallgatták, büszkék voltak Jézusra. Az áll a Bibliában, hogy elálmélkodtak az Ő kedves beszédein. Milyen szépen beszél! Még sokra viheti! Nem hiába, hiszen a földijük! Közülük való, falujukbeli! Akkor Jézus leült – mert ha valaki magyarázatot is fűzött a felolvasott igéhez, azt ülve tette –, és elkezdte ezzel a mondattal: „Ma teljesedett be az írás a ti hallásotokra" (Lk 4,16–21).

A termen halk moraj futott végig: micsoda? Mit beszél ez? Csak nem képzeli, hogy ő a Messiás? Komolyan gondolná? Bolondnak néz minket? Hát mi tudjuk, hogy József fia, fejébe szállt a dicsőség! Megártott neki a siker! Micsoda istenkáromlás! Ki vele! „És beteltek mindnyájan nagy haraggal, amikor ezt hallották, és fölkelvén kiűzték őt a városon kívül, és elvitték annak a hegynek a szélére, amelyen az ő városuk épült, hogy onnét letaszítsák" (Lk 4,28–30).

Micsoda változás egy rövid istentisztelet eleje és vége között! Az elején ezt olvastuk: „Mindnyájan elálmélkodtak kedves beszédein, amelyek az Ő szájából jöttek. A végén pedig: Mindnyájan beteltek haraggal, és meg akarták Őt ölni."

Mi lehetett ennek a gyors és látványos változásnak az oka? Mi történt itt közben? Az, hogy Jézus bemutatkozott. Megmondta a gyülekezetnek, hogy Ő kicsoda, és ezzel egyidejűleg mint Messiás bejelentette isteni igényét népére. Amíg nem mondott semmi olyasmit, aminek az elfogadásához hit kellett, és csak azt az igét olvasta, amit amúgy is ismertek, addig büszkén hallgatták: ez a mi fiunk, még sokra viszi, közülünk való! De mihelyt Jézus olyat mondott, amit már csak hittel lehetett elfogadni, hogy Ő a Messiás, az Isten teljhatalmú Küldöttje, aki azért jött, hogy az ott ülő szellemi, lelki koldusokat, vakokat, foglyokat, rabokat megsegítse, abban a pillanatban élénken tiltakoztak, sőt meg akarták ölni.

Jézusnak ez a hallatlanul fontos kijelentése, az első igazi önkijelentése elakad a hallgatóság előítéletein: Ő nem lehet a Messiás, ők nem így tanulták, nem ilyennek képzelték, s ők már csak tudják....! Jézus nem mond igazat! A viselkedésükből az derül ki, hogy meg sem vizsgálják, mit mond, talán meg sem hallgatják. Azonnal visszautasítják, mert úgy vélik, hogy ők jobban tudják, mi az igazság. Azt az igazságot, amit Jézus mond, nem tudják, és nem is akarják befogadni, mert nem hajlandók megváltoztatni a véleményüket. Inkább meg akarják Őt ölni.

Addig semmi baj nem volt, amíg Jézus nem mondta meg nyíltan, hogy kicsoda Ő, és kiknek tekinti a hallgatóit. De amikor erről, vagyis a legfontosabbról beszélt, és ezt mondta: „kedves földijeim, ti itt mindnyájan lelkileg koldusok vagytok, akik Istennek semmit nem tudtok felmutatni, ti szellemileg vakok vagytok –, amit az is mutat, hogy meg akartok ölni, ti sok szenvedélynek, szokásnak vagytok a rabjai, de Isten nektek amnesztiát hirdet! Azért küldött engem!" Ott van Jézus, aki azért jött, hogy a bete-

geket meggyógyítsa, a foglyokról a bilincseket levegye, a rabokat a belső megkötözöttségeikből is feloldozza, a vakok szemeit megnyissa –, abban a pillanatban egységes a felháborodás. Miért? Mert azt elfogadni, hogy akit földijüknek ismertek csak, az valójában Isten Messiása –, ehhez már hit kell. Ahhoz, hogy önmagukat, akikről olyan jó véleményük van – noha tudják a nyomorúságaikat, de beidegződésükké vált a látszat fenntartása –, nyomorultnak, szerencsétlennek, vaknak és megkötözöttnek tekintsék, ehhez hitre lenne szükség. És hinni semmiképpen nem akarnak Jézusnak. Inkább Őt akarják elhallgattatni, megölni. Amíg szépeket mond, addig élvezik, de az igazság ellen már tiltakoznak.

Ennek a magatartásnak az ellenpéldájaként említi itt Jézus Naámán esetét. Elmondja, hogy azok a názáretiek, akik ott ülnek körülötte, noha az Ő népe, íme mégis elvetik Őt. Naámán pogány volt, aki messziről jött keresni az élő Istent, de az akadályok ellenére is ment előre, és végül megtalálta! Neki sem volt könnyű, de ellentétben a jelenlévő názáretiekkel, ő komolyan vette a baját. Nem volt vak a saját nyomorúságát illetően. Elhitte, hogy Isten tud szabadulást adni. Ő is majdnem visszafordult a saját elképzelései miatt, de aztán mégis tovább ment. Az utolsó akadálynál ő is „nagy haraggal megfordult", de aztán mégiscsak lehetett vele beszélni. És végül megalázta magát. Nem volt könnyű, de csak leszállt arról a kocsiról. Mégis bemerítkezett a Jordánba – és meggyógyult. Azért gyógyult meg a szíriai Naámán, mert ő *mégiscsak*, mindennek ellenére hitte Isten igéjét, és meg is cselekedte azt. Akármilyen furcsa volt számára, hittel elfogadta, és engedelmeskedett. Ezért gyógyult meg. És ma is – mondja ezzel Jézus – csak az gyógyul meg, aki hittel elfogadja Isten kijelentését, akármennyire eltér is az megszokott gondolataitól, vagy elképzelt váradalmaitól, és engedelmeskedik annak. Így juthat el oda – akárcsak Naámán –, hogy nincs más Isten, csak aki őt megszabadította, és hazamegy mint boldog, gazdag ember, akinek már van lelki látása: megismerte Istent.

Ennek a példának az említése azonban még jobban ingerli a Jézus körül ülő názáreiteket: „Egy pogányt állít elénk példaképpen? Elénk, akik íme most is itt ülünk a zsinagógában, derék, becsületes, tisztességes emberek, akik ismerik a törvényt. Egy pogánnyal példalózik, és minket sérteget azzal, hogy lelki koldusok, meg szellemi vakok, foglyok, rabok lennénk!? Magáról meg azt állítja, hogy Ő Isten Fia? Ki vele! El vele! Le vele!"

Mennyire hasonlított ez a názáreti zsinagógai gyülekezet azokhoz, akikről hatszáz évvel azelőtt Ezékiel próféta ezt írta: „Embernek fia, néped fiai beszélgetnek felőled a falak mellett és a házak ajtajában, és egyik a másikkal szól, ki-ki az ő atyjafiával, és ezt mondják: gyertek kérlek, és halljátok, milyen beszéd az, amely az Úrtól jön ki. És eljönnek hozzád, ahogy a nép össze szokott jönni, és odaülnek eléd, mint az én népem, és hallgatják beszédeidet, de nem cselekszik, hanem szerelmeskedő énekként veszik azokat ajkukra, szívük azonban nyereség után jár. És íme, te olyan vagy nekik, mint valamely szerelmeskedő ének, szép hangú, mint valamely jó hegedű, csak hallják beszédeidet, de nem cselekszik azokat. De ha beteljesednek, mert íme beteljesednek, megtudják, hogy íme, próféta volt közöttük" (Ez 33,30–33). A názáretiek is ezt tették: hallgatták, de nem cselekedték. Szép és okos beszédet szívesen meghallgattak, de az Istentől jövő kijelentést, az igazságot nem hitték, nem cselekedték. Úgy hallgatták a prófétai beszédet, hogy nem hozta mozgásba őket. Mozdíthatatlanok voltak, mert ők már csak tudták! A prófétai beszéd nem azt eredményezte náluk, hogy valamit sürgősen abbahagytak volna; amiről pedig Isten azt mondta, hogy kezdjék el, elkezdték volna. Nem igazították hozzá gondolkodásukat, nem voltak hajlandók változni, és ezért nem lehetett rajtuk segíteni.

Naámán azért gyógyult meg, mert kész volt mozdulni, és Isten igéjéhez igazodni.

Vajon nem fenyeget minket is ugyanez a kísértés, amiről itt Jézus beszél Názáretben, és amiről Ezékiel ír próféciájában? Olyan sokat tudunk mi is, és mégis, Isten beszédeit hallgatva maradunk, akik voltunk. Vannak, akik évtizedek óta járnak templomba, de még mindig nem hiszik igazán Jézus istenségét, és a maguk elveszett, nyomorult állapotát. Az ige hallgatása közben meggyógyulhatna az életük, de mégsem gyógyulnak meg, mert tiltakoznak az ellen, hogy betegek lennének. És bár ennek már kiáltó jelei vannak az életükben, mégis megbocsátóan mosolyognak, vagy sértetten kikérik maguknak, ha Isten igéje lelki koldusoknak, vakoknak, foglyoknak nevezi őket.

Nem mi vagyunk-e azok, akiknek már nem lehet újat mondani, mert már mindent tudunk? Vagy mindenki másnál elfoglaltabbak vagyunk, és ezzel büszkélkedünk? Nincs időnk az örökkévalóság kérdéseivel foglalkozni, és engedni, hogy Isten beleszóljon gyógyító módon az életünkbe. Mennyire hasonlítunk ahhoz a názáreti gyülekezethez, amelyik ott ült Jézus körül! – Vagy nem mi vagyunk, akik egyik evangelizációt hallgatjuk a másik után, de marad minden pontosan úgy, mint eddig? Kísért minket az, mint a názáretieket is, hogy álmélkodjunk Jézus beszédeinek szépségén, ugyanakkor határozottan visszautasítjuk megtérésre hívó szavát, és meg akarjuk Őt ölni.

Van-e valaki, aki azért hallgatja az igét, mert látta megszentelt életünket és megkívánta azt? Talán a családtagjaink? Vagy ők a legkevésbé, mert ők közelről ismernek. Ők látják azt, hogy noha fejbeverjük őket olykor egy-egy vallásos szólammal, de ugyanúgy szitkozódunk, mint azok, akik nem járnak templomba. Ők látják, hogy többet költünk naponta cigarettára, mint kenyérre, és nem tudjuk abbahagyni, mert foglyok vagyunk. Ők látják, hogy mi vagyunk a rendes, vallásos emberek, akik még oktatni is tudunk másokat, de esténként előhúzogatjuk az üveget a szekrényből, és egyre zavarosabb lesz a tekintetünk, meg-

a légkör otthon, de nem tudjuk abbahagyni, mert foglyok vagyunk. Úgy, ahogy itt Jézus mondja az igében. Nem tudunk szabadulni a kényszergondolatainktól, és a szívünkbe fészkelõdött haragtól, és még Istennek sem tudjuk megbocsátani, hogy nem sikerült valamilyen tervünk, és nem lehettünk azok, akik szerettünk volna. A templomban talán harsányan zengjük az éneket, de a munkahelyünkön évek óta senki nem tudta meg, hova járunk, mert nem világítunk –, nemhogy másokat Jézushoz hívnánk! Nyájas mosoly van az arcunkon, de nincs öröm a szívünkben! Szívesen kioktatunk másokat, de minket nem taníthat Isten az Õ igéjére, titkaira. A tévé elõtt órákat eltöltünk naponta, de Isten elõtt perceket sem, mert arra nincs idõnk. Mint a názáretiek, akik büszkén ott ültek a zsinagógában, de az Isten országán kívül. Vagy nem mi vagyunk azok, akik együtt siránkozunk a többiekkel az egyre nehezedõ körülmények miatt, de a bűneinken még soha nem sírtunk? Talán otthon is hallgatunk prédikációt, de ez semmit nem változtat rajtunk: úgy ítélkezünk mások fölött, hogy rossz hallgatni. Néha még Bibliát is olvasunk, de magunkat különbnek tartjuk másoknál, a szívünk mélyén büszkék, gõgösek és kevélyek vagyunk, de ha ezt valaki a szemünkbe merné mondani, nem állhatna meg többé elõttünk!

Nem hasonlítunk-e mi sok ponton fájdalmasan, tragikusan ehhez a názáreti gyülekezethez? Vajon nem mi vagyunk-e azok, akik fölénesen megvetjük Isten népét, mert olyan primitívek és olyan egysíkúak, de közben egyfolytában panaszkodunk amiatt, hogy egyedül vagyunk, nincs közösségünk? Nem vesszük észre, hogy csakis mi vagyunk az okai, ha elmaradnak mellőlünk a barátok, hogy nem bír ki a házastársunk, hogy udvariasan vagy lázadva eltávolodnak tőlünk a gyermekeink, már a szeretetünk sem kell nekik –, csupa csõd az életünk, néha legszívesebben sírni szeretnénk, de már azt sem tudunkÁ

Akkor jön Jézus és azt mondja: „a mindenható Úr Isten küldött engem, az Õ Lelkével felruházva, hogy a betegeket meggyógyítsam, a szegényeknek evangéliumot hirdessek, a vakok szemeit megnyissam, a foglyoknak szabadulást adjak." S erre te azt mondod, hogy te nem vagy beteg, nem vagy vak, nem vagy fogoly, kikéred magadnak! Jézus pedig nem is Isten Fia, ne szóljon bele az életünkbe! És maradunk továbbra is foglyok, vakok és nyomorultak, pontosan úgy, ahogyan a Jelenések könyvében olvashatjuk: „Te, aki azt mondod, hogy gazdag vagyok, meggazdagodtam, semmire nincs szükségem", annyira vak vagy, hogy már azt sem látod, hogy vak vagy, és nem látod, hogy te vagy a nyomorult, a nyavalyás, a vak és a mezítelen, és ezért nem lehet meggyógyítani (Jel 3,17).

Miért csak Naámán? Egyrészt azért, mert Isten nagy szeretettel utánanyúlt, és elküldte hozzá az evangéliumot. Ez Isten ajándéka. Másrészt, mert Naámán hittel elfogadta ezt, és megtette, amit Isten tőle kért. Ez az õ felelőssége.

Sokan a pogányok üdvösségén aggódva mindig újra azt kérdezik: mi lesz ezzel, mi lesz azzal? – Miért csak Naámán? Ez is ilyesfajta kérdés. Isten viszont azt kérdezi tőlünk, hogy *velünk* mi lesz, hogy *mi* miért nem? Hiszen Õ értünk is mindent megtett, hogy egészen új életünk lehessen. Akkor miért ilyen még mindig? Mert nem lehet meggyógyítani. Aki így viselkedik, mint a názáretiek, azon nem lehet segíteni. Bárcsak meg tudnánk magunkat alázni, mint végül ez a szíriai hadvezér! Bárcsak hajlandók lennénk beszélni Jézusnak õszintén a bűneinkről, és kérni Õt, hogy mosson meg!

Azt mondja itt Jézus: „Elizeus próféta idejében sok bélpoklos volt Izráelben, de azok közül egy sem tisztult meg, csak a Szíriából való Naámán."

Ma azonban még valaki megtisztulhat, meggyógyulhat. Isten igéje azt mondja, hogy: TE!

A lübecki dómban van egy gyönyörű oltárkép, középkori festő alkotása, címe: Krisztus keresztre feszítése. Rendkívül mozgalmas, részletesen kidolgozott festmény. Ott vannak a síró asszonyok, a gúnyolódó farizeusok, a római katonák lovaikon és lovak nélkül, lándzsával és lándzsa nélkül. Nagy a mozgolódás. Annál feltűnőbb, hogy közvetlenül a kereszt alatt, a kép közepén van egy üres folt. Oda nem festett a művész senkit. Vajon miért? Így akarta elmondani azt az evangéliumot a nézőnek, hogy Jézus keresztje alatt van még egy hely: a te helyed üres! És Jézus arra vár, hogy erre a helyre odalépjünk, és végre mi magunk mondjuk ki: „Uram, csakugyan beteg az életem, gyógyítsd meg úgy, ahogy Te akarod. Nem okoskodom, csakugyan vak vagyok, nyisd meg a szememet. Csakugyan megkötöz annyi minden, tégy szabaddá! Mert én hiszem, hogy valóban Te vagy az Isten Fia, az én Megváltóm, aki tud rajtam könyörülni."

És ekkor mi is meggyógyulunk, és örülnek az angyalok az égben, mert a Biblia szerint örvendezés van az Isten angyalainak színe előtt egy bűnös megtérésen.

És akkor megváltozik otthon is a légkör, mert valaki közülünk belépett az Isten országába.

Ezért jött el Jézus. Erre hív most téged.

Pasaréti prédikációk, részlet, 1987. szeptember

Schmideg József

A szószéken egymásról

A dolog úgy kezdődött, hogy Ábrahám ősatyánk utódai, a zsidók, Jézus megjelenéséig, kb. 2000 éven keresztül ők egymaguk védték az egyistenhitet a pogányokkal szemben. Tehát e két fél állt egymással szemben, ők minősíthették egymást. A kereszténység fellépésével és elterjedésével főleg itt, Európában megváltozott a felállás. Egyik oldalon állt a kereszténység a maga világi és egyházi hatalmával, országok, birodalmak, pápaság, hittérítés. A másik oldalon állt az országából száműzött, viszonylag kis létszámú zsidóság, zömmel elkülönítve, gettóba zárva, folyamatosan üldözve és menekülve egyik országból a másikba, pogromok és megszorító intézkedések közepette.

Nem kétséges, ki kiről mondott véleményt, melyik fél tudta befolyásolni a hatalmas tömegeket. A kis létszámú zsidó lakosság ki volt szolgáltatva a keresztény világnak, hogy az egyház, a Vatikán mit és hogyan tanított a zsidóságról a felvilágosodás koráig, azzal most nem foglalkozunk. A zsidóságnak az a része, amely ma is szellemi gettóban, vallási izolációban él az ortodox rítus szerint, nem foglalkozik a kereszténység megítélésével. Az asszimilációs, úgynevezett modern zsidóság az, amelyik együtt él a keresztényekkel és véleménye van róluk. Mi tehát vizsgálódásunkban ezen zsidó réteg véleményével foglalkozunk. Ők ma hogyan vélekednek a keresztényekről? Mi, mai, felvilágosult, modern zsidók sine ira et studio tekintünk bármely más vallású felebarátunkra, minden előítélet nélkül. Mi a Mózes III. könyvében, a Leviticus 19. fejezetében hangoztatott, és az Újszövetségben megismételt „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat" elv alapján állunk. Nincs élő ember, aki ne tartozna bele a felebarát fogalmába. Ugyanakkor mi senkit nem akarunk áttéríteni a mi hitünkre. Sőt. Tessék megkérdezni, milyen nehéz ma áttérni a zsidó vallásra, ha valakit ilyen gondolatok foglalkoztatnak. Tanítjuk a hittanórán és hirdetjük a szószéken: nincs averzióm, ha az SZTK-ban keresztény orvos vizsgál meg, ha szomszédomban keresztény család lakik, ha gyermekeim iskolatársai keresztény család gyermekei. Az averzió a másik oldalról szokott elindulni. A mai Izrael Állama még zsidó állampolgárai részére sem írja elő, miképpen gyakorolják vallásukat. Nemhogy a keresztény vagy egyéb vallású állampolgárai vallásos életébe szólna bele. Tiszteletben tartja bármely valláshoz vagy felekezethez tartozó szent helyeket, katonáival garantálja és biztosítja azok feltétlen biztonságát. A legteljesebb vallásszabadságot hirdetik. Izraelből még senki nem vándorolt ki azért, mert vallásos meggyőződése miatt bármiféle hátránya származott volna, bármely templomba is jár imádkozni. Sem a diaszpóra zsidósága, sem Izrael állama nem degradálja a keresztény embert a zsidókhoz képest másodrangú állampolgárrá. De fordítva ez már előfordult.

Objektívek vagyunk a zsidó iskolákban folyó oktatás keretében a történelem tanításában is. Megtanítjuk, hogyan alakult ki a kereszténység a Római Birodalomban, hogyan lett államvallássá, hogyan jött létre a pápaság, hogyan emelkedett olykor a császárság fölé. Mi volt az inkvizíció, milyen térítési munkát végeztek. Mindezt megtanítjuk iskoláinkban, de korántsem gyűlölettől vezéreltetve, hanem a teljes történelmi tárgyilagossággal, a kor eseményeibe és áramlataiba beleágyazva. A letűnt korok helytelen egyházpolitikájáért nem tesszük felelőssé a ma élőket. A múlt hibáiért a múlt vezetői hibásak és nem a mi kortársaink. A Vatikán és a protestáns egyházak modern törekvéseit mutatják, hogy már nem Jézus gyilkosát látják a zsidó emberben, hanem idősebb testvérüket. Ha felemelik a szószéken szavukat a zsidók ellen még ma is felhozott igazságtalan vádakkal szemben, ha megértetik híveikkel, hogy a holocaust pusztítása merőben más volt, mint egy háború okozta szenvedés: e törekvésekről természetesen kellő tisztelettel és tárgyilagossággal vélekedünk. A hívő tömegek zöme keresztény templomba jár. A döntő tehát az: a keresztény pap mit hirdet a szószéken híveinek a zsidóságról? Ha csökkenti a zsidókkal szembeni értelmetlen és alaptalan ellenérzést, ha meggyőződéssel tudja hirdetni a treuga Deit, ha hívei látják, hogy a templomon kívül is úgy cselekszik, ahogy azt híveitől kéri: akkor meg kell hogy törjön a keresztény tömegek ellenszenve a zsidókkal szemben. Nem tudom elképzelni, hogy az a néhány keresztény pap, akiket munkakörömnél fogva ismerek és akikkel különböző szervezetekben együtt dolgozunk, akár a hittanórán, akár a szószéken egy rossz szót is szólnának a zsidó vallás, a zsidó ember ellen.

Most pedig engedjék meg, hogy elmondjam, mint egyszerű zsidó család gyermeke, milyen kapcsolatban voltam életem folyamán a keresztény emberekkel, a keresztény vallással. A húszas években vidéki kisvárosban nőttem fel. Nem gettóban, hanem keresztények között laktunk. Tudtam, hogy ők más templomba járnak, mint mi. Szomszédaink ismerték a mi ünnepeinket, mi az övéket. Ősszel ők beültek a mi sátrunkba, karácsonykor mi megcsodáltuk feldíszített fáikat. Sem szüleimtől, akik pedig vallásos buzgó emberek voltak, sem templomunk szószékéről soha nem hallottam konkrét véleménynyilvánítást a keresztényekről, sem pro, sem kontra. Ez egyszerű-

en nem volt téma. Bencés gimnáziumba jártam, ahol természetes volt, hogy a más vallásúak más hittanra járnak. Ezenkívül semmi megkülönböztetést vagy mellőzést sem osztálytársaim, sem tanáraim részéről nem tapasztaltam. 1938–48 között a szörnyű éveket a fővárosban, a rabbiképzőben tanulva éltem át.

Hogy a magát kereszténynek valló állam hogyan vélekedett rólunk, mit tett velünk, ezt Önök is jól tudják. De a mi köreinkben én soha nem hallottam elítélő véleményt valakiről csak azért, mert az keresztény vallású volt. Akadtak bujkáló zsidókat a nyilasoknak könnyedén kiszolgáltató házmesterek, voltak zsidó holmikat arcátlanul eltulajdonító szomszédok, voltak kegyetlenkedő keretlegények, zsidó törvényeket meghozó magas rangú állami funkcionáriusok és papok. De egyik elé sem tettük oda a keresztény jelzőt, hogy kiemeljük annak pejoratív fogalmát. A gonoszság nem arról a tőről fakad, hogy valaki keresztény vagy zsidó, hanem arról, hogy ab ovo gonosz. Én tehát neveltetésemnél fogva az ellenem vétőket nem keresztényekként, nem magyarokként, hanem rossz emberekként ítéltem meg. De a mi esetünkben ez éppen fordítva volt. Minket nem jó vagy rossz embernek, hanem elsősorban zsidókként könyveltek el. Az tehát, hogy zsidó, azt jelentette: pénzzel foglalkozó, uzsorás, kapzsi, a keresztény embert elnyomó, csak parancsolgató, dolgozni nem szerető ember.

Tehát csupa negatív értelmezés. Ha valakit mégis közelebbről megismertek és meglátták emberi értékeit, azt mondták: ejha, ilyen is lehet egy zsidó ember!? A zsidó embernek még az ábrázolása is visszatetszést keltett. Szakállas, pajeszos, ápolatlan, galíciai-lengyel hosszú kabátban, széles karimájú fekete kalapban stb.

Minden országban minden ellenzéki – az zsidó. A kapitalista rendszerben a kommunista – zsidó. A kommunista rendszerben a kapitalista – ellenforradalmár – zsidó, ahol a szabadkőművesség, a kozmopolitizmus negatív tényező – akkor a zsidók azok. Hogy mennyire mélyek ezek a keserű gyökerek? Nomina sunt odiosa. Egy nemzetközi, legmagasabb szintű ökumenikus értekezleten történt. Az előadásokon minden szépet, minden jót elmondtak a felek egymásról. A fehér asztalnál aztán egymás mellett ülve a konferencia egyik magas rangú keresztény papja és a nemzetközi tekintélynek örvendő főrabbi között a következő párbeszéd hangzott el:

„Mondd, Bélám, ti ugye azért minket szívetek mélyén csak gójnak tekintetek?" Válasz: Mondd, Imrém, ti ugye azért minket szívetek mélyén csak »olyan« zsidónak tekintetek?"

Én nem mondom, hogy nekünk zsidóknak nincs feladatunk az ökuméne területén. 50 évvel a holocaust után megbékélést kell hirdetnünk. Megbékélést, de nem felejtést. Megbékélést, mert nem tarthatunk haragot a bennünket körülvevő világgal. Ez értelmetlen lenne.

De én, a ma élő zsidó ember nem vagyok felelős azért, mert a zsidó bíróság kétezer évvel ezelőtt ott Jeruzsálemben átadta Jézust Pontius Pilatusnak (ha ez egyáltalán így történt), hogy ítéletet hozzon.

Egy mai olasz ember nem vádolható istengyilkossággal, mert őse (Pontius Pilatus) annak idején Jézust elítélte. Egy ma hazánkba látogató német turista nem felelhet azért, hogy apja talán éppen az én családomat kényszerítette a vagonba beszállni deportálási szándékkal. És végül egyetlen mai magyar állampolgár sem vonható felelősségre azért, mert a szülei 50 évvel ezelőtt negatívan viselkedtek a zsidók halálba küldése idején.

Kamenyec Podolszk, Auschwitz valóság volt Európa '40-es éveiben. De ezért a ma élő nemzedéknek nem tehetünk újra és újra szemrehányást. Soha nem felejtjük el, mi volt akkor, de a bűnök állandó felhánytorgatását abba kell hagynunk!

Egymás mellett élünk különböző korú, vallású, világnézetű magyar állampolgárok. Előre nézzünk és ne hátra! Minden egyes embert külön kell megítélnünk hibái és erényei alapján. Eszerint kell élni életünket!

Ha erre tanítjuk gyermekeinket, bizonyára hallgatnak is ránk, ha látják, hogy ezt nemcsak mondjuk, hanem eszerint élünk is. A hittanórán hallottakat, a szószéken elhangzott szavakat így kell átvinni a gyakorlatba. Ne engedjük terjeszteni, hogy a zsidó ember ellenségének tartja a keresztényt és fordítva. Vessünk véget e vakhiedelemnek, hogy a zsidó ember az oka minden rossznak, minden országban minden bajért, minden rosszért ők a felelősek. Ki kell irtani ennek a szégyenteljes általánosításnak még az írmagját is!

Hány helyen van háború, hány országban pusztít éhség, betegség, halál, ahol se közelben, se távolban nem élnek zsidók. Meg kell változtatni az emberekben ezt a „bűnös és fertőző" zsidóképet. Vallási szabályaink lehetnek mások, de erkölcsi alapjaink meg kell hogy egyezzenek. Egy keresztény és egy zsidó pap akár egymás templomában is prédikálhatna. Ugyanazt az erkölcsi tanítást kell adnia híveinek, ennek is és annak is. Egyik sem szíthat gyűlöletet a másik ellen, mert akkor saját Istene ellen uszít. II. János Pál pápa mondta: „Isten nevében nem lehet ölni"! Akár ótestamentumi, akár újtestamentumi alapigét is vesz a pap beszéde alapjául, arra csak szépet, jót, szeretetet, békét, megértést és testvériséget építhet. Különböző vallásunk csak összefogásra és nem széthúzásra taníthat bennünket. Csak együttesen, összefogva oldhatjuk meg azokat az erkölcsi feladatokat, amikhez Mózes és Jézus adta meg az alapokat.

(Elhangzott a Szolnoki Ökumenikus Találkozón, 1996)

Új Élet, 1996. október 15. Chesván 2. 5757.

Ára: 85 forint

Gulácsy Lajos

Minden munkája kész, érett alkotás. Elgondolásait, tudatosan megoldott problémáit, dus fantáziáját egyaránt kiemeli Kázmér Ernő: "Két kiállitás" cimmel. A müvek a Váci-utcai kis Szalonban szerepelnek a "MA" demonstrativ kiállitásán.

A HÉT, Bp. 1918. szept. 22.
XXIX. évf. 38. sz. 589-590. lap.

Gulácsy Lajos

Uj képéről igen nagy elismeréssel ir Kázmér Ernő: "A Mücsarnok Tavaszi Tárlata" c. kritikájában: A festmény, a müvész "egész egyéniségének legmegértőbb kifejezője." Kiemeli szineit, melyek szélesen "félig étheresen, félig párásan borulnak misztikus zöldbe, barnába, s kitörni vágyó erejét szenvedélyesen odadobott fakturájával érezteti."

A HÉT, Bp. 1918. márc. 31.
XXIX. évf. 13. sz. 2o1-2o2. lap.

Gulácsy Lajos

A modell, of.

Art hiáll. OMKT. május. 1925.dec. 9. l.

MDK

Gulácsy Lajos festőművész.

Maupassant-novella, akv.

Arab férfi, rajz

Inquisitio, rajz

Erdei-Gulácsy kiáll. Szeged, 1912. jun.

Gulácsy Lajos MDK

Egy érdekes délután Comoban, olf.

Mücsarnok 1915-16 téli tárlat

MDK

Gulácsy Lajos

Alkonyat, paszt.
Belagioi részlet, paszt.
Comoi részlet, "
Éj a comoi tavon, "
Fiumei kertrészlet, "

Szt. György Céh XVII. auk. 1914. márc.
69-76. 1.

MDK

Gulácsy Lajos

Jean d'Arc harcba indul, paszt.
Olaszntáj, paszt.
Parasztok mulatsága, paszt.
Tavaszi est, paszt.

Szt. György Céh XVII. auk. 1914. márc.
69-7o. l.

G

MDK

Gulácsy Lajos

Gellérthegyi részlet, olaj

Szent György Céh XVII. auk. 1914. márc.

65 1.

MDK

Gulácsy Lajos

Francesca da Rimini, olaj

Omkt. 1913. tav.kiáll. 81 l.

MDK

MDK

Gulácsy Lajos
Tanulmány, ver. 2

Szent György Céh I. árverési kat.
1910. ápr. 11 1.

MDK

Gulácsy Lajos

Régi házak, olaj

Szent György Céh IX. auk. 1911. nov.

1 22 1.

MDK

Gulácsy Lajos

Kalandor, festm.
Urunk szórakozik, festm.
A sánta ördög, festm.
Buste Realte Vert-Rose Myll, festm.
"Vita Moderna, Arte/, festm.

Ma. III. kiáll. 1918 szept. 15.

Babér-ágak a Mitosarnokban. Vas.Ujs. 19ol.
764-765 l.

MDK

Gulácsy Lajos

Olasz nő képmása, of.

Parkban, of.

Estély a szabadban, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Szakállas ur bottal, of.

Tengerpart, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

Gulácsy Lajos, festöm. MDK

Alkonyat. Olf.

Mücsarnok. 1904 Tavaszi kiáll. Kat. 34.1.

Gulácsy Lajos MDK

Kisvárosi este, olf.

Parkrészlet, olf.

Aranysárga köd, olf.

Mücsarnok 1906/7. téli kiáll

Gulácsy Lajos MDK

Éjfél, olf.

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

MDK

Gulácsy Lajos festőművész.

Majális, 1805. of.

Lugasban, of.

Grandet Eugenia, of.

Erdei-Gulácsy kiáll. Szeged, 1912. jun.

Hazajön az ember,

- Hát a kisfiam

Sir az asszony:

- Jaj, istenem, m

- Ne sirjál kedve

elkészitetted

MDK

Gulácsy Lajos

Cogito ergo sum

A helység bolondja

Lyka K: Uj képek a N.Szal.ban. UI. 1903. II.

387-90. o.

GULÁCSY LAJOS

Gellérthegyi részlet. Olajf. 11x16.

Szent György Céh XVII.aukc. 1914. márc. kat.
65.oldal

MDK

Gulácsy Lajos festőművész.

Olasz piac, r.

Na'Conxipani muri. szin.r.

Autodafé, r.

Erdei-Gulácsy kiáll. Szeged, 1912. jun.

MDK

Gulácsy Lajos festőművész.

Veszekedő porcellánok, szinr.

Mákvirág, r.

Régi pole, of.

Erdei-Gulácsy kiáll. Szeged, 1912. jun.

, azt mongya:

hun van? - azsongya.

neghalt, a torkára ment a kés.

es feleségem! De a nyulat finomul

MDK

Gulácsy Lajos festőművész.

Székelyhidi leány, of.

Bellanói részlet, paszt.

Bellagioi kert, paszt.

Erdei-Gulácsy kiáll. Szeged, 1912. jun.

azt mongya:

hun van? - azsongya.

eghalt, a torkára ment a kés.

s feleségem! De a nyulat finomul

MDK

Gulácsy Lajos

Férfifej, of.

Kékruhás nő, of.

Kopasz férfi feje, paszt.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Akasztott ember, paszt.

Női arckép, paszt.

Utca esti kivilágitással, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Flórenci tragédia, of.

Őszi táj, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Lugasban, of.

Várostrom, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. ket. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Szerelmespár, of.

Rococo, of.

Elégia, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Régi utcában, of.

Olaszországi mese, of.

Három ördög háza, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Barát, of.

Homais ur, a patyikus, paszt.

Székelyföldi tájkép, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

Guiéosy Iaţoa

Barut, of.

Homsia ur, a patyikua, paaur.

Szekelyföldi tojások, of.

Guiéosy Iaţoa és tiszti Ervin hegyestöki kiáll.
ket. ñ. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Férfi gyertyával, paszt.

Visió, of.

Nőifej, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Férfifej, vf.

Don Quijotte, sz. ceruzarajz

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Az ivó és kancsója, vf.

Nőiarckép tanulmány, ceruzarajz

Ravatal, tollrajz

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Kompoziciós vázlat, ceruzarajz

Várkastély, vf.

Női fej tanulmány, rajz

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Párbaj, vf.

Faun, ceruzarajz

Hegyoldalban, ceruzarajz

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Félakt, of.

Akt-kiáll. 1925. dec. Mücs.

MDK

Gulácsy Lajos

A modell, of.

Akt-kiáll. 1925. dec. Műcs.

MDK

Gulácsy Lajos, festö

Vestalis. Olf.

MK.Seg.Biz. Müv.kiáll. 1914 nov.-dec. Kat.2.1.
Szépm.Muz.

Gulácsy Lajos

Utolsó kenet, olaj

Via Antica, olaj

Zivatar előtt, olaj

"Elhangzott dal régi fényről -szerelemről".
olaj

Firenzei gyárrészlet, olaj

Elégia, olaj

Műcsarnok 1904/5. téli kuállitás. 53 l.

MDK

Gulácsy Lajos

Vándor család, sz.rajz

Egy napos hó, of.

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 25. 1.

MDK

Gulácsy Lajos

Az ut, of.

A három fecske, of.

Bovaryné-ból, paszt.

N.Szal. tavaszi kiáll. 1916. ápr. 25. l.

Gulácsy Lajos

Mücsamok

~~1914 tav. kiáll.~~

1915-16. těh. kiáll. 95,177

1916-17. těh. kiáll. ~~178~~ 233

1918. tav. kiáll. 21

1925-26. ahr. kiáll. 47,277

Ea érdekes d.u. Comóban Échelles Jörte ett ~~390,391~~ rési kertnek, of

a pántor dala az erdő hőz

Prima di piccolo d'Accidente, of

A modell, Félakt, of

G. Béla: D.u.-i tiórakpia of

Szerszám vaskól,

GULÁCSY LAJOS

213. A régi kert ősszel. Olajf.

Képzőm.Társ.1909.tav.kiáll.kat. 36.oldal

MDK

Gulácsy Lajos

Varázslat. ⌣lajfm.

KMTárs. 1907. tav. kiáll. 36.lap

MDK

Gulácsy Lajos

Féerie intime, olf.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Gulácsy Lajos MDK

Francesca da Rimini, olf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállítás

Gulácsy Lajos MDK

Édeskés története egy régi kertnek, olf.

Műcsarnok 1915-16 téli tárlat

MDK

Gulácsy Lajos

Öreg házaspár, akv.
Az amatőr, rajz

Szent György Céh 14. aук. 1913.

4 l.

MDK

Gulácsy Lajos

Elhagyott ház, paszt.
Na'Conxypani muri, paszt.
Genovai nő, szin.rajz
Az aranyhaju, paszt.
Krisztus és Magdolna, akv.
Szénégető, akv.

Szent György Céh 14. aук. 1913.

4 l.

Gulácsy Lajos MDK

1882-1932

A MIÉNK első kiállitásán szerepelt/1908/
"Templomkert" c. képe.

Pogány Ö.Gábor:Magyar festészet a XX.században.Bp.1959.4o.l.

Gulácsy Lajos MDK

Firenzei gyárrészlet, olf.

Elegia, olf.

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll.

Gulácsy Lajos MDK

Utolsó kenet, olf.

Via Antica, olf.

Zivatar előtt, olf.

Elhangzott dal régi fényről - szerelemről, olf.

Nincsenek 1904/5. téli kiáll.

MDK

Gulácsy Lajos, festőm.

Féerie intime. Olf.

Műcsarnok. 1911/12. Téli kiáll. Kat. 89.l.

Gulácsy Lajos

MDK

Salome, sz.rajz

Műcsarnok 1909. akvarellek, pasztellek és grafikai művek nemzetközi kiállítása

MDK

Gulácsy Lajos

"Elhangzott dal régi fényről - szerelemről..." Of.

Firenzei gyárrészlet, of.

Elegia, of.

Mücsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 53.l.

Gulácsy Lajos

MDK

Varázslat, olf.

Műcsarnok 1907. tavaszi kiáll.

MDK

Gulácsy Lajos

Félakt. (Eisler Mihály tul.)

Műcsarnok, 1925/26. Akt kiáll. 24.1.

Gulácsy Lajos, festöm.

548.	Tanulmányfej.	J.1.j.	Olf.
549.	Vihar ban.	J.1.b.	Olf.

Arverési Közlöny. 1929.ápr. 3. rk.sz. 28.1.

Gulácsy Lajos MDK

A régi kert ősszel, olf.

Műcsarnok 1909. tavaszi kiáll.

Gulácsy Lajos MDK

Alkonyat, olf.

Műcsarnok 1904. tavaszi kiáll.

Gulácsy Lajos

MDK

Susogás, olf.

Művészet 1905/6. téli kiáll.

Gulácsy Lajos MDK

Zivatar után, olf.

Gwynplaine, olf.

Mücsarnok 1903/4. téli kiáll.

Gulácsy Lajos MDK

Menekülés, olf.

Műcsarnok 1903/4. téli kiáll.

Fa Gulácsy MDK

Tükör. 1936 nov (Péter A: A hónap...)

Alk. Műnaszkár, III. Modern grafika Bp. 1943
4. l. Figura.

Bernáth: Igy éltünk ~~Bp. 1936~~, 315. l.

Katholikus Szemle 1908, 752, (Ficber: A modern...)

Ernst Mór. 18. aukció, 1921. dec. 55. (Villa Berthel)

Magyar Studio I. 57. l.

Árverési Közl. 1938 dec. 8. zk. 20. l
(Mesi zárdába, Ophelia...

MDK

Gulácsy Lajos

Régi város, olaj
Székelyhidi leány, olaj
Nero, o.paszt.
Tavasz, paszt.
Őszi délután, paszt.
Érzelgős olasz éjszaka, paszt.
Brescia, paszt.
Szent György Céh 14. auk. 1913.

4 1.

MDK

Gulácsy Lajos

Lila hangulat, paszt.
Cadenabbia, paszt.
Venezia éjjel, "
Reggeli képrázat, paszt.
Ébredő, paszt.
Kora tavasz, paszt.

Szent György Céh 14. aук. 1913.

4 1.

MDK

Gulácsy Lajos

Napraforgós Péter, olaj
Kuruzslószerek, "
Régi hollandi hangulat, olaj
Magnosco-copia, olaj
A Karsztból, "
Falu vége, "

Szent György Céh 14. auk. 1913.

4 1.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Olasz táj I.

" " II.

Olasz temető

Európai Iskola 32. kiáll. "Elődeink".
1948. márc.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Házak

Velencei kép

Kislány lepkékkel

Európai Iskola 32. kiáll. "Elődeink".
1948. márc.

GULÁCSY Lajos

90 3. 40
91 1. 47
2. 50
4. 22, 58
5. 69
6. 22, 23
7. 65-66
12. 47

Új Művészet

U1 MUVC8291

Gulácsy Lajos

l. K. 538

Almásy-Tellki X. 1942

184, 185. ff.

1942 - 1944

ALELNÖKÖK

CSÓK ISTVÁN

GEREVICH TIBOR

FARKAS ZOLTÁN

HORVAI JÁNOS

IGAZGATÓ

HUBAY CEBRIAN ANDOR

FŐTITKÁR

LEHEL BÉLA

TITKÁR

KANIZSAI NAGY ANTAL

Gulácsy Lajos

Árverési Csarnok Kat. aukció

31. 7. 1926 - febr.

32 - 41. nem szepel -

Корогуа, ствві VII. 243

Gulácsy Lajos

l. Arv. Csarn. 97. anhúcio
Eat.

U. az 99. ankc. Eat.

" " 103. " "

" " 104. " "

" " 105. " "

" " 106. " "

" " 107 " "

" " 110. " "

" " 111. " "

~~Hanni Francesco~~

Graf.

1957 P. Sala.

(Sz. Milanoban 1846-ban.)

A Regent Street.

Londonnak ezen széles utczáján, a járókelőket s összevissza hajtó kocsikat a köd miatt a háttérben nem lehet jól kivenni. Balról, hol egy piros társaskocsi hajt a háttér felé, a boltok pányváit leeresztették, a melyeken feliratok látszanak, az út közepén a lámpásnál ketten beszélgetnek; jobbról a kettős fogatú nyitott hintót egy kétkerekű, egyfogatos kocsi követi, s kissé idább, a megállitott omnibusz a két hölgy akar felszállni. A járdán két férfi áll: az egyik hátra fordult, a másik balra néz; elől pedig egy hölgy közeledik, de ez csak derékig látható. Jobbkezében butyort tart s baljával ruháját fogja. Kalapját, melynek fekete szalagját kettős csokorra kötötte, toll diszíti, gallérja prém, s szűkujjú barna ruhá, csak dereka testhez álló. Az égbolt felhőzött. Jelzése alul balra: »*P. Sala in Milano, Regent Street London.*«

Aquarell, méretei 46·2 : 28 cm.

1889: VIII. 346. — 1890: VIII. 346. — 1891: III. 163.

Lfeliratos

419

derékkal

ködben ábrázolt

a háttérben

Lálló

a ki

Oltrzete: tollas kalap,

Gulacsi Lajos, festo

A Pécsi Modern Magyar Képtár anyagából az e cikkben közölt képek jegyzéke: Festmények, rekete repr

13.sz.kép."Varostrom",cimü mive,-1910 k.-v.o.52.5+42 cm
Ltsz:73.33. 346.old

Romváry Ferenc: A Modern Magy.Képtár története
Uj szerzemények IV. 333.old

A Jan.Pann.Múz.Évk, XIX. 1974. Pécs

GULÁCSY LAJOS, festő

1971-ben a városi tanács megvette a múzeum számára Dénes Zsófia 24 festmény-és grafikából álló gyüjteményét. Ő értéke Perenczy Károly kései müve, Dénes Valéria és Galimberti Sándor több fontos darabja, stb. A gyüjtemény:
14.sz.-GULÁCSY LAJOS: "KRISZTUS A KERESZTEN", cimü müve. p.ceruza. 177+140 mm. Ltsz: 72.11. 297.ol

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Evkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

GULACSY LAJOS, festő

1971-ben a varosi tanacs megvette a muzeum számára Dénes Zsófia 24 festmény-és grafikából álló gyüjteményét-ről értéke Ferenczy Károly kései müve, Dénes Valéria és DALIMBERTI SÁNDOR több fontos darabja. A gyüjtemény: 13.sz.-GULACSY LAJOS: " NAKONXIPAN", cimü müve. p.ceruza, fedőfesték. 250+327 mm. Ltsz: 72.10. 297.old

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

GULÁCSY LAJOS, festő

Nemes Marcell 1911-ben 80 képet ajándékozott a Kecskeméti Múzeumnak.-E gyüjtemény jegyzéke:
19.-GULÁCSY LAJOS: Olasz park.-Papírlemez,olaj.-48+61 cm.-Jelezve jobbra lent:Gulacsy L.-Katona József Múzeum.-Ltsz:56.52.-13.kép. 298.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

GULACSY LAJOS, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része 14 évi megvaltással 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtarba. Festmény, grafika alkotja zömmel a kivalasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 1981. 245.sz.-GULACSY LAJOS: " PRÓFÉTA", cimü müve. Karton, ceruza, akvarell. 42+33 cm. 296.old

KOMLÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtar története
Uj Magyar-arányok III. 287.old

A János Pannonius Múzeum Évkönyve. XVII-XVIII.
1972-73. része, 1975.

GULACSY LAJOS, festő

Az 1969-es suerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatarozott része 14 évi megvaltassal 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtarba, Festmény, grafika alkotja zömmel a kivalasztott anyagot. A Bedő-gyüjtemény, 1980. 229.sz.-GULACSY LAJOS: " SZAKALLAS FÉRFI", cimü müve. p.pasztell, lakkozva. 102+88 mm. 296.old

MONVARY PÉTER: A Modern Magyar Képtar története Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII. 1972-73. Pécs, 1973.

GULACSY LAJOS, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének
meghatározott része 14 évi megváltassal 14 év alatt ke-
rül a Modern Magyar Képtárba, Festmény, grafika alkotja
zömmel a kivalasztott anyyggot. A Bedő-gyüjtemény, 1980.
228.sz.-GULACSY LAJOS: " SAPKAS FÉRFI", cimü müve.
p.pasztell, tus. 210ul30 mm. 296.old

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtar története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius [illegible], 12VDI-XVIII.

GULACSY LAJOS, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyüjteményének meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtárba. Festmények, grafikák alkotják a kiválasztott anyagot. Bedő-gyüjtemény. 1975. 12l.sz.- GULACSY LAJOS: "ÖREGASSZONY", c.müve. p.cer. 188+120 Ltsz: 75.192. 294.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

GULACSY LAJOS, festő

Az 1969-es szerződés szerint Bedő Rudolf gyűjteményének meghatározott része 14 évi megváltással 14 év alatt kerül a Modern Magyar Képtárba. festmény-, grafikák alkotják zömmel a kiválasztott anyagot. A Bedő-gyűjtemény, 1973. 79.sz.-GULACSY LAJOS: "VÁROSTROM", c.műve. v.o. 52+42 cm. Ltsz: 73.33. 294.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Új szerzemények III. 287.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

GULÁCSY LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt, bővitett kiállitásán szereplő müvek jegyzéke:
GULÁCSY LAJOS: "Ablaknál". Vászon, olaj. 61+77 cm.
Ltsz: 57.188. 186.old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. 6cs, 1962

GULÁCSY LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt, bővitett kiállitásán szereplő művek jegyzéke:
GULÁCSY LAJOS: "Nőalak". Papir, pasztell. 24+12 cm. Jelzés, jobbra lent: Gulácsy. Ltsz: 57.190. 186.old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

GULÁCSY LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt, bővitett kiállitásán szereplő művek jegyzéke:
GULÁCSY LAJOS: "Olasz nő virággal" Papir, ceruza. 16,5+10 cm. Jelzés, balra lent: Gulácsy. Ltsz: 57.192. 186. old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

GULÁCSY LAJOS,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár,Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt,bővitett kiállitásán szereplő művek jegyzéke:
GULÁCSY LAJOS: " Papok".Vászon,olaj.31+36 cm.Ltsz.: 57.187. 186.old

SARKADINÉ,HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár,Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménye 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1961.Pécs,1962

GULÁCSY LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt, bővitett kiállitásán szereplő müvek jegyzéke:
GULÁCSY LAJOS: "Sancta conversatione". Lp. olaj. 81+6?.5 cm. Ltsz:60.6. 186.old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

GULÁCSY LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt, bővitett kiállitásán szereplő müvek jegyzéke:
GULÁCSY LAJOS: "Velencei lány". Papir, pasztell. 51+35 cm
Jelzés, jobbra lent: Gulácsy. Ltsz: 57.189. 186.old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. 1-6os, 1962

GULÁCSY LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt, bővitett kiállitásán szereplő müvek jegyzéke:
GULÁCSY LAJOS: " Veronai férfi". Papir, ceruza. 14+9 cm. Jelzés, balról lent: Verona. jobbra lent: Gulácsy. Ltsz: 57.193. 186.old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

The memorial exhibition of Lajos Gulácsy, one of the most remarkable figures of Hungarian *art nouveau*, was staged at Székesfehérvár. Essentially Gulácsy's art is a somewhat belated Hungarian variant of Pre-Raphaelitism, despite its individual style. To escape his own turbulent age the painter, who had suffered a grave psychosis, took refuge in the Middle Ages and the Rococo period. He created a weird dream-world, a city beyond this earthly existence, called "Naconxipan," which he peopled with his heroes—the secret love of Dante and Beatrice and characters born from his fantasy. He had been to Paris, but he liked roaming over Italy best of all, where in towns still reflecting the atmosphere of the Middle Ages he imagined he was living in bygone centuries. He felt a stranger in his own age, which frightened him. The existentialist worries of hectic modern life ruined his nerves. He kept on running away from this life, and the dream-land he had created, a country ruled by the reality of dreams, offered shelter. He painted the scenery and

GULACSY Lajos
UHQ 26(1967)

figures of this imagined town, and that with a curiosity adumbrating secret symbols. The very titles of his paintings are characteristic: "The Mulatto and the Statue-White Woman," "The Magician's Garden," "Dream of an Opium Smoker," etc.

In the years of the First World War the spirit of Gulácsy's art underwent a change. His sensitive nerves were crushed by the terrors of war, his anguish and fear grew out of all proportion and became the persecution mania of paranoia. Compelled by his visions he painted over several pictures he had done before: female bodies, glimmering behind a veil of mist, and underwater visions whirled in his pictures, silvery in their colours, pastel-like and soft. These pictures are related to the symbolism of the end of the century, to the *art nouveau* symbols of Odilon Redon, Alfred Kubin and Fernand Khnopff. By the end of his life he had become completely deranged, and finished up in a lunatic asylum, where he later died. His painting is the finest product of the branch of Hungarian *art nouveau*, reminiscent of English *art nouveau*. Moreover, his visions, coloured by his psychosis, represent symbolism in its ability to pave the way to surrealism.

Németh Lajos

vásárhely
to Paris
Cézanne
on his co
more mo
fact that
Szentend
has but
Barcs
Szentend
mezővás
already
phere th
Szentend
a small
blessed
the Dar
hills risi
spoilt B
with the
hillside
terranea
populati
groups:
workers
workers
and fish
a small
essentia
survivir

Gulácsy Lajos

1932 február 21-én hunyt el; született 1882 október 18-án, Budapest. Apja főmérnök volt: fia gimnazista korában „Szegényház" című képét a Műcsarnokban mutatta be.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Hist. Artium, Bp. 1976. 3-4 k.

2931

Gulácsy Lajos

Nem fejezte be középiskolai tanulmányait, hanem 1900-ban beiratkozott a bpesti Mintarajz-iskolába, ahol ő Balló Ede tanítványa lett.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz.

2938

Gulácsy Lajos

A kötethegő évben (1901) kimaradt az iskolából és 1902-ben Rómába, majd 1903-ban Firenzébe ment, ahol a Művészeti Főiskola előadásait hallgatta.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

2930.

Gulácsy Lajos

1906 óta pedig a Képesti Nemzeti Szalonban állított ki. 1907-ben Márffy Ödönnel (1878-1959) együtt mutatta be műveit az "Ifjonia" galériában.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

293 p

Gulóesy Lajos

1908-ban elnyerte a Ferenc József díjat 4.000 - koronát. A kőcethező években újra Olaszországba utazott, Roma, Genova, Padua, Como és Velencébe.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulóesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

293 l.

Gulácsy Lajos

1909-ben közös tárlata volt Fay Dersővel, majd ugyanez mint a. következő években Nagyváradon. 1908-1910-ben a „Miénk" tárlatain állított ki.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Hist. Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz

2931

Guláesy Lajos

1912-ben önálló tárlata Budapesten Rónai Dénes fényképész műtermében. Tárlatai nem jelentettek nagyobb anyagi sikert a mester számára.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Guláesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz.

293 l.

Guláesy Lajos

Több hónapot töltött el 1913-ban Páduaban és 1914 tavaszától 1915 tavaszáig Velencében tartózkodott. Ekkor tört ki rajta elmebaja.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Guláesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz.

293 f

Guldesy Lajos

A elkövetkező években napjait részben az elmegyógyintézetben töltötte el. 1918-ban az „Aktivisták"-hoz csatlakozott és résztvett a „Ma" tárlatain.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Guldesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz. 293 l.

Gulácsy Lajos

Az 1922-es évi Ernst Múzeumban rendezett önálló tárlata után az elmegyógyintézet állandó betegeként – ott is halt meg 1932-ben.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p. 2931.

Gulácsy Lajos

Élet műveire vonatkozólag megemlítendő, hogy azokra az olasz környezet- az ottani benyomások hatottak leginkább. Giotto, Botticelli, Magnasco képei inspiráltak őt.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Hist. Artium, Bp. 1970. 3-4 sz. 294 p.

Guláesy Lajos

Abban az elragadtatásban, hogy otthon-ra talált alkotta meg Rómában képét „A művész áhítat-"át. Kedvenc olasz mesterek műveit másolta.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Guláesy. Acta Hist. Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz.

294 l.

Galdósy Lajos

A régi olasz irodalmi művek hatása alatt festette meg „Dante és Beatrice találkozás"-át. Magyarországról való távozása után egy új világot teremtett meg a maga számára: Nakonxipan.

Szabadi Judit: The artistic life of Lajos Galdosy. Acta Hist. Artium, Hg. 1970. 3-4 k. 294 l.

15

Guláesy Lajos

1903-ban, amíror elkezdett festeni, önarcképét alkotta meg egy dombos olasztáj hátterével; a mű nagy fokú fepültségről tesz tanuságot.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Guláesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz.

294 p.

Gulácsy Lajos

egy külön fantasztikus világot teremtett magának („Naconxypán"); ennek lett lakója, míg idegei felmondták a szolgálatot.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

300 l.

Gulóesy Lajos

A „Vesta püz", a „Varázsló hertje" a „Rózsa énekе" és az „Ének a szabadban" nem mutatnak fel stílus azonosságot az angol festők műveivel.

Szabadi Judit: The art and life of Lajos Gulóesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

2991.

Guláesy Lajos

1904-ben alkotta meg „A rózsa énekhe" című művét, amelyet egyideig a mester legsikerültebb művének tartotta.

Kabadi Judit: The life and art of Lajos Guláesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

299 p.

19

Gulácsy Lajos

Az „Art Nouveau" stílusa nem hagyott nyomot művein, kivétel csupán az 1907-ben alkotott a „Zarándok hazatérése" című képe.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 k.

300 l.

Gulácsy Lajos

E művön észrevehető Kandinsky korai „Art Nouveau" alkotásainak hatása. Grafikái ezzel szemben határozott Art Nouveau irányzatot mutatnak fel.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Hist. Art. Bp. 1970. 3-4 sz. 300 l.

Gulácsy Lajos

21

Kiemelhetjük ez irányzatot képviselő grafikáit mint „Paolo és Francesca" „Bovaryné barátja", a Bohoc szegfűvel" és „Cökxpon."

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy: Acta Historiae Artium, Bpest. 1970. 3-4. sz.

3021.

Guldesy Lajos

Azonban hamarosan tultette magát az „Art Nouveau" stilusán s egy uj kifejezési módot keresett, melyet aztán meg is talált „Nakonxipan"-ban

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Guldesy. Acta Historiae Artium, Bpest, 1970. 3-4 k. 302 l.

Gulácsy Lajos

Lakósai, nereplői e képzelt világban
középkori lovagok, bamba nézők, kecses
Rokokó hölgyek, gonosz, ris groteszk
bábuk.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos
Gulácsy. Acta Historiae Artium, Buda-
pest, 1970. 3-4 m.

3021

Gulácsy Lajos

Ily stílusban alkotta meg „Minuett", valamint „Hölgy kalapban" című képeit. A „Bolond és a katona" egy újabb változatot mutat be stíluskézségéről.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970.

308 l.

Guláesy Lajos

„A mulatt és a pobor fehér asszony" című alkotásával véglegesen szakít Rokokó irányzatával s így következik „Reneszánsz" periodusa.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Guláesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz. 308 p.

Gulácsy Lajos

E korszak egyik jellegzetes alkotása „Az elragadoltatás" majd ezt követően „Golgotha" 1914-ben elmeje mór elborult, rémképeit veti vászonra.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4. sz. 310 l.

Gulácsy Lajos

Egy idő" mulva azonban magához tér s megfékezi szabadjára engedett képzeletét. E korból származnak „Rózsalovag" és az „Ópiumszívó álma" című művei.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Bpest, 1970. 3-4 sz.

310 f

Gulácsy Lajos

Egy képét a „Rokokó Koncert" címűt
részekre vágta s azokat átfestette.
„Arte vita natura" közeledés a szür-
realizmus sőt még az absztrakt irányzat
felé.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos
Gulácsy. Acta Historiae Artium,
Bpest, 1970. 3-4 sz. 310 l.

Gulácsy Lajos

Pályafutása a Pre-Raffaelita, Rokokó és szürrealista korszakokra tagozódik, azokat azonban semmiféle logikai tartalom nem fűzi össze.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4/2.

315 l.

Gulácsy Lajos

Művészi teljesítményének csúcspontját „Ars vita natura" című művével érte el. Nem igyekezett azonban javítani festészeti technikáján, nem akart „jobban" alkotni az idők folyamán.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy.
Acta Hist. Artium, Budapest, 1970. 3-4. 314.

Gulácsy Lajos

Nem úgy mint kortársa a zseniális Csontváry, ari alkotásainal mindig a megfelelő „módszer"t próbálta érvényre juttatni.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 k.

3/4 l.

Gulóesy Lajos

Pályafutása során „kubista", „futuris"-ta" sőt „Collage" műveket is alkotott 1918-ban a magyar Aktivisták tárlatán is bemutatta műveit.

Szabadi Judit: The art and life of Lajos Gulóesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3–4. k. 314 l.

Gulácsy Lajos

A tanulmány kapcsán közölt reprodukció:

1.) Paolo and Francesca, 1903, rajz, akvarel, fehér testszín. M. Nemzeti Galéria.

Szabadi Judit: The art and life of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4. m. 294 l.

Gulácsy Lajos

A tanulmány kapcsán közölt reprodukció:

4. p. Dante és Beatrice találkozása, 1904-1907, olaj, vászon.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

2958.

Gulácsy Lajos

A tanulmány kapcsán közölt reprodukciók:

3/ A rózsa éneke. 1904. olaj, vászon, Dr. Rácz István, Budapest, tulajdona.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 t.

2981.

Gulácsy Lajos

A tanulmány kapcsán kéjölt reprodukció:

2./ Önarckép, 1903, olaj, vászon, Hídas László tulajdona, Budapest.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

2957

37

Gulácsy Lajos

A tanulmány kapcsán közölt reprodukciók:

5./ A zarándokok visszatérése: 1907, olaj, vászon, Vágó Pál, Budapest tulajdona.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz. 300 l.

Gulácsy Lajos

A tanulmány kapcsán közölt reprodukció:

6/sz. Minüett. 1908-1911. Pasztell, Dr. Rácz István, Budapest, tulajdona.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4. sz. 301 l.

39

Gulácsy Lajos

A tanulmány rapcsán közölt reprodukció:

7. sz. Rokokó 1908-1911. Pasztell, Várkonyi Zoltán tulajdona, Budapest.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4. sz.

302 l.

Gulácsy Lajos

A tanulmány kapcsán közölt reprodukció:

8. sz. Bohóc szegfüvel, 1907-09. Olaj, vászon. M. Nemzeti Galéria.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz.

303 l.

Gulácsy Lajos

A tanulmány során közölt reproduk-
ció:

9./sz. „Ostoba Rülönös társaság a hídon át-
kelve", 1909; olaj, vászon, Szmetana Ernő
Budapest, tulajdona.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gu-
lácsy. Acta Hist. Artium, Rp. 1970.
3-4 sz.

304 l.

Gulácsy Lajos

42

A tanulmány rapcsán közölt reprodukció:

10/sz. A bolond és a katona, 1909-1911.; olaj, karton, Dr. György Ernő, Budapest, tulajdona.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4. sz.

305 f.

Guláesy Lajos

A tanulmány kapcsán közölt reprodukció:

11 p./ Vasárnap Comoban, C., 1910. Olajkarton; M. Nemzeti Galéria, Bpest.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Guláesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

306 l.

Gulácsy Lajos

A tanulmány során közölt reprodukció:

12. p. Cökxpon, c. 1910. olaj, tus, papír,

Kende Jánosné, Budapest tulajdona.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos

Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3–4 p.

3071.

Gulácsy Lajos

A tanulmány kapcsán közölt reprodukció:

13. sz. Elvagadtatás. 1909-10. Olaj, Janus Pannonius, Pécs, Muzeum tulajdona.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4. sz.

309 l.

46

Guláesy Lajos

A tanulmány rapesán közölt reprodukció:

14. sz. Golgotha, 1912; olaj; Dr. Rácz István, Budapest, tulajdona.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Guláesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz. 311 l.

47.

Gulácsy Lajos

A tanulmány kapcsán közölt reprodukció:

15. sz. Az opium szivó álma; 1913-16; olaj, vászon. Dr. Ilbrigsi Gábor, Budapest, tulajdona.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Hist. Artium. Bp. 1970. 3-4 sz.

312 l.

Guláesy Lajos

A tanulmány kapcsán közölt reprodukció:

16. sz. Arte vite natura, C. 1916. olaj, vászon. Kolozsvári Ernő, Győr tulajdona.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Guláesy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz.

313 l.

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó cikke Bálint

A.-nak: „Gulácsy Lajos", Nyugat, I. kötet, 1912. 739-40 l.;

„A „MA" csoportos kiállítása", Nyugat X. kötet, 1918., 601-602 l.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Dpest, 1970. 3-4 sz. 315 l.

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmánya

Bálint A.?-nak, „A dekadens festő élet-rajza", Nyugat, 1922.; 1108-1110 l.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz.

315 l.

Gulácsy Lajos

művészetéhez vonatkozó tanulmánya Dutka Á.-nak „Erdélyi Viktor és Gulácsy Lajos"; Nagyvárad c/mű napilap, 1911. V. 17.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium. Budapest, 1970. 3-4 p. 315 l.

Gulácsy Lajos

művészetéhez vonatkozó tanulmánya

Eisler M. J.-nek „Gulácsy Lajos", Magyar Művészet, 1933.; 65-69 l.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

315 l.

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmánya:

Elek A.-nak „Gulácsy Lajos", Nyugat,

1922. 1177-781. 4

Szabadi Judit: The life and art of Lajos

Gulácsy. Acta Historiae Artium, Buda-

pest, 1970. 3-4. p.

315 f.

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmánya:
Füst M.-nek „Párbeszéd Gulácsyról", Nyugat, 1909. 416 l.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

315 l.

Gulácsy Lajos

műcészetére vonatkozó tanulmánya:

Juhász Gy.-nek, „A szépség betege"

Magyarság, 1925. február.

Szabadi Judit: The art and life of Lajos

Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz.

3151.

Guláesy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmánya,
Kállai E.-nek: „Új magyar piktúra"
1900-1925; Budapest, „Amicus" 1925,
98-100 l.

Szabadi Judit: The life and art of
Lajos Guláesy: Acta Historiae Artium,
Budapest, 1970. 3-4 m. 315 l.

57

Gulácsy Lajos

művészetere vonatkozó tanulmánya:
Kárpáti A-nak „Gulácsy Lajos": A
„Gyűjtő"," 1-2 szám 1913. 44-45 l.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos
Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4. sz.

315 l.

58

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmánya

Kárpáti A.-nak, „Gulácsy Lajos" Pesti Napló, 1938. aug. 14.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p.

315 l.

59

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmánya:

Keleti A.-nak „Harminc éve halt meg Gulácsy Lajos," Magyar Nemzet, 1962. febr. 21.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 sz.

3151.

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmánya

Keleti A.-nak „Signor Luigi Rómában", Élet és Irodalom, 1963. máj. 15.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4. sz.

315 A

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmányok:

Lehel F.-nek: „Gulácsy Lajos elveszett festő", Budapest, Amicus 1922.-

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 k. 315 l.

62

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmányok:

Lyka Károlynak: „Gulácsy Lajos," Magyar Művészet, 1932. 129-130 l.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4. p.

315 l.

Gulácsy Lajos

művészetének vonatkozó tanulmányai:
Pogány Ö. G.-nak: „Gulácsy Lajos művészi hitvallása": Szabad Művészet, 1937. 87-88 l.

Szabadi Jolán: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3-4 p. 315 l.

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmánya:

Pogány Ö-nek: „A magyar művészet forradalmárai. Gulácsy Lajos." 1947.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3–4 p.

315 l.

Gulácsy Lajos

művészetére vonatkozó tanulmányok:

Szegi P.-nak „Gulácsy Lajos", Tér és Forma 1947. 159–193 l.

Szabadi Judit: The life and art of Lajos Gulácsy. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 3–4. k.

315 l.

Gulácsy Lajos

a szürrealista-szimbolikus művész azonosította magát a Kassák Lajos által kiadott „Tett" és „Ma" célkitűzéseivel.

N. Z.: Hungarian Zetivism. The New Hungarian Quarterly, Budapest 1974. 54. p.

1801

Gulácsy Lajos

Budapesti gimnazista korában – a múlt század 90-es éveiben – a Műcsarnok zsűrije kiállításra fogadta el a Szegénység laka c. képét. Ma a Nagy István gyűjteményben. A2 Olasz mese ugyanitt. (A képet annak idején Kosztrányi vásárolta a festőtől.)

Dévényi Iván: Modern magyar festőművek; Műgyűjtő, 1971. 1. sz. 5. l.

Gulácsy

a MA c. folyóirat első szakaszá-
ban műveit reprodukálja.

Beke László: Képzőművészet a MA tíz
érfalyamában.

Kritika, Budapest, 1971. 3 (?)

Gulácsy Lajos
festőművész

- Gulácsi betegségével is sokat foglalkoznak az orvostudományban. Önála a képek tanusága szerint egy befele forduló, befele néző alkat nyilvánul meg. Mi erről a véleménye, ő a társadalmi vonatkozásaiban mennyire felel a saját korának ?

- Felel, feltétlenül felel. Nagyon sok Ady verset lehetne idézni, amelyik szinte azonos ez a jaj félek, félek, a menekülés, mindaz ami a szimbolizmus óta, s a századfordulónak a szorongásos világába felvetődött az nagyon egyéni hangon rezonált Gulácsiban.
Csontváry és Gulácsi véleményem szerint abban rokonok voltak hogy mind a kettő valahogy eljutott a mitosznak a küszöbéig, tehát tovább ment, még hogyha Csontváry aki mindig a látványt akarta festeni hallatlan mély dimenziókat tudott ebben a látványban, a konkrét képben megidézni.
Csontváry sokkal inkább általános, valamilyen kollektiv mitoszt keresett, hiszen a Cédrusain keresztül a nagy, a népek érdeke, a nép mitoszát kereste valahogy.
Gulácsi inkább az elmagányosodó embernek a belső szorongását vetitette ki egy olyan korban, amikor ez a müvészetben egyre jobban megfogalmazódott és amelyik zseniálisan elővetette már mindazt a katakizmát, amelyik majd a [illegible] évek után egész Európát elárasztotta. Ő tehát inkább így az egyéni pszichének a mély rétegeiben jutott el a valóságnak a nagyon nagyon fontos elemeihez, azt élte át és azt fejezték ki. Hogy ez néha menekülés, vagy [illegible] tént vagy aztán pszichotikusan ezek mindig a konkrét kulcstáshoz tartoznak, de ő ugy menekült a kortól, hogy magával

1979. IX.4. TV. 21.45 /Kinó/.
- Művészeti Magazin

vitte annak a kornak az összes szorongását.

- Gerevics József a budapesti Pszichiátriai Klinikán tanársegéd. Évek óta foglalkozik Gulácsi Lajos festészetének és betegségének összefüggésével, kutatásával.

- A művészet patológiai kutatások, a sorselemzések, a biográfiai és patográfiai elemzések rendkivül fontosak nemcsak a pszichiátriában, hanem a művészettörténészet számára is. A pszichiátria számára azért, mert a jelenkori pszichiátria kérdés feltevéseihez egészen különleges speciális módszereket kinál.
Ilyen speciális módszer a patográfia tudománya és éppen Gulácsi Lajos esetében azért szerencsés helyzetben vagyunk, és a szerencsést most itt idézőjelbe teszem, mert köztudott, hogy elmebetegségben szenvedett.

A köztudat a nakonkszitán álomvolágáról ismeri leginkább talán Gulácsi betegségét. Annyit mindenképpen el kell mondanom, hogy a Nakonkszitán álomvilága 1914 után már nem jelentkezik sem festészetében sem az életrajzi adatokban, a korrajzában sem szdrepel ez a név. Tehát mindaz, amit nakonszipán néven ismerünk 1914 előtt jött létre Gulácsi művészetében és képzeletvilágában, tehát a betegségnek a legkorainbb fázisában és a betegség előrehaladásával a nakonkszipán megszünt.

- Hogyha azt a dátumot a 14-et elfogadom végső soron azt megelőzően egy különös ember volt, aki tudjuk, hogy középkori öltözékben járt, különös dolgai voltak, de az elmebetegségnek, konkrétan a skizofréniáról van szó ugye ?

- Igen

- a nyomait nem lehetett észrevenni, csak egy elvágyódást egy nem létező világba nakonkszipánba.

- Igen, valóban igy van, bár voltak olyan csomópontok 1914 előtt is, amik miatt a kortársak egy része már betegnek tartotta. De klinikai szintet ez a betegség még nem ért el.

- Tehát fokozatosan alakult ki ?

- Egészen fokozatosan, alattomosan, szinte észrevétlenül. Ebben az észrevétlen fejlődésben tulajdonképpen időnként jelentkeztek csak ugynevezett subok, zajlások, amik igen jellegzetesek a skizofréniába.
Gulácsi élete utolsó 13 évét megszakitás nélkül elmegyógyintézetben töltötte. Nincs arra adat, hogy ezalatt a 13 év alatt bármiféle művészi értékü alkotást létrehozott volna.

Ha korai képeit nézzük akkor azt látjuk, hogy az 1896-tól 1910-ig festett képein elsősorban az olasz kisvárosok hangulatát eleven élménye kap művészi megfogalmazást.

Később a képeiből és elsősorban Nakoncipán képeiből a konkrét eleven élmény elvész és tulajdonképpen már csak a képzelt világa, tulajdonképpen egy hermetikusan zárt belső-világ ábrázolódik a képeken.
Nagyon rapszodikusan is dolgozott, tehát voltak nagyon erős alkotó periódusai és voltak olyan időszakok, amikor szinte semmit nem alkotott. De talán az is jellemző a huszadik századi művészre, hogy torzokban, csonkán hozza létre életművét.

- Igen. Örökölt ő valamiféle betegséget, vagy örökölt-e tehetséget a családja révén ?

- Betegséget semmiképpen sem, hiszen nem ismeretes az, hogy felmenő ágon Gulácsi rokonságában bármiféle betegség is lett volna.
Az kétségtelen, hogy Gulácsi édesapja különös ember volt, de semmi több. Édesanyja pedig az én tudomásom szerint teljesen egészséges volt.

- Még azt szeretném megkérdezni, hogy végülis vonalakból, foltokból, tehát festői megjelenítési formákból is következtet ugye, mert eddig csak a témákról beszéltünk ?

- Feltétlenül, bár hozzá kell tennem azt, hogy ebben a kérdésben nagyon óvatosan halad előre a kutatás egyrészt azért, mert a pszichiátriai kutatás nem előzheti meg a művészettörténeti, stilus kritikai kutatásokat és ezeknek eredményeit és itt elsősorban Szabad Judit és Szivia munkásságára gondolok, feltétlenül fel kell használnia.
Másrészt pedig nagyon nagyon óvatosan kell és lehet a művekből a személyiségre és betegségekre következtetni. Éppen azért, mert a XX.században a művész szinte elemi követelménye, hogy idézőjelbe skizofrénből megtanuljon írni festeni. Éppen emiatt nagyon nehéz aztán a produktumokból meghatározni azt, hogy milyen személyiség is az illető.
A kérdést a hitelesség fogja eldönteni.

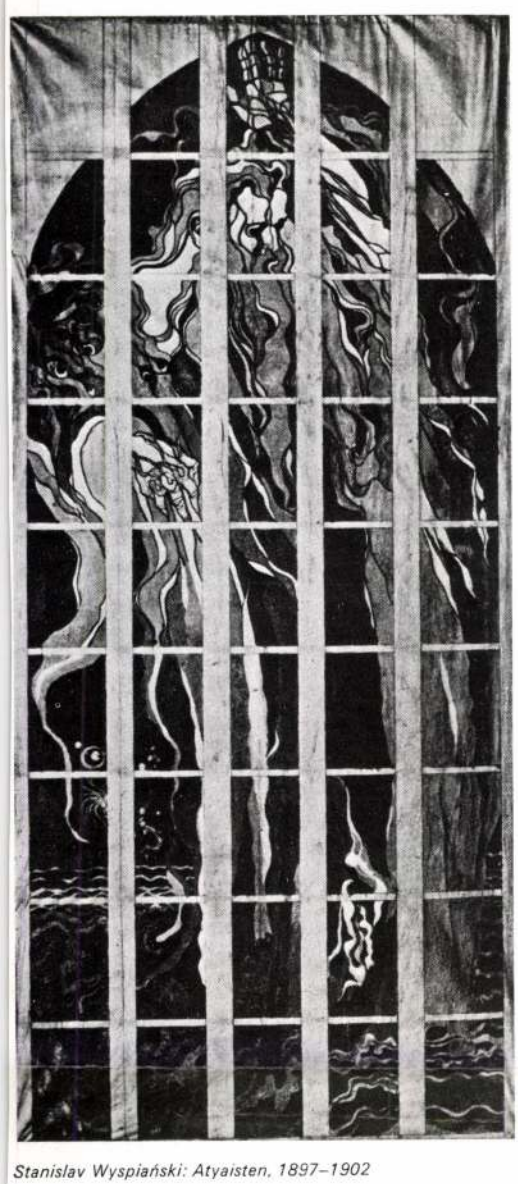

Stanislav Wyspiański: Atyaisten, 1897–1902

így-nem-lehet érzésének a jogosságát, s amely úgyszólván ugyanazokat a tragikus szavakat váltotta ki Adyból és Hofmannstahlból: „Minden Egész eltörött" – illetve „Minden részekre esett szét számomra, a részek újabb részekre, és semmit sem lehetett többé egy fogalommal átfogni". E részekre esett, dirib-darab valóság művészi egybefogásának kísérlete szükségképp felveti a szimbolizmust, és csakugyan, a monarchia kultúrájának egyik legfontosabb tényezője a szimbolista irodalom: Kafka sem mentes tőle, Ady sem, a cseh és a lengyel művészetben pedig egyideig domináló áramlat, mint példázza Wyspiański esete.

A kortárs magyar irodalomban tehát jelentkezett a szimbolizmus, sőt a korabeli filozófiában is megfigyelhetők az európai kortárs szellemi áramlatokkal rokon törekvések. Bár az elmaradott viszonyok miatt nálunk még az evolucionizmus vulgáris változata és a pozitivizmus képviselete is haladásnak minősült, de kísérlet történt már a pozitivizmus meghaladására is. Palágyi Menyhért biológiai idealizmusa egyidőben közvetlenül az életfilozófia határmezsgyéjére jutott – mégpedig önállóan és a nyugateurópai gondolkodókkal egyidőben. A századfordulón pedig nálunk is megjelent a pozitivizmus túlhaladásának irracionális, zsákutcába torkolló változata: a teozófia és a gnosztika, amelynek a művészekre is ható képviselője Schmitt Jenő Henrik volt. Megfogalmazásai gyakran rokonok Komjáthy Jenőével, Csontváryéval, a gödöllői Nagy Sándor pedig közvetlenül hatása alá is került. A századforduló éveiben kibontakozó Wagner- és Ibsen-kultusz pedig arra is utalt, hogy a közönségben is kialakult a szimbolizmus iránt fogékony réteg.

Vajon a képzőművészetben is található életerős szimbolista áramlat? Egyértelmű választ nehéz lenne adni. A magyar képzőművészetnek túl sok „behozni valója" volt még a századfordulókor, hiszen a naturalista-impresszionista periódus – azaz az érzéki-szenzuális alapokon nyugvó festői módszer – nálunk elkésve jelentkezett, a Nyolcak művészei pedig már a modern európai képzőművészetnek a szimbolizmus utáni szakaszához kívántak kapcsolódni. A nagybányai alapvetés ugyancsak erős volt, hiszen még a lírai plein air piktura lehetőségeit szűknek érző neósok sem igen tudtak túlemelkedni a lényegében impresszionista alapvetésen. Az a Rippl-Rónai József, aki a Nabis társaként ott volt a francia szimbolizmus bölcsőjénél, érintetlen maradt a szimbolizmus vonzásától, sokkalta jobban érdekelte a mindennapi élet kisrealizmusa és a szintetizálás számára csak formai vetületben volt jelentős. A nagybányaiakat épp hogy csak súrolta a szimbolizmus szele, inkább a poszt-nagybányai periódusban vetődött fel a lehetősége; Ferenczy is kacérkodott a szimbolizmus témakörébe kapcsolható motívumokkal – hiszen a biblikus tematika magában hordta a lehetőséget. De nála is a formai-esztétikai problematika erősebb volt és racionális-intellektuális egyéniségétől egyébként is távol állt mindenfajta misztícizmus vagy szubjektív pszichologizálás. Hollósy pedig a földhöz tapadó plebejus realista, a Courbet-k véréből való volt. Réti megpróbált néha a zsáner motívumkörén belül irodalmias mondanivalót is közölni, ez azonban megállt a fogalmi-illusztratív szinten, hiányzott belőle a szimbolizmusra jellemző jelentés-artikuláció, mélyértelműség. Az agitátor-Krisztus motívumot variáló képeinek ikonográfiai jelentésköre pedig lényegében rokon a magyar szocialista irodalomban a századelőn többízben felmerülő Krisztus-figura értelmezéssel, nem is minősíthető szimbolistának.

Mindennek ellenére mégsem állíthatjuk, hogy a szimbolizmus a magyar képzőművészet fejlődésében csak efemer jelenség vett volna. Nem kell olyan allegorikus-illusztratív megoldásokra gondolni, mint ami Zichy Mihály „A rombolás géniusza" című képét vagy Hegedűs László „Rabiga" című akademikus kompozícióját jellemezte, sem arra a külsődleges, felszíni miszticizmusra, amely Kacziány Ödön „visionárius" képeinek a sajátja – bár meg kell vallani, semmivel sem voltak ezek felszínesebbek, mint a szakirodalomban megdicsért számos külföldi szimbolista festő művei – a valóban a korabeli magyar festészet élvonalába tartozó művészek között is voltak a szimbolizmusnak nemzetközi szintű magyar reprezentánsai.

Ha egész életművüket tekintve nem is lehet Csontváryt és Gulácsyt szimbolistának minősíteni, művészetüknek mégis egyik meghatározó összetevője volt a szimbolizmus, mint ahogy a gödöllői iskola, s ezen belül különösen Nagy Sándor művészete is számos vonásában szimbolista. E művészek szimbolizmusának minősége, jellege és táptalaja eltérő volt. Csontváry szimbolikájának megvolt az egyéni motivációja, némileg pszichózisa illetve az attól determinált világképe éltette – ennek ellenére mégis egyetemes érvényű, ősi szimbólumvilág újjáteremtése és újjáértelmezése. Szimbólumalkotó mechanizmusa lényegében az érzéki-szenzuális, expresszív típusú megoldáshoz sorolható. Jól jellemzi ezt főműve, a *Magányos cédrus*, amely világfa, a Homo Maximus, a nietzschei Zarathusztra-gondolat és a megalomániás öntudat jelképpé magasodó kifejezése, ugyanakkor a szimbolika az érzéki-konkrét, szenzuális szférán belül realizálódik. Ha irodalmi analógiát keresünk – Ady szimbólumalkotó mechanizmusa mutat rokonvonást. Csontváry is teljességigényű művész és gondolkodó, aki nem elégszik meg a széttört valóság pusztán formai, dekoratív szintetizálásával, hanem a mítosz homogén közegét akarja újjáteremteni, hogy a fragmentum-létből az Egészhez juthasson. E totalizáló igény realizálásának egyik elengedhetetlen feltétele a szimbolizmus volt, amely művészetének kardinális összetevője – anélkül azonban, hogy művészetét egyértelműen szimbolistának lehetne minősíteni.

Gulácsy művészete ugyancsak szimbolista karakterű – mégpedig a szimbolizmusnak a szubjektív, mélypszichológiailag motivált típusához tartozik –, jóllehet indulásakor hatott rá a preraffaelista szimbólum-értelmezés, az illusztratív-irodalmi, metaforikus megoldás is. Mégis nála a valóság elől meneküléS, a szüntelen szorongás szülte az egyénileg motivált szimbolikát, a pszichózisa révén felszabadult mélytudat gomolygása tört fel vízióiban. Látszólag őt nem érdekelték annyira a filozófiai-morális problémák, mint Csontváryt, mégis rezonált benne a századelő közép-európai valóságának nyomasztó légköre, pszichózisából fakadó túlérzé-

Körösfői-Kriesch Aladár: Életforrás, 1908 (fotó Tahin)

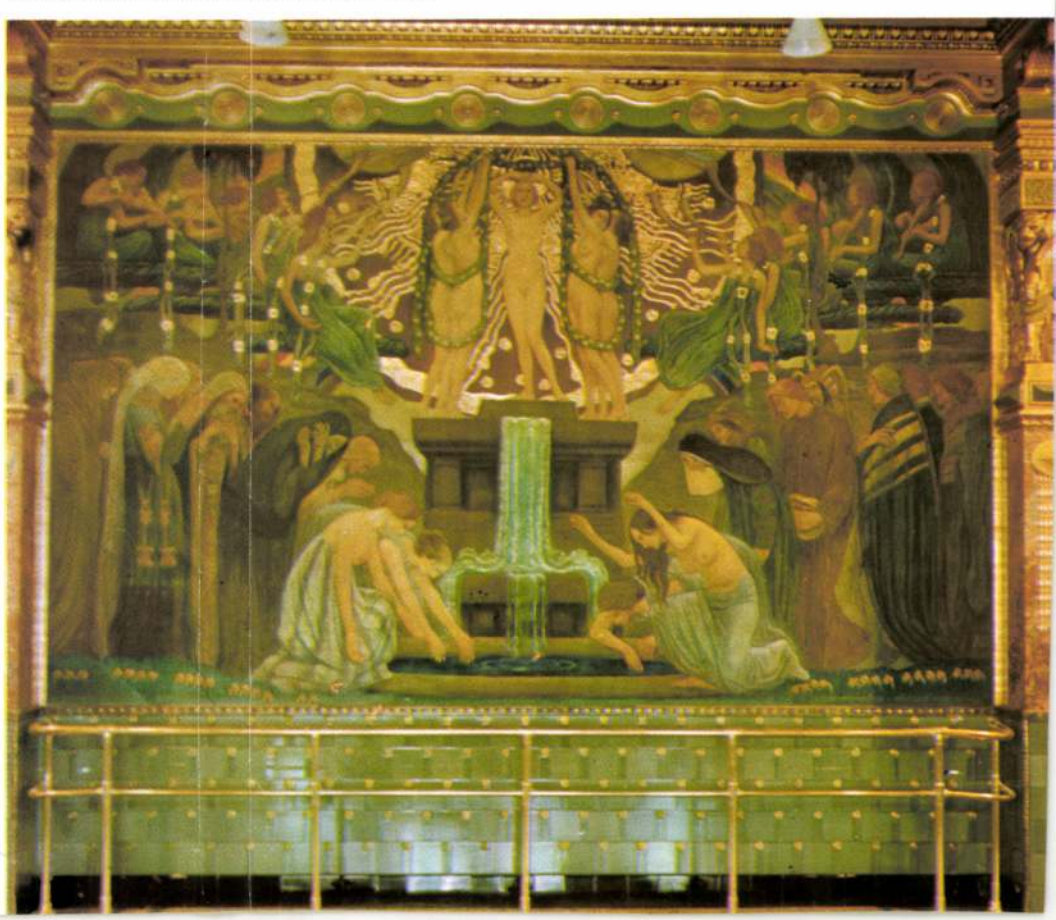

Müvészet, 1975. 12. 29. old.

Gulácsy Lajos: „A vardrabló kertje", 1904 körül

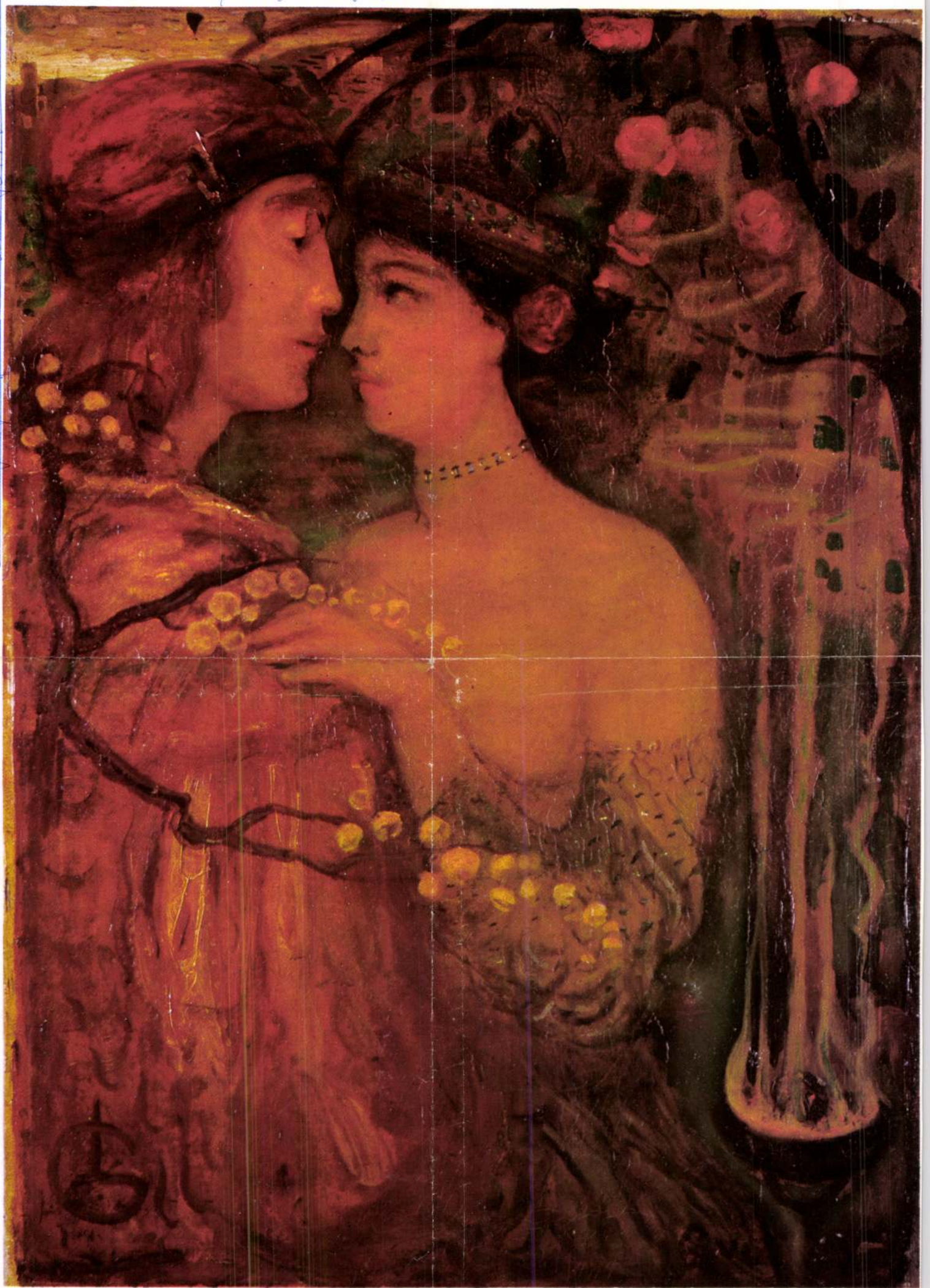

Gulácsy Lajos : Cadenabbia Budapest 1912/10

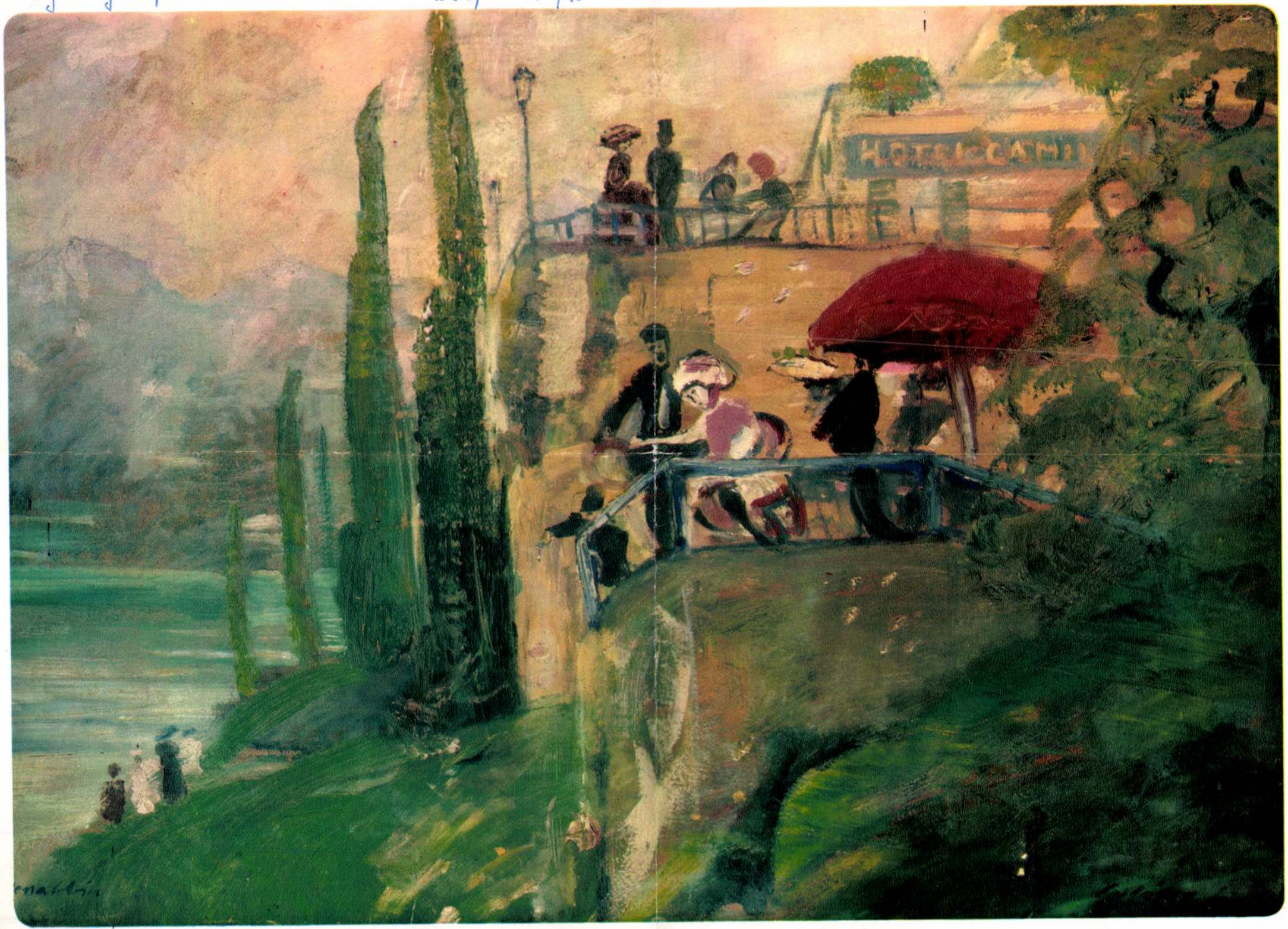

VÁROSLIGET
4

Gulácsy Lajos, festő

Szerepel képe.

– : Értékes művek a 12. képaukción
14.

NÉPSZABADSÁG, 1965. máj. 8.

M.D.K.

Gulácsy Lajos

"Képes albumok a századfordulóról" cimmel Perneczky Géza ir a "Corvina" kiadásában megjelent kötetről, mely a müvész 24 müvének szines repr.-óit tartalmazza. Szabadi Judit tanulmánya elemzi a müvész néhány alkotását.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. dec. 2o.
XIII. évf. 51. sz. 8. lap

Gulácsy Lajos

A kétszázadik kiállitást rendezték meg a Nemzeti Szalonban, melyet Orbán Dezső ismertet a„Képek" c. rovatban. A tárlaton szereplő müvészek: Zemplényi Tivadar, Joachim Ferenc, Kiss Rezső, Heller Ödön, Szontágh Tibor,Heyer Artur, Éder Gyula, Reiszmann R.M., Neumann Sigfried, Bosznay István, Komáromi Kacz Endre, Erdőssy Béla, Gulácsy Lajos, Pentelei Molnár János, Tolnay Ákos, Boemm Ritta, Ferenczy József, Kemény Nándor, Góth Móric, Jobbágy Miklós.
Gulácsy Lajos: "A temetés"/A kép olyan,amilyent csak Gulácsy tud ecsetre kapni"/Régi, nagyon régi lépcsős csarnokban lefelé vonul a temetési menet. A kritika igen élénk fantáziával irja le a festményt. Maga a csarnok rémületet kelt.

ÉLET, Bp. 1911. dec. 17. III.évf. 51. sz. 1561-1562. lapokon.

Gulácsy Lajos

"A temetés" c. kép leirásának folytatása: "Ha Luna gróf valahová becsukta a trubadurt, hát csak ide csukhatta. Vérszagu oszlopok, vastag, rácsos ablak, Vaskarika a falban. Legelől a lépcsőn egy lovag és egy hölgy. Egymásra néznek, de messzire huzódnak egészen a két korlát mellé. Ebből tragédia lesz vagy legalább is házasság; az embernek összevacog a foga,"-mondja beszámolójában Orbán Dezső.

ÉLET, Bp. 1911. dec. 17. III. évf. 51. sz. 1561-1562. lap.

Gulácsy Lajos

Keleti Artur: "A kámzsás festő strófái" cimmel ir "egy kis archaisztikus kiállitásu" füzetről, mely a müvész rajzaival és egy sereg apró, finom kis verssel jelent meg. "Egy szomoru fiatalember halk ritmusai, aki azt mondja magáról, hogy ő "se titán, se poéta, csak mükedvelője a karcsu vonalaknak" Verseiről annyit mond: "egy csendes, szomoru lélek sóhajtásai, akit távoli angyalok ihlettek meg." Majd idézi a müvész egyik mondását: "sok ecsetem ügyetlenül dadog."

ÉLET, Bp. 1912. juli. 7. IV. évf. 27. sz. 871. lap.

Gulácsy Lajos

"Müvészetét a hangulatok finomságai" jellemzik, mondja Margitay Ernő: "A MIENK kiállitása" c. kritikájában.
"Páduai régi templomkert", "Veronai délután" "Régi kert", "Esős délután" c. festményei mind azt bizonyitják, hogy "végig álmodja az olasz éjszakák minden pazar álmát." Csupa lélek minden megnyilvánulása, "izig-vérig müvész".

Folytatás az 1.- sz. céduláról.

ÉLET, Bp. 1910. jan. 23. II. évf. 4. sz. 125.126. lap.

Gulácsy Lajos

Harmadik kiállitását rendezi meg a Nemzeti Szalon helyiségeiben a Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre. M./Margitay Ernő/ "A MIÉNK kiállitása" cimmel ismerteti a kiállitás anyagát, s felsorolja a résztvevő müvészek nevét: Glatz Oszkár, Gulácsy Lajos, Hatvany Ferenc, Jávor Pál, Kosztolányi Kann Gyula, Ripp-Rónai József, Szinyei-Merse Pál, Szlányi Lajos, Vaszary János, Zombory Lajos, Csók István, Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla, Olgyay Ferenc.

ÉLET, Bp. 1910. jan. 23. II. évf. 4. sz. 125-126. lap.

Gulácsy Lajos, festő

A festő nagybátyja volt Gulácsy Lajosnak, aki idős korában életrajzot ír Gulácsy Lajosról.

Fábián Zoltán: Bolyongás Nakonxipánban körül. 62-64

Új Auróra, Békéscsaba, 1976. 8.12.

Gulácsy Lajos 3

Valami csodálator, szinte anyagtalan könnyedséget látunk tájképeiben, csoportképeiben, rajzain. Minden, amit megfest, mintha lebegne, átszellemülten, és nyugtalanul. Ezt a légiességet Gulácsy töréletes mesteri rajztudása ellensúlyozza nagyszeriem

Balint György: A toronyőr visszapillant
Bp. Magvető 1976

I. 652

M.M.F.

Lla

Internet Verry

Fotó

Korrektúra-fönöhét.

Lapok

Hatvidó

Scheiba

GULÁCSY Lajos festő M.P.K.

most lenne 80 éves.

költőbarátja Keleti Artur most irja életregényét.

Napló

Magyar Nemzet 1962. október 13. 4.l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

1976 OKT 22
Utunk

Gulácsy Lajos
Festőművész

1021

Gulácsy Lajos: Önarckép

Bohocsapkás önarckép

Egy Gulácsy-legendával kevesebb?

Még sokan élnek azok közül a Körös-parti tájon, akiknek személyes emlékeik vannak Gulácsyról. Az 1907-es váradi kiállítást mindmáig számontartják, s a megszépítő időbeli messzeség egy zseni képeinek seregszemléjeként vetíti a jelen elé, mintha bizony már az akkori tárlat egyértelműen elfogadtatta volna a művészt. A váradi, ha jól tudom, sorrendben a második egyéni kiállítása volt a művésznek és különösen a Rómában és Firenzében készült képeket mutatta be; azokat az alkotásokat, amelyeken a középkori Itália kél újra életre, mintegy jelezve, hogy Gulácsyban — az angol preraffaelita mozgalom hívéként — erős nosztalgia él nem csupán a középkori szellem, de annak építészeti emlékei iránt is. Furcsa módon, bár esztétikai hitvallása messze esik a csírájában már meglévő holnapos mozgalomtól, baráti köre mégis innen kerül ki. Igaz, Ady ekkor már nincs Nagyváradon, és Juhász Gyula még nem érkezett meg. Abban a társaságban érezte jól magát, ahol a holnapot álmodták. A művészek közül személyesen ismerte Tibor Ernőt, Balogh Istvánt, az amatőr Pozsonyi Jenőt. A sikeres kiállítás után váradinak érezte magát, eljárt a haladó polgárokhoz, képeket ajándékozott, s adott el. Barátai épp úgy voltak, mint ismerősei, s akik még élnek, szívesen élesztik a legenda-tüzeket. Gulácsy váradiságára Juhász Gyula versét is tanúságul idézik. Juhász Gyula a *Gulácsy Lajosnak* című verset 1922-ben írta, a budapesti Ernst Múzeumban rendezett gyűjteményes kiállítás alkalmából, s így emlékezett a Nagyváradon közösen eltöltött napokra:

Lajos, emlékszel Váradon, tavasszal
A kis csapszékben, hol Watteau lakott,
Lerajzoltál, vén márkit, vaskalappal
S tegnapnak láttad már a holnapot.
A Kőröst néztük és láttuk Velencét,
A kávéházban Goethe ült velünk,
Esengtük Grandet Eugenie szerelmét,
A csillagot kerestük, mely letűnt.

Valóban tegnapnak látta már akkor is — az ismerkedés évében, 1908-ban — Gulácsy a holnapot? Valószínű, mert, mint egykori személyes ismerősei vallják: alaptermészete szerint borongós hangulatú volt, de néha ugrató kedvű és igen-igen jóságos és ragaszkodó. A leggyakrabban hallgatagon ült — bár ekkor még majdnem tíz év választja el a NACONXIPAN korszak kezdetétől: Gulácsy Lajos különös álomországának álomalakokkal és álomtájakkal benépesített világának víziójától.

A borongós hangulat, a mélа, de paradox módon mégis szúrós szem — nem egy ilyen önarcképe látható Váradon — valamit már előre vetít az 1914-es világháború kiváltotta idegösszeomlásból. Firenzében érte „az emberiség katasztrófájának híre", lelki egyensúlya megingott, s elkezdte vándorlását az egyik idegklinikáról a másikra, közöttük a váradiba, hogy aztán 1917-től véglegesen elmegyógyintézeti lakóvá váljék, egészen 1932-ben bekövetkezett haláláig.

A késő utókor fantáziáló kedve mindig is szívesen körített a kedvelt vagy éppenséggel kedvenc művész köré legenda értékű történeteket. Így történt ez Gulácsy nagyváradi kezelésével kapcsolatban is. A szanatórium néhány korábbi „freskóját" hozta kapcsolatba Gulácsy ottani kezelésével. Később kiderült, hogy nemcsak a művészhez, de a művészethez sincs sok közük a falképeknek, s azok a patológia fogalomkörébe tartoznak. Ám alig dőlt le egy téves hiedelem, lábra kapott a másik. „Közismertté vált", hogy az 5-ös pavilon mellett lévő elhagyott homokbánya mintegy 50 négyzetméternyi falfelületének domborműveit Gulácsy készítette. Mintegy 25—30 figuráról, nagyrészt portréról van szó, olyan „szobrászati" munkákról, melyeknek egy része szabályos dombormű, másrészt viszont — mi is? — homokkögrafika, vésett barlangrajz, mintha csak a történelem előtti időkből maradtak volna itt. Ezekről a „rajzokról", domborművekről véli tudni az amatőr művészettörténészkedés, hogy Gulácsy munkái. A hiedelem szerint 1915-ben vagy 1916-ban dolgozott ezen a falon Gulácsy, akkor, amikor több ízben is lakója volt a váradi idegklinikának. (Vizsgálódásunkhoz dr. Mircea Traian igazgató főorvos és Kiss Emőke, a szanatórium pszichológusa jelentős segítséget nyújtott.)

Mi derül ki a helyszíni stúdiumokból s a munkákról készült fotók elemzéséből? Mindenekelőtt az, hogy a fal legalább egy féltucat beteg kezenyomát őrzi. Ez annak ellenére megállapítható, hogy a stílusjegyek elemzése alig tizenkét domborművön lehetséges, a többi rajz és relief olyan rongált állapotban van, hogy az értékelés szinte lehetetlen. A vizsgálódás eredményeként legfennebb az volna föltételezhető, hogy esetleg Gulácsy *is* dolgozott a falon. Föltételezhető volna, ám ez is nagyon valószínűtlennek látszik. A *Haragvó ikrek* egymástól elforduló tükörprofilja olyan szabályosan megmunkált, hogy már ez a körülmény is kérdésessé teszi, hogy Gulácsynak valami köze is volna hozzá. A munka egyébként is inkább mesterember kezére vall, mint művészére. A *Dózsa*-fej viszont kis méretei ellenére is annyira robusztus, olyan mértékben sejtet egy nem is rossz szobrászt, és minden festészeti megfogalmazásnak annyira ellentmond, hogy Gulácsy szóba se jöhet. Még inkább vonatkozik ez a *Fejekre*, amely szobrászatilag talán a legtökéletesebb munka, s legfőnnebb a két fejnek egymáshoz való viszonya, a szerkesztés utal paranoiás állapotra. Gulácsy szerzőségére itt sincs a leghalványabb „remény" se. Még kevésbé a háttérből szépen kibomló, de erősen szkizoidnak ítélt, *Az ismeretlen*nek elkeresztelt portréhoz.

Egyetlen szabadtéri alkotást lehetne rokonítani valamelyest Gulácsy stílusával, a *Mennybemenetel*t. Ez a művészien megoldott, de az egyház pontos ikonográfiája szerint készült, szinte testetlenül lebegő alak sugallhatná leginkább a NACONXIPAN periódus szemléletét, ám Gulácsy stílusától ez a munka is elütő. Egyik kompozíción vagy portré-reliefen sem fedezhető fel a legkisebb mértékben sem a középkor művészetét megújítani szándékozó preraffaelita mozgalom stílusa. Egynek sincs — a Názáreti alakot kivéve — szimbólum értéke. Messze esnek attól a jelrendszertől, amelyet az olasz származású Rossetti, az angol preraffaelita mozgalom atyja munkált ki, s amelyet Gulácsy szürrealisztikus oldásokkal a szecesszió irányába tágított, gazdagított. Gulácsy képein, akár az 1914 előttieket szemléljük, akár az azután keletkezetteket, a sajátos stílusjegy egyértelműen felismerhető. Ha el is fogadnók, hogy Gulácsy átkalandozhatott a szobrászat területére, akkor is igen kevéssé volna hihető, hogy áttételesen ne igyekezett volna ugyanazokat a stílusjegyeket megtartani, amelyeket a festészetben következetesen alkalmazott.

Le kell hát mondanunk egy legendáról, legalábbis arról, hogy a hiedelemnek a legcsekélyebb reális alapja volna. A kórházban nem maradt tárgyi emléke annak, hogy Gulácsy betege volt a szanatóriumnak. Igaz, dolgozott benn, de ott keletkezett képei gyűjtők birtokába kerültek, egy tárlatra való ma is előkerülhetne nagyváradi lakásokból.

Gulácsy egész élete egyetlen szomorú legenda: az idegbajon, őrülésen és vakságon át. Ám a váradi idegszanatórium homokfalának legendája minden kétséget kizáróan idegen tőle, és ezt nem csupán a stílusjegyek bizonyítják. Az idő is! A fal ugyanis agyaggal csak gyöngén kötött homoktömb. Erősen romlékony, és hatvan év alatt legalább 15—20 centit gyalul le belőle az idő. Minden esős nap rongálja a paranoid, szkizoid betegek munkáit, akik között lehettek — voltak! — művészek is, de Gulácsy mindenképpen hiányzott közülük. Megítélésem szerint a legrégibb munka sem lehet idősebb 25—30 évesnél.

Gulácsy a festészet nagy alakja, függetlenül attól, hogy alkotásai mikortól és milyen mértékben hordozói a kórtani ismérveknek. Legnagyobb betegségében is zseniális alkotásokat produkált. Juhász Gyula a lehető legpontosabban fogalmazta meg a festő lelkiállapotát, azt, hogy a romlandó lélek miként termékenyítette meg az alkotást, amely egy sajátos külön világ koncepciójában tárul az utókor elé:

Lajos, emlékszel, amikor először
Kerített össze minket alkalom,
A boldogságos, békés délelőttön
Gauguinnek száz lázálma a falon?
A sárga fényben a kövér banánok
S a sárga tájon barna emberek,
Az elveszett Éden, mely fájva fájón
Bennünk zokog, újjong, ragyog, remeg.
S a furcsa bálvány, szent fából faragva,
Mosolya sír és bánata mosoly,
Önarcképem! — mondottad és a zajban
Kacajod bongott, mint ha szél dobol!

KÖTELES PÁL

el loholjunk a nyomában, írva
ounkkal a kezünkben, mint ezt
az igazgatóvá csattintott jóbarát
leforrázott főnök és hűtlen ba-
anulhatta: mindenki addig nyúj-
eddig a vizes lepedője ér.
rosvásárhely: „Ez alkalommal is
ldöm be a szerkesztőségre a
nár... című versemet. Szöveget
rs mellé, mert nem szeretek szö-
övegelni, sajnos, rigmusokban is
milyen rosszul. Verse a példa
an sokszor rágondolok, / Milyen
lamikor, / Még bíztam még ben-
S a régi percet sokszor felidé-
lézni alig sikerül nekem, / Mert
ár az emlékeimet. / S régen be-
et, / Vissza sose jön az elmúlt
rmilyen is volt felednem kell, /
szád csak halványan dereng, /
deznem úgysem válaszol a csend
tudom de a többi úgy elszált, /
ékszem rá, de még mindig na-
e csak a versen kívüli szövege-
ljék.
Székelyudvarhely: A műfordítás-
eteink nem változtak múlt heti
Sajnos, az ön műfordítói stílusa

rót: „Szabadságot adtam neked
m kértél tőlem / (Engem kértél.
/ Mert vágytam a szabadságra /
hogy hiányzikk / Mert nincs /
zt akarnak / Mert nem győzik
s hol keresni / Nincs kitől kér-
n, pedig te nem kérted // S let-
/ Szabadság hóbortban élő /
Nem szabad / Magam rabja /
tó / Önmagát tépő / SENKI". —
szerző most a szerkesztőhöz for-
y-egy sor kiparodizálást kérem,
nyt a versről. Így jár, aki...,
vű várakozót megáldja az isten
yt sem kérek. A formába vagy
yába se kössön lehetőleg bele."
kikötések számottevően meg-
válaszadást. Reméljük, legköze-
azt írja majd elő, mit ne mond-
— az ön szabadságeszméje ne-
s, hogy mit mondjunk.
arosvásárhely: „Mi már tudtuk,
z, / a vágy előszavát eltaposni,
méregfogához érni a kígyónak,
dulva már nem irányítható, / és
re visszacsap." — Bumerángot
keblünkön.

K. JAKAB ANTAL

lini színművészeti és zenei fesz-
Sosztakovics zeneszerző emléké-
ngversennyel nyílt meg. A fesz-
n több mint ezerötszáz művész
fel. Nagy érdeklődés előzi meg
ni-Zanoh együttes, az indiai és
lklóregyüttes, valamint az ele-
és az iraki balettegyüttes szerep-

esti Țăndărică bábszínház tag-
ta Niculescu rendező, Ella Cono-
rező, Brînduşa Silvestru és Cos-
ábszínjátszók — Oslóban norvég
l együtt egy norvég mese szín-
dolgoznak.

os tévéfilm készült Boleslaw
századi Varsó életéről szóló,
regényéből, *A bábu*ból, Ryszard
ben. A főszerepeket Malgorza-
rzy Kamas, Bronislaw Pawlik és
a alakítják.

rs 10. számában Máriássy Judit,
któberi számában Páskándi Géza
i Gyulától.

Grass, Heinrich Böll és Carola
tésében *L 76* címmel új irodal-
ndult az NSZK-ban.

et állam fennállásának 60. évfor-
ül el V. Ordinszkij rendező tévé-
ej Tosztoj *Kálvária* című regénye
két adat a munkálatok méreteire:
tésére: a sorozatfilm 13 részből
zereplőinek száma 500.

rémi Petőfi Színház nagy siker-
e Lengyelországban Jelenia-Gorá-
awban Kocsis István *A nagy já-*
ámáját.

je Lovinovóban helyreállították
amelyben Ivan Turgenyev hosz-
akott és fő műveinek egy részét
1906-ban leégett házat a Turge-
en található leírások alapján állí-
eredeti állapotába.

római császár életéről forgat
Brass olasz rendező Gore Vidal
alapján. A film címszerepét
Dovell alakítja, partnere Maria

(Olaszország) tíz ország képvi-
lt zsüri ítélte oda a négyéven-
a kerülő „Európai díjat" az 1976-
gyermekkönyvek alkotóinak. A
erre Pelot francia írót tüntették
sous la cendre című regényéért.
részesült Janusz Korczak lengyel,
itru román és Maurice Carême
y-egy kötetéért.

Ki hitte volna ...

■ hogy Halász Anna írja: „Még nem értettem akkor, hogy egy színészegyéniség **kisugárzása** a cselekménytől és szövegtől **független**ül **érleli** a közönséget." Radioaktív színjátszás...

■ hogy Vajda Sándor szerint „A darab egészében is érdekfeszítő vita, életképes gondolatok összecsapása, amelynek hullámai nyilvánvalóan partot mosnak és építenek. Tudatunk gyakran ellentmondásos valóságából simítanak homokot harmonikus emberi tökéletesedésünk nyílt tengere felé." Napszúrás és színikritika.

Ki hitte volna...

Másodvirágzó

Csanádi Imre versének első szakaszát rejtik a vízszintes 1., függőleges 35., 43., és a vízszintes 27. számú sorok.

VÍZSZINTES: **1. A versidézet első sora** (zárt betűk: O, Ö, A, Á). 15. Tapasztalatlan. 16. Francia gépkocsimárka. 17. Idegrendszerével felfog. 18. Sakkvilágbajnok volt. 20. Görögország 260 km hosszú szigete. 21. Errefele! 22. Derelyemetélő. 26. Részesülnek valamiből. **27. A versidézet negyedik sora** (zárt betűk: S, V, S. R). 29. BAE. 30. Műtrágya. 32. Viccek főhőse. 34. Szomszédos mássalhangzók. 35. Telep rövidítése. 36. Kén és germánium. 38. Bútordarab. 39. Bór, oxigén és fluor. 41. Kikötői híd. 42. Brazil állam. 43. Vérét áldozza valamiért. 44. Füves területet. 46. Német festő és grafikus, a kölni dadaista csoport egyik alapítója volt (Max). 47. Életműködést kifejteni. 48. Temesvár folyója. 50. A Balaton vizét levezető csatorna. 51. Feltéve, amennyiben. 53. Mint, németül. 54. Edzetlen! 55. Felmenő ági rokon. 56. Román férfi becenév. 58. Elővételi jog, latin eredetű szóval. 60. Levegő része! 62. Tiltott árukkal kereskedő személyek. 64. A Jóreggelt, búbánat című regény írója (Françoise). 65. Szomorúság. 66. Beidegzetté vált készség. 69. Párolgással keletkező légnemű anyag. 70. A bölcsesség istene az egyiptomi mitológiában. 71. Könnyedén, gyorsan fut. 75. Házasságkötés.

FÜGGŐLEGES: 1. Gőgös. 2. Folyó az NSZK-ban. 3. Szovjet gépkocsimárka. 4. Brassó megyei járművek betűjele. 5. Azonos mássalhangzók. 6. Föld, oroszul. 7. Stannum. 8. Újság. 9. Jód és urán. 10. Női énekhang. 11. Azonos betűk. 12. Vesztőhely. 13. ... Joliot-Curie, Nobel-díjas francia vegyésznő. 14. Román női becenév. 19. Segít. 20. Mohamedán vallású berber. 22. Olasz zeneszerző, az olasz operairodalom kiváló képviselője. 23. Darab. 24. Az Aranyos egyik bal oldali mellékvizének román neve. 25. Aki alulmarad a versenyben. 27. Fél talp! 28. Telefonon újra felhív. 31. Tavaszi hónap. 33. Szervezeti egyed. 34. Balázs Béla-díjas dokumentumfilm-rendező (Ervin). **35. A versidézet második sora** (zárt betűk: E, A, S). 37. Fonetikus mássalhangzó. 39. Pénzintézet. 40. Szóösszetételekben: egy. 42. Szigetelő papírlemez. **43. A versidézet harmadik sora** (zárt betűk: F, J, N, H). 45. Huszonnégy óra (két szó). 46. Hozzásegít valakit, hogy önkényesen és feltűnés nélkül távozzék. 48. Szőlőlé. 49. Ő, románul, nőnemben. 51. A Nibelung-ének álnok és harcias hőse. 52. Község a Kraszna bal partján. 56. Háló is, kanál is van ilyen. 57. Elhunyt kommunista író és szociológus, a **Jövő Társadalma** szerkesztője, utóneve kezdőbetűjével. 59. Dollárcent rövidítése. 60. ... emel: megsemmisítő hatállyal tiltakozik valamely testület határozata ellen. 61. A fa hajtása. 63. Hirtelen lezúduló bőséges zápor. 65. Elvakultan dühödt. 67. Norvég váltópénz. 68. Lám. 69. Légnemű anyag. 71. Monte Cristo börtöne. 72. Nem fő. 73. Négyszázötven római számmal. 74. Kicsinyítő képző. 75. Enyhe intés.

(Készítette Rámay Tibor)

A 41. számban közölt, Ősz felé című rejtvény megfejtése: Hévvel haladni a tetőnek, / Boritaná bár köd, homály — / Míg fénybe' most, a lejövőnek / Ragyogva, de mögötte áll!

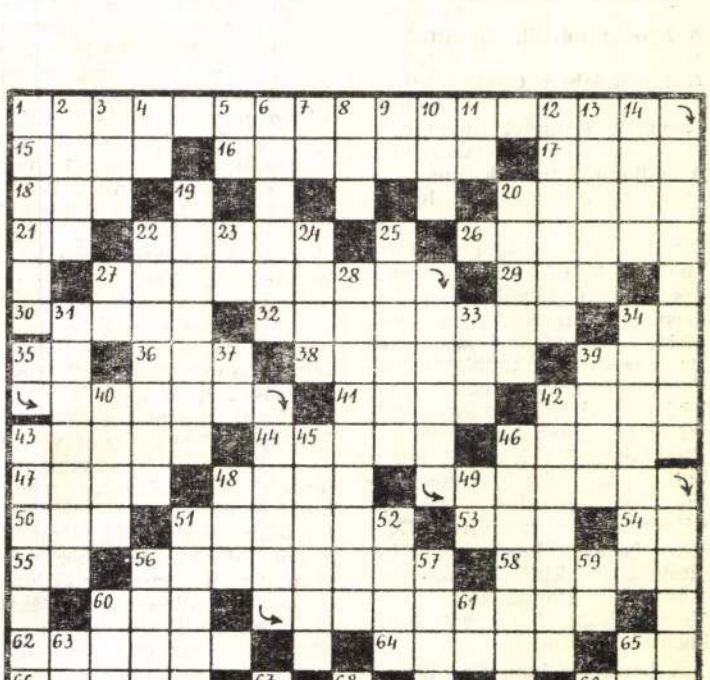

A szerkesztőség címe: Cluj-Napoca, str. Dr. Petru Groza nr. 2.
Telefon: 1 24 20
Az UTUNK előfizetési díja egy évre 52 lej.
Kéziratot nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
40 440

Lajos Gulácsy

Hungarian Review, Budapest, 1971. 8.

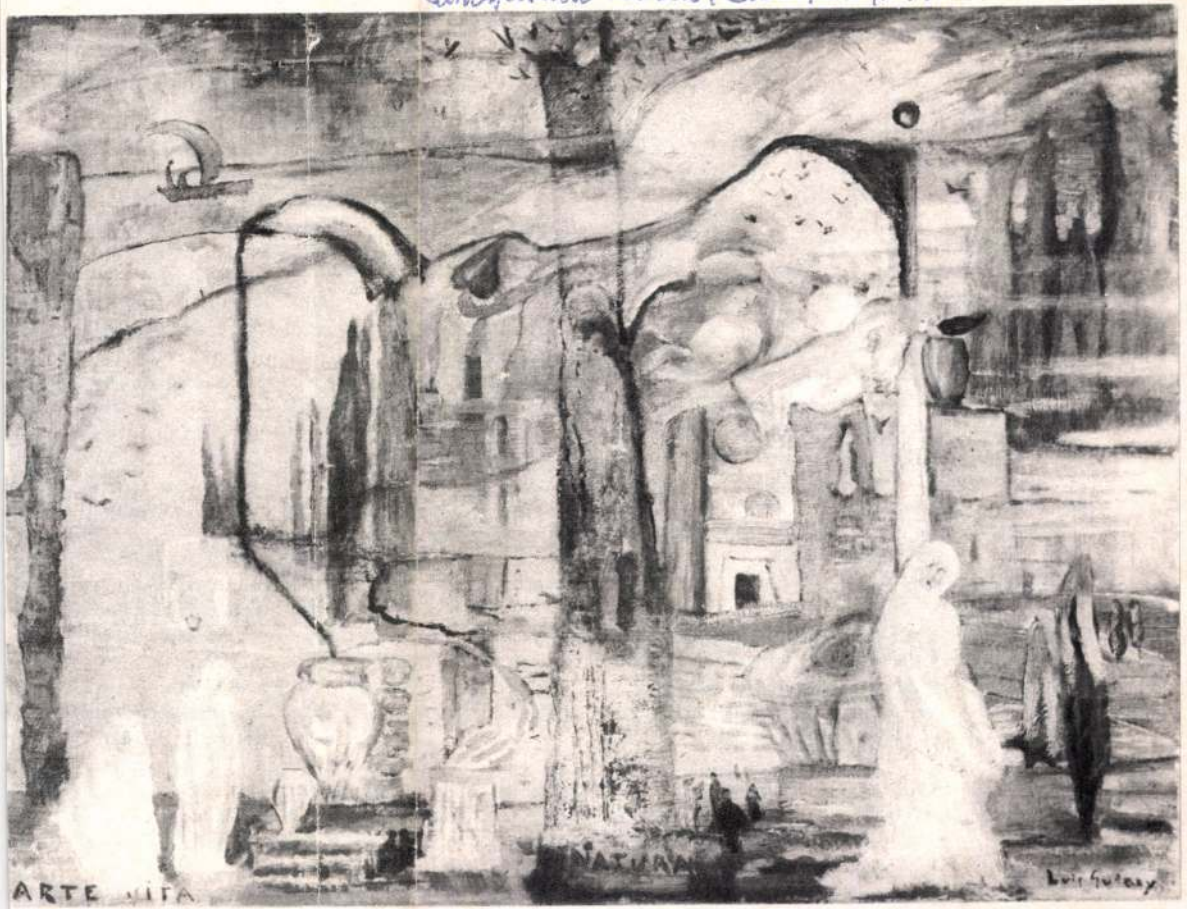

Lajos Gulácsy: Arte vita natura (Property of Ernő Kolozsváry)

Like most of my liaisons, my friendship with Elena lasted from spring till autumn. Because almost all of them were broken off at the time when one most needs warmth, the closeness of a body and a soul, to guard—like the talisman of summer left behind for keepsake—against the bite of untamed seasons. That autumn, however, I would have liked to come to an agreement with Elena as much as only a nineteen-year-old boy can believe in retaining happiness. I thought at that time I could find no girl who would be a better match for me than Elena, who—after governesses, bread-girls and milliners—was the first lady clerk in my life.

Elena clerked for the notary in the old town, and that is where we became acquainted when I took a copy of one of my father's documents to be notarized. And while the notary, pacing his paunch back and forth, dictated the clause to Elena, through the Morse code of our eyes we already understood each other without restraint. So it happened that the same evening we went together to the Old-Town Picture Palace.

Elena was nineteen, just like me, and like her, I too was a clerk: I went to work in a forwarding agent's office in Pest, where I worked maddeningly much for my age. And by the ousness and scruples torturing a boy, nothing like enigma or fuss, but at the same time no harshness or acerbity either; she was neither bashful nor unabashed, in short: she was the ideal dream of a boy such as me, with a modest armoury—a pally mistress who also filled the role of a friend. And really, I was to encounter weeks and months of such unalloyed happiness and satisfaction the first taste of which I can still recall only by clicking my tongue. Yet, in our great hunger we landed in more strange situations than with all the others, taken together. But Elena's calm composure and free and easy airs disarmed everybody, even the policeman who one night lurked after us in the old, decrepit graveyard in the hillside. And only men can bear me witness for how easy and strong one feels if, once in a strait, not shackled by the clinging scare of a woman.

We met four times a week; on weekdays we started our rendezvous in the evening in a quiet fishermen's inn along the Danube, and on Sundays we bid farewell in the same place to the sweet-smelling afternoon. Elena was very fond of the wine-glass, which she approached with the same happy pout as when she was about to kiss. We drank a full litre an evening, which meant that already after three decilitres I felt like I was somewhat hovering, since I could not take liquor, nor did I like it very much, while the remaining seven decilitres only made Elena's colour rise to an amiable degree. This great capacity for alcohol had been bequeathed to her by her genteel Slav forefathers, while on my part even these three decilitres meant a bra-

Gulácsy Lajos Kálmán 1882-1932

A varázsló kertje (nincs repr.)
(Magyar Nemzeti Galéria)

Földes Anna - Mikáhyi Gábor: Költők
művei - művek költői. Bp. 1961. Képz.
Alap K. - 170 l., 53 t.

105. l. 156. l.

Gulácsy Lajos

évről-évre Olaszországba utazott, rajongott a Pre-Raphaelitákértés elkerülte Párizst.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49. sz.

1941

Gulácsy Lajos, festő

Ismét megjelent a Gulácsy-album.

F. R.: Könyvnemle 7.

Népszabadság, Bp. 1977 jan. 11.

Gulácsy Lajos, festő

L.: Csók István

—: A názadforduló .... 11.

Népszabadság, Bp. 1976. nov. 26.

MDK

Gulácsy Lajos

Josiane

Gwynplaine

/Y/.: Márffy és Gulácsy kiáll. Az Ujság 1907. márc. 27.

MDK

Gulácsy Lajos

Szomoru emlékek

Találkozás

Elhagyott dal

/Y/.: Márffy és Gulácsy kiáll. Az Ujság 1907. márc. 27.

MDK

Gulácsy Lajos

Ceruzarajz, repr.

Ma 1918. III.évk. 8-9.sz.

MDK

Gulácsy Lajos

Utolsó kenet, of.

Via Antica, of.

Zivatar előtt, of.

Mücsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 53.l.

Gulácsy M.D.K.

Művei a pécsi Janus Pannonius Képtár Muzeum Modern K
tárában

~ós ~nére: Pécsi megfigyelések

Magyar Nemzet 1963. november 5. 4.l.

MDK

Gulácsy Lajos

Aradi N: Kertészet a képzőművészetben. MN. 1956. aug. 7. Kiáll. a Kertészeti Főiskolán.

Galácsy

Csiatváry-hoz hasonlóan vizmélis. harmóniákat keres.

2

Új Irás 1963. 9. n.

1006. l.

mdk.

Gulácsy

mūve a IX. mūvészeti aukcion

/. Ma nyilik a IX. képaukció (Kinizsi u 12)

Nápstava, 1963, dec 7.

2. L

NDK

Gulácsy L.

az anyag modern részében szerepel

Nemzetk. velencei kiáll. Képzőművészet 1930, 31.sz. 1
145 l.

Gulácsy Lajos

Kepr.:

"Paolo és Francesca" 1903. Ceruza ,akv. és fedő-fehér.

101. kép.

PATAKY DÉNES: A magyar rajzművészet. Bp. 1960.

Képtáblák a szöveg után.

M. D. K.

GULÁCSY Lajos

Közös ziánitása kártfyval az urania kiszeresedésben. (1907.)

Horváth Béla: Megjegyzések Dévényi Iván " Kernstok Károly életutja" cimü cikkéhez

Müvészettörténeti Értesitő 1961. 2-4. sz. 227. C.

MDK

Gulácsy Lajos

Viharban, of.

Arv.Közl. 1929. jun. 4.rk.sz. 2o l.

MDK

Gulácsy Lajos

Félakt, of.

Akt kiáll. OMKT. Mücs. 1925. dec. 24. l.

MDK.

Gulácsy Lajos

Müvei a Völgyessy gyüjteményben

Délamygarország 1965 okt.5.

MDK

Gulácsy Lajos

/f.j./: Vasváry József képeia Müteremben. Pesti Hirlap 1942. jun. lo.

166-

er volt. Az id. és ifj. Fischer von

Gulácsi Lajos, festő

MDk

Sárga ruhás nő c. képe még egyetlen kiállításon sem szerepelt. Most aukción kerül a kép.

–: A művészték: Gulácsi, Vaszary, Mészöly és Medgyaszay képei 2.l

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. dec. 5.

a.d.u

GULÁCSY Lajos festő

3 művét árverezik

(g.j.) 1100 műtárgy kerül kalapács alá az októberi aukción
Magyar Nemzet 1961. szept. 7. 4. o.

MDK

Gulácsy Lajos
festő

Szerelmes pár (repró)

1

Élet és Irodalom, 1962. febr. 17 – 11 l.

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő

magángyűjteményekben sértetlenül megmaradt műveit említi:

Gerlötei, Jenő: Bilanz der Kunstverluste in Budapest
Die Weltkunst, 1957. ápr. 1. 8-9. old

K.S.K.

Gulácsy Lajos

Gulácsi *Gulácsy Lajos* festőművészt február 24-én délután 4 órakor a farkasréti temető halottasházából temetik a református egyház szertartása szerint.

P. H. 1932. II. 24.

Gulácsy Lajos

Gulácsi *Gulácsy* Lajos festőművészt február 24-én délután 4 órakor a farkasréti temető halottasházából temetik, a református egyház szertartása szerint.

M. 1932. II. 24

GULACSY LAJOS, festő

Gegesi Kiss Pál akadémikus kisebb képtárra való an ago
ajándékozott a pécsi Modern magyar Képtár megalapitásá
hoz. Kivánságára a gyüjtemény ma is Borgách Hanna Erzsébet
emlékgyüjtemény nevet viseli, az adományozó művészfeleség
ge után. Igy egy csapásra ilyen művészek alkotásai kerül
tek a pécsi múzeum birtokába, mint: Gulácsy Lajos, müve
37.old

HALLAMA ERZSÉBET: Modern magyar Képtár Pécsett 37.old

Múzeumi Magazin, 1969. 2.sz.

GULÁCSY LAJOS, festő

A Tompa anyagból származó 9 Mednyánszky -kép kiegészíti e festő portréját, Gulácsyt öt kitűnő festmény képviseli, A Tompa gyűjteménynek köszönhető a Képtár Csontváry Kosztka Tivadar: Római híd Mostarban című kiemelkedő képét 78.old

HALLAMA ERZSÉBET: Modern Magyar Képtár Pécsett 87.old

Múzeumi Magazin, 1969. 2.sz.

GULÁCSY LAJOS, festő

1969.jan-ban Dr,Tóth Lászlóné,dr.Kunvary Bella szerzö dése.A gyüjtemény 333 darab.34 védett kép.Barcsay 3 olajkép;Berény négy munkaja,köztük a mester önarcképe; Bernáth Aurél 1937-es tajképe;Egry tizenöt alkotasa;Czó bel virágcsendélete;27 Gadányi kép;Rippl-Rónai pasztell jei;egy Gulácsy portré a legérdekesebb. 39.old

HALLAMA ERZSEBET: Modern Magyar képtar részett 37.old

Múzeumi Magazin, 1969.2.sz. Bpest.

GULÁCSY LAJOS, festo

A legtöbb hamisitója Kosztanak,Ripplnek,van,s akitől le
legjobban fél,az Gulacsy,tömérdek valódi képe és renge
teg utánzata van magá ngyüjtők tulajdonában.Mednyánszky
is mintegy 5000 képet festett,s szinte lehetetlen utá
nanézni ezek sorsának. 43.old

FEMSIK FLÓRA: A kérdőjel eltünik 42.old

Müzeumi Magazin, 1969. 1.sz.

Gulácsy Lajos

a századforduló idején szecessziós stílusban alkotja műveit.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz.

1941

Gulácsy Lajos

Közölt műve, egész táblán, fekete-fehér:

„Dal a fogsóról", olaj, vászon, 84 x 49.5 cm.
1904.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 l.

1931

Gulácsy Lajos

a „Varázsló kertje", „Extázis" a mester nosztalgikus vágyakozásál fejezi ki; a „Mulat és az ababástron nő" "című műve a szecesszió iránti hajlamot juttatja érvényesülésre.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz. 1971

Gulácsy Lajos

a Secesszió stílus kibontakozása idején jellegzetes női alakot mutat a szemlélőnek; emléheztet a preraffaeliták típusaira

Szabady Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49. sz.

1941

Gulácsy Lajos

az emberi test ábrázolásánál ellentétes módon fejezi ki azt Nagy Sándorával szemben.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau; The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz.

1951

Gulácsy Lajos

Tovább: alkotásain mindinkább kibontakozik a szecesszió hatása nevezetesen például két művén: „Idill" és „Don Juan kertjében."

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49 sz. 1971

Gulácsy Lajos

Pályafutásának későbbeni szakaszában azonban eltér korábbi modelljeitől, így például „Vesta szűz" és „Dal a rózsáról" című művein. vehetjük azt észre.

Szabadi Judit: The Iconography of Hungarian Art Nouveau. The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1973. 49. s.

1940

Gulácsy

A század első évtizedének magyar
művészeinek egyik főszereplője volt.

Dévényi Iván: A gödöllői művész-
telep.
Vigilia, Budapest, 1973. nov. 440. old.

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

A Ma kiállításán résztvett

Kéj Béla: A Nyolcak és Aktivisták grafikai kiállítása
Művészet, 1962. április — 33 l.

Gulácsy Lajos MDK

1882-1932.

"A müvész áhitata" 1902

"A hidon bolondos, furcsa népség vonul keresztül" 1909.

"Édeskés délután egy régi kertben" 1914.

Müvei nagyrésze illusztrácio vagy rajz, melyeket egy maga alkotta álombeli országnak Na Comxypan-nak nyugtalanitóan groteszk figuráival és jeleneteivel népesitett be.

PATAKY DÉNES : A magyar raj zmüvészet. Bp. 1960.

40-41. l.

Gulácsy Lajos, Jestő

L.: Keleti Artúr

Sujó R.: Egy nagy könyvnű vén ... 174–175.

KÖNYVTÁROS, Bp. 1970. márc. XX/3.

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő

öt művét közli a szerző:

1) Ismeretlen tollrajz (ördög és egy férfi)
2) Ismeretlen szénrajz (kalapos nő profilban, pipával szájában, mögötte sapkás férfi) (a 416-417. old. között)
3) Ismeretlen rajz (férfi papagállyal)
4) Ismeretlen rajz (férfi egy fekés kisértettel)
5) Na-Conxypan (egész old. színes)

} 432-433. o. között

Bölöni György: Képek között, Bp. 1967.

~~old.~~

/

~~/a cikk megj.:~~

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

1903-ban drámai feszültség-
gel festette meg magát, „Dal
a rózsatőről" című képét egy
időben legsikerültebb műnek
tartotta.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Művészet, 1967. aug. - 16 lap

MD 6/1

Gulácsy Lajos
festő

Az olasz mesterekhez fűződő kódolatát másolatokban rólta le, a régi olasz csodalom iránti tisztelete-ből megfestette Dante és Beatrice találkozását.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Művészet, 1967. augusztus - 16 lap

Gulácsy Lajos
festő

M.D.Y

~~[illegible]~~
1902-ben Rómában járt, majd a következő években Ferenczében, később is gyakran visszajárt Olaszországba.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Művészet, 1967. augusztus - 16 lap

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

Nakonxipán műveiről.

Erdélyi Miklós: Nakonxipánban hull a hó
Művészet, 1967. augusztus - 20 kap.

M.D.L.

Gulácsy Lajos
festő

A „Rózsalovag", az „Ópium szivó álma", az „Arte vita natura" Gulácsy hagyományait idézik.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Művészet, 1967. augusztus – 16 lap.

M.D. 1/1

Gulácsy Lajos
festő

Mintáin egészsége lesse javult a Rohokó-koncerto c. képet szétszabdalta és az így nyert részteleket kudúlettel átfestette.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Művészet, 1967. augusztus - 16 lap.

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

1914-ben lappangó pszichozisa
kitöréseket a Leboly örvényébe
is alámerült. A kátorzitól való
felélmében kátorzis agyrémeket
egy képen huszán egymás melli hányt.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Műveszet, 1967. augusztus - 16 lap

Gulácsy Lajos
1882- 1932.

Székesfehérvárott rendeztek müveiből emlékkiállitást.
„A varázsló kertje" /repr/

Iványka László: Gulácsy Lajos székesfehérvári emlékkiállitásán
Rajztanitás 1966. IV. 36.1.

Gulácsy Lajos

A Nemzeti Galériában 1967-ben a "Magyar festők Itáliában" c. tárlaton bemutatásra került néhány olasz témáju képe:

Dante találkozás a Beatricevel
Raolo és Francesca
Vasárnap Comóban

Vigilia 1967. Vi. 417.l.

Gulácsy Lajos

Müveiből Tompa Kálmán is őrz magángyüjteményében. A gyüjtemény anyagát a veszprémi muzeumban 1965-ben, a kaposvári muzeumban 1966-ban mutatták be.

Vigilia 1966. VII. 487.l.

Gulácsy Lajos, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtárnak Dr. Gegesi Kiss Pál gyüjteményéből sok művet ajándékozott/Forgács Hann Erzsébet emlékgyüjt/. Gulácsy hét művel szerepel, Forgács Hann baráti köréhez tartozott. 221. old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Gulácsy Lajos, Jestő

MDK

Tárlatvezetésen ismertetik
művészetét. (Nemzeti Galéria)

–. A mai kulturális programból

9.

Népszabadság, Bp. 1970. szept. 6.

Gulácsy Lajos

Erdődi Judit: Gulácsy Lajos. - Művészet, 1967.8.sz.
P. sz. 16-20.l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört.Ért. 1970.1.sz. 68-107. l./

82. l.

Gulácsy Lajos

Erdély Miklós: Nakonxipanban hull a hó (Gulácsy Lajos) - Művészet, 1967. 8. évf. 8. sz. 20. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1970. 1. sz. 68-107. l./

80. l.

Gulácsy Lajos

"Apponyi Albert gróf" portréja komolyan megfestett kiváló mü, melyet Kandó László készitett,

Igen sikerült munka Szlányi Lajos vásári képe.

A renaissance hangulatát ébresztgeti abszolut müvészi eszközökkel Gulácsy Lajos két festménye,

"Hegedü" és "Fésülködő nő" c. igen kedves müvek Barta Ernő munkái.

A kritika elismeréssel méltatja a "Tavaszitárlat"-on bemutatott á kotásokat és a fentieken kivül felsorolja a kiállitáson szereplő többi müvészt is a „Cyrano" sign.-val jelölt közleményben.
A müvészneveket lásd: Ligeti Miklós nevénél az alanti jelzet mellett.

ÉLET, B p. 1914. ápr. 12. VI.évf. 15. sz. 469, 474-475. lap.

Gulácsy Lajos
festő

Az 1919-es Tanácskóztatásaság
munkásságát megbecsülte.

Dáványi Iván: Perlrott - Csaba Vilmos
Művészet, 1970. augusztus - 9 lap

Gulácsy Lajos

emlékkiállítása. Székesfehérvár, István Király Múzeum, 1966. Ism. Németh Lajos, The New Hungarian Quarterly, 1967. 7. évf. 26. sz. 195-200. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

91. 1.

Gulácsy Lajos.

hoz hasonlóan egyedül maradt és nem csatlakozott egy művész csoporthoz sem Farkas István.

Bajkay Éva: István Farkas a Pessimist Colourist. The New Hungarian Quarterly. Budapest, 1969. 36. sz. 168-69 l.

Gulácsy

Onaszkép; Dal a rózsatőről;
A ópiumszívó álma c. műve (ennek)
szerepel a „Magyar művészet 1896-1945"
c. tárlaton az Ernst Museumban

Pétek Imre: Háromnegyed század
magyar művészete

Négy művelés 1969 XI. sz. 36 old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Budapester Rundschau

Lajos Gulácsy

1977 JAN 3

BR stellt vor

Lajos Gulácsy

„In Italien schlenderte er tagaus, tagein auf den winkeligen Straßen zwischen alten Häusern oder unter den spitzen Zypressen der Friedhöfe umher wie einer, der sich von der Welt zurückgezogen hat: In eng anliegenden Samthosen, Schnabelschuhen, mit Spitzenjabot und -manschetten und mit spitzer Kopfbedeckung schien er ein wahrer Don Quichotte zu sein", heißt es in der Aufzeichnung eines Zeitgenossen.

Lajos Gulácsy war eine der interessantesten und rätselhaftesten Gestalten der ungarischen Malerei vom Anfang unseres Jahrhunderts. Seiner Kunst widmete der Corvina Verlag, der vor allem Publikationen in Fremdsprachen herausgibt, jetzt die zweite, erweiterte Auflage eines prächtigen Albums, dem eine einleitende Studie von Judit Szabadi beigefügt ist. (Eine Zusammenfassung der Studie und das Bilderverzeichnis wird auch auf englisch, französisch und deutsch gegeben.)

Schon zu Lebzeiten konnte Lajos Gulácsy weder in den Strömungen der ungarischen Kunst, in den Reihen der ungarischen Künstler, noch in den damaligen Bestrebungen der europäischen Malerei überhaupt eingegliedert werden. Er lebte in einer Traumwelt, in einem selbstfundierten Zeitalter; die gesellschaftliche Wirklichkeit und sogar der greifbare, reale Anblick seiner Umgebung ging ihn kaum etwas an. Der einzige identifizierbare Ausgangspunkt dieses phantastischen Traumreiches war die ersehnte italienische Landschaft, die Sehnsucht nach der Renaissance oder noch eher: nach der Epoche des Rokoko.

Gulácsy wurde 1882 in Budapest geboren. Die ärmlichen Verhältnisse, unter denen er aufwuchs, veranschaulichten den typischen Abstieg einer ehemaligen Gentry-Familie auf ein Niveau geistiger Notstandsarbeiter. Das Gymnasium verließ er vorzeitig und besuchte statt dessen die private Zeichenschule eines nicht sehr bedeutenden Malers. Doch auch hier blieb er bald fern und begann immer mehr, seinen eigenen Weg zu gehen. Er streifte hauptsächlich durch Italien, kehrte ab und zu überraschend heim, und nach 1902 stellte er seine Bilder manchmal bei Ausstellungen zur Schau, wobei ihm jedoch weder in der Hauptstadt noch in der Provinz ernsthaftere Erfolge beschieden waren. Er engagierte sich in keiner gesellschaftlichen oder künstlerischen Bewegung, gehörte jedoch zum Freundeskreis des großen ungarischen Dichters Endre Ady.

Gulácsy war 32 Jahre alt, als seine schleichende Geisteskrankheit zum erstenmal ausbrach. Von dieser Zeit an verbrachte er seine Tage abwechselnd in der Irrenanstalt und zwischen den Wänden seiner Pester Wohnung. Während der revolutionären Ereignisse von 1918/19 ergriff ihn noch einmal eine kurze Leidenschaft, er schloß sich den sogenannten Aktivisten an, die moderne, neue Wege suchten, doch dann erfolgte mit dem Sturz der Revolutionen eine noch größere Enttäuschung, eine noch tiefere Krise. Von 1922 bis zu seinem Tode im Jahre 1932 arbeitete er überhaupt nicht mehr.

Gulácsys schöpferische Laufbahn umfaßt also kaum 20 Jahre. Außerdem gerieten seine Werke zum Großteil in Vergessenheit, gingen während der schwierigen Zeiten, in den Kriegen verloren. Erst nach 1945, nach der Befreiung begann man diesen bedeutenden Künstler zu entdecken, und heute wird ihm stets wachsende Anerkennung, Popularität zuteil. Bei seiner heutigen Beurteilung werden weniger das gesellschaftlich Entwurzelte seines Schaffens und die oft illusorische Flucht vor der Wirklichkeit erwähnt — dies ist eher schmerzliches, selbstzerstörendes Schicksal denn sein Fehler —, als vielmehr das bestechend kraftvolle Malerische, seine Genialität, die die Schönheit des Humanum derart fesselnd auszudrücken vermochte, daß sich das Auge des Betrachters kaum von seinen Bildern losreißen kann.

Selbstbildnis, 1903, Öl auf Leinwand

Die Gemälde und Zeichnungen, die in der vorliegenden BR-Nummer abgebildet sind, beleuchten die ein wenig mystische Gulácsy-Welt. Diese Welt — oder besser: Traumwelt — veränderte sich während seiner gesamten Laufbahn kaum; es sind weder Entwicklungsstufen, noch Stilwandlungen oder Experimente auszumachen. Man bezeichnete ihn zwar schon als Präraffaelit, als Surrealist und als Sezessionist, doch all diese Einstufungen sind schließlich willkürlich. Malweise, Thema und Sicht änderten sich bei ihm in dem Maße wie der Gehalt seiner Erlebnisse, die Intensität seiner unbeständigen Gefühle. Gulácsy blieb jedoch immer er selbst, seine Bilder sind unverwechselbar — vielleicht weil er immer in dem lebte, was er malte, weil er sich damit, wenn auch manchmal leicht überspannt, doch leidenschaftlich und inbrünstig identifizierte.

Dies ist vermutlich das Geheimnis für die Größe seiner Kunst, und hiermit läßt sich auch erklären, warum der heutige Betrachter, dem diese Welt, diese Anschauung, die sie widerspiegelt, so fremd ist, sie dennoch gerne als sein eigen anerkennt. Auch der Betrachter von heute spürt in den Bildern jenes selbst in seinem Ahnungsvermögen weise, realistische menschliche Programm, das Gulácsy folgendermaßen definierte: „Man muß ein volles Leben leben, um große und wertvolle Illusionen haben zu können."

Der Narr und der Soldat, 1909—1911, Öl auf Pappe

János Nemes

deren Realisierung das entsprechende Niveau der Vorbereitung zu sichern hat. Um international besser abzuschneiden, muß ein höherer Maßstab angelegt werden. Man sollte nicht mehr, sondern anders arbeiten! Wir betrachten 1977 als Jahr der 'Grundsteinlegung' für bessere Leistungen, und das erfordert eine zweckmäßigere, planmäßigere Arbeit als bisher — von den Sportfunktionären, den Trainern, den Sportärzten und natürlich von den Sportlern selbst."

An welche Bedingungen knüpft sich die Verbesserung der fachlichen Arbeit?

„Zum ersten hat sich die Lage in bezug auf die Sporteinrichtungen wesentlich verbessert und wird sich auch weiterhin verbessern. Im Laufe der letzten Jahre sind sowohl in der Hauptstadt als auch in der Provinz eine ganze Reihe neuer Trainingshallen entstanden, und so können die Mitglieder der großen Vereine, aus denen sich die Olympiamannschaft im wesentlichen zusammensetzt, heute unter modernen Verhältnissen arbeiten. Bisher standen zehn Klubs unter der direkten Leitung des Landesamtes für Körperkultur und Sport — z. B. Ú. Dózsa, Vasas, FTC sowie VTK Diósgyőr und Rába ETO Győr —, von 1977 an gehören zu ihnen auch MTK VM, MSC Pécs und TE Kecskemét, was bedeutet, daß diese Klubs nun ebenfalls maximale Unterstützung erhalten und von ihnen gleichzeitig höhere Leistungen erwartet werden. Perspektivisch haben wir vor, in jeder der 19 Komitatshauptstädte ausgesetzte Klubs zu bilden. Der Sport entwickelt sich intensiv in diesen Städten, und in den meisten Orten können die Hallenwettkämpfe in international geeigneten Sporthallen ausgetragen werden. Wir untersuchten in einzelnen Sportzweigen die Tätigkeit der Verbandskapitäne, und bei sieben Disziplinen — so bei Kajak-Kanu, beim Schwimmen und beim Fünfkampf — sind personelle Veränderungen vorgenommen worden. Die Verbandskapitäne sind hauptberuflich tätig; ihnen obliegt es, die Arbeit in den Vereinen abzustimmen, auf Veränderungen internationaler Ebene im Sportzweig zu reagieren, sich mit den Klubtrainern zu beschäftigen und die Auswahlspieler aufzustellen. In ihren Händen konzentriert sich also die Leitung und Kontrolle der gesamten Tätigkeit im Fachbereich, ihre Person bestimmt somit die Entwicklung maßgeblich."

Soweit die Erklärung des Staatssekretärs — offen und selbstkritisch, wie man es von einem verantwortlichen Sportfunktionär erwartet. Eindeutig hat das Landesamt für Körperkultur und Sport nach Montreal die Konsequenzen gezogen und möchte den ungarischen Sport in einem neuen Sinn leiten: mit höheren Ansprüchen, mit konsequenteren Anforderungen, mit zentralerer Leitung.

Róbert Zsolt

duld verlor und zwei Ohrfeigen verteilte. Einer der Angler überfiel inzwischen den Weltmeister Bakó mit einem 5 kg schweren Schraubenschlüssel. Bakó wich aus und der Angler fiel auf das Boot (das zerbrach). Der Trainer nahm ihm das fünf kg schwere corpus delicti ab, der Angler erstattete Anzeige — und wer erschien nicht bei der Gerichtsverhandlung? Er. Das Gericht ließ die Anklage fallen, der Trainer packte den Schraubenschlüssel wieder ein. Es kann doch sein, daß der Angler ihn zurückverlangt.

Milten am Rande

Die Alimente des Grossvaters

Eine der populären Fernsehsendungen bringt schon seit geraumer Zeit mit Erfolg strittige Rechtsfälle vor die Öffentlichkeit und läßt geladene Gäste aus verschiedenen Berufszweigen dazu ihre Meinung sagen. Danach urteilt ein weiser Kadi nicht nur nach Rechtsgefühlen, sondern nach Gesetz und Gesetzlichkeit.

Da ging es diesmal um einen kuriosen Fall von Alimenten, die ein Großvater für das von ihm weder auf die Welt gesetzte noch gewünschte Enkelkind zahlen sollte, weil sein 18jähriger Sohn, noch Student, doch schon Vater des Kindes, erstens kein Geld hat und zweitens nach kurzer unüberlegter Eheschließung von seiner Kommilitonin, der Mutter seines Kindes, geschieden worden ist.

Den zum Aufkommen der Alimente aufgeforderten Großvater hatte die Fernsehkamera während seiner Tätigkeit als Zahnarzt erwischt, als er eben seinem Patienten mit einem Werkzeug in den Mund fahren wollte. Mit dieser Zahnausreißzange fuchtelte der sichtbar aufgeregte Mann dem Operateur vor der Nase herum, um auch damit zu unterstreichen, daß in diesem Fall das Recht auf seiner Seite sein müsse, denn wie kommt einerseits ein Großvater zu Alimenten für ein Enkelkind, mit dem er absolut nichts zu tun hat und das andererseits trotz aller väterlichen Ratschläge an seinen Sohn und die nichtakzeptierte Schwiegertochter dennoch das Licht einer Welt erblickte, in der zwar ein jeder das Recht habe Kinder zu kriegen, aber dann auch die Pflicht haben müsse sie zu ernähren. Wie kann also in diesem Fall eine Mutter den Großvater belangen, wenn vom Vater ihres Kindes nichts zu holen ist?

Alle vor dem Fernsehschirm Befragten gaben mit Leidenschaft dem ‚unschuldigen" Großvater recht und machten zugleich verschiedene Vorschläge, wie sie sich die Lösung dieses Rechtsfalles dachten: Der Sohn soll vorläufig sein Studium aufgeben und Geld verdienen. Der Sohn soll weiterstudieren, aber die junge Mutter soll arbeiten gehen statt zu studieren. Beide sollten arbeiten gehen. Geld verdienen und sich die Alimente teilen.

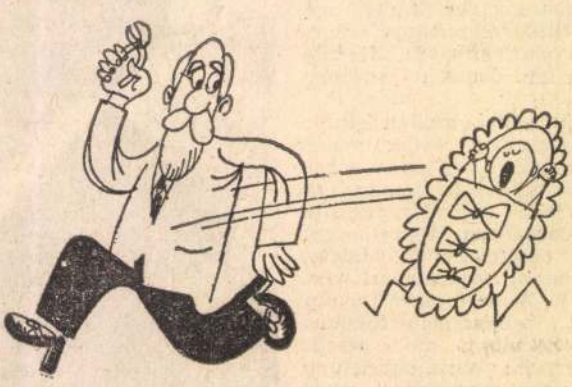

Karikatur von András Mészáros

Beide sollten weiterstudieren und der Staat sollte die Alimente bezahlen. Der Staat sollte das Geld nur auslegen, bis der Studentenvater nach Beendigung seines Studiums es zurückzahlen könne. Vater und Mutter sollten das Kind adoptieren lassen.

Am Ende faßte der, der sich im Paragraphenwald am besten auskennt, zusammen und kam zu dem Schluß, daß hier zuerst einmal gegen den Sohn ein Prozeß um die Alimente geführt werden muß. Läßt sich danach bei ihm nichts ein- und auftreiben, so hätte die Mutter das Recht, einen Schritt weiterzugehen, nämlich zum Vater ihres Kindes-Vaters.

Ich fürchte, daß sich der Großvater hier doch noch mit allen ihm zur Verfügung stehenden Mitteln seiner Zahnarztpraxis gegen dieses Unrecht verteidigen muß.

Sigfrid Radnai

Ungarische Briefmarken 1977

1977 werden 68 Marken und 5 Blocks herausgegeben, deren Gesamtnominalwert 238+1,50 Forint beträgt. Die zusätzlichen 1,50 Ft sind der Zuschlag für die Jugendmarke, der für die Entwicklung der philatelistischen Tätigkeit der Jugendlichen verwendet wird. Der Nominalwert wer Blöckeausgenommen der Philatelistentag — macht 20 Ft., der der Serien 15 Ft. bzw. 16 Ft. aus. Innerhalb der Serien paßt sich der Nominalwert der einzelnen Marken den Werten der allgemeingebräuchlichen Marken an.

Im ersten Quartal erscheinen 21 Marken im Nominalwert von 50 Forint. Die erste Serie des Jahres ist die „Pfauenserie", und der Nominalwert ihrer 6 Marken entspricht 15 Forint. Für Februar ist die Herausgabe der 7 Marken über die Geschichte des Autos geplant (Nominalwert: 16 Ft.).

Im März soll eine siebenwertige Gemäldeserie erscheinen, am 31. März wird mit einer 3-Ft-Marke des 250. Todestages des großen Physikers I. Newton gedacht.

Zur Zentenarfeier des Telefons: Bell-Marke

Gulácsy

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ESTI HIRLAP
1970 APR 17

A KÖVES-GYŰJTEMÉNY

— Az országban többezres gyűjtőgárda van, amely régóta igényelte a folyóirat létrejöttét. A Műgyűjtő egy-egy számában szeretnénk bemutatni a legérdekesebb, leghíresebb gyűjteményeket. Első számunkban például a műgyűjtő *Eszterházyakról* írtunk, áprilisban pedig *Köves Oszkárt* látogatjuk meg. *Köves Oszkár* gyűjteménye olyan gazdag és értékes, hogy egy időben a Képzőművészeti Főiskola hallgatói is jártak hozzá, tanulmányozni képeit. Finom érzékű, jeles gyűjtő. Sohasem a divatos neveket kereste — akkor gyűjtött *Gulácsyt, Derkovitsot*, amikor még szinte ismeretlenek voltak.

delegáció vezetője, szemmel látható, meleg kézrázással külön is üdvözölte egymást.

Jó hangulat jellemezte az első formális ülést is, amelyet igazából, zöld asztal mellett bonyolítottak le, a barokk tárgyalógarnitúrát ugyanis zöld posztó fedte.

Még egy műsoron kívüli mozzanatra figyelhettünk fel: a szovjet és az amerikai delegációvezető együttesen hagyta el a *Belvedere-kastélyt* egy *Csajka-gépkocsin*, szinte jelképezve, hogy a stratégiai fegyverek kérdésében a két szupernagyhatalom útja, legalábbis

Gulávy

Szerepel az alábbi tárlatban

N.N.: hagyok művészet
Kiállítás az Ernst Museum Bonn

Népnyiság 1969 X. 5

Gulácsy Lajos

-zágoni-: Eltűnt két Gulácsy-kép a fehérvári Kiállítás ról. — Tejér Megyei Hírlap, 1966. jún. 26.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./

257. l.

Gulácsy Lajos

emlékkiállítása. (Székesfehérvár, István Király Múzeum. 1966. máj. 8-jún. 26. Rend. Szabadi Judit és K. Kovalovszky Márta. [A katalógust bev. Szabadi Judit.] Székesfehérvár, 1966.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969.3.sz. 234-284.l./

279. l.

Gulány Lajos

Műveiből vásárolt a Tanácskormány 1919-ben

Akadi Nóra: A Tanácköztársaság vásárlásai.

Fejérmegyei Hirlap 1970 I.1

Gulácsy Lajos

„Egy öreg asszony portréja" című
műve látható a budapesti Kunsthalle
magángyűjteményében.

-Cozóky- The private collection in
Budapest. Daily News, Budapest, 1969.
Jan. 14.

6 p

Gulácsy Lajos
festő

Életrajzát 1922-ben Lehel Ferenc
publicálta.

Születési éve: Lehel Ferenc 85 éves
Művészet, 1970. június - 30 lap

Gulácsy Lajos, festő

MDK

Pécsi József fotoművén
önarcképei Gulácsy-hangu-
latot keltenek.

Sz. A.: Fényképek és alkotások 7

Népszabadság, Bp. 1970. jún. 12.

Gulácsy Lajos (1882-1932)

Mivel vannak) dr. Kunvári Bella

gyűjteményében

Jürgen Weichardt: Eine ungarische Privatsammlung

Weltkunst 1969 4 sz.

Gulácsy Lajos
festő

Miltadós

D. Fehér Ilsuzsa: Jubileumi beszámoló helyett
Művészet, 1970. ágyulis – 22 kap.

Gulácsy Lajos
festő

Barátságban volt Nagy Balogh János-
sal

Heetler bízló: Nagy Balogh János
Látóhatár, 1970. 1-2. 167

Gulácsy

Szerepel az alábbi táslatok

N.N: Magyar Művészet 1896-1945
Kiállítás az Ernst Múzeumban

Szolnok Megyei Néplap 1969 X. 3

Gulány

Szerepel a „Magyar művészet 1896-1945" c. tárlaton az Ernst Museumban

Földes Anna: Remekművek nyomában

Nők tagja 1969 X. 18

Gulácsy Lajos

Szerepel az alábbi: Tárlaton

Ridey Gábor: Művészetünk nagy korszaka az Ernst Museumban

Nyszava 1969 IX. 30

Gulácsy Lajos

Sunday at Como c. mûve (repró)

szerepel az alábbi táslaton

-boróky- : modern classics of hungarian painting in the Ernst Museum

Daily News 1969 X. 15

Gulacsy Lajos

Említve

Pavlány László: A Petró-gyűjtemény kiállítása

Déli Hírlap 1970. máj. 3.

Gulácsy Lajos

Emlitve

Parkány László: A Petrő-gyűjtemény kiállítása

Déli Hirlap 1970. máj 3.

Gulácsy Lajos

Emlékre

Bálint Endre Miálltása
Tükör, Bp. 1970. már. 17.

Gulácsy Lajos
festő

Méltalás

Balé Miklós: Jókai és Orlai Petrich
Művészet, 1970. április - 34 kp

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Keleti Artúr egyik illusztrátora.

Sőtér István: Keleti Artúr 231-233

A KÖNYVTÁROS, BP. 1963. április XIII/4

Gulácsy [ ], festő

MDK

Köves Oszkár „akkor gyűjtött Gulácsyt, Derkovitsot, amikor még szinte ismeretlenek voltak."

(ty): A műpártolók örömére 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1970. ápr. 17.

Gulácsy Lajos
fes Sö

Rajza Repr.

Látóhatár 1969 IX – X. 839.

Gulácsy Lajos
festő

Párizsban járt

Dévényi Iván: Kugovsk a szándeleje fr.
Látóhatár 1969 V–VI. 572. képzőművben.

Gulácsy Lajos

Németh Lajos: Current Exhibitions. (Székesfehérvár, ~~Gulácsy~~ István kir. Múz. Gulácsy kiáll.) - The New Hungarian Quarterly, 1966. 7. évf. 24. a. 183-187. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört. Ért. 1969. 3. sz. 243-284. l./

265. l.

Gulácsy Lajos, festő

1967-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megszerezte dr Tompa Kálmán nemzeti érdekű gyüjteményét. A 19.-20.sz magy. képzőművészetének keresztmetszete. 388 mü, 180 müv Gulácsy három művel szerepel. 46.sz.kép. 227.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Gulácsy Lajos, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtárban a sejtelmes"Nő rózsafával"44.sz.kép/vétel/;a FFérfiarckép"és az "Extázis" 46.sz.kép./Tompa gyüjt/;a"Papok"és az"Ablaknál"/Gegesi gyüjt/és a"Sancta Conservatione"/Tamás gyüjt/képviselik Gulácsy piktúráját. 225-26.old. 57-60.jegyz.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Gulácsy Lajos, festő

MDK

Lehel Ferenc: Gulácsyról írt könyve az Amicusnál jelent meg.

Szíj Rezső: Reiter László és az Amicus kiadó 742-744. l.

A Könyvtáros Bp. 1964. december XIV/12.

Gulácsy Lajos

a szecesszió és szimbolizmus festője;
szerepelt a „Ma" kiállításain.

Szigeti József szerk.: Egyetemi kis-
lexikon, Budapest, 1969

16 l.

GULÁCSY LAJOS, festő

Párizsban tanult. Jó barátja volt a szintén ott Anton Azbe művészziskolájában tanuló miskolci művész Sassy Attila. 317.old.

BOGDÁL FERENC: Sassy Attila, 1880-1967 317.old.

A HERMAN OTTÓ MUZEUM ÉVKÖNYVE, IX. 1970. Miskolc, 1971

Gulácsy Lajos

pályájának kezdetén az angol Pre-Raphaeliták hatása alatt alkotta müveit.

Szabady Judit : "Secession" in Graphic Art.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972.

45 sz.

189 l.

Gulácsy Lajos

lelkét Párizs hidegen hagyta, számára Itáliában nyilt ki a víziók lázas világa.

D. Fehér Ilsuzsa és Pogány Ö. Gábor:

Magyar festészet a XX században, Budapest, 1971

81

Gulácsy Lajos

a valósággal való szembenézés kötetel-
ménye alól nem kért felmentést.

D. Fehér Zsuzsa és Pogány Ö. Gábor:
Magyar festészet a XX században, Buda-
pest, 1971

121

Gulácsy Lajos

a magyar festészet nagy generáció jának jeles tagja bomlott idegekkel süllyedt öntudatlanságba.

D. Fehér Zsuzsa és Pogány Ö. Gábor

Magyar festészet a XX században, Budapest, 1971

14 l

Gulácsy Lajos

Lőgölt képes reprodukció:

12. p. „Dante és Beatrice találkozása",
1907, olaj, vászon, 70.5 x 100 cm.

D. Fehér Zsuzsa és Bogányi Ö. Gábor:

Magyar festészet a XX. században, Budapest,
1975

Gulácsy Lajos, festő

Megemlítve. [Vita a Magy. festészet a XX. sz. – ban c. könyv szerzőivel.]

Rózsa Gyula: Karácsonyi album — Jele

7.

Népszabadság, Bp. 1972. jan. 19.

Guldáry Lajos

a pécsi Modern Magyar Képtárban
egy pár műve látható.

Jelenkor, Pécs, 1942. 3. 286. old.

Gulácsy Lajos

Neve emlékére

Képzőművészet

Vigília 1968 december
853. old.

Gulácsy Lajos

neve emlitve

Képzőművészet

Végtén 1969 január
60. old.

Gulácsy Lajos

Képniselve van Köves Oszkár gyűjteményében.

K. Gy.: Köves Oszkárnál; Műgyűjtő, 1970. I. sz., 13. l.

Gulácsy Lajos

nevét nem említi Horváth Z. „Die Jahrhundertwende in Ungarn, Neuwied-Berlin, 1966" című könyvében.

Jászai Géza: München und die Kunst Ungarns, 1800- bis 1945. Ungarn-Jahrbuch, Mainz, 1970. 101

1471

Gulácsy Lajos

Sonntag in Como um 1910, recto

100 Jahre Kunst in Ungarn
Museum am Ostwall Dortmund, 1971.

Gulácsy Lajos

műve szerepel a „Magyar
Művészet 1896-1945" c. kötetben
az Ernst Múzeumban

Budapest 1969 szeptember 30
2. oldal

Gulácsy Lajos

Szerepel „A XX. sz. magyar festészete" c. Tárlatom

A Nemzeti galériában

Petőfi Rádió

1971 III. 14

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

LÁTÓHATÁR
Budapest
1970 JUN

1021

Gulácsy Lajos rajza

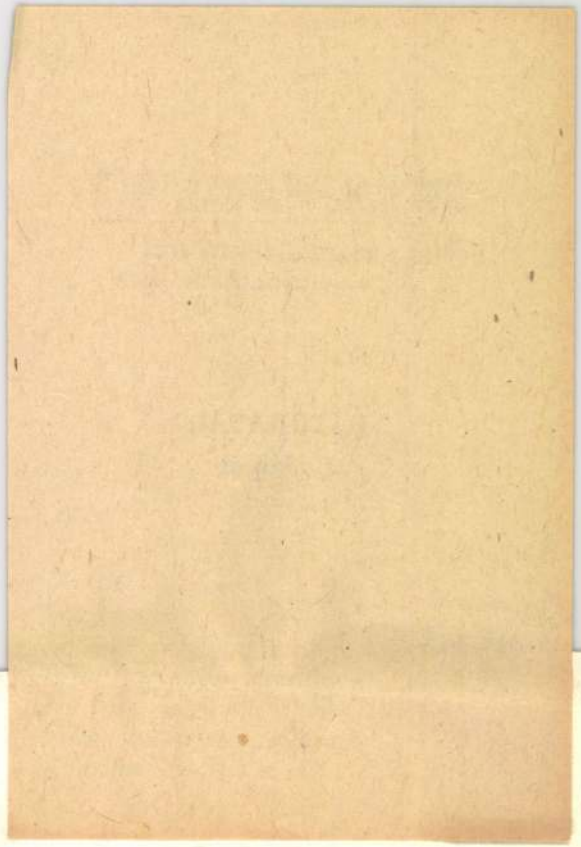

2

Kassák halott: íme tiétek
a ridegfarkas szőrehullott teste.
A vég elérkezett. Karmatok élesre
fenve, csőrötök csattog;
győzelmi mise károgásotok:
kiterítve az élveboncolt, eleven halott.

(Évek óta gondolom
elhagyni ez elvetélt földet,
keresni szülő-haló földet.
Még szemfedőd sem lehetek.)

AZ ÁLDOZAT

vegyétek és egyétek
mert ez az én húsom
igyátok
ez a vérem

és végül
tedd helyére a serleget

Gulácsy Lajos
festő

Művei közül néhány kipviseli
a művészt dr. Petró Sándor
miskolci orvos gyűjteményében

Borbély László: A Petró-gyűjtemény kiállítása.
Művészet, 1971. január – 30 lap

Guldony Lajos

5

Kassák „Isten báránykái" c.
1941-ben megjelent novellás kötetének
címlapját rajzolta

Képzőművészet

Világ 1969 november
777. old.

Gulácsy.

Magyar Nemzet.
1948. I. 22. 2. old.
(: Recenzió :)

Gulácsy.

Magyar Nemzet.
1948. I. 4. 3. old.
(: Rip. :)

MDK

Szalásy Lajos, festő

Németh Lajos könyvét ismertetve elemzi művészetét a cikk.

Mikluss Pál: A modern magyar képzőművészetről
20-25. old.

KRITIKA, BP. 1969. március VII/3.

MDK

Gulácsy Lajos festő

Megemlékezés.

Körner Éva: Periodizáció és műértelmezés
25-29. o.

KRITIKA, BP. 1969. május VII/5.

Gulácsy Lajos

Könyv jelent meg
róla a Corvina Kiadánál, Szabadi
Judit tanulmányával. – említve

Pestmegyei Hírlap 1969 szeptember 16
4. old.

Guláczy Lajos

mivel dr. Rácz István

Zollkriójában szerepel

Vigília 1970 április

275. old.

Gulácsy Lajos

neve emlékére

Képzőművészet

Vigília 1970 március
200. old.

Gulácsy Lajos

neve emlitve, művének reprodukciója szerepel Szabó Julia „Magyar rajzművészet 1890-1919" c. Könyvében

Vigília 1969 december
853. old.

Képzőművészet

Gulácsy Lajos

1

a Corvina Kiadó albumot jelentett meg róla, Szabadi Judit tanulmányával.

Képzőművészet

Vigília 1969 november
777. old.

Gulácsy Lajos

2.

„Bohóc, czájában szegfével"
„Nakonxípánban hull a hó"
c. lépei emlétve

Képzőművészet

Vigília 1969 november
777. old.

Gulácsy Lajos

4.

„Dal a rózsatőről"

„Menüett" c. Lépei emlékve

Vigilia 1969 november

777. old.

Képzőművészet

Gulácsy Lajos 3

„Rózsalovag"

„Önarckép 1903" c. Zépei emlékre

Vigilia 1969 november

777 old

Képzőművészet

Gulácsy Lajos

neve említve

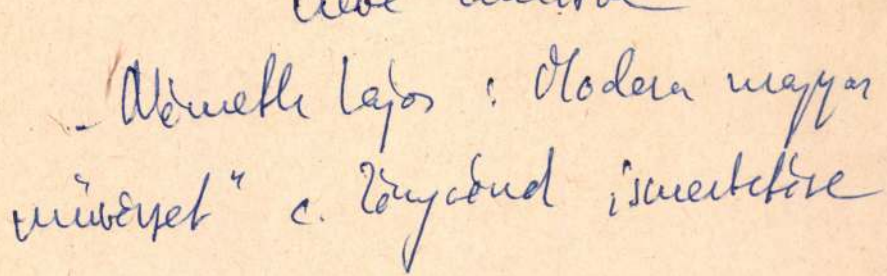

„Németh Lajos: Modern magyar

művészet" c. Tényvénd ismertetése

Képzőművészet

Vigilia 1969 február

131. old.

GULÁCSY LAJOS, festő

A Múzeumban 1966-ban emlékkiállitása volt. Május 8-tól
június 26-ig. 185.old

KOVÁCS PÉTER: Évi jelentés, 1965-66: Kiállitások.
A XX.század magyar művészete. 185.old

ALBA REGIA. István Király Múzeum Évkönyve. VIII-IX.
1967-68. Székesfehérvár

GULÁCSY LAJOS, festő

Emlékkiállitása am Múzeumban 1966-ban máj-8-jun 26. K zel 100 képét sikerült felkutatni és bemutatni, bizonyára sz mos alkotása lappang még. A kiállitás tanú lságai aktuálissá teszik a további kutatást a művek után. 186.old

K.KOVALOVSZKY MARTA: Évi jelentés.1965-66.Kiállitások az alföldi festészet.Nagy István emlékkiállitás 186.old

ALBA REGIA.István Király Múz.Évkönyve.VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

GULÁCSY LAJOS, festő

GULÁCSY LAJOS, festő

Az István Király Múzeumban, Székesfehérvárott emlékkiállitása volt 1966-ban. Május 8-tól június 26.ig 189.old

KOVÁCS PÉTER: Évi jelentés. 1965-66. Időszaki kiállitások 188.old

ALBA REGIA. István Király Múzeum Évkönyve. VIII-IX. 1967-68. Székesfehérvár

Gulácsy Lajos,festő

1966-ban a Pécsi Modern Magyar Képtár megvette a művé znek "Fiatal nő rózsafával" c. festményét.44.sz.kép 224.old.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Gulácsy Lajos, festő

Tamás Henriknek, a pécsi Tamás Galéria volt tulajdonosának 102 darabból álló gyüjteménye/36 művész/, 1959-ben került a Pécsi Modern Magyar Képtár tulajdonába. Gulácsy egy művel szerepel. 223.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Gulácsy Lajos
festő.

Comói vasárnap 1910 körül. ok.
102,5 x 69 cm. Budapest MNG. Repr.

ek magyarországi mův. tört. II. kép n. 739.
Corvina 1970

Gulány Lajos

Éjféli kisvárosi c. műve (emb.)

Szerepel a pécsi Janus Pannonius Múzeum modern kéztárában

(hosváth): Két kiállítás a pécsi Janus Pannonius Múzeumban

Magyar Nemzet 1970 X. 20. hold.

Gulácsy Lajos

A szerző a hazai portréfestészet történetében lényegesnek tartja, önarcképét emeli ki.

László Miklós: A magyar portréművészet tört.-ből; Műgyűjtő, 1970. 4. sz. 44. l.

Gulácsy Lajos
festő-

Juhász Gyula és Gulácsy Lajos
volt az író és képzőművészek
barátsága között talán legmelyebb.

Kepró Ferenc: Juhász Gyula és Gulácsy Lajos . . .
Művészet, 1972. Jelmiav- 8 oldal

Gulácsy Lajos

Bálint Aladár – Gulácsy Lajos. Nyugat 1912. évf. 16

52-52

MDK

Gulácsy Lajos

Elhangzott dal, of.

Utolsó ut, of.

Gwynplaine, of.

Márffy O. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Helen, of.

Bucsu, of.

Visszaemlékezés, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Ezüst reggel, of.

Templomkert, of.

Flamma Vestalis, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Esti fényben, of.

Antik táj, of.

Campo Santo, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Találkozás, of.

Magány, of.

Sonata, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. - Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Szomoru emlékek, of.

Ősz, of.

Testa Antica, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

130

130 ▪ MÁRFFY ÖDÖN (1878–1959)

Csendélet tulipánokkal és tűzliliomokkkal

60 × 50 cm
Olaj, vászon
Jelezve balra lent: Márffy Ödön
Szerepelt a BÁV 42. aukcióján, 215. tétel, 1977. május

Kikiáltási ár: 1 600 000 Ft

131 ▪ VASZARY JÁNOS (1867–1939)

A velencei Canale Grande, gondolással

57 × 46 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Vaszary J

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

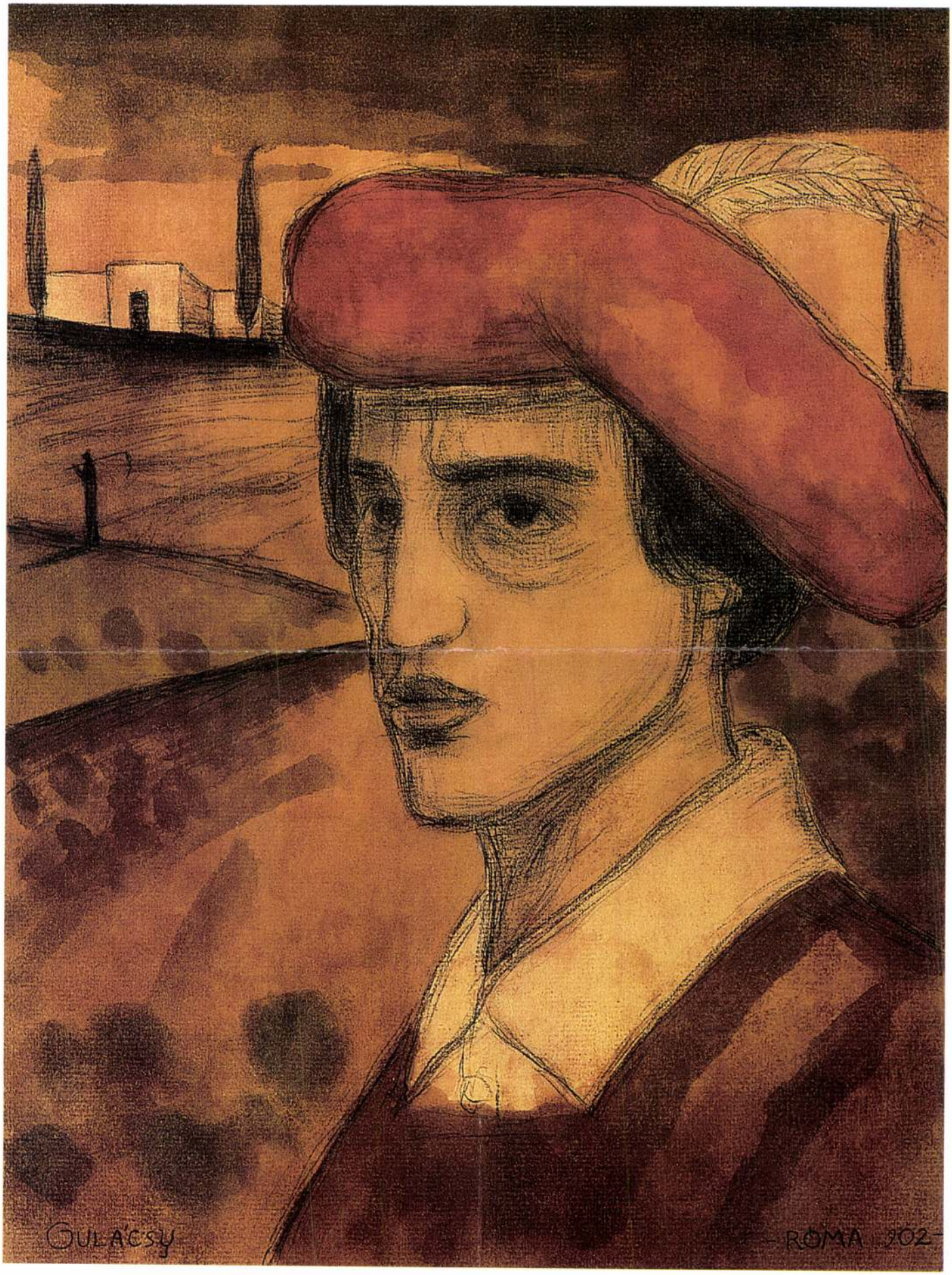

129

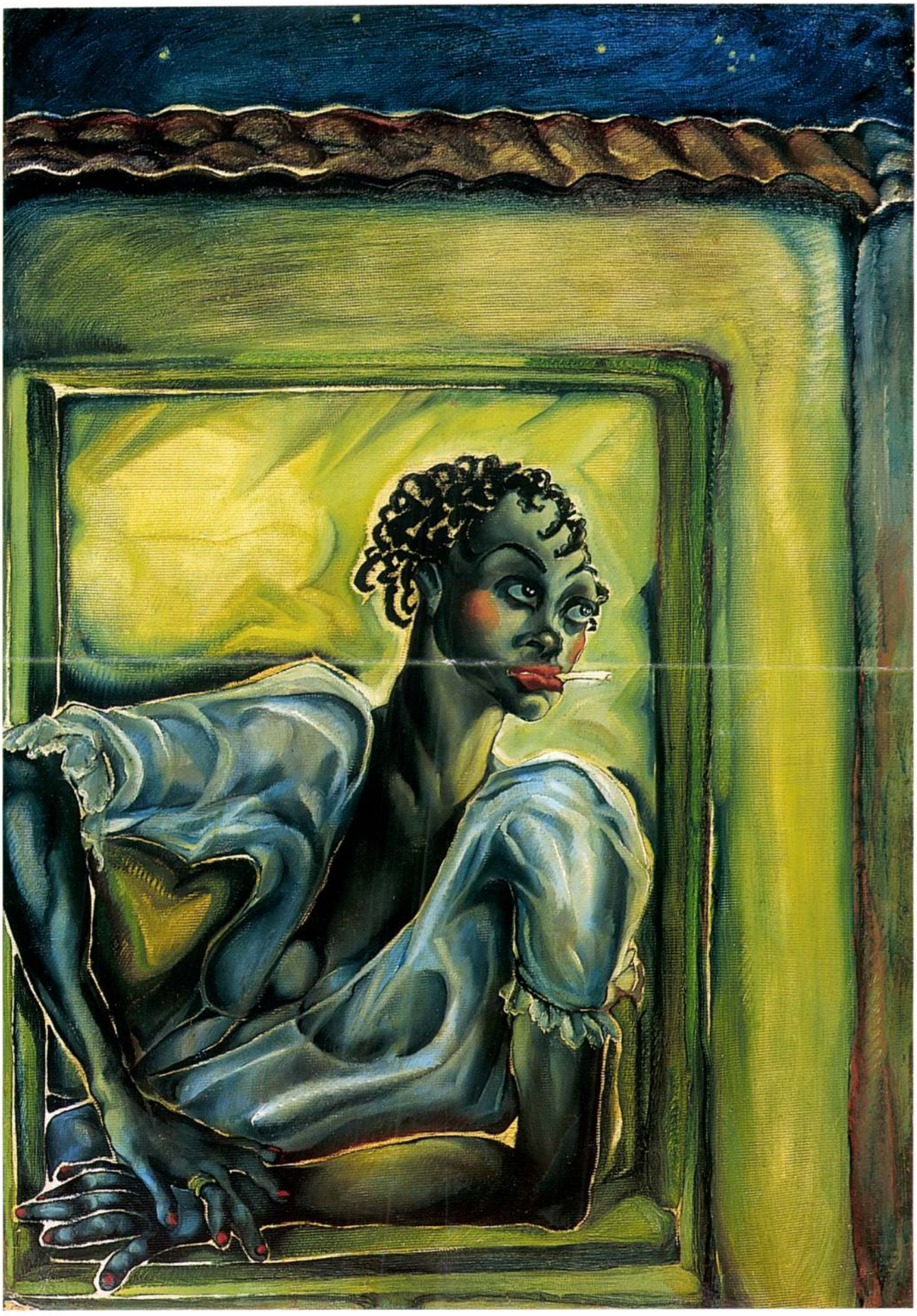

128

128 ▪ GULÁCSY LAJOS (1882–1932)

Fülbevalós gavallér (Önarckép)

18 × 12 cm
Ceruza, papír
Jelezve jobbra lent: Gulácsy Nervi 1910
VÉDETT

Kikiáltási ár: 440 000 Ft

129 ▪ GULÁCSY LAJOS (1882–1932)

Önarckép itáliai tájban (Itáliából), 1902

34 × 26,5 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve balra lent: Gulácsy
Jelezve jobbra lent: Roma 902

Kikiáltási ár: 700 000 Ft

KIÁLLÍTVA
Nemzeti Szalon őszi kiállítás 1902/903. Kat. 193. Itáliából – vízfestmény.

IRODALOM
Lehel Ferenc: *Gulácsy Lajos dekadens festő.* Amicus, Bp. 1922.
Szij Béla: *Gulácsy Lajos.* Corvina, Bp. 1979.
Szabadi Judit: *Gulácsy. Szemtől szemben.* Gondolat, Bp. 1983.
Fieber Henrik: *Kacziány Ödön.* In: művészet. Szerk. Lyka Károly. VI. évf. 1907. 374–380.
Nemzeti Szalon Almanachja (Képzőművészeti Lexikon). Szerk. Déry Béla, Bányász László, Margitay Ernő. Bp. 1812. 177–178.

Édesapja lelkes biztatása mellett végigrajzolt gyermekkor után 1900-ban a *„Tökériának"* becézett Mintarajziskolában Balló Ede növendéke lett. Alakrajzot tőle, mintázást Loránffy Antaltól tanult. Professzorai szerint nem sok eredménnyel. El is tanácsolták a művészpályától. A következő évben kimaradt a Mintarajziskolából. A rendszeres stúdiumok helyett családja szülőföldjén Beregben festegetett. *Dombvidék* című, Lehel Ferenc szerint böcklini hangulatú festményét a Szépművészeti Múzeumnak ajánlotta fel. Az ajándékot elfogadták és ki is állították. E siker némi elégtétellel szolgált az akadémikus mesterektől elszenvedett sérelmekért. A Mintarajziskola könyvtárában azonban hasznos órákat töltött, többnyire az esti aktrajz helyett. Itt ismerkedett meg Böcklin és Segantini művészetével. *„Böcklin és Segantini képviselték a tökériások szemében a forradalmat. Lajoska gondolkodás nélkül a forradalom mellé szegődött. ‚Szereted Böcklint? – akkor barátom vagy!' kiáltott és magához ölelte a Böcklinre esküvőt."* (Lehel i.m. 12.) Nem meglepő tehát, hogy ahhoz a festőhöz vonzódott, akinek alkotásai szerinte a legközelebb álltak Böcklin művészetéhez. E szeretett és tisztelt mester az 1895-ben Itáliát megjárt Kacziány Ödön volt. Az olasz középkort idéző misztikus tájképei, hol szelíd szerzetes, hol középkori vitéz képében megjelenő kaszás halál hatalmát hirdető sorozatai mély benyomást gyakoroltak a Böcklin és Dante-rajongó, olaszhonba vágyódó ifjúra. Ezzel a munícióval érkezett a tizenkilencedik életévét 1901. október 12-én betöltött Gulácsy Lajos 1902. januárjában az örök városba, Rómába, ahonnan júniusban hazajött, de decemberben ismét útra kelt, ugyancsak Rómába, ahol 1903 tavaszáig maradt. Ezekből a Rómában töltött hónapokból ezidáig egyetlen képet ismertünk, a szintén önarcképként fölfogható, *A művész áhítata* című olajfestményt. A többi Itáliában készült és a Nemzeti Szalonban kiállított munkája lappang. A címek ismeretében föltehetjük, hogy az egyetlen akvarellel, az *Itáliából* cíművel azonosítható a most kalapács alá kerülő mű, amely egyben Gulácsy első önarcképe. Nem csoda, hogy az a Gulácsy, aki 1903-ban Firenzében quatrocento öltözetben, karddal oldalán rója az utcákat ezen a képen az 1450-es évek nemesi viseletében áll előttünk vállkivágatban, a festő önarcképek hagyományát követve az ihletettség állapotát jelképező, képből kipillantó tekintettel. Mögötte hármas dombvonulat. Az első még személyes tere, a középsőt szemmagasságban a Kacziány képekről jól ismert vándorló halál hosszúra nyúlt árnyékú alakja uralja. A horizont ciprusaival, a csak kapuval bíró fehér tömbjével a végső megnyugvás, az öröklét színtere. Kompozíciós megoldásában a jobbra rendezett testtömeggel, a bal mező látszólagos üresség ével, valamint a szignó írásképét tekintve, de a visszafogott színvilágot illetően is a következő évben készült szépséges akvarelljével a Francesca da Rimini és Paolo Malatesta cíművel rokon. Tematikailag egy másik 1903-ban készült akvarelljének, az *Omnia vanitá*nak előképeként értelmezhető. Annak illusztrálására, hogy mennyire foglalkoztatta az ifjú Gulácsyt ez a gondolat, idézzük őt magát, amint római élményeiről emlékezik. *„Éppen egy fiatal asszony vezet előttem két vidor gyermeket. A földi élet rövidsége, az idő mérete áll előttem. Önkéntelenül a Szent Lukács képtárban levő Tizian-kép jut eszembe, az ‚Omnia Vanita'..., ‚Minden mulandó'. Felsóhajtottam! – Az előttem lépdelő szép olasz nő néhány margarettát szakított le és a gyerekeknek nyújtotta. Előttem láttam a földi elmúlás képét. Így tépi le egy napon ezt a szép virágot is a halál penészes keze, ezt a kedves élő virágot és a sarjadzó bimbókat, a gyerekeket... Egy elkésett fecske szállott a sötétedő alkonyati égen, melyen már fel-fel csillant egy-egy kicsiny csillag világossága. Más gondolatot ébresztett fel bennem a kis csillogó égi mécsek reményteljes világa. Kedves tájon láttam a két kis gyermeket az anyával, ki még szebb volt és vidorabb, mint itt e földi önző létben. De ez a kedves táj nem a mennyország volt... valamivel kevesebb annál és... valamivel több, nem nyújtotta a fennen hirdetett örök boldogságot, de a természet örök törvényét adta zálogul. És azt határozottan állítom, hogy aki tudja az Isten létezését, és a végtelen életet tisztán maga előtt látja, az nem fog az emberek által összerótt kántusból leckézni."* (közli Szij i.m. 125.)

Csernitzky Mária

SAJTOFIGYELO
MAGYAR HIRADO
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Lajos Gulácsy

Budapester Rundschau

1977 JAN 3

1021

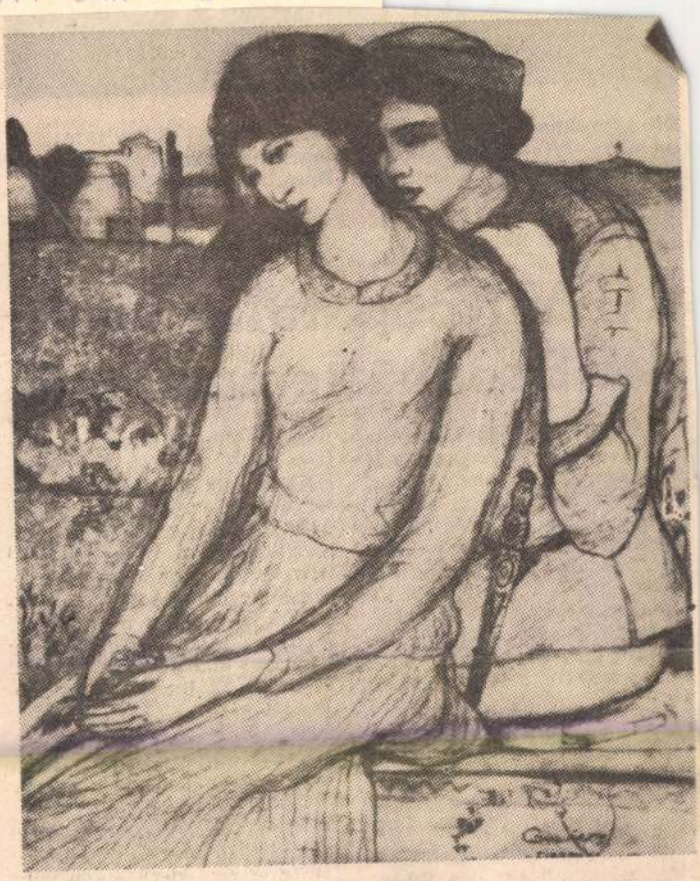

Lajos Gulácsy:
Paolo und Francesca, 1903, Bleistift und Aquarell Deckweiß

Die Einzelmaschinenfabrik im Wert von 610 Mill. Forii exportiert werden. Unser I für Rumänien

RGW-Kooperation in der Eisenhüttenindustrie

Die 48. Sitzungsperiode der ständigen RGW-Kommission für Eisenhüttenindustrie fand zwischen dem 16. und 20. November in Miskolc statt. Es nahmen die RGW-Länder und Jugoslawien teil, und als Beobachter war die ECE-Delegation der UNO, das Intermetall-Büro sowie eine Delegation der Demokratischen Republik Vietnam anwesend.

Auf der Sitzungsperiode wurden als Wegweiser und zur Erfüllung die Bestimmungen der 30. Sitzungsperiode des RGW sowie der letzten beiden Sitzungen des Exekutivkomitees des RGW bezüglich der Tätigkeit der Kommission angenommen. Es wurden die vom Sekrätariat des RGW erarbeiteten Vorschläge zur Sicherung des wichtigsten Energie-, Heiz- und Grundstoffbedarfs der Mitgliedstaaten überprüft bzw. diskutierte man die Einzelheiten betreffs der Eisenhüttenindustrie.

Unter anderem wurde ein Vortrag über die Lage in der Automatisierung der Produktion gehalten, und die Hauptrichtlinien der Weiterentwicklung in der Automatisierung wurden gebilligt. Auf der Sitzung wurden die Ergebnisse der Aufeinanderabstimmungen der wissenschaftlichen und technischen Forschung der wichtigsten Eisenhüttenzweige zwischen 1971 und 75 zusammengefaßt.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1977 JAN 3

Budapester Rundschau

Lajos Gulácsy

1021

In der vorliegenden BR-Nummer bringen wir Reproduktionen von Gemälden Lajos Gulácsys, siehe Beitrag S. 6, 10, 11
Bild oben: Cökxpón, um 1910, Öl, Tusche

formt

lungen entspricht. Meine Sympathie gehört den schöpferischen Menschen, den Schöpfungen an sich. Den Keramiken von Margit Kovács. Und die schöne ungarische Sprache — denn auch schön zu sprechen ist Kunst, ist Schöpfung.

Arbeiten Sie vielleicht deshalb so gerne mit Material,

Holz oder Metall leichter zu bearbeiten, wenn man die entsprechenden Einrichtungen dazu hat. Vielleicht ist es auch mit den Menschen so, und ein Minister oder jemand, der mit Menschen zu tun hat, muß die Tatsache berücksichtigen, daß Arbeit den Menschen erzieht, daß die Verantwortung für die Arbeit, die Freude am Schöpferischen das Denken und die Leistungsfähigkeit der Menschen entwickelt, viel

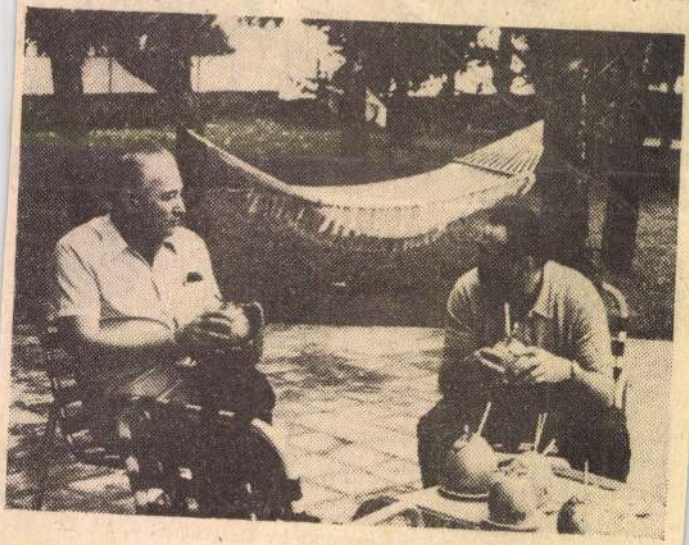

Minister (l.) während einer seltenen Ruhepause

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Budapester Rundschau

1977 JAN 3

Lajos Gulácsy

1021 1/1977

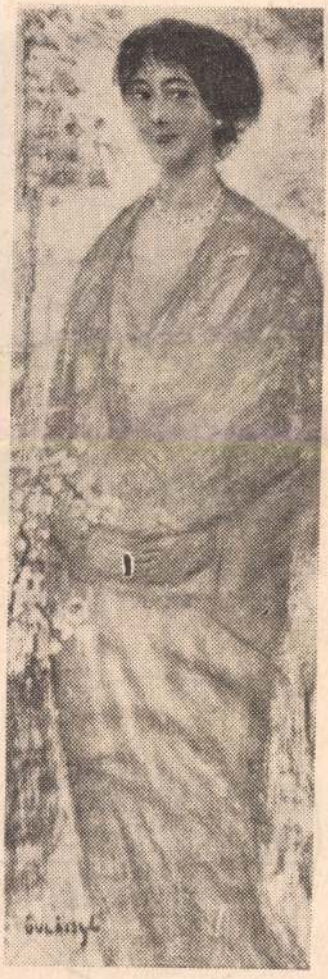

Lajos Gulácsy:
Junge Frau mit Rosenstock,
1910—1912, Öl auf Leinwand

Dr. Ba Maung, neuer Botscha
Union Burma überreichte Pä
Präsidialrates der UVR, sein

BUDAPESTER
RUNDSCHAU
berichtet

Einer Information des Mi-
nisteriums für Binnenhandel

Gulácsy Lajos, kb.-

Tárlat, árverés előtt

A képaukció előtt az érdeklődők ismerkedhetnek a képekkel.
(Balogh P. László felvétele.)

Nagy az érdeklődés a Bizományi Áruház Vállalat 50. képaukciója iránt. Az árverésre kerülő képekből előzetesen kiállítást rendeztek a MOM Szakasits Árpád Művelődési Házában. Nemcsak a leendő vásárlók, hanem a művészetkedvelők is szép számmal keresik fel ezt a tárlatot. Hiszen itt ismeretlen vagy alig ismert műremekekkel találkozhatnak, nagy művészek ritkán bemutatott, többnyire leírásokból, reprodukciókból ismert alkotásaival. Jelenleg 277 festményt mutatnak be, ezek kerülnek majd december 11-én és 12-én árverésre a művelődési központ színháztermében.

Munkácsy, Mednyánszky, Aba-Novák

Mit is lehet megvásárolni majd ezen az aukción?

Kezdjük talán a legdrágább kikiáltási áron kínált alkotással, Csontváry Kosztka Tivadar *Utcarészletével*, amelynek a katalógus szerinti ára 80 ezer forint. De akadnak még egyéb védett alkotások is, amelyek megszerzésére valószínűleg múzeumok pályáznak majd. Így például Aba-Novák Vilmos *Krisztus az apostolokkal* című falképterve, kikiáltási ára 60 ezer forint, vagy Gulácsi Lajos *Csuklyások* című képe, kikiáltási ára 40 ezer forint.

Ezen a jubileumi kiállításon a magyar festészet színe-java felvonul. Látható itt Munkácsy Mihály egyik festménye, amelyről csak a szakirodalomban lehetett hosszú évek óta olvasni; a *Körszakállas férfi arcképe*, amit a művész 1867-ben Münchenben festett. Egy egész falat borítanak Markó-képek, tíz Mednyánszky-festményt kínálnak majd eladásra, van a kínálatban két Szinyei-Merse-kép, Szőnyi István nyolc alkotása és egy Székely Bertalan-festmény is. Megvásárolható Victor Vasarely Bartóknak dedikált Szitanyomata, és Vaszary János Kalaposkislány című festménye is.

Hogyan alakulnak az árak; mennyivel srófolják fel általában az aukciókon a kikiáltási összeget? Kalauzunk a Bizományi Áruház képzőművészeti akadémiát végzett, húsz éve itt működő szakértője: *Nagy György.*

— Képe válogatja — mondja Nagy György. — Általában az a gyakorlat alakult ki, hogy a híres alkotások 50—60 százalékkal többért kelnek el, mint a kikiáltási összeg.

Rövid beszélgetés alakul ki arról, pontosan tudják-e, hogy kik a vásárlók.

— Nem mindig tudjuk. Csak a védett képek esetében kérjük a vásárló személyi adatait, mert ezek az alkotások nemzeti vagyonunk részei.

Múzeumi bizottság

— Külföldiek is vásárolhatnak az aukción?

— Pontos szabályai vannak a műalkotások eladásának. Ezért előzetesen művészettörténészek, szakemberek tekintik át az eladásra kínált képanyagokat, melyek azok, amelyeket az Artexen keresztül megvásárolhatnak. A kiállítás előtt múzeumi bizottság dönt arról, hogy melyik kép kaphat esetleg kiviteli engedélyt. A tapasztalatok arra mutatnak, hogy csupán néhány festmény kerülhet ebbe a kategóriába.

— Ennek mi az oka?

— Általában olyan művészi értékű képeket árverezünk, amelyeknek egyharmada *védett* festmény, tehát eleve kiviteli tilalom alá esik. Ebből látható, hogy elsősorban művészi színvonalról van szó.

— Akadnak olyan képek, amelyek nem találnak gazdára?

— Bízom benne — mondja Nagy György —, hogy ezen az aukción nem lesz ilyen. De volt már arra példa, hogy olyan híres mű, mint Koszta József Virágcsokra 2200 forintért, a kikiáltási áron cserélt gazdát, vagy Egry József Balatoni tájképe 4500 forintért sem talált vevőre, éppúgy, mint Csók István nagyméretű krizantémos csendélete.

Most az 50. aukció alkalmából a Bizományi Áruház Vállalat „kasszát csinál". Az ötven aukción összesen 11 197 képet kínáltak eladásra és ebből 1338 maradt vissza. 1960 óta az említett 11 197 kép kikiáltási ára 82 millió 943 ezer forint volt, az eladási ár pedig összesen 123 millió 559 ezer forintot tett ki.

A vevő egyébként a leütési ár 10 százalékát fizeti árverési járulék címén, továbbá az árverési vételár után számított további 10 százalékot illeték, 5 százalékot pedig művészeti járulékként. Tehát, ha mondjuk, egy festmény leütési ára 4 ezer forint, akkor a képet az illető végül is 5 ezerért veheti birtokba.

1910 óta

A jubileum visszatekintésre is késztet. Mint *Luczai Zoltán*, a Bizományi Áruház Vállalat vezérigazgatója elmondja, az első hivatalos művészeti aukciókat 1910-ben tartotta a Magyar Gyűjtők Egyesülete, akkori nevén a „Szent György céh". 1917-től Ernst Lajos aukciós háza vette át ezt a feladatot, később az úgynevezett árverési csarnokban a zálogból ki nem váltott tárgyakból és hagyatékokból tartottak árveréseket. A Bizományi Áruház művészeti aukcióval ötvözte a magyar árverések történetének legjobb hagyományait, egyesítette az árverési csarnoki tapasztalatokat a kimondottan művészeti aukciókra specializálódott árverési házak igényes szemléletével.

1960-ban tartották az első, a maihoz hasonló képaukciót, ahol 106 festményt állítottak ki s több mint 75-öt adtak el. Azóta évente két-három alkalommal rendeznek művészeti aukciókat. Ezek ma már a kulturális élet eseményei is, hiszen a legkiválóbb művészettörténészek, muzeológusok közreműködésével választják ki azt az anyagot, azt a kínálatot, amellyel a vásárlóközönség találkozik. S természetesen a vásárlók között ott vannak a magyar múzeumok. A Szépművészeti Múzeumba például ilyen képaukcióról került Gerard de Lairesse, Maulbertsch, Paul Troger egy-egy képe, a Nemzeti Galériába Zrínyi Miklós portréja, a Pécsi Múzeumba Derkovits Gazdag koporsókereskedő című festménye.

Dolecskó Kornélia

élet, az érzések, az erkölcs, szóval a világ befogadásának, értelmezésének, alakításának gondjaival „a hozzá hasonlók közt a legkiválóbb", a kiemelkedő, a jelentős ember, az egyéniség.

Az ő Henrikje nem a konkrét történelmi helyzet feladataival küzd, hanem kapcsolatok, szerelmek és gyűlöletek szövevényében keresi — és ugyanakkor igyekszik megvalósítani — önmagát. A XI. század utolsó harmadának eseményei csak arra szolgálnak a költő számára, hogy nagyobb súlya és egyúttal lírai holdudvara legyen a kötelességre figyelmeztető szerelmes ellenséggel, a feleséggel, a könnyelműségre, léhaságra csábító szeretővel, a hűséges és az áruló barátokkal, a szeretett, de mégis ridegen távoltartott gyermekekkel való reménytelenül ellentmondásos kapcsolatoknak. Jelleme és a történet lényege szerint ez a Henrik lehetne akár a hivatala helyett kocsmába és rossz lányokhoz járó könyvelő is, akit felesége és barátai minduntalan jobb útra szeretnének téríteni. Igaz, akkor nyilván komédiába torkollna a darab. Henrik királyi címe nemcsak a történelem császárához képest változtatja meg az alakot, de az élet kicsinyes köznapjai között a jó, a megfelelő, a méltó magatartást kikísérletezni törekvő hasonmásához képest is. A király esetében a hányódás kicsapongás és kötelességteljesítés, büszke harc és megaláztatás, szeretet és gyűlölet között egy nagy ember szeszélye, alakváltoztató képessége, míg kicsiny hasonmásánál mindez legfeljebb a jellem gyengeségéről, ingatagságáról hozna hírt.

Füst Milán *Negyedik Henrik királya* a belülről, az önmaga keresése közben felbomló személyiség drámája, azé a személyiségé, amelyet külső körülményeitől, fejlődésének, kialakulásának feltételeitől függetlenül adottnak tekintünk, mintha Henrik egy másik világból csöppent volna kortársai közé, mintha nem is közöttük nőtt volna fel. Természetes hát, hogy önmaga egyéniségének, jellemének és a világban elfoglalt helyének, szerepének keresése minduntalan paradoxonokban nyilvánul meg. Az egyéniség fejlődése során mindaz, ami társadalmi összefüggésekben szemlélve dialektikus ellentmondás, az ezekből a kapcsolatokból kiszakítva, csupa képtelenség. Olyasmit akar megvalósítani, kiteljesíteni, amit ugyanakkor még csak keres, kötődni akar valamihez, valahová, ugyanakkor minden kötöttséget korlátnak, egyénisége meghamisításának érez. Ezért nem érzi magát azonosnak a tetteivel, mihelyt elkövet valamit, különösen mihelyt célt érni látszik, azonnal ellenkezőjét, a tett visszavonását is megtenni. És ezért bármennyire szeretne is mindig új, mindig eredeti lenni, mindig ugyanazokban a körökben forog.

A költő szemlélete, ahogyan egyén és társadalom viszonyát felfogja, könnyen bírálható, ez a bírálat azonban aligha érinti mű művének minőségét. A nyelvi kifejező erőtől a szituációdezésével szemben. S ezek a megjegyzések bizonyára hozzá is járulnak, hogy kissé hűvösnek, olykor akadémikusnak érezzük az előadás légkörét.

Nem hiszem azonban, hogy ezek a tényezők volnának a döntőek. Hisz bármily népes legyen is a színlap, Henrik drámája lényegében önmagában van, s az őt játszó színész akár egymagában is felforrósíthatná a hangulatot. Márpedig *Andorrai Péter* kitűnő. Királyt játszik a szó legtágabb értelmében, s egy pillanatra sem császárt. Sváb lányokkal mulatva éppúgy sokszínű, tartalmas, jelentős személyiség, mint Canossa vára előtt mezítláb cidrizve. S leginkább király, leginkább független, önálló személyiség akkor, amikor egy-egy könnyed mozdulattal, gesztussal köpönyeget fordít, egyéniséget, magatartást cserél. El tudja hitetni, hogy e sok álarc mögött valahol létezik egy önmagával azonos Henrik, illetve, hogy ez a változékony alak ura önmaga változatainak. S a főbb szerepekre azért jut jelentékeny színész is. *Vass Éva, Farády István, Trokán Péter, Kézdy György, Hetényi Pál, Zala Márk* és *Sára Bernadette* megteremtik azt a közeget, előállítják azokat a szituációkat, amelyekben Henrik megnyilvánulhat.

Gábor Miklós biztos kézzel vezeti végig a játékot a jelképesség és a lélektani, emberi valószerűség határvonalán, a költőhöz méltó érzékkel adagolja mind a főhős lelkében, mind a környező világban az áttekinthető, a logikus viszonyokat és a titokzatos, a rejtelmes, a megmagyarázhatatlan, már-már misztikus tényezőket. Segítségére van ebben *Székely László* díszlete is, amely szabadon hagyja a Várszínház magas, fent boltívben záródó színpadát, sőt a függőleges irányt még ki is emelik a többször leeresztett, illetve felhúzott gyertyatartók. A székesegyház szentélyrészére emlékeztető térben csak kellékek, berendezési tárgyak jelzik a helyszíneket, így a játék mindvégig egyszerre folyik jelképes és konkrét környezetben, egyszerre látjuk a királyt a szó első jelentésében és a mélységből kiáltó, az alávetett embert.

Mindez elég lehetne, hogy kijöjjön a darab szellemi izgalma. Hogy ez még sincs így, abban alighanem mai érdeklődésünk, mai kíváncsiságaink játszanak közre. Manapság színházainkban inkább azok a darabok számíthatnak sikerre, inkább azok keltenek feltűnést, amelyek nem annyira az embert belülről felbomlasztó tényezőket, a személyiség belső ellentmondásait vizsgálják, hanem azok, amelyek főképp az egyént kívülről, a társadalom részéről érő hatásokat faggatják. A világ, a társadalom keményebb problémái közepette pedig minden szépsége mellett sem könnyű magunkra, a ma számunkra izgalmas gondokra ismernünk Henrik király drámájában.

Zappe László

Gulácsy Lajos 1

Magyar Hirlap 19

Szalay: Monográfia

Élvezettel és növekvő elismeréssel olvastam *Szíj Béla* Gulácsy-kötetét. Mindenekelőtt; a bevezető tanulmány ama képzőművészeti munkáink közé tartozik, amelyben nem valamiféle lila széplélek hömpölyögteti semmitmondó frázisait, nem valamiféle jóvátételi rehabilitáció keretében oszt elismerésalamizsnát a tíz, húsz, ötven éve félreismert mesternek, hanem a szakember mond körültekintő véleményt. Szíj Béla már-már aggasztóan hosszan elnyúló kutatásait, alapos munkamódszerét tökéletesen igazolja az eredmény. Szövege minden során, megállapításainak higgadt megfontoltságán, a képek azonosításán a tudósi tevékenység jó hatása érezhető

Gulácsy Lajos 2

Magyar Hirlap 1980/

Szalay:Monográfia Gulácsyról

Gazdag Gulácsy-irodalomról beszélhetünk az ő könyvét megelőzően is, de Szíj Béla merőben új alapokra fektette a művész értékelését, mindenekelőtt lenyűgöző mikrofilológiai kutatásaival. A Gulácsy-életmű egy része ugyanis elpusztult, a régi kiállítások katalógusaiban szereplő képcímeket nehéz azonosítani a reprodukcióban fönnmaradt művekkel, adatokat, évszámokat kellett pontosítani, s föl kellett tárni azt a kézirat- és emlékezésanyagot, amely letétként porosodott, vagy lapokban kallódott. A reprodukciók mellett közli Gulácsy leveleit, cikkeit, szépprózai írásait.

A voltaképpeni szakszöveg, a festőről írott monográfia a tör-

Gulácsy Lajos

téneti időrendet követi. Pontosan eligazít a keserves életű mester sorsában. Szikár szűkszavúsággal meséli el az utazásokban és szanatóriumi kezelésekben kimerülő sovánka élet eseményeit. Hasonló tömörséggel, de éppoly pontosan és nagy művészi hozzáértéssel elemzi a szóban forgó képeket. S megint csak nem általános jelenség: divatozó, hamis művészettörténeti tolvajnyelv mámorozása nélkül. Minden egyes képet, a képben kifejeződő érzelem- és tudatvilágot higgadtan és közérthetően meghatároz, s elhelyez a szimbolizmus és a szecesszió korabeli ízléskörében.

Magyar Hirlap

Szalay: Monográfia Gulácsyról

Gulácsy Lajos 4

Megállapítja Gulácsy eszmei és formai jellemzőit, múltba feledkező érdeklődésének reneszánszhoz, rokokóhoz, biedermeierhez kötődését. Nem kárhoztatja a festmények, rajzok irodalmi fogantatását, mert érti ennek okát, s főleg azért nem, mert biztos szemmel fedezi föl e művek festői artisztikumát. És ennek elemzésével oszlatja el az irodalmiság vádjával agitáló sanda hozzá nem értést.

Magyar Hirlap 1980/8/31/1o

Szalay:Monográfia Gulácsyról

Gulácsy Lajos

Teljességre törekszik. Ezért megrajzolja a Gulácsy képeit fogadó bírálatok, műkritikák történetét is, bírálva és értékelve. Mindezt szűkszavúan, szinte vázlatszerű, tömör előadásban: oly tömören, hogy szinte sajnáljuk, amiért nem bőbeszédűsége miatt kell megrónunk. *(Corvina)*

Szalay Károly

Magyar Hirlap 1980/8/31/1o

Szalay:Monográfia Gulácsyról

Buldczy Lajos, festőművész

a „Magyar Festők" sorozatban második, átdolgozott kiadásban jelenik meg Szabadi Judit Buldczy művészetével foglalkozó, a művész legszebb festményeivel illusztrált munkája.

Új Corvina-könyvek.

Magyar Nemzet, 1976. nov. 28.

Gulácsy Lajos, festő

L: Bajdosó Ernő

P. k. J. : Neodekadencia

J.

Nincsabadság, P - 1979 nov. 30.

Gulácsy Lajos

"A Gulácsy kiállitásról" cimmel Szokolay Béla ismerteti a müvész alkotásait.
"Olyan, mint valami pusztuló őszi kert. Kókkadt virágok, ködös levegő,..szép lassu bomlás...csodálatosan finom és meghatóan artisztikus elképzelések, távoli viziók, ijesztő rémségek...sápadt, csodálkozó szemü leányok, -tán tündérek, kaján és ismeretlen mohóságu vágyaktól dult arcu férfiak,- tán manók, civilizált szatirok laknak itt a magateremtette városban. Nakonxipán, a holdbéli város szinei ezek..."

Élet, Bp. 1922. szept. 17. XIII.évf. 19. sz. 462. lap.

Gulácsy Lajos (festő

megemlítve.

dr Gellér Katalin: Ingres 1070-1074

Élet és Tudomány, Bp. 1980. aug. 22 XXXV/34

Gulácsy Lajos

Magyar Hirlap 1979/1

Gulácsy-kiállítás

Az 1932-ben elhunyt *Gulácsy Lajos* rajzaiból nyílt kiállítás szombaton Miskolcon, a Herman Ottó Múzeum képtárában. A kiállított, kereken félszáz rajz a Magyar Nemzeti Galéria, valamint a miskolci Herman Ottó Múzeum gyűjteményéből való. A miskolci múzeum anyagát, amelyet magángyűjtőktől vásároltak, most láthatja először a nagyközönség.

Gulácsy Lajos, festő

L. Bartlyik
Berény R.

– Magyar képzőművészeti tárlat . . . 7.

Nérszabadság, 8 n. 1979 dec. 20 –

Gulácsy Lajos

Az 1 sz. cédulán közölt modorban folytatja a kritika a müvész alkotásainak ismertetését: a nakonxipáni bágyadt fényben képzeli el a "fáradt, beteg és idegen látomásainak álomalakjait."
Müvészete olyan, mint "valami édes méreg, gyönyörthozó narkotikum... de mögötte vigyorog a halál..."
Megemliti a müvészről szóló -most megjelent- "Gulácsy Lajos dekadens festő" c. könyvet, de a könyv irójának nevét nem közli.
A lap bemutatja a müvész "Flórenci tragédia" c. festményét.

Élet, Bp. 1922. szept. 17. XIII.évf. 19.sz. 462, 477. lap.

Gulácsy Lajos, festő

L: Lacza Márta

Rózsa Gy: Tamernadrágba bújt-felhő

7.

Népszabadság, Bn. 1979. dec. 30

Gulácsy Lajos, festő

L: Czóbel B.

–: Magyar tárlatok

Esti Hírlap, Bp. 1979. dec. 19.

2

Gulácsy lajos, kohán

L: Kohán György

Tüskés Gábor: Kohán György két emlékkiállitása 97-98.

1977.ápr. 4/XXXI.

Tiszatáj, Szeged.

Gulácsy

Passuth könyvében foglalkozik Gulácsy, Kmetty müvészetével, de benne a müvészek teljesitménye teljesen lefokozódik.

Alföld 1975/11/73

Aczél: Passuth: Magyar müvészek az európai avant-garde-ban

Gulácsy Lajos

„Kereveten fekvő nő"

o.v. 65 x 100 J. l. G. Gulácsy L. (Védett)

Vételári ár: 60000 Ft.

RÁV 39. Képaukció katalógus 1976 május

Gulácsy Lajos

„Asztalnál ülő férfi"

Ceruzarajz 18 x 11,5 cm s. l. j.

Gulácsy - Firenze (Sérült)

Védett.

Ütlöltási ár: 2000 ft.

BÁV 39, Képaukció katalógus 1976 május

Guláczy Lajos

„Önarckép" O. fa. 23 x 16

S. l. b. Guláczy

Utiáltási ár: 12000 ft.

BÁV 39, Képaukció katalógus 1976 május

Gulácsy Lajos

„Olaj fáj" Ceruzarajz, 14x20

S. l. j. Gulácsy L. Verona

Védett

Aktuális ár : 2000 Ft.

BÁV 39, Képaukció katalógus 1976 május

Guláczy Lajos

„Vízió" Zréta 48x35 cm

J. l. b. Luigi Guláczy. Venezia

(Sérült)

– Védett –

Ziziáltási ár: 12000 ft

BÁV 39, Képaukció katalógus 1976 május

Gulácsy Lajos (1882-1932)

„Halályok" o.v. 45x40

J.l.6.: Gulácsy Lajos (Restaurált)

Utólsó ár: 20000 Ft

BÁV 39.Képaukció katalógus Bp.1976 május

Gulácsy Lajos

„Rokokó figura" o.v. 73x58
(restaurált)

Kiáltási ár: 35000 ft

BÁV 39.Képaukció katalógus Bp.1976 május

1

Gulácsy Lajos

Liebl Ervinével közösen állítottak ki műveit a Nemzeti Szalonban (1936).
Élete utolsó évtizedeiben a tébolyda lakója volt.
Víziói gyakran olyanok, mint a felzaklatott álmok, színei sokszor nem ebből a világból valók.

Bálint György: A toronyőr visszapillant
Bp. Magvető 1976

T. 652.

Gulácsy Lajos

Mécsvirág.

László Gyula: Aki a követ életre keltette.
Művészet, 1976.szeptember - 5.oldal.

Gulácsy Lajos

Gulácsy síremlékét Borsos
Miklós készítette.

Horváth Béla: Borsos Miklós siremlékei.
Művészet, 1976. szeptember - 16.oldal.

Egulácsy Lajos

2

Arcképeinek szemából néha a lézeledő téboly páni szorongása mered felénk. Művészete mégis messze fölébe emelkedik a betegség adta érdekességnek. Szenzáliás festő volt, képeit jóval a hákoni előtt festette és milyen maiak, milyen modernek.

Bálint György: A toronyőr visszapillant
Bp. Magvető 1976

I. 652

Gulácsy Lajos (1882-1937)

„Jelenet" Ceruzarajz 16,7x12,5

Védett. Vételtári ár: 1500 Ft.

BÁV 38. Képaukció Budapest 1975 december

Guláczy Lajos (1882-1932)

„Itáliai tanulmány évéim emléké"

Ceruzarajz 16 x 20

Védett. Kiliáltási ár: 1500 ft.

BÁV 38. Képaukció Budapest 1975 december

Gulácsy Lajos festő

A MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

klubjában május 7-én, pénteken fél 6 órakor Gulácsy Lajos művészetét mutatja be Szij Béla művészettörténész a Művészportrék a XX. század magyar művészetéből című sorozat keretében. Május 8-án, szombaton 16

Gulácsy Lajos, festő

L.: Csáky József

Bodrits f.: Vélemények ... [1] ... 91-93.

TISZATÁJ, Szeged 1976. június XXX. 6.

Gulácsy Lajos festőművész

„Magyar Festészet a XX. században" c. művében a művész műveiből számos, részletes színes reprodukció szerepel.

Népfront, 1975. Nov.

Gulácsi Lajos
festőművész
1021

NÉPI FAFARAGVÁNYOK

Az alig több mint kétesztendős *Hatvany Lajos Múzeum* eddig modern művészetünk reprezentálásával vonta magára a figyelmet. Gulácsi Lajos, Kondor Béla, Moholy-Nagy László, Korniss Dezső nevét olvashatjuk a korábbi kiállítások katalógusában. A múzeum fiatal igazgatója, Kovács Ákos most egy alig ismert műfaj bemutatására vállalkozott. A nagyobb nyilvánosságtól eddig elzárt, múzeumi raktárakban elfekvő, vagy magántulajdonban őrzött, egyházi témájú népi fafaragványokat gyűjtött egybe.

A kis falusi műhelyekben, vagy otthon készített szobrocskák szervesen illeszkedtek készítőik mindennapi életébe, hitvilágába — az egyetemes egyházi kultúra sajátos népi vetületét létrehozva: bő mesélőkedvvel, átéléssel. Megvolt a kialakult helyük a szobában, a ház oromzatán levő fülkében vagy az utak mentén, a határban. Létrehozásuknál elsődleges szerepe a bajelhárító, oltalmazó erejükbe vetett hitnek volt, nem pedig a díszítő szándéknak.

A kiállított szobrok legnagyobb része Mária-ábrázolás. Mária, mint a családi élet oltalmazója, a boldog és szenvedő anyaság megtestesítője szerepel évszázadok óta a művészetek jelképrendszerében. Néhány egyedi darab mellett a bemutatásra került Mária-szobroknak három sajátos csoportja különíthető el egymástól, részben a régi zarándokhelyek kisugárzó ereje, részben helyi jellegzetességek folytán. Leggazdagabban mintázottak a „Máriazelli Madonnák". Fenséges pózban ülő, koronával ékesített figurák. A gyermek Krisztus szintén fejedelmi szimbólumokkal, koronával, jogarral megjelenített. A Madonnák kialakítása, a ruharedőzet visszatérő motívuma gyakorolt, a faragás mesterségét biztos kézzel végző készítőre vall.

A Máriazelli Madonna mellett legnagyobb tömegben a Sasvári Pieta másolatai terjedtek el. Ezeken az ábrázolásokon Mária a halott gyermekét sirató, fájdalmas anyaként jelenik meg. A szobrok szigorúan komponált, horizontális-vertikális rendje megkapóan idézi a halál könyörtelenségét, kegyetlen erejét.

Harmadik, nagyobb műhelyre utaló szoborcsoportot alkot a Kiskun Madonnák sora. Egyszerűbben, eszköztelenebbül megfaragottak. Mária állva tartja a gyermek Jézust. A kompozíciók horizontális rendjét fokozza a ruharedők párhuzamos megmunkálása. Talán ezek a szobrok állnak legközelebb a paraszti élet hétköznapjaihoz. Mária és a gyermek Jézus arcvonásai jellegzetes kiskunsági paraszttípust jelenítenek meg: erőteljes arccsontokkal, mandulavágású szemmel.

Érdekes megfigyelni azt a hagyományőrző jelleget, amely mai népi fafaragásunkat e művekhez köti. A Hatvanban kiállított szobrok plasztikája, kompozíciós megoldásai sokban előzményei a legfrissebb népi alkotásoknak.

SOMOGYI BORBÁLA

FOTÓ: KÉKESDY KÁROLY

BÉCS-ÚJHELYTŐL RODOS-TOIG

BENDA KÁLMÁN SOROZATA

6.

Buzduljon fel a hazáját szerető szív

A KURUÇ SZABADSÁGHARCRA előnyös kezdeti külpolitikai helyzet tehát már 1704 őszén, a franciák höchstädt-blenheimi csatavesztésével kedvezőtlenre fordult. Ugyanakkor viszont megnőtt az országban a belső ellenállás ereje. A szécsényi országgyűlés, bár a Habsburg birodalomból való kiszakadást, a teljes függetlenséget elvetette, tovább szilárdította az önálló állam szervezetét. Megerősödött a hadsereg, s a kuruc csapatok mind sűrűbben csaptak be osztrák és morva területre, rémületet és pánikot keltve nemcsak a falvakban, hanem magában a császárvárosban is.

A birodalmi hadvezetés számára egyre nagyobb gondot jelentettek ezek a kuruc portyázások. Nemcsak azért, mert erkölcsileg aláásták a császári hadsereg tekintélyét, mondván, hogy még a határokat sem tudja megvédeni, hanem azért is, mert a magyarországi harcok komoly erőket kötöttek le, amelyekre nagy szükség lett volna a nyugati hadszíntéren; ugyanakkor a franciák ellen harcoló sereg háta mégsem volt biztosítva. Mindez a bécsi udvart arra indította, hogy nagy ígéretekkel megpróbálja egyes kuruc tábornokok hűségét megingatni. Amikor pedig ez a kísérlet sikertelen maradt, tárgyalásokat kezdeményezett. Megbízottja, Széchényi Pál érsek volt, akit Rákóczi is becsült.

Többszöri kezdeményezés után 1704 augusztusának végén ültek össze a küldöttek, Selmecbánya

hajlandó szóba állni, a tárgyalások nem vezethettek eredményre. Ahogy Rákóczi írta: *„Minthogy semmi sem veszedelmesebb egy szabad nép kormányzásában, mint a titkolózás, teljes szabadságot adtam a bécsi udvar megbízottainak, s ez csak hasznomra vált. Követeléseik visszatetsző hatást keltettek, mert üres ígérgetésekből álltak”.*

AZ UDVAR BÉKETAPOGATÓDZÁSAI komolyabbá váltak, amikor a császár szövetségesei, Hollandia és Anglia vették kezükbe a közvetítést. A két protestáns hatalom követei annak idején nagy együttérzéssel nézték magyar hitsorsosaik üldözését a lipóti erőszakos ellenreformáció idején, s mint szabad nemzetek tagjai, a kuruc politikai törekvések iránt is némi rokonszenvet éreztek. Ahogy Daniel Defoe, a Robinson szerzője, a neves angol publicista írta lapjában, a Weekly Review-ban: *„Ha a szövetségesek rá tudják venni a császárt arra, hogy hallgasson a józan észre, és adjon magyar alattvalóinak olyan békét, amivel feltehetően meg lesznek elégedve, én elégedetten kérdem, vajon nem tették-e meg* (az angolok és a hollandok) *a magyarokért mind-*

Labanc gúnykép Vak Bottyánról

Vak Bottyán

A turóci követek levágatása az ónodi országgyűlésen

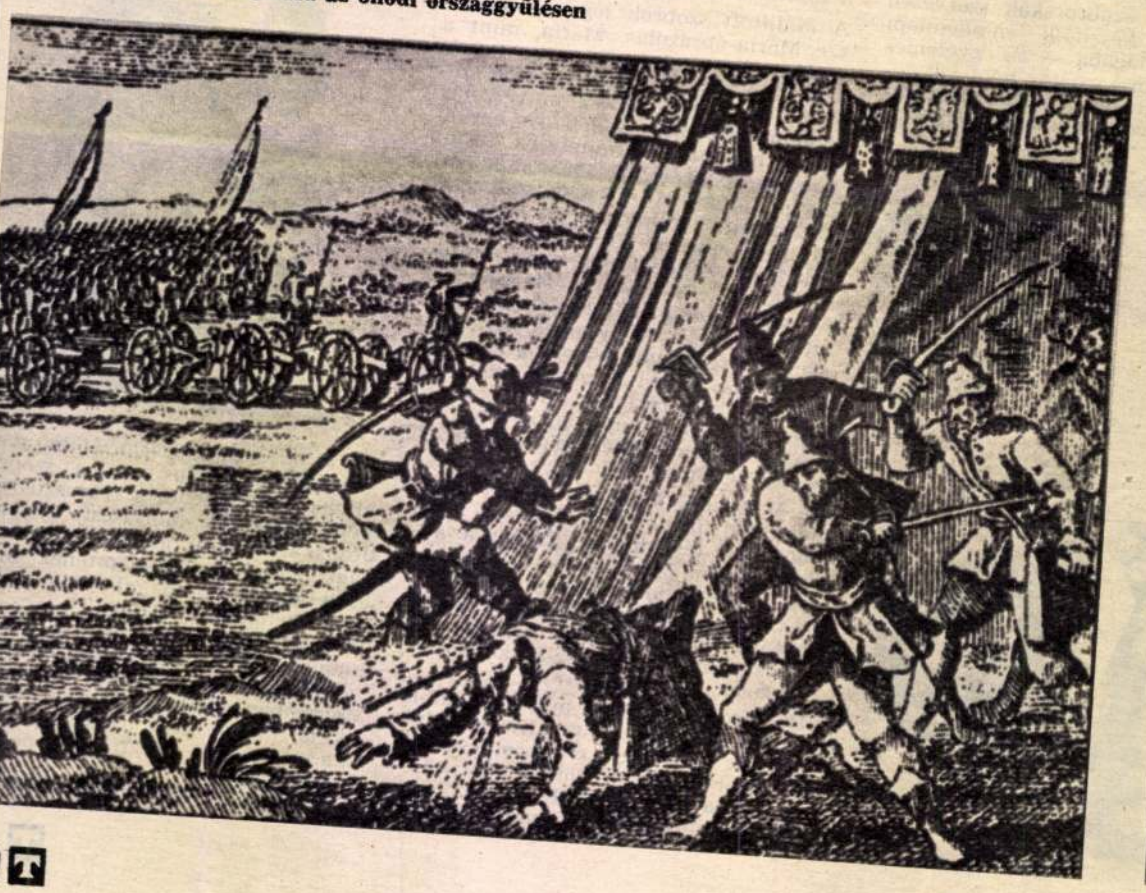

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1976 JAN

Könyvvilág

Gulácsy Lajos

1021

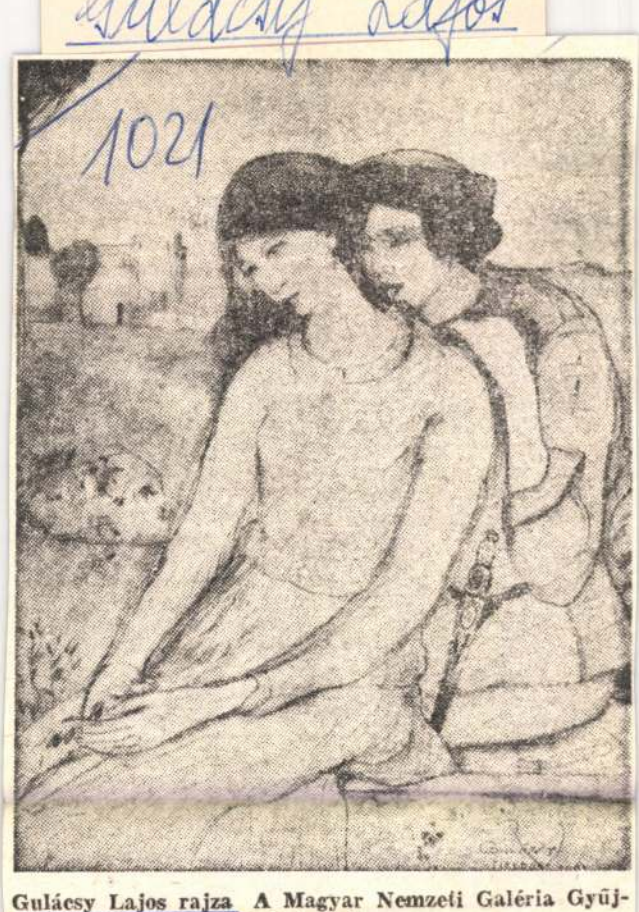

Gulácsy Lajos rajza A Magyar Nemzeti Galéria Gyűjteményei c. Corvina-kiadványból

kapó csíkménasági „Fürdik a holdvilág"-variáns. A folklorizáció kérdésében a gyűjtemény még megoldatlan, érdekes kérdésekre hívja fel a tudomány figyelmét.

A *Romániai magyar népdalok*-ban lapozva, világosan kitűnik, hogy milyen közvetítő, hídszerepet játszik a népek kultúrájában a nemzeti kisebbség. Erdélyben, mint tudjuk, nem volt betyárvilág. De az alföldi, dunántúli betyárballadák számtalan változatban ismertek Erdélyben, sőt még azon túl is, Moldváig. A kötet szerkesztői

Gulácsy Lajos

Méltatás

László Gyula: Emlékezés a főiskolás Tóth Menyhértre.
Művészet, 1976. március - 20.oldal.

Gulácsy Lajos

A Nemzeti Szalon kiállitásán mutatták be müveit. Tövis: "Két tavaszi kiállitás" cimmel a Mücsarnok és a Szalon tárlatáról számol be a Művészet c. rovatban.
Kiemeli a müvész alkotásainak "szubtilis álomvilágát!"

A HÉT, Bp. 1916. ápr. 9.
XXVII. évf. 15. sz. 195. lap.

Gulácsy Lajos

A fiatal művészek és az ismert nevek közé sorolja föl Tövis "az átmeneti generáció" művésztagjait a Műcsarnok kiállításáról: Boruth Andor, Keményffy Jenő, Vesztróczy Mar Gulácsy Lajos, Czigány Dezső, Burghardt Rezső, Glatter Gyula, Rudnay Gyula, br. Hatvany Ferenc.

A HÉT, Bp. 1915. nov. 21.
XXVII. évf. 47. sz. 675-676. lap.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

1976 MAI 6

MAGYAR HÍRLAP

Gulácsy Lajos

GULÁCSY LAJOS művészetét mutatja be a Magyar Nemzeti Galéria klubjában pénteken fél hat órakor Szij Béla művészettörténész a Művészportrék a XX. század magyar művészetéből című sorozat keretében.

1021

Gulácsy Lajos

A Nemzeti Szalon téli kiállitásáról Kázmér Ernő számol be, az ott résztvevő müvészek alkotásait -müvészetükre vonatkozó- rövid jellemzéssel ismertetve.
A tárlaton szereplő kétszáz mü közül kiemeli: Gulácsy Lajos, Benjámin Herman, Csabai Ékes Lajos, Joachim Ferenc, Feiks Alfréd, Makoldy József, Marton Ferenc, Moholy Nagy László és Zádor István müvészek alkotásait.
Gulácsy Lajos kusza, kisérteties fantáziával készitett szines rajzait és pasztelljeit emliti meg elismeréssel.

A HÉT, Bp. 1918. dec. 15. XXIX. évf. 50. sz. 780-781. lap.

Gulácsy Lajos

Méltatás.

László Gyula: Aki a követ életre keltette.
Művészet, 1976.szeptember - 5.oldal.

Gulácsy Lajos

Borsos azért szerette Gulácsyt,
mert művészete, hatott rá".

László Gyula: Aki a követ életre keltette.
Művészet, 1976.szeptember - 5.oldal.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1975 DEC 8
Budapester Rundschau
Lajos Gulácsy

genötte neben Villon und Apollinaire auch Rilke zu *reicher* und *Europaer* genannt hat:

1021

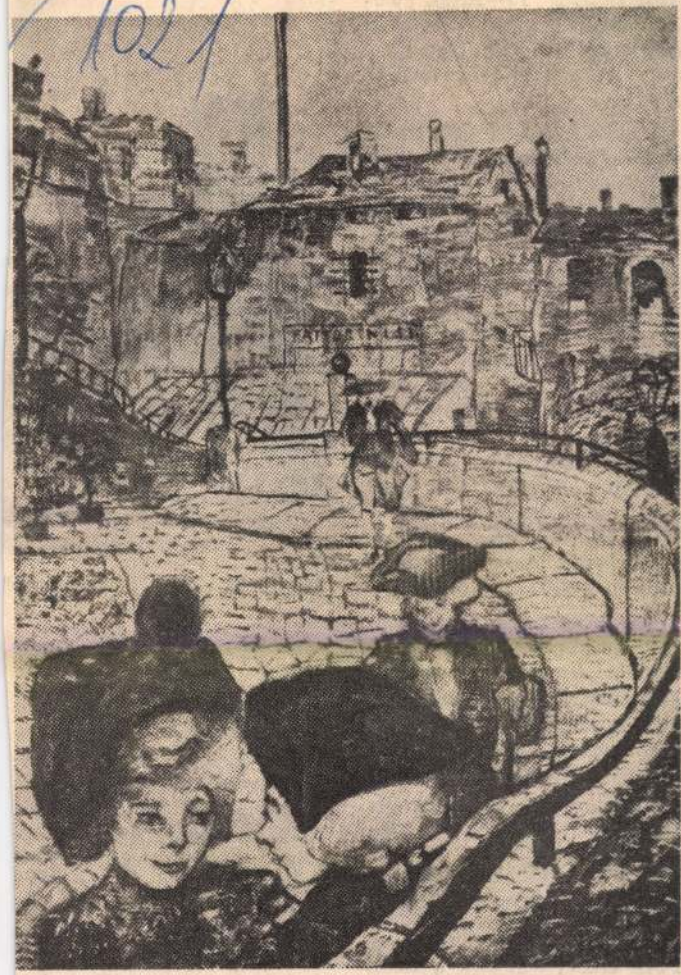

Sonntag in Como (um 1910)
Werk von Lajos Gulácsy (1882—1932), einem Vorläufer des ungarischen Surrealismus, der sich durch visionäre Phantasie auszeichnete

duktion
samt um
(Plansoll:
bei die I
der verschi
sorten um r
gen.

In den letzten 5 Jahren ist das Realeinkommen um 26%, der Reallohn um 18% und der Verbrauch um 29% gestiegen. Die niedrigen Altersrenten wurden beachtlich erhöht, ebenso auch die Mutterschaftsbeihilfe, während der Betrag des Familienzuschusses verdoppelt wurde. Rund anderthalb Millionen Menschen, ein Siebentel der Bevölkerung, bekamen in diesem Jahrfünft eine neue Wohnung. Dieses Jahr geht auch das 15jährige Wohnbauprogramm zu Ende, mit dem geplanten Endergebnis von 1 Million Neubauwohnungen.

Für produktive Investitionen wurden 40% mehr verwendet als in der vorangegangenen Planperiode, obgleich die Effizienz in der Realisierung noch immer nicht zufriedenstellend ist.

Auch für die Regionalentwicklung war das vergangene Jahrfünft eine bedeutungsvolle Periode. Besonders in Budapest und den fünf größten Provinzstädten (Miskolc, Debrecen, Szeged, Pécs, Győr) war eine äußerst starke Entwicklungsdynamik zu verzeichnen, zugleich haben auch viele Gemeinden den Weg zur Urbanisation betreten. Im allgemeinen ha-

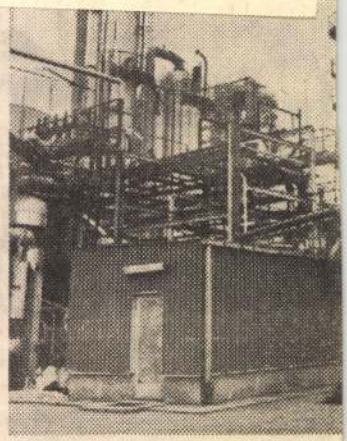

Olefin-Werk des Chemiekomb

le in den Vordergrund rükken.

Die geplante Zuwachsrate des Nationaleinkommens beträgt 30—32%, die der Industrieproduktion 33—35%. Vorrangige Aufgabe der Industrieförderung ist die erhöhte internationale Konkurrenzfähigkeit der Produkte, der Abbau der unrentablen Produktion sowie die Arbeitsteilung und die Spezialisierung auf inländischer und internationaler Ebene. Im Plan wird die Förderung der Alumiumindustrie, der

GULÁCSY LAJOS, festő

Nemes Marcell ajándékában modern művészetünk, hazai iskolához, irányzathoz nehezen kötheto képviselője Gulácsy Lajos is.-A múltba vágyódó, nosztalgikus festő-álmodó, Gulácsy Lajos korai tájképe művészetének expresszivitásából is ~~merítkezik~~ megidéz. 285.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a mügyüjtő Adalékok a magyar mügyüjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA, III. HISTORIA, Bács-Kiskun Megye Múzeumainak Közleményei, Kecskemét, 1975

Gulácsy Lajos

Gulácsy Lajos: Dante és Beatrice, 1903–1910 között (rajz, MNG)

Művészet, 1974, 12, 2. old.

GULÁCSY LAJOS, festő

Nemes Marcell 1911-ben 80 képet ajándékozott a Kecskeméti Múzeumnak.-E gyűjtemény jegyzéke:
19.-GULÁCSY LAJOS: Olasz park.-Papirlemez,olaj.-48+61 cm.-Jelezve jobbra lent:Gulácsy L.-Katona József Múzeum.-Ltsz:56.52.-13.kép. Fekete repr. 298.old

SÜMEGI GYÖRGY: Nemes Marcell a műgyűjtő Adalékok a magyar műgyűjtés századeleji történetéhez 275.old

CUMANIA,III.HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

Gulácsy Lajos, fest.

L.: Vasi Dezső

P. Szűcs J.: Eklektikák 6.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1976. jan. 3.

Gulácsy Lajos

Anna Margit „Sétalovaglás"
Cermű képének távoli elődje
Gulácsy művészetében keresheto.

Bodri Ferenc: Sétalovaglás.
MŰVÉSZET, 1976. január - 34.oldal.

Gulácsy Lajos, festő

L.: Ulitz Béla.

— : Egy műpártoló ... 2,

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jan. 6.

Gulácsy Lajos, festő

Eksztázis c. festménye

Jókai Anna könyvének védőborítóján látható.

Imre László: Jókai Anna: A feladat 75–78

XXXII/3

Tiszatáj, Szeged, 1978. március

Gulácsy Lajos, festő

Rajz : zene.

Gulácsy Lajos: Golgota - vázlat 70.

Új Auróra, Békéscsaba, 1976. 8. 12

Gulácsy Lajos, festő

AZ ÉLET SZOBRA

Ady Endre képzőművészeti írásai

Ennek a könyvnek az *Utószó* a legfontosabb képzőművészeti írása. *Németh Lajos* a mondanivalója legvégén ugyan maga is hajlik a kötetet szerkesztő-bevezető *Varga József* rokonkereső igyekezete felé, s nemcsak a tetszetős Ady—Csontváry párhuzamot hagyja jóvá félig, hanem meg is toldja egy meglehetősen merész Ady—Picasso hasonlattal; a záró tanulmány azonban e két, látványos, de nehezen bizonyítható ötlet ellenére is mély, teljes és hiányokat pótló.

Éppen a párhuzamok megvizsgálása miatt az. Németh ugyanis előzőleg sorra bebizonyítja, miért s hogyan különbözik a költői életmű tartalma a szemre rokon Gulácsyétól, az illusztrálásra vállalkozó, de az illusztrálandó lényegét el nem érő Nagy Sándorétól, Kozma Lajosétól, meggyőző és megfontolandó gondolatokkal cáfolja, hogy a Nyolcak vagy Nagybánya, az utóbbiak vezéregyéniségei vagy Rippl-Rónai mérhetők volnának Ady alkotói-történelmi teljességével. Németh tanulmánya nem szűk-szakmai művészettörténeti tanulmány, és ezért nagyon fontos tanulmány. Az előbbi felsorolásban házilagos aprómunkának tetsző vizsgálódás valójában csak része, eszköze annak az alapos és messzire tekintő elemzésnek, amely Ady és a képzőművészet viszonyát *Ady és a társadalom*, illetve *a korabeli képzőművészet és a társadalom* összefüggésében keresi, s végtére az irodalmi kutatás, a társadalomtörténeti kutatás számára szolgál eredményekkel. Olyan eredményekkel, amelyek eddig hiányoztak, amelyeket feltételezések helyettesítettek. A művészettörténész ugyanis kellőképpen ismeri a kort és az irodalmat ahhoz, hogy *teljes képet* adjon — kisegítve az irodalomtörténeti kutatást, amely soha nem rendelkezett olyan művészettörténeti tájékozottsággal, hogy ugyanezt a maga oldaláról megtehette volna.

Ezért jó, hogy az utószó a művészeti témájú Ady-publicisztika méltatásán kívül távolabbra, a költő és a képzőművészet minden lehetséges kapcsolatára kiterjed. A művészeti témájú Ady-publicisztika ugyanis önmagában, külön kötetbe gyűjtve legfeljebb finom bibliofil ötlet, centenáriumi könyvkiadói teljesítmény. Ady Endre rajongott Rodinért, megrendítően értette Gauguin festészetét, imponálóan viszolygott a müncheni Lenbachtól és szerette Rippl-Rónait — ennyi a nem túlságosan durva művészettörténeti summázata a cikkválogatásnak, amely a *Művészet és elmélet* sorozatban jelent meg. Meglehetősen kevés elméletet, és nem sokkal több művészetet kínálva. Mert a köztéri szobrászat, a tartalmában reakciós, stílusában termékeltlen, provinciális magyar emlékműplasztika például *valóban foglalkoztatta* — ingerelte, cikkekre provokálta — Adyt, de elsősorban mint politikum, mint társadalmi jelenség érdekelte.

Ady Endre ugyanis — ezt a közhelyet egy-egy, a művészetről, a művészekről írt félmondata ismeretében újra le kell írni — zseni volt a vizuális felfedezéseiben is. De ezt a zsenit — tudomásul kell vennünk — végre nem foglalkoztatta különösebben a magyar képzőművészet.

S ezen a tényen akkor sem változtathat a szerkesztői igyekezet (mi több: groteszk módon csak erősíti a látszatot), ha a válogatásba olyan cikkeket sorol, amelyek a legjobb szándékkal sem nevezhetők képzőművészetinek. A *Szecessziónak* legfeljebb a címére lehet ráfogni, hogy képzőművészeti, az *Éljen az erkölcs* egy kiállítás apropóján a magyar hipokrízisről szól, a *Wesselényi*-szobor ürügyén politikáról.

A Gauguin-cikk, a nagyváradi kiállításmegnyitó, a *Verlaine és Carrière* valódi képzőművészeti tartalma, jelentősége szinte értelmetlenné teszi az előbbiek közlését. Hogy a kötet némi erőltetettség ellenére sem hiábavaló, hogy végtére fontos Ady-kép kerekedik ki belőle, az a meghatározó utószóhoz szinte illusztrációként szolgáló cikkeknek és a bőséges, kitűnően válogatott reprodukció- és fotóanyagnak köszönhető. *(Corvina)*

R. Gy.

7.

szes italt árusító üzletek körét. Előírja, hogy például *a zöldség- és gyümölcsüzletekből, a húsboltokból* mindennemű szeszes italt száműzni kell. Egyes üzlettípusokban csökkentik az árusítható italok fajtaválasztékát is. Eszerint például az édességboltokban, a kávé- és teaszaküzletekben ajándékozás céljából *kizárólag minőségi* likőr, csemegebor, vermut, brandy, pezsgő árusítható, cukrászdában is ezek mérhetők ki; a vendéglátás önkiszolgáló éttermeiben csak sör, a tömegközlekedési eszközök mozgószolgálatában — távolsági autóbuszon, a vonatok kosaras árusainál és büféiben — *csak palackozott sör* árusítható.

Szigorítás az is, hogy a nagyobb üzemek *200 méteres körzetén* belül italbolt, kocsma, presszó, poharazó, termelői borkimérés nyitására nem adnak engedélyt. Szabályozza a rendelet a mezőgazdasági kistermelők értékesítési tevékenységét is; ők természetesen csak saját borukat árusíthatják.

Miután a rendelet a reklámtól az értékesítésig, az italkimérés engedélyezéséig korszerűsítette és

szervekkel is egyeztette. Egyetértésükkel a rendelet nem az alkoholfogyasztás ellen született — ahogyan a társadalom is csak a mértéktelenség, a káros alkoholizmus ellen veszi fel a küzdelmet —, hiszen *a kulturált italértékesítés*, a belső és a külső idegenforgalom fejlődésével összefüggésben, az étkezési és szórakozási igényekhez kapcsolódóan továbbra is alapfeladata a vendéglátásnak.

A Belkereskedelmi Minisztérium az adminisztratív intézkedéseken túlmenően számos kereskedelempolitikai elgondolást is érvényesíteni kíván. Az egyik legfontosabb, hogy a vendéglátó helyeken növeljék az ételforgalmat, főleg a reggeli ételek és italok kínálatát. Ezzel hosszú ideje megoldatlan társadalmi kötelezettségét is rendezheti a vendéglátás.

Legyen ivóvíz az éttermi asztalon

Forgalmi, gazdálkodási érdek, s egyben ellátási feladat továbbra is a kulturált italértékesítés. A követelmény annyiban új, hogy

Gulácsy Lajos, festő

L: Ámos Imre

Láncz S.: Képzőmův. krónika 334-338

Jelenkor, Pécs, 1978. ápr. XXI/4.

Gulácsy Lajos

Táj alakokkal 19loes évek MNG

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története

Akadémiai Kiadó 1971 melléklet

Gulácsy Lajos „festő"

L. Kassák 2

Bodri f.: Kiállítási ... 1127-1130.

JELENKOR, Pécs, 1975. december XVIII/12.

Guláczy Lajos (1882-1932)

„Comei Závěhár" (Cadenabbia)

O. Zarton 47,5 x 67 (Szerült)

Védett. K.ár: 60000 ft.

-Foró-

BÁV 4o.Képaukció katalógus Bp.1976 szeptember

Gulácsy Lajos

„Fiatal nő Zarosyéban"

Vízfestmény, pasztell 50x63 J.l.j. Gulácsy (Sérült)

Védett. 25000 ft.

BÁV 4o.Képaukció katalógus Bp.1976 szeptember

Guláczy Lajos.

„Önerdép" Vízfestmény 24X16

J. l. b. Guláczy, Verona

Ú. ár: 10000 ft

BÁV 4o.Képaukció katalógus Bp.1976 szeptember

Gulácsy Lajos

GULÁCSY LAJOS művészeté
mutatja be a Magyar Nemzeti Galéria klubjában pénteken fél hat órakor Szij Béla művészettörténész a Művészportrék a XX. század magyar művészetéből című sorozat keretében. U.Y.

Magyar Hirlap 1976/1o6/8

Gulácsy Lajos

Méltatás

— Kaposvár Judit kiállításáról.
Tükör, 1946. július 6 – 2 7 oldal.

Gulácsy Lajos, festőművész

a tokiói Sejbu Múzeumban rendezett magyar kiállításon szerepelt a művész négy műve.

dr. Solymár István: Festészetünk, mestereivel Japánban.

Magyar Hírlap, 1976. máj. 16.

Gulácsy Lajos festőművész

a múzeumi és műemléki hónap Kaposvári, rendezvényeként tegnap a Somogyi Képtár képzőművészeti alkotásaiból kiállítás nyílt. – Néhány Mednyánszky- és Gulácsy-kép ízelítőt ad a két festő munkásságából.

H.B.: A Somogyi Képtár vernekei.

Somogyi Néplap, 1976. okt. 16.

Gulácsy Lajos

Barcsay Jenő, Domanovszky Endre, Benedek Péter, Ilosvai Varga István, Mattioni Eszter, Molnár C. Pál, Istokovits Kálmán, Boldizsár István, Bortnyik Sándor, Keserü Ilona, Kondor Béla, Deim Pál, Schaár Erzsébet, Szőnyi István, Victor Vasarely, Czóbel Béla, Kmetty János, Bálint Endre művészek munkáit mutatták be az utóbbi 33. 34. 35. és 36. aukció-kiállitásokon. Az itt szereplő alkotásokat ismertető részletes értékelés,-Vadas József cikke-Munkácsy Mihály nevénél található.

Élet és Irodalom; Bp. 1975. szept. 2o. XIX. évf. 38. sz. 13. lap.

GULÁCSY LAJOS, grafikus

1971-ben a városi tanács megvásárolta a múzeum számára Dénes Zsófia 24 festmény-és grafikából álló kisgyüjteményét.-A grafikák közül kiemelkedik a két vizionárius Gulácsy rajz. 288.old

KOMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A JANUS PANNONIUS múzeum évkönyve, XVII-XVIII.
197?-7?.-Pécs, 1975

GULACSY LAJOS, festo

A Pécsi Modern Magyar Képtar történetében jelentos volt a Pompa-gyüjtemény beolvadása. Lehetové valt a XX.sz-i magyar müvészet egységes bemutatása. Jelentos müvekkel bővült, többek között Gulácsy Lajosnak: "EXTÁZIS", cimü müvével. 287.old

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar Képtar története
Uj szerzemények III. 287.old

A JANUS PANNONIUS Muzeum Evkönyve, XVII-XVIII.
1972-73, Pécs, 1975.

Gulácsy Lajos

Méltatás

Bernáth Mária: A szecesszió Európában.
Művészet, 1975. december - 3.oldal.

Gulácsy Lajos

Gulácsy több festményére és rajzán
érzett rá a szecesszió bomlaszt és
világ ertelmezésének lényegére.

Keserü Katalin: Müvésztelepek,csoportosulások.
Müvészet, 1975. december - 10.oldal.

Gulácsy Lajos

A magyar művészetben a
legmagasabb szintű formában
Gulácsy Lajos festményei és
rajzai jelzik meg a szecesszió
hullámvonalát.

Keserü Katalin: Művésztelepek, csoportosulások.
Művészet, 1975. december - 10.oldal.

Gulácsy Lajos

Gulácsy szimbolikájára jellemző az érzékiem konkrét expressio típus.

Németh Lajos:Gondolatok a magyar szimbolista...
Müvészet, 1975.december - 27.oldal

Gulácsy Lajos

Gulácsynál olvasmányélmények,
itáliai útjai és egyéni álomképei,
pszichólikus asszociációt alakí-
-tták a szimbolikát.

Németh Lajos:Gondolatok a magyar szimbolista...
Müvészet, 1975.december - 27.oldal

Jelzet:

Év:

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Jelzet:

Év:

Felvette:

Gulácsy Lajos

Gulácsy műveszede szimbolista karakterű. Induláskor hatott rá a preraffaelista szimbolum értelmezés.

Németh Lajos: Gondolatok a magyar szimbolista...
Művészet, 1975. december - 27. oldal

Gulácsy Lajos

„A varázsló kertje" 1904 körül
(repro)

Németh Lajos: Gondolatok a magyar szimbolista...
Művészet, 1975. december - 27 oldal

Jelzet:

Év:

Felvette:

Épületrajz:

Leírás:

Rajzi tükör:

Mértékarány:

Technika:

Eredeti:

Jelzet:

Év:

Felvette:

Gulácsy Lajos

Zombory Lajos, Zádor István, Vidovszky Béla, Vastagh Géza, Vesztróczy Manó, Várady Gyula, Szmrecsányi Pajtás Ödön, Szlányi Lajos, Stetka Gyula, Rottmann Mozart, Reményi József, Pentelei Molnár János, Páldy István, Nádler Róbert, Moldován Béla, Mednyánszky László, Marton Ferenc, Ligeti Miklós, Leidenfrost Sándor, Lechner Ödön, Körmendi-Frim Jenő, Kozma Lajos, Kléh János, Klammer Mariska, Kimm Frigyes, Katona Nándor, Karlovszky Bertalan, Kandó Kálmán, ifj. Kampis János, Jakab Zoltán, Hende Vince, Gulyás János, Gulácsy Lajos, Glatter Gyula, Germány Elemér, Ferenczy Károly, Dobrovic Péter, Burghardt Rezső, Bosznay István, Beszédes János László, Berkes Antal, Benczur Gyula, Barta Ernő, Baróthy Major Jenő, Barkász Lajos, Bánsághy Vince munkája szerepelt a Mücsarnokban a Tavaszi Tárlaton.
ÉLET, Bp. 1914. ápr.12. VI.évf. 15.sz.469, 474, 475. lap.

Gulácsi Lajos

Méltatás

Somogyi Borbála: Népi fanagyányok
Tükör, 1976. márc. 16-19 oldal.

Gulácsy Lajos

Gulácsy képeinek az a nagy erénye, hogy átelés esetén nem hagyja a nézőt a kép-nézés, kép-látás hogyanjai között választani

Rozgonyi Ádám: Gulácsy Lajos Dante találkozása Beatricével...

Művészet, 1977. január - 30. oldal.

Gulácsy Lajos

Dante találkozását Beatricével
csak egyféle képpen, a képmegható-
mata helyzetből lehet szemlélni: ez
nem egyéb, mint a mester és a festő
közös perspektivapontja.

Rozgonyi Ádám: Gulácsy Lajos "Dante találkozása
Beatrice-val"

Művészet, 1977. január - 30. oldal

Gulácsy Lajos

Gulácsy a Dante találkozása Beatricével című képére nemcsak a teret emeli szimbolumnia, hanem az időt is.

Rozgonyi Ádám: Gulácsy Lajos "Dante találkozása Beatrice-val"

Müvészet, 1977. január - 30. oldal

Gulácsy Lajos

Méltatás.

P. Szücs Julianna: A senki földjén.
Művészet, 1977. január - 11. oldal.

Jubácz Lajos

Méltatás.

—: Magyar kiállítás Párizsban.
Tükör, 1977. február 13. – 35. oldal.

Gulácsy Lajos

Nakonxi pánban hull a hó
(vegyes)

—:—

Tükör, 1977. január 30-24 oldal.

Gulácsy Lajos

Gulácsy számára a tél, ugyanúgy, mint bármilyen egyéb téma, arra szolgál, hogy a maga belső világát, látomásait fejezze ki.

— · —

Tükör, 1977. január 30–24. oldal.

Julácsy Lajos

Méltatás

Boros Mária: Párizsi magyar kiállítás.
Nők Lapja, 1977. február 26–11. oldal.

len tökéletes organizmusnál. Összetételében annyira homogén, hogy apró részleteiben is legigazabb, legbensőbb lényegét rulja el. Ha az emberi testbe bárhol belezúrunk, mindig ugyanaz a vér serked. Ha valamely költeményből egy versszakot, vagy valamely zenedarabból egy taktust hallunk, képesek vagyunk az egészet megérteni. Éppen így egy szó, egy pillantás, egyetlen gesztus, járásmód, sőt még a hajszín is elég ahhoz, hogy egy ember lényegét felismerjük."[35]

Arnold Schoenberg budapesti képkiállításának krónikáját itt akár le is zárhatnám, de ide kívánkozik még néhány megjegyzés. A zeneszerző képeinek budapesti bemutatására olyan időben került sor, amikor a muzsikusok figyelme is Schoenbergre irányult. Bartók, Kodály és a körülöttük gyülekező fiatalabbak kéziratban és nyomtatott kiadásokban tanulmányozták a műveit. A legprogresszívabb orgánum, a Zeneközlöny, rövidebb-hosszabb tudósításokban tájékoztatott Schoenberg életéről és műveiről. 1911-ben az Új Magyar Zene-Egyesület tervbe vette a II. vonósnégyes bemutatását is. Erre azonban már nem került sor, az egyesület hamarosan széthullott. Schoenberg-zenét Magyarországon elsőnek Kassák lapja, a MA mutatott be, 1917-ben rendezett előadóestjén.

Nincs semmi nyoma annak, hogy a magyar muzsikusok figyelemmel követték volna Schoenberg kiállítását. *Arnold Schönberg zenéje Magyarországon*[36] című, 1920-ban írt cikkében Bartók e kiállításról nem tesz említést. *Molnár Antal* – megkérdeztem –, nem emlékszik arra, hogy látta a tárlatot, nem is tudott róla, aminthogy nem tud róla

ség progressziv najia
illusztrálja, hogy a bé
kal nagyobb erkölcsi
itt – idegenben –, mi
Bécsben."[39]

Mármost a budape
nak, Josef Rufer emli
lógusa festmény-list
1974-es centenáris
emlékkiállítás katalóg
tása arra a meglepő
hogy öt, Budapesten k
az az öt! – az utóbbi
sem, amott sem szer
pekről van szó: *Sár*
Kötelék – 200 korona
Éjjel II – 400 korona
600 korona. Pusztár
nehéz bizonyosságot
címe változhatott.
Sárga fej mellett mir
jegyzés: hiányzik. Tal
nél messzebb nemi
Tény, hogy Schoenb
tással egyidőben mu
másik felét a Blaue
soha többé ki nem áll
képeit utólagos nyon
képet életének később
adott. Hozzá kell ten
nek egy részét nem s
bevetve lehetséges, h
magyar gyűjteményb
festmény.

Erről talán belátha
hető bizonyosság. A
nek aktái ugyan – saj
fenn, de a los angelesi S
amely a zeneszerző

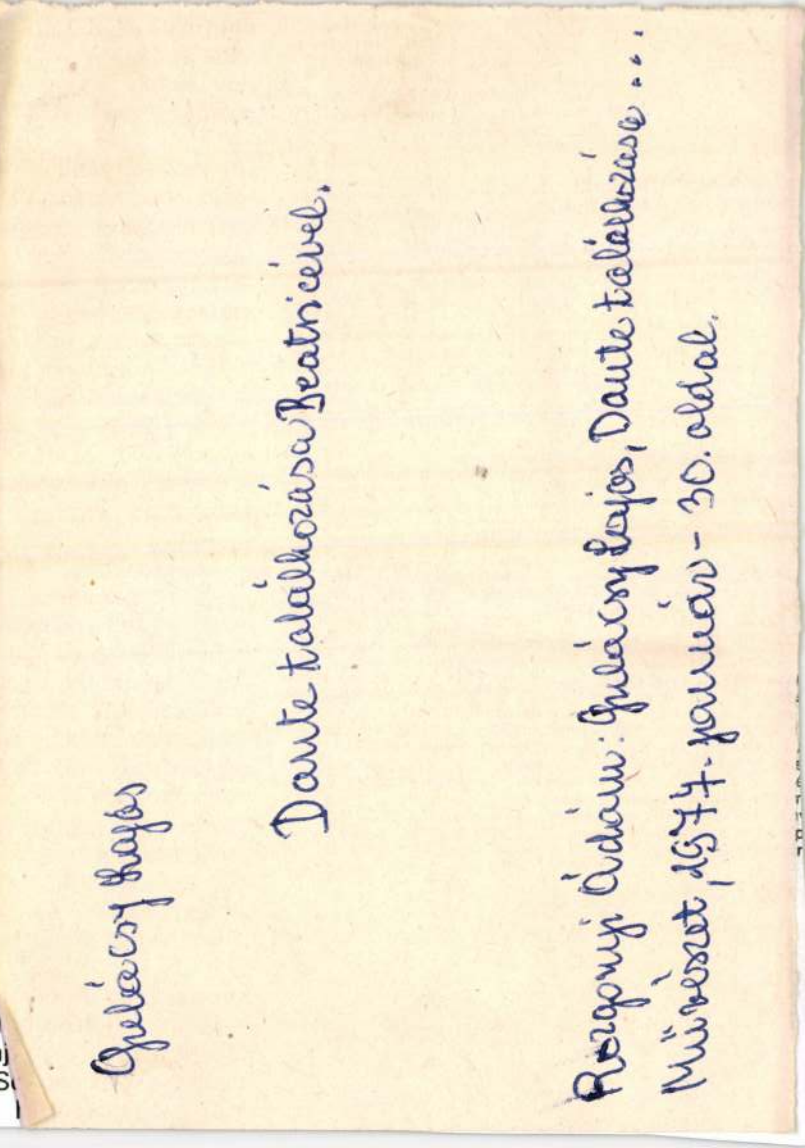

Gulácsy Lajos

Ferenczy Noémi, Kelety Gusztáv, Hollósy Simon, Glatz Oszkár, Vaszary János, Koszta József, Anna Margit, Korniss Dezső, Kernstok Károly, Spányi Béla, Csók István, Gulácsy Lajos, Munkácsy Mihály, Derkovits Gyula, Nemes-Lampérth József, Ámos Imre, Ferenczy Károly, Rippl-Rónai József, Mednyánszky László művészek munkái szerepelnek az utóbbi aukció-kiállitásokon.
A 2.-es számu cédulán az ott szereplő művek alkotóinak neve tovább folytatódik.
Vadas József: "Mecénás-e a műgyüjtő?" cimmel ismerteti a tárlaton bemutatott művek értékelését.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. szept. 2o.
XIX. évf. 38. sz. 13. lap.

Gulácsy Lajos (1882-1932)

„Öreg női fej" o. karton 45 x 34,5 cm

J. l. j.: Gulácsy L. Bellagio 1908 (sérült)

Védett. Kiváltási ár: 18000 ft.

BÁV 46.Képaukció katalógus,Bp.1978.szeptember

Gulácy Lajos (1882-1932)

Botticelli-átirat o.v. (1904)

Dévényi Iván magyűjteményének kiállítása
Győr, Muzeumi képtár - 1977.

Gulácsy Lajos, festő

L: Lóránt Zsuzsa

7

P. Szűcs J: Valami más

Népszabadság, Bp. 1978 aug. 16.

Gulácsy Lajos : festő

Szkárosi Endre megemlíti

– Költők felelnek. 3-20.

Mozgó Világ, Bp 1978. ápr. IV/2

Gulácsy Lajos, festő

L. Dein Pál

Lóska L.: Vázlat a... 24-29..

Mozgó Világ, Bp. 1978. Ápr IV/2.

Gulácsy Lajos Festőművész

A Képzőművészeti Főiskolában rendezték meg dr. Petro Sándor miskolci orvos magángyűjteményének kiállítását. A művésznek néhány egészen kivételes és nagyon ritkán látható alkotása látható e kiállításon.

Művészeti Magazin.

1978. V. 9. TV. 21.55 (½)

Gulácsy Lajos, festőművész

A veszprémi Bakony múzeumban rendezett kiállítás felölei századunk ír-tizedeinek irányt adó mestereinek és a mai magyar művészet ismert alkotóinak műveit. A művész műve is szerepel a tárlaton

Sáttuk, hallottuk...

1978. IX 8. Kossuth 1732 - Áné.

Gulácsy Lajos

"A Mücsarnok kiállitása" cimmel Benkó Lajos emliti meg a kiállitást, megjegyezve, hogy a Mücsarnok nemzetközi grafikai tárlatot hirdet, de a grafikából csak itt-ott látni egyet-egyet. A külföldiek mellett néhány magyar müvész nevét is felsorolja, anélkül azonban, hogy müveiket ismertetné:
Székely Andor, Ripll-Rónai József, Raáb Ervin Littkei Antal és Gulácsy Lajos.

ÉLET, Bp. 1909. febr. 21. I. évf.
8. sz. 265-266. lap.

Gulácsy Lajos

A Magyar Impresszionisták és Naturalisták Körének kiállitásáról m. sign.-val, „A MIÉNK kiállitása" cimmel a lap elitélő kritikát közöl. A képek nagyrészét izléstelennek, szerte lenségnek, primitivnek nevezi, mindössze az itt felsorolt öt müvésszel tesz kivételt: Ferenczy Károly, Fényes Adolf, Rippl-Rónai József, Iványi Grünwald Béla és Gulácsy Lajos.

Gulácsy Lajos "nagyon kedves" vásznait kiemeli.

ÉLET, Bp. 1909. febr. 21. I. évf. 8. sz. 266. lap.

Gulácsy Lajos, festő

Megemlítve.

Tímár Árpád: Az élet arcai 30.

Kritika, Bp. 1977. november 77/11.

Gulácsy Lajos, festő

L: Nagy Sándor

Sármány J.: Egy század eleji kísérlet tanulságai 13-14.

Kritika, Bp. 1978. febr. 78/2.

Gulácsy Lajos, festő

megemlítve.

Bertha Bulcsu: Interjú Hubay Miklóssal 586-598.

Jelenkor, Pécs, 1977. júl-aug. XX/7-8.

Gulácsy Lajos, festőművész

A téli könyvvásárra megjelenik Gulácsy kötetnek a második kiadása. A másik kötet Kondor Béláról szól.

Kulturális magazin

1976. nov. 28. Kossuth, S. 55 |K Gué|

Gulácsy Lajos festőművész

Miskolcon, a Herman Otto Múzeum kiállításában megnyílt a „Pető-gyűjtemény remekei" c. kiállítás, melyen szerepel a művész alkotása is.

TV híradó

1977. okt. 6. TV. 19.30 M.

Gulácsy Lajos festőművész

Győrött, a Múzeumi Képtárban megnyílt Devčenyi Ivan magángyűjteményének kiállítása, melyen a művész műve is szerepel.

(is): Magángyűjtemény a közönség előtt. Dalgozók Lapja, 1977. júl. 23.

Guláczy Lajos (1882-1932)

III. Richard Ceruzarajz

17,5 x 10 cm J. l. b. Guláczy

Utiáltási ár: 3000 ft

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Guláczy Lajos

„Rokoko figurát" (Tanulmány)

Tusrajz. 12 x 17,5 cm S. l. j. Guláczy

Kiállítási ár: 3000 ft

BÁV 44.Képaukció Budapest,1977.december

Gulácsy Lajos, festőművész

A győri múzeumi képtár Dévényi Iván műgyűjteményének egy részét mutatja be. A kiállításon szerepel a művész alkotása is.

Csányi L.: Dévényi Iván gyűjteménye Győrben. Tolnamegyei Népújság, 1977. aug. 14

Gulácsy Lajos, festő

L.: Thorma János

Heitler László:A műgyüjtő alkotása 9o7-9o9

Jelenbáz, Pécs, 1977. okt. XX/1o.

Gulacsy Lajos, festo

A Modern Magyar Képtarba került Gulacsy Lajos nak "Varostrom" cimü remeke is, 336.old

Romváry Ferenc: A Modern Magy.Képtár története
Uj szerzemények IV. Y 333.old

A Jan.Pann.Múz.Évk, XIX. 1974. Pécs

Gulacsy Lajos, festő

--

A N olcak kiállitasan 1911.ápr-ban szerepelteka hala dó irány oly képviseléi is,mint:Beck Ö.Fülöp,Csók Ist van,Fényes Adolf,Ferenczy Karoly,Grünwald Béla,Gulá csy Lajos,Kosztа József,Mednyánszky László,Nyilassy Sándor,Réti Istvan,Vaszary János,stb. 328.old

Horvath Béla: Bartók és a „yolcak 328.old

Müv. Tört.Ért. 1974. XIII. 4.sz. Bp.

Gulácsy Lajos, festőművész

1969-ben – Szabadi Judit Gulácsy Lajos-ról írott kötetével – új képzőművészeti könyvsorozatot indított a Corvina kiadó. Második módosított – kiadása 1976. ban jelent meg.

Dévényi Iván: Székely András: Csák István, Jelenkor, 1978. jan. 50–51 old.

Gulácsy Lajos

„Női alak" gyermekkel" Tolhajzés vízes ceruza
16x9 cm

J.l.b. Gulácsy. Kiállítási ár: 4000 ft.

„Olasz utcarészlet" ceruzarajz 21x17 cm
J.l.j. Gulácsy Kiállítási ár: 6000 ft.

BÁV 48. Művészeti Képaukció Bp. 1979. május

Gulácsy Lajos (1882-1932)

„Állóné" Színes ceruza 33x22 cm
J. l. j.: Gulácsy (Sérült) Kikiáltási ár: 6000 Ft.

„Fiatal pár" ceruzarajz 16x20 cm
J. l. j. Gy. L. Kikiáltási ár: 3000 Ft

BÁV 48. Művészeti Képaukció Bp. 1979. május

Gulácsy Lajos (1882-1932)

„Szakállas fejfi" o. karton 43x30 cm

J. f. j.: L. Gulácsy Védett.

kiáltási ár: 40000 ft.

„Önarckép" Ceruzajz 20x13 cm

J. l. b. Gulácsy

kiáltási ár: 3000 ft

BÁV 49.Képaukció Budapest,1979.szeptember

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1978 SEP 9
GYERMEKÜNK
Budapest

Gulácsy Lajos

1021

Gulácsy Lajos: A varázsló kertje

belőlük?

ÉLEMÉNYÉT!

lesz belőlük?" címmel a fiatalok
özöltünk és kértük olvasóinkat,
rintett kérdésről. Várjuk további

műves lesz. Kezdetben a szülők „porig voltak sújtva", s nehezen törődtek bele gyerekük választásába. A gyerek azonban ragaszkodott tervéhez, és kiválóan megállta a helyét. Katonáskodás után építőipari szakközépiskolát végzett levelező tagozaton s ma egy nagy építőipari vállalat anyagilag és erkölcsileg is igen megbecsült dolgozója, kinek munkaköréhez a vállalatnál a szakmunkás tanulók nevelése is hozzátartozik, amit sok szeretettel, hozzáértéssel, fáradhatatlanul végez. Megelégedett ember, ma már szép családja van, s szülei is megbékéltek... S még valamit az aggódó, sötéten látó véleményekkel kapcsolatban... Sok szülő nem veszi figyelembe gyerekei életkori sajátosságait. Még azt is elfelejtik egyesek, hogy valamikor ők is voltak gyerekek, fiatalok. Annak idején igaz, más volt az öltözködésben és a magatartásban is a divat. De hát ma meg ilyen, s ami van, az nem ütközik sem tételes vagy elfogadott jogi és erkölcsi normákba, nem kell tehát félteni gyerekeinket.

KISS JÓZSEF
Pécs

emzedék

kényelmesebb és összes

„keményebb" körülményeket azért, hogy gyerekeink, fiataljaink küzdőkedvét felébresszük, akaraterejét megeddzük? Aligha.

K. P.
Budapest

Krumpli-pucolás

A gyerek nevelése talán a legnehezebb a világon. A mai szülők mindent megadnak a gyereküknek, hogy más legyen a többinél, miközben megfeledkeznek arról, hogy aki közkedvelt, az mindig szerény, segítőkész, a munkában nem válogatós, egyszerű, sok mindenhez ért, és főleg minden érdekli. És általában éppen ezekre nem tanítják meg a gyerekeket szüleik. A jólneveltséget nem a különszoba adja, hanem a gyerekkel való foglalkozás. Erre azonban manapság roppant kevés az idő. Meglepődve olvastam, ha jól emlékszem a *Köznevelés* egyik

Gulácsy Lajos, festő

l: Berény Róbert

Kelényi Béla: Berény Róbert művészete 1423 - 1426

Élet és Tudomány, Bp. 1975. nov. 10. XXX/45.

Gulácsy Lajos, festő

(D.Gy): Új is

Élet és Tud

Új ismeretterjesztő filmek

A méhek beszéde (Rendező és operatőr: *Tiefbrunner* László) — Ezt a remek kisfilmet nem azért érdemes megnéznünk, mintha vadonatúj tudományos fölfedezéseket tárna elénk. Hiszen meglehetősen széles körben ismert dolog, hogy a méheknek különleges képességük van: sajátos táncukkal, mozgásuk irányával, potrohuk rezegtetésével pontosan tájékoztatják kaptárbeli társaikat a nektárt kínáló virágok lelőhelyéről. Amiért a filmet ajánljuk: közeli színes felvételekkel bemutatja, látható élménnyé teszi mindazt, amiről ez idáig általában csak leírásokból és elbeszélésekből volt tudomásunk. (A méhek beszéde — akárcsak a következőkben említett többi kisfilm — a *MAFILM Népszerű-Tudományos és Oktatófilm Stúdiójában* készült.)

A látható láthatatlan (Író, rendező és operatőr: *Lakatos* Iván) — A megfelelő készülékkel fölszerelt katonák a sötétben is láthatják az ellenfél harci járműveit, lövegeit és harcosait; a műemlékvédelem szakemberei friss vakolással örök feledésre ítélt formákat fedezhetnek föl; az orvosok észrevehetik a még csak lappangó betegségeket — mindeme „csodák" magyarázata: a testek sugárzota hőt jól látható ábrává lehet alakítani, mégpedig oly módon, hogy a különböző hőfokoknak más szín felel meg. A film a műszaki megoldást érthetően, a felhasználás módjait érdekesen, sokrétűen mutatja be.

Ménes a sziklákon (Írta és rendezte: *Hárs Mihály*, operatőr: *Borbély* János) — Az évszázadok óta híres lipicai lovak története, mai magyarországi tenyésztésük mindennapjai — filmversben elbeszélve. Az alkotók nem mentek el érzéketlenül a kínálkozó lehetőségek mellett — szép életképeket, tájakat köszönhetünk éberségüknek, tehetségüknek; ám néha nem álltak ellent eléggé keményen az inkább játékfilmekbe illő, olykor távoli jelképeket használó ábrázolási mód csábításának — emiatt bonthatják meg a filmnek különben egységes szövetét például a hegyi patakok halainál elidőző (önmagukban egyébként nagyon szép) képsorok. Akik szeretik a természetet, ne mulasszák el megnézni — ha csak a filmvásznon is — a szilvásváradi ménest!

Magyar szecesszió (Írta és rendezte: *Czigány* Tamás). — Egy gazdag művészettörténeti korszak legértékesebb és legjellegzetesebb épületeit, képzőművészeti és iparművészeti alkotásait sorakoztatja fel tanulságos rendben e nagyon szép film. Megismerkedhetünk az építész Magyar Ede, Lechner Ödön, a keramikus Zsolnay Vilmos, a festő — és bútorokat is tervező — Rippl-Rónai József és Körösfői, Nagy Sándor, Gulácsy, Csontváry szecessziós vagy a szecesszióhoz közeli munkáival, belepillanthatunk e háromnegyed évszázaddal ezelőtti, a különlegességekhez vonzódó és később nagyon sokfelé ágazó stílusnak a világába. . **(DGy)**

Körösfői Kriesch Aladár szecessziós freskója a zebegényi templomban

Rózsa) 36/1132
Fizetett vagy fizető nézők? (dr. G. L.) 41/1291
Fusizás — kontárkodás (Karcsay Sándor) 50/1589
Gyakorlatilag (dr. Lehner János) 31/965
Halnézőben (dr. Huszár Ágnes) 29/919
Használ vagy alkalmaz? (Cs. Pintér Péter) 44/1402
Az igekötős igék szórendjéről (dr. Rozslay György) 47/1484
Í í Ú ú Ű ű (Korenchy Pál) 32/996
Kerékpározik — cserbenhagy — gyorshajt (Heltainé Nagy Erzsébet) 42/1323
Kis falvak, nagy emberek (dr. Ladó János) 34/1071
Konvertálható tanítók? (Hernádi Sándor) 33/1035
Külsődleges? (Benda István) 39/1221
A legnagyobb kedvezmény (Szombathy Viktor) 45/1415
Legfelső vagy legfelsőbb tanács? (Sámbokréthy Péter) 48/1509
Nagy Lajos király útja (dr. Mizser Lajos) 37/1176
Partner (dr. Bakos József) 40/1274
Sorjáz (Felde Györgyi) 43/1349
Szavak és számok (dr. Benkő László) 35/1093
Talán még nem késő (Buvári Márta) 51/1611
Vesszővel? (dr. Pásztor Emil) 38/1196

KÉRDEZZ—FELELEK

A biológiai egyensúly fogalomnak mi a meghatározása? 42/1336
A félelemkeltő filmeket miért kedvelik sokan? 43/1368
Harmat, dér és zúzmara mikor keletkezik? 45/1418
A húspótló készítménynek mi a hatóanyaga? (dr. Szimán Oszkár) 28/887
Kompresszoros és abszorpciós hűtőgépek között mi a különbség? (Safcsák Gyula) 30/937
A közgazdasági szövegben mit jelent a tender szó? (dr. Gál Péter) 30/937
A lignittelepek átalakulnának-e barnavagy kőszénteleppé hazánkban? (dr. Szurovy Géza) 28/887
Montessori Mária ki volt? (dr. Fogarasi László) 49/1546
Az OAPEC minek a rövidítése a kőolajkitermeléssel kapcsolatban? (dr. Szurovy Géza) 32/1000
A rudabányai leletek módosítják-e az emberré válás eddigi elképzeléseit? (dr. Kordos László) 41/1291
A tavak sótartalma mitől függ? (dr. Fogarasi László) 41/1291
A teában lévő csersavat és a kávéban lévő koffeint lehet-e közömbösíteni valamilyen táplálóanyaggal? 49/1546
A tengervíz milyen elemeket és ásványokat tartalmaz? (dr. Fogarasi László) 35/1098
Tengeri levegőt varázsolhatunk lakásunkba? (dr. Pénzes Bethen) 41/1291

Hogyan éltek eleink Tolnában? (42/1337)
Hollókői paraszтház (Kapros Márta) 49/1563
Petőfi-emlékház Dömsödön (L. I.) 43/1371
A régi iskola (N. F.) 46/1465
Vágókés (Csiszár Árpád) 52/1662
Magyarázom a kiállítást 27-től 37-es számokban
Mit fejez ki a kiállítás? 38-tól 43-as számokban

A HÁTLAPON

Abu markub, a papucscsőrű gólya (dr. Major István) 40/1279
Balaton Album, 1848 (Nagy Csaba) 30/959
Buzsáki párnavég (Knézy Judit) 52/1663
A cserszömörce (dr. Csapody István) 43/1375
A csorvai füstölő (Trogmayer Ottó) 29/927
Dohánytartók Szalonnáról (Viga Gyula) 45/1439
A gyilkos galóca (Babos Lórántné) 28/895
Háromcsatornás kronográf (dr. Tóth György) 27/863
Helyünk a táplálékláncban (Barabás Zoltán) 50/1599
Hogyan áll meg a repülőgép? (Bartucz József) 41/1311
Az írógép története (Karlovits Károly) 39/1247
A kardos lepke (dr. Móczár László) 33/1055
A keszthelyi aranycsüngők (dr. Sági Károly) 37/1183
Matematikától a Kis Programozók Baráti Köréig 40/1275

MONDHATTA VOLNA SZEBBEN?

(Kemény Gábor)
27/858; 29/917; 31/986; 33/1046; 35/1115 37/1177; 39/1243; 41/1304; 43/1369; 45/1432; 47/1493; 49/1558; 51/1621.

A GONDOLKODÁS ISKOLÁJA

(Bizám György és Herczeg János)
27/858; 39/1242; 40/1254; 41/1305; 42/1342; 43/1354; 44/1398; 45/1433; 46/1469; 47/1497; 48/1529; 49/1547; 50/1593; 51/1625; 52/1643

ÚJ KÖNYVEK

27/841; 31/986; 33/1038; 35/1115; 37/1177; 39/1242; 41/1287; 43/1371; 45/1432;; 46/1465.

ÚJ ISMERETTERJESZTŐ FILMEK

52/1662

VEGYES

Hamarosan megjelenik az É. T. Kalendáriuma 48/1515
Felmentés — kinevezések — kitüntetés 29/898 (ÉT)
Könyvrendelés 42/1337
Telefonszám-változás! 33/1038
Lapunk hiányzó számai megvásárolhatók! 33/1038
TÖRD A FEJED! (Pálffy Sándor) 43/1369; 47/1499; 50/1598.

Összeállította: **Baunoch Árpádné**

Gulácsy Lajos, Jestő

A Versben megemlítve.

Kántor Péter: Piktor-bál 9.

Tiszatáj, Szeged, 1978. September XXXII/9.

Gulácsy Lajos | festő.

L: Gök István

Dévényi T.: Egy jubiláló Corrina-sorozat 50-51

Jelenkor, Pécs, 1978. január XXI/1

Gulácsy Lajos, festő

L: Farkas István

P. Kücs J.: Akit utolért a kor 7.

Nemszabadság, Bp. 1978. márc. 22.

Gulácsy Lajos

. neve említve

Lukács György: Az absztrakt művészet magyar elméletei c. cikkben

(Fórum, 1947. szeptember, 715-727. p.)

Kritikát és lépet 1976 Bp. Corvina 56-70. old.

Gulácsy Lajos

neve említve

Hamvas Béla-Kemény Katalin "Forradalom a művészetben" c.irásban /Bp.é.n.29-31 p.111-112 p./

Kritikák és képek 1976 Bp.Corvina 52-55.old.

Gulácsy Lajos

életmüvében azt a kort ismerhettük meg,melyben élt és a zt is,amelyre csak utalt a nagy művészek előrelátó intuiciójával.

Bálint Endre:Uj Mücsarnok felé
A Szinyei Társaság lo.kiállitásáxx a Nemzeti Szalonban

Kritikák és Képek Corvina Bp.1976. 85.old.

Gulácsy Lajos (1882 - 1932)

„Öltöjeti gyermek" Lemsarajz 21x15,5

J. l. j. Gulácsy 1. ár: 3500 ft.

BÁV 41. Képaukció Budapest 1976 december

Gulácsy Lajos

„Olivér meglési Olívfát" o.v. 58x51

J. l. j. Gulácsy L. Védett.

h. ár: 60000 ft.

– FOTO –

BÁV 41. Képaukció Budapest 1976 december

Gulácsy Lajos

Gulácsy piktúrájával rokonított Harpáti Tamás művészete.

Chikán Béla: Álom és valóság.
Művészet, 1978. április – 9. lap.

Gulácsy

Dr Petró Sándor hagyatékát özvegye a Miskolci városnak ajánlotta fel, már kere/sik a képek kiállitásának méltó hel yét

Egyedülálló a hagyaték *Gulácsy-gyűjteménye*, de megtalálhatók benne a magyar festészet számos nagy alakjának képeit,

Magyar Hirlap 1977/51/5

TL.:Nagy értékű hagyaték Miskolcon

A loes évek közepétől egyéni életében és atilusában is átéli a szecesszió válságát,s különös formákban küzd az irányzatok céljainak megértéséért.Expresszionista,dadaista alkotá sokat

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 [illegible] old.

yakrt feste s eközben eljutott a szürrealista világához. Labilis egyénisége nem engedi eljut nia loesévek pozitiv radikalizmusához.

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 old.

Gulácsy Lajos /1882-1932/ 1

nem véletlen, hogy Gulácsy ,aki korábban egyetlen csoporttalsrm tartott szorosabb kapcsolatot, a Ma kiállitói közé került. Gulácsy a szecesszió éa szimbolizmus európaiáramlatához kapcsolodik

Szabó Julia: A magyar aktivizmus története
Akadémiai Kiadó 1971 old.

Gulácsy Lajos

1966-ban volt Gulácsy Lajos
kiállítása a Székesfehérvárom.

Kovács Péter: Székesfehérvár kiállításai 1963-1978.
Művészet, 1978. október-8 lap.

Gulácsy Lajos

Erősen megmunkált és fenőm illusztris hatású vajz volt – a műkritikus szerint az „Utolsó lap a Decameronból".

Szij Béla: Gulácsy Lajos kiállítása
Művészet, 1978. julius – 12. lap.

Gulácsy Lajos

1909-ben éleshangú kritikát írt a Műcsarnokban uralkodó vissza élesekről. A Nemzeti Szalonból „kizavült", amikor 1909 nyarán Nagyváradra vitte képeit.

Szíj Béla: Gulácsy Lajos kiállítása . . .
Művészet, 1978. július - 12. lap

Gulácsy Lajos, festő

GULÁCSY LAJOS rajzaiból nyílt meg kiállítás Miskolcon, a Herman Ottó Múzeum képtárában. Az 1932-ben elhunyt művész félszáz rajzát a Magyar Nemzeti Galéria, valamint a Herman Ottó Múzeum gyűjteményéből válogatták.

21.

–: Hír

Nepszabadság, Bp. 1979 júl. 29.

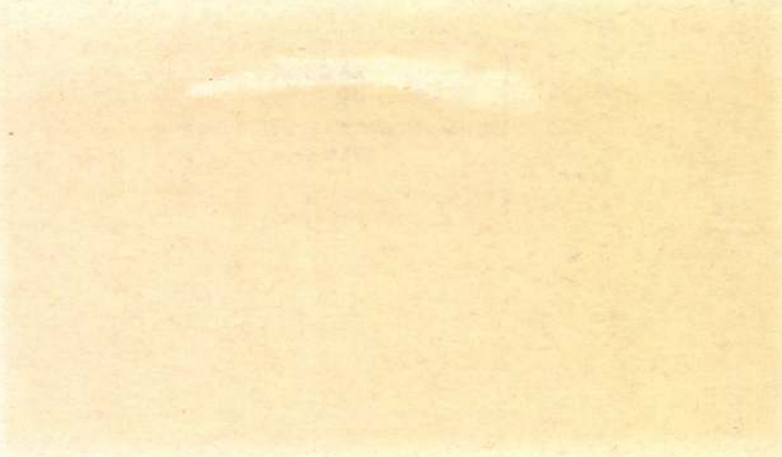

Nepszabadság, Bp. 1979. jún. 17

-: kinek ajánlja? Kovalovszky M. ... 14.

Hogy is van ez?

Tetszési index

Ha a Tömegkommunikációs Kutatóközpont valamelyik felmérője netán engem kérdezne meg: melyik tévéműsor előtt ülök a leggyakrabban, s melyik tetszik a legjobban, egyenesen belenéznék szép dióbarna szemébe, s bátran kijelenteném: a Tömegkommunikációs Kutatóközpont műsora. Minden alkalommal megnézem-meghallgatom, hiszen olyan kedvező időben sugározzák — éjfél előtt —, amikor már nem zavarja az adást a járművek beszivárgó zaja, s a nyitott ablakon bekúszó horkolás nyújt háttérzenét az érdekes adáshoz.

minden tetszik a tévében, akárcsak a TTKK válaszolói többségének. S ahogy mondtam: legjobban az tetszik, hogy megtudom: menynyire tetszik nekem minden.

Hiánycikk

Döbbenetes hatással volt rám egy hirdetés, mely azt közölte, hogy egy divatcég itt és itt új boltot nyitott. A keretes hirdetés két kiemelt külön sora így szólt:

BŐ ÁRUVÁLASZTÉK
UDVARIAS KISZOLGÁLÁS

Íme, két szokatlan dolgot kínál bolt. A bő áruválaszték bonyolult gazdasági folyamat következménye: megfelelő-e a gyárak ter-

tunk majd be. Gyűjteményünk grafikai része, amelyből a dunaújvárosi Intercisa Múzeum kiállítása számára válogattunk, nagyobb időszakot ölel át, a század elejétől kezdve egészen máig. Így némiképp alkalmas arra is, hogy mintegy „dióhéjban" afféle kis művészettörténeti áttekintést adjon a nézőnek a magyar grafika XX. századi eredményeiről. A mostani válogatás néhány szép Gulácsy-rajzzal kezdődik, hogy azután Kassák Lajos linómetszetes képarchitektúráin, az aktivista Schadl János tuskompozícióin, egy korai Nagy István-pasztellen és

zaik együttesen bepillantást nyújtanak alkotóműhelyükbe. A kiállítás kisméretű, a kamaraterem méreteihez igazodik, és így csupán ízelítőt adhat a modern magyar grafika és kisplasztika gazdagságából. De akik szeretik ezeket az intim műfajokat, akik élvezik a kicsiny formák, az érzékletes mintázás, a bronzfelület szépségét, akiknek van türelmük követni a vonal útját, van kedvük átélni annak kifejezőerejét, azok kedvtelve nézegethetik az apró bronzokat és a tenyérnyinél sokszor alig nagyobb grafikai lapokat. Nekik ajánljuk a kiállítást.

Gulácsy

a művészt barátság füzte Márffy ödönhöz.

Magyar Hirlap 1978/283/6

Wagner: Az életörröm festője

Gulácsy Lajos, testó

L. Kondor Béla

(hasangozó): TV notes 2

Esti Hirlap, Bp. 1979. szept. 5.

Gulácsy Lajos

Mellatás.

Salamon Nándor: Hajó a hegytetőn.
MŰVÉSZET, 1979. július - 30. lap.

Gulácsy Lajos, festőművész

Márffy Ödön festőművész 1906-os hazatérése után Gulácsy Lajossal dolgozott, ki is állítottak együtt. E barátságnak Márffy egyik kifejező műve, a Nacoxaypánt megálmodó művészről készült portréja állít emléket. (említve)

P. Szabó Ernő: Tisztelet Márffy Ödönnek. Pesti Műsor, 1979. jan. 3.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1973 6.

KORTÁRS

Gulácsy Lajos
festőművész

1021

GULACSY LAJOS: Dante és Beatrice

zpont már Dante korában is a Halak j
Dante csillagászati ismereteit igazolja,
centrikus elméletet megalapozó Hipp
olt, a hetven évenkénti egy fokos elté
között eltelt körülbelül ezerötszáz év alatt az előreés már több mint húsz fokot
avaszpont elvándorolt a Halakba. S ezzel voltaképp Boccaccio szó szerinti és
sénél vagyunk, midőn a tudományos értékű tényközlés költői képbe burkoló-
rtelme is kettős, mert amint megjelenik, úgy válik képszerűvé, hogy „az egy-
talja".

péssel tovább kell mennünk. Ismert, hogy az ekliptika mentén levő csillagok,
i csillagképek, kezdettől fogva mitikus-gyakorlati szerepet kaptak az ember
agképekből titkos jeleket olvastak ki, s az ősi mítoszok, ha föl is vettek helyi
dok, évezredek során tovább éltek. A Halakkal kapcsolatban – nem részle-
csillagképeket – kimutatták, hogy mondaköre keleti eredetű. Az ókor általá-
t látott az égen, melyeket Zeusz változtatott csillaggá. Ktésziasz, akit egyéb-
nagy hazugnak nevez, már három halat helyez az égre, Derketo-Atargatisz-
őt és megmentőit. A képzelet eljátszhat a behelyettesítéssel, mert a Halak
tható, s egyik tagja az Andromeda Mirach csillaga közelében található, a
s alatt.

sokat törődött az ókori legendákkal, ha szabad így mondani, a maga korában
dern, mert csak abban az intuícióban hisz, ami tapasztalatilag igazolható
lkozik. Erre még egyetlen példát (Purg. II. 2–5): „az Éj, mely szembe forg,
Ganges folyónak, és vele a Mérleg", vagyis a jeruzsálemi alkonyat („gia era
nte giunto"), éjfélt jelent a Gangesz partján.

orban tizenkét – egyenként harmincfokos – részre osztották az ekliptikát, s
izenkét zodiákus jegy, ami a Halak esetében 330–360 fokot jelent. Azután,
a látkörön rezegnek", tehát március második felében, vagyis amikor innen
t hónapnak kell eltelnie, míg az a megfigyelő is észlelheti, amit ebben az idő-
ergilius láthat. Ez pedig az ekliptika tizenkettes beosztásának fele (ismét a

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1979 6

KORTÁRS

Gulácsy Lajos
festőművész

1021

GULÁCSY LAJOS: Dante és Beatrice

akában,
ságban

Éjszakában, pusztaságban
szinte háborít a csend,
nagy rezdületlensége
váratlan vészt jelent.

Suhogva merül a csendbe
önnön léptem üteme.
Tudnám, a messzeségben
bármerre vezet-e?

Éjszakától, pusztaságtól
megment-e a pusztulás?
Így volt, van, lesz örökké,
járj és ne hallj, ne láss.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973

6

KORTÁRS

Gulácsy Lajos

festőművész

1021

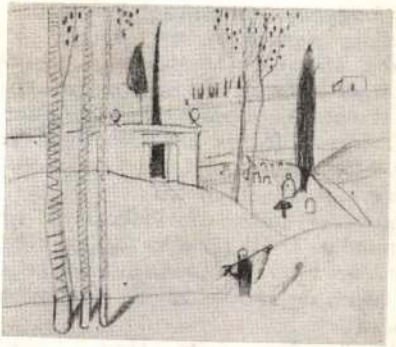

GULÁCSY LAJOS rajza

napi tárgyalásmód is. Á
g volna. *Csak* a „Puskap
ető iskolás". (Paródiánal
rt *kergetjük*. Hát csoda,
vellája „vezérszavakban
ékos, árnyalatos leírásol
kat, de a görcsöseket is.
tott magára is a beat-pop próza (amerikai stb.). A hazait többet
vízből nem főznék halászlét. Egyik kedvenc szava a „kurva",
le. Még legkedvesebb szavaink ismétlésétől is óvakodjunk. Hisz
nitenciaként szabják ki.

Nagyvárad, Bukarest): Szellem van bennük. Jóleső ízek. Talán
mind az Izsák, mind az Aktaión történetét. A mélységet elsza-
ak akkor lehet esztétikai kategória, ha gondolatilag megszenvedett,
, mint a csapda. Beleesünk, mert azt hittük – csak meglegyintő
bakat.

USA): „Azt mondta a lány: Te buzitetű." Majd így fejezi be:

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

1970 6

KORTÁRS

Gulácsy Lajos
festőművész

1021

GULÁCSY LAJOS rajza

pítményt ismertem minden f
S ezt tökéletesnek hittem né
ellett azokkal a lehetőségek

ga kezdetén rátalál a célra, eszmére, hogy kövesse férfikora tudtam: vagy írnom, vagy szólanom kell. De még most nem z igazság, amelyről szólanom érdemes lett volna.

em azonban, elégedetlen voltam magammal, sikeres szereplé- en talán. Zúgolódtam magam ellen, s ez serkentett, igyekezzem a szívni az iskolában nem található világból. Az is sarkallt, alanságot fedeztem fel környezetemben, amint korosodtam. jó tanár volt. Nemcsak elméletileg vezetett be minket a magyar atilag is. Hallgatóiból Páncél vármegye néven megyét alakított, ndéknek kiosztott valamely tisztséget, az alispánságtól kezdve alt magának tartotta fenn Kövy. Páncél vármegye gyűlésein égő a megyék bajairól s az ország gondjáról. Behatóan bíráltuk s vel, ha kedvünk jött, a közélet jelenségeit, s mindig a nemesi s mindig nyíltan, mert Kövy engedte, sőt megkövetelte a teljes, get. E disputákban alaposan részt vettem (gyakran harsogva és jóval később gondoltam rá, vajon Kövy professzor is átélte-é elszánta volna a megyei életbe avatni magát, remélhetett volna-e a! Még alispán sem lehetett volna kolosszális jogi ismeretével, ett volna születnie! Pedig a tanórákon s Páncél megye gyűlésein nességről beszéltünk, amelynek mi éppen úgy tagjai vagyunk,

Fülöpy Lajos, festő

l: Zala György

Halász Júlia: Ezer év művészete. 4.

Esti Hírlap, Bp. 1979. máj. 5.

Gulácsy Lajos, festő

L. Banga Ferenc

Ruzsa György: Banga Ferenc grafikái 94

Alföld, Debrecen, 1979 máj. XXX/5

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720
1979 6
KORTÁRS
Gulácsy Lajos festőművész

1021

GULÁCSY LAJOS: Paolo és Francesca

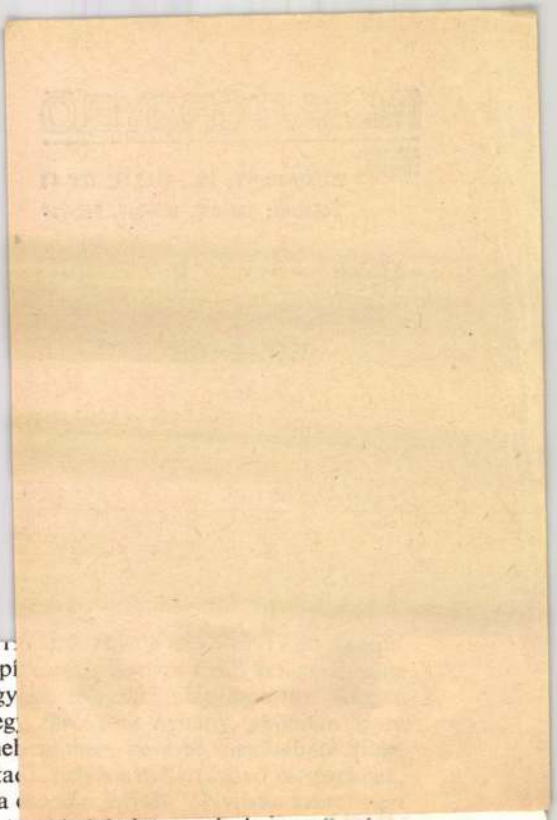

jára a valóságelemektől elinduló lineáris épí
k kipróbálásával – a kevésbé kötött, nagy
nyű szabad verse *(A látható ember)* minteg
embetűnik a bonyolult, részeire hulló és nel
a tapasztalás fölötti korábbi öröm lassan átac
i hévvel írta: „– úgy lépj elém világ: most a
érezte, hogy a hegyről lerohanva legfontosabb feladat a szívek megrikatása,
sa. Jogos és természetes volt ez a hang. Indokolt, korszakra és korra jellemző,
kell hangsúlyozni, mert ma már kissé hitetlenkedve olvasunk ilyen verssorok
alamblábak a friss bimbójú ágak. / Gyöngécske szél ha rebben, az égre lépegetnek
írni, egyszerűen, szépen, csak ifjonti szemlélettel lehetett. De ennek később at
nia helyét a felnőttségnek; a máshogyan látásnak, a tapasztalatok-élmények
rtékelésének. Első kötetének egyik kiemelkedő darabja a *Dél van.* Épp az előbbiek
om ezt, mert itt döbbent rá, hogy be kell járnia a világot, hogy viszonyítható
a végtelen, s mindezt „dalba akarja igézni". Költői feladatvállalása, hivatástudata
kontúrokkal mutatkozott meg: felfedezte a környező világot. A szegényekét,
naga is származott, s azt, hogy dolga ennek feltárása. Nem a megfogalmazás szok-
térő volta érdekes elsősorban *Vers Derkovits Proletáranya c. képéhez* című művé-
m az átérzett hit („minden szegényért anyafarkas") és a keserű távlat („A bévül-
rnarancs / nem nékünk gördül – még haját se / kapjuk, nemhogy ízét – szagát se").
gfelelően kerül köteteibe a „csatornaparton" termő álom s az „árokpart" mint
ólum, jelképeként mindazoknak, kiknek csak a tűnődés, az álmodozás lehetősége
eg. A szegényekről írt büszkén, dühösen, szelíden és elvágyódva. A kitörés lehető-
sve idézte Nagy Lajost, a lázadó embert. Tiszteletet kiváltó őszinteséggel beszélt
ről. Nem öncélú kitárulkozással, hanem egy életprogram belső tartalmának kibon-
jaj a násznak, amiből csak semmi születik" *(A megmaradás éje).* Bonyolult és
beri kapcsolat tárul fel, a másik racionális vállalása: „Eladsz-e, elfogyasztol-e? /
rdára elég / szivünk volt – marad még belőle. / Nem leszünk kevesebbek tőle"
).

dig említett néhány vonás egyértelművé teszi, hogy a *Mit viszel, folyó* – csaknem
ized versei alapján – a költő pályaívét dokumentálja. Talán mondanom sem
gy alapos rostálással. Különösen az első, korai pályaszakasz termésére alkalmazott

Gulácsy Lajos, festőművész

Márffy Ödön hazatérve Párizsból kiállítást rendez Gulácsy Lajossal, akinek portréját is megfesti. /említve/.

Tasnádi Attila: Tisztelet Márffy Ödönnek.
Népszava, 1979. jan. 19.

Gulácsy Lajos

1912 év tavaszán Gulácsy
Zárthőn ki állítást rendezett
Budapesten Rónai Dénes festő-
művész műtermében.

Szíj Béla: Gulácsy Lajos ki állításai Békés megyében.
Művészet, 1978. július — 12. lap.

Gulácsy

A festmények között Gulácsy, Tihanyi, Nemes és Kmetty müvei képviseli az aktivista körrel kapcsolatba került müvészetet, a vásárolt rajzok között Uitz,Pászk, Tihanyi ,Nemes és Moholy alkotásai a direktoriumi vásárlásokat.

Szabó Julia:A magyar aktivizmus története Akadémiai Kiadó 1971 55.old.

Gulácsy Lajos

Teázók
Cadennabiában

Szij Béla: Gulácsy Lajos kiállításai Békés megyében
Művészet, 1978. július - 12.oldal.

Gulácsy Lajos

Őszi vasárnap Normandiában.

Szij Béla: Gulácsy Lajos kiállitásai Békés megyében
Művészet, 1978. julius - 12.oldal.

Gulácsy Lajos

Antik
instrumentumon
játszó nő.

Szij Béla: Gulácsy Lajos kiállitásai Békés megyében
Müvészet, 1978. julius - 12.oldal.

Gulácsy Lajos

Dal a
Rózsatőről.

Szij Béla: Gulácsy Lajos kiállitásai Békés megyében
Müvészet, 1978. julius - 12.oldal.

Gulácsy Lajos

A kiállításon szerepel az 1912-ben készült mű, a „Székesegyház" csendje", amelyik Sűdy Ernő gyógyszerész tulajdonába került.

Szij Béla: Gulácsy Lajos kiállítása. . .
Művészet, 1978. július - 12. lap.

Gulácsy Lajos

A kiállitáson a legfőbb Gulácsy mű a „Rózsatő", vagy más címen a „Dal a Rózsatőről".

Szij Béla: Gulácsy Lajos kiállitása. Művészet, 1978. július - 12. lap.

Gulácsy Lajos

Az 1912-es szegedi kiállítást a kritika méltatta, de anyagi siker nem volt. Így a művész Szegedről Békés megyébe ment, ahol rokonai, barátai voltak.

Szíj Béla: Gulácsy Lajos kiállítása . . .
Művészet, 1978. julius-12. lap.

Gulácsy Lajos

Gulácsy 1912 pinius ában Szegeden rendezett kiállítást Erdei Viktorral és Erdeiné Kazinthy Adával közösen.

Szíj Béla: Gulácsy Lajos kiállítása . . .
Művészet, 1978. július - 12. lap.

Gulácsy Lajos

A művész 1912-ben 10 éves
multra tekintett vissza, mind
azon által nem múltattiak é-
léggé munkáságat.

Szij Béla: Gulácsy Lajos kiállítása...
Művészet, 1978. július – 12. lap.

Gulácsy Lajos

A „Teárok Cadennabbi'ban"
ismi pasztellkép budapesti
magángyűjteményben van
jelenleg.

Szij Béla: Gulácsy Lajos kiállítása...
Művészet, 1978. július – 12. lap.

Gulácsy Lajos

Irodalomból vette ihletését
az Eugénia Grandet sorozat
képeihez is. A festmény nincs
meghatározva sincs róla.

Szíj Béla: Gulácsy Lajos kiállítása . . .
Művészet, 1978. július - 12. lap.

Gulácsy Lajos

1909-ben Nagyoaradon együtt volt Gulácsy, Juhász, Kosztolányi és Babits. Szinházról, irodalomról és képzőművészetről ki-cseréltek gondolataikat.

Stj Béla: Gulácsy Lajos kiállítása. . .
Művészet, 1978. július - 12. lap.

Gulácsy Lajos

Rajz Mihályné oroszkán gyűjtemé-
nyébe került az „Őszi vasárnap Nor-
mandiában" vagy másképp a „Temp-
lomból kijövet" című mű.

Szíj Béla: Gulácsy Lajos kiállítása . . .
Művészet, 1978. július – 12. lap.

Gulácsy Lajos

Az „Antik instrumentumon
játszó nő" című festményt 1912 –
ben Oroshárán Rajz Mihályné
vásárolta meg. A mű nincs meg.
csak a fekete – fehér fényképe.

Szij Béla: Gulácsy Lajos ki álltása . . .
Művészet, 1978. julius – 12. lap.

Gulácsy Lajos

Az „Antik instrumentum on játszó nő" című festmény Gulácsy zeneiség iránti vonzalmáról tesz tanúságot.

Szij Béla: Gulácsy Lajos kiállítása . . .
Művészet, 1978. július - 12. lap.

Gulácsy Lajos, festőművésznek

„A bolond", c. olaj, vászon,
41.5 x 21.4 cm. 1904 - 1909.
(repr.)

Művészet, 1978. 10. 9. old.

Gulácsy Lajos festőművész

„Őszi vadásznap Normandiában", olaj, papír
70 × 100 cm. 1911. k. (magántulajdon.
(Reper.)

Művészet, 1918. júl. 13. old.

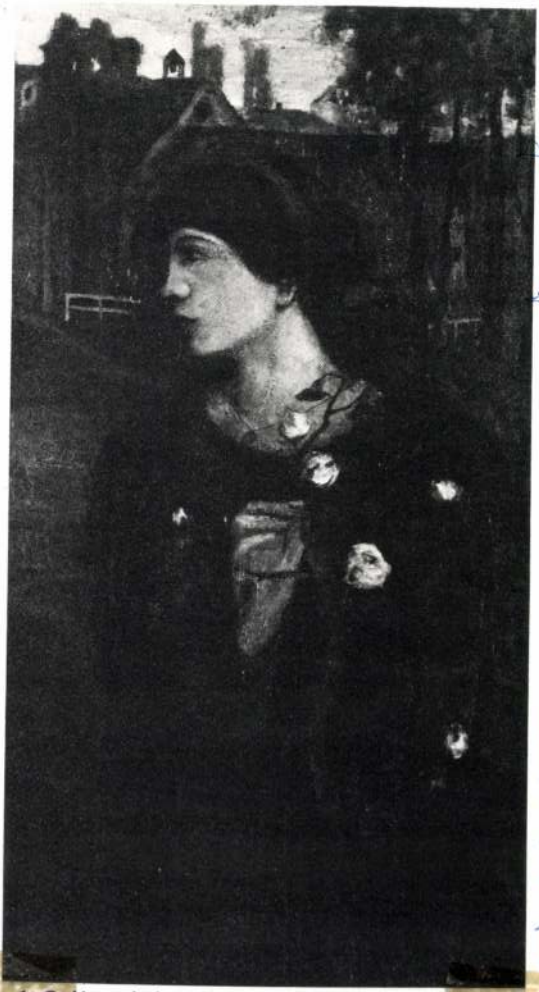

1 Gulácsy Lajos: Dal a Rózsatőről (Rózsató), olaj, vászon, 84x40,5 cm, 1904 (magántulajdon)

Munkácsynéról.

A *Honfoglalás* dokumentumai között egy rendkívül érdekes fénykép tanúskodik arról, hogy Munkácsy pályafutása végén fotótanulmányok, jelenetfotók, portrévázlatok, karaktertanulmányok mellett újabb módját is megtalálta a fotográfia alkalmazásának.

Amikor a *Honfoglalás* első változata elkészült, és ő elégedetlen volt a kompozícióval, fényképet készíttetett a festményről, és a fotón jelölte meg a tervezett javításokat. Ez is bizonyítja, hogy szinte egész pályafutása során milyen sokoldalúan és következetesen használta műhelymunkájában a kínálkozó technikai lehetőséget.

Az anyag átvizsgálása során többször felmerült a kérdés, vajon Munkácsy maga fotózott-e. Nem valószínű. Ezt a feltételezést több mozzanat támasztja alá, ezek közül az egyik Munkácsy amerikai útjával kapcsolatos. Munkácsy New Yorkban számos vázlatot készített dúsgazdag amerikai hölgyekről (többek között Pullitzernéről), hogy később megfesse a portréjukat, de csupán egyetlen – a vázlatokkal azonos helyszínen készült – fotográfia található a hagyatékában, holott ez esetben célszerű lett volna

2 Gulácsy Lajos: Antik instrumentumon játszó nő, olaj, vászon, 1908 k. (ismeretlen helyen)

biedermeier portré- és életképfestő magániskolájában tanult. 1850-ben már Münchenben találjuk. Itt a müncheni akadémizmus egyik jeles mesterének, Wilhelm von Kaulbachnak a tanítványa lett.

Nem szabad elfelejtenünk, hogy 1848–49-ben Orlai részt vett a magyar szabadságharcban, s müncheni tartózkodása menekülésnek is nevezhető. Hazafias érzéseit festményei is közvetíteni igyekeznek. Igen nagy esemény volt az egykorú művészeti életben *II. Lajos holttestének megtalálása* című festményének bemutatása a pesti műkiállításon 1851-ben. Jókai és Vachot Remény című lapja a tárlat legbecsesebb művének nevezi a „hazai tárgyú, költői felfogású" festményt,

Gulácsy Lajos (1882-1932)

„Római nő arcképe" Cenzurajz 17,5 x 11

Véclett. Ziálbaši ár: 5000 ft

BÁV 47.Képaukció Bp.1978.december

Guldásy Lajos, festő

megemlítve

2.

– Bábuk és bohócok

Esti Hírlap, Bp. 1979. ápr. 19.

Gulácsy Lajos

– „Várostrom" 1910 –

– festmény

Jan Pan. Múz. Kö 1974

Gulácsy Lajos

„A Városhom" című remermű-ve a „Bedő"-gyűjteményből kerül a pécsi Képtár tulajdonába 1973-ban.

Romváry Ferenc: A Modern Magyar Képtár története

Jan. Pan. Múz. Évk. 1974. XIX

Gulácsy Lajos

159. kép A bolond és a halottak 1909-11
olaj, lemezpapír 33x25 cm Bp.
dr. Gyöngy Ernő tulajdona

161. kép Városliget nő. Pasztell 30x23 cm Bp.
Smetana Ernő tul.

Szabadi Judit: A magyar szecesszió mélypontja. Corvina
Bp. 1979.

Gulácsy Lajos

164. Kép Álomkép Ceruza, vízfesték, papír 180x260 mm
Kaposvár, Rippl-Rónai Múzeum

165. Kép Mme Bovary ismerőse 1907-10 Pastell, papír 510x380 mm MNG

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina Bp. 1979.

Gulácsy Lajos

162. Kép Női arckép 1911-1914. Pastell 53x53 cm
Bp. magántulajdon

163. Kép Kalapos nő 1910-1914. Papír, pastell
470 x 335 mm Bp. dr. Rácz István tul.

Szabadi Judit: A magyar szecesszió. művészete, Corvina
Bp. 1979.

Gulácsy Lajos

XXV. sinesrép Elmúlás 1912. o.v.
Bp. Smetana Ernő tul.

Szabadi Judit:A magyar szecesszió müvészete Bp.Corvina 1979.

Gulácsy Lajos

XXII. yines lép Farándokok hazatérése 1907
o.v. 96x106 cm Ismeretlen helyen

XXIII. yines lép Dante és Beatrice találkozása
1904-07. o.v. 70,5x100 cm MNG

XXIV. yines lép Rolló 1904 k. o.v. Bp. Városi
Zoltán tul.

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina
Bp. 1979.

Gulácsy Lajos

332. kép Az ópiumszívó álma
1913 - 1916 o.v. 160x 90 cm
Bp. dr. Ubrizsi Gáborné tul.

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina
Bp. 1979.

Gulácsy Lajos (1882-1932)

Művészetéről jó rövid tanulmány a

60-69. oldalon a „Secessió más sors"

c. fejezetben, „Az intuitív secessiósok" c. részben.

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete. Bp. 1979.
Corvina

Gulácy Lajos

156. kép Álom a háborúról 1915 o.v. 94x58 cm MNG

157. kép Lovatal 1914. k. o.v. 97x70 cm MNG

158. kép Menüett 1908-11. papír/pasztell 44x32 cm Bp. magántulajdon

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina Bp. 1979.

Gulácy Lajos

154. kép Don Juan serlege 1910. o.v. 79x63 cm
MNG

155. kép Idill, papír, szén 430x268 mm
Kaposvár, Rippl-Rónai József Múzeum

Szabadi Judit:A magyar szecesszió művészete,Corvina
Bp.1979.

Galáczy Lajos

151. kép. Josiane és Gwynplaine 1903 k.
Ceruza, papír 220 x 150 mm Magántulajdon

153. kép Ekstázis 1908-10 O. lemezpapír 74x53 cm
Pécs, Janus Pannonius Muzeum

Szabadi Judit:A magyar szecesszió müvészete,Corvina
Bp.1979.

Gulácsy Lajos

140. kép Önarckép 1903 o.v. 46,5 x 36,5 cm
Bp. Hidas György tul.

143. kép Firenzei lány 1903 k. tűnés ceruza,
papír Bp. Smetana Ernő tul.

Szabadi Judit:A magyar szecesszió mlvészete,Corvina
Bp.1979.

Gulácsy Lajos

138. Kép. Gulácsy Lajos Hamlet Zarstrümben
(Pécsi József felvétele)

139. Kép Gulácsy Lajos a zongorával
Szekely Aladár felvétele

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina
Bp. 1979.

Gulácsy Lajos

146. kép Vesztaszáz 1903 k. o.v. 60x43 cm
Bp. Smetana Ernő tul.

148. kép Dal a rózsatőről 1904 o.v. 89x49,5 cm
Bp. dr. Rácz István tul.

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina
Bp. 1979.

Gulácsy Lajos

149. kép A varázsló lovai 1904. k.
o.v. 85,8 x 63 cm MNG

150. kép Paolo és Francesca 1903.
Ceruza, akvarell, fedőfehér, papír 331x252 mm
MNG

Szabadi Judit: A magyar szecesszió művészete, Corvina Bp. 1979.

GULÁCSY LAJOS

1912 330×245 mm

papir, ceruza, tinta 255 x 185 cm

6. Kernstok Károly: Lóitatás. 1912

Grafikak és rajzok a Mihályfi-gyűjteményből
in: Mihályfi Ernő: Művészek, barátaim
Bp. Corvina 1977.

◁ 4. Gulácsy Lajos: Bajuszos úr beszélget két hölggyel 1912
5. Gulácsy Lajos: Ülő nő

7. Pór Bertalan: Szabadban ülő férfiakt bottal ▷

Gulácsy Lajos, Jestő

L: Czigány Dezső

Bodri F: Kiadványok az Ady-évfordulóra. 102–108.

Tiszatáj, Szeged, 1979. jan. XXXIII/1.

Gulácsy Lajos, festő

L: Csontváry

Németh L: A Csontvárynak „tulajdonított" képekről 883-889.

Jelenkor, Pécs, 1980. okt XXIII/10

Gulácsy Lajos

Gulácsy Lajos (1882–1932): festő. Az álom és a mese tartományával érintkező, lírai ihletettségű látomásos festészete rokontalan jelenség a magyar képzőművészetben. Pályája elején az angol preraffaeliták felfogása hatott rá, majd a szecesszió és a rokokó egyes formai sajátosságait olvasztotta bele a művészetébe. Késői képei a szürrealizmus előfutáraiként minősíthetők.

Mihelyfi Ernő: Művével, barátsággal
Bp. Corvina 1977

Gulácsy Lajos

A Hatvani-muzeum első kiállitásai a müvész grafikai hagyatékának bemutatása volt.
MXXXIXXNXXX

Gyetvai Ágnes: MInt a moziban.
MŰVÉSZET, 1979.augusztus - 28.lap.

Gulácsy Lajos

„Csuklyások" o. karton 48 x 32,5 cm

s.l. j.: Gulácsy Védett.

kikiáltási ár: 40000 ft.

BÁV 5o.Képaukció katalógus,Budapest,1979.december

Gulácsy Lajos (1882-1932)

„Vízparti táj sétáló párral"

o.v. 38x47 j.l.b.: Gulácsy

kikiáltási ár: 30000 ft.

BÁV 50.Képaukció katalógus,Budapest,1979.december

Gulácsy Lajos (1882 - 1932)

„Templomtér" Pastell 18x23

J. l. b.: Gulácsy L. (Sérült)

Kikiáltási ár: 5000 Ft.

BÁV 50.Képaukció katalógus,Budapest,1979.december

GULÁCSY LAJOS 1

Örömmel hívtuk fel a tárlatlátogatók figyelmét már egy évvel ezelőtt, hogy a *Magyar Képzőművészeti Főiskola* kiállítóterme időnként, egy-egy érdekes vendégkiállítás alkalmával megnyílik a szélesebb nyilvánosság előtt. Így történt ez a mostani tanévnyitáskor is. Jelenleg — a déli órákban — *Gulácsy Lajos* félszáznyi grafikai lapját tekintheti meg a nézőközönség.

MAGYAR HIRLAP 1979/239/6

Wagner: Gulácsy grafikái

GULÁCSY LAJOS 2

A *Magyar Nemzeti Galéria* és a *Herman Ottó Múzeum* anyagából előbb Miskolcon, az intézmény képtárában szerepelt ez a válogatás, és onnan került most a fővárosba. Legérdekesebb része minden bizonnyal az tucatnyi rajz, pasztell, akvarell vagy rézkarc, amelyeket Gulácsy egykori barátjától, *Keleti Artúr* írótól *dr. Petró Sándor* vásárolt meg, majd ezek az ő halála után a Herman Ottó Múzeum gyűjteményébe kerültek. Ezeket ugyanis most mutatják be első alkalommal.

MAG[illegible]6

Wagner: Gulácsy grafikái

GULÁCSY LAJOS

Érthető hát, hogy ezúttal a tárlatkrónikás figyelme is ezek felé fordult elsősorban. És mintha a bevezetésként említett tényeket akarná igazolni, máris előbukkan egy kisméretű rézkarc. A férfifejet ábrázoló portrén néhány soros ajánlás: *„Az én kedves poéta barátomnak, Arturo Keletinek a feledhetetlen Padovára emlékezésül"*. A keltezés mellette: *„Bpest 1914 február 14"*, az aláírás pedig: *„Luigi Gulácsy"*. Csupán néhány szó, ceruzával sebtében papírra vetve, mégis mennyi mindent elárul szerzőjéről, monomániás, később már idegbetegségbe torkolló Itália-imádatáról, egy naiv művészlélek realitástól egyre inkább távolodó rajongásáról, távoli múltba, messzi tájra, álomvilágba menekülő életformájáról...

GULÁCSY LAJOS 4

„Az ilyen nosztalgikus látomást hajszoló művészt, mint Gulácsyt, röpke vízióinak feljegyzései, a köznapi létben zseniális intuicióval megpillantott költőiség megragadásának módja — vagyis a rajzok, akvarellek, pasztellek jobban jellemzik, mint a hosszabb elkészítést igénylő festményei, amelyek alkotása közben néha cserben hagyta az ihlet. Rajzai azonban mindig magukon viselik a felfedezés, a rácsodálkozás és a motívummal való azonosulás gyönyörűségét: ezt érezhetjük meg leheletfinom vonalaiban, vagy ceruzájának hirtelen megvastagodó nyomaiban, melyekkel mintegy nyomatékot ad észleléseinek" — írja többek között a tárlatrendező, és a leporelló szövegét szerző *Végvári Lajos.*

1979/239/6

csy grafikái

GULÁCSY LAJOS

A kamaratárlatot járva valóban meggyőződhetünk róla, hogy a turbános néger férfifej ceruzakontúrjai, a női akt fehér krétarajza, a rizsporos parókás szerelmespár, az örökzöld mediterrán tájban komorló középkori várromok, avagy Dante és Beatrice képzelt kettős portréja — amelynek alsó sarkában ott a születés helye is az aláírás mellett (Verona) — olykor többet engednek látni a véglegesen kivitelezett festményeknél — még akkor is, ha ötleteit néha füzetből kitépett, vonalas irkalapra firkálta ceruzával a szerző. Ezek hozzák épp rokonszenvesen emberközelbe azt a tragikus sorsú piktort, akit *Juhász Gyula*, a költő így nevezett: *„Szegény Gulácsy Lajos, Giotto jó utóda"*, és aki elméjének végleges elborulása előtt még megfestette számunkra a sohasemvolt álomvárost, Nakonxypánt.

Wagner István

239/6

1k41

Gulácsy Lajos

Völgyessy Ferenc gyűjteményében volt a művészek képe.

Salamon Nándor Debreczeni Iván műgyűjteménye Művészet, 1978. április - 2 lap.

Gulácsy Lajos, festőművész

a Corvina Könyvkiadó „Művészet és elmélet" sorozatában a következő évben jelenik meg Szíj Béla szinte monográfiának is beillő, érdekes új szempontokat felvető műve Gulácsyról.

Erzmecsere

Beszélgetések a könyvkiadók 1978-évi terveivől.

1977. dec. 29. URH 19.33 M.

Gulácsy Lajos (1892-1932)

„Olasz táj" Ceruzarajz 26,5 x 42,5 cm

S.l.j.: Gulácsy (Sérült) Védett

Ziváltási ár: 5000 ft

BÁV 43.Képaukció Budapest,1977.szeptember

Gulácsy Lajos

„Halályok" o.v. 45×40

J. l. G. Gulácsy Lajos. (Restaurált)

Ti. Valfási ár: 20000 Ft.

BÁV 42. Képaukció Budapest, 1977. május

Gulácsy Lajos

„Comói üdvözlőlap" Vízfestmény

14X9 cm J. l. balra: Gulácsy Védett.

Ritváltási ár: 3000 ft.

BÁV 42.Képaukció Budapest,1977.május

Gulácsy Lajos (1882 - 1932)

„Sétalét Nakonxipán utcáján"

Tuszajt 19,5 x 15 J. l. b.: Gulácsy

Védett. Ziláltási ár: 4000 ft

BÁV 42.Képaukció Budapest,1977.május

Gulácsy Lajos, festő

Gutai M.: Gulácsy Lajos: Női arckén c. versét ihlette Gulácsy.

Kelemen Lajos: Gutai Magda: Rénvétel 571-572

Jelenkor, Pécs, 1977, június XX/6

Gulácsy Lajos, festőművész

a gyűjtő, Kalosvari Jenő a győri Gimnázium tanára. Gyűjtését festménnyel kezdte. Itt található a művész műve.

Néhány szó zene körben.

1977. márc. 3. 10.15 Petőfi /11/-kné

Gulácsy Lajos, festő

--

Márffy Ödön és Gulácsy Lajosnak kiállitása volt az "Uránia" műkereskedésben. Budapest, 1907-ben. Itt kiállitva Kerpely Jenő arcképe. Ismeretlen helyen.
Tételszám: 23.- 231.old. 11.jegyz

Horváth Béla: Bartók és a Nyolcak 328.old

Műv.Tört.Ért. 1974. XIII. 4.sz. Bp.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1977 MÁJ

Könyvvilág

Gulácsy Lajos

1021

Gulácsy Lajos rajza Mihályfi Ernő: Művészek, barátaim c. kötetéből (Corvina)

Az emberi kapcsolat vallatása

Ez a könyv nem regény, legalábbis nem az a szó — a műfaj — hagyományos értelmében, s nem csupán formája miatt nem az, de tartalma és tartalmának jelentése miatt sem. Inkább vallomás, s mint vallomás lírai és drámai egyidejűleg. A múlt *érzelmi* síkon hiteles, de *értelmi* síkon képtelen — mert tehetetlen — fölidézése, a lehetetlen megkísértése. Idő és tér tragikusan szenvtelen találkozása a jelen meghatározhatatlanul egyszeri fókuszában. Úgy is lehetne írni: Somlyó „vallomása" az *emberi kapcsolat vallatása*. Lemeztelenedés mások vetkőztetésében; levetkőzés mások mezítelenségében. S mindez nem kóros exhibicionizmus kényszere folytán, de belső és külső kényszerítettségben. Kínlódásban szűkölve.

Mert Somlyó nem mesél. Mégcsak nem is „bölcs", hogy tapasztalatokat anekdotázzon. Állapot- és helyzetrajzot ad, de ez a rajz — akár a borítón Vajda Lajos portréja — a mozdulatlanságban mozdul, s mozdulva merevedik mozdulhatatlanná. S mondhatni még: Somlyó műve (ez a vajúdott, verítékezett, ellentmondásokat fájdalmasan ötvöző, kínt virágzó Mű) „kulcsregény". Hiszen a Barátról szól, a barát haldoklásáról, az elmúlás hazug csillogású előcsarnokában, a kórházban. (A beavatottak, ismerősök tán nem is tudnak elvonatkoztatni.) És mégis: ennek a vinnyogva toporzékoló, fásultságba kábuló, éberségre hasadó Írásnak mindannyian kulcsa vagyunk, mindannyian emberek, barátok, társak. Hiszen nem csupán a pletyka kéjérzete húz magával bennünket a néhol brutálisan őszinte oldalakon, hanem letagadhatatlanul önmagunk leplezhetetlensége, önmagunk leplezett leplezhetetlensége.

Mondhatni hát: a Barát ürügy csupán, iszonyatos, embertelen ok; Somlyónak, a műnek, a befogadónak mégis drasztikus létföltétel. Igen: a halál — a barát halála —, mint *létföltétel*. Okulás és eszmélés, döbbenet és káprázat.

Az *Árnyjáték* zaklatott, szaggatott. Nem csapongó, hanem megrendült és megrendítő, megtört és újrarendező. Ez a szilánkokra ziláltság adja az írás szilárd, hiteles vázát, a jelentés fedezetét. Hiszen nyilván hamisabb — mert fölszínesebb — lett volna a mű, ha kerekké, harmonikussá lehetett volna. De *ez* lehetetlen volt. Mivel így volt igaz és valós: az ókori derűt, Bacchust és Orpheust *megélő* és újrateremtő barát *megigézése* az életet ocsmányosító haldoklásban, melynek szemtanúi, résztvevői, kiszolgáltatottjai s majdani elszenvedői *vagyunk*. Könnyen lehetne mondani: hátha mégiscsak Somlyó személyesen magánügye ez az írás. Hátha csak a „bennfentesekhez" szól, s azoknak meg miért, hiszen azok tudják. E kétely ellen nehéz cáfolatot hozni. A vallomásoknak bármilyen korban ez a kockázatuk s egyben értékük föltétele is. Hogy kizárólagosan szubjektívnek kell lenniük ahhoz, hogy objektívvé válhassanak.

Az olvasó beavatottá lett, részese és folytatója a vallomásnak. Önmagával kell szembenéznie ebben az írástükörben.

Ördögh Szilveszter

(Somlyó György: Árnyjáték. Magvető. 308 oldal, kötve 15,50 Ft.)

Gink Károly Azerbajdzsán

Drámák é

Két könyvheti kötet cím
lapján is szerepel Illés End
re neve. Az egyiken min
szerzőé. Ez a

Hálókba bonyolódva

című drámakötet, amelyi
az Illés Endre Művei soro
zatban jelent meg és a *Tü
relmetlen szeretők, Homok
óra, Rendetlen búbána
Aki szeretni gyáva, Feste
egek*, valamint a *Névtele
levelek* című színpadi mű
vét tartalmazza. Valameny
nyi színpadra került, ne
ismeretlen alkotásokról ke
tehát szólnom. Közös je
lemzőjük, hogy fiatalokr
beszélnek, vallanak ezek
drámák. De nem ez a
alapvető jellemzőjük. I
kább az, amit Herman
István röviden így fogalma
zott meg: *„... társadalom
kritikai írások Illés End
drámái"*.

Találó a könyv cím
hálókba bonyolódott, sza
badulni akaró emberek ne
pesítik be Illés Endre szín

Fellegjárás

Gulácsy Lajos

György László ir a müvész elmegyógyintézet
ben töltött életéről. Halála után iratai
között egy drámát találtak és több elbeszé
lést. Négy festményét bemutatja a lap.
Az egyik kép egy furcsa arcu férfit ábrá-
zol kürtőkalapban, egy másikon egy gör-
nyedt férfi alak szintén kürtőkalapban és
két női arckép.
Repr.

Délibáb, Bp. 1933. juli. 8. VII. évf.
28. sz. 11-12. lap.

Gulácsy Lajos

Méltatás.

– : Magyar kiállítás Párizsban
Tükör, 1977. február 13 – 35. lap.

Gulácsy Lajos

Méltatás

Németh Lajos: Egyéni mitológia.

Művészet, 1977. junius - 16. oldal.

Gulácsy Lajos, festőművész

Bratislavában megnyílt a „Nyolcak" és az „Aktivisták" kiállítása, különös jelenség, hogy ehhez az előrs művészcsapathoz tartozik a gyönge idegzetű Gulácsy Lajos is, a nagy magányos és álmodozó, a szecesszionista és korai szürrealista. A valóságból egy múltbeli, elképzelt világba menekül.

Bárkány Jenőné: A Nyolcak és az Aktivisták Bratislavában.

Új Szó, 1946, dec. 23.

Gulácsy Lajos

Gulácsy Lajos saját érzékelés ű látványairo kívül azt is megemlítette, amit a velencei mesterek műveiből átértelmezett, átköltött saját művészete számára.

Szíj Béla: Babits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Gulácsy Lajos

Rippl Rónai és Gulácsy műveinek
ismerteléséhez, az 1909-es nagyvá-
radi kiállítással kapcsolatban,
a kutika, a francia szimbolis-
ták és angol preraffaelistameste-
rek rokonságát említek.

Szíj Béla: Balits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Gulácsy Lajos

Gulácsy művészetére hatással voltak a világirodalmi ihletések, a képzőművészeti megnyilvánulások és a zenei megjelenítések.

Szíj Béla: Bakits Mihály fiatalkori ...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Gulácsy Lajos

A rózsa Gulácsy festményein egyformán szolgálja a dé-
szítő szándékot és jelképezi a gondolati és érzelmi tar-
talmakat.

Szíj Béla: Balits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Gulácsy Lajos

Babits Csipkerózsa-ciminü versé-
ben megtalálhatók, a rózsak
a preraffaelista rózsák, ott pom-
pázniak Gulácsy Lajos több fest-
ménjen is.

Szíj Béla: Babits Mihály fiatalkori ...
Művészet, 1980. augusztus – 16. lap.

Gulácsy Lajos

Juhász Gyula költészetére nagy hatással voltak a festő művészek, ezek között Gulácsy Lajos is.

Szíj Béla: Babits Mihály fi atalkori ...
Művészet, 1980. augusztus – 16. lap.

Gulácsy Lajos

Méltatás.

Szíj Béla: Balázs Mihály fi atalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Gubó czy Lajos

A művész mintegy tized-
magával alkotott ki 1909-
ben Nagyváradon.

Szij Béla: Babits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Gulácsy Lajos

Méltatás.

Kovács Dezső: A művészetek pártfogása és...
Művészet, 1980. május – 46. lap.

Gulácsy Lajos

A Forrás folyóirat fókuszá-
lól a kiállítás centrumiat a
került fessőművész művé-
szete.

Sümegi György: Forrás Galéria.
Művészet, 1980. május – 46. lap.

Gulácsy Lajos

A szimbolikus,allegorikus festészetben
Gulácsy alkotta a legmaradandóbbat.

Lóska Lajos: Rajzok a Várban.
MŰVÉSZET,1980.május - 32.oldal.

Gulácsy Lajos, festő

L: Halló L.

Tornai J: Népi kultúra, képek, irodalom 96.

Tomás, Kecskemét, 1980-febr. XII/2.

Gulácsy Lajos

Gulácsy 1909-ben mintegy tizedmagával alkotott ki Nagyváradon. Csak Rippl-Rónai-nak volt az, ovéhez mérten is sok festménye.

Szíj Béla: Babits Mihály fiatalkori képzőművészeti érdeklődés
Művészet, 1980. augusztus – 16 lap.

Gulácsy Lajos

Rippl Rónai és Gulácsy műveinek is-
mertetésekor a francia szimbolisták
és az angol preráffaelista mester-
ek rokonságát emlétettél a nagy-
váradi ujságok

Szíj Béla: Babits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus-16. lap.

Gulácsy Lajos

Gulácsy művészetében fontos szerepe van a világirodalom ihletésének, olvasmányélményeknek.

Szigeti Béla: Babits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus – 16. lap.

Gubácsy Lajos

Gubácsy nem festette meg a Csipke-
rózsát, ellenben festett kevevelen fek-
vő, karcsú szép nőt – rózsák között.

Szép Béla: Babits Mihály fiatalkori . . .
Művészet, 1980. augusztus – 16. lap.

Gulácsy Lajos

Rokonnak tetszőképzőművészeti megnyilvánulások Gulácsy művészetében a világirodalmi ihletések és a zenei megjelenítés.

Szig Béla: Babits Mihály fiatalkori...
Művészet, 1980. augusztus - 16. lap.

Gulácsy Lajos, festő

L: Ámos Imre

Szuromi P: Egri Mária: Ámos Imre 46-47

Jászkunság, kolnok, 1981. mart. XXVII/1

Gulácsy Lajos, festő

L: Kiss Zoltán Lónkő

P. k. 7: Egy kalap alatt - 7.

Nép. szabadság, Bp. 1980 szept. 12.

Gulácsy Lajos

Kalapos né

Krunák Emese: Az autonóm rajzról - egy születő biennálé kapcsán
MŰVÉSZET, 1980. november - 15.

Gulácsy Lajos

A művész Olaszos vázos rész-
let lenni pasztelkrajzán érez-
tet valamit a művész rajzi
szemléletéből.

Kuniak Emese: Az autónóm rajzról — . . .
Művészet, 1980. november — 15. lap.

Gulácsy Lajos

Gulácsy Lajos „Kalapos nő"-t ábrázoló grafitceruzával készült rajza jól mutatja a puha rajzeszköz lehetőségeit.

Bernáth Emese: Az autónom rajzról — . . .
Művészet, 1980. november — 15. lap.

Gulácsy Lajos

„Olaszos vázósrészlet"
(repro)

Kruniák Emese: Az autónóm vajzsol —
Művészet, 1980 november – 15. lap.

Gulácsy Lajos

A két világháború közötti
időszak kiemelkedő mestere
a művész

Krunák Emese: Az autónóm rajzról —
Művészet, 1980. november - 15. lap.

Gulácsy Lajos

A művész gyakrom választotta megnyilathozási eszközéül a grafikát

Kunák Emese: Új tendenciák a 70-es évek grafikájában
Művészet, 1981. február – 11. lap.

Gulácsy Lajos, festő

Szíj Béla terjedelmes, sok mindenre figyelő, véges-végig lelkes monográfiában dolgozta fel *Gulácsy Lajos* pályáját és életművét. Már maga az anyaggyűjtés is érdemes, minden további kutatás számára alapvető teljesítmény, hiszen a képek többségét innen ismerhetjük meg, az irodalmi források pedig Gulácsy egyéniségének, látásmódjának, útkeresésének a megértését támogatják. Szükség volt erre a körültekintő alaposságra, mert az élete virágában megbetegedett, majd megtébolyult művész hagyatékát csak nemrég kezdte méltó módon becsülni a tudomány. Méltányolni kell Szíj Béla átélő készségét is, ahogyan Gulácsy egyes motívumait és (kiváltképpen preraffaelita) megoldásait érzékelteti. Egészében mégis túlírtnak tetszik a kötet. Aránytalanul szűkös a szövegben az esztétikai értékelés, a képeknek egymáshoz és a kortársi festészethez való viszonyítása, s így a lelkes magasztalások túlburjánzása mihamar nyomasztóvá lesz. *(Corvina)*

Fodor Róbert: Könyvszemle

7.

Népszabadság, Bp. 1980 ápr. 1.

Gulácsy Lajos
(Bp. 1882 - Bp. 1932)

Kert (Giardino) Képlet - másolat Magnasco műve után

O. fa 30 x 19,5 J. l. L. Gulácsy Védett.

Li Waltári ár: 17000 ft.

BÁV 57. Képaukció Bp. 1982. május

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Galácsy Lajos,
festőművész.

Film-Színház-Muzsika

"Menüett"

1979 JUN 30

Guláczy Lajos (Bp. 1882 - Bp. 1932)

„Grotesk" vines ceruza 25 x 17 cm

J. l. j.: Guláczy

kiállítási ár: 5000 ft.

BÁV 60.Képaukció Bp.1983.május

MŰVÉSZETBEN

ORNELLA MUTI ÚJ RENDEZŐJE:
CSUHRAJ

A SZÉPSÉG ANATÓMIÁJA

FODOR ANDRÁS

EGY NAGY ELŐADÓMŰVÉSZ

Ha lehet hinni az emlékezetünk lemezére fölvett régi képeknek, akkor szemtől szemben 1949 tavaszán láttam először *Sándor Juditot*. A képben *Colin Mason* is benne van, sőt, talán éppen ő — akkor még a Zeneművészeti Főiskola ösztöndíjas növendéke — hívott el *Szabolcsi Bence* egyik előadására. Helyszín valószínűleg a Zeneakadémia Kisterme. Az illusztrálásra kért énekesnő tőlem jobbfelől, a publikum két széksora közt jön be. Fehér blúz van rajta, s valami olyan magától értetődő természetesség, amilyet szereplő művészeken azóta is ritkán láttam. Meglepetve ráfeledkezem az arcára: milyen vidám szeme van! S aztán szinte mindig éreztem hangjából ezt a belülről sugárzó derűt, akár magyar történelmi énekeket, akár Bach kantátáinak népi motívumait szólaltatta meg, akár Donna Elviraként, akár *Háry* Örzsébeként találkoztam vele. S a *Pelleas és Melisande*...? Vallatom magam, melyik jelenet maradt meg bennem legerősebben. A Golaud lovasszerencsétlensége utáni kettős, amikor az elvesztett jegygyűrű áruló titka lelepleződik. S vajon ott is éreztem ezt a belülről áthatható sugárzást? Igen, mert Sándor Judit nemcsak Melisande rendkívüli szépségét tudta elhitetni, de a tilalmas szerelem bűnhődését hozó érzéki drámát is átemelte valamely a testi léten túlmutató spirituális régióba. Nem tudom, a tiszta kedély tartalékai elegendők-e ahhoz, hogy egy énekesnő szerepről szerepre képes legyen így megváltódni. Bizonyára nagy fegyelem és mély muzikalitás is kell a produkcióhoz, mely a hazulról hozott, állhatatosan fejlesztett intelligencia révén szinte észrevétlenül — erőlködő mutatvány nélkül — válik lelki értékké. Ezért érezhettük az oratóriuménekes hangjában ugyanazt a töretlen ívet, áthatóan világos tónust, mint *Gluck* Eurydikéjének áriáiban, vagy egy-egy *Schubert-dal* intonációjában.

Mindezt a töprengést, emlékezetvizsgát az teszi most izgalmassá, hogy a nagy magyar előadóművészek *Székely Mihállyal, Palló Imrével* kezdett sorozatában tizenkettedik lemezként megjelent a közelmúltban Sándor Judité is. A Rádió archív-felvételeiből válogatott antológia már a tartalom változatosságával is lebilincsel. *Mozart, Wagner, Erkel, Kodály* az egyik oldalon, *Schubert, Brahms, Wolf, Muszorgszkij, De Falla, Bartók* dalai a másikon. Ennyiféle hangzási karaktert zökkenő nélkül, tisztán eltalálni, hogy is lehetne másképp, mint az eredendő muzikalitás, a helyzetet, habitust lényege szerint átélő teljes odaadással.

Hallgatom a lemezt, s a barázdálatlan gyűrűkkel elválasztott kilenc részlet közül kettő idéződik föl bennem újra meg újra. Egyik Cherubin *Asszonyok, lányok...* kezdetű áriája a *Figaro házasságából*. Ahogy a dallam végtelen könnyedséggel, maga-

Gulácsy Lajos, festőművésze

a Bartók Béla út 32. Galériában megnyílt kiállítás témája portrék, vallomások a legfontosabbról: az emberről. – Gulácsy Lajos műve, „Erzsike" c. látható a tárlaton. (említve).

Módos István: Arcképek magángyűjteményekből. Pesti Műsor, 1980. május 21.

Gulácsy Lajos (1882-1932)

„Uton a zárdához" o. karton 42,5 x 49 cm
J. l. balra: Gulácsy Kiáltási ár: 50000 ft.

„Esős alkonyat" o. karton 33,5 x 36 cm
J. l. j. Gulácsy: Kiáltási ár: 20000 ft.

BÁV 53.képaukció Bp.198o.december

Gulácsy Lajos, festő

megemlíve

Fülep Lajos: Bartók és a parasztzene 53–60

Forrás, Kecskemét, 1981. okt. XIII/10

Gulácsy Lajos

említve, műve szerepel a "Nyolcak és aktivisták" c. kiállításon a Nemzeti Galériában

Szabó György cikkét lásd Nemes Lampért Józsefnél

Magyar Nemzet 1981. II. 8.

Gulácsy Lajos festőművész

A múzsák kertje, közelről, 12 magyar múzeum együttes kiállítása nyílt meg ma a Nemzeti Galériában. – A múzsák kertjében hamisítványok is bekerülnek, ha nem is gyakran. Jelenleg festményhamisítás: Nemes Lampérth József és Gulácsy Lajos egy-egy festményének hamisítványa. Bemutatják természetesen az eredeti festményeket is.

Esti Magazin

1980. X. 16. Kossuth 18.30 (V. iné).

Galácsy Lajos, festőművész

A művész „Rózsalovag" c. festményét megvásárolta a Nemzeti Galéria.

Esti Magazin

1981. I. 27. Kossuth 18.30 /Sz. Lné/.

Gulácsy Lajos, festő-
művész

1021

1981.I.27.Kossuth 18.30/SzLnő/

Esti Magazin.

-Firenze kőpalotái között egy sötétképü férfi sétál végig vállig érő hajjal,quatrocentro-beli viseletben,kerddel az oldalán.A jelenet azonban századunkban játszodott le.Gulácsy Lajosról jegyezték fel,mindezt és talán segit megérteni képeit,amelyek közül eggyel több kerülhet a nyilvánosság elé,még az idén.Bővebbet Szathári Ilonától.

-Gulácsy Lajosról a század első évtizedeiben dolgozó zseniális magyar festőről Szijj Béla művészettörténész monográfiája tavaly jelent meg.A bemutatott művek között a 32.szines tábla a festő Rózsalevegő cimü képének reprodukcióját mutatja.Szijj Béla sem gondolta volna,hogy alig egy év mulva,ez a híres festmény a Nemzeti Galéria tulajdona lesz, a Galéria most vásárolta meg.

-Már a régebbi művészettörténészek is Gulácsy főművei közé sorolták,a Rózsalevegőt.Eredetileg egy nagyobb kompozicióhoz tartozott,a kompozició cime akkor,Rokokó koncert volt.Gulácsy nagyon kedvelte az észak-itáliai rokokó tónáket,Velence környékén,Páduában festette meg 1913-ban.Két méter magas és körülbelül 3 méter széles elehett ez a kompozició.Később az I.világháboru alatt,már idehaza,három felé vágta és némileg módositotta a részleteket. Ennek a részletnek,mely egy rokokó férfit ábrázol, a Rózsalevegő cimet adta.

-A festményt ha az ember hosszan nézi,egyszercsak a férfifej közelében két oldalt,női fejek,gyögyörü szép asszonyok képe sejlik elő,gyertya is ég,de ezt is szinte csak sejteni lehet.

-Gulácsy a kép némely részletét átfestette.Az eredeti kompozició,egy rokokó nőt és egy rokokó férfit ábrázolt, egy szép Velence környéki kertben,amint muzsikusok játékát hallgatták.Sajnos ez a részlet nem található,eltünt, vagy elpusztult.

-A rokokó hölgyből némi átfestés után lett az Ópiumszivó álma,ez is magántulajdonban van.

-Még.

-A rokokó hölgy arcképe,alakja szinte elvész a képben, viszont előtérbe kerül,az ópiumi mámor,fantasztikus jelenet sora.

-1914-ben a háboru kitörése után,egy időgileg,illetőleg kedélyileg,sulyos válságba került,tudathasadást kapott, ezután is dolgozott és néhány művét átfestette.Minden bi-

zennyel a megváltozott életérzés folytán.A Rózsalevag című festmény, mely töredék ugyan, megmutatja egyfelől a betegség előtti zseniális festői készséget, másfelől, a betegség során személyiség változás után kialakult uj immáron patalógiás ,de még mindig zseniális festői magatartást.

=A Rózsalevag című Gulácsy képnek ki volt a tulajdonosa a Glória előtt?

-Sugár Aladár, fogorvos, akinek halála után, az örökös Zádor Anna professzor közbenjárására, felkinálta a Nemzeti Galériának.A művészettörténészek mellett, a pszichológusok, vagy lélekkutatók, számára is élmény, és tudományos munkát kinál a mü elemzése.Belátható időn belül a közönség is megnézheti, nyilvános kiállitáson.

-Hogyan, milyen formában?

-A közeli hónapokban a hónap mütárgya sorozatban, majd pedig később megnyiló uj XX.századi állandó kiállitáson.

GULÁCSY Lajos

Vámpáti Aurél nekrológja.

Névtelen Jegyző, 1932. 1 n

und is semi-transparent

, No. 16; Cat. 1978, No. 16.

80

wenty-two painted bone sticks.
r by a brass rivet with

61. Along two edges the
hat of the verso has been much
on the guard-sticks are new.

957

its wallpaper-like chinoiserie
nd wavy flowering branches are
horizontally stretched

Self-portrait

LAJOS GULÁC

The painter of Nakonx

Hungarian masters can rarely be pigeonholed into an international school; social differences, special environmental factors, cultural traditions and perhaps the Hungarian character never permitted the stylistic trends of the world to retain their purity once they began to invade Hungarian painting. The Hungarian art history of the century has its own individual categories.

And not one of these individual categories can cover or contain Lajos Gulácsy's painting. His lifework is a distinct

Clown with a carnation in his mouth

category in itself: he was the painter of Nakonxipan.

He was the one, of course, to name his own world of intimate peace and subtle premonitions Nakonxipan: a mysterious realm in his soul somewhere in the no-man's land between dream and reality. Between its old and quaintly quiet rows of houses arranged in the condensed rhythm of medieval Italian small towns, walk Rococo ladies in frill-neck blouses

Guldósy Lajos

facturing installations, other quiet and p[illegible]ful conditions of work.

The new hardening shop of the Salgótarján Glass Works, with both its internal structure and external aspect, reflects the rhythm of the work and rational order within it. Its horizontal mass indicates the "linearity" of the manufacturing process, the road of the sheets of glass from the drawing shop, from the cutting, through the polishing and heat treatment, to the inspection and storage. The architects made excellent use of the possibilities offered by the power transforming station and the cooling air tower belonging to the air-exchanging installations. The transformer was located in a higher mass jutting out of the body of the building, dividing the horizontal space, and the cooling-tower appears with almost plastic force as a third emphatic element of the composition, within the "effective space" of the building.

The Borsod Ore Dressing Plant serves the blast furnaces of Miskolc. Its large buildings: the ore storage, the coke depot and the limestone storage, as well as the charge blender were erected as monolithic ferro-concrete structures. The effect of their weighty dimensions is dispelled by their light spans.

We could continue the enumeration, for in the past year 18 "major projects", large plants began to operate in the country. That still leaves the "little ones", the slender water towers stretching gracefully skywards, the many cylindered masses so typical of grain elevators, the refrigerating plants, the lesser factories and plants to be mentioned.

These few results of industrial construction should suffice to illustrate that Hungarian industrial architecture's technical and aesthetic strivings are significant.

György Horváth

Water tower

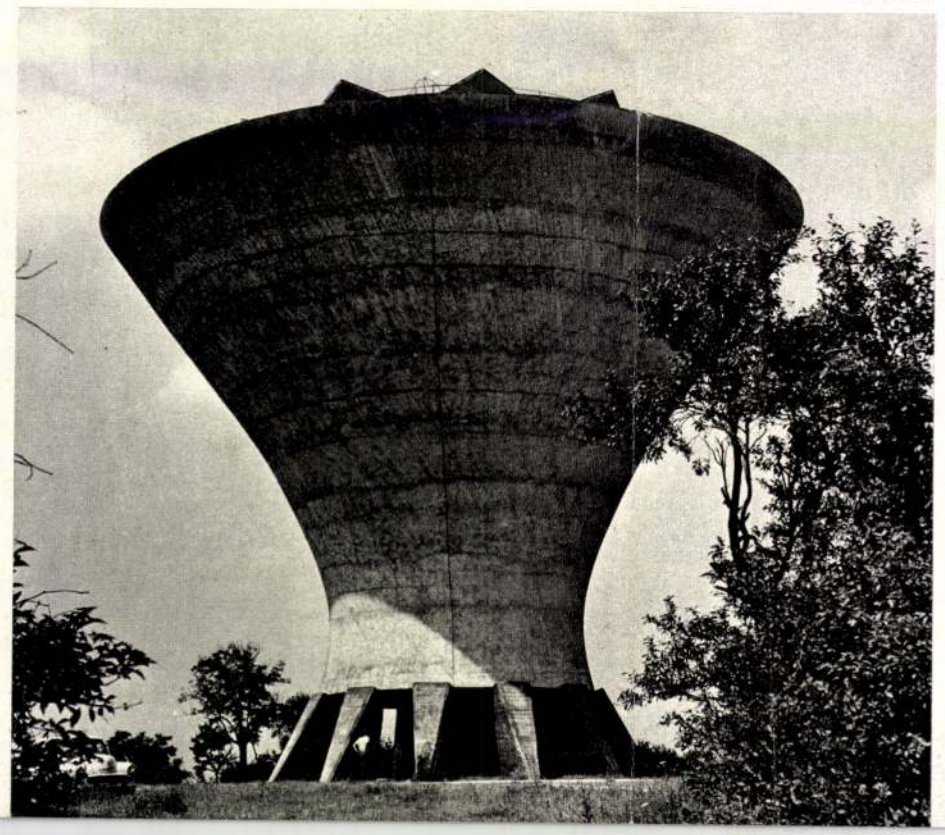

Fertilizer warehouse under construction

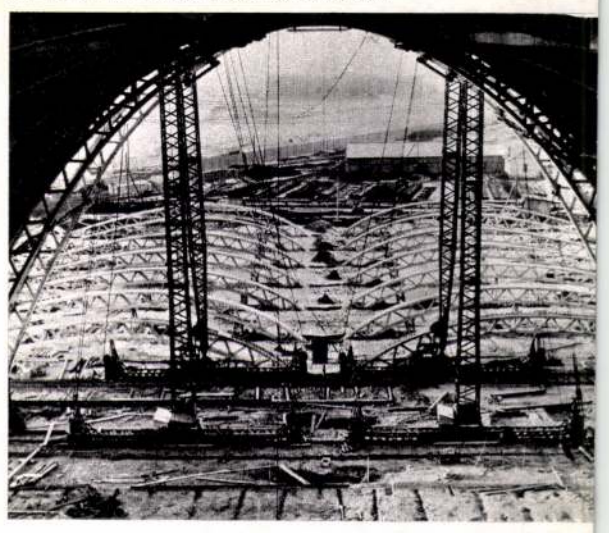

CSY

xipan

"Der Rosenkavalier"

Young woman with rose-bush

Greek garden

and medieval gentlemen wearing berets, painters in stovepipe hats and light capes amble mysteriously, and baronets in triangular hats stroll in graceful elegance.

But Gulácsy not only created his Nakonxipan, he also sought and pursued it. Following a year's study in Budapest, Gulácsy, who was born in 1882, attended the academy of painting in Rome in 1902, and in Florence in 1903. In 1904 and 1905 he repeatedly visited Rome, and from then on he returned year after year to the Italian cities which he considered the „déjà vu" sites of his dreams and desires. From 1902 on, Gulácsy was a successful exhibitor at home in Hungary, and in 1908 he won the greatest painting prize available in Budapest. In the meantime he had made a trip to Paris, too, but he was in his element only in Verona, Como and Padova, and in Venice and Rome, where, according to the records of a contemporary, he went about "in tight velvet trousers, pointed-toed shoes, lacy frills on the collar and cuffs of his shirt and in a conical beret"—as the only living inhabitant of Nakonxipan.

Gulácsy, who in fact wrote a number of excellent short stories, described himself not as a refugee fleeing in panic, but as someone deliberately choosing emig-

LAJOS GULÁCSY
The painter of Nakonxipan

The snow falls in Nakonxipan

A droll and eccentric group of people walk across the bridge

ration: "... I live life only half in a dream. One eye gazes into the dazzling world of mendaciously sweet daydreams, but the other eye is always watching reality. In this way I can appreciate the power and magnificance of lies."

After 1914 the reality on which he had kept one eye no longer permitted him to enter the dazzling world of sweet daydreams. The news of the war reached him in Venice and at this blow of inevitable reality he lost his sanity. By the time his 1922 exhibition opened, the artist was already in a lunatic asylum, and when he went blind in 1924 Lajos Gulácsy the painter really died, although Lajos Gulácsy the man lived on for eight more years of suffering.

Gyula Rózsa

The half-caste and the marble-white lady

GULÁCSY LAJOS

11 ▪ GULÁCSY LAJOS (1882–1932)

Lovag és az ördög

18,5 × 14,5 cm
Olaj, karton
Jelezve jobbra lent: GL

Kikiáltási ár: 350 000 Ft

11

12 ▪ GULÁCSY LAJOS (1882–1932)

Kalapos figura

11,5 × 8,5 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve jobbra lent: Gulácsy L

Kikiáltási ár: 140 000 Ft

12

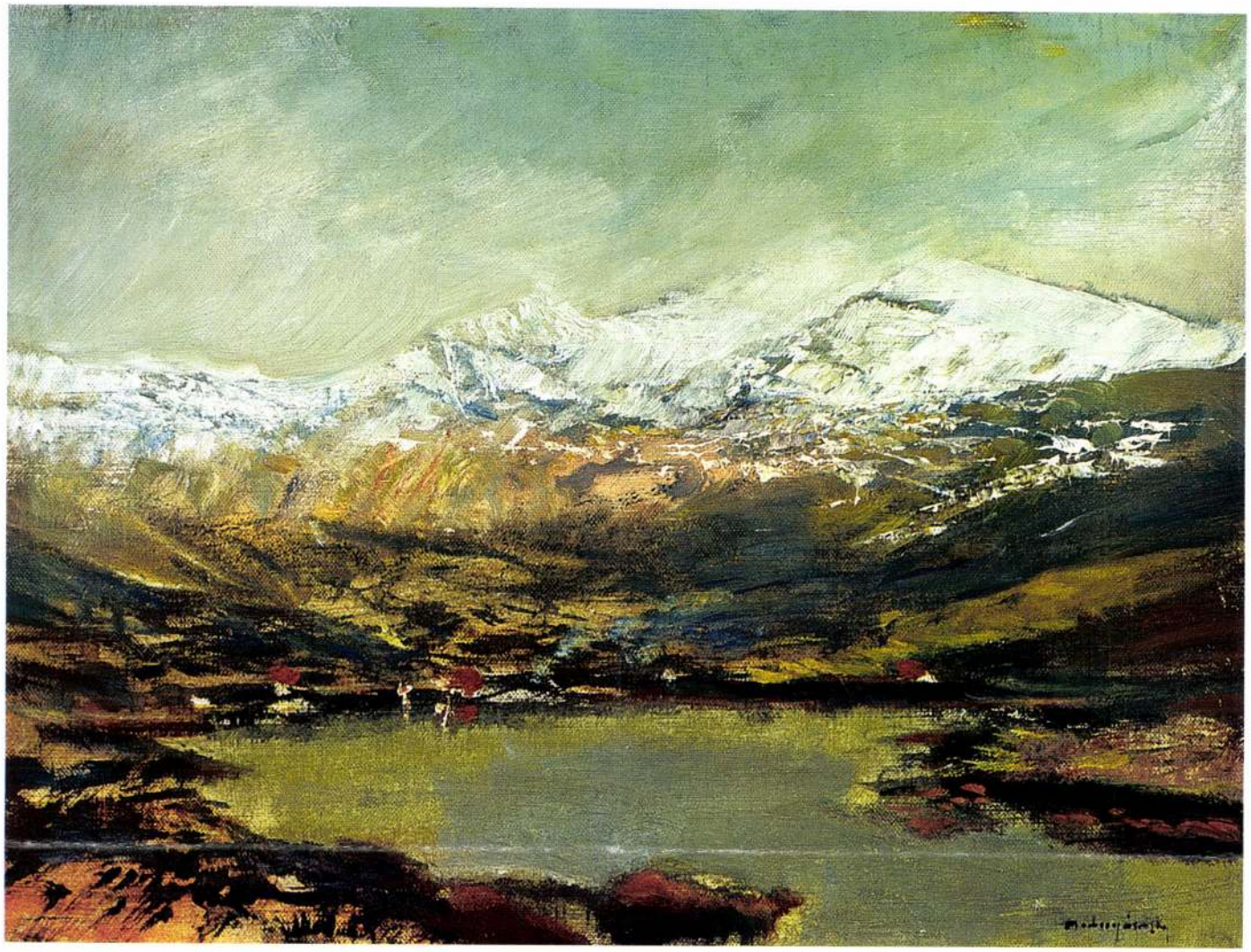

13

13 ▪ BÁRÓ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ (1852–1919)

Tátrai táj havas csúcsokkal

28,5 × 38 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Mednyánszky

Kikiáltási ár: 600 000 Ft

14 ▪ LIGETI ANTAL (1823–1890)

Visegrád látképe a Salamon-toronnyal

26 × 37 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Ligeti A 1882

Kikiáltási ár: 550 000 Ft

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 10

Forrás

Gulácsy Lajos

1021

Egy hervadt levél a 48 as
bokrétából
(48 as harvéd pepiával ön)

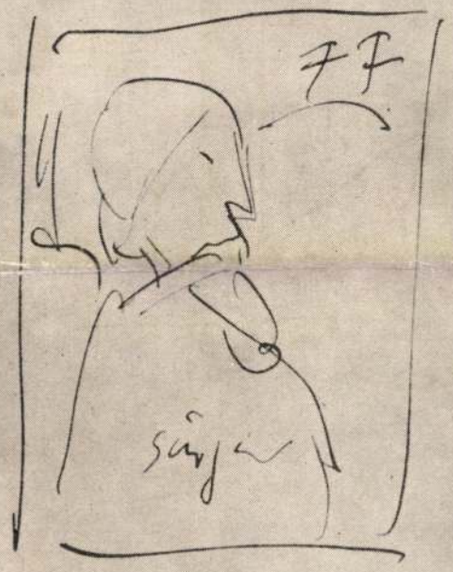

Marquis Favelio
Lélek
(Mezegyés a zéjs mellben)
Genova

GULÁCSY LAJOS:
Kétoldalú vázlatlap

házszámtábla-verset írj,
zöldségeshez szegődj, árcédul
verset írj. Üres papírokat írj.

Hangtompító verset írj, a híradás
robaja után, gondolatod előtt,
homlokig érő mezőt bele,

hóesést, Magyarországot is,
de helyeset, ahol
az eső illően esik, eláll.

Írj a fülkagylókba két sor röhejt,
írj a lapzárta zavarába
betoppanót. Istennek írj,

idegcsillapítót. Mit álmodsz,
találd ki, ne bóklássz.
Virsli és mustár alá valót írj.

Amit írsz, ahelyett, ahelyett —
Súgja a levegő
arcán hasadó rés.

LELTÁR

Leltári szám a nyári íróasztalon. A lámpán,
a sátor alakú sugáron. Beharmatozva, a zászlón.
A fölhasználandó vason, éjszakákon.

Leltári szám ezen és azon. A röpülésüket
végző madarak lábán, a füstön és B.B. lepedőjén.
Az Úri muriban a boron, a húsokon.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

Gulácsy Lajos

FILMVILÁG
Budapest

1973 FEB 1-

1024

Gulácsy Lajos festménye: Bohóc és katona

Petra Černocká játssza a főszerepet Az egekben vagyok című csehszlovák filmben. Rendező: Jan Kačer.
(Z. Minačová felvétele)

filmvilág

Ára: 4,– F

Gulácsy Lajos: Látogatás egy magányos házban (olajfestmény) Bedő Rudolf gyüjteménye. id. Weinwurm klisé

Derkovics Gyulaţ: „Hajómunkások" olajfestmény (Nemzeti kiállításról) MTI, Petrás fénykép

MDK

Gulácsy Lajos, festöm.

Keleti Arthur: A kémzsás festö strófái.
Bp.1912.

Dr.Szemlér Mihály gyüjteményének aukciója. Bp.1936.
Könyvdiszek Könyvillusztrációk.
Árv. Közlöny. 1936. 5.rk.sz. 7o.l.

Galácsy Lajos

Genovai öregek

Forrás 1974/10/ 30

1973 3 M.old.

Gulácsy Lajos

sugalló erővel hirdethetné a címében foglalt példázatot: „minden értelmetlenül meghalt ember emlékére" (1972). Geometrikus formarendű festménye a kék párából kibomló szentendrei hajnal és a térképpé merevült táj összeszerkesztéséből született (Hajnali emlék, 1971).

Lehetne folytatni a gazdag gyűjtemény leírását, de hely és idő határt szab. Pedig még nem szóltunk *Schaár Erzsébet* két térépítményéről (Szekrény előtt, 1972; Belső tér). *Vilt Tibor* rafinált, mágneses erővonalakra tervezett Oszlop című szobra, alulról függesztett rezgőrengő golyóival mérnökök kíváncsiságára is számíthat. Kentaur című kisbronza azért érdemes különös említésre, mert papírbólgombostűből applikált relief-ötlete a szobor társaságában ugyancsak megtalálható itt.

Érdemleges művekkel szerepel a gyűjteményben *Veszelszky Béla* (Kompozíciók, 1965). A keveset dolgozó *Vaszkó Erzsébet*nek két pasztelljét láthatjuk; *Román György* festményein a vastagon felhordott festékcsomók alatt különös világot sejthetünk meg.

Végül, de nem utolsósorban: Kondor Béla méreteiben is lenyűgöző szénrajza (Rajz I.) a szó szoros értelmében betetőzi a gyűjteményben nyert műélvezetet: ötletesség vagy helyhiány következtében, mindenesetre a szoba mennyezetére került ez a drámai erejű –

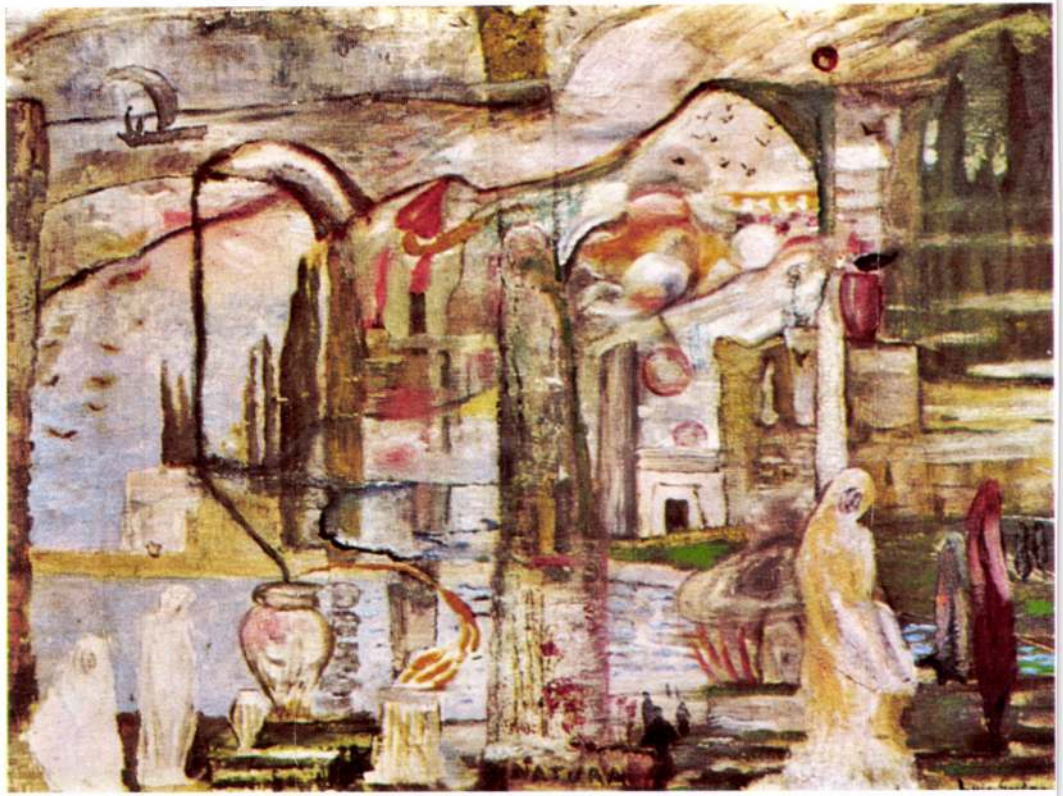

Gulácsy Lajos: Arte vita natura

Mattioni Eszter hímeskőpadlózata

Kiss Ákos

AVE
GRA
TIA

Gulácsy Lajos: Paulo és Francesca
(Petrás István reprodukciója)

Gulácsy Lajos
Budapest 1925/26

AVE
GRA

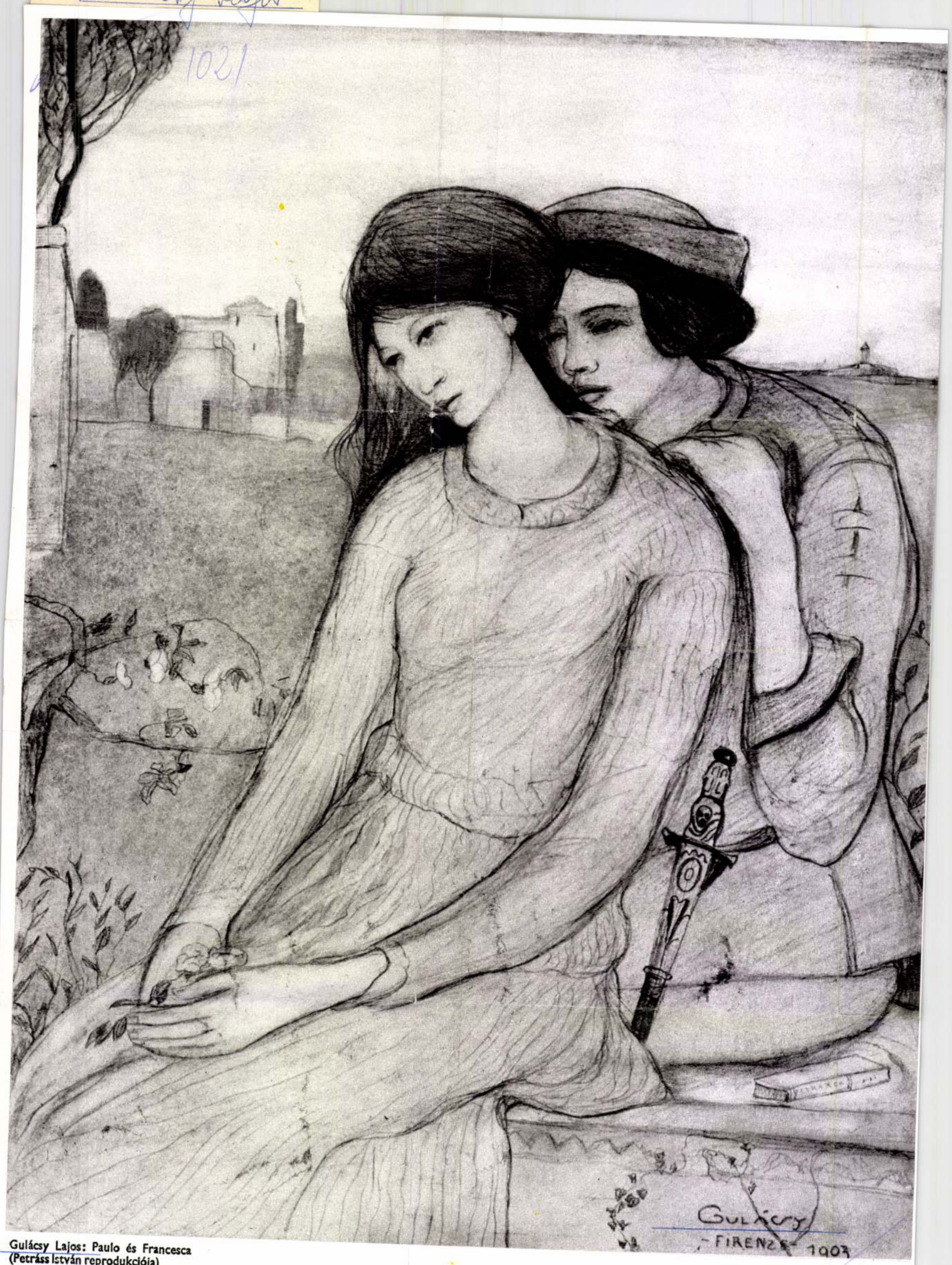

Gulácsy Lajos: Paulo és Francesca
(Petráss István reprodukciója)

Operalevél (ágyból)

REMÉLHETŐLEG BEFEJEZŐ KÖLTEMÉNY

Műtét! Utoléri az opera barátait, sőt művelőit is. Némelyiket joggal.

Kertész Iván kollégám, tudomásom szerint az egyetlen [szerény és (most éppen) bizonytalan sorsú személyemen kívül], aki operakritika mellett humoreszket ír. Már úgy értem, szándékosan; akad, aki a dolgot gazdaságosabban csinálja és akaratlanul egybevonja a két műfaj sajátjait: kritikát akar írni és humoreszk lesz belőle.

Ő készített egyszer derűs regisztert az operákban elkövetett elegyes halálnemekről, válogatott mészárlásokról. Tán hogy nevettessen — ha így, ez jól sikerült —, meglehet azért, hogy a sublime mélyén rejtőzködő örök grotesque jelenlétét közölje.

Nem szól azonban a műtétről. Ha akarna, sem tehetné; erről hallgat az operairodalom, szemben mondjuk, a drámairodalom s a festészet egynémely remekeivel. Miért? Az talán mélyebb ügy, hogy Azucena szórakozottan tűzbe hajítja fiát? (Igaz, ez szélsőséges eset; a harmincas években Németországban versenyt is rendeztek, ki érti a Trubadúrt, Verdi remekét? Sajátos módon az odavalósi Wagner családfa-elképzelései nem kerültek rejtvénymagazinba.)

Egy szó mint száz, műtét.

Mit tehetek?

Befogom az operairodalmat közérzetem igájába. Szolgáltam huszonhárom éven át, mint szomorú kezdő és kezdődő balfácán, majd cipőkenőccsel Otellóvá suvickolt pohos Sir John Falstaff; szolgáljon egyszer engem az operairodalom.

Érdekes: a legmélyebb érzés a giccs. Első számú ötletem: belém szánt a kés, közben otthon szepegőszorongó családom megmenekülésem vagy vesztem díszkíséretéül a Manon Lescaut ékszeráriáját hallgatja, talán — ezt meg kell gondolni — a negyedik felvonás áriáját is hallgathatnák. A honi ifjú énekessereg nem jöhet számításba, mert még van hangjuk és nem disszidáltak, ergo nincs lemezük; marad Zeami vagy Callas. Parasztbecsület: Anyám, imádkozz értem! Nem, ez kétszeresen rossz. Anyám úgyis imádkozik értem. Továbbá: ez lefoglalt melódia: a lóversenyen énekeltük annak idején, verseny közben, utolsó pénzünk sorsát imigyen támogatva a „halottak páholyából", Kellér Andor, Gelléri András, Czibor János, az elmúlt barátok és segítők társaságában.

Első a giccs, mondám.

Második a póz.

Nem tolókocsin hurcolnak a műtőbe. A vízszintes testhelyzet majdnem mindig morbid és megalázó. (Kivéve bizonyos, nem sajtóképes eseteket, amelyek jelen helyzetben amúgy sem inspirálják vénülő s a puszta létre koncentráló képzeteimet.)

Szóval nem tolókocsin visznek, magam lépek be toppantva, vívóállásban, mint pöttöm régmúlt Manricóink az első felvonás második képében; igaz, néha alakjukat is nagyra növesztő hangon. (Fordított esetekről máskor.) Jó még — főként műtét végére — Esultate! Igaz, ezt otthon használom hazaérkezéskor, ha cikkemet elfogadták, vagy egy rangos funkcionárius három hónapon belül hajlandó válaszolni levelemre, esetleg ma ehető minőségű kenyérhez jutottam. Magyar változatai többfélék, életkoromra emlékeztetők s az Otellók színvonalára: Nagy dicsőség! — Újra győztünk! — Örvendj, népem!

Szellemileg tehát kellőképpen felkészültem a dologra. Végrendeletem rövid: kinek nem szabad síromon beszélni, mely testületeknek nincs erkölcsi joguk saját halottjuknak tekinteni (maximum annyiból, hogy mennyi részük volt benne), szóval saját halottamnak tekintem magam, s hogy kinek tilos nekrológot írni.

A testi előkészítés még ennél is rangosabb. Paradicsomi három hét előkészület és elbűvölő nővér-gráciák karjából kerülök egy másik kórházba, ahol sebész világsztárunk lakozik — neve említését nem viselné el. A tanár szűkszavú, szomorú tekintetű, lakonikus; műveit angol kiadók jelentetik meg, keze állítólag mozgékonyabb a Kocsis Zoltánénál, s még fontosabb villámgyors helyzetfelismerő képessége testünk titkokat őrző barlangjai között. Egy-egy életmentő rögtönzéséről is sokat beszélnek. Itt hát nincs gond.

Egy mégis. Feleségemet fogom megtréfálni (nem először). Néhány hónapja — bajaim sokasodván — beleszerettem egy Otello halála Závodszky fordította frázisába, ezt bömböltem és hallgattam vegyest, fájdalmaim vagy mímelt nyavalyáim között: „Én megyek nagy útra." Ezt fogom énekelni, ha kitolnak a műtőből.

●

Altatható szívem miatt nem vagyok, a legerősebb érzéstelenítő is tiltott, s hogy mi a bajom, csak gyanítani lehet, mert nem voltam vizsgálható. Sebaj, tiszta fejjel nyomozunk, együttesen, bejárjuk testem egy tekintélyes részét.

Csalódás nem ér: a tanár mindig rosszabbat ígér; most is ez bizonyosodik be: összesen öt óriási, de nem sokáig tartó fájdalmat jósol, kettő lesz belőle. Aztán a nagy akciók zajlanak — na hála istennek! —, hallom egyszer a tanárt; úgy látszik, olyasmit oldott meg a kés, amivel maga sem számolhatott biztosan.

Ekkor hirtelen fulladni kezdek.

Kész! — kiáltja csakhamar a tanár, s a maga dolgán túlesve fejemhez rohan.

Ámde szervezetemet más törvények irányítják.

— Levegőt! — hörgök.

Jön is valami fekete szörnyeteg a szám elé, de nem segít.

— Kevés! — mondtam, ezt állítólag érthetően.

S rájöttem a dolog nyitjára: földi pályám viszontagságos körülmények között véget ért. A túlvilág gondolata — elnézést, atyák, akik oktattatok — fel sem vetődik. (Igaz, hazám jövőjére, a népgazdasági tervre sem.) Családom sem látszik (ez is kínos), igaz, egyetlen barátom sem (no, ez nem nagy kunszt), a zene is hallgat, úgy látszik, vonzó művelőit is sikerült kiküszöbölni; villámgyors, utolsó gondolat: aludni! Kezeket hátra, földi maradványaimat elviselhető, méltóságteli testhelyzetbe hozni — érdekes, mindig egy „ezt nektek" halálra készültem: s most egyfajta konzervatív nemességet igényelek átváltozásom tiszteletére. Elvégeztetett.

Arra ébredek, hogy a teremben levő tizennyolc szakember — ennyit érek — boldogan mosolyog, integet; egy középkori disznósütés derűs, dús körvonalai bomlanak ki. Nem érthető. Mi történt itt? Minek ide ekkora öröm? A műtét, mint a tanár úrtól és személyzetétől várható volt, sikerült; papírforma.

— Fölkelek — közlöm.

Utólag örömmel nyugtázom, nyolc ember kellett lefogásomra. (Illetékesek, vigyázni!)

S aztán végre valami az eszembe jut. Kint riadt feleségem — ő szegény tudta túlparton tett látogatásomat, s a műtét közben segítségért kirohanók híreit —, folytatódik a játék, ezúttal nem a meghatóan népes, integető, folyosói publikum tiszteletére, hanem az övére. Most csak az övére. Az övére.

Megérinti a kezemet, néz, gyötörten, de ő is valami idegen csodálkozással; mit keresek itt, az élők között.

Dalra fakadok: Én megyek nagy útra. És — sajna — elnevetem magam.

S este, az intenzív szoba szörnyűségeibe kapcsolva, in-, transz- és egyéb válogatott fúziókba bekapcsolva, két fájdalomcsillapító között fontos üzenetet küldök a gyerekeknek, kvázi végrendeletet:

Mert nincsen nagyobb úr,
Mint a trubadúr!

●

A többiről szót se. Magam is utólag nyomoztam ki, s még ma is várom a nagy kaland híreit (épp ma hallottam, holnap újabb hír vár). Egyik nap, amikor a tükörhöz jutok, látom, véres a felső ajkam — Hát pipa volt lent — hallom a szemérmes választ. Ez meglepetés. Mikor?

Amikor járni (?) tudtam, engedélyt kaptam rá, hogy megtekintsem a műtőt, s néhány holmit, amivel tudtomon kívül kapcsolatba kerültem.

Hideg volt a műtő és üres — veszélytelen.

Mint egy döglött oroszlán.

Döglött volt a műtő, riadtságba fagyott a sok holmi.

Győzött az élet?

Győzött egy játék.

ABODY BÉLA

Zsebkönyv

Megrázó hír az újságban: száznegyven főnyi utassal és tizenegy főnyi személyzettel lezuhant egy repülőgép. A közlemény szó szerint így folytatódik: „Mint a légitársaság szóvivője közölte: sajnos, a gép összes utasa és teljes személyzete életét vesztette." C s a k sajnos?!

A minduntalan visszaköszönő makacs tévedések közé tartozik, hogy magyar könyvben, magyar falragaszon, magyar lexikonban egy „h" betűvel megtoldva közlik a Le Comte de Monte-Cristo címet! Még a Világirodalmi Kislexikon első kötete is ragaszkodik a „h"-hoz. Holott a helyes cím megtekinthető — mondjuk — a Nouveau Petit Larousse 1956. évi kiadásának 1339. lapján! Honnét ez a konok „h"? Nyilván művelődésünk hosszú-hosszú német tájékozódásának köszönhetjük. És minthogy németül Christus a Krisztus, könnyű lehetett a föltételezés, hogy az olaszok is élnek a „h"-val. Pedig ők nem! Ők egyszerűen csak így írják: Cristo. Az öreg Dumas pontosan tudta. Így is írta regényének címoldalára. Higgyük el tehát mi is, hogy: Monte-Cristo grófja.

Mi juthat eszünkbe egy rímről? Hadd másoljam előbb ide a Cartes postales című kis Radnóti-ciklus Versailles alcímű négysoros versikéjét: „Felforr a tó és tükre pattan , — kövér halakból dől az ikra, — karcsú lányok nézik mozdulatlan, — arany csöppek hullnak lábaikra." Erről az i k r a - l á b a i k r a rímről eszünkbe juthat, hogy azonkívül van — l á b - i k r a is... („Az alsó lábszárnak hátul kidomborodó, húsos része.")

Nagy Lajos egyik novellájában olvasom: „Ő arról is jót mond, aki éppen eltávozott a társaságból."

Mindig tanulhatunk új összetett szavakat, csak oda kell figyelni az újságok megfelelő közleményeire. Finom kutyaételről ad hírt a lap; a cikk címe: E b c s e m e g e. Majd arról értesülök, hogy a második magyar rovarászati napokon r o v a r c s e r e is volt. Legjobban az a kis cikk tetszik, amely világgá kiáltja, hogy a görög határőrség 464 kilogramm hasist kobozott el bizonyos csempészektől; a találó cím: H a s i s z s á k - m á n y. Ezt olyan jól lehet mondani, két „zs"-vel..

Két filmről ír a napilap. Mind a kettőt a televízió vetítette, és az újság cikke szerint mindkettő „a szórakoztatóan nézhető filmek közé sorolható". Hm. Hogyan nézhetünk egy filmet „szórakoztatóan"? Nekem erről az jut eszembe, hogy néhai Szécsén Mihály, a szellemes dalszövegíró egy esős-unalmas nyári este maga is a balatonföldvári fedett kertmozi műsorára szorult. Pocsék egy filmet vetítettek! Igen ám, de Szécsén Mihály nem hagyta magát: bájos és kaján, derűs és vitriolos, dohogó és fölényes kommentárokat fűzött a filmhez, fennhangon. És minthogy a nézőtér közepén ült, úgyszólván mindenki hallotta. Azt a sok kacagást, ami akkor ott elhangzott! Vetítés után a publikum körülvette, és hálásan megtapsolta a szövegírót. Nos, alighanem így kell „szórakoztatóan" filmet nézni.

DALOS LÁSZLÓ

Új Tükör, 1980. 9. sz.
Gulácsy Lajos

Görög kert

Itt mindig rőt a fény
és rozsdás a harmat
és búcsúznak, kik sohsem találkoztak.

A barkák hegyén
jáde-csepp
megfagyott könnyek, le nem hullnak,
a szemek sarkán meglapulnak.

Menüett

Előbb búcsuzni, aztán találkozni
nem öregedni, folyton ifjodni
nem meghalni, mennybe kerülni
egyszer talán, talán megszületni

Cirkusz

A cirkusz hercegnője habba öltözött
és lovagol egy hold-fehér lovon
— ma, tegnap, holnap, egykoron —
nem tudjuk.
Arlekkino mélyen bókol,
„mért másra nézel, kisasszonyom?"

KÁROLYI AMY

Versek Gulácsy Lajos képeihez

Golgota

Ki álomból ki és bejárt,
mint ismerős kapuju házba,
hogy került fel a Golgotára,
míly hang hívta személyesen?
Csontváry és Gulácsy Lajos
találkoztak Nagypénteken.

Heverő nő

túl nagy a szem
túl kicsi a száj
ilyen nők csak álomban élnek
kifakult virágminta a nyár
a nyarat hordják öltözéknek.

Dal régi fényről

A kisasszonynak arca nincs,
csak gyengéd hajlású nyaka.
Kiséri a vasmarkú illem
szolgálattévő asszonya.
S ez ifjú férfi, rőt köpenybe,
mindig háttal, sohasem
szembe
dal régi fényről jut eszembe.

Töredék a bátorságról (4.)

Még egy eleve töredéknek szánt elmélkedés sem lehet meg némi szerkezet nélkül. Ezért a jelen témái felé ösztökélő kedves olvasóimtól elnézést kérve, egy darabig még elidőzöm a múlt időkben. Különben is szeretek tanácskozni a halottakkal, ebben az egyben hasonlóan a nagy Macchiavellihez, aki számkivetettségének San Cascianó-i magányában, kedvenc esti szórakozásaként meg-megidézgette az antik világ hőseit.

DIDEROT ÖRÖMLÁNYAI

A kellően önellátó elmének persze még ilyen képzeletbeli beszélgető partnerre sincs szüksége. Mint a *Rameau unokaöccséből* kiderül, Diderot esténként a Palais Royal kertjében önmagával is tudott társalogni: „Elmémet szabadjára hagyom, hadd fusson a legelső bölcs vagy bolond gondolat után, ahogy a Foy-fasorban a mi feslett fiataljaink szaladgálnak egy feltűnő, mosolygó arcú, élénk szemű, fitos orrú örömlány után, majd ott hagyják, s azonnal egy másikat követnek, űzőbe veszik mindannyit, s nem maradnak meg egyik mellett sem. Az én örömlányaim ezek az én gondolataim." (Gyergyai Albert fordítása.)

Diderot csakugyan sok gondolattal játszott, de ne tévesszen meg bennünket ez az örömlányhasonlat: sírig tartó szerelem egyetlen eszméhez fűzte — az egyházi és világi önkény elleni lázadás anyagelvű eszméjéhez. E tekintetben semmiféle hűtlenségen nem érhető tetten. (Mindjárt nehezebbnek érezte volna e hűség láncait, ha megéri a forradalmat, eszméi „igazolását", mint ahogy Condorcet megérte. Tudjuk, hogy ez utóbbi miként végezte — méreggel előzve meg a túlbuzgó nyaktilót.)

Nyugodt korokban nemzedékek tűnnek el úgy, hogy nem jut eszükbe semmi érdemleges, abban a hitben halnak meg, amelybe beleszülettek. Fordulós időkben viszont gyakori a hitcserélés is: tegnap még ezt hirdette az ember, másnap már az ellenkezőjét (s most nem a törtetőkről beszélek, hanem az igazságra őszintén törekvő lelkekről).

Térjünk vissza Szervét doktorra. Ő katolikusnak született, s mint lelkes ifjú bizonnyal bátran állt volna helyt hitéért, ha teszem azt, az akkor is meglehetősen harcos iszlám valamelyik vezírének kezére kerül. E mártíromsági alkalmat nem volt szerencséje kipróbálni, de ifjan, V. Károly kíséretében, Németországba vetődvén, módja nyílt a reformáció igazát megismernie. Ha már ekkor a pápisták fogságába jut, meg is halhatott volna Lutherért. Közben azonban eretnekké lett a reformáción belül, s végül is e minőségben sikerült megégettetnie magát negyvenkét esztendős korában. De ki merné azt mondani, hogy a katolikus dogmáktól eljutva a reformáció tanainak már-már panteisztikus értelmezéséig, minden szellemi energiáját kimerítette? És ha *tovább* gondolkodhat? A panteizmustól már csak egy lépés az ateizmus, ahonnan nézve viszont a kereszténységnek nincs olyan változata, ami a máglyát megérné — mind örömlány az igazi szerelemhez képest.

Frissebb példát véve, hadd utaljak a francia új filozófia egyik-másik ifjú (?) titánjára: beleszülettek a polgári ideológiába, 68 táján tüzes maoisták lettek, de ma már minden színárnyalat megtalálható köztük, a klasszikus liberálistól a jehovás-jézusos újvallásosság prófétájáig. Kis hazánkban is ismertem nagy marxista—leninistát, aki végül egy nevelő célzatú állami intézetben zsidó létére egy katolikus báró-pap kezéből nyeldeste a szent ostyát, nem e célra intézményesített mellékhelyiségekben.

Vagyis az embernek, kivált zaklatott időkben, sok véleménye lehet. De élete csak egyetlenegy van. Ez olyan bökkenő, amin könnyed vállrándítással nem tehetjük túl magunkat. A magam részéről — hogy ne kerülgessem e kellemetlen kását — bevallom: a fentiek alapján az utóbbi időben hajlok arra, hogy a véleményem nem ér többet az *életemnél*.

Hadd tegyem viszont hozzá, hogy adódhatnak helyzetek, amikor tisztességes meggyőződésem többet ér nekem a tisztes *megélhetésnél*. Mivel idevágólag egy-két alkalommal már tettlegesen kipróbálhattam magam, hadd tekintsek el az elvi bizonygatásoktól.

SZOLZSENYICINRŐL

Nem az íróról, hanem a prófétáról. Amikor 1963-ban először olvashattam műveit, még távol az irodalmi élettől, de tudva divatjairól, némi tartózkodással figyeltem az író iránti rajongást (elég sok tanúm van erre): az általam megismert valósághoz képest egyfelől kevesellem „a kritikát", másfelől viszont egy nem vonzó ideológia körvonalai mutatkoztak meg már az *Iván Gyeniszovics egy napjá*ban is, amely különben remek könyv. Később az idegen nyelven olvasott *Rákos kórterem* még markánsabban igazolta aggályaimat: ez az író szinte csak karikírozni tudja azt, ami neki ellenszenves, viszont áhítattal csügg a szocializmusba átmentett tolsztoji jó emberen. De engem még az eredeti Platon Karatajev sem hoz tűzbe, az ilyen lények társadalmának megteremtésében sosem hittem, a korszerűtlenül felélesztett utánzat pedig éppenséggel hidegen hagy. Amikor pedig Szolzsenyicin megírta híres levelét a pátriárkához, tüzet okádva az ateizmus ellen, végleg lehangolódtam.

Betiltani a szabadgondolkodást az én szememben éppoly esztelenség, mint betiltani a vallást. „Szent" Oroszország pedig már volt egyszer a történelemben, megítélésében Marx, Petőfi és Kossuth véleményével értek egyet ma is — Szent Oroszország javított kiadására éppúgy nem áhítozom, mint az eredeti, miklósi változatra. Hiába imponál tehát az író bátorsága, ha ellenszenvet ébreszt lobogója...

Nemrégiben olvastam valahol, hogy Gyilasznak sem tetszik az orosz író világnézete, de politikai okokból nem lép fel ellene... Hát persze, egy potenciális szövetséget nem szabad megbántani holmi csip-csup világnézeti kötözködéssel. Régi dolog ez — a politikában gyakran alkotnak szövetséget vagy éppen „népfrontot" olyanok, akik az esetleges győzelem után törvényszerűen fognak egymásnak esni. De aki sem szövetséget, sem frontot nem szervez, pusztán igyekszik lehetőségeihez képest tisztességesen gondolkodni, köteles jelezni, milyen útra nem hajlandó lépni.

Azok a szabadgondolkodó nyugati értelmiségiek pedig, akik nem elégednek meg azzal, hogy tartózkodnak Szolzsenyicin bírálatától, hanem merő taktikából reklámozzák a „bátor misztikust", noha egymás közötti megmosolyogják őt, e hamis szövetséggel az általuk annyira megvetett „politikacsinálók" módszerét utánozzák.

KI A BÁTOR?

Bátor-e az, aki merészen áll egy amfiteátrum kiéheztetett oroszlánjaival szemközt, mert bizonyosra veszi, hogy mártíromságáért örök élettel fizet a menny? Nem annyira bátor, mint inkább hősi önáltató.

És bátor-e csakugyan Szolzsenyicin? Bizonyos értelemben vitathatatlanul az volt, amikor nyíltan sorompóba lépett elveiért, még ha számíthatott is arra, hogy nemzetközi tekintélye némi védelmet biztosít kiállásának. Az igazi merészség az én szememben mégis ott kezdődik, ahol Kosztolányi szerint is:

> Csak a bátor, büszke, az kell nekem, ő kell,
> őt szeretem, ki érzi a földet,
> tapintja merészen a görcsös, a szörnyű
> Medúza-valóság kő-iszonyatját,
> s szól: „ez van", „ez nincsen",
> „Ez itt az igazság", „ez itt a hamisság",
> s végül odadobja férgeknek a testét.

Kosztolányi túl szigorúan általánosít, amikor *Marcus Aureliusát* a kancsal apostolokkal, „zagyva keletnek" elmebetegjeivel állítja szembe — a zagyvaság nem a Kelet privilégiuma, Avicenna Keleten is racionalista tudott lenni, a különben kedvesen mókás Szent Ferenc a „roppant pogányság" latin földjén a madaraknak prédikált. De a lényegben Kosztolányival tartok, nekem sem kellenek ők, *„kik titkon az éggel rádión beszélnek, a jósok, a boncok"*. A bátorság első jele az, hogy az ember megérti: az éggel nincs mit kezdenie, dolgát a többi társával kell rendeznie, s nem a földöntúli lényekkel. S ha már nem hisszük is, Heinével és Petőfivel, hogy a mennyet le lehet hozni a földre, azt még nem adtuk fel, hogy a poklot meg lehet dönteni a földön.

FEKETE SÁNDOR

75 ▪ GULÁCSY LAJOS (1882–1932)

Ruhaszárítás olaszföldön

34 x 41,5 cm
Olaj, karton
Jelezve jobbra lent: Gulácsy L
Jelezve balra lent: Como
Hátoldalán: felragasztott cédulán felirat:
Szegedi kiállítás Gulácsy Lajos VIII. Rigó u. 14
„Ruhaszárítás olaszföldön" olajf. ...Kor
Könyves Kálmán Szalon kiállítási cédulája

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft

IRODALOM:
Lehel Ferenc: *Gulácsy Lajos dekadens festő.* Budapest, 1922.
Szíj Béla: *Gulácsy Lajos.* Budapest, 1979.
Szabadi Judit: *Gulácsy Lajos.* Budapest, 1983.
Gulácsy Lajos: *A virágünnep vége.* Budapest, 1989.

Kiterjedt szakirodalom, több fontos monográfia dolgozta már fel Gulácsy enigmatikus személyiségét és önálló utakon járó, társtalan művészetét. A bő kínálat láttán hajlamosak vagyunk elfeledkezni arról, hogy az életmű - az eddig ismert művek alapján - csupán rendkívül töredékesen rekonstruálható. Minden bizonnyal az oeuvre nagyobbik része máig lappang vagy végleg megsemmisült. Gulácsy fennmaradt írásaiból következtethetünk termékeny festői szorgalmára: egy 1907-ben, Comóból édesanyjának írott levelében megemlíti, hogy már rövid pár hónapos kinttartózkodása alatt 23 festményt és sok színes rajzot készített. A korabeli kiállításokon szereplő, tehát valószínűleg kiemelkedő kvalitású művei közül is csupán elvétve ismerünk egy-kettőt. Nem meglepő tehát, ha az újonnan felbukkanó művek közül némelyik váratlan, addig nem tapasztalt hangon szólal meg. Vizsgált festményünk is sok tekintetben ellenáll a hagyományos, néha már sablonná merevedett interpretációknak. Hiszen a megszokott, Gulácsy toposznak megfelelő festmény irodalmi művön alapuló történetet dolgoz fel vagy a sosem volt Na 'Conxypanba vezet, ahol az imbolygó, sápadt színű „testetlen asztrál-lények" sötét tónusú, párás homályba burkolt, álomszerű színpadon lépdelnek. Füst Milán találó jellemzése szerint *„nem is egészen piktúra az övé, hiszen félig irodalmi szemlélet eredményei a nehéz, homályos középkori zárdahangulatok, a ... mézédes szentimentalizmusú és finomkodó és mégis brutális szerelmek, a megérzések Shakespeare Itáliájáról, a barbár zsoldos-lovagok, a gonosz olasz vitézek, a bizarr fejformájú szerzetesek portréi: ezek az édes és borzalmas sötét dolgok ... barnásfekete kedves-rózsaszín és elmosódó-kék foltjaikkal...".* A Ruhaszárításon azonban nyoma sincs időtlen melankóliának, légkönnyű, tovasuhanó alakoknak. Ezzel szemben itt lendületes, szinte artikulálatlan ecsetvonásokkal megformált, nagyvonalúan stilizált formák tagolják a felületet. Mindez egy megemelt nézőpontból, szinte a síkba kiteritve jelenik meg. A megszokott hangulat eltűnik, tétova, kereső mozdulatok helyett lendület és egyszerűség, tompa, párás színek helyett ropogós felület és hangsúlyos színek dominálnak. Természetesen a jellegzetes, egy-két színből kevert, széles vízszintes és függőleges ecsetvonások, valamint a karton kihagyott felületének tudatos, kompozíció-építő felhasználása Gulácsy több, már régóta ismert festményén feltűnik. De talán egyiken sem válik ennyire meghatározóvá a tartalmi elemeket háttérbe szorító tiszta festőiség. A színhely, Itália földje azonban már megszokott. Gulácsy 1902 januárjában utazott először Rómába, júniusban visszatért Magyarországra, ám az év végén újra az olasz fővárosba érkezett. Visszaemlékezésem Itáliára című írásában ekképpen idézi fel az itt töltött hónapokat: *„Ha lelkem ösvényén visszatérek tanulmányutam azon idejére, mit Olaszországban töltöttem, a legkedvesebb emlékek és képek tünedeznek fel előttem, mint egy kellemes álom fátyolszövete, úgy vonulnak el lelki szemeim előtt."* Gulácsy igazi otthonra talált Itália földjén. 1915-ig, betegsége elhatalmasodásáig szinte minden évben hónapokat töltött itt, legtöbbször Comóban és környékén. Míg festő kortársainak túlnyomó többségét a modern művészet forrongó központja, Párizs vonzotta, addig őt, múltba révedő személyiségét - a képünkön is felidézett - Itália hangulata igézte meg.

M. P. M.

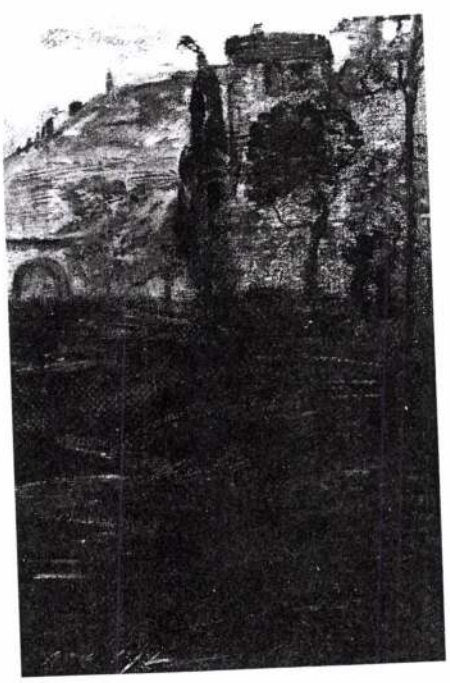

Gulácsy Lajos: *Itáliai táj*
49 x 33 cm, olaj, vászon
magántulajdon

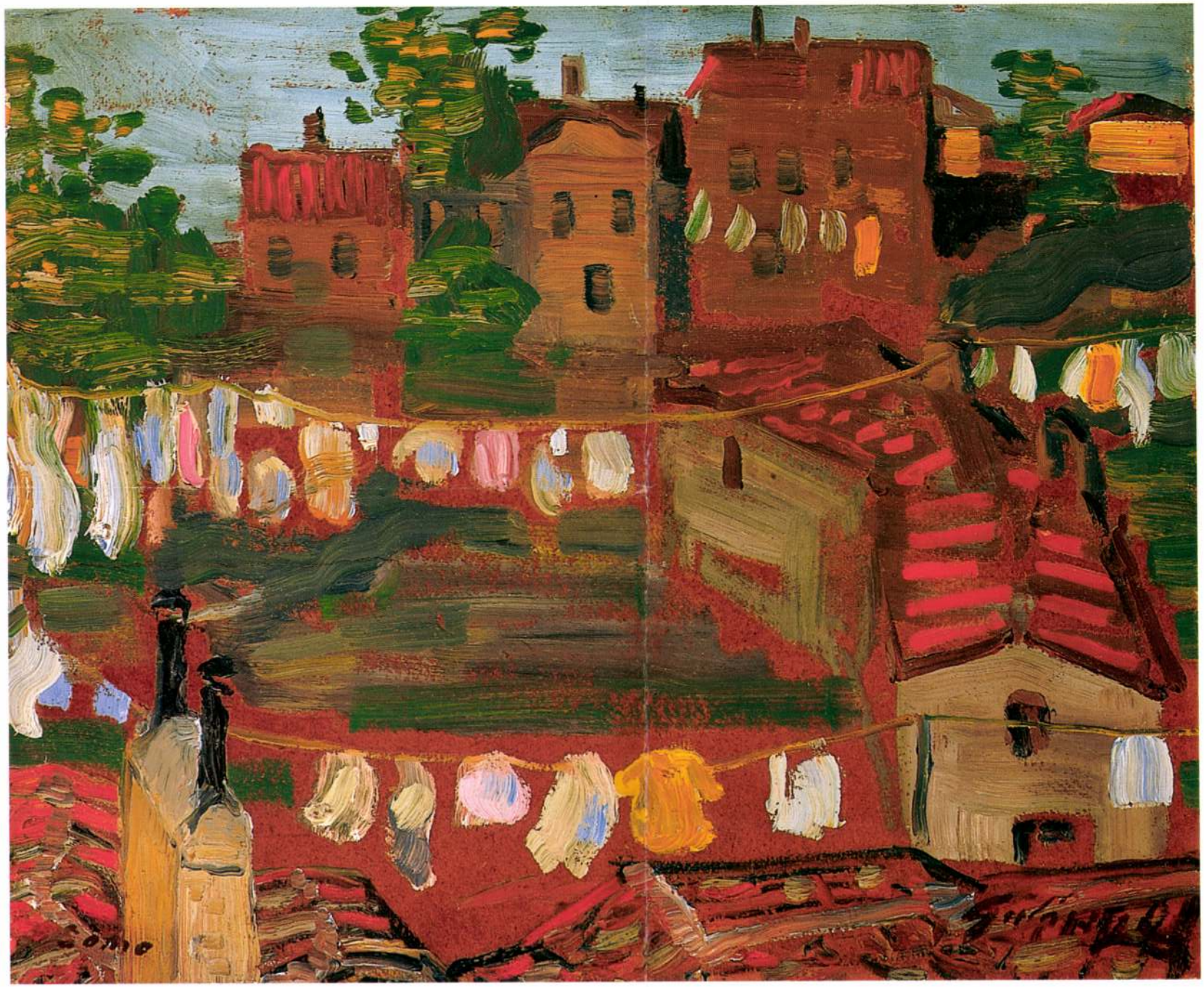

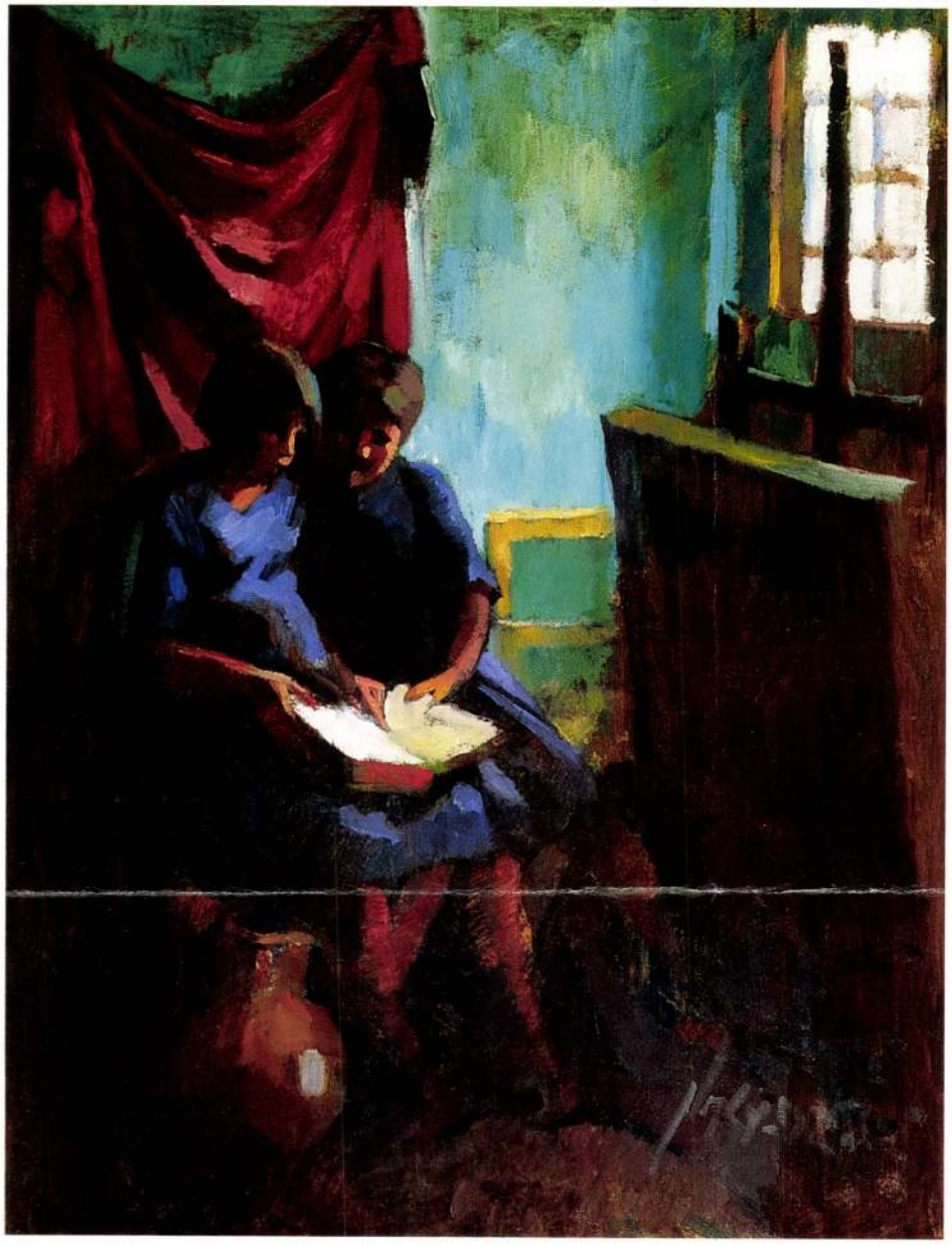

76

76 ▪ NAGY OSZKÁR (1883–1995)

Műteremben

102,5 x 80,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Nagy Oszkár

Kikiáltási ár: 380 000 Ft

77

77 ▪ DIENER DÉNES RUDOLF (1889–1956)

Gyümölcscsendélet bonboniere-rel

54 x 65,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Diener Dénes

Kikiáltási ár: 220 000 Ft

LENGYEL GÁBOR FELVÉTELE

Ó, iskoláim, drága iskolák!

Lehűlt a kő, ahogy lement a nyár,
a hervadás a tájra visszajár
és emlékezetből a szekerek
zörögnek még a konviktus megett;
jönnek a seregek a hegyen át...
Ó, iskoláim, drága iskolák!

Ahogy a táj ölén a patakok:
eredt, szaladt, találkozott a sok
tudásra éhes és tudást-hozó,
csizmáik alatt ropogott a hó.
A rókaprémek és a kisgubák...
Ó, iskoláim, drága iskolák!

Megszólal itt meg ott a kisharang.
A madár fenn, a vándor itt alant.
A madár megy, a deák érkezik,
a fagy pirosra csípte két kezit,
mikor utazott hét határon át...
Ó, iskoláim, drága iskolák!

A kerítésből tört vándorbotot.
Hamubasült és honvágytól kopott
önérzet szúrta-vágta velejét,
mint penecilus lúdtoll elejét;
más ette meg a rengeteg libát...
Ó, iskoláim, drága iskolák!

Sok karnyújtásnyira van a gyümölcs,
mit lélek-áron kínálgat a föld,
a pápaszem se hozza közelebb.
csak Wittenberg, csak Hága és Enyed.
A múltban megfürészteni a mát...
Ó, iskoláim, drága iskolák!

Magyar, román, német szó, mint örök
fellegvár, mikor támad a török.
Ógörög, héber, latin szövegek
a kuruc-labanc háborúk felett –
a lelket ébrentartó lármafák:
Ó, iskoláim, drága iskolák!

Az anyanyelv, a mindig támadott
kenyérmező folyton termést adott;
ha felgyújtják, ha beleszántanak,
eloltja égi könny, eső, patak
és testünk tölti mesgyeoldalát...
Ó, iskoláim, drága iskolák!

Megtanultunk itt életet, halált,
a hajnal gyertyafénye így talált.
Bod Péterek kísértete lesi,
a sok Bolyai, Pariz, Körösi
árnyajakával utánunk kiált:
Ó, iskoláim, drága iskolák!

Paraszt magiszterek, jobbágy papok
és főurak kiáltják: itt vagyok!
tiétek volt a vér és könny özön,
tiétek hát a könyv, a könyv, a könyv –
forgassatok enciklopédiát...
Ó, iskoláim, drága iskolák!

Ahol a skóla most is rostokol,
nagy fák suhognak, régi nyárfasor –
a hit s a munka ültette oda,
hogy árnyékban legyen a tanoda –
a Báthorik, a Bethlenek sorát...
Ó, iskoláim, drága iskolák!

Faládások. Mint katonavonat,
hozza a hajnal az utasokat,
ingázik elsős, felsős, tanító,
kucsmáik alatt utazik a szó,
hogy más fejekbe utazzék tovább...
Ó, iskoláim, drága iskolák!

A nehezén megintcsak túl vagyunk,
nem érzi nyomás süvegét agyunk,
a szív szorong csak, hitetlenkedik:
vajon ma végre felragyoghat itt
a semmiből teremtett új világ? –
Ó, iskoláim, drága iskolák!

LÁSZLÓFFY ALADÁR

Tavasszal kertész

Borús-kék időben a szent szél égi
ruhája a termékenység felett.
A sorbaültetett hagymák emberisége
a kertben: kiből hasznos táplálék lesz,
kiből tulipán. Az egyaránt fontos
palántasereg, kit öntöz gondjaival
a könny meg a verejték, a szorgalom és
egy ennél is áldottabb emelkedettség.
Tavasszal kertészkedik az egész világ; maga
a Nagy Lét vonja szerető szárnyai alá
a megígért jövendőt, csupa jót akar,
csupa bíztató indulat minden szegeletében
a föld. Szívjatok magatokba mindent, szívjatok
ugyanannyit vagy semmit, csak virágozzék
tőletek a hely, ez a hely: kertnyi
szülőföldetek.

A repülő

A századok felett egy repülő.
Bombázni küldött kis eltévedő.
Alatta, szédülőben, ring a sok
út, frontvonal, a gyárak, városok,
nem tudja hol, nem tudja ki felett
szeli a kort, a szürke felleget.
Hát találomra, mint a záporok,
halomra öntözi a lenti sok
vasúti csomópontot egyedül
s e furcsa háború vele repül.
Nem tudja már ki küldte dönteni
élet-halálról, kiért ölheti
halomra, aki mégis élni mer,
a rádiója régen nem felel,
benzinje nincs, iránytűje beteg,
az évszakok színétől émelyeg
s vissza se térhet, mivel a halál
repülőteret ugyan hol talál.

Megfeszítve

Tudtad-e valaha véglegesen,
hogy nem véglegesen tudhatod,
amit tudnod adatik? Tudtad-e,
hogy hinni és tudni: megfeszíti
az embert, s a tévedés sosem
levétel erről a keresztről,
tudtad-e? Viszont véglegesen
csak várni valami véglegesre,
hitre, tudásra, ez a lelki
pártábanmaradás, a szellem
özvegysége az ember számára
elviselhetetlen, hogy inkább
vállalja a tévedések rövid
érdekházasságait. Örökre
hinni fogod, amit megtudtál? és
aztán megtudod, mit hittél el?
A tévedés sosem levétel
erről a keresztről.

Rodostó

Édesnéném, csak a keleti csillagok
tükrét láthatom a parton állva: mögöttem
Európa poros szegélye már nem tükröz semmit.

Édesnéném, társtalan nyelven írott
levél olyan, mint a titkosírás, az is
elfelejtheti, aki írta, hogyan olvasná el
valaki más is Európában.

Édesnéném, igazán nem a tenger
márvány mégsem, hanem ez az ég, ez a
szív, ez a nyelv, mely egyetlen szavát
se engedi elperegni Európának.

GUTÁCSY Lajos
II. évf. 22. sz.

Elhalálozás

HATÁR GYŐZŐ

„It is natural to die as to be born; and to a little infant, perhaps, the one is as painful as the other."

Francis Bacon

felvetettem rá a nemakaródzás szétterpesztett tányér-tenyerét, és ellenefeszültem a nemakaródzás indulatával a végvonaglás síkos kapujának, a kivergődés állapotában. A kapupokol szemöldök-kövén a felírás:

„...KI ITT KILÉPSZ!"

nem és nem, nem én! nem hagyok fel azzal a minden-reménnyel, azért se hagyok fel: még erősebben élek!

élj! – biztattam dudoraimat és a búbot – ne hagyd el magad! De benyúltak értem, már így várt az ördögség, készen várt: egy fene kajmé elakaszkodott a vastagomon, más fene kajmó a búbomnál körülnyalábolt

iszonyatos huzakodás kezdődött: a halál ördögei kifelé huzagoltak volna, ha bírnak velem (a halálba);

én meg csak be, be, beljebbfele, befele-fele nyomakodtam volna, ha bírok velük (– az életbe)

(az élet-fele; bele – ahol a puhája meleg-iszamos, és ott, ott, ott: ott az én Jótton-Jóm; ahol érdes dördüldözéssel duhog! dübbög! röfög! böfög! és szortyog az én irgalmaston-édes énmelegségem... de már akkor a vizemet sehol sem találtam, sorsunk megpecsételve, ez már a halál)

ekkor érkeztem a kapugaratra

kibuggyantam

abban a szempercenetben utolsó eszméletem elegendő- és búcsú-villanatában éreztem azt is, hogyan jön, lép-neki azon vascsűdösen, búbomnak-csurgámnak-gyönkőmnek, előreserkesztett furfangos lábbal Csapócsáp Furkondi Forcepsz, a halál. Egy sújtása van csak, de sokadmagával csinálja

Egy a csendesség pörölye. A fájdalma fülig hasító; s ott, ahol nem volt semmi, fület hallok s fülben a dördüldözés sivatag hiányát

Egy a búbon a rácsapás, gödröm-dudoraimra. Nem elég a némaság vakrémülete, még a világosság vakulásai is, aki fordított sündisznóban, tüskéivel körémtekeredik és belém. Csak ez hiányzott

a torkaszakadtából rám lehurrogó halálcsendben ez a fénypöröly körülcsap, és már tudom: mint halálnem ez a fájdalmasabb

melyiket válasszam, ha egyformán halálos?!

a mit sem sejtő gödröm-dudorok szemmé-hasadását, hogy tágra nyíltával belémhatoljon nagy-sok világossága, s azzal tiporjon bele utolsó istenhozzádul nyák-maszatodba, élet?

vagy a végelfulladást a kiköhöghetetlen nyáltenger vak eszmélhetnékjén?

a halálcsendet, kiben amaz édesden-ádáz csudazengés kiüresedvén, kiábrázolódik a fül hiábavalósága?... Ügyem vesztésre áll

Egy dögletes öregsátán ahol e: ott ficerél a cickámon! már meg alálógat a búbommal, meg a bimbámat is aláfele gyurgatva a csupámra paskol, és gammasugár-hangon a másik koporsóképűnek odaszól

– sírhant! sírhant!

hogy már a sírhantja vagyok csupán annak, aki voltam, míg éltem

Egy más dögletes öregsátán meg a cumplámnál kikandizva a himbabimbára hajít, aki krrr! krrr! felkerreg és a feneketlenségig megsüllyed velem, míg ő síri gammasugár-hangon elékurrogja

– három kila hetven deka: egyem a szentem!

...Ez hát a miben-sem-lét mibenléte, a gyorskínnal való elhalálozás létállapota: ez hát a halál...?!

TÉKA

Gulácsy Lajos, az író

A művészet egy – avagy *A virágünnep vége*

BODNÁR GYÖRGY

Ingres hegedűje annak a művészetnek a metaforája, amely kicsábítja az alkotót azonosságának egyszer már kiküzdött létformájából. Ez a költői kép tehát inkább kérdést fogalmaz meg, mint állítást. Vajon a műkedvelés vonzza a művészt új közegébe, vagy tehetsége és mondanivalója olyan mély rétegekben gyökerezik, ahol már nem érvényesek a művészeti ágak és műfajok határai? Most, amikor Gulácsy Lajos írásainak titkát keressük, Ingres hagyományos példázatát vállalva eleve paradoxonba bonyolódunk. Mert tudjuk, hogy ő a festészetben a magyar modernség legérvényesebb megfogalmazói közé tartozik, aki Rippl-Rónairól szólva magamagát is jellemzi: „Művészete nem stilizáló művészet, mint sokan hinnék, nem is kapcsolódik az impresszionisztikus látás egyoldalú fokához. Az ő művészete már nem neoimpresszionizmus. Több ennél: nagyszerű szintézis, mely nem szorul kánonokra és a természetmegfigyelést egészen mellőzi, hogy igazán művészi, vagyis egészen irracionális izgalmat tudjon kiváltani." Ez a Gulácsy éppen a David-követők ellen küzd, „kik elég korlátoltak voltak magukat a görög kultúra követőinek és felújítóinak nevezni, holott ők voltak azok, kik legkevésbé tudták azt a mérhetetlen nyugalmat, azt az utolérhetetlen bájt és szenvedélyt megközelíteni, mik a hellén félistenek tulajdonai..." Ingres-ben Gulácsy a követő művésztípus igényét utasítja el, mert szerinte a követők érzik meg a legkevésbé a lényeget, s mindig csak a szerkezeti dolgok átvételére törekszenek. Az ő számára a művészi pálya élet, későbbi szóval egzisztencia. S hogy gondolkodásában ez a magas cél nem csupán elvont eszmény, azt kereső-kutató vallomásai, reflexiói és egymást szülő, egymást tisztázó szavai bizonyítják.

Először – tanuló éveiről szólva – csak azt írja le, hogy a dekoratív felfogás és a jó festés a mesterség minimuma. Később felismeri, hogy a díszítésnek is két minősége, illetve két létformája van: az egyik a teremtés gesztusa lehet, a másik csak tarkítás. A művészi teremtés pedig több mint Élet, s több mint a képzelet lenyomata. Az igazi teremtés, az igazi műalkotás egészen más világba vezet el bennünket, melyben festői vágyak nyernek életet, s ezáltal lehetnek kifejezői a világ egyetemes tartalmainak. Gulácsy Lajos tehát a művészet autonóm nyelvének követelményéhez jutott el, amelyben egyidejűleg egy autonóm létezésformát ismert fel. Kereső szavaiban és gondolatmenetében ezért tér vissza újra és újra a zene példázatához. Nem a természet motívumait kell vászonra dobni – írja –, hanem az őstermészet dallamát; de a színek is hangtalanok s csak a színvegyületek képesek beszélni; s ez a dallam, ez a harmónia nem más, mint a magasztos lényeg feltárása, amelyet nem az ágazatokra szaggatott művészet hordoz, hanem a művészet mint egzisztencia, mint létezésforma. Ebbe a közegbe az alkotó csak akkor tud eljutni, ha vízióban transzponáltan kapja meg a világ dolgait éppúgy, mint a gondolatot. Ennek a víziónak a forrása az autonóm egyéniség, aki médiummá válik a világ és az alkotás között, de akinek nagy életet kell ahhoz élnie, hogy illúziói nagyok és értékesek lehessenek. „Én csak félig álmodva élem a világot – folytatja vallomásként művészetelméleti töprengését Gulácsy Lajos. – Egyik szememmel a hazug, édes álomképek káprázatába bámulok, a másik szemem mindig a valóságot figyeli."

Ennek a rekonstrukciónak az alapja egy gyönyörű és izgalmas könyv. Szép reprodukciók kíséretében Gulácsy Lajos összegyűjtött írásait közli benne Szabadi Judit. Gyűjteményének kompozíciója keresetlen, s éppen ezért izgalmas. Mivel végső célja Gulácsy szépírói értékeinek felmutatása, nem elégszik meg a fedezettel, amelyet hősének festői alkotásai nyújtanak, hanem az írásművészetben is felkutatja az eredettörténetet. Az önéletrajztól indul el tehát, majd a művészi vallomásokon és műkritikusi reflexiókon át jut el a Na'-Conxipan-mesékig, az édeskés históriákig és a regénytöredékekig. Ezekben a megnyilatkozásokban Gulácsy egyszerre fedezi fel az ágazatokra szétszabdalhatatlan teremtés eszményét és az írásművészetet, amely immár nem képek gondolati kommentárja vagy elemzése, hanem ugyancsak egy teremtett világ autonóm létformája.

Jellemző, hogy először ugyanaz a gond vezeti át az írásművészet területére, amely az írókat is örökké kínozza: a kimondhatatlan kimondása. A *Beszéd egy ismeretlen műremekről* című szöveg már nem műhelyvallomás és nem is metaforikus műkritika, hanem egy képzeletbeli nőalak megjelenítése, akinek varázsa sejteti meg, hogy rögzített látványa több, mint élet, mint impresszió, mint képzelt tünemény, s mint megállított részecskéje a végtelen mozgásnak. A káprázat már ebben a felvillanásában jelzi, hogy Gulácsy írásművészete ugyanabból a vizionárius lelkületből szakadt ki, amelyben a *Rózsalovag*, *Az ópiumszívó álma*, vagy *A varázsló kertje* színei, kosztümjei és elmosódott vonalai megszülettek. Ezért a Na'-Conxipán-mesék műfajukban is keresik azt a közeget, amelyben végbemehet a közvetlen életmotívumok és jelenségek átfogalmazódása. Tehát műfajukat tekintve is mesék ezek az írások, vagy a tudományos-fantasztikus széppróza előzményei. A mese-műfaj a stilizációnak és a szimbólumoknak nyit szabad utat, melyek egyetemes jelentéshordozókká teszik az alakokat és az életjelenségeket. A tudományos-fantasztikus kísérletek pedig éppen arra az ellentétre épülnek, amely a képzelt világ és hangsúlyozottan reális ábrázolása között kialakul. Egyidejűleg mindkét műfaj Gulácsy művészetelméletének alapgondolatát is visszaigazolni igyekszik: a mese és a tudományos-fantasztikus elbeszélés egyaránt a művészi világteremtés végletes kísértése, amelyben az írói gesztusok a reális világtól való elrugaszkodást szolgálják – egészen a halandzsanyelv vállalásáig.

Persze Gulácsy Lajos művészetfelfogását és festészetét ismerve aligha feltételezhető, hogy műfajválasztásaiban megelégedett volna egy elméleti felismerés alkalmazásával. Meséi és tudományos-fantasztikus kísérletei eleve teremtett világokat állítanak elénk, s végletessé teszik a való világ transzponálását, ami minden alkotásfolyamat elengedhetetlen mozzanata. A Na'-Conxipán ennek a teremtett világnak a természetrajzát is magában hordozza, s így jelentése harmonizál a Gulácsy-festmények gondolatvízióival is. Az író Gulácsy is követi a mese vagy a fantasztikus elbeszélés önelvű logikáját, s nem akar megfelelni semmiféle jelentésnek, amely festményeiben már testet öltött. De amikor Na'-Conxipán végtelenségéről szól, s az örök rossz és az örök jó összeolvasztását hirdeti, olyan élettörvényeket fogalmaz meg, amelyeket festői víziói is sugallnak. Írói és festői varázslata egyaránt életté teszi a halált, s halállá az életet. Fantasztikus világának fő tudósa pedig olyan anyag kidolgozásán fáradozik, amely szellemi összkapcsolatot képes létrehozni. Az író és a festő talán a való világ szürkeségéből és gonoszságából menekült a káprázatba és a fantasztikumba. De a maga mennyországát aligha találta meg. Tudósa végül is egy kutyapofájú lényt teremt meg, mely a házmesterek megfékezésénél tesz jó szolgálatokat. S amikor máshol a művész elpusztítja a fantasztikus világ műlényét, ugyanúgy bíróság elé állítják, mint az evilági fennálló rend ellenségét.

Bizonyos, hogy a távoliság, a mese stilizált világa és a fantasztikum a szecesszió írójának mutatja Gulácsy Lajost. Az is tény azonban, hogy az írásművészet kis szerkezeteiben, a stíluseszközökben mindig megáll az artisztikus szóösszetételek s a dekoratív jelzőhalmozások előtt. Névadó fantáziája és egy-két szóalkotása arra vall, hogy a stílusvilágban is megvalósíthatta volna az irodalmi szecesszió eszményeit. Ő azonban festészetében már a modernségfelfogás végső kérdéseit is felismerte. S ezek a szó művészetében tárgyias alkotóvá tették.

GULÁCSY LAJOS

AZ ALTÖRÉS KORA

352.0.-

á tanár úrnak Debrecen Magoss György tér 9.

árad.

levél vagy lap - amely a Helicont

emische Verlagsanstalt magyar igazgató-

nem maradt fenn.

sztáv, (az apja neve), ez a második neve.

Gulácsy Lajos, festőművész

Az őszi képaukciót megelőző kiállításon a MOM. Műv. Házában Fényes Adolf, Gulácsy Lajos alkotásai is láthatók. — a képaukció szept. 14.-én lesz.

Jó reggelt!

1980. IX. 6. 4.25 | N. |

Gulácsy Lajos, fiú

A múzsák kertje közelről

Műtárgyvédelmi kiállítás a Galériában

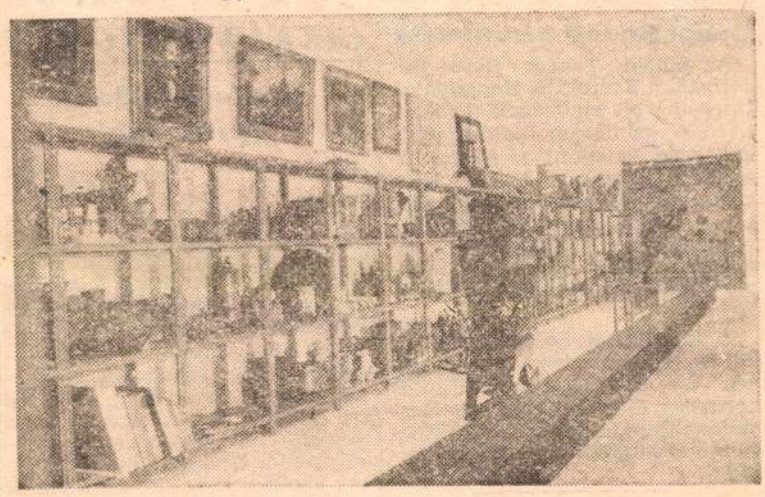

A kiállításon bemutatják a múzeumi raktározást is.

Várhatóan nagy sikere lesz a Magyar Nemzeti Galéria e héten megnyílt *A múzsák kertje közelről* című kiállításának. A tárlat ugyanis a műtárgyvédelemről, annak műhelytitkairól ad áttekintést.

Közelebb a közönséghez

— Bármelyik múzeumban a közönség csupán az évtizedes erőfeszítések végeredményét veheti szemügyre, s talán ennek is szerepe van abban, hogy sokan misztikus ködbe burkolva látják e kulturális intézmények munkáját. Szeretnénk, ha kiállításunk változtatna ezen a helyzeten — mondta a tárlat céljáról *Éri Gyöngyi*, a Nemzeti Galéria főigazgató-helyettese, majd így folytatta:

— Kiállításunk címe a görög *museion* szóból származik, s egyúttal jelkép is, mert a múzeumok, a múzsák kertjének eddig többnyire zárt világába kalauzoljuk el a látogatókat. Tizenkét fővárosi múzeummal közösen mutatunk be fejezeteket intézményeink műtárgyvédelmi munkáiból.

A tárlat a múzeumok tevékenységének megfelelően három fő részből áll; ízelítőt adunk a *gyűjtésből*, a *restaurálásból* és a *tudományos feldolgozásból*. Munkatársaimmal arra törekedtünk, hogy érzékeltessük: téves az az elképzelés, amely szerint csak évezredes leletek, fegyverek, festmények, szobrok, bútorok lehetnek műtárgyak. Tulajdonképpen bármi megfelelhet ennek a követelménynek, ha van egy világos, tudományos rendező elv, amibe az adott tárgy beleilleszthető.

Vigyázat: hamis!

A tárlat az első pillanatokban meghökkenti a látogatót, mivel a technikai eszközök után mindjárt egy palóc szoba berendezése tárul a szemünk elé, s nem messze tőle *Munkácsy Mihály* festménye, *Chagall* és *Pablo Picasso* grafikái vonják magukra a figyelmet. Közöttük gombnyomásra, a múzeumi hangtárak felvételeiből is válogathatunk; hallhatjuk *Bartók, Babits, Karinthy, Lukács György* és *Szabó Lőrinc* hangját.

Ahogy haladunk a látványosságokban bővelkedő tárlók előtt, úgy bontakozik ki egyre jobban a szemünk láttára a műtárgyvédelem sok-sok mozzanata. A legtöbb érdeklődőt valószínűleg a kiállításnak azok a részei vonzzák majd, ahol a restaurálást mutatják be a rendezők. Nyomon követhetjük például, hogy miként újították fel az egyik XVI. századból származó oltárt vagy az alkimisták darabokra hullott retortáit.

Nagy szakértelemre, gyakorlatra van szükség ahhoz, hogy a régészek, muzeológusok, műbírálók csalhatatlan biztonsággal válasszák el egymástól a tudományos, illetve művészi szempontból értékes műtárgyat a hamisítványtól. A kiállításon egymás mellé került *Nemes Lampert József*, valamint *Gulácsy Lajos* egy-egy valódi, illetve hamisított festménye. Bemutatják a szőnyi csont- és kőhamisítványokat is. Ezeket római kori leletek mintájára cementes masszából készítették a helybeliek a századforduló idején. A bel- és külföldi magángyűjtőkön kívül még a Nemzeti Múzeum is vásárolt ezekből a tárgyakból. A csalást végül is 1915-ben *Alapy Gyula* leplezte le egyik cikkében.

Ásatások, expedíciók

Az Árpád-kori ásatásokból előkerült leletektől az egyiptomi vagy ázsiai expedíciókból származó relikviákon át a Tisza—II. vízlépcső építését megelőző régészeti feltárásig igen széles területet ölel át ez a kiállítás. Ennek ellenére a látogatónak mégsem támad az az érzése, hogy a rendezők sokat markoltak és keveset fogtak. Éppen ellenkezőleg: az, aki végigjárja ezt a tárlatot, az a kiállítás címének és céljának megfelelően megismerheti a múzsák kertjét, s minden bizonnyal a múzeumi hónap befejezése után is visszatér oda.

P. Gy.

Közönyét semmi se tudta feloldani. Ha a gyerekekkel leült társasjátékot játszani, a tábla fölött merev pillantással bámult a semmibe, a szorgalmas, kitartó hivatali munkáról hallani se akart, és a Mormotaréten, a vasárnapi kiránduláson, nekifutásból *véletlenül* felrúgta a virslipörkölttel teli lábost.

És egy napon eltűnt. Felesége a munkából hazajövet kétségbeesetten kereste, a fiúk bejárták a környező utcákat, benéztek csárdákba, talponállókba, és a sarki rendőrnél is érdeklődtek.

Géza pedig ezalatt a város másik részén gyors léptekkel kaptatott fölfelé egy platánsoros úton. Amint megpillantotta a kovácsoltvas kaput, a szeme felcsillant, és fütyörészni kezdett. Szép tiszta este volt. Türelmesen megvárta, amíg a hold elbújik egy felhő mögé, akkor a hosszú kerítés túlsó végén felkapaszkodva, átvetette magát rajta.

Odabenn egy percre megállt, mélyen tüdőre szívta a levegőt, végigsétált a kerten, megcirógatta a bukszusbokrokat meg a játszóhelyen árválkodó libikókat, és belépett a 4. számú pavilonba. Egy kopasz férfi tűnt fel a folyosó végén, és halkan mormogva a

PUJA FRIGYES külügyminiszter pénteken hazaérkezett New Yorkból, az ENSZ-közgyűlés XXXV. ülésszakáról.

HAZAÉRKEZETT SZÓFIÁBÓL az a magyar delegáció, amely Timár Mátyásnak, a Magyar Nemzeti Bank elnökének vezetésével részt vett a Nemzetközi Beruházási Bank és a Nemzetközi Gazdasági Együttműködési Bank tanácsülésén.

LESZERELÉS ÉS FEJLŐDÉS címmel az 57 ország másfél millió tudósát tömörítő Tudományos Dolgozók Világszövetsége szervezésében háromnapos nemzetközi tanácskozás kezdődött pénteken Várnában.

BAJTÁRSI TALÁLKOZÓ. Pénteken a Belügyminisztérium Központi Klubjában bajtársi találkozót rendezett a Magyar Partizán Szövetség a spanyol polgárháborúban, a francia és a belga ellenállási harcokban részt vett tagjai számára.

HÚSZ ÉVVEL EZELŐTT alakult meg a Bem József lengyel—magyar néptáncegyüttes. Az évforduló alkalmából tegnap sajtótájékoztatót és kiállítást rendeztek Budapesten, a Marcibányi téri Ifjúsági Házban. Ma este ugyanott jubileumi koncertet ad az együttes.

CENTENÁRIUMRA KÉSZÜL a Fővárosi Madách Imre Gimnázium. Az ünnepségsorozatot májusban tartják. A tanárok, az öregdiákok felidézik a nagy múltú intézmény történetét. A szervezők ezért kérik az egykori tanulókat: adják kölcsön azokat az emléktárgyakat, dokumentumokat, amelyek iskolájukról, annak életéről vallanak.

KÖNYVESBOLT-AVATÁSSAL, író-olvasó találkozóval megkezdődtek az őszi megyei könyvhetek. A pénteki országos megnyitó színhelye Kiskunhalas volt. Itt átadták Bács-Kiskun megye tizenkettedik szövetkezeti könyvárudáját, amelynek polcain 1,7 millió forint értékű szép- és szakirodalmi művet helyeztek el.

A lottó nyerőszámai: 17, 41, 52, 77, 87

A Sportfogadási és Lottó Igazgatóság közlése szerint a Nagyréden megtartott 42. heti lottósorsoláson a következő számokat húzták ki: *17, 41, 52, 77, 87.*

KÖZLEMÉNYEK

A HAZAFIAS NÉPFRONT Budapesti Kertbarátok Társadalmi Szövetsége október 21-én, kedden 17 órai kezdettel a HNF budapesti bizottsága székházában (VI., Népköztársaság útja 125.) tartja e havi tanácsadását. Ez alkalommal az őszi szaporítóanyagellátás és -telepítés, a dísznövénytelepítés és az őszi növényvédelem kérdéseiről tájékozódhatnak a kertbarátok.

A MŰZEUMI HÓNAP KERETÉBEN vasárnap délelőtt 11 órai kezdettel az aquincumi múzeumban dr. Kaba Melinda, a Budapesti Történeti Múzeum tudományos munkatársa bemutatja az aquincumi orgonát, míg az ókori kithara-rekonstrukciót a készítő, Gazda Antal operaénekes mutatja be a közönségnek. Közreműködik a Bakfark Bálint lanttrió, Szabó István, Kiss Tamás, művészeti vezető Kecskés András, valamint Kuncz László, a Magyar Állami Operaház szólóénekese.

A NÉPRAJZI MÚZEUMBAN ma 12 órakor Bige József, a Népművészet mestere tart dudabemutatót.

megállapították, hogy az ikernyaralóépület tetőszerkezetét az engedélyezettől lényegesen eltérő módon és formában építették meg, ezért határozatot hoztak visszabontására. A legutóbbi helyszíni ellenőrzés során megállapították — közli az osztályvezető —, hogy a kötelezettek a hatóság intézkedéseinek megfelelően jártak el: lebontották a tetőt.

A városi tanács műszaki osztálya — egyidejűleg — fegyelmi vizsgálatot kezdeményezett a szabálytalan építkezésért felelős ügyintézők ellen.

A TATABÁNYAI SZÉNBÁNYÁK Kelet—II. bányaüzemének dolgozói felszínre küldték az ötödik ötéves tervük teljesítéséhez hiányzó utolsó tonna szenet. 1976 óta több mint kétmillió tonnát fejtettek.

SZABADTÉRI GABONAMÚZEUMOT nyitnak meg Békéscsabán. A volt Gajdács-tanya lakó- és gazdasági épületei berendezésükkel hű képet adnak az egykori munkakörülményekről. A több mint másfél száz éve épült nádtetős, szabadkéményes tanyán egyebek közt kézimalmot és kézi hajtású cséplőgépet is láthat majd a közönség.

A GYULAI VÁRBAN pénteken megnyílt Lajos Ferenc grafikus és Veres Mihály festőművész tárlata. A 30—30 alkotásból álló két kiállítás három hétig látható a lovagteremben.

KACSAFARMOKAT ÉPÍT Vietnamban a Palotási Állami Gazdaság irányításával működő kacsatenyésztési rendszer. Az egyenként 5000 tenyészállatot nevelő első öt telep építését jövőre kezdik meg, és két év alatt helyezik üzembe. Átadják a tápok receptúráit is.

HÁROM KIÁLLÍTÁS nyílt meg pénteken Győr-Sopron megyében. A győri Xantus János Múzeum képtárában a fiatal képzőművészek stúdiójának alkotásait, a megyeszékhely műcsarnokában Fülöp Lajos festményeit, a soproni Pataky István Ifjúsági Házban pedig Timár Antal festőművész munkáit láthatja a közönség.

JÁRVÁNYOS AGYVELŐGYULLADÁS pusztít az indiai Uttar Pradesh állam keleti körzeteiben a kéthónapos árvizek nyomán. Eddig négyszázötvenhárman haltak meg.

A SZERKEZET KÖLTÉSZETE címmel a salgótarjáni Ifjúsági Házban pénteken megnyílt Lantos Ferenc kiállítása. A tárlaton a művész 55 grafikáját, zománc faliképét és festményét mutatják be.

Guldesy Lajos, festőművész
a miskolci Képtárban rendezett
kiállításon szerepel a művész
alkotása.

Tasnádi Attila: a XX. század magyar festészete
a miskolci Képtárban.

Népszava, 1979. febr. 23.

Gulácsy Lajos, festőművész

„Rózsák között," olaj, karton.
37 x 34 cm. 1905.

[repr.]

Művészet, 1980. aug. hó, 19. old.

Gulácsy Lajos, festőművész

Ez év márc.-ban hunyt el Illés Árpád festőművész, 72 éves korában. —
Ifjú korában Gulácsy álomvilága hatott rá.

Esti Magazin.

1980. X. 7. Kossuth 18.30

Gulácsy Lajos, festőművész

Miskolcon, a Herman Ottó Múzeum képtárában, új bemutató termében „két évszázad magyar festészete" címmel rendezték be az állandó kiállítást, mely holnap délelőtt nyílik meg. – A kiállítás rendezői arra törekedtek, hogy legnagyobb mestereink, mint pld. Szinyey, Csontváry, Gulácsy, Derkovits életének legjelentősebb alkotásait külön egységben mutassák be.

TV-Híradó

1980. X. 10. Televízió 2. műsor, 21.05

Gulácsy Lajos, festőművész

A Múzeumi és Műemléki Hónap egyik legrangosabb kiállítása nyílt meg okt. 16.-án.- A Szépművészeti Múzeumban láthatunk festményhamisításokat is, például Nemes Lampért József és Gulácsy Lajos eredeti és hamisított műveit egymás mellett.

Csorba Mária: A múzsák kertje közelről.

Pesti Műsor, 1980. okt. 29. 41. old.-on.

Gulácsy Lajos festőművész

Idézzük a festő Gulácsy Lajos sorait 1908-ból:
„Új művészetet kíván a kor, mintán új erkölcsökre szorult... Mikor a művészet alakítja a kor karakterét, mikor a művészre a legnagyobb felelősség esik, akkor szigorúbb mértékkel kell mérni...."

Gergely Mihály: Társadalom és művészet
Magyar Hírek, 1981. máj. 30.

Galácsy

Vallitás a Nemzeti Galériában

Meyer Nemzet 1983. X. 5.

Gulácsy Lajos (1882–1932), festőművész

A Magyar festészeti kiállítás a dózsepalota úgynevezett napoleoni szárnyában „Budapest 1890–1919 – a lélek és a formák" címmel nyílt meg. Az Europeo műkritikusa, Vittorio Sgarbi elsősorban Rippl-Rónai műveit emeli ki a gazdag anyagból, ezenkívül Ferenczy Károly, Gulácsy Lajos és Vaszary János festményeit értékeli különösen és a Gödöllői iskola jelentőségét hangsúlyozza.

Pór Edit: Magyar festők a dózsepalotában.
Tükör, 1982. márc. 14

Gulácsy Lajos

Bánszky Pál: Képtár Kecskeméten

Művészet, 1983. november

Gulácsy Lajos festőművész

Sárközi Zoltán: Festészet fölös érzelmek nélkül

Művészet, 1982. április

Gulácsy Lajos festőművész

Szabadi Judit: Művészet és ábránd a század fordulóra

Művészet, 1982. december

Gulácsy Lajos festőművész

Gyetvai Ágnes: Szortársaink közgyűjtemenyben

Művészet, 1982. március

Gulácsy Lajos festőművész

Szvorai Pál: Egy szelíd és fanyar képíró

Művészet, 1983. június

Gulácsy Lajos, festő

megemlíve

Für Lajos: Bartók és a parasztzene 53-60

Forrás, Kecskemét, 1981. október XIII/10

Gulácsy Lajos, festő

d: Réti István

Vadas J: Ferenczyből Kondor 13

Élet és Irodalom, Bp. 1983. nov. 11. XXVII/45

Gulácsy Lajos, festő

L. Vajda Lajos

Molnár Gabriella: Műgyűjtők kincsei 2

Esti Hírlap Bp. 1981 okt. 21.

Gulácsy Lajos, festő

L: Vasarely

-: Szobrok, festmények 4.

Esti Hírlap Bp. 1982. jan. 23

Gulácsy Lajos festőművész

Lyka Lajos: Képmesék

Művészet, 1982. február

Gulácsy

et Vasilescu - gyűjtemény

Magyar Nemzet 1984. IV. 6.

Gulácsy Lajos, festő

L.: Nagy Gábor

Vadas J.: Halom a ... 13.

Élet és Irodalom Bp. 1984. nov. 30. XXVIII/48

Gulácsy Lajos, festő

megemlítve

Ágh István: „Világokat varázsolok." 80–83

Új Írás, Budapest, 1983. okt. XXIII/10

Gulácsy Lajos, festő

L. Máthus Géza

Vadas József: Laza kéve. 12.

Élet és Irodalom Bp. 1984. szept. 14. XXVIII/37

Gulácsy Lajos, festő

L: Kós Károly

Balázs Balázs: Hogy műleti k meg egy regény ötlete 40-48

Mozgó Világ, B p. 1983 aug. IX/8

Gulácsy Lajos, festő

megemlíve

(J. Gy verset írt Gulácsyról)

Csontos Sándor: Noteszlapok Juhász Gyuláról 34-39

Új Tráz, Budapest, 1983. április XXIII/4

Gulácsy Lajos, festő

L. Homáth János

Fodor András: Homáth János kiállításáról 13

Élet és Irodalom Bp. 1984. máj. 23 XXVIII/12

Guldesy Lajos, festő

L: Márffy Ödön

Vadas József Édes a nóló

13

Élet és Irodalom Bp. 1984. febr. 24. XXVIII/8

Gulácsy Lajos

P. Kiss Julianna: Kép-kockázat-sikerrel
A Vasarely gyűjtemény a
Budapest Galériában

Népszabadság, 1984. IV. 28

Gulácsy Lajos, festőművész

20
kedd

17.30 Gulácsy
Elvágyódás a múltba, vagy a jövőbe kívánkozás nosztalgiája

Magyar Nemzeti Galéria rendezvénynaptár.
1981. október hó.

Gulácsy Lajos, festőművész
Rendezvénynaptár:

21
csütörtök

17.30 **Képzőművészeti szabadegyetem**
Szecesszió és szimbolizmus
A gödöllői művésztelep, Gulácsy Lajos,
Csontváry Kosztka Tivadar, Rippl-Rónai József
Előadó: Szij Béla művészettörténész

a Magyar Nemzeti Galéria Programja.
1982. Január.

Gulácsy Lajos, festőművész

„A századforduló magyar művészete – olvashatjuk a Magyar Művészet 1890–1919 című kiadványban – ... megteremtette a városi környezetet, a művelődési, egészségügyi és egyéb közösségi feladatköröket ellátó tárgyi világot, ... a Rot magyar építészetében és képzőművészetében lelünk olyan művészet, amelyeknek nem kellene raktárban rostokolniuk a Rot egyetemes múzeumában ... Gulácsy, Nemes Lampért ... nemcsak a magyar művészet értékeinél sze-rint voltak jelentős művészek ..."

Székely András: A boldog békeidők képe.
Tükör, 1982, febr. 21. 24. old.

Gulácsy Lajos, festőművész

Berki Viola festői világát kutatva különös, varázslatos tartományok nyílnak meg előttünk. Letagathatatlan a festő vonzalma a művészettörténet egyik legizgalmasabb sorsfordulójának, az itáliai quattrocentonak néhány nagy egyénisége: Piero della Francesca, Pisanello iránt. Társul mindenhez a magyar művészetben Csontvárytól, Gulácsytól képviselt látomásszerűség, – Berki Violánál az ő pokoljárásuk mélységei nélkül.

Várkonyi György: Berki Viola Őszirózsás forradalom.

Vas Népe, 1982. márc. 13.

MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748, 340-726
Gulácsy Lajos
FORRÁS
1983 SEP

...nyar-kedves részvéttel hátraszól:
— *Maga is közület?*
— *Igen, valahogy úgy.*

GULÁCSY LAJOS: SZEMÜVEGES FÉRFI

te
jobb vagy
mint amilyen az er
egyáltalán
lehet!"

S én, mint aki megszé
de mégse rezdülve bel
mit is mondhattam vo
Hogy megmenekülése
körüldobált épségem
csupa látszat.
Nem én lettem különb,
a késdobáló félelem,
a világ lett silányabb.

Mit mondhatnék?
Végtére is
veletek együtt bukom el.
Nem véd se irgalom, se hit.
Hisz még az Isten fia se tudta
megváltani a hűség bűneit.

LEVELEK

1

Ahogy torlódik évre-év,
mindig több levelet kell írnom.
Olykor egész nap, hajnali négyig.
Csodálkoztok, hogy
kézzel valamennyit?
Dehát én mindig is
hittem a grafológiában.
A kéz iramló üzenetei,
a szaggatott füzér, a horgok,
a dőlésszög, a zárt, nyitott ívek,
az ékezetek elmaradozó, vagy
előrelobbant zászlai
őszintébbek, személyesebbek,
mint a tekintet,
mint a beszéd.

Gulácsy Lajos

Vörösiony Alkos
magángyűjteménye

Magyar Nemzet 1985. XI. 13.

Gulácsy Lajos

Szemünges fiúfej - Rajz

Forrás 1983/9

Gedácsy

A Tóth-Meraghást a életmodell

Forrás 1983/9

Gulácsy Lajos

Epizódok Gulácsy Lajos életéből
/Gulácsy László/

Stúdió 1984/3

Gulácsy Lajos festőművész

Kolozsvári, ernő győri műgyűjtő körülbelül 150 festmény tulajdonosa, melyet 20 év alatt gyűjtött. 1974-ben a Xantos Múzeum a gyűjteményből kiállítást rendezett, melyen Czóbel Béla Gulácsy Lajos alkotásokat is láthattunk.

Gulácsytól „Artevita natura" c. mű /említve/

Magánmúzeum havi fizetésből.

1979. X. 14. Petőfi 20.43 /Kjné/

Gulácsy Lajos festőművész

2 *Gulácsy Lajos: Kereveten fekvő nő, olaj, vászon, 64×103 cm, 1908–1909 (Corvina Fotóarchívum)*

Művészet, 1981. aug. hó, 14. old.

A kiállítók munkásságában az átköltés, az áthasonítás, az elődök üzenetének megértése tűnt fel.

Nem tudjuk, hogy Babits képzeletét megragadták-e Nagyváradnak a képzőművészet szempontjából is fontos eseményei. Az irodalomtörténészek kutatási eredményei között sehol sem találtunk erre való utalást, tehát valószínű, hogy Babits művészettörténeti tanulmánya és a szorosan korabeli nagyváradi képzőművészeti események között nincs kimutatható összefüggés. A tanulmánynak mégis van bizonyos állásfoglalás – szinte elköteleződés – jellege. Nem tekinthető a magyar vagy az európai avantgarde-törekvések igazolásának, vagyis nem jelenti azt, hogy Babits közösséget vállalt Kernstoknak és a körötte csoportosuló avantgarde-ihletésű művészeknek a vállalkozásaival, közelebbről azzal a zászlóbontásszerű eseménnyel, amelynek Nagyvárad volt a színtere.

Babits leginkább Puvis de Chavannes művészetében érezte meg azt az eszmét és eszményt, amelynek kifejezésére a modern művészet törekedett. S ha megemlítjük, hogy Cézanne, Van Gogh, Gauguin neve nem szerepel a tanulmányban, még világosabban látjuk, hogy nem vonzódott az avantgarde-jellegű képzőművészethez, s megértjük, hogy mily erős ragaszkodást érzett a klasszikus hagyomány és a keresztény misztika felé hajló múlt század végi festők iránt. Ezenkívül jobban megértjük, hogy Péter András miért emelte ki a *Pictor Ignotus* egy sorát: *„mert minden festés álmodás"*, és megértjük, hogy miért érezte meg ebben az egy sorban Babits

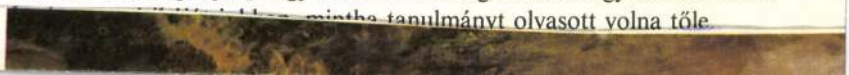

Gulácsy Lajos, festő ~~kobrán~~

L: Bukta Imre

P. hűn J. A feszültség feloldható

Nepszabadság, Bp. 1980. dec. 31.

Gulácsy Lajos, festőművész

A művészek segélyezésével, a műtárgyak vásárlásával a direktórium Pogány elnöksége idején mintegy két hétig foglalkozott. A művész festményei ma is & megbecsült múzeumi tárgyak a direktóriumi vásárlások anyagából.

Zabó Júlia: A direktórium elnöke: Pogány Kálmán.

Kritika, Budapest, 1979. 3.

Gulácsy Lajos festőművész

Párizsban ismerte meg Márffy Ödön, Fülep Lajost, majd az ő révén Ady Endrét. Ott dolgozó magyar társai közül Gulácsy – Berény – Czóbellel mélyült el barátsága. – Gulácsyval Márffy 1904. tavaszán Budapesten közös kiállítást is rendezett.

Szíj Béla: Márffy Ödön műtermében.
Élet és Tudomány, Budapest, 1979 márc. 16.

Gulácsy Lajos, festőművész

A Nemzeti Szalonban láthatta a közönség a művész alkotásait. (a 20-30-as években.)

Művészeti Magazin

1971. XII. 5. Tó. 2.1.10 [illegible].

Gulácsy Lajos, festőművész

Társadalmi megütközést, botrányt okozott 1909-ben Nagyváradon a Bölöni György által rendezett kiállítás, melyen Gulácsy, Kernstok, Rippl-Rónai és Márffy képeit mutatták be.

Murádi Jenő: Fáziskülönbség a nyugati élvonal és a kelet-európai eredmények között, Korunk, 1979. febr. 57. old.

Gulácsy Lajos, festő

t: Bene Géza

9.

–: Új képtár Sárospatakon

Nepszabadsag, Bp. 1981. jún. 9.

Gulácsy Lajos, festő

L: Tóth Ernő

Dér Endre: Új lap a naplóban 74-80

Új Auróra, Békéscsaba, 1981. dec. 1981/3

Gulácsy Lajos, festő

Megemlítve.

Sárközy Péter: „Minek a selymes víz...."
914-923.

Jelenkor, Pécs, 1981. okt. XXIV/10.

Gulácsy Lajos, festő

L. : Ripp. Rónai

Miklós Pál: Jelenünk múltja 248-252

Jelenkor, Pécs, 1982. márc.

XXV/3

GULÁCSY Lajos

KIRÁLY Erzsébet: „Gáláns ünnep" : Rokokó reminiszcenciák a magyar festészetben, 1870-1920 között. = Művészettörténeti Értesitő, 40,1991,3-4.
143-15o. ill.

Kovács Johan Hugó

Kálmándy Pap Lás

Kelle Sándor

Klug György

Krassi Dénes

Martyn Ferenc

Miklósi Gyula

Nikelszky Géza

Ori József

Papné Fehete Irm

l.

Pécs Képzőm.

habadoszvezete

XVIII. kiall. 1946

(10)

HAJDU ISTVÁN

LOUIS – PAULINE, DIDO ÉS FLORESTAN FÉNYTÖRÉSÉBEN

GULÁCSY LAJOS: PAULINE HOLSEEL
Gondozta, sajtó alá rendezte és szerkesztette Nagy Márta és Kurdy Fehér János, Ferenczy Könyvkiadó, Budapest 1994, 163. o., 460 Ft.

Gulácsy Lajos regénynek mondott szövege tulajdonképpen önarckép, éppúgy, mint szinte minden rajza és festménye. Mondhatjuk „alpáribban" is: ez a sohasem volt, utólag kompilált, töredékekben fennmaradt szöveg a festő leggazdagabb korszakának, a tízes évek elejének kulcsa, főmotívumainak gyűjteménye; magyarázat oda-vissza, előre-hátra mozdulatokhoz, gesztusokhoz, színekhez, témákhoz; megfejtés és feloldás sejtelmekhez, sugallatokhoz. Az önarckép olyan, amilyen: bírálhatatlan, legfeljebb csak összevethető azzal a képpel, amelyben vagy amelynek révén megképződik, megjelenik tárgya mibennünk, a másikban, a világban.

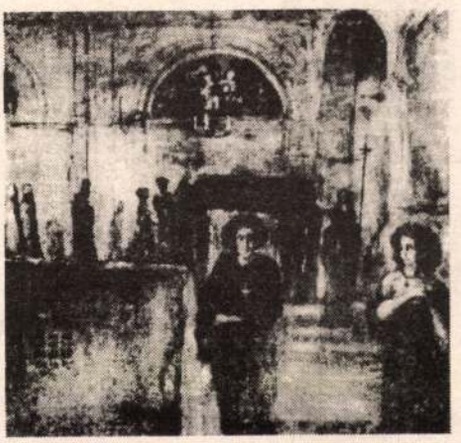

Gulácsyé például tökéletes, az írott pontosan olyan, mint a festettek. És ez kimondható anélkül, hogy bármelyikünk ismerhette is volna, hogy képünk közvetlen, kézzelfogható lenne *Louis*ról meg alakváltozatairól.

A regénynek – akár az önarcképnek – nincsen története, vagyis csak annyi, amennyit az arc leolvasni enged magáról. De meg maga Gulácsy is, korához híven és korát meghaladva úgy gondolta, szükségtelen a „mondás", fontosabb az érzékeltetés; felesleges, sőt zavaróan idegen a cselekvés, lényegibb az érzés, a pillanat sugallatos ábrándja. *„...nincs históriája vagy témája sem ennek a műnek. Nem is lehet, amennyiben teljesen új érzések kelnek itt életre az első laptól az utolsóig. Nem akar sem javítani, sem újítani"* – írja a bevezetőben. Majd később megfogalmazza azt is, regénye miért érintetlen és érinthetetlen az időtől és a tértől: – következésképpen az önmagát objektívnek, tudományosnak, elemzőnek tekintő kritikától: *„...rám nem az Idő, a káprázat hatott. Nem keresek összefüggést a mű és a kor között, melyben az megszületett. Elém véletlensége egy meglátás szent káprázatának sodorta, mint akáciák illatát az átázott kertben. Egyszer. Néha. Titkos, szent Időben."*

A rejtélyes, teremtő, ihletett pillanatról van szó tehát, mellyel a művészetelmélet, vagy ahogy Gulácsy mondja, az *aesteta* nemigen tud mit kezdeni, mely egyedül a művészé, különösen akkor, ha önmaga megfogalmazására készül. Gulácsy önképe ezt a pillanatot, a pillanat villanását, a villanás gyümölcsét – nem győzöm hangsúlyozni – a művészt *en soi même* ragadja meg és tükrözi azonnal, méghozzá nem is síküvegen, hanem valamifajta prizmás tükörrendszeren keresztül. Hiszen a festő – most író – több alakban is megjelenik ebben a furcsa, időtől, tértől és konvencionális koordinátáktól messzire libbent szövegpatakban; megnyilatkozik teremtőként és teremtettként, hősként és rezonőr gyanánt, epizódszerepben és narrátor módjára, férfi és női maszkban egyaránt. A szerepekhez egyrészt irodalmi to-

poszok kínálnak elő- és utóképet (egyszerre pozitív és negatív utóképet, mint az egyszerű látásfiziológiai és optikai-pszichológiai észlelés-érzékelés tesztekben), másrészt az önismeret teljessége és tökéletessége által kiváltott eufória, mely gazdagon keveredik egyszersmind a nagy-nagy fájdalommal: Gulácsy tudja, hogy tud és érez mindent, de ez keserves, tragikus, mert misztikussá kényszeríti és kiválasztottá is teszi.

Hősi, fedhetetlen lovagi – de nem művészi – énje, Florestan, mielőtt meghalna a festő asztrálteste, Pauline, felidézi a jóságos Louis Gaulois, a már angyallá lett *pictor sensibilis* alakját. Előkészíti ezzel a végső víziót, melynek nyitánya majd az önmagában való, teremtett szép halála lesz, s megfogalmazza a kreátor-Gulácsy „civil", festői nekrológját is: *„És festményeid, Louis Gaulois? Hol vannak a kis csótáros katonák, a falubolondok, a tipegő némberek, hol a virágok porvás hímporával behintett csodák, a harmattól öntözött tájképek? Hol, hol, hol?*

Előtted és utánad nincsen semmi. Csak rideg freskók vannak a székesegyházak penészes mélyén, lakkozott aranyrámák börtönébe zárt szertartásos képek, Firenzétől a Louvre-ig. De a te műveid Louis Gaulois, azok többek mindnél, mit valaha ember alkotott. Tüneményes ember: meghaltál-é?"

Azután az éteri Pauline öngyilkosságát megbosszulandó, leszúrja Didót, a leány lelki rabtartóját, szerelmét, megalkotóját – Gulácsy felkoncolja magamagában a kreátort, a cinikus-modern Pygmaliont. Vagyis megtisztítja a *szépet* a környező és rája árnyékot vető makulától, de fogalmazhatjuk úgy is; Gulácsy döntött, megkísérelte az intellektust végleg kizárni magából, hogy az erkölcsi és érzelmi artisztikum teljessé válhassék. És hogy megszülethessen a válasz Florestan kérdésére.

A színen maradó halott és élő Gulácsy, a testek, szerepek, *állapotok* között szállongó, máskor verdeső *lélek* végül is egy misztériumjáték, s nem pedig regény hőse; vagy inkább misztériumoperáé, melynek staffázsfigurái, de kulisszái is a semmiben fityegnek. Csak protagonistái determináltak: egymástól, egymás révén, mert egyek és ugyanazok.

■■■

Gulácsy Lajos

TAR SÁNDOR

A mi utcánk

27. A szökés

Kiss Laci nyúlánk, kerek arcú fiú, már majdnem tizenhét éves, zöld szeme van, ami ha lecsukódik, az istennek sem akar kinyílni. Debrecenbe járt a szakmunkásképzőbe, de két évig csak az elsőt, volt, amikor nyolc helyett tizenkettőre sem ért be, aztán lesunyt fejjel szégyenkezett, elaludtam. Sokáig nem hitték el, aztán az igazgató azt mondta, na, eredj haza, fiam, és majd gyere vissza, ha kialudtad magad. Nem ment vissza. Ács Jóska elcsalta a Klinikára, ahol állatokkal kísérleteznek, ott segít, patkányt, nyulakat, kutyát boncolnak, előtte meg kell fogni, a többit etetni, oltani, takarítani. Most szabadságon van, délelőtt Sós Katival megbeszélték, hogy délután találkoznak a buszmegállóban, csak úgy, mintha külön lennének, aztán kisétálnak a Szepesre, Kocsis bácsi tanyájára, és ott maradnak. Hogy utána mi lesz, arról nem volt szó, az nem is volt érdekes, csak az, hogy szökjenek meg, és utána már úgysem tehet senki semmit. Laci két órakor még aludt, mikor a háromórás busz ment, akkor is. Sós Katinak kiszólt a sofőr, aki megjárta közben Debrecent, hogy nem jössz? És már a szemközti presszóból is figyelték. Négy óra tájban, mikor sok ember jött valami temetésről, a lány úgy gondolta, nem vár tovább, ki volt festve a szája, nem akarta, hogy lássák. Sírt is, de nem nagyon.

Zöld szeme van Sós Katinak is, kevés híján ő is tizenhét éves, és az arca is kerek, de sokkal szebb, olyan tiszta a bőre, mint a hó, mondta neki Sarkadi néni, és nehogy rászokjon valamire, mert az elcsúfítja. A haját sem kell göndöríteni, olyan, magától, fénylik, mint a selyem, szőke, le ne vágassa, ritka már a természetes haj. És a foga is, nyaka, mindene, vigyázzon magára! Sarkadi nénire lehet hallgatni, művelt asszony, bort mér a bolttal szemben, és el tud bánni a részeg emberrel is, de Sós Kati mégis szeretett volna rászokni már valamire, mert hiába van neki szép, szőke haja, ha ott áll fél napokig a disznóólban, a trágyát villázza, vagy moslékot hord a malacnak, tyúkot etet, udvart seper, és nem látja senki, se a szemét, se a nyakát, a bőre meg büdös. A beteg apja pedig a szobában jajgat naphosszat, mert nem tud meghalni már vagy két éve, hiába mondja neki, csak nyög, kesereg és utálatos. De most betelt a pohár. Úgy két hete itt járt egy kenőasszony, és úgy megkente, hogy az apja azt mondta, ez igen. Később jósolt a tenyeréből, azt mondta, azért halt meg a felesége, mert nem volt hozzávaló. És ő is meghal, ha nem vesz feleségül egy negyvenéves, fekete kis asszonyt, de ha igen, egészséges lesz, még az is lehet, hogy fia születik. Akkor elvitt egy fél oldal szalonnát meg tízezer forintot. Ezt a múlt héten árulta el az apja, és azt is, hogy akkor ő elveszi ezt az asszonyt feleségül, ha már meg van írva, nincs mit tenni ellene. Ez pont negyvenéves, alacsony és fekete. Aztán tegnapelőtt megint rosszul lett, elküldte őt az asszonyért, de ő nem ment el, azt mondta, nem találta otthon. És orvosnak se szólt, csak sétált egyet, otthon meg azt mondta, ne idegeskedjen, azt üzenik, hogy holnap majd jön a mentő, és viszi magát a bolondokházába.

Nem volt ő szerelmes Kiss Laciba, egyes-egyedül Attilát szerette, őt is fogja szeretni mindig, ha meghal, még akkor is, az pedig nem akarja észrevenni. Gyerekkorukban együtt játszottak, ölelte, kis pocok kölykömnek hívta, birkóztak, úgy

Bécs, Pozsony, Budapest

Monoszlóy Dezső születésnapjára

Egy esztendeje a hazai magyar irodalom valamiképpen elmulasztotta megünnepelni *Monoszlóy Dezsőt*. Akkor volt hetvenéves. Kitüntető címekkel és elismerésekkel inkább Ausztria tisztelte meg, ahol 1970 óta él. Sorsa és pályája kalandos volt, mint az évszázad maga. Jogi diplomát szerzett, volt bányász, kőműves, tengerész, tanár, kiadóvállalati igazgató, rádiószerkesztő, a szlovákiai írószervezet magyar titkára, az Irodalmi Szemle című pozsonyi folyóirat szerkesztője. Börtönbe is került, de ez mindenkinek kijárt, aki Közép-Európában önállóan gondolkodott: olyan volt, mint békésebb korokban az érettségi – akkortól kezdve érezhette valaki „úriembernek" magát. Aztán az 1968-as szovjet invázió után gondolt egyet, és fiatal feleségével Újvidékre költözött, ott: a vajdasági magyar kulturális élet (akkor) szabadabb légkörében próbált magának otthont teremteni. Igazán mégis Bécsben találta meg otthonát, egy régi házban a Fleischmarkton, régi bútorok, könyvek között.

Ahogy aztán a közép-európai régió felszabadulása elérkezett, Monoszlóy Dezső az elsők között látogatott el Budapestre, majd Pozsonyba. Újraszőtte azokat a szálakat, amelyek a magyar nemzeti irodalomhoz fűzik, sőt segített abban is, hogy ezek a szálak a nyugati, a felvidéki és a hazai írók között is erősödjenek. Valóságos irodalmi intézménnyé nőtte ki magát, mindenütt jelen volt, ahol az irodalom érdekében szót kellett emelni, és erősíteni kellett az írói szolidaritást. Ezüstös fejével és ezüstfejű botjával, mély baritonhangjával sorra tűnt fel Szombathelyen (ahol könyvei is megjelennek), Keszthelyen, Tokajban, Pozsonyban, Marosvásárhelyen.

Elbeszélései és regényei a huszadik század pokoli bugyraiba vezetett ember történelmi és szellemi kalandjait örökítik meg. *Sivatag, Utolsó vadászat* és *Csillagóra* című novelláskötetei többnyire példázatokat mondanak: a történet mögöttes terében ott rejlenek a kor iszonyatos tapasztalatai, és ott rejlik az emberi sors végső reménytelensége és végső reménye. *Menekülés Szodomából* című regényében a látomásos és mitikus ábrázolás eszközeivel mutatja be az értelmiségi létet, *A milliomos halála* című regényében a közép-európai történelem borzongató világát idézi fel. Igazából közép-európai író, mindenekelőtt regényeinek, elbeszéléseinek, rádiójátékainak és (nem utolsósorban) verseinek élményanyaga következtében. De közép-európai a saját sorsában is. Van abban valami eltűnődésre késztető jelképesség, hogy Monoszlóy Dezső milyen természetességgel rendezkedett be abban a geográfiai háromszögben, amelynek Bécs, Pozsony és Budapest a sarokpontjai. És a közepe, most újabban, Szigliget: innen valóban be lehet látni egész Pannóniát s a közép-európai régiót.

Pomogáts Béla

Szexbreviárium, földtörvény

A T-Twins Kiadó egyike azoknak, amelyek leginkább „könyvtárt a könyvtárban" teremtésére vállalkoznak. Olyan egyedi kiadványpolitika jellemzi őket, amelyen belül a könyveket nem csupán az azonos külső (sorozatjelleg), de a közel azonos szemlélet is egybefűzi.

Két újabb kötettel immáron nyolc műből áll az Alternatívák-sorozat, amelyet a Lukács Archívummal közösen jegyez a kiadó. *Nyíri Kristóf* könyve – *A hagyomány filozófiája* – a hagyományozás és a hagyománykövetés problematikáját járja körül. *Hévizi Ottó* olyan múlt század végi gondolatokat elemez, amelyek konklúzióit e mostani századvég súlya alatt is közel érezzük magunkhoz: a képtelen koherencia lehetőségeit. Külsőleg nem, de tartalmában a sorozat koncepciójához illeszkedik *Nemes Lívia* esszégyűjteménye: *Alkotó és alkotás*. Elemzései a század első felében élt írók, költők munkáiban a pszichoanalízis nyomait, befolyását mutatják ki. Így a kötet egyben izgalmas kultúrtörténeti kalauz is. Ahogyan az a *Középkori szexbreviárium is, amelyben régmúlt korok, a XII-XIII. század szerelmi kultúrájáról tudósít bennünket Hildegardis von Bingne*, a *Salernói ismeretlen* és *Constantinus Africanus – Magyar László András* kitűnő fordításában.

(tor)

Egyeztető Fórum

A Nemzeti Filharmónia kezdeményezésére a közelmúltban megalakult a Hangversenyrendezők Egyeztető Fóruma. A fórumot a főváros és az ország legjelentősebb koncertszervező intézményei, kft.-i hozták létre. A nyitott, önkéntes alapon létrejött érdekvédelmi és érdekegyeztető szervezet résztvevői megállapodtak a kölcsönös információcserében és az egyéni érdekek tiszteletben tartásán alapuló együttműködésben.

A vörös malom, avagy az ördög tragédiája

Bemutató előtti beszélgetés Kerényi Imrével

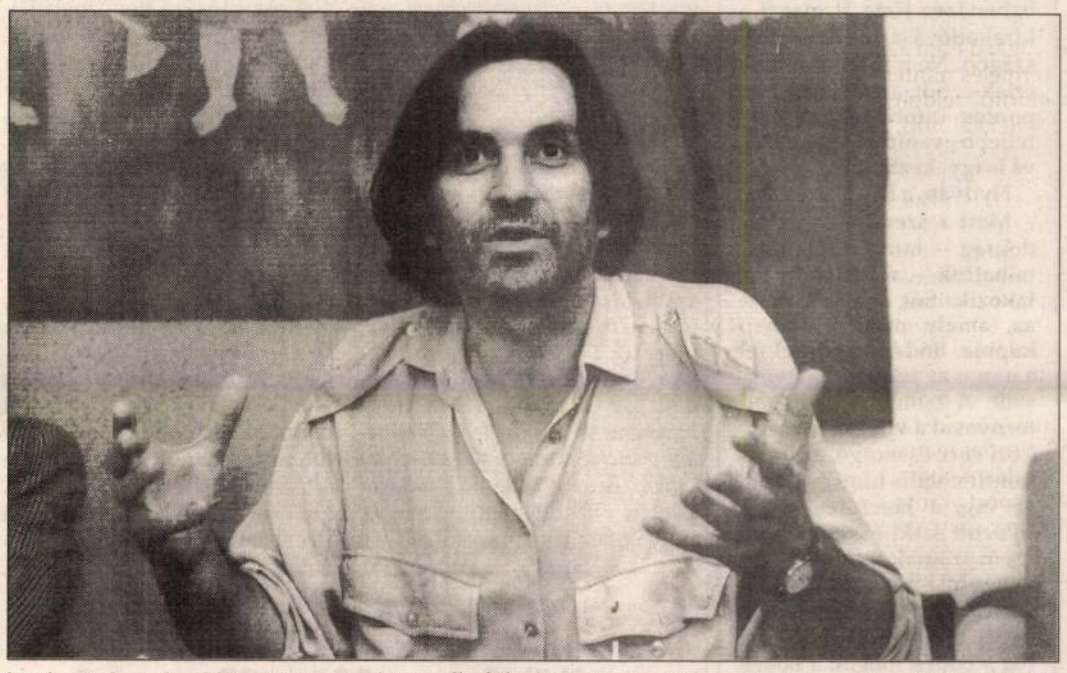

A Madách Színház idén is bemutatóval zárja az évet. A vörös malom, avagy az ördög tragédiája *Molnár Ferenc* azonos című darabjából *Kocsák Tibor – Miklós Tibor* átdolgozásával, musicalként lép színpadra. A hagyománnyá vált szilveszteri bemutató előtt, a darab egyik próbája után beszélgettünk a rendezővel, *Kerényi Imrével.*

– *Miről szól a darab?*

– Az ember manipulálhatóságáról. Molnár Ferenc tétele, hogy az ember a végtelenségig befolyásolható, irányítható. S mégis, a lelkében lakozó „csipetnyi jó" határt szab az eluralkodó „abszolút rossznak".

– *Faustról vagy Az ember tragédiájáról van szó?*

– Orpheuszról, *Dantéról, Faustról*, de most az ördög tragédiájáról. A Pokol Fejedelme kiválaszt egy embert, Jánoska Jánost, hogy bebizonyítsa, minden rossz elkövetésére képes. A megbízott Magistere a hét bűn álomképzetét bocsátja az emberre, aki az első hat vétket nem képes legyőzni. A hetedik bűn kísértésénél – a gyilkosság megtagadásával – az ördögi lélekromboló szerkezet összeomlik. Az elpusztíthatatlan csipetnyi jó győz az emberi lélekben.

– *A szereplők?*

– Ördögök, akarat és érzelem nélkül Babák a Magister irányítása alatt. Ilyen Mima is, az ember kísértésének eszköze, egyben az Örök Nő szimbóluma. Megformálásában Molnárt befolyásolta a színésznő *Darvas Lilivel* való kapcsolata. Molnár szerint a női exhibicionizmus, a hódítás, a sikerélmény vágya minden nőt különböző praktikák alkalmazására késztet; a csábítás, a hízelgés, az ámítás, a szerepjátszás teszi negatívvá a nő megítélését. A színházra vonatkoztatva mindezt, az „Örök Nő" jellemzői fokozottabban érvényesülnek: a színésznőben e típusjegyek az átlagosnál hangsúlyosabban jelentkeznek. A darabban Mima is akarat és érzelem nélküli Baba, az ördögi kísértés eszköze. Szerepeket, feladatokat kap alkotójától, aki az ember manipulálására használja.

– *Milyen kihívást jelent a musical a rendezőnek?*

– Más, mint a prózai darabok, de ugyanolyan nehéz és fárasztó. Bonyolultak a díszletek, a színpadon egyszerre sok színész, táncos mozog.

– *Van-e valamilyen jellegzetesen „évzáró", szilveszteri jelentése a darabnak?*

– A vörös malom egy mese. Egyszerre szórakoztató és felemelő. A Jó és a Rossz mesei harcában az ördögbirodalom Magistere elbukik. A porszemnyi jó – a romlás ellentéte – minden emberi lélekben megakadályozza az abszolút rossz hatalomra jutását. Az egyetemes emberi kultúra mítosszá vált témája ez – az ördög tragédiája.

A musical főszereplői, néhol kettős szereposztásban: a Pokol Fejedelmét (Rex Infernus) *Psota Irén – Vikidál Gyula*; az ördögbirodalom Magisterét *Huszti Péter*; Malacodát, a Magister segítőtársát *Szerednyei Béla*; Mimát *Für Anikó – Kerekes Éva*; Jánoska Jánost, a kiválasztott embert *Czvetkó Sándor* alakítja. A koreográfus *Krámer György*, a szövegíró *Miklós Tibor*, a zeneszerző *Kocsák Tibor*.

A vörös malom Molnár idejében megbukott, Kerényi Imre most sikert jósol az átalakított darabnak. A próbákat nézve nem alaptalanul.

Szabó E. Virág

❄

A Madách Színház szilveszteri világpremierjének (A vörös malom) végén – éjfél előtt néhány perccel – rendkívül látványos produkcióban lesz része a közönségnek. Huszti Péter és a színház művészei köszöntik az éjfélt. A színpadon, a nézőtéren és a márványteremben pezsgőt kínálnak – s az előadás szereplői jelmezben vegyülnek el a közönség között. Fél egykor tizenkét sült malacot sorsolnak ki a nézők között.

A Western Center mindentudó gépei

Modernizációról beszél a kicsi és a nagyhatalom, a miniszter és a képviselő, a gazdag és a szegény, a televízió és a művész, az oktató és a tanuló, az eladó és a vevő. Sokan vágyakoznak olyan csúcstechnikára, amilyen a Western Center (Nyugati Központ) bemutatóján volt látható Angyalföldön. Névre szóló meghívottként ott volt a legkorszerűbb számítástechnikai eszközök bemutatóján, ugyanakkor a Western Center Kft. boltjának megnyitóján jó néhány újságíró, költő, zenész, író, képzőművész, tanár és kereskedő is. S a mindentudó gépek és alkatrészek láttán szemünk-szánk elállt a csodálkozástól. A Western Center munkatársaihoz eljöttek a gyártók: a Western Digital, a Sony, a Texas Instruments, a Cherry és a TEAC képviselői. Ők mutatták be termékeiket, azokat az 1994-ben piacra került berendezéseket és alkatrészeket, amelyek Magyarországon is megjelentek, és az oktatás, a művészet, a kultúra segítőivé váltak.

Tekintélyes költő barátom, aki Arany János nyomán immár „tölgyek alatt" szeretné írni verseit, azt kérdezte a cég fiatal szakemberétől, melyik a legféltettebb számítógépük. *Balassa Gergely* rámutatott az üvegtoronyban védett csodára, a táskaként hordozható készülékre, s a gép üveglapra helyezett drága, miniatűr és igen féltett agyára, s azt mondta: ezzel akár egy erdei tisztáson is lehet költögetni...

Költőnk eltűnődött, én pedig megtapogattam a golyóstollamat. Majd mégiscsak fölrémlett bennem a kérdés: nem vagyok-e maradi?

A legmodernebb számítástechnikai eszközök területén kétségtelenül olyan forradalmi változások zajlottak le, amelyek minden költői képzeletet fölülmúlnak. A további szárnyaláshoz a Western Center Kft. hihetetlenül gazdag áruválasztékot kínál a legkorszerűbbet igénylő magyaroknak. A bemutatón látott és a boltban megvehető eszközök képesek például fényképminőségű grafikákat, nyomdakész anyagokat, könyvek négyszínbontásos címlapját, színes fotókat stb. előállítani, s azokat tetszés szerint módosítani.

Teljesült egy régi óhaj is: bárcsak megszólalnának a gépek! S ezek hét nyelven beszélnek és zenélnek is. A Sony számítógépe vetekszik egy profi hangstúdió lehetőségeivel. Kitűnően lehet használni az oktatásban is, például énekórán. A gyerekek nem csak hallhatják, láthatják is a zenét. A képernyőn megjelenő kottasorokat nem nagy ügy kivetíteni egy nagyobb méretű vászonra, így aztán minden éneklő diák kottáról kottára követheti az éppen énekelt dallamot. Csodálatos lehet együtt énekelni az osztályban egy ilyen csodagép kíséretében!

Sem az énekórával, sem bármely más tantárggyal kapcsolatban nem mindegy, milyen programokkal látjuk el az osztályokat, milyen kultúrával vértezzük föl gyerekeinket az életre. A jövőnk függ a programoktól. Van itt olvasóprogram diákoknak és tudományos kutatóknak, minden réteg megtalálhatja a saját igényszintjének megfelelő „csomagokat". Kaphatók CD-lemezen például lexikonok, tudományos és tantervi információk, telefonkönyvek, nagy adatmennyiség felhasználására alkalmas berendezések, a színes tintasugaras nyomtatóktól a lézer nyomtatókig minden kiegészítő eszköz megvehető.

A Western Center több megyével és a fővárosi pedagógiai intézettel összefogva olyan oktatási programot indított el számítógépek, számológépcsaládok, írásvetítők, kazetták felhasználásával, amelyek az alsótagozatosok tudásszintjének kielégítésétől az egyetemisták és a tudományos kutatók igényeinek egyaránt megfelelnek.

Vehet itt az elfoglalt ember olyan zsebnaptárméretű számológépet, melyben óra, adatbank, kalkulátor és telefonregiszter is van. Egyik adatbázisába – a pikantéria kedvéért – elrejthetők a legtitkosabb telefonszámok; férjek! feleségek! – miként valahai titkos fiókba a hétpecsétes levelek! Az elfoglalt ember a naptárrovatba beírhatja azokat a szavakat, amelyek emlékeztetnek rá, hogy a nap bármely órájában éppen hova is kell sietnie. Ébresztőóra is van a számológépben, nehogy elaludjon a magyar...

A hazai összeszerelésű Stamford számítógépcsalád tagjai közül a diák, a grafikus, a matematikus ugyanúgy megtalálja a számára megfelelő teljesítményűt, s a pénzének is megfelelőt, miként a könyvelő.

A Western Center tehát kereskedelmi oldalról biztosítja a csúcstechnológia legkorszerűbb színvonalát az egész országnak, minden vevőnek, minden viszonteladójának, nagy- és kiskereskedelmi partnereinek, alkotóknak és diákoknak is.

A korszerű technika megvétele, működtetése és hasznosítása elsősorban nem pénzkérdés, hanem szemlélet dolga. Kérdezzük csak meg a gyerekeinket – a helyes választ ők ismerik. – Vedd meg, apu, tanár úr, állambácsi! Nem fogadhatjuk el, hogy az információ csak a hatalomé, nem késhetjük le a jövőnket. Gyermekeink rámenőssége jelzi a teendőt. Nem fogadhatjuk el, hogy csak ott a tudás, ahol a pénz és a hatalom. Ha viszont ennél a szemléletnél maradunk, akkor le kell mondanunk a tudásról, a hatalomról és a pénzről is. A legfontosabb tőke ma Északon és Délen egyaránt a megszerezhető józan és pontos tudás.

Benke László

Színek és sejtelmek

A magyar szecesszió legnagyobb festője, az első világháború kitörésekor súlyosan megbetegedett s haláláig idegszanatóriumban ápolt *Gulácsy Lajos* novellákat, tárcákat is írt. A művészettörténészek úgy tudták, regények tervei is foglalkoztatták, ám ezekből mindeddig csak töredékek kerültek elő. Most a nagy festő két lelkes híve és művének kutatója – *Nagy Márta éa Kurdy Fehér János* – jóvoltából megjelenhetett a Pauline Holseel, Gulácsy félbehagyott regénye.

Az Országos Széchényi Könyvtár kézirattárában őrzött – különböző méretű, különleges tintákkal és ceruzákkal, helyenként gyöngybetűkkel, másutt alig felfejthető kusza írással telerótt papír- és pargamenlapokon – megmaradt lapokból állították össze az érdekes regényt, melyet a szerző részben ismert, részben még sehol közzé nem tett remek grafikái díszítenek. A szerkesztők dolga nem volt könnyű. Egyrészt a papírlapok összekuszálódtak a korábbi kutatók kezén, másrészt Gulácsy láthatóan nem fejezte be munkáját. Ez abban is megmutatkozott, hogy a szereplők neve sem mindig ugyanaz – a részleteiben korábban is közzétett mű címe is inkább Cevian Didóként volt ismeretes. Szerencsére a lelkes kutatók találtak egy lapot, melyen a regény húsz fejezetét felsorolja Gulácsy, így ez segített a munkában, amennyiben sorba kellett rakni a – vázlatokban létező – különféle lapokat.

A szerkesztők is tudják, utószavukban el is mondják, hogy egy lehetséges változatot adnak közre. Munkájuk így is értékes, hisz a Pauline Holseel lényege nem valami tradicionális értelemben vett cselekmény, eseményfüzér, hanem a korok, hangulatok, színek és sejtelmek egymásra torlódása, zenék és illatok, félhomályos arcok és olykor a – később keletkezett – szürrealizmussal rokonítható töredék események fel-felvillanása. Ugyanabban a világban bolyonghat el az olvasó, melyet a Gulácsy-képek kedvelői ismernek és szeretnek. Álomi kisvárosok sikátoraiban, kolostorkertekben és műtermekben, melyek nem a valós

tér-időben, hanem a képzelet imaginárius terében találhatók. Ahogy egy ismert feljegyzésében mondja Gulácsy, az ő világa, a rejtelmes Naconxypan „félúton van Japán és a Hold között."

„Más a művészet, egészen más, mint az élet!" – mondja ki a szentenciát az egyik szereplő. Maga Gulácsy pedig így jellemzi az előszóban – a Cevian Dido belső lényege – a művét: „Téved az, ki a múltba visszapillantást történelmi idők pozitív képeinek veszi. Egyszerűen egy alakuló új stílus kiépítéséhez szükséges érzések ezek... Új látószöget vesz fel eleve, s ebben mint külön világban éli az ő dús és változatos egyéni életét. Olyan, mint egy hatalmas fa, melynek csak virágzását és dús termését élvezzük, gyökere nem a földbe verődött, hanem egy más, ennél termékenyítőbb ősanyagba." (Ferenczy Könyvkiadó, Budapest, 1994.)

Sz. A. Z.

Bódé

Nem tudom, végül mi lett azzal az embertömeggel, amely pár nappal ezelőtt még elszántan nyargalt a feltétlenül beszerzendő tárgyak lelőhelyei felé, s megbabonázva törte át magát a kirakodóvásárrá vadult országon. Nem tudom, célhoz értek-e. Sőt, arról sincsenek pontos információim, legfeljebb gyanítom, ugyan hová is igyekezhettek.

Nyilván, a bódékon túlra.

Mert a szeretet és a boldogság – mint megtapasztalhattuk – a bódékon túl lakozik. Sőt, maga a Bódé az, amely minden ünnep kapuja. Bódé mögül kel fel a nap, s az takarja, ha nyugszik. A bódében pedig ott tornyosul a világ, a nemzetközi cucc és motyó, az interkontinentális himi és humi, az ing, a láncfűrész és a nyúzott sarki róka, meg mi szem szájnak ingere.

Azt hiszem, most hogy sikerrel bevettük a szeretet ünnepét, mindenki visszaszivárog a bódék mögül: a bódék elé. Hogy kezdje elölről. Elvégre évzáró leckeként ideje a jövőt kémlelni. De mert a Holdra szállt ember lábnyoma – fent az égi porban – tisztábban kivehető, mint önnön kilátásaink idelent az agyontaposott sártekén, hát marad horizontnak a bódé, s annak örömei: láncfűrész, petárda, nyomjelzőlövedék meg ami ilyenkor feltétlenül szükséges. Hogy győzzünk, hogy bevegyünk minden ünnepet. Hogy bódéguljunk az életben.

(de)

Karácsonyi betörő

Tudósítónktól:

Fejedelmi ajándékot adott magának az a *kőröshegyi* betörő, aki december 25-ére virradóra hatolt be a helybéli *plébániahivatalba*, és egy kis kutatás után magáénak nyilvánította az egyházközség lemezkazettáját.

Még nem tudni, hogy a szenteste éjjelén vajon kérte-e az égiek segítségét a nehézfiú – annak ellenére, hogy odaföntről bűncselekményekre a legkevésbé sem várható áldás –, annyi azonban már bizonyos: *több mint ötmillió forinttal lett szegényebb a Balaton-parti katolikus közösség.*

Harmincezer forint készpénzt, valamint többmilliós takaréklevelet, kötvényeket vitt magával az ünnepre meg nem hívott vendég, akit most a siófoki rendőrkapitányság emberei igyekeznek nyakon csípni.

Leszámolás a Hegyalja úton

Van még egy halott...

(Folytatás az 1. oldalról)

A szemtanúk döbbenten kommentálták az eseményeket. Egyesek szerint *maffialeszámolásról* volt szó, mások az immár *szokásos* utcai lövöldözésről beszéltek.

Manapság már semmin sem lehet meglepődni... A rendőrség először arra gyanakodott, hogy valami *közlekedési affér* előzte meg a tragédiát, később azonban visszavonták ezt a feltételezést. Elképzelhetőnek tartják, hogy nézeteltérés, valamiféle leszámolás áll a háttérben, de biztosat nem állítanak. Kiderítették, hogy az áldozat *nem a saját, hanem kölcsönkért autóval* közlekedett. A Mercedesben komoly fegyverarzenált találtak: *csőre töltött pisztolyt, gázpisztolyt, szamurájkardot, boxert.* Tehát az áldozat szintén készülhetett valamire, vagy éppen leszámolástól félt...

Meghallgatták az áldozat édesanyját is, mivel együtt éltek, de semmi fontosat nem tudtak meg. Az idős nő nem foglalkozott fia ügyeivel, nem tudta, hogy kivel milyen kapcsolatban állt. Vincze Tamás nem volt vállalkozó, állítólag nem voltak kusza pénzügyei.

A rendőrség később a II. kerületben megtalálta azt az EYB-233 forgalmi rendszámú Volkswagen személygépkocsit, amelyen a gyilkos (gyilkosok?) elmenekült. Egyelőre csak azt tudják a kocsiról, hogy az utóbbi időben *több tulajdonosa* volt. Utolsó használója bizonyos *Bátorfalvi Csaba* budapesti lakos lehetett, akiről annyit sikerült kideríteni, hogy az V. kerület, Irányi utca 25. szám alatt van az állandó lakhelye. A rendőrség kéri a lakókat, hogy ha bármilyen információt tudnak róla vagy a kocsiról, jelezzék azt a 07-es telefonszámon.

Pető Zoltán, a Budapesti Rendőr-főkapitányság sajtóügyelete érdeklődésünkre azt is közölte, hogy tegnap délelőtt *újabb halottat találtak* az előbbi eset helyszínétől nem messze, a Hegyalja út folytatásában, a *Novotel szálloda* közelében. A 20 év körüli fiatalemberrel tarkólövés végzett... Azt azonban sem megerősíteni, sem cáfolni nem akarta, hogy *a két gyilkosság között összefüggés volna.* De tény, hogy mindkét eset kivégzésre utal...

Csarnai Attila

Megütközéssel fogadtuk az esti tévéhíradóban az illetékes rendőrtiszt bejelentését: a leszámolás terepe nem az utca. Sajátos érvelés. Akkor hát most merőben másfajta terepen a rendőrség következik…

A miniszter a szökevényhez

Keleti György, honvédelmi miniszter felhívásban fordult Gulyás Lajos honvédhez, aki december 20-ról 21-re virradó éjjel szökött meg alakulatától géppisztolyával. A felhívást a tárca sajtóirodája tegnap a délutáni órákban eljuttatta az MTI-hez is.

Eszerint a miniszter arra kéri a szökött honvédet, jelentkezzék a (06-60)-335-725-ös rendőrségi telefonszámon, amelyen édesanyjával és barátnőjével is kapcsolatot teremthet. Keleti György kifejtette: mind Gulyás Lajosnak, mind családjának az az érdeke, hogy a katona feladja magát, aki pedig segít neki rejtőzködni, a törvénnyel kerül szembe.

*

A BRFK FELHÍVÁSA GULYÁS LAJOSHOZ. Az elmúlt napokban többféle módon keresett kapcsolatot Önnel elkeseredett édesanyja, félreértett barátnője is. A rendőrség megajánlott Önnek egy telefonszámot, a (06-60) 335725-öt, amelyen folyamatosan várjuk a bejelentkezését, ezen a vonalon kapcsolatot teremthet édesanyjával és barátnőjével is. Itt Önnel közösen megbeszélhetjük, hogyan hagyhatná abba azt, amit december 20-ról 21-re virradó éjjel elkezdett. Azt Ön is tudja, hogy a Btk. lehetőséget biztosít az enyhébb elbírálásra.

Világgazdasági horizont

Jövőre a világgazdaságban komoly növekedésre lehet számítani, miközben alacsony lesz az infláció mértéke – állítja a Gazdasági és Társadalmi Információ és Politikaelemző Intézet (DESIPA) prognózisa. A New York-i székhelyű intézmény elemzése ugyanakkor arra is felhívja a figyelmet, hogy az idei kedvezőtlen munkanélküliségi mutatók összességében jövőre sem változnak.

A fogyasztói árak az ipari államokban jövőre csupán 2,5 százalékkal emelkednek, s mértékük az utóbbi egy évtizedben a legalacsonyabb lesz. A fejlődő országokban a világgazdaság jelenlegi fellendülési szakasza azonban még nem érezteti hatását a súlyos munkanélküliségre.

A dél-ázsiai államokban a fejlődés üteme eléri a 7 százalékot. Afrikában 2,6 százalékos növekedés várható. A kelet-európai térségben számos ország magára talál majd a többéves visszaesés után. Azokban az államokban viszont, ahol nem hajtják végre következetesen a reformokat, további visszaesésre kell számítani jövőre is.

Hasonló következtetésekre jutott a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet is az 1995-ös esztendőre készített jelentésében. Az OECD szerint Magyarországon, Bulgáriában és Romániában továbbra is csökkenni fog a gazdasági növekedés. Hazánkban a dokumentum szerint a költségvetés és a folyó fizetési mérleg hiánya idén valószínűleg eléri a bruttó hazai termék körülbelül 7 százalékát, jövőre gazdaságpolitikai szigorításra lesz szükség, és a következő két évben sem javulnak a termelési mutatók.

Közép- és Kelet-Európa országai közül Lengyelországban, Csehországban és Szlovákiában erőteljes fejlődést várnak a szakértők, mert ezek a gazdaságok már szilárd alapokon állnak. Az OECD szerint egyébként a régió számára általánosságban jók a gazdasági kilátások, mert – a világgazdaságban megindult növekedésnek köszönhetően – erőteljesen bővülnek az exportpiacok.

Mindkét nemzetközi szervezet egyetért abban is, hogy az idei 7 százalékos világkereskedelmi növekedés jövőre megismétlődik.

(szt)

KOMMENTÁR

Második figyelmeztetés

Egy nappal karácsony előtt a londoni Financial Times adott hangot a HungarHotels-eladás ügyével kapcsolatos aggodalmainak. Terjedelmesen (a lepedő nagyságú lapban öthasábos cikkben) taglalta nemcsak a szállodalánc áruba bocsátása, az ár körüli tárgyalások s az ár emelésére vonatkozó, „gyatrán elővezetett próbálkozások" részleteit, de kitért a privatizációs stratégia és az állami vagyonnal foglalkozó két hivatal összevonásából eredő zavarok elemzésére is. Végkövetkeztetésként a lap leszögezte: az eset figyelmeztet a külföldi befektetni szándékozókat, „milyen kelepcére kell felkészülniük".

A világ egyik vezető pénzügyi lapja után most itt a másik vezető lap, az amerikai Wall Street Journal hasonló témájú elemzése is. A keddi számban ismerteti az egész szállodaeladási históriát, pontosan beszámol a történtekről, számokkal illusztrálja, hogyan alakult a vételár, stb., stb. A lap szerint az, hogy *Horn Gyula* utasította az Állami Vagyonügynökséget, tárgyalja újra a szállodalánc eladását, „akár zátonyra is futtathatja a privatizációs ügyletet."

Itt tartunk most. Illetve: ott, hogy a miniszterelnök egyfelől megemlítette, nem érdekli, mit ír a Financial Times, másfelől pedig, kényszeredetten bár, elismerte, hogy az ügylet kedvezőtlen külföldi sajtóvisszhangja kedvét szegheti a befektetni szándékozóknak. Ezt múlt pénteken mondotta, s lehet, hogy azóta már azt is kijelentette: az sem érdekli, amit a Wall Street Journal ír.

Holott talán nem ártana egy kicsit odafigyelni, ha a világ két legfontosabb pénzügyi – gazdasági lapja (amelyek jól értesültségét, elemzéseik pontosságát senki, aki igazán szakember, nem vonja kétségbe) szinte egyszerre, s ennyire egybehangzóan szögezi le súlyos fenntartásait egy adott konkrét ügylettel, de az egész magyar privatizációs stratégiával kapcsolatban is. Horn voluntarista rögtönzései itthon sem mindig s mindenkinél találnak „vevőre". Csacsiság azt képzelni, hogy az ő sajátos módszerei egy mákszemnyit is befolyásolni képesek a Financial Times vagy a Wall Street Journal véleményét, vagy éppen az említett cikkek íróit, akik a lapok Budapesten dolgozó tudósítói, s mint ilyenek, nagyon is jól ismerik, ami nálunk (a nyilvánosság előtt és a kulisszák mögött) a privatizáció körül zajlik.

(takács)

Horváth Jenő, színművész és rendező 73 éves korában hosszú szenvedés után elhunyt. A színiakadémiát 1944-ben végezte el, fiatalon tanított a főiskolán, majd 1956 után több évig volt börtönben. Később szinte valamennyi magyar város színházában működött, elsősorban rendezőként. A Magyar Köztársaság érdemes művésze volt, búcsúztatása 1995. január 3-án 15 órakor lesz a Farkasréti temető ravatalozójában.

Lapgazda kerestetik

Tovább folytatódtak tegnap a megbeszélések a Mahir Rt., a Hírlapkiadó Rt. és az Állami Vagyonkezelő Rt. képviselői között arról, hogyan kerüljön vissza a Mahir Rt.-től a Hírlapkiadóhoz a Magyar Nemzet, az Expressz és az Esti Hírlap kiadási joga. Megállapodás a tárgyalófelek között nem született.

Simicska Lajos, a Mahir Rt. igazgatóságának elnöke közölte, hogy a részvénytársaság – a hatályos szerződés alapján – 1995. január 1-je után is jogának és kötelességének érzi, hogy továbbra is kiadja az említett lapokat. Emellett – közli – felszólította az ÁV Rt., illetve a Hírlapkiadó Rt. képviselőit, hogy tartózkodjanak mindenféle szerződésszegéstől. Állítása szerint ugyanis az ÁV Rt. és a Hírlapkiadó Rt. a mai napig sem fogadta el a teljes körű, egységes elszámolás alapjait, így a Mahir Rt. az eddigi tárgyalások részeredményei ellenére sem tudja elszámolását 1994. december 31-éig elkészíteni. Ezért – szögezi le – a felelősség a Hírlapkiadó Rt. és az ÁV Rt. illetékeseit terheli.

Molnár Péter, a Hírlapkiadó Rt., illetve *Domokos József*, az ÁV Rt. képviselői ezzel szemben a távirati irodához eljuttatott közleményükben kinyilvánítják: a Mahir Rt.-nek ez év december 31-éig vissza kell adnia a Hírlapkiadó Rt.-nek a Magyar Nemzet, az Expressz és az Esti Hírlap kiadói jogát, függetlenül az elszámolás konkrét állásától függetlenül. A decemberi tárgyalások során ehhez az ÁV Rt. és a Hírlapkiadó Rt. mindvégig ragaszkodott. Szerintük ugyanis a három részvénytársaság között ez év június 29-én megkötött megállapodás második pontja világosan kimondja, hogy a 1994. május 13-án kelt szerződés ez év utolsó napján megszűnik. Ebből következően pedig a Mahir Rt.-nek nemcsak kötelessége visszaadni a lapok kiadói jogát, hanem át kell adnia a lapok működtetéséhez szükséges helyiségeket is a Hírlapkiadó Rt.-nek. 1995. január 1-jétől saját állományába kívánja vonni a Magyar Nemzet, az Expressz és az Esti Hírlap dolgozóit, továbbá teljeskörűen gyakorolni e három lap kiadói jogait.

Szilágyi János, a székelyföldi Bodok község fafaragója egy remekművű székely kapuval ajándékozta meg a Heves megyei Detk községet. A kaput a település polgármesteri hivatala előtt állították fel FOTÓ: MTI – H. SZABÓ SÁNDOR

Tűnődés

Calypso-kalap

Bűbájos játékba kezdett tegnap délelőtt a Calypso Rádió. Az a kereskedelmi adó, amely történetesen éppen most ötéves, s az az adó, amelyik előszeretettel hirdeti önmagáról, hogy politikamentes. Csakhogy előfordulhat olyan eset, amidőn egy rádió bizony beleeshet saját csapdájába...

Mi volt a játék?

Kora délelőtt a főszerkesztő megkockáztatott egy – látszólag ártatlan – kérdést: Ön, mármint a hallgató, 1994-ben ki előtt emelné meg a kalapját? Kik lennének azok, akik teljesítményük alapján megérdemelnék ama bizonyos kalaplevételt. Így, ezzel indult a műsor. Hagyjuk most azt, hogy az első két-három telefonáló természetesen éppen a Calypso előtt emeli meg a kalapját, mert hogy színes, érdekes, családias, van hangulata, szóval önök remekül rádióznak.

Aztán érkezett egy felettébb meghökkentő hívás. A telefonáló a miniszterelnök előtt emeli meg a kalapját, s meg is indokolta: mindent megtett azért, hogy a mostanában oly sokat emlegetett szállodaláncot az értékén privatizálják, vagyis nem hagyta, hogy bárki is elkótyavetyélje azt – le a kalappal előtte!

Ekkor a valamelyest is tájékozott hallgató már érezte, hogy a műsor félresiklik, abba bizony beszüremlik a politika, de ezért ez az első Horndicséret még elhangozhatott. Onnantól kezdve azonban – hogy, hogy nem – hirtelenében csődöt mondtak a telefonvonalak. A műsorvezető nem győzött emiatt elnézést kérni, de a hallgató már tudta, hogy amidőn még egyszer valaki a miniszterelnök előtt szeretne kalapot emelni, az a vonal bizony meghibásodik...

Így telt hát ez a Calypso-délelőtt. Kalapot le a műsorvezető előtt! Ritka rádiós perceknek voltunk tanúi: a politika ellen „hanghibával" védekeztek.

Ez is több, mint a semmi... **(gy)**

KÖSZÖNET. A Péterffy Sándor utcai Kórház Vértranszfúziós Intézete és a felgyógyult betegek nevében megköszönöm Önöknek az egész évi áldozatkész véradásukat. Kívánok jó egészséget, eredményekben gazdag új esztendőt abban a reményben, hogy az 1995-ös évben is számíthatunk az életmentő véradásukra.

Dr. Sándor József
főorvos

KIVÁNCSI A JÖVŐJÉRE?
Hiteles horoszkóp Laár Andrástól
Hívja a 06/90 310-
telefonszámot, utána saját csillagképének számát:
ÉJJEL-NAPPAL HÍVHATÓ!
STUDIO 10" 1399 Bp. Pf. 701/251 Belföldi hívás 77 Ft+ÁFA/perc
281 KOS
282 BIKA
283 IKREK
284 RÁK
285 OROSZLÁN
286 SZŰZ
287 MÉRLEG
288 SKORPIÓ
289 NYILAS
290 BAK
291 VÍZÖNTŐ
292 HALAK

térd ismét jól szolgál

rápia neve viszko-
ogy magyarázza, az
t folyadék, az úgy-
lyadék tölti ki, ami
rdízületet, felfogja
isokat, ütődéseket.
i folyadék megvál-
e: megbetegszik –,
védő hatását kifej-
hez és mozgáskor-

olyan injekció,
nagyon hasonló
lálható egészséges
kciót hetente egy
gymást követő hé-

ten kell a térdízületi üregbe fecskendezni, de előtte el kell távolítani a beteg ízületi folyadékot. A hylan alapanyagú injekció azonnal elkezdi kifejteni „olajozó" hatását, miközben a fájdalomérzet csökken, és az ízület mozgásképessége helyreáll. A kúra hatása általában egy évig tart, utána az eljárás újra ismételhető. Előnye, hogy gyógyszerek és sebészi beavatkozás nélkül csillapítja a fájdalmat, megkönnyíti a térdízület mozgatását, hátránya, hogy a három injekció több tízezer forintba kerül, amelyet egyelőre a betegnek saját zsebből kell fizetnie, mert nincs rá társadalombiztosítási hozzájárulás. *CSGY*

másfél szaz atultetésre volt/van fedezet. De a szakmai munka, a szakemberek felkészültsége és a munkakörnyezet felveszi a versenyt a nemzetközi mezőnnyel. Ennek bizonyítéka az is, hogy Magyarország az elsők között kapcsolódott a leukémiás megbetegedések egyik legsúlyosabb fajtájának, a krónikus myeloid leukémia forradalmian új készítményének klinikai vizsgálataihoz.

A budapesti találkozón a transzplantáció kiváltására, legalábbis késleltetésére mindenképp alkalmas, a Novartis által kifejlesztett gyógyszer alkalmazásának tapasztalatait is összegezték a szakemberek. A készítmény – a részt vevő országok kimutatásai szerint – igazolta, hogy a krónikus leukémia terápiájában hatékony, de még a transzplantáció után is segít abban, hogy a megbetegedés nehogy ismét megjelenjen. Világszerte mintegy tizenötezer betegnél alkalmazzák, Magyarország egyelőre egyedi elbírálással, száztíz beteggel kapcsolódott ehhez a terápiához. *CsGy*

ıy a pikkelysömörösöknek

**(psoriasis) sok fel-
ıved egy életen át. S
tható testrészeken is
visszatetszést vált-
ért visszahúzódókká
eznek azért, amiről
ető, hogy a pikkely-
ak minden új kezet
t a megváltást.**

kifejlődésekor a bőr
olt területein a ter-
orsabban kezdenek
dni a bőrhámsejtek,
es hámlást, az alatta
dig gyulladást idéz
enyhén kiemelkedő

lésért vállalni kellett. A szteroidtartalmú készítmények mellékhatása többek között az, hogy növekszik a szervezet hajlama a fertőzésekre, az erős bőrsorvasztó hatás miatt a védőréteg elvékonyodik, vérzések alakulhatnak ki, felszívódás után károsan hatnak a mellékvesekéregre. Horváth Attila hangsúlyozza, hogy a szteroidkezelésnek folyamatosnak kell lennie, ugyanakkor ilyen szereket kockázatos egy életen át a szervezetbe

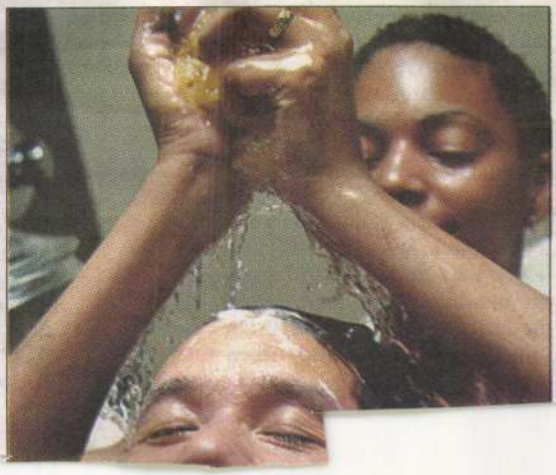

Új eladási rekord a Kieselbach Galéria aukcióján

Nyolcvanmillió forintért kelt el a Kieselbach Galéria árverésén Gulácsy Lajos egyik festménye. Ezzel a Naconxipánban hull a hó című alkotás lett az a műtárgy, amelyért a legtöbb pénzt fizették Magyarországon.

A Kieselbach Galéria aukcióján megdőlt az eddigi árverési rekord. Gulácsy Lajos Naconxipánban hull a hó című festményéért egy gyűjtő nyolcvanmillió forintot áldozott. A licit kiélezett volt. Az érdeklődést jellemzi, hogy volt olyan jelenlevő, aki hatvanmilliónál szállt be a versenybe. Oltványi-Árlinger Imre (a harmincas évek híres gyűjtője) egykori kollekciójának különleges darabja tízmillió forinttal többért kelt el, mint az eddigi rekorder, Szinyei-Merse Pál A parkban című alkotása. Gulácsy egyik fő művéről van szó, a róla írt monográfiákban és katalógusokban többször reprodukálták, és számos alkalommal ki is állították. A licit 15 millió forintról indult.

Az árverésen jól ment Kieselbachéknak, ugyanis Rippl-Rónai József Piknik a Róma-villa kertjében című festménye 42 millióért, Vaszary János Parkban című munkája 40 millióért cserélt gazdát. Az eladási toplistán mindkét alkotás az első tízben szerepel. *EG*

Gulácsy Lajos: Naconxipánban hull a hó (1910 körül) – a licit 15 millió forintról indult, nyolcvan milliónál állt meg

Fotó: MH-archív

Gulácsy Lajos
Magyar Hírlap 2002. dec. 10. 20. old.
35. évf. 287. n.

Új festményaukciós rekord

Tegnap este a Mű-Terem Galéria téli képaukcióján 95 millió forintért kelt el Gulácsy Lajos Régi instrumentumon játszó hölgy című olajképe. Ez az eddigi legmagasabb hazai festményár. *(MH)*

Gulácsy Lajos

Egy képzőművészeti gyűjteményhez nemcsak a művek, hanem ahogy a költeményhez a költő, – a hasonlat nem véletlen! – úgy a gyűjtő személye, egyénisége is hozzá tartozik.

Ott kezdem tehát, hogy néhány hónappal ezelőtt a jelen kiállítás gyűjtőjével, tulajdonosával vártunk valakire, aki szervezési hiba, vagy objektív és szubjektív körülmények miatt a remélt időben nem érkezett meg. Az időt beszélgetéssel töltöttük el, melynek végén teljes egyetértésben állapítottuk meg, hogy hálásak lehetünk a váratlanul kapott 3–4 óráért, mert az nagyon kellemesen és hasznosan telt el. Nem világ- és belpolitikáról, nem a társadalom, vagy az egyén testi-lelki betegségeiről, hanem irodalomról, képző- és építőművészetről, zenéről cseréltük eszméinket és véleményünket, továbbá gyermek és egyetemi élményeket is felidéztünk. Ismeretségünk tisztes időtartamú már, így tehát beszélgetésünk nem tartogatott különösebb meglepetést, egészen egy bizonyos eseményig. Azt tudtam, hogy a gyűjtő azon kívül, hogy szakmájának egyik jelese, igen széleskörűen kulturált, sok irányú érdeklődésű, nagy műveltségű ember. Nem tekintve most a képzőművészeti gyűjteményt, amelyről később esik szó, kulturáltságát a régi mondás: „Mutasd meg könyvtáradat, megmondom ki vagy" alapján egyetlen körbetekintéssel meg lehetett állapítani. Az ámulatra méltó mennyiségen túl a gerinc nyomatok alapján is látható volt, hogy a falak mentén körbefutó polcokon kitűnő ízléssel válogatott könyvek társaságában vannak a festmények. Az azonban egészen váratlan meglepetésként hatott, amikor a gazdag könyvtár és a rendkívüli értékű képzőművészeti gyűjtemény tulajdonosa, váratlan fordulattal, előttem addig nem ismert alkotói szférájának egy termését, egy költeményt olvasott fel. A bevezető végén olvasható a vers, azonban már itt meg kell jegyeznem, hogy teljes játékosságával, könnyed nyelvi muzsikájával az alkotó előadásában érvényesült igazán a mű.

A műgyűjtés pár évszázadának társadalmi indítékai nagyon is különbözőek. Motiválta a fejedelmi, főúri egymást tullicitáló fényűzés éppúgy, mint a tőkés tulajdonosoknak adott adókedvezmény. Az ismert magyar történelmi-társadalmi viszonyok nem kedveztek a műgyűjtésnek, éppen ezért ha egy-egy gyűjtemény mégis létrejött, azt fokozottan kell becsülnünk. Még hangsúlyosabb kell hogy legyen értékelésünk akkor, ha a gyűjteményt nem a reprezentáció, nem a vagyon feleslegének befektetése, hanem a szép szeretete, a művészettel való naponkénti találkozás vágya hozta létre. Még tovább kell, hogy fokozódjon tisztelettudásunk, elismerésünk abban az esetben, ha egy gyűjtemény egy kisváros csöndjében valósult meg. Az a gyűjtemény, melyből most három alkotó művei által, hogy étrendi hasonlattal éljek, hors d'oeuvre-t kapunk, ilyen szeretetből létre jött, ezért fokozott megbecsülést érdemlő kollekció. És még abban is kivételes, hogy míg a vidéki gyűjtemények többsége helyi jellegű, ebben az együttesben egyetlen helyi művet sem találunk.

A gyűjteményt, mint erre már utaltam, a képzőművészet által nyújtott naponta megújuló és megújító öröm, a szépségek közti létezés jó érzése hozta létre. Ezért áldozott a művek „lakótársa", tulajdonosa négy évtizeden át anyagi erőt, időt és fáradtságot. Azt azonban, hogy a gyűjtemény milyen esztétikai értékű, nemcsak az „éhe a szépnek" határozza meg, hanem a gyűjtő jó ízlése és értékítélete is.

A gyűjtemény szinte kizárólag festményekből áll és egy-két kivételtől eltekintve a magyar pikturából válogatott annak tulajdonosa. Az alkotók időbeni íve Barabás Miklóstól Barcsay Jenőig három generációt fog át. Nincs egyenlősdi a gyűjteményben, megvannak a vonzódás kristályosodási pontjai.

Számos összefoglaló és egyéni emlékkiállítás anyagát gazdagították már a gyűjtemény értékes darabjai. Mégis úgy érezzük, hogy mindennek javát három egymást követő év kiállításaiban kiemelten látni, a művészeti közvélemény, a művészettörténet számára ismertté tenni, érdemes és hasznos szolgálatot jelent. Öröm számunkra és köszönet érte, hogy mindezt a gyűjtő lehetővé tette. Ugyancsak köszönet és elismerés illeti Gyula város önkormányzatát a kiállítás feltételeinek megteremtéséért.

DÖMÖTÖR JÁNOS

Gyula Város Önkormányzata és az
Erkel Ferenc Múzeum
tisztelettel meghívja Önt és kedves ismerőseit a

NEGYVEN KÉP, HÁROM FESTŐ, EGY GYŰJTŐ

c. kiállításának megnyitójára

1993. június 4-én 16 órára,
a DÜRER TEREMBE
(Gyula, Kossuth Lajos u. 17.)

Megnyitja:
Dr. Dömötör János
művészettörténész, ny. múzeumigazgató

A kiállítás megtekinthető
1993. június 4–július 18-ig
hétfő kivételével naponta 9–17 óráig

A kiállított képek jegyzéke:

Aba-Novák Vilmos

Ivók	o. v.	99 x107 cm
Almaevő	o. v.	85 x 63 cm
A mérges Giovanni	o. v.	125 x 87 cm
Berda József	ol. falemez	88 x 68 cm
Czumpf Imre	tempera, falemez	60 x 50 cm
Ebédelő	o. papír	60 x 43 cm
Férfi portré	o. v.	100 x 90 cm
Kató asszony	o. v.	121 x 60 cm
Női portré	o. v.	41 x 29 cm
Olvasó akt	o. v.	70 x 50 cm
Okarinás	o. v.	94 x 85 cm
Önarckép	o. v.	83 x 60 cm
Öregasszony	o. v.	56 x 42 cm
Vihar Zsögöd felett	o. v.	63 x 68 cm
Erdélyi falu	ol. falemez	50 x 42 cm
Csucsai (?) táj	ol. falemez	50 x 42 cm
Házak (Zugliget?)	o. v.	44 x 62 cm
Egy lány a cirkuszból	o. v.	30 x 40 cm

Gulácsy Lajos

Álló nőalak	o. v.	60 x 45 cm
Alamizsna	o. papír	45 x 31 cm
Firenzeiek	o. v.	75 x 57 cm
Fiuportré	o. v.	68 x 56 cm
Margitsziget	o. v.	47 x 62 cm
Park	pasztell, papír	33 x 38 cm
Szerelmespár	o. papír	39 x 40 cm
Virágcsendélet	o. papír	50 x 27 cm
Firenzei táj	o. v.	40 x 50 cm
Kalapos nő	pasztell, papír	47 x 38 cm
Karnevál Velencében	o. v.	27 x 34,5 cm
Bellagioi napernyős nő	o. v.	46 x 53 cm
Erdei ház	o. v.	42 x 52 cm

Vaszary János

Leányka portré	o. v.	82 x 50 cm
Női képmás	o. v.	68 x 52 cm
Balaton	o. falemez	29 x 33 cm
Fekvő női akt	o. v.	57 x 67 cm
Tanulmány	o. v.	49 x 56 cm
Balatonparti táj	o. falemez	25 x 33 cm
Női portré (Vaszari Piri?)	o. v.	44 x 36 cm
Taorminai táj	kr., papír	24 x 32 cm
Női arcmás (Ladomerszky Margit?)	o. v.	46 x 58 cm

narratívájából*

Folytatás a 21. oldalról

Felismerésemet azonban rosszul alkalmaztam a gyakorlatban. Az volt ugyanis az elképzelésem, hogy a holokauszt cezúraomladékán, élettelen zónavidékén áthatolva, ezt a nagy törésvonalat két oldalról élettel próbálom összekötni, s egyetlen folyamattá – narratívává – újraegyesíteni. Úgy próbáltam szerkeszteni a lapot (majd a könyvkiadás témáit, címeit kiválasztani), hogy minél kevesebb szó legyen magáról a holokausztról (de azért az 1994-es évfolyamot ennek az eseménynek s ötvenedik évfordulójának szentelve), viszont annál nagyobb hangsúly essék mindarra, ami előtte történt, s legkiváltképp arra, ami utána. Ami ma, a jelen időben történik. Hiszen ez a mi dolgunk. Zsidó kultúrát csinálni: valami pozitív példára, alapra támaszkodva: ez nem lehet a holokauszt a maga borzalmával. Túl kell lépni rajta. Vagy: egyelőre, míg megerősödünk, zárójelbe kell tenni. Vonzónak, melegnek, kellemesnek: attraktívnak kell mutatkozni, hogy ügyemnek újra híveket, közönséget, folytatókat szerezhessek. A folytatás történelmének és kultúrájának. Emlékszem Ember Mária szomorú arckifejezésére, aki arról próbált hasztalan meggyőzni, hogy egy magát zsidóként meghatározó folyóiratnak illenék minden számában a holokaussztal foglalkozni.

A tantusz lassan esett le, majd egy évtizedig tartott, amikor a megtévesztő „zsidó reneszánsz" – nem kiüresedett (mert soha semmivel nem volt, nem lehetett tele) – leleplezte magát előttem. Ó, hogyan is gondolhattam, hogy két halott elem egyesítéséből élő vegetációt lehet létrehozni? Hogy a holokauszt megkerülésével vagy csak háttérbe szorításával is elbeszélhető a magyar zsidóság története. Hogy van két narratíva (amelyik előtte és amelyik utána történt), és addig-addig mondogatjuk, míg összeér a két szála, s létrejön belőle az az egy történet, ami „kezdetben volt", és aminek folytatása a mienk, amiből kiterebélyesedik a „lesz".

Nem! Nem és nem, ha oly későn, de tanulságosan is, nem! A holokauszt narratívája maga a magyar zsidó narratíva. Az összeélés illúziója és a minden ellenkező jellel, jelentéssel szemben makacs vakság elvezetett a legkegyetlenebb Auschwitz-valóságig, s erős pontot tett az elbeszélés végére. Mégpedig nem hirtelen. Százötven éve fontolgatták már a pont kitételét a narratíva másik, nem zsidó olvasatában. Körülbelül akkor határozta meg a „legnagyobb magyar" (Széchenyi István) a zsidók funkcióját ezen a helyen (földrajzi és társadalmi közegben) úgy, hogy veszedelmesnek tartotta a zsidók felszabadítását, és ezzel a – meglehet, igaz – indokkal hárította el az emancipáció megadását s a rá hivatkozó külföldi példákat: „Más, ha az angol, francia szabadítja fel őket, mert nagy tó vizét egy palack ténta még nem rontja meg, de meg a magyar levest." És egyszer csak több mint félmillió zsidó hiányzott a legközelebbi névsorolvasáson: ama kis levestársadalom majdhogynem „tiszta" lett tőlük. Az illúzió történetét mégis folytatták – a hiányzók helyett, vagy ellenükre. Ha abba lehetett volna hagyni, akkor nem az 1938-tól szaporán születő zsidótörvények (kiszántó törvények) rövid öt-hat évével, de az egységes, az 1848-as szabadságharccal induló történettel kellett volna számot vetni. Az egységes elbeszéléssel, amely egy illúzió narratívájaként írható le. És a rövid 1945–48-as periódust leszámítva, amikor egypáran egy másik történet elbeszélésébe kezdtek (jelesül épp Zsoldos Jenő, az 1848-as szabadságharc századik évfordulójára kiadott szöveggyűjtemény előszavában) – az erőszakos diktatúra, de éppúgy az önelfojtás narratívájaként is. Mindez attól egységes, hogy az illúzió-hazugság show – a félmillió hiányzó ellenére is – folytatódott.

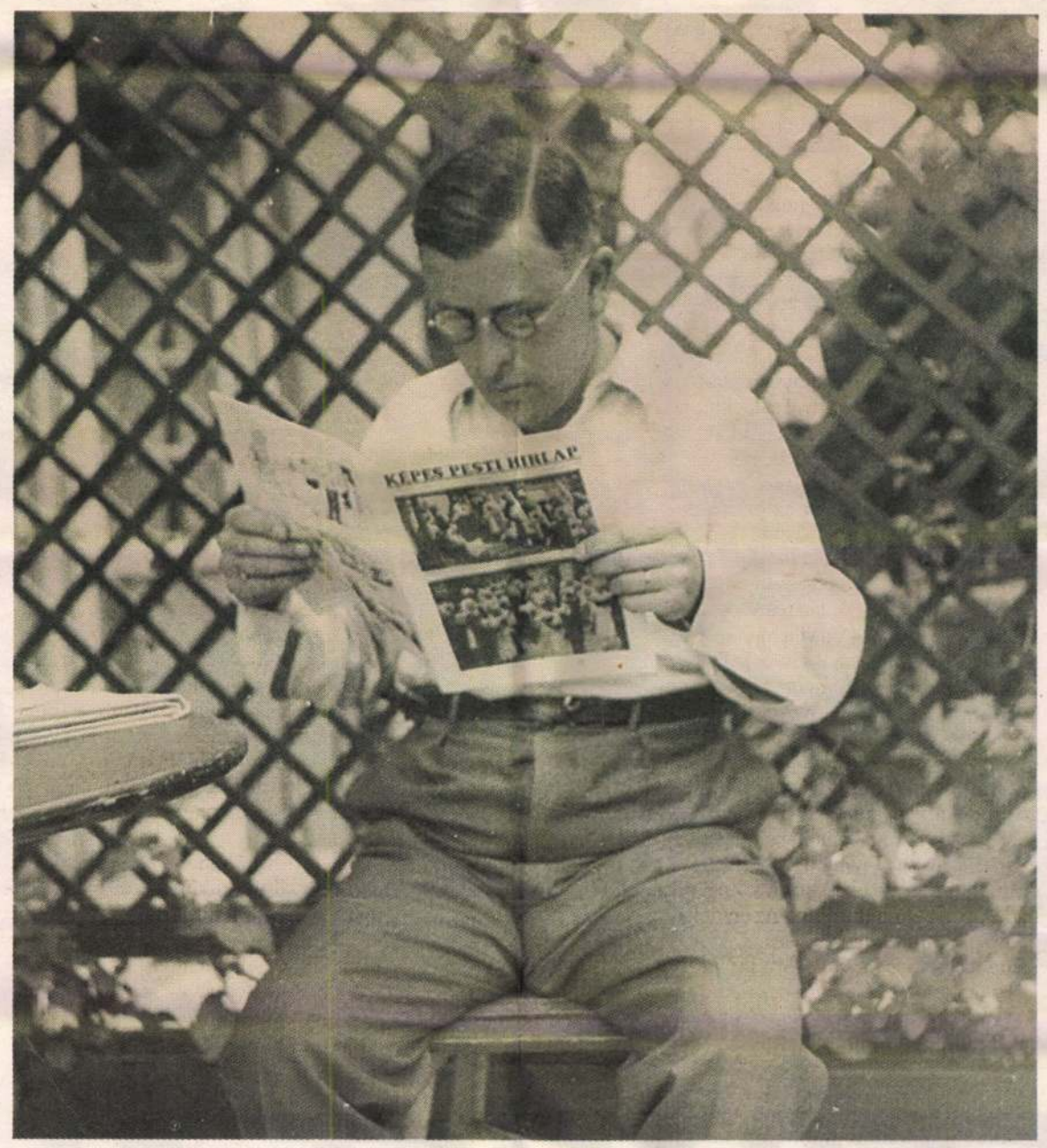

Képek a történetekből: a Wieg család [címlap], Fodor Zoltán 1936-ban, Nelli néni germekkorában a szülői házban rokonok körében [jobbra fent]

Lassan, nagyon lassan észre kellett vennem, hogy nem születik kultúra a zsidó reneszánszból, vagy abból az 1989 után ránk köszöntött szabadságból, amelynek hiányában láttam (láttuk, oly sokakkal együtt) a kultúrateremtés akadályát. Egy jelentős akadály valóban leomlott, hogy világosabban előbukkanjon mögüle a másik, az igazi akadály, nevezetesen az, hogy a holokauszt nem szívódott fel a kultúrába. A szabadság lehetővé tette volna – mint abban a Németországban, amelyik Kertész Imrét a maga történetével felfedezte, s beszélgetőpartnerül hívta az Auschwitz-szindróma elbeszéléséhez és feldolgozásához –, de mi nem beszéltük el az alaptörténetet sem. Nem kezdtük el a diskurzust, mert már a szereplők megnevezése is félelmet váltott ki. A félelem, mint tudjuk: a szabadság hiánya...

*

1997-ben felhívott a Múlt és Jövő szerkesztőségében egy hölgy, s közölte velem, hogy most jött a kárpótlási hivatalból, és úgy felidegesítette magát, hogy azonmód leírta, hogy mi történt vele „azokban az időkben". „Hacsak lehet, nem közlünk holokauszt-visszaemlékezést, tele vagyunk vele, a ma vagy a régmúlt zsidó történeteit közölnénk inkább" – feleltem. „Akkor most mit csináljak?" „És hány oldal, tessék mondani?" – hárítottam tovább. „Körülbelül hetvennyolcvan." „A Múlt és Jövő csak legfeljebb harmincoldalas kéziratokat tud közölni" – nyugodtam meg. „Akkor hiába írtam meg?" „Látatlanban nem mondhatok semmit. Hátha jobb, mint Elie Wiesel Éjszakája, én ezt a kagyló másik végéről nem tudom megmondani. Tessék elküldeni!"

Amikor Terner Kornélia kéziratát elolvastam, rögtön tudtam, hogy ez az elbeszé- ▶

Liberális író eredendő bűnei

sorsának (meg az országnak) ilyen értelmezése mennyire nem irodalmi irányzathoz,

tikai tartást sejtet, holott Cholnoky a kortársak, sőt az utókor beállításában is többnyire

„Bizony, kedves

ténetesen a jobboldali Új Nemzedék jár el így 1925 júniusában, s aztán többé a nevét

Gulácsy Lajos: Álomkép, 1903 | Régi instrumentumon játszó hölgy, 1908 [kis kép]

MEGFESTETT ÁLMOK

Méltatlanul elsikkadt egy kiállítás a tavaszi fesztivál érthető okokból túlreklámozott monstre tárlatai mellett. Igaz, rendezői is eleve intimebb hangulatúnak szánták, hiszen például Csontváry amúgy monumentális léptékű és hatású életművéből is csak a kisebb méretűeket vagy az ismeretlenebbeket válogatták össze, akárcsak Gulácsy esetében, nem is beszélve Lesznai Anna, Kozma Lajos, az Aiglon művésznevű Sassy Attila vagy Tóth Gyula jobbára eleve irodalmi illusztrációnak szánt grafikáiról. A szóban forgó rendezvény a londoni Magyar

Kulturális Intézet, valamint az Imago East-West kezdeményezésére jött létre, január végéig az ottani Freud Múzeumban láthatta az angol közönség, a Magyar Magic – Hungary in Focus egy esztendőn át tartó kulturális fesztiválja egyik ágának nyitányaként. Az Ernst Múzeum mostani, budapesti bemutatójára a losonci Novohradska Galéria mellett még Pozsonyból, a Szlovák Nemzeti Galériából is szerzett utólagos kiegészítést Keserü Katalin kurátor a fővárosi és vidéki magyar közintézményektől, privát galériáktól vagy magángyűjtőktől kölcsönzöttekhez. Az angol katalógusban a ránk nézve rendkívül hízelgő Gulácsy – az európai című eszmefuttatás olvasható Christopher Wood tollából, illetve Székács Judit tanulmánya a szabad asszociációk elemzéséről, éneklő színekről, árnyakról és festett drámákról, a magyar változatban pedig Hárdi István írt a képi kifejezésről és a tudattalanról. De mindkét kiadásban Keserü Katalin múzeumigazgató-rendező összefoglaló tanulmánya a törzsanyag a múlt század elejének másfél évtizedéről. Megfestett álmok – Mese, látomás, álom a magyar művészetben (1903–1918), ez a teljes címe a mintegy hatvan kisebb-nagyobb remekművet felvonultató tematikus kiállításnak, amely április 25-éig látható az Ernst Múzeum két termében, idevágó művészi és dokumentációs filmek vetítésével, amelyek még teljesebbé teszik az élményt, és állandóan megtöltik közönséggel a benyíló széksorait. A tárlat híre szájról szájra terjed, és szemlátomást egyre több látogatója akad. Nem csoda, hiszen a járatos műbarátok számára is akad felfedeznivaló. Például Csontváry hat képén.

Folytatás a 31. oldalon

Gulácsy Lajos

Megfestett álmok

Folytatás a 21. oldalról

A Fohászkodó öregasszony áhítatos tekintetének, fehér csipkegallérjának tisztasága a Pozsonyból kölcsönzött portrén. A Losoncról érkezett Gém halmok, vizek és felhők felett lebegő, légies „profilja", amely méltán került fel a katalógus borítójára. Bámulnivaló a Szolnokról jött, kidőlt fatörzsek fölött lépdelő Őz. Miskolcról a Mandulavirágzás, magántulajdonból a metafizikusan teátrális Visszatekintő nap Trauban, de a Budavári Palotából, a Magyar Nemzeti Galériából való Villanyvilágított fák Jajcéban sejtelmes fényhatása is, amelyen hosszasan eltűnődhetünk, hiszen nemcsak a négy napszak világítása van együtt jelen, hanem az országút is folyó tükre vagy vízesés is egyben... Gulácsytól mintegy negyven alkotás látható, a parányi ceruzavázlatoktól a nagyobb olajképekig. Ezeket többek között az Első Magyar Látványtár Alapítvány frappánsan paszpartúzott és keretezett kincseiből, pécsi és kaposvári múzeumokból válogatták, valamint magukat megnevezni nem szándékozó magántulajdonosoktól kapták kölcsön. Virágzó műkereskedelmünket pedig olyan élvonalbeli aukciósházak képviselik, mint Kieselbach Tamás külföldön is elismert és számon tartott intézménye vagy a Mű-Terem Galéria, amely nagy port kavart a közelmúltban, amikor a lappangásból előcsalogatta és sokmilliós rekordáron értékesítette az itt viszontlátható Régi instrumentumon játszó hölgy olajképét. Kinek-kinek egyéni ízlése és pillanatnyi hangulata szerint tehát bőven akadhat felfedeznivalója akár csupán a Gulácsy-életműben is. De nem lehet elmenni Lesznai Anna népmesékből ihletődött saját műmeséi és ezek matyó hímzésektől inspirált, szecessziósan virágburjánzásos illusztrációi mellett sem, amelyek legalább olyan koloritdúsak, mint amilyen dekoratívak és szimbolikusak. És akkor még ott vannak Sassy Attila („Aiglon") fekete-fehér kontrasztokban is kalligrafikusan elegáns „ópiumálmai" és ex librisei, meg Tichy Gyula hasonló jellegű, filigrán részletekben gazdag illusztrációi Egy tusosüveg meséi című albumából. Szintén szellemi meg stílusbeli rokon, az iparművészként is kiváló Kozma Lajos képciklusa az Utolsó ábrándok – Melódiák elnevezésű kötetéből... Barangoljuk be újra Gulácsy Na'Conxypanjának varázslatos birodalmát!

Wagner István

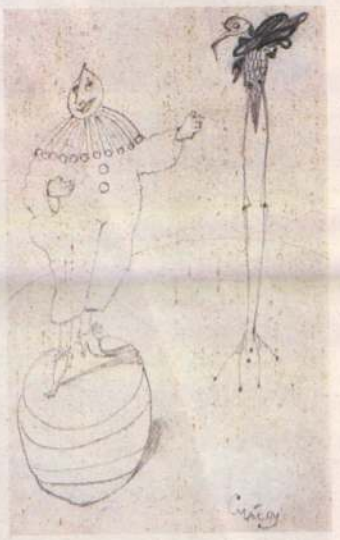

Gulácsy Lajos: Vasárnap délután Comóban, 1911–1912 [balra fent], Bohóc madárral, 1910

Csontváry Kosztka Tivadar: Visszatekintő nap Trauban, 1899

ahogy tetszik – a sci-fi visszavág

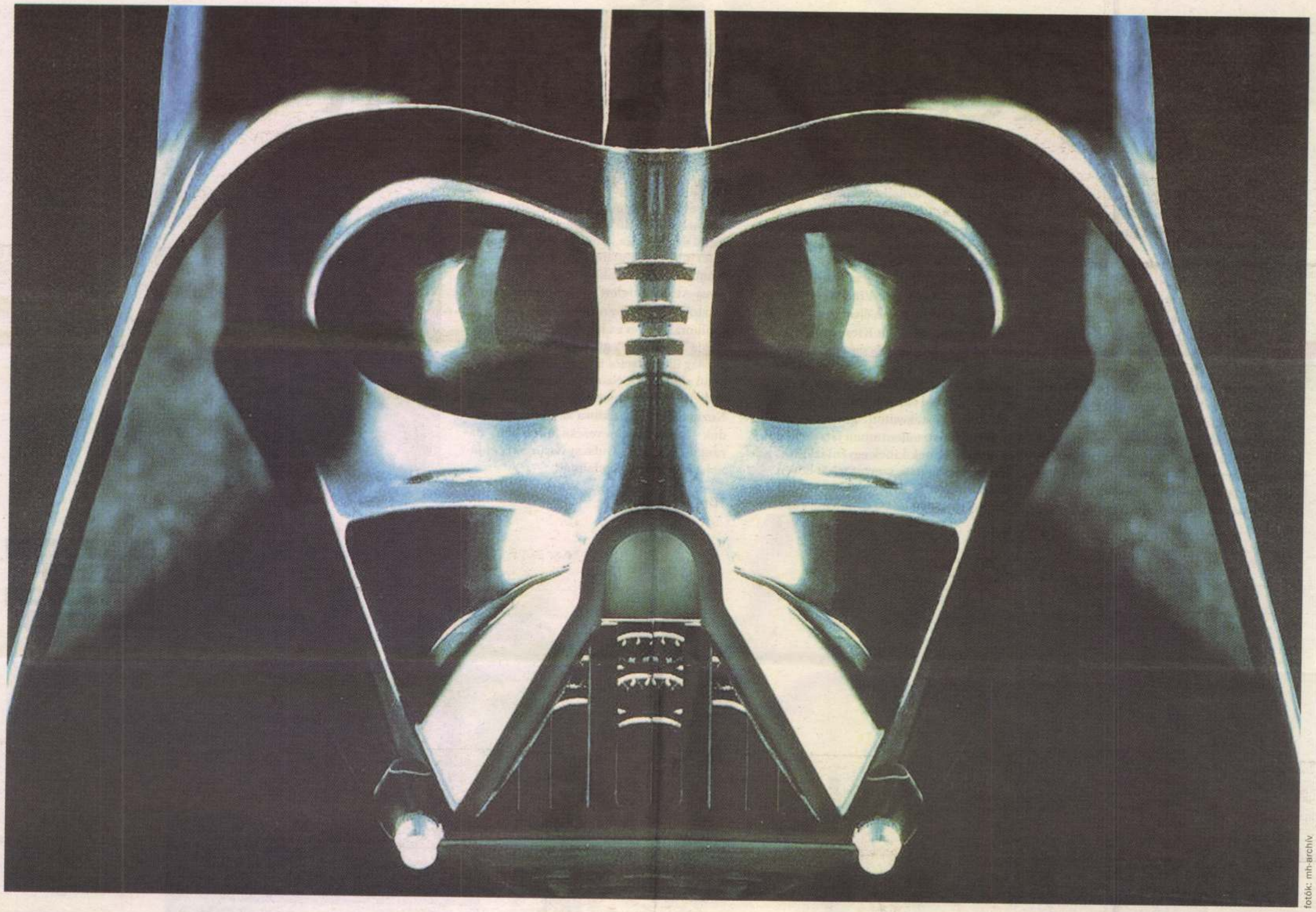

fotók: mh-archív

SÖTÉT ÉHES?

A Star Wars kétségtelenül az egyik legnépszerűbb sci-fi film a világon. Mindenki emlékszik Darth Vaderre, Yodára, Csubakkára és a többiekre. Aki szereti, az megnézte ötször. Aki nagyon szereti, tízszer látta, és még könyvben is elolvasta, aki pedig annyira be van rá indulva, hogy ezt a tulajdonságát csak a hasonló tüneteket mutató „betegekkel" együtt tudja kezelni, az belép egy Csillagok Háborúja klubba.

No, de innentől bonyolódik a helyzet, melyik klubot válassza az ember... Hiszen nem épp egyszerű história a magyar Csillagok háborúja-rajongók története. 1996-ban a Petőfi Csarnokban George Lucas filmjeinek megszállottjai klubot hoztak létre, hogy abban gátlások nélkül imádhassák a sci-fi eme gyöngyszemét. A szerfoglalkozik, ráadásul a Csillagok háborúja rajongói társadalom talán legmegbecsültebb kiadványa. A megjelenéshez megvolt a kiadó, a szerződés, csak a Lucasfilm minősítésére vártak, ami végül nem érkezett meg. Egyesek ezt az aktuális klubvezető hibájának tartották, és leváltották őt. A történetnek itt koránt sincs vége, de legyen elég annyi, hogy jó néhány Csillagok Háborúja klub létezik.

Visszatérve az elejére, tehát ha valaki szereti a filmet, sokszor megnézi. Esetleg elolvassa a könyvváltozatot is (ami ezeknél az alkotásoknál sokszor utólag, a forgatókönyvből átírva jelenik meg). Extrémebb esetben klubtag lesz. És eljár a klubrendezvényekre. De hát minden filmet jó néhányszor látott. A témában elolvasta többször is az összes cikket, és átbeszélte

játszás, lassítás, nagyítás meghozza a gyümölcsét: íme egy hiba. Erről órákig lehet beszélni.

A klubnapok börzejellege mondhatni elsődleges, és műsor is van, ekkor a legújabb rajongói filmeket vetítik le. Ezek az alkotások Star Wars-környezetben megálmodott és eljátszott történetek. Többnyire humorosak, de akadnak egész komoly, akciófilm jellegűek is. Amint azt Bodrogi Bence Pétertől megtudtam, most épp egy Csillagok háborúja bábfilmen ügyködnek. A legjelentősebb rajongói film címe Sötét oldal, 30 perces és mindössze 40 ezer forintból forgatták, és készül a folytatása is, ígérik az alkotók. Előkerülnek ilyenkor a sufniból a partvisnyelek, jedikard készül alumíniumból, fadarabokból. De kitűnő sisakot lehet varázsolni mű-

Bodrogi Bence Péter csak annyit tudott válaszolni, hogy a Sötét Nagyúr a sisakját le tudja ugyan venni, de ha megválik a maszkjától is, meghal

Episode I. magyarországi bemutatóján. Bodrogi Bence Péternek A Birodalom visszavág a kedvenc része, mégis az elsőből választott karaktert magának. Egy a film legelején a Leia hercegnő űrhajóját védő katonák közül. A klub tagságából nem mindenki jelmezes, de például van kettő Darth Vader is, rengeteg birodalmi rohamosztagos és sok más szereplő, főleg olyan, amelyiknek nem látszik az arca, mert valamilyen maszk takarja, így nem kell rá hasonlítani sem. Ennek ellenére természetesen van Luke Skywalker vagy Han Solo is, akit ráadásul nő formál meg. Yoda biztosan nincsen, mert a klubtagok magasabbak. Aki szívesen beöltözne Yodának, és a méretei is megfelelők, vagy egyszerűen érdekli a Csillagok háborújának világa, szívesen várják a klub

NÉPSZABADSÁG

könyv SZEMLE

Megjelenik minden hónap első szombatján

1995. március 4.
II. évfolyam
3. szám

Petőfi sorstervező művészete utóéletében nyilvánul meg a legzseniálisabban. Ál-Petőfik támadtak, hol itt, hol ott vélték látni, még a kínos barguzini idiotizmus is azt mutatja, hogy Petőfi több, mint költő. Jelkép ő, és nemzeti idol. Talpra magyar, és ott essem el én. Ez mind szép és dicséretes. Kis népnek nagy nemzeti hős kell. De tessenek már végre olvasni is a verseit. Meg fognak lepődni: nagy költő volt.

Petri György cikke Petőfi Sándorról a 3. oldalon

ÁPOLJUK KERTJEINK!

BRÓDY ANDRÁS

Drámát Sekszpír,

poloskát (Karinthy Frigyes szerint) Dietrichstein, kultúrát azonban az apparátus irt a legjobban.

Tán nem is szándékosan, csak mint Szaltikov-Scsedrin Tányértalpúja, aki szenderéből riadva bekapja a fülemülét; ami egyébként szájtátiság és a legnagyobb röhögség volna, ha nem volna kár minden fülemüléért. Egyre kevesebb terem, s ha netán dalolásra van érkezése, hát álljon sorba frekvenciáért.

Mindezt mérgemben és veszettül sértő szándékkal írom, azon alkalomból, hogy negyedévi fúrás-faragás, por és kosz után megnyílt az új villogó bankfiók. Vörösmarty Mihály télire PVC-be bugyolált és nagyobb népünnepélyeken ütemesen rángó villanyfüzérekkel ékített szobra megett, a költőről elnevezett központi mutatványostéren. (Lábszépségverseny, reklám, divatbemutató, óriástévé, hevimetál és vallásos térítés, mikor hogy, de mindig legalább százmegás hangerővel.)

Pedig nevezett Mihálynak már becsomagolása előtt is az volt a véleménye, hogy az emberfaj amolyan sárkányfog-vetemény. Most mit vallana? Talán megenyhíti, ha néha könyvnapot is lát maga körül, Vámos Miklóssal.

És éppen egy könyvesbolt helyét pécézték ki banknak. Szegény Gergely Rudi Dorottya utcai boltja (a Quint presszóval együtt) még az átkosban bukott el valamely hivatal telhetetlen helyigényén (mostanában éppen a privatizálást kutatták a nagyocska épületben, de azért – a kor szellemében – helyet szorítottak egy kisebb játékkaszinónak is. Perdül hát a rulett, de ebből azért senki semmilyen következtetést ne vonjon le. Mint tudjuk, a szerencse nem manipulálható, erősen őrzi a Gauss-görbét derék rendőrségünk.)

Szóval bank és rulett a nyerő, a könyv hátrébb szorul. A Lauffer cég sem postázza többé az érdekesebb kiadványokat vevőközönsége lakására, a boltot és böngészőpincéjét is hiába keresnénk a közeli Váci utcában. Bank volt már elég azelőtt is a környéken, legalább kéttucatnyi, cséndzsmani-nepper meg mint égen a csillag. El is döntöttem, hogy ki fogom rablani a bankot, ezt vagy egy másikat. Nem pisztolyvégen persze, az avítt megoldás. Karonfogva besétálok majd az igazgatóval. Már barátkozom pénzügyi körökkel. Mostan ez a módi. Mindez annál inkább ingerelheti Mihályt, mert mindig is képtelen volt hátratekinteni a Szikra, Kossuth, Állami, aztán meg Libri Kft. nevet hirdető bolt kirakatába, hogy észrevételezze az újabb poéták verselményeit. Nem volt ez patinás bolt, de azért mégiscsak volt, és ha a turisták nem vettek elég térképet és útikalauzt benne, hát megpróbálkozott műstoppolással, képek keretezésével, de még poszterek árusításával is.

Szóval ma már nincs ez a könyvkereskedés sem, csak huszonnégy órás bankszolgálat van, hogy éjjel is forgathassuk a pénzünket, ha éppen kerülközött volna. A folyószámlánkat nézegethetjük ott, ha van. Mert azért valahogy csak megnézte az arra járó, ha mást nem, a kirakatot. Mit írnak, akik még ezzel a divatjamúlt tevékenységgel foglalkoznak, ahelyett, hogy nyilatkoznának, meg tárgyalnának, meg intézkednének. Hát a közlekedési csomópontokról többnyire sikerült leintézkedni azokat a rusnya könyveket. Nagy Lajos boltja helyén is pénzt váltanak az Operettel szemben. A járókelő darab ideje már csak a földalattin ütközött könyvbe, meg szemlélődhetett, még néha vásárolt is.

De nem oda Buda. Mert, úgymond, rontja a Rákosi-kor csudás, kopaszul puritán föld alatti architektúráját a könyvárus pultja. (Nem elég jövedelmező azoknak, akik ezt, most már demokratizmussal eltelve, megítélik.) A közlekedést is zavarja, mert köztudott, hogy nem a sűrűbb járat, hanem a kevesebb pult (meg a mozgástól megkímélt lépcső) lendíti előre az életet. Most aztán már a föld alatt sincs könyv. Erre is jut a hivatali erőből. Hogy ez a csúfság megszűnjön. Emberek, akik nyilvánosan könyvet vesznek. Élvezkednek. Ocsmányság és perverzitás. Homoszexualitás. Pfuj.

Könyvtárügy és Szabó Ervin is pásszé. Míg szerte a világon optikai szállal kötik össze a könyvtárakat, a könyvek jobb és gyorsabb megtalálhatósága mián, addig itt még azt is gyorsan széttúrják, amink van, volna vagy lehetne. Mielőtt valami főnöki fecsérlés, Srí Lanka-i tanulmányút vagy légkondicionált pizsama szemet szúrna, már rég drasztikusan megkurtították vagy egészen törölték a könyvtári beszerzést.

Komoly gondjaim vannak hát azzal, ki és mi és hogyan éli túl ezt a tatárjárást. A hivatal Hencidától Boncidáig ér, fülemülét nyel és könyvet köp, s ha éppen keresztbe állna valamely miniszter, ma már azt is elkeni. Van szövetségese épp elég.

Élet és művészet között

Gulácsy Lajos: PAULINE HOLSEEL

FERENCZY

VANNAK könyvek, amelyekkel szemben akkor vagyunk igazságosak, ha nem a „színükről", hanem a „visszájukról" olvassuk őket. Ilyenkor a leírt szavak, a bemutatott élethelyzetek vagy a mondatokból kihámozható történet helyett inkább arra a kényszerre figyelünk, amely az írót írásra késztette és amely könyvének nem témája, hanem inkább éltető ereje. Vagyis a könyv helyett az írót fogjuk vallatóra. S ekkor a könyv hibáival szemben is megértőbbek tudunk lenni: a mű helyett (és mögött) az alkotó arcvonásai sejlenek föl – s a hibák, a zárványok, a kétes megoldások vagy a stiláris ügyetlenségek ettől emberivé válnak.

Ilyen könyv Gulácsy Lajos *Pauline Holseel (Cevian Dido)* című regénye, amely több mint nyolc évtizednyi lappangás után egészében most került először nyilvánosság elé, *Nagy Márta* és *Kurdy Fehér János* példás, minden igényt kielégítő kritikai szöveggondozásában. A könyvet kinyitva az ember egyből késztetést érez arra, hogy hosszú leltárt készítsen a mű ügyetlenségeiből vagy fölsorolja a fület sértő és ráadásul tolakodó nyelvi megoldatlanságait; s a modoros, néha elviselhetetlenül finomkodó, máskor émelyítő stílusát is bízvást lehetne kritizálni. Még azzal a gondolattal is el lehetne játszani, hogy talán az *Így írtok ti* egyik elkallódott részletéről van szó.

Mégis, a regény egészéből a *komolyság* is sugárzik; s bár írója minden egyes szó segítségével el akar bújni s álarcot akar ölteni, a leplezett *őszinteségnek* sem nehéz a nyomára bukkanni. A századfordulóra oly jellemző, fülledt és mégis üres regényekhez hasonlóan a szerző itt is kelleti magát; de azért mert – azoktól eltérően – *kétségbeesetten* meg is akarja szólítani az olvasót. Ezért érdemes „visszájáról" olvasni a könyvet; hátha előnyére is fordíthatóak a hibái. S talán kiderül, hogy a magakelletés és a mimózás mesterkéltség valójában a súlyos és fájdalmas elfojtás megnyilvánulása. Minimális emberismeret is elegendő, hogy rájöjjünk: aki ennyire túlzásba viszi a modorosságot s a finomkodást, az képtelen önmagával kibékülni, s fogalma sincs arról, hogy elkeseredettségén miként legyen úrrá. Még mielőtt tehát szabad utat engednék az olvasást kísérő viszolygásomnak, megpróbálok igazságos lenni. A regényt forgatva inkább arra figyelek: miért kapaszkodik úgy az olvasójába a szerző, mint egy elkényeztetett s ugyanakkor mostohán is kezelt gyerek? Miért teszi ki magát annak a veszélynek, hogy a túlfeszített, már nem is választékos, hanem finnyás stílus esetleg maga alá temeti őt? S egyáltalán: miért hadakozik annyira az élettel?

E könyvnek nem a története fontos. Sokkal inkább az erre sűrű ködként rátelepedő hangulat, amelynek egyetlen feladata, hogy az olvasót is megnyerje magának, s meggyőzze arról, hogy nincs förtelmesebb a valóságnál, s nincs nagyszerűbb a művészetnél. A századforduló egyik hatásos művészetfilozófiája cseng vissza e könyv (eléggé vértelen) dialógusaiba: Oscar Wilde vagy Maeterlinck felfogása, miszerint élet és művészet között áthidalhatatlan a szakadék. A *Salome* vagy a *Pelléas és Melisande* azonban ezt a mesterkélt ellentétet valódi tragédiává tudja fokozni. Az ember egzisztenciális elveszettségéről szól mindkét mű, s éppen azt mutatja be, amit a puszta elmélet leplezni próbál: hogy a vágyak önmaguk ellen is fordulhatnak.

Gulácsy regényéből sajnos ez a távlat hiányzik. A kábulat, a művészet okozta részegség itt a tragikus távlatok felvillantása helyett a szereplők öntetszelgésébe fullad. Vagyis éppen az nem sikerül nekik, amire törekszenek, s ezt ráadásul nem is vallják be maguknak. A szerző pedig semmilyen távolságtartásra sem hajlandó; képtelen arra, hogy bármelyik szereplőjétől megvonja rokonszenvét. Ez emberileg érthető – de a műnek nagy kárt okoz vele. Ezért hat mindegyik szereplő olyan modorosnak, mesterkéltnek, s ráadásul *neurotikusnak* is – anélkül, hogy együttérzésemet vagy megértésemet fel tudnák ébreszteni.

Annál inkább sikerül ez Gulácsynak. Hősei olyan csökönyösen nem hajlandók észrevenni, hogy az önsorsrontásnak és az önsajnálatnak az áldozatai, hogy egy idő után már nem arra ügyelek, miként rontja el az író a könyvét s hogyan nem tudja meggyőző művé formálni az anyagát, hanem inkább arra az *emberi* tragédiára figyelek, amely mindezért kárhoztatható. Felidézem a festményeit, s Dido és Lavelias gondolatai helyett inkább azon töprengek, hogy a könyvből miért hiányoznak a festmények nagy és átfogó távlatai, s hogy amit azokban sikerült kifejeznie, az itt miért fulladt kudarcba. Mert látványos ez a kudarc – de ugyanakkor mélyen emberi is. Ez ragad meg e könyvet olvasva: az élettől való visszariadásnak és meghátrálásnak a neurotikus megnyilvánulása. Hadd hangsúlyozzam: nem a szereplőké, hanem az íróé. S ekkor a stiláris hibákat, a mesterkélt gondolatokat, a giccsbe hajló finomkodásokat máris megannyi *tünetként* olvasom. A könyvet magát pedig nem annyira a szecessziós szépirodalom alkotásaival rokonítom, mint inkább egy kortárs *orvosi* könyvvel, Csáth Géza *Egy elmebeteg nő naplója* című esetleírásával. Mert esetleírás ez a könyv is; de ehhez „visszájáról" kell olvasni. Ekkor érzem magam igazságosnak, s csak így tudom ajánlani e könyvet mások figyelmébe is.

FÖLDÉNYI F. LÁSZLÓ

163 oldal, 460 Ft

Nemes bosszú

KAJÁN TIBOR RAJZA

VAJDA MIHÁLY

Hűség a reményhez

OLVASÓ*napló*

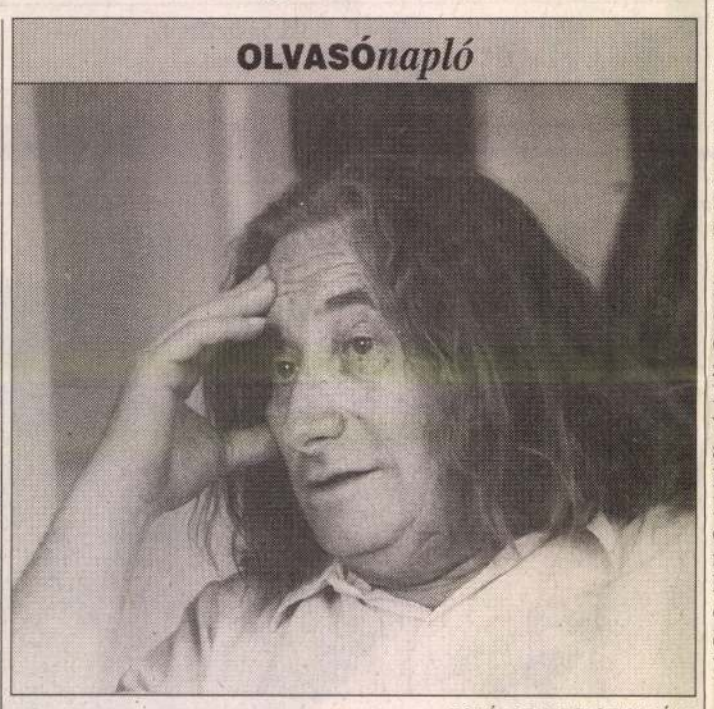

FOTÓ: SZANDELSZKY BÉLA

TATÁR GYÖRGY könyve *(Pompeji és a Titanic)* számos – és látszólag rendkívül különböző – történetet tartalmaz, melyeket itt egyetlen történetté gyúrok össze. Ennek az egyetlen történetnek azonban két oldala van. A történet ugyanis egyrészről *a történetiség története;* másrészt viszont Tatár Györggyé is, aki éveken át küszködvén a történetiség problémájával, bejár egy utat, amelynek végén *rálel a reményre.* A reményre, hogy mégsem kell feladni a történetiséget: hiszen a történetiség nem más, mint maga a remény. Ha ő most azt mondaná erre, hogy ez az, éppen ez az, amivel ő személy szerint *mindig* is tisztában volt, akkor kétségtelenül igazat kellene adnom neki. Azt, hogy a történetiséget a remény konstituálja, azt Tatár György – kétségtelen – mindig is tudta. Hogy azonban *miféle remény* az, amely a halott Istent netán életre kelti, ez Tatár itt összegyűjtött esszéiben csak attól kezdve lesz fokozatosan egyre világosabbá, ahogyan az esszéknek – előbb csupán a háttérben maradó, inkább csak epizódszereplőként megjelenő, majd egyre határozottabban középponti – hősévé *A megváltás csillaga,* illetve annak szerzője, Franz Rosenzweig lesz.

Mi az, hogy a történetiség története? Nem vagyok biztos benne, hogy maga ez a fogalom előfordul a könyvben. Ha azonban azt mondanám, hogy Tatár a történetiség elemzése kapcsán a lét történetét vagy az emberi létezés értelmes voltának történetét beszéli el, nem találnám a kulcsát a történet másik oldalához. Csakis a történetiség története körüli vívódásai, az egyre újabb és újabb nekifutások az emberi történetiség létrejöttének és modern kori veszélyeztetettsége kialakulásának tényleges megértéséhez vezethették el Tatárt Rosenzweighez. Az emberi létezés értelmes voltának története például több történetet tartalmaz, nemcsak a miénket. S azok nem feltétlenül mutatnak a megváltás csillagára. Nyilvánvaló, hogy Tatár ezt tudja, de nem érdekli. Az meg, hogy követni tudom-e őt ezen az úton, nem tartozik ide. Én most az ő történetét szeretném rekonstruálni, csakis a krónikás krónikásának szerepét vállalom magamra.

Mi volt a történetiség előtt? A mitológiai káosz – mondja Tatár egy helyen. Időtlenség. Mindennek egybemosódása. Hogy a mitológiai káoszban lehetséges-e emberi élet, azt nem tudom. Azt hiszem, nem: Tatár világképében az emberi élet értelmességének a remény a feltétele. S hogyan lenne lehetséges remény, ha nincsen idő? Ahhoz, hogy idő lehessen, mindenekelőtt jelent kell konstituálni: Tatár szebben mondja: *jelent kell alapítani.* A jelennek ki kell emelkednie a múlt tengeréből, melyet magát is – értelemszerűen – a jelen alapítása konstituál. Hogy ez pontosan „Hogyan?" történik (a „Mikor?"-nak nincsen értelme: hát a kezdetben, mindaddig ugyanis nem volt idő) arra vonatkozóan nem látom egészen egyértelműnek Tatár álláspontját: még a mitológiai állapotban?, vagy amikor a filozófia születik?, vagy talán mégiscsak a Szináj hegyén? – akkor viszont már jövő is konstituáltatik –, de ez most nem lényeges, csak szeretnék pontos krónikát írni, azért említem. Ettől kezdve *van jelen, s van* persze *múlt is.* A jelen azonban még szükségképpen defenzív. Hogy igazán van, s hogy megmarad, az távolról sem olyan biztos: a múlt tengere bármikor elboríthatja még. A jelen csak azzal válhat offenzívvé, ha már van jövő is. A jövőt meg a Kinyilatkoztatás teremti, hogy azután a Megváltásban beteljesüljön. Így születik az idő, mint előrehaladó folyamat, amely csakis *a profán és a szent feszültségterében* létezhet. Az empirikus történés, az egyszer így, egyszer úgy, a mindenféle népekkel történtek azáltal lesznek történelemmé, hogy *van a transzcendencia mint vonatkoztatási pont;* hogy a Szinájon és a Golgotán az ember találkozik Istennel. Az első jelen zártságát az ígéret törte át, amikor feltárta a jövő addig nem létező dimenzióját.

A történelmi idő megszületésétől – a történetiség megszületésétől – kezdve azután a jelen magabiztossá lesz, s megkezdi – kétséges – diadalútját: kezd ugyanis minden múltat egyre inkább a saját múltjává tenni. S *a nihilizmus kora* akkor következik be, amikor már a jelen felfalta, a saját múltjává tette az egész múltat, amivel egyszersmind értelemszerűen felszámolja a jövőt is. A matematikai természettudományok törvényei szerint működő világegyetemben, amelynek az emberi történés is része, az ember okozattá lesz (ő járt a legrosszabbul – mondja Tatár), minden járja a maga matematikai egyenletek által leírható útját: *megint nincs idő.*

Ennek a – tűrhetetlen – állapotnak nyilvánvalóan Nietzsche a nagy krónikása. „Nietzsche ezt az új-régi helyzetet a zárt horizont hiányaként jellemzi, amire pedig az életnek szüksége van." Persze Nietzsche nemcsak krónikás. Megpróbálja újrakonstruálni a történelmet. „...olyan új nézőpont kerestetik, amely az élet számára az előbbihez hasonlóan zárt horizontot teremt, de azt nem emberi és emberfeletti találkozásából meríti." – mondja Tatár. Nietzsche tudta – úgy tudja –, hogy megöltük Istent. S esze ágában sincs feltámasztani. Isten nélkül próbálja felmutatni azt az ismeretlen magaslatot, „ahonnan az egész múltat és jövőt radikálisan megváltoztató látvány, a történetiség tökéletesen új látványa lesz megpillantható." De – teszi fel Tatár a kérdést: „...hogyan lehet e találkozás látást alakító hatalmát felidézni, ha magát a találkozást el kell kerülni?" Ez után kutat a kötet Nietzsche-esszéiben éppen úgy, ahogyan *Az öröklét gyűrűjé*ben tette. Kutatásainak „végeredménye" – azt hiszem – elkeseríti. Nietzsche kudarca: a magányos hérosz dacos „Így akartam"-ja nem látszik új történelmet, nem látszik semmilyen történelmet sem alapítani. Tatár újfent meggyőződik arról, hogy a Biblia Istenével együtt meghal a történelem is, a veszteséget, Isten elvesztését nem sikerül saját tettünkké tenni; de mintha egyre kevésbé tudna beletörődni abba, hogy „ezeket a gondolatainkat a világtörténelem után jegyezgetjük". (1985-ben még nem látszott ezen elkeseredve lenni.) Elindul Heidegger felé. De megoldást ott sem lel, s – talán a teljesen rezignált legkésőbbi Heideggerrel együtt – arra a meggyőződésre jut, hogy „Isten nélkül a metafizika nem meghaladható."

És Istennel? Nem éppen a kereszténység metafizikai látásmódja – Isten, világ és ember egymásra visszavezetettsége – vezet el a nihilizmushoz? Itt Nietzschének igaza látszik lenni. S Tatár mégis – éppen magának Nietzschének, s Heideggernek a segítségével – túllép Nietzsche kereszténységkritikáján, ami egyben a heideggeri metafizika-kritika meghaladását is jelenti. A nihilizmushoz nem a metafizika, s nem is a vele – önmagát hamisan azonosító – kereszténység vezetett, hanem a metafizika igazságának és a kereszténység igazságának „egybelátása". „...a görög ontológia teológia – abban az értelemben, hogy a létezőségét leleplező legfőbb létező teológiája: a ki nem nyilatkozó Isten teológiája. ... A gondolkodásban megjelenő Isten ... azonosítása, egybelátása a bibliaival, valójában a nem nyilatkozó és a kinyilatkozó Isten azonosítása és egybelátása. A nyugati gondolkodás története ennek az egybelátásnak a története, s nem az egybelátás egyik vagy másik tagjáé."

Innen már rövid az út Rosenzweighez, akinek egyik legfontosabb gondolata Isten, világ és ember egymásra visszavezetettségének kritikája. A metafizikától megtisztított kereszténység a hitbéli, nem filozófiai kereszténység és a zsidóság együttes jelenlétének lehetőségében rejlik az el nem veszett remény. Csakis a metafizikától megtisztított kereszténység tudja feladni pozícióját, miszerint az egyház lenne Izrael egyetlen örököse, s elismerni, hogy *az örök, történelmen kívüli, de nem egyetemes zsidóság és az egyetemes, de az örök felé csak úton levő kereszténység* az egy emberiség tagjává tevő két utat jelent. „Két »nép« lakja *kibéníthetetlen barátságban* a Kertet, ugyanazt az *egy* kertet, egymás számára áchérként, másként." S mi hordozza a világban a megváltás csillagának e reményét? A soa, a holocaust. „Ha igaz az az állítás, hogy a kinyilatkoztatott vallás keletkezése az emberi létezés színterét a mítoszok hálózta természetből helyezte át a történelem Isten és a népek tetteitől hálózott színterére, akkor ez az apokalipszis volt az eddigi legnagyobb szabású kísérlet a történelem befejezésére. Egyidejűleg kísérelte meg a Biblia még élő tanúinak végérvényes elhallgattatását ...valamint – a fajelmélet mítoszában – az emberi létezés visszasüllyesztését a természetbe. ... A történelmen belüli apokalipszisek közül ez a legutóbbi volt a reményhez való hűség legsúlyosabb próbája. ... Mert a remény feladása az apokalipszis."

Ez volna a történet. *Nagyon érdemes olvasni.* (A kötetet az *Atlantisz Kiadó* adta ki.)

Versszerű versek

Kántor Péter: MENTAFŰ

PESTI SZALON

BETEGSÉG. Szorongás, nyilallás a gyomorban, vérzés vagy mi a fene, meg influenza, meg hányás, meg ami ilyenkor még lenni szokott. Tea, teák, mézzel és citrommal, keserűen. Az ágy mellett a kövön könyvek, tetejükön a Kántor Péteré. *Mentafű.* Zavarba ejtően, egyszerűségében szép cím. Jó forgatni az ember szájában a szót, mentafű. Kikászálódom az ágyból, megnézem, mi az a mentafű. Menta *(Menta Piperita és M. Crispa)* kellemes illatú növények (így, növények). Olajukat vízgőzzel való lepárlás útján vonják ki. Fertőtlenítőnek is használják. Meg van még egy kép a Révaiban, amely egy szarkalábszerű rútas kórót ábrázol, hát az a menta. Teaként (borsmenta és fodormenta), ezerjófűvel, gyermekláncgyökérrel, apró bojtorjánfűvel és bengekéreggel gyomor-, bélzavarok, epezavarok ellen. Ez utóbbi mondat pedig a fűszereskönyvből van. Vissza az ágyba.

„Fodros rózsák közt mentafű, / lehetek szívós, mint a fű." A két, hetvenes években leírt sor már a kötet címadó verséből való. Ha jól értem, Kántor is ugyanazt veszi észre a növényben, mint én a kép növényében: a szívósságot, s az egyszerűséget. A kellemes, finom illatot, s nem a sziromzat megfestettségét. Olyan-e a költészete, kellene most rákérdeznünk, melynek legfontosabbnak vélt darabjait ez a *kövér könyv* tartalmazza, mint a mentafű, azaz lehet-e a mentafüvet Kántor Péter költői öndefiníciójának tekinteni? Nem könnyen megválaszolható kérdés. A költészet nem mentafű, Kántor nem kóró. És mégis. Van itt valami a mentafű körül, ami nem hagy nyugodni.

Nyilván a természetessége. Hogy csak úgy nő, vadon, szabadon. Benne a rétben. Benne a nyelvben. Mármint a költészet. A Kántor Péteré. Kihívó, ahogy kirívó természetességgel tenyészik irodalmunkban. Egészen közel a beszédhez, a mindennapos nyelvhasználathoz. Fodros rózsákhoz kissé szürke, de az illata, de az illata! Az teljesen más.

Nem manipulált beszéd, és nem manipulál. Nem nyelvtörmelék és nem romantikus jelmeztár. Néha leplezetlenül káromkodás, beszólás, kiszólás, közben meg irodalom és filozófia, meg illúzió és allúzió, akár csak az Orbán Ottóé. (Látom őket magam előtt, a két költőt, amint épp prózarovatot szerkesztenek egy hajdani Kortárs-szerkesztőségben, a kép sarkai kezdenek lassan besárgulni...)

A természetességgel persze csínján kéne bánnunk, hiszen költőnk egyáltalán nem a természet kócos vadvirága, hanem túlfinomult elme és pallérozott alkotó. Az például külön tudománya, hogy természetesen tud versben (is) beszélni. Rafinált egyben, aki sokat tud hatásról és visszahatásról – így akár megengedheti magának azt is, hogy egyszerű legyen. De hát az egyszerűséghez (természetességhez?) legkevesebb baromi felkészültségre és tudásra (jártasságra) van szükség. Tudjuk, kísértjük. Ahhoz meg egyenesen irigylésre méltó készség szükségeltetik, hogy a legapróbb témából is vers íródjék, nem felgerjesztett, s persze nem is jelentéktelen. Első pillantásra talán még elvéthető. Néha a másodikra is. Azután kis szívtáji szégyen.

Ez utóbbi balanszírozás határozza meg (talán) Kántor Péter válogatott kötetének az igazi értékét. (Nyilván sok egyéb más.) Az egybegyűjtés és a rostálás után minden megkapja benne a maga súlyát és jelentőségét, vers, ciklus, ív, Kavicstól az Új versekig. Ahogy idők során a versek szerzője is a magyar költészetben. Súlyt, ívet és jelentőséget. Huszonöt esztendő súlya és nehézsége. Illata. Huszonöt esztendő hatalom. A Pesti Szalon Könyvkiadó most eladja. Hamarosan kiderül, kinek.

Nyugodt, szép kézírással a maga tervezte borítón s a gerincen a név, a cím. Szerzőnk szépen ír. És nem ideges az ideges korban sem. Miért? És miért nem? Amit a legjobban szeretek ebben a költészetben az, hogy használja a nyelvet. Szeretem figyelni, ahogyan használja a nyelvet; (a)hogy meri használni. Manapság a nyelvet elsősorban próbára tenni akarják, gyötörni szeretik a költők. Nem használják – hanem kihasználják. Ez sokszor a hozzá való hiábavaló viszonyukról árulkodik. A lírai költészet megmosolyogtatik, s még jó, ha csak megmosolyogtatik. Kántor nem mond le a líraiság lehetőségéről – sem. *„Valahogy mégis emlékeztet a hó a hóra."* Ironikus, vagány (magány), de esendő, a könyv utolsó ciklusában nosztalgiázó, érzelmes, törékeny. (Körül)járja a maga világát, álmodozva, zsebre dugott kézzel, fütyörészve, míg egyszer csak majd hátba vágja valaki, és arra emlékezteti, hogy övé a világ. *„Az egész kurva világ! Szingaléz!"* S jó ezt hallani, így, ilyenkor, amikor már *„pakol a nyár".*

ZALÁN TIBOR

357 oldal, 480 Ft

Mennyei földönfutó

SZIVERI JÁNOS MINDEN VERSE

KORTÁRS

FIATALON halt meg, de befejezett életművet hagyott hátra. Ez olyan érték, amit csak a rendkívüli tehetségek képesek felmutatni. Az első verseskötete 1977-ben látott napvilágot, az utolsó 1990-ben. Mindössze tizenhárom esztendő állt rendelkezésére, hogy megfogalmazza azt a pannon drámát, ami a peremvidéken játszódik le. Szellemiségét, költői világát a nyolcvanas évek határozták meg, költészetének alakulástörténete és személyes sorsa is eltér magyarországi nemzedéktársaitól. Nem a puha kádárizmus, hanem a kábult hazugságokkal feldíszített, az életveszélybe tántorgó poszttitoizmus volt a meghatározó erő. Amikor magyarországi nemzedéktársai betörtek a modernizmusba, vagy azon is túlra indultak, Sziverinek görcsösen ragaszkodva hozzá, búcsúzni kellett tőle. Alapvető költői attitűdje világélménye Petriére emlékeztet, csakhogy nem rendelkezik azzal a kemény filozofikus holdudvarral, hiszen itt még annyi fény sem akadt, hogy ez a holdudvar kirajzolódjon; a sötétben játszódik le minden, nem lehet zuhogó nyílzáport figyelni, halálos lehet akár egyetlenegy nyílvessző is, amelyről nem tudni, honnan jön.

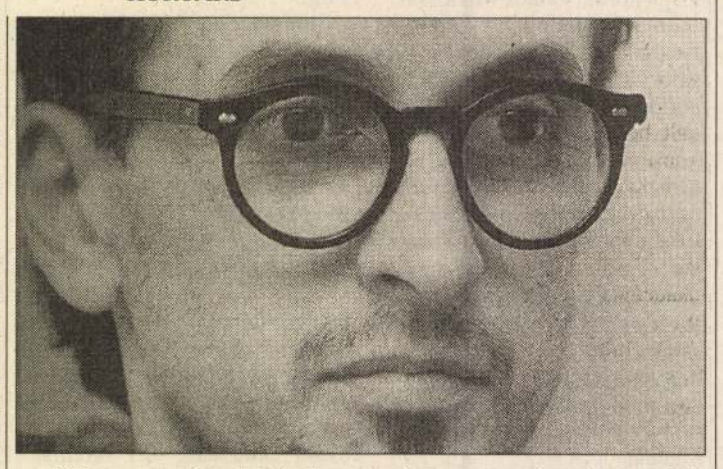

Sziveri fájdalmas pontot tett egyféle neobarokk modernizmus történetére, amely a jugoszláviai magyar költészetben annyi értékes eredményt szült. Vége lett a szómágiának, elapadt a játékos energia, az irónia. Az élet változatos kérdései egyetlenegy pontba sűrűsödnek össze, ezért többé nem lehetett kikerülni semmit. Ebben az időben a Vajdaságban szinte rejtetten, a margón születtek meg a radikálisan rossz közérzet művei, hiszen még az irodalmi modernizmus sem tudta elfogadni, hogy léte váratlanul egzisztenciális kérdéssé alakult át. A modernség még mindig a friss szellőket akarta érzékelni, amikor a mélyben már viharok dúltak. A világ durván leegyszerűsödött.

Sziveri versei ezt az egyetlen alapvető létélményt fejezték ki: a modernitásból való véres és durva kifordulást, kihullást, kitántorgást. De ezt a fordulatot sem a magyar, sem a jugoszláviai magyar kritika nem érzékelte kellőképpen. Az előző azért, mert már másfelé kellett néznie, az utóbbi pedig azért, mert nárcisztikus módon nem tudott másfelé tekinteni.

Emiatt – és nem csak politikai okokból – volt a Vajdaságban Sziveri mellőzött, meg nem értett, az irodalomból kiszorított költő. Környezetében csak kevesen ismerték fel, hogy megváltozott az irodalmi diskurzus jellege.

Kísértetiessé vált a világ. Felismerhetetlenné, hamissá vált, amely szüntelenül el akarta sikkasztani a pár év múlva bekövetkező tragikus végkifejletet. Egyik ilyen jellemző villanásáról Sziveri János nyilatkozott a debreceni Alföldben. Már mindenhonnan kiüldözték, még egy titkári-kifutói állást sem kaphatott Újvidéken. Így került Szabadkára Ljubisa Ristic színházába dramaturgnak. Egy nap telefonon keresték Risticet, azt követelték tőle, hogy azonnal bocsássa el Szeverit, mert különben hajszát indítanak a színháza ellen. Ristic felhangosította a telefonbeszélgetést. Sziveri ott ült mellette. Ristic nemet mondott. Erről a pillanatról nyilatkozott Sziveri az Alföldnek. A nemre emlékezett vissza, hálával. Azért, mert ő tudta, hogy mit jelent majd a kampány, hiszen átélte azt a saját bőrén. Ezzel nem lehetett szembeszállni, azért lett földönfutó. De mégsem teljesen az. Élete utolsó napjáig kitartott Ristic mellett, a szabadkai színház dramaturgja volt, majd háziszerzője lett. Ott is maradt státusban élete végéig. Ez maradt az egyetlen hely a Vajdaságban, ahol még íróként létezhetett. Az utolsó, a zágrábi Vjesniknek adott interjújában, halálos betegen azt sajnálja, hogy nem tudja megírni a harmadik drámáját, amit Risticnek megígért.

Tanúja voltam a költő által felidézett telefonbeszélgetésnek. Sziveri tekintetéből kiolvastam, hogy nem vigasztalta az, hogy megőrizte az állását. Csak a mennyei földönfutó képes ilyen nagylelkűen tudomásul venni, hogy nincs helye sehol a világban. Belegyökerezni a hely hiányába, jut eszembe Simone Weil. Sziveri János versei erről a hatalmas lehetőségről tanúskodnak.

VÉGEL LÁSZLÓ

343 oldal, 699 Ft

KÖNYVES EMBEREK

Filep Tamás Gusztáv

Igen fiatalon föltűnt az irodalomban, de nem a „berkekben", hanem a vándorutakon. Országhatárokon sűrűn átkelve térképezte föl a kelet-közép-európai szellemiséget. Nem volt se vagabundus, se garabonciás, ám ha letelepedett az idősebbek asztalához, egy-két kancsó bor mellé, mindig szembeszökött alapos műveltsége, vitakészsége, dinamizmusa. 1961. augusztus 3-án született; az utóbbi másfél évtized során progresszív szerkesztőségekben, szakmai műhelyekben tevékenykedett.

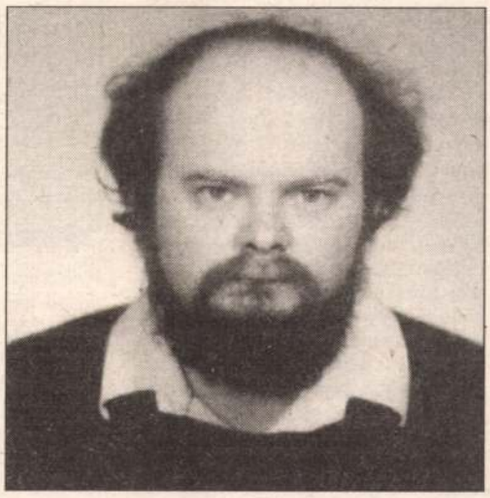

● Mennyiben véled találónak azt a jellemzést, mely szerint te elsősorban a szomszédos országok magyarságának irodalmában járatos író, gyakorlatias készségekkel is megáldott literátor, könyv- és folyóirat-szerkesztő vagy?

– Valóban volt egy időszak, amikor kizárólag a kisebbségi magyar irodalmakkal foglalkoztam. Ezzel azonban csupán – kényszerű vagy praktikus megfontolásokból – a magyarság egészének történelme, sorsa iránti érdeklődésemet szűkítettem, tárgyiasítottam. Az én világom, kutatási területem az összmagyar eszmetörténet.

● Milyen szakaszánál tart ez a kutatás?

– Jegyzeteket, esszéket, kisebb portrévázlatokat tartalmazó, 1993-as kötetem, *Az ellenállás vize* után most újra szeretném egybegyűjteni írásaimat. A ciklusos építkezés valószínűleg élhelyre állítaná korosztályom nemzetfogalmát, a hagyományos ideológiákhoz való viszonyát, és az 1989 körüli társadalmi fordulatban való részvételének kérdését. Van-e közös programunk? – ezt szellemtörténeti közelítésben szeretném vizsgálni.

● Létezik ez a közös program?

– Valószínűleg nem. A programalkotáshoz mindig szükséges nagy horderejű történelmi esemény szerepét a szocialista világrendszer fölbomlása, ezen belül a magyarországi fordulat elvileg betölthetné.Kérdés, mennyire tudatosítjuk ezt.

● A további ciklusok?

– A határon túli magyarsághoz, az ottani magyar szellemi elithez való viszonyulást portrékba igyekszem foglalni. Egy középiskolai tankönyv a két világháború közötti, a kisebbségi magyarságról szóló fejezetét írva érzékeltem: nincs egységesen alkalmazható módszer például a szlovákiai és a romániai viszonyok megközelítésére. Ez metodikai következményekkel, tennivalókkal jár az elemzésben.

Újabb ciklus kerekedne a történelmi arcképekből. Korábban többek közt Bölöni Farkas Sándorról, Bethlen Miklósról írtam. Most, folytatva a sort, olyan személyekről és törekvésekről, akiknél és amelyekben a polgárosodás és a népiség nem állt ellentétben egymással. Ehhez kapcsolódik, hogy – szerintem – politikai hisztériáink részben a népi mozgalom hibás megítéléséből erednek, többszörösen is. jellemző például, ahogy a sajtó rendszeresen összekeveri a *népnemzeti* (vagyis etnikai jellegű, a nemzetfogalmat szűkítő) és a *népi-nemzeti* (szociológiai jellegű, a nemzetfogalmat a jogok felé tágító) kifejezést. Ez lenne a negyedik kérdéskör, az ötödik pedig szomszédosan az: miért képviselik rosszul ideológusaink az eszméiket (a jó eszméiket is)? Antall József, Bíró Zoltán, Tamás Gáspár Miklós, Elek István és mások szövegeit próbálom fogalmilag és grammatikailag is földolgozni: mit is akartak mondani, és mit mondanak? Minderre még legalább másfél év kell.

● Volt-e odahaza olyan könyvtáratok, amely éppen ezekbe az irányokba mozdított?

– Volt. Református lelkész apai nagyapám nagyszámú német, angol, holland kötetet is tartalmazó bibliotékája ugyan megsemmisült, amikor kihányták a hadikórházzá lett parókia udvarára. Apám is elvesztette első könyvtárát (1952-ben, az egyházak államosításának „utózöngéjeként"), és a másodikat is (1955-ben, amikor tanintézményből hirtelen kiegészítő parancsnoksággá lett a munkahelye). Gyerekkoromban azonban már szépen haladt az újragyűjtéssel, az ismételt könyvtárépítéssel. Magam nagykamaszként, az erdélyi csatangolásokra rákapva az akkor leginkább lehetséges, kínálkozó irányból, az irodalom felől cserkésztem be a történelmi és szociológiai tényeket. A személyes élmények, tapasztalatok és következtetések csapódtak le azokban az írásaimban, melyeket kritikáknak is szoktak nevezni, bár szerintem ezek esztétikai megfontolásokat hasznosító recenziók és esszétanulmányok. 1989 után az irodalom szép, mégis szűkebb köréből átléphettem a társadalmitörténelmi folyamatok teljességének sodrába. Ezt diktálta a forduló világ – meg az is, hogy hirtelen sok időm lett, ugyanis elütött egy autó. Volt időm töprengeni a nemzedékemről, és e nemzedék kedvezőtlen, sőt kiábrándító helyzettudatáról.

● Van különösen kedves könyved?

– Mivel hirtelenjében egyet sem tudok említeni, bizonyára nincs. Ha mégis, akkor a Gyulai Pál által gondozott, tizenhárom kötetes Kemény Zsigmond-sorozatot említhetem. Dankanits Ádámmal (az 1977. március 4-én, a bukaresti földrengéskor meghalt művelődéstörténésszel) értek egyet. Ő mondogatta: nem a könyv maga, hanem a funkcionalitása számít. Ha ő kézbe vette Bod Péter írói lexikonát, ez az általa is elismerten becses, kivételes szellemi teljesítmény nem mondott neki annyit, mint egy hevenyészve magyarra fordított francia kompiláció valamely nagy marhavészről. Utóbbi vagy százezer embert kergetett éhhalálba, más járványokat okozott, földúlta a korszakot. A történelem nem pusztán az Apáczaik intellektuális és erkölcsi produktumából táplálkozik. Az is történelem, ha óránként hajdan legföljebb hat kilométert lehetett megtenni; hogy az információk nem áramlottak, és így tovább.

● Ragaszkodsz a könyveidhez?

– Módjával. Szívesen adok kölcsön könyvet, és elviselem, ha „ottfelejtődik" a kölcsönvevőnél. Nem kell díszként a mi polcunkon állnia annak a könyvnek, amelyiknek más több és jobb hasznát veheti. Amióta erősen szakosodom a gyűjtésben, ezt még inkább így gondolom. Nagyjából nyolcezer kötetes könyvtáram – könyvtárunk – apám lakásában található, de őt, s ekként a könyvtárat is, naponta fölkeresem. Sajnos, a könyvtár újabban már alig növekszik. Két leánygyermek szerény keresetű apjaként mértéktartásra intettem magam ebben a fényűzésben. Harmincnégy éves értelmiségiként, irodalmárként egyszerűen nincs pénzem könyvekre. Szerencse a bajban, hogy a három kötetre tervezett *Peéry Rezső*-kiadás, illetve *Szvatkó Pál* írásainak válogatása úgyis beparancsolt a könyvtárba.

● E két filológiai munka közül melyiknek nagyobb a visszhangja?

– A szociáldemokrata színezetű Peéry életművében gyűlt föl a súlyosabb anyag, de a Szvatkó-könyvnek intenzívebb a fogadtatása. Ő magyar ellenzéki pártideológusnak számított Csehszlovákiában. 1938-ban költözött át Budapestre. A háborúból való kilépést szorgalmazó cikkét Hitler Horthy előtt is meglobogtatta: ebben (is) ürügyet talált a megszállásra. Az elhurcolt, majd 1945 után már keveset alkotó Szvatkó pályája derékba tört. Peéry életműve beleforrt az erős emigrációs esszéirodalomba.

● Mikor hallgatott el benned a költő, az író?

– A líra, a próza számomra tévedés volt. Esszét, tanulmányt szeretnék írni, amely a fogalmi nyelvet is őrzi! Erre az is sarkall, hogy számot vessek a nemzedékemmel, az eddigi teljesítményünkkel. A mi generációnk értelmetlennek látta – a nyolcvanas években – a kompromisszumot. Bár az 1986 és 1988 között általam is szerkesztett *ef-Lapok* a KISZ kiadásában jelent meg, ott sem kellett megalkuvónak lenni. Én például nem is voltam KISZ-tag. Manapság viszont különféle táborok és csoportok versengve igyekszenek bizonyítani, mennyiben volt kompromisszumra kész, túl hajlékony és engedékeny a *másik* csoport...

Filep Tamás Gusztáv visszaszedelődzködik a pulóverjébe, és indul: két ajtóval, hárommal odább is régi barátok várják. Viszi magával a formálódó kötet tervét, gondolatait. Viszi a könyvekkel, jegyzetekkel teli vaskos aktatáskáját. S visz benne azért egy monodrámát is, amelyet épp az imént mutatott meg...

Tarján Tamás

Peéry Rezső:
A végzet bábjátéka
Válogatta:
Filep Tamás Gusztáv és Tóth László.
Kalligram. (Pozsony.)
469 oldal, fűzve kb. 400 Ft.

Szvatkó Pál:
A változás élménye
Válogatta:
Filep Tamás Gusztáv
és G. Kovács László.
Kalligram. (Pozsony.)
340 oldal, fűzve kb. 400 Ft.

Szelíd hattyúk

Pearl S. Buck:
Keleti szél, nyugati szél
Fordította: Zigány Árpád.
Magyar Könyvklub.
215 oldal, kötve kb. 400 Ft.

Akinek olvasói emlékei öt-hat évtizedre nyúlnak vissza, vagy könyvtárában őrzi a harmincas évek irodalmi sikereinek egykori kiadásait, az bizonyosan számon tartja *John Sedges*, illetve *Pearl Sydenstricker* műveit. Nem a szerző előbbi, írói álnevén és nem is az utóbbi, családi néven, hanem *Pearl S. Buck* alkotásaiként. A fiatalabbakat persze e hármas névválaszték mindenestül hidegen hagyja. Sem az írónő maga, sem kínai utánzatú betűkkel ékeskedő könyvcímlapjai, e jellegzetes kötetek nem mondanak sokat az utókornak. Különösen nem az ezredvégnek, mely ha a kínai asszonyok nemzedékeinek nehéz és különös életére kíváncsi, akkor Jung Chang nálunk is nagy közelmúltbeli sikert aratott, tán harminc nyelvre is lefordított *Vadhattyúk* című regényes krónikáját forgatja. S az irodalmárokon kívül ki tudná, hogy az 1892. június 26-án született és huszonkét éve, 1973. március 6-án elhunyt Pearl S. Buck – a döntést hozó testület nem ritka tévedéseinek egyikeként – 1938-ban megkapta az irodalmi Nobel-díjat?

A tévedés azért nem volt égbekiáltó. A Kínában szolgáló amerikai misszionárius család leánya nemcsak hazájából, de a sokat utazó ember európai műveltségével is szemlélte a Keletet, s fiatalkori tapasztalatait kínai tárgyú alkotásain kívül politikai tevékenységében, az *East and West* gondolat hirdetésében, a faji megkülönböztetés elleni harcban is kamatoztatta. A Nobel-díj előtt is érte már megtisztelő tévedés: 1932-ben a Pulitzer-díj.

A békítő, összehangoló szándék *Keleti szél, nyugati szél* című, kevésbé ismert könyvéből is kicsendül. Hősnői, minden bátorságukkal és realitásérzékükkel együtt, szelíd hattyúk. A szép, törékeny, a modernizálódástól vissza nem riadó főalak, Kuj-lan is az. Bár nagy lelki és életvitelbeli nehézségek árán, de összebékülnek a sorsokban a kultúrkörök. A séma nagyjából az: áldozzunk hat napot az egyiknek, és egy napot, a szív ünnepét a másiknak. Pearl Buck minden problémát éles szemmel lát, ám rögvest kicsinyíti is a dilemmákat. A „kínaias" *Testvérem* megszólítás gyakorisága a békülésvágyat, a lefelé kerekítés – csak az utolsó oldalakon is: kis ágy, kis kert, a kisded kis keze – az elsimítást szolgálja. A szeretett férfi nagyvonalú, intelligens, segítőkész. Az „ellenfél" konok, erős – és levagy meggyőzhető.

A mese, a stílus, a mondanivaló ma már aligha korszerű – irodalmi és történelmi emlék inkább. De kétségtelenül erkölcsi értéket, intellektuális megértést sugall: a külön világ, a más világ iránti bizalmat.

(ian)

Gobelin

Egy-egy epikus mű utóéletét „a regény regényének" is szokás nevezni, célozva az alakulás-, befogadás- és hatástörténet állomásaira. Gulácsy Lajos *Pauline Holseel* című regénye nem regény. De van regénye, sőt csak regénye van: utóélete, pótlólagos keletkezéstörténete. Hiszen nem is készült el soha, maga a festőművész-szerző nem ezen a címen, hanem egy másik szereplőjére, Didóra való utalással tartotta számon. S főként: a mű, melyet örömmel tartunk kezünkben, *Nagy Márta* és *Kurdy Fehér János* parádés filológiai detektívmunkáját, beleérző regényszövő készségét dicséri. A vázlatokból, előzményekből egy lehetséges könyvet, terjedelemre és cselekményre is vékonyka „regényt" állítottak össze. Ez az írásmű – mint azt a századelő helyesírási szokásait tükröző idegen szavak még tipográfiai hangulatukkal is sugallják – „tud olyan hatalmas suggestív erővel bírni", annyi „haragosan durczás grimasszal", „kedves, szórakoztató hunczutsággal" ékeskedni, hogy bevonulhasson a magyar irodalmi múlt különlegességei közé. A finom ecsetvonásokkal dolgozó „hangulatregény" persze nem kelhet versenyre a vele nagyjából egy időben íródott remekekkel, melyek a századnak nekilendülő folyóirat, a *Nyugat* sodrában keletkeztek, Móricz, Krúdy, Tersánszky tollán formálódtak örökbecsűvé. Bármily érdekes, szép – és az illusztrációkkal együtt még csiszoltabb, ékszerszerű – könyv hagyta el a Ferenczy Kiadó műhelyét, az 1882. október 12-én született, és hatvanhárom esztendővel ezelőtt, 1932. február 21-én, elborult elmével végső nyugovóra tért Gulácsy Lajos *Nakonxi-pán* festőzsenije marad. Írói talentumáról mindig is susogtak művészeti berkekben. Kár lenne most azt csicseregni, hogy a betűnek is zsenije.

Ecsetvonásokat mondtunk, de a *Pauline Holseel* inkább gobelin, aminthogy az V. fejezetnek ez is a címe, s benne egy gobelin „raffinált díszként" „intimus jelleggel ruházta föl a színpadot". A Gulácsy szőttecsomózta-hímezte regényes falkárpit „a kicsinyes földi szenvedélyeken" túllépő közeljövő szeszélyesen és naivul gyönyörködtető, fénysuhogásos képe, lengeteg figurákkal, akik közül az egyik „jól fölszörpintett a moscato spummantiból", a másiknak „kezében a fehér camella lassan hervadt", a harmadik „a forró hús tapintása, melyben fiatalos vágyak csatáztak". Itália, szívszerelem, melankólia, sötét ragyogás... Vérbeli színházi regény, csak hát nem regény.

A közeljövőt Gulácsy Lajos úgy 1920 tájára álmodta. Nem csupán egy nagy háború tépte ki a világból „a Holnap ideáljait". Mennyire örvendhetne a jelen is, ha azt remélhetné a tíz esztendő múlva esedékes holnaptól, hogy „Teljesen szakít a mai elvekkel és irányító törekvéseivel azoknak a fórumoknak, melyek ma a hatalom, pénz és hit jegyében uralkodnak és törvényeket szabnak elénk..."

(paál)

Gulácsy Lajos:
Pauline Holseel
Ferenczy Könyvkiadó.
161 oldal, kötve 460 Ft.

John Updike:
Bízzál bennem
Elbeszélések.
Európa.
335 oldal, kötve 480 Ft.

Apadó életek

1960-tól közel tíz regénye jelent meg magyarul a jelenleg hatvanas éveit taposó John Updike-nak; novelláskötete csak egy, *(Ilyen boldog se voltam)*, de az is remek. Újabb válogatott elbeszéléseinek művészi minősége sem alábbvaló, ámde az életminőség, amelyet bennük változatlan szuggesztivitással fölidéz és ábrázol, kevés kivétellel hervasztóbb hatást kelt a régebbi rövidprózákénál.

A rezignáltság oka egyszerű: ő is öregszik, s mivel azelőtt sem volt hajlandó kegyes csalásokkal derűsebbé manipulálni műveit, most sem optimistább a korosztályánál. Sőt időnként riasztó tárgyilagosságával még fenyegetőbb eseményeket vetít előre, mint amilyenek a hozzá hasonló helyzetű férfiakkal (ritkábban nőkkel) megtörténhetnek.

Elég szaporán elhulló mellékalakjain kívül nem sok főszereplőjét hagyja eltávozni a szemünk előtt – ez a néhány halál is elég a maradandó lidércnyomáshoz. Közülük *Az emberölés* aránylag elviselhető. Bár haldoklóról szól, nekünk nem az ő sorsával kell azonosulnunk, hanem fiatal utódjáéval, akinek vigasztalódására bőven marad remény. A *Mennyből az angyal* vonzó főhősnőjének csöndes pusztulása azért torokszorongatóbb, mert előtte megismerhetjük szinte minden gondolatát s lelki békével fogadott hanyatlása valódi űrt hagy maga után. A „központi halottat" bemutató írások közül – banális kontrasztja miatt – a *Pókerparti* veszi el tökéletesen az embertől a maradék életkedvét. Pedig az egész csak annyi, hogy valaki – miután az orvosok kimondták rá a végítéletet – utoljára leül partnereivel és... veszít.

Kevésbé borúsak vagy rémítőek családi viszonyokat feltáró művei. Engedi, hogy elszabaduljon bennük jól ismert kesernyés iróniája. Némileg ellensúlyozza azt a kétségbeejtő széthullást és elmagányosulást, ami óhatatlanul eléri mindazokat a férjeket, feleségeket, barátokat, ismerősöket, akik gyanútlanul és öntudatlanul csak hagyják, hogy a romboló évek tanulság és pardon nélkül elszálljanak a fejük felett.

Vannak aztán elképesztő bravúrdarabok a fölzaklató, fájdalmasan katartikus gyűjteményben. A pontos leírás kényes műfajában alighanem verhetetlen *A város* – egy hirtelen vakbéloperáció története, a szenvedő alany szemszögéből, aki a kórházon kívül semmit sem lát a településből, mégis úgy érzi: örök emlékkel gazdagodott. Elmesélve ugyancsak semmiség a *Szabadulás* cselekménye: egy korábban unottan zsémbelődő házaspár ügyesen együttműködve kiszabadítja kocsiját a hótorlaszból, így szerezve önmagának *csaknem* boldog pillanatot. *A tárca* című bánatosan szatirikus karcolat 65 esztendős főhősének is örülnie kellene, amikor előkerül kedvenc brifkója, melynek többhetes lappangásába *majdnem* belerokkan.

Ez a *majdnem* viszont a mostani – konkrétabban a *Nyúlszív* utáni – Updike-nál roppant tünékeny és esetleges.

Iszlai Zoltán

GULÁCSY Lajos

N. Horváth Lajos: Újabb Gulácsy-emlék némi elvajzolással? = Uj Aurora, 1985, 2, 127-128.

konzisztóló Gulácsy Lajos ciklusa
Uj Aurora 1984/3.

MAGYAR TUDOMÁNYÓS A

LIBRARY OF THE HUNGARIAN ACADE

Mészáros József
vezérigazgató

KULTURA Külkereskedelmi Vállalat

B u d a p e s t

Kedves Vezérigaz

1991. február 26.-i hálóza
az igéret, hogy a folyóirat-rendel
lesz.

TIT Tárlatvezetés.

nov. 10.
9.30 óta
15 — " —

Gulácsy Lajos

festőművész (1882-1932).

Vezető: Krunák Emese.

Magyar Nemzeti Galéria

1985 nov. 10.

beszélni arról is, aki nagyon közel volt hozzánk, akivel nagyon tudunk azonosulni; önmagunkról szólni egyetemes érvénnyel: ehhez kell az igazi egyéniség, ehhez kell valami még ennél is több. Kell-e mondanom, hogy Mészöly Miklósról beszélek? Az ő esszéi, rövid feljegyzései pontosan ennek-ezeknek felelnek meg: mind-mind a fentieknek.

Bármikor és bárhol kinyitható könyv: forgatni kell, ismerkedni vele, mondatokra rácsodálkozni, együtt lélegezni a szavakkal. Ilyen értelemben is teljes, egységes, ugyanakkor részleteiben élő. A véletlenben kell bízni, amikor fellapozzuk, hiszen „Ki mondhatja el, hogy maga dönt, noha senki más nem dönthet helyette?"; biztosak lehetünk abban, hogy Mészöly kötete mindig éppen a megfelelő helyen nyílik ki. Mert *rettenetesen* nekünk szól. (*Jelenkor Kiadó*)

PETŐCZ ANDRÁS

Gulácsy Lajos: A virágünnep vége

Születéséről című írásában Gulácsy felidézi gyermekkora legkorábbi emlékeit: fiúcskákat, leánykákat kék és piros ruhácskáikban a játszótéren, az elsuhanó velocipédet, magas nyergében tarka sapkás fiatalúrral, a pesti hőstenortól, az őszerestől tanult első szót: handlééé – a gyerek és felnőtt idiotizmusát egyforma szarkazmussal ábrázoló Mühlbeck-rajzokat szentképpé alakítja a meghatottság, a visszavágyakozás áhítata; ha mesevilág is Gulácsyé, tragikus, mert kétségbeesésből született mása, pótléka az elveszettnek, s a felszabadult örömöt fájdalmasan nélkülözi. Rég volt szomorúbb olvasmányom, másodjára is megrendített. (Gulácsy írásaiból Szíj Béla már közölt válogatást monográfiájában. *A virágünnep vége*-t a belső címlapon *Összegyűjtött írások*nak titulálja a kiadó, a túloldalon viszont közli: Válogatta és szerkesztette Szabadi Judit. Az utóbbit higgyük el, mert hiányzik a kötetből a Szíj könyvében olvasható regénytöredék, *Az áruló*, amelynek kivált tartalomjegyzéke (témavázlata) érdekes és sokat sejtető; a *Prae Tartalommutató*-ja is Szentkuthy főművei közé tartozik.)

Gulácsy kamaszkorától depressziós volt, később minden bizonnyal skizofrén, ám betegen is példája az okos őrültnek. Jól tette a szerkesztő – a kronológia hiányában sem csinálhatott mást –, hogy különválasztotta művészeti írásait és irodalmi kísérleteit. Elválaszthatatlanok, szervesen összetartozók ugyan, mégis érdemes külön vizslatni egyiket is, másikat is. *A kedves tanulóévek* – a jelzőt v.ö. a ruhácskákkal, a velocipéddel – című, a szövegből kiolvashatóan 1912-ben írt dolgozatában dogmatikusoknak, divatfiknak az ezredfordulón sem felfogható megállapításokat tesz: „Nagyon kaszárnya szaga lett az utóbbi években a forradalmi művészetnek . . . a vörösposztó lengetés helyett inkább csinálom tovább az én nagyon szerény ügyeimet . . . nem tudtam századom jelszavait annyira túlságosan kultiválni . . ." Izgató kérdések, a válasszal a művészettörténet adós, akár a kronológiával. Mit nevezett forradalminak? Ismerte jól a szimbolizmust, dekadenciát, preraffaelitákat, szecessziót – minden nevén –, de tudott-e kubizmusról, futurizmusról? Mindenesetre az elsők közt döbbent rá, hogy az iskoláénál, izmusénál fontosabb a magáé. (Nem a Derain-ek meghátrálásáról van szó itt!) Egy másik írásában viszont minden avantgard jelszavát vallja: „Eddig alkottunk, most rombolni vagyunk hivatottak . . ." S helyesbíti a korábban Raffaellónak adományozott halhatatlan jelzőt, a tízesbe lőtt szóval csinosnak nevezi, Leonardo, Sarto, Tiziano mögé utasítja. (Olvasta Ruskint, aki a Mengs-eknek isteni mester vatikáni arabeszkjeit „mesterkélt, émelygős sületlenségnek" minősítette? Pontosan érzékelte, csak leltározója volt a reneszánsznak, akiből a neki legfontosabb, az egyéniség ereje és varázsa és bensőségessége éppúgy hiányzott – mint Friedell példájával – a tükörből.) A modernet, mert lelke és érzékenysége vibrálóbb, esszenciálisabb, többre tartja Gulácsy a reneszánsznál, kár, hogy igazára a preraffaeliták, a valóban igazolók közül az egy Gauguin nevét sorolja bizonyítékként. (Bár nem tagadja, Leonardo stb. nagyobb művész volt náluk.) Még mindig megszívlelendők ilyen megállapításai – „Jobban érdekel a hogyan, mint a mi . . . a valóság unott, mint ezek a kópiák, hol mindenről beszámol a festő . . . a semmi és a középszer alig különbözik egymástól . . ." –, felfedezése, hogy a művészet elsősorban önmagáról szól, a tanulság, miszerint a modern epigonja új Akadémiához hordja a követ.

Bizony több lépéssel járt Gulácsy a kor magyar művészetszemlélete előtt. Amikor kijelentette, hogy Kernstok ledöfte az impresszionizmust, rögtön hozzátette: „A Benczúr-kör halálos mérget rejt magában" – akár később a Gresham-kör –, mégis Benczúr „ment tovább".

Elég bátor volt értelmetlen szavakat szólni – Na'Conxypán-i szótár –, Bumburin varázsló versét Weöres sem szégyellte volna. Látomásait a teremtett valóság valódi helyett igaz részletei hitelesítik, a fantázia rafináltsága keveredik bennük ösztönösen, ám tudatosan adagolva a vallomáshitelű tényközlés egyszerűségével. Ha összehasonlítjuk a műnek természetesen ezerszer különb festményt, a *Na'Conxypánban hull a hó*-t s *A kepleenstohli ház* alábbi részletét, nem azt sajnáljuk, hogy a festmény kuriózum maradt a magyar művészetben – Gulácsyt folytatni nem, csak utánozni lehetett volna –, inkább, hogy máig nem akad hazai író, aki ilyesfajta ötletekkel játszadozna (az „ismeretlen" Tardos Tibort kivéve): „Hatszáz macskát fogtak be egy szemetesládába, s azzal hajtanak végig a korzón, mikor a Billingstanlhontonvell kioszk a legélénkebb. Ugyancsak ők alapították a kutyasintér egyesületet. – Napokban volt a sintérek díszfelvonulása, hol Tikkertonék ezer kutyát szabadítottak fel a rabszolgaságból, és szabad választójoggal felruházott polgárokká tették őket.

Na'Conxypanban különben külön kutyanegyed van, hol azok külön kultúrát és életet folytatnak, mely még meglehetősen primitív ugyan, de a mienknél mindenestre fejlettebb. Még a kutyáknak vallásuk is van. Micsoda elmaradottság . . ." Sci-fi, utópiává emelve, belelopva a mítosz szimbólumrendszere, mesébe rejtett létmagyarázata, mit sem törődve műfajokkal, mindavval, amivel a bölcsészhallgatók napjait keserítik, jóllehet a posztmodern – már ha van – mind a meghatározásokat, mind a különbségeket meghaladta. Gulácsy nem is tudott róluk. Cevian Dido című regénytöredéke elé „benső lényegét" magyarázó előszót írt. Jókorát lendítene a magyar regény állapotán, ha valaki Gulácsy ars poeticája szellemében ép és egész művet írna végre (Molnár Miklós?): „Társadalmunkban ez a regény képviseli a jövő napok, a „Holnap" ideálját. Teljesen szakít a mai elvekkel és irányító törekvéseivel azoknak a fórumoknak, melyek ma hatalom, pénz és hit jegyében uralkodnak és törvényeket szabnak elénk . . . A forrás teljesen ment minden vonatkozástól, minden eddig megjelent irodalmi terméktől. Így nincs históriája vagy témája sem ennek a műnek . . . Nem akar sem javítani, sem újítani . . . Olyan, mint egy hatalmas fa, melynek csak virágos vázát és dús termését élvezzük, gyökere nem a földbe verődött, hanem egy más, ennél termékenyítőbb ősanyagba . . ." (Felesleges mondani, nem talajgyökérre, őstalajra gondolt.)

Leltárba kellene szedni a képein és írásaiban megfestett, megírt kosztümöket; pszichoanalitikus talán kiderítené, kik voltak azok a különös lények, akiket összefoglalón Gulácsy Lajos néven ismerünk. Írásai erotikus részleteiből benső életének s általában az emberének borzongató árnyoldalaira vetül fény; néhol mintha megsejtette volna, amit Sade márki vagy Krúdy tudott: vigasztalanul kevés jut, de azért is aránytalanul nagy árat kell fizetni.

Állítólag – talán Genthonnál olvastam? – főleg/csak ponyvát olvasott. (Picasso szintén, bár az *Übü király*t is tudta kívülről.) Kétlem, bár a ponyva is más volt, mint ma, s Octave Mirabeau is különb, mint az egyre kurvuló könyvkiadásunk szülte szexsorozatok, s az *Éjfél* című antológia íróit sem pótolják a MISz sci-fi szakosztályának tagjai. Gulácsy korai és szörnyű pusztulásával irodalmunk éppúgy kevesebb lett, mint festészetünk. Írásai híradások a modern egy kivételes lehetőségéről, amit a magyar próza – talán nem önszántából – elmulasztott.

SÍK CSABA

ZENE

Koltai Tamás: Az Opera-per

„Förtelmesen jó" – így értékelte Konrád azokat a sajátos étkeket, amelyeket nagybátyjával fogyasztott csütörtöki találkozásaikkor. Nem kell ahhoz kipróbálni a főtt sonkát tejszínnel, a sósperecet áfonyával vagy a cseresznyés lepényt angol mustárral, hogy megismerjük Ringelhuth úr ízlését, fantáziáját Kästner Május 35. című regényében. Ugyanígy nem kell énekesnek-karmesternek-rendezőnek lenni, sőt, muzsikusnak sem, hogy felmérjük a *Szabad Tér Kiadó*nál megjelent kötet jelentőségét. „Förtelmesen jó", éspedig azért, mert egyszerre több szálon tartja ébren az olvasó figyelmét, érdeklődését. Az OLVASÓét, aki operarajongó, ugyanúgy, mint azét, aki nem érti, minek ez a több évtizedes „felhajtás" e műfaj körül – és mindenkiét, aki e két szélsőséges helyzet között bárhol foglal helyet.

Akinek szilárd, megalapozott véleménye van, beszélgetőpartnere kérdéseire magamagát adja, voltaképpen bármely kérdést jól felhasználja, hogy arról beszéljen, *őt* hol szorítja a cipő. Másként: mindenkinek vannak „vezérhangyái", fixa ideái, mániái – ki hogy nevezi őket. Végighallgatni valakit: lehet tanulságos, ha jelentős formátumú személyiségről van szó – mégis, a felkeltett érdeklődés aktivizálja a hallgatót, kérdezni szeretne, vitatkozni, gyorsítani vagy lassítani a gondolatmenetet, néha megállítani egy időre, hogy utolérhessük alkalmi tanítónkat. Olvasmány esetében ez utóbbi nem jelent problémát – de az előbbiek? Ez teszi pótolha-

tatlan és helyettesíthetetlen műfajjá az interjút, amikor a kérdező helyettünk „dolgozik", helyettünk készül fel a beszélgetésre, s okulásunkra présel ki a szakemberből definíciókat, állásfoglalást, személyes véleményt.

Huszonnégy beszélgetést tartalmaz ez a kötet az operajátszásról, olyanokat, amelyek során Koltai Tamás megkérdezett hazai és külföldi komponistákat, karmestereket, rendezőket s nem utolsósorban: énekeseket. Ezek az interjúk a *Muzsika* című folyóiratban láttak napvilágot 1983 és 1988 között. Egy-egy folyóiratban egy interjút könnyen átlapozunk, önmagában talán nem is minden interjúalany vonzó. Mert az olvasó személyesen érdekelt akar lenni: arról akar tudni, arra kíváncsi, akit „ismer", lett légyen az ismertség szintje bármilyen felületes is. A „nagy név" önmagában kevéssé vonzó, hajlamosak vagyunk arra, hogy elkönyveljük: érti a szakmáját, mestere, netán művésze a munkájának – s annyi! De amikor a különböző személyektől kapott információk bonyolult viszonylatokba rendeződnek, amikor két nagy név homlokegyenest másképp válaszolja meg ugyanazt a kérdést, akkor élettel telik meg a papír, átlényegül egyfajta keresztrejtvénnyé, amihez nem szükségeltetik megelőző tudásanyag (sem a tárgyi ismeretek, sem az élmények szintjén), csupán érdeklődés és figyelem. Az eredmény: az olvasó „aktivizálása", szellemi gazdagítása. Fáradtságmentes tanulási lehetőség.

A külön-külön megjelent interjúkhoz képest minőségi többletet ad a kötet, amely – értelemszerűen – nem egyvégtében olvasandó. Megvallom, gondosan beosztottam a margót, hogy a széljegyzetek kiférjenek . . . Többszöri elolvasás után pedig külön öröm a nézetek ütköztetése. (Hasonló örömmel Varga Bálint András köteteit szoktam forgatni e műfajban!) Az interjúk nagy vonalakban megjelenésük sorrendjét követik, a sorrendcserék kivétel nélkül indokoltak. Például Szokolay Sándor „Az opera megújulásáról" címet viselő beszélgetésének végén, kompozíciós terveiről szólva Marton Évát említi, aki szívesen énekelné egy új Szokolay-opera címszerepét – utána máris olvashatjuk Koltai Tamás beszélgetését Marton Évával. Hasonlóképp gondos tervezésre vall, hogy Melis György és Samuel Ramey után szerepel záróbeszélgetésként a Nyeszterenkótól kért – s kapott – interjú, mely címével is szép kicsengést ad a kötetnek: „Az opera a legdemokratikusabb műfaj"

A kötet egyúttal inspirációt ad az opera-hallgatáshoz és operaelőadások megtekintéséhez. Bizonyára mindenki talál számára ismerős produkcióról említést – és az ilyen „talált élmények" ajándékok, örömforrások. E tekintetben aktuális a könyvben olvasható legtöbb vélemény, megjegyzés: a Ljubimov-féle Don Giovanni még látható az Operaházban, s aki eddig nem olvasta el a rendező nevét a plakáton, pótolni fogja korábbi mulasztását. Merthogy van „hasonlítási alapja", viszonyítási lehetősége. És lásson bármilyen előadást, az olvasottak szempontokat kínálnak, amelyek segítségével – legalábbis önmaga számára – megfogalmazhatja, miért tetszett vagy éppen nem tetszett egy előadás, egy szereplő, netán egy mű. Ponnelle és Patané időközben elhunyt; produkcióik élnek, s a szavak segítségével talán megfoghatóbban közelíthetünk hozzájuk. Egy személyes élmény: sokadszor hallgattam meg az Operaházban Verdi Falstaffját, amikor megdöbbenve láttam: Patané nemcsak hogy kotta nélkül dirigálja a művet, hanem arra is képes, hogy például az énekesek hosszú hangjait „leintse", tehát kölcsönös egymásra-figyeléssel hozta létre a hangzó csodát. Aki „ilyen", az joggal állíthatja, hogy „az első ember: a karmester". És állításait – hasonló korábbi élmények birtokában – jogosan hihetem el!

Aki korábban nem járt operába, késztetést kap: észrevehető-e, lemérhető-e, amiről a beszélgetések résztvevői szólnak? És aki a fővárosban szerezte operás-műveltségét, belátja: a televíziós közvetítések és a videofelvételek lehetőségével is élni kell. A külföldi eredmények ismeretének hiányában nem értékelhetők a hazai törekvések-szándékok. Néha éppen a szélsőséges produkciók interpretálása figyelmeztet: minden megmagyarázható, jó esetben pedig meg is érthető – még akkor is, ha valaki nem tudja az adott megoldást elfogadni.

Az is nagyon érdekes, hogy néha egy kérdés egész gondolatsort beindít, egy-egy felvetett ötlet, kategória lehetőséget kínál már-már „ars poetica" jellegű vallomásokra. Az Operaházban is megmutatkozó értékzavar kapcsán sajátos jelenségre mutat rá Fodor Géza (s ami még fontosabb, interpretálja is azt): „Érdemes az egész beszélgetéssorozatot megfigyelni egy bizonyos szempontból. A hazaiak és a külföldiek hozzászólása teljesen különböző szférában zajlik. Egy Ponnelle vagy egy Brook egészen más dimenziókban gondolkodik a műfajról, a műfaj aktuális problémáiról, mint azok, akik idehaza szólnak hozzá. (. . .) Egy Magyarországon élő művésznek nincsenek meg . . . a feltételei. Amikor a pluralizmusról beszélünk mint követendő dologról, ez nagyon szép jelszó, de ahhoz, hogy megvalósuljon, szükség van egy kultúrára. (. . .) Ebben a szituációban nem lehet szintézisről beszélni, mert mindenből, amit szintézisnek szánnak, csak kompromisszumok lesznek. (. . .) nálunk nagyon könnyű arról beszélni, hogy mit szeret a közönség, és mi az, ami nem kell a közönségnek. De tudnunk kell, hogy Magyarországon a közönségnek sejtelme sincs arról, milyen lehetőségek vannak ebben a műfajban." Keserű igazság, de jó tudni; és ha többen tudják, talán majd tesznek is – megfelelő helyen, megfelelő lépéseket – a műfaj gyümölcsözőbb, szebb jövőjéért.

Ez a kötet kevesebb is és több is a „nyersanyag"-interjúk összegénél. A hiányérzetet az okozza, hogy nincsenek képek a könyvben. Tudom, így is bátor vállalkozás volt a megjelentetése – de talán a különbözetet, a többletköltséget megérte volna a beszélgetőpartnerek és produktumaik néhány fotója.

A többlet nem olvasható ki a könyvből. Koltai Tamás szerényen Muzsika-interjúkra hivatkozik, de – miként nem tünteti fel azt sem, hogy mely évfolyam mely számában található egyik-másik beszélgetés – elhallgatja, hogy nem mechanikus szöveg-átvételről van szó. A Götz Friedrichhel folytatott beszélgetés ezúttal sokkal terjedelmesebb, érdemben többet mondó! Más esetekben is találni átfogalmazott-átfésült mondatot, konzekvensebb a betűtípushasználat is. Mindezzel együtt komolyabbnak, súlyosabbnak tartom ezt a könyvet, semmint hogy megjelenhetne jegyzetanyag nélkül. Legalább olyan esetben érdemes lett volna kiegészíteni a korábban megjelenteket, amikor nyilvánvalóan felébred az olvasó kíváncsisága. Például a nyilvánvaló ellentmondásra Vámos László és Peter Brook állítása között (18. és 93. oldal). Vajon kapott-e felkérést Brooktól Blum Tamás, visszautasította-e, s tényleg, ki terjeszti ezt a „tündérmesét"? Ez a szál ma még csak elvarratlan – később örökre megfejthetetlen marad. Több alkalommal olvasunk hivatkozást „egy magyar kritikusra", „tanulmányra" vonatkozóan. Az előbeszédben az ilyesmi természetes, interjúban is „elmegy". A kötet viszont a kíváncsiságon túl őszinte érdeklődést is ébreszt!

Érdekes és örvendetes módon ezúttal nem sokat munkálkodott a nyomda ördöge; egyetlenegy értelemzavaró (egyszersmind nyilvánvaló) betűhibát találtam: Siegfried nem büntetlenül, hanem bűntelenül válik bűnössé (179. oldal).

A kötet érdekes és értékes olvasnivaló, túl azon, hogy a 80-as évek operajátszásáról történeti értékű korképet ad. És ha néha forgatnunk is kell közben az idegen szavak szótárát, a mondandó pontos megértése: megéri! (*Szabad Tér Kiadó*)

FITTLER KATALIN

A Gebrider Moischele jiddis folklóregyüttes Budapesten

Kétarcú világ a jiddis dalok világa. Ami a zenei anyagot illeti: a szinte kizárólagos moll-tonalitás, az édes, már-már túlérett dallamok, a rubato (tehát hangulati okokból lelelassított) előadásmód, a refrénes szerkezet, a fergeteges begyorsítások az embert az olcsó, hatásvadász kuplékra, kávéházi, sőt kocsmai dalokra emlékeztetik. Némelyik jiddis dal olyan, mintha egyszerre hallanánk a legkommerszebb magyarnótát, orosz műdalt és „etwas orientalisches" von Kálmán Imre.

Mindezt azonban megváltja a nyelv – a héberrel teletűzdelt, szlávosan torokhangú, mégis szánalmasan német nyelv: a jiddis. „Mir hobn opgegessen di schabessdike wetschere" – írja Sólem Aléchem, a jiddis irodalom klasszikusa, és ugye érted, kedves olvasó: „megettük a szombati (azaz péntek esti!) vacsorát". A jiddis dalokat a nyelv, tehát a valódi jiddis szókincs, nyelvtan és artikuláció teszi hitelessé, őszintévé, megszenvedett folklórrá. Ezért fontos, hogy akik ma a jiddis dalkincs felélesztésén fáradoznak, valóban autentikus nyelven szólaltassák meg a számokat, s ne egyszerűen német kiejtéssel olvassák ki az előttük fekvő lejegyzett szövegeket.

A Budapesten most első ízben bemutatkozott jiddis népzenei trió, a Gebrider Moischele példásan autentikus volt, mind a hangszerelést, mind az előadásmódot, mind pedig a kiejtést-szövegmondást illetően. Ez annál is méltánylandóbb, mivel a muzsikusok Ausztria legnyugatibb csücskéből, a zsidó hagyományokkal nem rendelkező Vorarlbergből érkeztek, s mint a közönség kérdéseire válaszolva elmondták: nem zsidók, a jiddis zenével, nyelvvel, kultúrával felnőttként, lemezekről ismerkedtek meg.

A Gebrider Moischele az Osztrák Kulturális Intézet jóvoltából két napig vendégeskedett Budapesten. Április 29-én az ELTE aulájában adtak koncertet, 30-án délután pedig zenés beszélgetést tartottak az ELTE Tanári Klubjában. Mindkét eseményen feltűnően népes közönség volt, a nagyon fiataloktól a nagyon idősekig. A műsor távolról sem volt olyan könnyed, mint azt várni lehetett volna: az együttes – jóllehet adott egyet-egyet a közismert „slágerekből", mint a *Tum-balalajke* vagy a megindítóan szép *Donaj, donaj (Dos kelbl)* – anyagát a kevésbé édeskés, kevésbé fülbemászó, de épp ezért a mai hallgatónak érdekesebb és meggyőzőbb dalok közül választotta. Műsoruk sokban közös a két ismertebb német hátterű jiddis folklóregyüttes: a Zupfgeigenhansel és a Geduldig und Thimann duó számaival, bár a Gebrider Moischele inkább a szerelem, az öregség, a szegénység témáiból válogatott, s kevésbé a partizándalok vagy a nyíltan munkásmozgalmi, össztársadalmi mondanivalójúak közül.

Elmesélésük szerint 1984-ben, a római utcán egy vándorhegedűstől hallottak először kelet-európai zsidó zenét: a muzsikussal szóba ele-

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932).

Makvy-Mészáros Dezső nagy festő(s)nek 1912-ben Párizsban-majd Gulácsy Lajos örztönzésére Finnországban és Új-Zélandban is volt kiállítása.

Jó reggelt!

1984. XI. 24. Kossuth 4.25

GUIÁCSY LAJOS

emlitve

Salamon Nándor: Válogatás Magángyüjteményekből.Győr, Miosarnok

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.28.sz.4.o.

SZERZŐDÉS

munkavégzésre irányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

létrejött egyrészről a MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri 2.), másrészről

lású munkahelye:

ndó lakcime:

m.ig.száma:

gbizott között az alábbi feltételekkel:

Az elvégzendő feladat részletesen:

GULÁCSY LAJOS

A Vörösváry Ákos gyüjteményében levő rajzokból készült kiállitásról

Lóska Lajos: G.-rajzok.Fészek Galéria

UJ TÜKÖR 1982.XIX.évf.45.sz.3.o.

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. hozzájár. kerül
levonásra.

Budapest, 197.....

.....
megbizott

.....
megbizó

GULÁCSY LAJOS

EMLÉKEZÉS GULÁCSY LAJOSRA

Emlékünnepséget rendezett a Magyar Nemzeti Galéria Gulácsy Lajos születésének századik évfordulóján, a Budavári Palota épületében. Gulácsyt korának művészei – köztük Ady Endre és Keleti Artúr – sokra becsülték. Juhász Gyula megrázó verset is írt hozzá; az emlékünnepségén Bánffy György színművész mondta el a szegedi költő sorait. Borsos Miklós szobrászművész (képünkön) és Szij Béla művészettörténész méltató szavakkal emlékezett a festőre.

UJ TUKOR 1982.XIX.évf.

SZERZŐDÉS

irányuló egyéb jogviszony létesitéséhez

MTA Müvészettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

eltételekkel:

szletesen:

Ft.

unkaköri besorolás

GULÁCSY LAJOS

emlitve ld. Mihályfi Ernő

Nagy Zoltán:N.E. hagyatéka.Szécsény,Kubinyi Ferenc Muzeum
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/34.sz.3.o.

től távol, más helységben végzett munka
ki és számolható el költségként. A telep-
n – az igazolt utazási és szállásköltségen
számolható. A kiküldetés és külszolgálat
sított 33/1951. (I. 31.) MT. sz. rendelet

ely közötti utazás költsége sem a tag, sem
lységben (pl.: Budapesten) lakó személy
zök igénybevételére jogosító bérlettel, a
.

őbbiekben még szó lesz.

that. Segítő családtagnak a tag rendszeres
, örökbefogadott–, mostoha– és nevelt
lőszülője minősül. A segítő családtagnak
ádtagját bevonta a közös tevékenységbe.
A segítő családtagok díja a társasági adó

GULÁCSY LAJOS

emlitve ld.Máger Ágnes

Székely András:Naconxypan Miskolcon
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/33.sz.27.o.

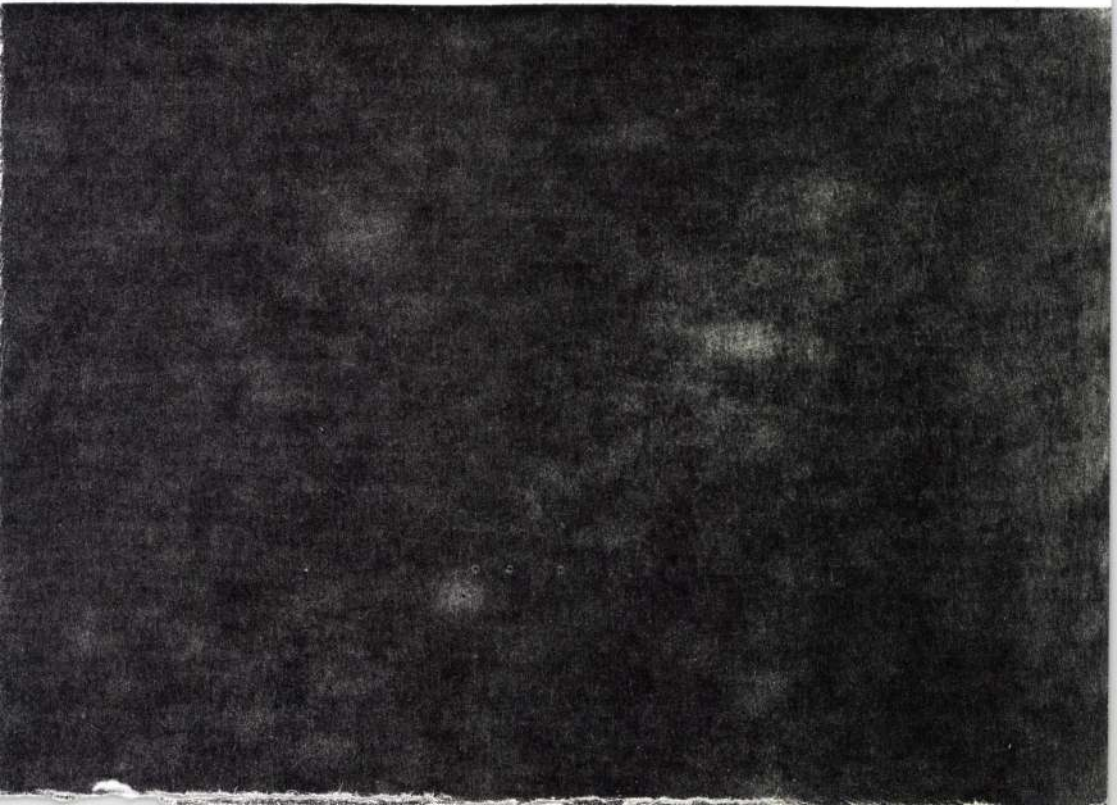

GULÁCSY LAJOS

említve ld. "Nyolcak"

Baracs Dénes: Régi modernek.

UJ TÜKÖR 1981/XVIII/8.sz.22.o.

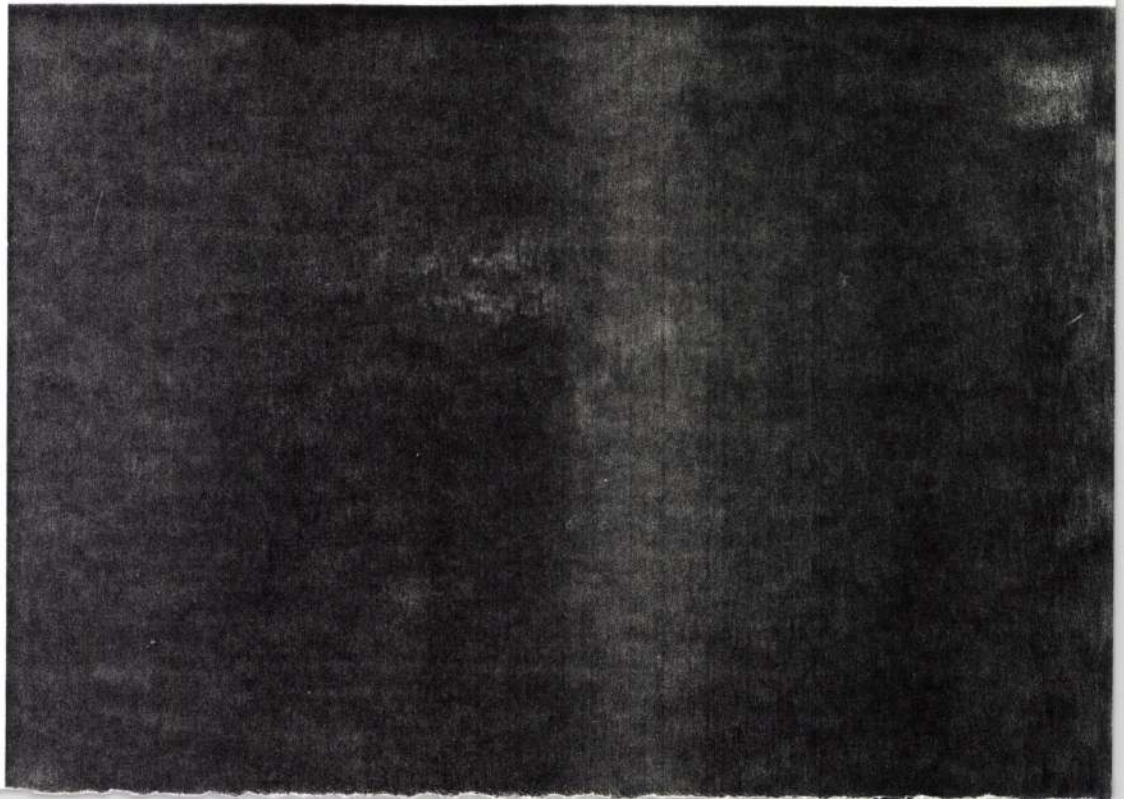

GULÁCSY LAJOS
Szij Béla könyve

„Két bolond piktor" — fogalmazta meg a közhelyt Gulácsyról és Csontváryról *Az Újság* 1922-es közös kiállításukról írt kritikája címében. Ezt az adatot a monográfia igen bőséges, csak sajnos, 1975-tel megszakadó irodalomjegyzékéből vettem. Szij Béla könyvének első számú erénye a bőség: az alapos, monografikus feldolgozáson kívül az olvasó a kezében tartja Gulácsy írásainak és a róla szóló dokumentum értékű leveleknek, korai írásoknak bő válogatását is, mindezt másfél száz képpel illusztrálva. Gulácsy művének egyetlen későbbi kutatója sem nélkülözheti majd ezt a kézikönyvet. Azt hiszem, lesznek újabb kutatók:

Szij igen érdemes könyvének összeszedése nem egészen meggyőző. Abból indul ki ugyanis, hogy Gulácsy csupán a világháború kitörésének élményétől zavarodott meg, és egész addigi életműve „normális". Csakhogy a háborúra sokféleképpen reagáltak a kor művészei, és csak az került zárt osztályra, akiben *már lappangott* a betegség. Ám Gulácsy *valóban* normálisnak tekintendő — annál a művészi és életstílusnál, amely őt jellemezte, az őrület majdhogynem *természetszerű* jelenség. Az *európai* szimbolista művészetben alaposan jártas pszichiáter tudná csak kideríteni, hol húzódik a határ a lángész, a modor és a betegség között. *(Corvina)*

Székely András

GULÁCSY LAJOS

említve

Szőcsöly András: Van még pénz Magyarországon!

UJ TÜKÖR 1980./XVII/ 6.sz. 26.o.

GULÁCSY LAJOS

említve ld. Márffy Ödön

Salamon Nándor: Dévényi-gyüjtemény . Esztergom, Balassa Bálint Muzeum

UJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 29. sz. 4. o.

GULÁCSY LAJOS

- képével gazdagodott a Pécsi képtár

ÚJ TÜKÖR 1983. XX. évf. 33. sz. 43. o.

új írás

IRODALMI MŰVÉSZETI
ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT

1

XXIII. ÉVFOLYAM
1983. JANUÁR

GULÁCSY LAJOS ÚJ ÍRÁS 1983. JAN

GÚLÁCSY LAJOS

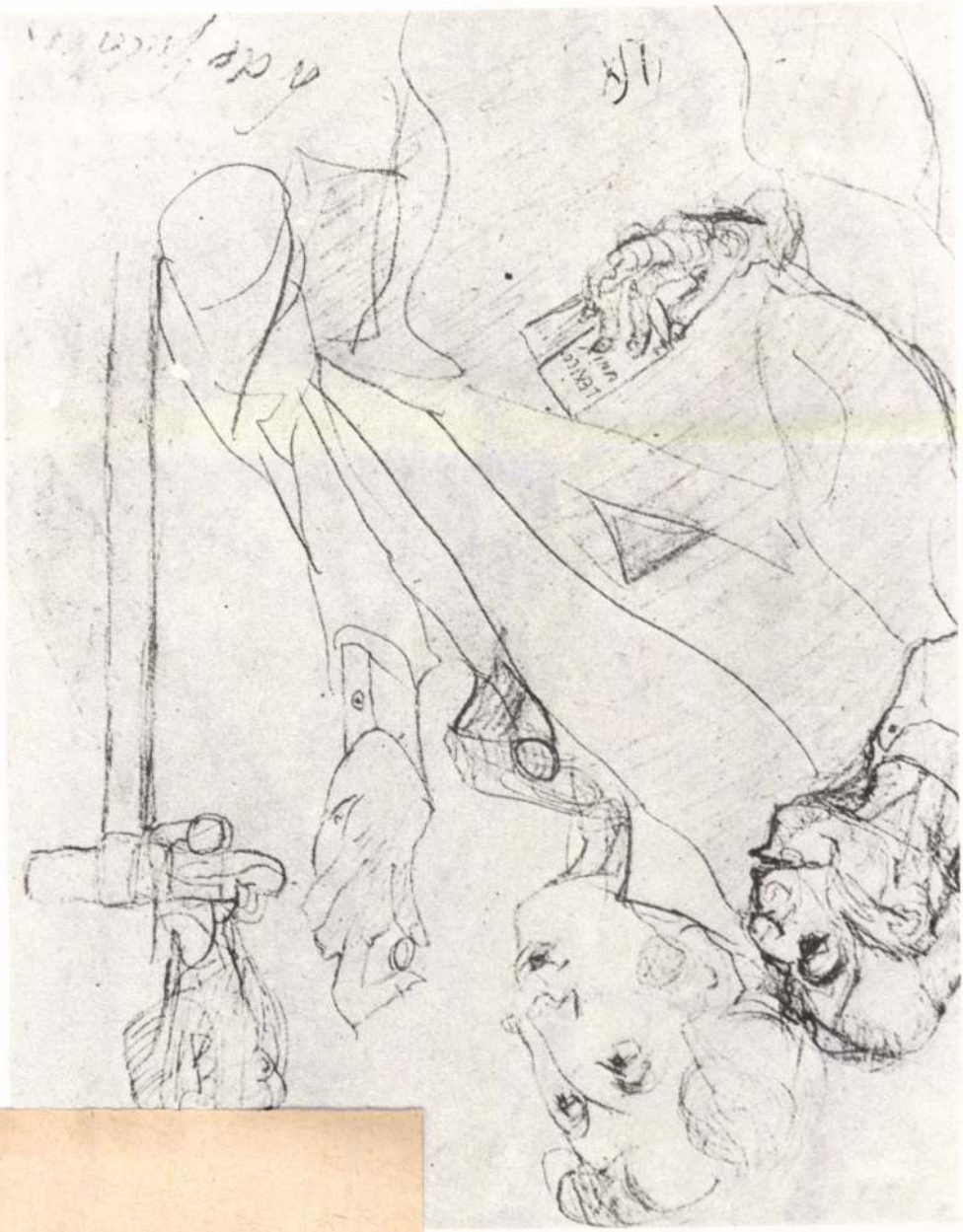

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1983 JAN

ÚJ ÍRÁS
Budapest

1021

GULÁCSY LAJOS

SELBSTBILDNIS (Öl auf Leinwand, 1903) von **LAJOS GULÁCSY** (1882—1932), den man allgemein als symbolischen Surrealisten bezeichnet. Das Bild ist ein charakteristisches Werk der frühen Periode des Meisters

Schätze in Privatbesitz

Ha[illegible]

Fere[illegible]z. „Tä[illegible] stehe[illegible] wei[illegible] sond[illegible]en unse[illegible]te, te zu[illegible]eispiel [illegible]it gema[illegible]ef Kotelettbraten und [illegible] nensuppe mit Schw[illegible] haxe. Letztere ist [illegible] ein ‚alter' Schlager [illegible] seres Hauses, und nicht nur wegen ihres kräftigen Geschmacks, sondern auch weil sie nur neun Forint kostet. Sehr beliebt sind des weiteren Rind- und Schweinepörkölt, Kesselgulasch, Letscho-Kotelett sowie — ganz besonders zu empfehlen — Pilz-Sahne-Fleischmedaillons auf Bakonyer Art, die schon internationale Berühmtheit erlangten... Besonders appetitanregend dürften darüber hinaus noch die niedrigen Preise der erwähnten Gerichte sein...

[illegible] den Besuch der Gaststätte am Volksgarten (Népkerti borozó-söröző, Szent István tér). Auf der Weinkarte stehen Sümeger und Somloer Riesling, aber auch Sorten aus anderen Weingegenden Ungarns, aus Sopron, Badacsony, Balatonfüred oder Tokaj können bestellt werden. Wer jedoch dem Bier den Vorzug gibt, sollte die Spezialitäten der Nagykanizsa-Bräuerei probieren.

Ist die Zeit sehr knapp, kehren Sie am besten in das ÁFÉSZ-Bistro (neben der Bushaltestelle) ein..."

1981 NOV 3 01

BUDAPESTER RUNDSCHAU

SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1021

G

1982.X.12. 4,25 N.

Jó reggelt!

-Naptár. 100 éve született Gulácsy Lajos festőművész.

- Különcség, regényesség, fantáziaszülte .. fantasztikum, utazások és a sárgaház. A tájékozott közönség ezekre asszociál, ha Gulácsy nevét hallja. És a sejtelmes, finom, szinte kortalan és stilustalan festmények, a lehellet rajztörédékek. A müvek előtt a többség azonban ma is értetlenül áll. Igaz, amit a kritikusa ir utolsó tárlatáról 1922-ben a Nyugatban. Olyannak kell elfogadni, amilyen vagy el kell fordulni tőle. Az életpálya. 1882-ben október 12-én született Budapesten egy létalapját vesztett dzsentri családban. Apja deklasszálódott napidijas mérnök. Gulácsy a gimnáziumot nem fejezi be, egy év után otthagyja a mintarajziskolát is. Még gimnazista, amikor egy festményét kiállitja a Mücsarnok. 20 éves, amior Rómát és a fireznei Festészeti Akadémiát látogatja és évente szerepel a Nemzeti Szalon kiállitásain. 1908-ban elnyeri a Ferenc József dijat és a vele járó 4000 koronát, de ezzel együtt, noha kiállitások egész során vesz részt anyagi sikere elmarad. Élete a Budapest-Székelyhid-Itália háromszögben történő sürü utazásokban telik. 1915 Velencében éri, ahol kitör addig lappangó elmebaja. 1922-ben az Ernst Muzeumban rendezett gyüjteményes kiállitása idején már a városszéli "sárgaház" állandó lakója és az maradt 10 esztendeig 1932-ben bekövetkezett haláláig. A tétova és otthontalan Gulácsy, hogy csak két kortársát emlitsem az óriások közül a narkomán Csád Géza és az önpusztitó Ady feloldhatatlan magányban élt a magyar századelőn. Ő romantikus érezelmességben és álombirálmában, az elvarázsolt városban élt, oda vágyódott, ahol minden csodás és hihetetlen. Olyan, mint az ő anakronisztikus, különc Don Quijote figurája. Feszes bársony nadrágja, csücsös barettje és madárcsőrü cipője a 10-es évek Velencéjében. Az angol pre raffaeliták kései utóda mondják a szakértők, müvészetében váltakozik a rokokó és a szürrealizmus. Máig bir kóznak a megfejtéssel. Pedig Gulácsy, akinek mozgalmakhoz, izmu-

GULÁCSY LAJOS

sokhoz semmi köze, meglehet nincs is titka, hiszen világát maga teremtette. Halála után hamar elfelejtették. Müvei kallódtak, sok elpusztult és sokat hamisítottak. Ma Gulácsy reneszánsz van. Talán a vélt titok miatt. Monográfusa Szabadi Judit irja, élete epizódokra széttöredezett, eseménydarabkáknak látszott és soha sem állt össze hiánytalan egésszó, egyéniségét pedig varázserőként és egyben átokként is ható titok övezte, amely életében és halála után is feloldhatatlan maradt.

- Győrffy Miklóst hallották.

1021

G

GULÁCSY LAJOS

1982.X.12. Televízió 1. - 21,1o/Rézbányayné

Stúdió '82

- 1oo éve született és 5o éve halt meg Gulácsy Lajos. A szépség betege, - ahogy Juhász Gyula írta róla. Szinte biztos voltam benne, hogy ez alkalomból az országban több kiállító intézmény is megemlékezik erről a nagyszerü müvészről. Csalódottan vettem tudomásul, hogy a kettős évfordulón egyetlen magyarországi múzeumban sincs Gulácsy kiállítás. Van ezzel szemben a Molnár Éva vezette Minigaléria, a Fészek Klubban. A kiállítás egyik rendező e Szabadi Judit művészet történész, akitől természetesen arról érdeklődtem először; hogyan gyüjtötte össze Gulácsy gyönyörü rajzanyagát?

- Részben véletlenül, de talán azt lehetne mondani, hogy ez a sorsszerü véletlenek közé tartozik. Ennek a kiállításnak a története. Ez összefügg azzal, hogy én az utóbbi időben, az utóbbi másfél évben nagyon intenzíven foglalkoztam Gulácsyval, egy kötetet állítottam össze a Gondolat Könyvkiadónak a zemtől szembe sorozatban. És miközben a képanyagot válogattam hozzá, akkor eszembe ötlött, hogy Vörösváry Ákosnál van egy kitünő rajzgyüjtemény, amit 1973. óta nem láttak és felkerestem őt, hogy mutassa meg, hátha lenne olyan anyag közötte, amit most érdemes lenne publikálni. Vörösváry Ákos átkeretezte, ill. bekeretezte ezeket a képeket, ill. ezeknek ezt a bizonyos hányadát. Megemlítette, hogy az lenne a terve, ezt most csinálja folyamatosan, hogy egy-két év múlva majd ebből egy kiállítást rendez. És miután annyira

benne voltam ebben a Gulácsy-világban és tudatosodott is bennem, hogy most van a születésének a 1oo. évfordulója, - sajnos a könyv nem jelenhetett meg arra az időpontra - rögtön kaptam azalkalmon és azt mondtam, hogy ezt a kiállítást most kell megrendezni. Nem két év múlva, hanem éppen most, erre a jubileumra.

- Ne haragudj, de valahogy úgy érzem, mintha ez olyan maszek kezdeményezés lenne, nem?

- Egy kicsit igen provát jellege van az egészenk. Mert a gyüjtemény is magántulajdonban van, s az ötlet végülis úgy született, hogy én sem tartozom még kiállítási intézményhez.

- Mi az oka annak, hogy....hát Gulácsy után nem kapkodnak? A kiállítótermek, múzeumok.

- Több emberi tényező játszhat ebben közre és természetesen müveiből eredő nagyon különös esztétikai sajátosság is. Talán maradnék először az emberi tényezőknél.

- Furcsa, hogy emberi tényezők . Hát nem él, 5o éve meghalt. Még ma is számít, hogy 5o évvel ezelőtt milyen volt egy ember?

- Igen, bizonyos dolgok rögződnek. Rögződnek a köztudatban. Olyan szerencsétlen cenzúra volt Gulácsy életében az elmebaj, hogy tulajdonképpen 2o évre az Elmegyógyintézet falai közé zárta és már életében is, amikor még nem volt nyilvánvaló, hogy ő beteg és hát valójában nem is voltak ennek tünetei, azért ő nagyon különc személyiség volt.

- Itt érdekes foltok vannak, ahol különböző jelmezekbe öltözött.

- Ige, ez is hozzátartozott Gulácsyhoz, aki természetes életformaként tudta megélni azt, hogy ő akár rokokóruhába öltözzék vagy elképzelje azt, hogy rokokóruhát öltsön magára, de reneszánsz ruhában odaült egy pianínó, vagy egy zongora, vagy egy harmonium mellé, Hamlet-kosztümben merengett és az akkori legkitünőbb fotomüvészek lefényképezték. Gulácsynak inkább a különcségei rögződtek, a hóbortos szokásai, a világtól való elvonulás, az itáliai barangolások, az, hogy hosszasan tudott üldögélni az emberek között, hallgatagon, úgyhogy nem figyelt a beszélgetésükre. Mindezek olyan vonások voltak, amelyek a lényét egy bizonyos legendával vonták be vagy vonták körül. De azt hiszem, itt ami

súlyosabb tényezőként említhető fel, az valóban a müveinek a megközelíthetősége, vagy megközelíthetetlensége. Gulácsy hangulatokat próbált megörökíteni, nagyon rezdülékeny, nagyon tovatünő hangulatokat egészen légies és áttetsző formában és stilárisan pedig semmiféle stílus-eszményhez nem igazodott. Éppen ezért a müveiben az a feltünő, hogy nagyon különböznek is egymástól. Időnként elcsodálkozik az ember, hogy ez is Gulácsy müve és az is Gulácsy müve, mert impresszionisztikus erdőrészlet mellett festett egészen szecesszios jellegü vonalkultúrával kialakított dekoratív kompozíciókat. De ugyanakkor már a szürrealizmushoz nagyon közelálló víziók is az ő munkásságába tartoznak. Tehát egy rendkívül széles skálán mozog az ő müvészi munkássága, amit talán egyetlen kulcsszóval lehetne megközelíteni, hogy amit ő csinált, az a káprázat müvészete.

- Azt hiszem, hogy figyelemreméltó, ha az életútját végig kísérjük. Jónéhány költő, író szerette őt, írt hozzá. Füst Milán, Kosztolányi, s talán legelső sorban kellene Juhász Gyulát említeni, akivel jóbarátságban volt. Mi az oka szerinted, hogy ennyire kötődtek hozzá?

- Az a finom, rezdülékeny költőiség, ami a Gulácsy müvek sajátja, nyilvánvalóan közelebb állhatott a költők lelkületéhez. Én ezzel magyarázom többek között. Nem véletlen, hogy Kosztolányi annyira méltányolta Gulácsyban azt a stílust, amit mások esetleg különcségnek vagy hóbortosságnak bélyegeztek meg, mert ő úgy érezte, hogy egy személyiség és életforma tökéletes egyezését, ill. egyezéséről van szó. Juhász Gyula pedig egészen belső lelki rokonságot érzett Gulácsyval, mert ugyanúgy szenvedett a technikai civilizációnak a kegyetlen és sokszor embertelennek tünő megnyilvánulásaitól, ami Gulácsyt is arra késztette, hogy hátat fordítson a saját korának. /Versrészlet./

Gulácsy Lajos

festőművén

„Az antonóm rajzról – egy bienniálé
Tapasán"
Repro: Kalapos nő 30×22 cm 1910–142.
Kunál Ismere
cinc
Művének
1980 nov.

Gulácsy Lajos

festőművén

„Az aatonóm rajzról – egy biennálé lapcsán"

Repro: Olaszos városrészlet 43 x 31,7 cm
1910-13 k.

Kvunál Gmese
cille

Művészet
1980 nov

Gulau

GULÁCSY LAJOS

1931

(10. old.)

Gulácsy Lajos

festőművész

jellemző rá a tragikomikus, de levegős és tömegelőadás.

(Szuromi Pál cikke)

Művészet
88/6

Gulácsi Lajos

festőművész.

A Hermann Ottó Múzeum B épületében
Tapott helyet a Miskolci Képtár.
Kiállítás nyílt: „Két évnázad magyar
festénete" címmel.

Kulturális Magazin
1980 X. 28. 9n Vasárnap

Gulácsy Lajos

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR MAGYAR HÍRLAP KFT.
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

festő művész

MAGYAR HÍREK

1980 DEC 20

Gulácsy Lajos: Női arckép 1921

ópai epocha —, melyet az önök mű-
enei Petőfi—Arany korszakká emelt.
hogy ez a mozgalom a zenében csak
dal később jelentkezett, mint az iro-
n.
ott — azt hiszem — a zenére nézve
tosabb a népzene ismerete, mert itt
ejleszthető. Úgy értem, hogy a zene-
llandóan megtermékenyíti a paraszt-
ltetésére, beolvasztására gondolunk,
ıcsbe való bekebelezésére. Nem, nem.
rre: a mi muzsikánk jellegét a pa-
adja meg. Meg erre: hogyha valaki
i környezetben, a néptől hallja dala-
inkább megérti-megérzi, sokkal in-
gihleti őt, mintha hangjegyekből,
nyekből ismerné. A légkör is hat
népzene szerepéről zenénkben kül-
sokat írtak. De újabban — főleg
ban — olyan (szerintem helytelen)
ek is hallatszanak

GULÁCSY Lajos

Füst Milán: Párbeszéd Gulácsyról.

szóló cikkének ujarközlése
Lukácsy Sándor: Tollak és ecsetek.
Uj Irás 1989. 12.sz. 107-108.p.

GULÁCSY LAJOS

emlitve Id. Barabás Miklós

Lőcsei Miklós:Kétszáz év magyar festészete.Miskolci Képtár
UJ TUKOR 1932.VII.évf.51.sz.4.o.

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, száma:

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl. hozzá
levonásra.

Budapest, 197.....

....

megbizott megbizó

GULÁCSY Lajos

Kortárs 1989.7.sz.

Rapai Ágnes

Ceruzarajzok Gulácsy Lajos asztalán

1

szököm a kidöntött időből hol
rikoltva zuhannak bomlott szir-
mok fölszabdalt helyszínek ma-
radékát figyelhetem tudóskodó
képpel sárga drapéria száll
könyvek és páfrány jobbra állólámpa arcok arcok miért és hová
hogyha kifutni innen nem lehet
majd egy új lét káprázatában
terepem felmérve rám szakad a
zöld csönd elmélázgatok s dol-
gomhoz látva fűrész becéz törzset
jaj én már napot is holdat is zúgó
lombnak látok

2

hisz én sem ismertem senkit
az angyalok rendjéből nem
szólított senki a tárgyak
közönnyel látták jöttömet
minden szoba kiürült tekintet
az élet nem moccan gipszbe
feszítve ájultan fekszik az
ég lásd ilyen némán kell fi-
gyelni betegszobák felől mi-
féle nesz jöhet én félek a
frissen mosott lepedő szagától

3

a kizökkent idő plüssdíványra
ömlik vad táncot járnak nyerí-
tő lovak meztelen ücsörgő fér-
fiak zenélnek elszálló nyírfá-
hoz nővérek simulnak csapzott
madarak vijjogását hallom ka-
vicsasszonyoknak néma ordítását
mi átkozottul itt volt szerteszé-
led már nincs sehol jaj fel-
robbant az árnyék a fény zuhan-
va les csőrébe ránt

4

mi már nem csodálhatjuk meg
azokat a házakat mikről a te
éneked szólt itt csupa-ellen-
tét didergés fogadna jóslatod
valóság nem csobbanna lelkeden
az áhítat mi istenes szavakat
merítene s meghitt békében nem
motyognál versengve a tolakvó
reményvesztettséggel mit le-
küzdeni csak egy pillanat műve
volna naponta százszor nem
pottyannál a földre hogy század-
szor is fölpattanj nem filozo-
fálnál mozgásról és erőről mert
romba dőlt a színtér mert nem
hallgatna senki mert felállni
már nem volna miért

Gulácsy Lajos
MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
1984 SEP 20

DAILY NEWS

TOURINFORM
TEL. 179-800

Die Gulácsy-Galerie

1021

Auf der Budaer Seite der ungarischen Hauptstadt, am BAH-Straßenknotenpunkt, von dem auch die Straße in Richtung Balaton ausgeht, befinden sich das Hotel Novotel und der neue Kongreßpalast, dessen Eröffnung bevorsteht. Hier entsteht ein neues kulturelles und touristisches Zentrum Budas. Nur ein paar Schritte entfernt liegt das Kulturhaus der Ungarischen Optischen Werke (MOM), dessen Programm stets interessante Veranstaltungen aufweist, darunter auch Kunstauktionen mit wertvollen Angeboten. Im November wird der benachbarte Freizeitpark Németvölgy eingeweiht.

Vom Novotel ist es kein weiter Weg auf den Gellértberg mit der Zitadelle und dem Befreiungsdenkmal. Von dort bietet sich ein herrlicher Ausblick auf die Stadt. Zu empfehlen ist auch eine Wanderung in das Naturschutzgebiet des nahegelegenen Sas-Bergs.

Wer Eindrücke von der ungarischen bildenden Kunst empfangen möchte, muß nur ein paar Schritte bis zur Gulácsy-Galerie in der Fürj utca 4. tun. Hier sind die Arbeiten einer Gruppe von etwa 25 ungarischen Malern und Bildhauern zu sehen, die sich den Namen des Künstlers Lajos Gulácsy (1882—1932) gegeben hat.

Die Galerie wird von Lajos Győri geleitet, Der geräumige Dachboden seines Hauses wurde als Ausstellungssaal eingerichtet. Gern geleitet Lajos Győri den Besucher durch die Kollektion, gibt Auskunft über die Künstler und auch über den Preis der Exponate. Mit der Kunst wird hier nämlich auch gehandelt.

Gründungsmitglieder der Schaffensgemeinschaft waren so bekannte Künstler wie Endre Bálint, László Bencze, Csaba Fejér, Andor Kántor, Oszkár Papp, Endre Rátkay, Piroska Szántó und der kürzlich verstorbene Emil Vén. Später schlossen sich ihnen Ignác Kokas, István Máté, Györgyi Lantos, Tamás Galambos, Viola Berki, Tamás Kárpáti und János Lóránt an.

Die Galerie wird gewiß den Zuspruch von Gästen des Novotel und Teilnehmern internationaler Veranstaltungen im Kongreßpalast. finden. Schon bald möchte die Galerie ihren Besuchern auch einen mehrsprachigen Katalog in die Hand geben können. Die ausländischen Gäste sollen über die Rolle der Gruppenmitglieder in der ungarischen Kunst, die von ihnen gewonnenen Preise, ihre Teilnahme an internationalen Ausstellungen, ihre Zugehörigkeit zu bestimmten Kunstrichtungen informiert werden.

Im Vergleich zum üblichen Preisniveau des Kunsthandels werden die Werke eher billig angeboten. Die Galerie setzt sich nicht in erster Linie den kommerziellen Erfolg, sondern die Pflege der Beziehung zwischen Künstler und Publikum zum Ziel.

(Die Ausfuhrgenehmigung für gekaufte Stücke muß vorläufig vom Käufer bei der zuständigen Stelle der Ungarischen Nationalgalerie eingeholt werden. In der Galerie gibt man natürlich Hinweise, wie das vonstatten geht.)

nah

London, 19. Sept. britischen Hafenarbe Häfen die Arbeit w kehrten bereits währ plätze zurück. Ande Entschließung der b zur Beendigung des

Sport

4. PARTIE KARPOW—KASPAROW VERTAGT

Moskau — Die 4. Partie des Schach-Weltmeisterschaftsfinales in Moskau ist auf Antrag von Titelverteidiger Anatoli Karpow auf komemnden Freitag vertagt worden. Wie die Veranstalter am Mittwoch bekanntgaben, hat Karpow zum ersten Mal von seinem Recht auf eine Auszeit Gebrauch gemacht.

Am Montag hatte Karpow (33) gegen seinen jugendlichen Herausforderer Garry Kasparow (21), der unter einer Erkältung litt, den ersten Sieg errungen und dafür nur 31 Züge gebraucht. Kasparow hat sein Recht auf einen Ruhetag, das den beiden Kontrahenten je dreimal für den Zeitraum der ersten 24 Partien zusteht, in der vergangenen Woche bereits einmal in Anspruch genommen. Er eröffnet am Freitag mit den weißen Steinen. Karpow führt 1:0.

DÜNNES POLSTER FÜR VIDEOTON

Budapest — Am Dienstag wurden bereits einige Spiele der 1. Runde der europäischen Székesfehérvár gegen Dukla Prag nur zu einem Treffer. Das magere 1:0 läßt die Aussichten für das Rückspiel in Prag in 14 Tagen nicht allzu rosig erscheinen.

Weitere Resultate vom Dienstag: Cup der Pokalsieger: Rapid Wien—Besiktas Istanbul 4:1. UEFA-Cup: FC Reykjavik—Queens Park Rangers 0:3, Red Boys Differingen Luxemburg—Ajax Amsterdam 0:0, Glentoran Belfast—Standard Lüttich 1:1, Bohemians Dublin—Glasgow Rangers 3:2.

FUSSBALL-STREIK IN SPANIEN BEENDET

Madrid — Nach 13stündigen Verhandlungen ging am Mittwochvormittag der am 3. September begonnene Streik der spanischen Fußballprofis zu Ende. Die Kicker erzielten mit den Klubpräsidenten der höchsten zwei Spielklassen eine Einigung, über die aber vorerst keine näheren Einzelheiten bekanntgegeben wurden.

KANADA SIEGER IM CANADA-CUP

Edmonton — Bereits nach dem zweiten Play-off-Spiel

Gulácsy Lajos
MTI SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
MAGYAR HÍRLAP

1021

Száz éve született Gulácsy Lajos

Nakonxypán lakója

„A mai művészet száműzte a szívet. A vér lüktetése nem rajzolódik a vásznakra. Hidegek és makacsok. Olyan egy mai kép, mint az éretlen és beteg gyerek, aki affektálja a dadogást...” — vetette papírra *Gulácsy Lajos* a kortárs piktúráról. Talán ezért került az ő életművében előtérbe az érzelem. Szíve szavát követte monomániásan, olyannyira, hogy az évek múltával egyre inkább elrugaszkodott a realitástól. És amikor a környező valóság

Ponte Molini nő, ceruzarajz

brutálisan betört az életébe — az első világháború rémségeivel —, az elkalandozó fantáziálás elmebajba fordult, a korábbi depressziós periódusokat végleg felváltotta az őrület.

Hiába kereste-kutatta helyét kora társadalmában, a hazai valóságban, a fuldokló kétségbeesésével. Az úr egyre nőtt. Bizonyára ezért fordult egyre inkább befelé, ábrándokat kergetve, s utazott egyre gyakrabban idegen tájakra, ismeretlen emberek közé — főleg a hőn szeretett Itáliába, itt is feltűnést keltve álarcosbáli jelmeznek ható öltözetével, különcködő viselkedésével. Talán ezért teremtette magának álombirodalmát: Nakonxypánt. Talán ezért van az, hogy életében főleg költőbarátai értették meg őt és művészetét. Találóan nevezte el Gulácsyt *Juhász Gyula* — a sorstárs — mostanság sokat idézett versében *„a szépség betegének”*. A festő utolsó évtizedeit a sárga ház lakójaként tengette. Noha száz esztendeje született és ötven éve halt meg, talán ezért maradt „előkelő idegen” az utókor, a szakemberek és a laikusok számára egyaránt.

Pedig ő — főleg pályafutásának első felében — világosan tudatában volt „másságának”, és szándékosan vállalta azt. Ez derül ki ars poeticának beillő hitvallásából is: *„A művészet hazugsága szingazdag, tartalomdús, cizellált, mint a nemes fém, mint az ötvözetlen arany. Az érdek nélküli hazugság szent. — A szép szent hazugságok: nemes nagy álmok, melyek a valóság, az élet értékét teszik, olyanok, mint a gyümölcs hamva, a virág himpora... De én csak félig álmodva élem a világot. Egyik szememmel a hazug édes álomképek káprázatába bámulok, a másik szemem mindig a valóságot figyeli. — Így tudom érzékelni a hazugságok erejét és nagyságát...”* Ezt a tudathasadásos állapotot nem tudta — nem is tudhatta — hosszú távon kibírni. Nála sokkal erősebb testi-lelki alkat is belerokkant volna.

Amint életében is csak a rejtett szépségekre érzékenyen rezdülő kortársak értették meg igazán lé-

az érdeklődők. Sokan közülük név nélkül, a háttérben maradva tették azt, amit tenniük kellett, amit szívük diktált. Talán ezért érdemelnék meg most a röpke „névsorolvasást”. Az ötletet Gulácsy egyik régebbi monográfiájának írója, *Szabadi Judit* vetette fel, aki most is egy Gulácsy-könyvön dolgozik. (Csak zárójelben és minden kommentár nélkül megjegyezve: a könyv a szerző minden igyekezete ellenére sem kerülhetett a jubileumra az olvasók elé.) *Vörösváry Ákos* műgyűjtő most bocsátotta először a nyilvánosság elé ezeket a féltve őrzött, szinte még sosem látott Gulácsy-rajzokat, és mindketten részt vettek a tárlat megrendezésében is. Gyönyörű, korabeli, patinásan szecessziós rámákban pompáznak a többnyire vonalas vagy kockás irkalapokra, röptében firkantott vázlatok. Ezek formai előkészítésében — többek között — *Swierkiewicz Róbert* grafikusművész vett részt. A katalógushoz mellékelt színes diafilmek *Juhász Imre* felvételei, a borítót *Kemény György* tervezte. Csupa jól csengő név szakmai berkekben és a rendszeres tárlatlátogatók körében. És akik még a katalógusból is kimaradtak: a teret intimebbre szűkítő, a világítást puha fénnyé szűrő tüllmennyezetet *Jerger Krisztina* javasolta, míg a szecessziósan finom árnyalatú pannókat, az otthonos szobabelsőt idéző interieurrészleteket *Vayer Tamás* valósította meg. A rendezvény összefogója ezúttal is — mint itt mindig — a *Fészek Galéria* „háziasszonya”, a fáradhatatlan *Molnár Éva* volt. Így válhatott ez a tisztes „maszekszándék” hivatalosan is közkincsé, snobok inyencfalata helyett pedig valódi művészeti csemegévé.

Hogy kedvet teremtsünk a tárlatlátogatáshoz, néhány végletet ragadnánk ki a ritka kuriózumok közül. Bármelyik ifjú grafikusunk megirigyelhetné például a *Bár Gigiben* nagy kalapos, cigarettázó nőalakjának forgószélként kavargó ceruzafirkáját. Eme rajzbravúr halkszavú, lírai hangulatú ellentéte a leheletfinoman papírra vetett két látomás a *Rokokó kosztümös férfiról*. Precízen konstruált, rendkívül dekoratív, modern jelmeztervnek is beillik a *Nakonxypáni jegyespár*, a papír-

Paolo és Francesca, akvarell

kollázst is hasznosítja a színes ceruza mellett a *Santa Fé*, míg a *Szakállas, csikos ruhás óriás* az abszurd, avagy a tudományos-fantasztikus irodalom illusztrálásának előfutára.

A szaklexikonok a *reneszánsz* és az *angol preraffaeliták* hatását említik, a *szecesszió* és a *szürrealizmus* között húzzák meg Gulácsy művészetének határait. A szakértők felhívják a figyelmet arra is, hogy a *rokokó álomvilág*

Tellinger István linómetszete
[illegible] Korzakha” címmel. A ... tartotta kutatta. „enerziakozzaz-dáz” könyve alapmüvek számít az USA-ban, ahol 1977-ben adták ki — s azóta számos önálló gon-

Közgazdasági és műszaki könyvnapok

A leláncolt munka és

Az utóbbi esztendőkben megpezsdült politikai könyvkiadásunk újabb örvendetes eseménnyel szolgált októberben — a műszaki és közgazdasági könyvnapokkal. Az üzletek polcain olyan újdonságok gyülekeznek, nyilvánvalóan célzatos sűrítéssel és időzítéssel, amelyek valamilyen módon napi aktualitással is kacérkodhatnak. Jelen könyvszemlénkben néhány ilyen szerencsésen időzített munkát mutatunk be.

A MUNKASZOCIOLÓGIA IRÁNT hazánkban azóta tapasztalható komoly érdeklődés, amióta nálunk is életkérdéssé vált bizonyos emberi tartalékok kiaknázása, a termelés emberi tényezőjének ésszerűbb hasznosítása. Élénk *viták* és *végletes álláspontok* kísérik a szakirodalomban e témát, s nem ritkán kerül a napi sajtó cikkeibe ennek lecsapódása: milyen szervezetben dolgozzon az ember, *megfelel-e a szocialista gyakorlatnak az „éles taylorizmus"*, a szalagmunka, nem jár-e végső soron a teljesítmények romlásával majd a túlpörgetett futószalag stb. Ebben a nem szűnő vizsgálódásban — ami a gyakorlatban aligha csak elméleti kérdezz—felelek bölcselkedésben merül ki —, bizonyára különös figyelmet érdemel majd *Claude Durand* most megjelent könyve: *„A leláncolt munka."*

A mű — egyszerűen szólva — *illúzióromboló*. A francia munkaszociológia marxista gondolkodású szerzője szinte támadhatatlan bizonyítékokkal mutatja be az ipari társadalmak egyik válságmotívumát, a tudományos (taylori) munkaszervezést, a túlspecializálódott munkamegosztás kilátástalanságát. Elsősorban francia ipari példákon keresztül vezeti le tételeit: az automatizációval, az óramű pontossággal működő, részletfinomságokkal behangolt, modern tudományos elvekkel, számítógépekkel vezérelt ipari termelés *bizonyos határon túl a teljesítmények zuhanását szenvedi el*. Ezzel a társadalmi-gazdasági feszültségforrás, amely egyik előidézője a mai hosszúra nyúlt tőkés recessziónak, csaknem olyan mértékben, mint a nyersanyag- és energiaárrobbanás a hetvenes évek közepén.

Egy példa megvilágítja a lényeget: *„a fiatal munkás a munkát a megélhetéshez gazdaságilag nélkülözhetetlen dologgnak tekinti, s mint valami elviselhető dologhoz viszonyul, nem kielégülést keres benne, hanem a munka olyan számára, mint múló rossz pillanat."* A nyugdíjba vonult munkás *elutasítja* a munkában, az ipari szervezetben való részvételt, nincsenek sem rövid, sem hosszú távú tervei. Számára a társadalom homályos, sűrű, képszerű anyag, amelyet nem képes befolyásolni. Így aztán a fiatal embernek az a fontos, hogy a lehető legtovább élhessen a felnőtt élet határain túl — bármi módon . . .

Ez az *elutasítás*, Durand szerint meghatározza a nagyarányú munkanélküli-sereget, amelynek számottevő része, még a nehéz körülmények közepette is szerezhetne magának pénzkereső elfoglaltságot. *De nem keres, mert a taylorizmussal áthatott modern ipari automatizáció riasztja*, lebírhatatlan ellenérzésekkel tölti el. Óhatatlanul a zseniális chaplini „Modern idők" jut az eszünkbe, amit a művész akkor megsejtett és megjósolt — az tömegméretűen, átütő hatással vált valóra a nyolcvanas években.

És nem lehet elvonatkoztatni a „leláncolt munkát" attól a jelenségtől sem, ami a mai fejlett európai országoknak és az USA-nak oly súlyos gondot okoz — *a vendégmunkás-szindrómától*. A második világháborút követő hatalmas ipari fellendülés kiváltotta szívóhatás *nem csupán a növekedés következménye* — a török, indiai, pakisztáni, görög, délolasz, távol-keleti munkavállalók „szóhoz jutása", elfogadása azért mehetett végbe oly könnyedén akkoriban, mert *bizonyos munkahelyekre az adott ország állampolgára nem vállalkozott*. Mert nem állt be az egészségre káros tempójú szalag mellé az autógyárba; nem kívánkozott arra, hogy napszámban etessen feneketlen gyomrú gépeket. Mivel ő nem vállalkozott a primitív, fárasztó, idegeket megviselő feladatra — maradt a hely és a lehetőség a *bevándorlónak*, a *vendégmunkásnak*. E helyzetet mi sem magyarázza jobban, mint az a tény: miközben Angliában hárommilliót meghaladó a munkanélküliek száma — *az újságok tele vannak álláshirdetéssel, hiányszakmákat tartanak számon, mintegy másfél millió üres munkahelyet . . .*

Mi lehet a megoldás? *Hogyan szabadítható fel a leláncolt munka?* Durand nem ismertet általános receptet, viszont megírja az elvetélt „felszabadítási" kísérleteket, a Volvóét és másokét is. Szerinte a mai, modern ipari szervezetek működését-kísérő feszültségek *gátat szabnak az ipari teljesítőképesség emelésének, és ez az ipari társadalom megrekedtségét jelenti*. Ezen nem lehet egyszerűen munkaszervezési módszerekkel változtatni. (Figyelmet érdemel: Durand bírálja a szocialista országokban kialakult *taylorian egyirányú* modernizálási elképzeléseket is, illetve az önigazgatás utópiáját. Mondván: tulajdoni különbségtől függetlenül, a termelőeszköz—munkaszervezet—ember viszonylatban a munkaszalag hatása itt ugyanarra visz, mint a kapitalizmusban.)

Mivel a taylorizmus válsága egyszersmind a *hatalmi* rendszerek válsága — ez társadalmi jelenség, s nem véletlenül jár együtt az ipari társadalmat megrengető válsággal. A modern technológia végül olyan — a csere és az egyensúlyozás zárt rendszereként működő — *bürokratikus társadalom kialakulásához vezethet, amelyben az embergép volna az ideál: a jólét a tudományos-technikai elittől függne* — írja.

A szebb jövő? — nos, Durand szerint az *ökológiai mozgalom* ösvényén érhető csak el, azoknak a fiataloknak a nyomán, akik például Franciaországban *hátat fordítottak az iparnak, a városnak, és elvonultak, hogy measzüljék a maguk újszerű gépek és szennyeződések nélküli munkamegosztását — falun*. A szerző ezt persze „halkan" mondja, mintha maga sem hinne teljesen ebben a jövőben . . . Mégis, Durand nem utópista, nem sci-fi író, hanem *elemző, marxista szemléletű szociológus*, aki felállított egy kényes szintézist, olvant, amelynek realitását nem lehet kétségbe vonni.

A MODERN KOR MÁSIK VÁLSÁGOLDALÁT érinti *Denis Hayes* műve. *„Átmenet a kőolaj*

Gulácsy Lajos

Népszabadság, 1957. február 23, szombat

„...Giotto jó utódja..."

Emléksorok Gulácsy Lajos halálának 25. évfordulójára

Ha egy óriás falfelületen, ezer kép között egyetlen alkotása függne, azonnal felismernénk, hogy Gulácsy Lajosé. Nemcsak színekkel álmodott, ki is keverte palettáján a sejtelmes alkonyatok és fátyolos hajnalok szín-látomásait: a szívbemarkoló szürke borulatot, a halvány, derengő sárgákat, rózsaszínbe olvadó lilát. Mindezt fátyollal halkította, áhítatos-gyengéden és félénk szemérmességgel, mint gyermek, aki csak magának akarja megőrizni titokzatos álmait. Alakjait s a hátteret is játékos szabadossággal rajzolta el, mintegy jelezve, hogy csak kíséretnek szánta, lényének fájdalmas líraiságát megsejtető színei felcsillantatásához. Színekben fejezte ki önmagát: a fecskefarkú zsakettben bolyongó különös művészt, aki egy sohasem volt világot álmodik vászonra, s míg a jövő festészetének formanyelvét keresi, a gyermeki lélek visszahozhatatlan látomásaiba menekül a jelen valósága elől.

A vászon költője volt, s egyben előfutárja a tiszta festőiség stílustörekvésének. Művészete a kor költőihez állott legközelebb. Nagyváradi kiállításán olvasta fel Ady először a *Szeretném, ha szeretnének* című nevezetes versét. „Csodálatos, szent, tiszta művész, *Giottó jó utódja*" írta róla a jellemzés tömörségével, barátja és tragikus sorstársa, Juhász Gyula, aki versben tette feledhetetlen valósággá Na-Conxypán meseországát, melyet Gulácsy Lajos gyermekálmai játékkockáiból épített fel, hogy festői fantáziája szabadon kódoroghasson falai között.

Ötven éve, 1907-ben, érte az első és utolsó hivatalos elismerés: *Dante találkozása Beatricével* című színlátomását a Ferenc József-díjjal tüntették ki. Danteban önmagát festette meg, római arcélű feje felett titokzatos tragédiák borongásával. A múló évekkel egyre ijesztőbbé torzult fantáziájában a valóság, s az első világháború kitörésekor elborult körülötte minden. Előbb az ecset esett ki a kezéből, hogy aztán elfelejtse Na-Conxypánt is. Most 25 éve, mikor utolsót sóhajtott a hűvösvölgyi elmegyógyintézetben, már a nevére sem emlékezett.

Művészi sorsa örök barátjáénál, Juhász Gyuláénál is tragikusabb, aki szintén az élőhalottak kertjében bolyongott hosszú éveken át. Juhász Gyula művei továbbélnek, Gulácsy Lajos legszebb alkotásait azonban elhamvasztotta a tűz a második világháborúban. Művészi hagyatékának ránk maradt töredékét most igyekszik összegyűjteni régi barátja és emlékének áhítatos hódolója, Keleti Artur, a költő, aki esztendőkig együtt bolyongott vele, Itália kék ege alatt.

I. L.

GULÁCSY Lajos

GULÁCSY Lajos

Majoros Valéria

TIHANYI LAJOS FESTŐKORTÁRSAIRÓL I. A MAGYAROK

Tihanyi Lajos miután tizenegy éves korában elveszítette hallását s realizálta, hogy e hátránya következtében csakis mint festő teljesítheti ki önmagát, a pár év Iparrajziskolai tanulmány és esti tanfolyam után Nagybányáról indult. Itt a művésztelepen, a Czóbel Béla köré csoportosuló neósok között találta meg azt a művészi stílust, amiből később továbblépve a rá oly jellemző Tihanyi-oeuvre megszületett. A Nyolcak-periódusban talált leginkább magára, tájképei, aktjai és csendéletei, de különösen portréművészete méltán érdemelte ki a kritikusok elismerését. Első nagy gyűjteményes kiállítását Kassák Lajosnál, a Ma kiállítótermében rendezte és ezért gyakran az aktivizmus művészei közé is besorolják. A Tanácsköztársaság napjai alatt tevékeny részt vállalt a gyakorlati munkából is, emiatt 1919 őszén emigrációba kényszerült. Bécs után Berlinbe, majd onnan Párizsba került, ahol 19 év emigráció után, 1938 júniusában hunyt el. Külföldön igen nehéz harcot kellett vívnia az elismerésért és a megélhetésért, de a nehézségek ellenére is kitartott sajátos élet- és művészetfilozófiája mellett és úgy döntött, hogy számára az emigráció a helyes út. A majd két évtized alatt művészi stílusa is megváltozott, a 20-as évek második felére absztrakt festővé vált és az is maradt haláláig.

Halála óta már fél évszázadnál is hosszabb idő telt el, gazdag írásos hagyatéka mégis máig ismeretlen a nagyközönség előtt. Ez a hagyaték elsősorban levelekből, tanulmányokból ill. tanulmánytöredékekből, szépirodalmi jellegű írásokból és a süket festő mindennapos kommunikációs feljegyzéseiből áll. Az anyag nagyobb részét ma már közgyűjteményeink őrzik – így elsősorban a Petőfi Irodalmi Múzeum, az MTA Kézirattára, az MTA Művészettörténeti Kutató Intézet Adattára, az Országos Széchenyi Könyvtár Kézirattára és a Magyar Nemzeti Galéria Adattára –, kisebb része pedig ma Londonban és Párizsban található a Tihanyi barátok örököseinél, magángyűjtőknél.

Ez a két részletben közlendő tanulmány arra vállalkozik, hogy a Tihanyi-kéziratokból összegyűjtse mindazokat a megjegyzéseket, értékeléseket, információkat, amik a festőkortársakra – a magyarokra és az egyetemes művészet képviselőire – vonatkoznak. Tihanyi 1919–1938 között írott leveleiből indul ki, de amennyiben szükség volt rá, visszanyúl korábbi levelekhez is és az értelmezésekhez fölhasználja az érintettek emlékezéseit, Tihanyira vonatkozó írásait is.

* * *

Tihanyi azokról a magyar művészekről sosem tett említést, akiket tisztelt, vagy akik meghatározhatták művészetét, akiket mestereiként ismerhetett volna el. Egyetlen kivétel akadt csak, *Csontváry Kosztka Tivadar*, akit ugyan nem ilyen indíttatás folytán említett, de akiről szinte tanítványi tisztelettel írt. A Hevesy Iván által küldött Független Szemle erősítette meg Csontváry tiszteletében, az abban megjelent Lehel Ferenc tanulmány és a közölt reprodukciók ébresztették rá, hogy – mint ahogy Henri Rousseau képeit nagyra kell tartania – elismeréssel kell adóznia Csontváry festészetének is.[1] Dícsérve a Független Szemlét, így folytatta az elismerő sorokat: „A Csontváry képeknek különösen örültem. Nekem régi ismerősök. Bízom, hogy napvilágra kerülnek még jó helyen."[2] Kérte Hevesyt, küldjön neki ezekből a

számokból, s mivel ezeket nem kapta meg, újabb sürgető levelet küldött, hogy végre birtokában tudhassa a számára oly fontos reprodukciókat.[3]

Tihanyit mindig inkább a kortárs művészet érdekelte, az élő, még alakítható, versenyben legyőzhető izmusok. A korai levelek között találunk még egy *Gulácsy Lajos*hoz írott képeslapot is,[4] de Gulácsyval még annak betegsége előtt megszakadt kapcsolata. Gulácsy csupán addig tartozott baráti körébe, amíg művészete a Nyolcakéhoz kapcsolhatónak tűnt. Gulácsy más utat választva és talán a nem sokkal később rátört betegsége következtében is eltávolodott a Nyolcak tagjaitól. Nem így *Lesznai Anna*, aki a Nyolcak meghívott vendége volt az első kiállításon. Vele Tihanyi még az emigrációban is tartotta a kapcsolatot. Mihályi Ödönhöz írott leveleiben Tihanyi többször is utalt rá, jelezte, hogy leveleztek és találkoztak is Berlinben.[5] Lesznai Varró Istvánhoz írott visszaemlékezésében meg is emlékezett Tihanyiról, de sajnos csak a Nyolcak művészetét jelenítette meg, adalékul szolgálva az első kiállítás fogadtatásához.[6]

Tihanyi baráti körét már itthon is azok a művészek alkották, akik a *Nyolcak* csoportját létrehozták. Később az aktivista művészekkel is együtt emlegették, de velük sosem állt szorosabb baráti viszonyban. Közülük Schadl János, az etikai hozzáállása miatt mesterét is benne látta, de Tihanyi már Magyarországon a 10-es évek végéhez közeledve, úgy érezte egyre inkább egyedül kell megküzdenie az érvényesülésért, átlépve pedig az országhatárt ösztönösen érezte, hogy előbb-utóbb szakítania is kell a magyar művészettel. Azt ugyan bizonyára sejtette, hogy még évekig nem fog tudni elszakadni a magyar festőktől, de talán nem is akart, hiszen a mindennapok problémáinak megoldásában szüksége volt rájuk. De úgy tűnik, az már nem volt elképzelhető számára, hogy velük vállvetve harcoljon céljaikért. Ennek lehetetlenségéről hamarosan meg is kellett bizonyosodnia, hiszen Bécsben a MA-körrel kiéleződtek nézetkülönbségei, Berlinben pedig régi Nyolcak-beli barátaival és az emigrációban megismert festőkkel támadtak viszályai. A művészeti viták a személyes kapcsolatok meglazulását is magukkal hozták, az már elsősorban Tihanyi személyiségének volt köszönhető, hogy nem fajultak el.

Mivel Tihanyi leveleiből kifelejtette az elismerések nyugtázását, csak ezeket az „összezördüléseket" tudtuk nyomonkövetni. A Nyolcak művészei közül Berény Róbert, Kernstok Károly és Czóbel Béla emigráltak vele együtt. Pór Bertalan ugyancsak, de ő orvos feleségének köszönhetően nem Bécsbe és Berlinbe, hanem a Zólyom közelében lévő Sliačra. Tihanyi velük lévén a legszorosabb kapcsolatban, őket említette leggyakrabban leveleiben. Bár *Pór Bertalan* nevére bukkanhatunk legelőször, róla tudhatunk meg a legkevesebbet. „Pór régi legigazibb barátaim közül való" – írta Tihanyi, de sem magáról a festőről, sem arról, hogy egyáltalán dolgozik-e, nem tudott semmit.[7] Pór „a szlovenszkói és lengyelországi erdők mélyére vonult vissza",[8] felesége ott volt fürdőorvos. Amikor Hevesy Iván a Független Szemle ügyében Tihanyihoz fordult, az csak ezt válaszolhatta: „Pór felől 1/2 év óta nincs hírem. Nem ír. Szlovákiában van valahol."[9] Aztán hamarosan sikerült megtudnia a címét, amit közölt is Hevesyvel.[10] Később Pór is Berlinbe került, de Tihanyi csupán a megérkezést regisztrálta és egy nagyváradi meghívást emlegetett, ahová őt, Pórt és Berényt hívták.[11]

Czóbelt és *Berényt* Hevesy kérésére megpróbálta rábírni, hogy műveiket adják át reprodukálásra a Független Szemlének. Mivel Hevesy nem ajánlhatott fel semmilyen költségtérítést, sőt még ő kért anyagi segítséget, a festők ezt elutasították. Berénnyel és Czóbellel ellentétben Tihanyi hajlott volna a kérés teljesítésére, de így ő is inkább visszalépett. Hevesynek a fejleményeket így magyarázta: „Nem kis fáradtságomba került képeket kapni és Czóbelt arra nem tudtam rábeszélni, hogy a diapozitívokra szánt 160 kort. is adja. Be-

rény is magáévá tette Czóbelnek azt az elvét, hogy ez az ügy neki nem érdeke. Én is osztom ezt a nézetet, bár némi kajánságnak vélheti. Magamban én sem küldhetek így pénzt. Ha nem tudja előteremteni, vagy elhalasztja, vagy más célra használja fel a képeket. A küldött képeken kívül *Ferenczy Béni* szobrász ígérte meg, hogy ő is fog 2 fotót küldeni. *Péri László*, akivel megismerkednie nagyon érdemes volna, sajnos nem küldhet ezidőszerint, mert nincs fényképe".[12] Périről még többször is megemlékezett, Hevesynek már korábbi levelében is figyelmébe ajánlotta új kollégáját: „Újat, akit ajánlhatnék; ezt nem veszem a bőrömre, (nem a lelkiismeretemre!) Egyet, mert ezt jól ismerem, nagyon ajánlanék: Péri Lászlót, akinek most van kiállítása a Sturmban, de ennek még mindig nincs fényképe".[13] Périről többször írta leveleiben, hogy nyomorog, okvetlen megérdemelné a fölkarolást. Bár neki magának se ment jól, s ezért hiába érezte kötelességének anyagilag is támogatni a festőt, csak annyit tehetett, hogy megpróbálta mozgósítani kapcsolatait. Mihályihoz kétszer is ilyen jellegű kéréssel fordult.[14]

Visszatérve Czóbelre és Berényre, meg kell állapítanunk, hogy Tihanyi igen szűkszavúnak bizonyul, ha rátámaszkodva információkhoz szeretnénk jutni velük kapcsolatban. *Czóbel*t a már idézetten kívül nem is említi, csupán egy közös fényképüket ismerjük,[15] és a kiállításokat tudjuk nyomon követni, ahol együtt szerepeltek. A Nyolcak közül legtovább vele maradt kapcsolatban, az ő művészetét érezte leginkább a magáéhoz közelinek.

*Berény*ről – aki az egyik legelső méltatója volt Tihanyi bécsi kiállításának[16] – tudjuk, hogy ugyanabban a házban bérelt műtermet Berlinben, ahol ő, mégsem avat be bennünket a közös eseményekbe. Említette ugyan Berény későbbi bécsi útját, de a részleteket nem tartotta fontosnak közölni.[17] Déry Tibor kettejük viszonyát, a köztük lévő zsörtölődős hangulatot így idézi fel: „És emlékszem egy gúnyos megjegyzésére, hogy Berény ajtaján volt egy névtábla, hogy: Robert Berény Kunstmahler: és ez sehogysem tetszett Tihanyinak. – Kunstmahler – mi az? – mondta".[18] Tihanyi sorai hasonló hangot ütnek meg, amikor 1924-ben Párizsból visszatérve Bölönit Berény egyik írásáról tudósítja: „Berény egy új lapban G. (Gestaltung – a szerző megj.) egy sort bigyesztett oda; kblül: 'az összes neurózisok a művészetben kiélték magukat és ezért vége az izmusoknak.' Csakis ennyit aláírva!!"[19] Ez a megjegyzés indulatokat váltott ki Tihanyiból, azonnal a részéről elutasított pszichoanalízist juttatva eszébe. Így összegezte mondandóját: „Hasonló bárgyúságokat olvashat is, hallhat itt az ember óránként. Freud-nak 10 kötetes bőrbe kötött műveit jelentetik meg. 100-120 oldalon folyik egy 5 éves kisfiú analízise: hogy mit csinált a (...) closetban? Kivel és mikor szeret oda menni és hogy ilyenkor mi izgatja? stb. és mindez bőrbe kötve! Csuda ha a kis féreg megnőve sadista lesz a fejlett sexualanalitika újabb örömére. Ha ilyeneket olvasok, nyugodt szívvel és elmével gondolok a libidóra, mely az emberiséget legközelebb nyakon fogja önteni. Egy másik analitikus kifejtette előttem George Groszról, hogy csupán bennük és belőlük lett, él és alkothat, sőt az egész forradalmi világnézet se más mint Freudizmus; helden – vater – sexual-complexum."[20] Berényről mások is említették, hogy a pszichoanalízis vonzotta,[21] ezért is azonosítódott Tihanyi szemében mondata a pszichoanalitikusok jelszavaival. Ekkor még csak azért kritizálta őt, mert Freudban hitt, ha viszont Berény is bekerült volna a párizsi művészvilágba és a szürrealizmushoz lökte volna Freud tisztelete, könnyen egymás ellenfeleivé is válhattak volna. Ez azonban így nem következett be, maradtak barátok, akiknek természetesen nem mindenben kellett egyetérteniök. Berény nekrológjaiban tisztes emléket állított Tihanyinak, amiben ugyancsak érezhette, hogy művészeti ellentétek merültek fel kettőjük között, de nem hagyta

figyelmen kívül Tihanyi érdemeit sem, sőt még arról az absztrakt művészetről is hangoztatta Tihanyit ismerve, hogy értékek bújnak meg benne, ami tőle igen távol állt.

Az említett Nyolcak-tagok közül sem Pór, sem Czóbel, sem Berény művészetéről Tihanyi nem ejtett szót. Egyedül *Kernstok Károly* az, akinek emigrációs festészetére többször is kitért. Ezek is csak itt-ott elejtett szavak, de összeáll belőlük a kép. Az emigrációba került Kernstok ugyanúgy érzékelte a körülötte folyó eseményeket, mint Tihanyi, és ugyanazokkal a gondokkal is kellett megküzdenie. Magyarországról írott sorai vagy Berlint ismertető leírásai akár Tihanyié is lehetnének.[22] A művészetet azonban másként ítélték meg. Kernstok nem fordult el az absztrakt művészet irányába, számára a neoklasszicizmus mutatott követendő példát. Tihanyi ezt viszont megvetette, mint ahogy bizonyára Kernstok is az absztrakt művészetet. Kernstok természetesen az Ingres-t követő Picassót istenítette és véleményét Tihanyi előtt sem hallgatta el. „Kernstok szerint gyönyörű az új művészet és még gyönyörűbbnél is gyönyörűbb, ahogyan fest a Picasso. Az egyik impotens örül a másiknak – írta Tihanyi Bölönit értesítve.[23] Mivel Kernstok újabb művei is Picassóéval álltak rokonságban, azokat is giccsnek minősítette.[24] Ugyanakkor a jó viszony a nézetkülönbségek ellenére is végig fönnmaradt, nem tudunk róla, hogy a vita szakításhoz vezetett volna.

Márffy Ödön nem tartozott az emigránsok közé, mégis előfordul neve Tihanyi írásaiban. Márffyval itthon szoros volt a kapcsolata, ugyanabban a Dráva utcai épületben bérelt műtermet is. Tudjuk, Ady Veres Pálné utcai lakásának falán is jól megférték együtt festményeik. De ugyanakkor örökös volt köztük a cívódás, különösen a háború óta. Bár 1919-ben Kernstok és Berény kiszabadításában Márffy járt közbe, az otthonmaradással Tihanyi szemében elveszett. Tihanyi Bölönivel értett egyet, aki így jellemezte a 20-as évek magyar művészeti életét: „Budapesten főleg azoknak a szélhámosoknak (művészek) van keletük, akik a szélhámosok egy másik rétegével (amatőrök) elhitetik, hogy művészek: szemfényvesztés ez, mint az egész magyar élet."[25] A Periszkóp című folyóirat szerkesztésében aktívan résztvevő Tihanyi tanácsokat adott Szántó Györgynek az illusztrációs anyagot illetően. Szántó válaszleveléből tudhatjuk meg, hogy Márffyt kikkel együtt sorolta be a Bölöni-féle képbe. „Kérem, írja meg, hogy milyen magyar piktort engedélyez, mert Márffyt, Csabát és Uitzot már elintézte, csakúgy, mint Krivátsyt" – sorolta aggódva a szerkesztő.[26]

Perlrott Csaba Vilmos ítélete Tihanyi leveleiben is megfogalmazódik. Mihályinak írt arról, hogy a Perlrott-házaspár is Berlinben él, de „nagyon unalmas, nem szeretem emberek"-nek tartva őket nem járt össze velük. Nem tudjuk, Nagybányán mit írt volna Perlrottról, amikor a rokon törekvések összefűzték őket, de itt közölte, hogy „Nem sokat érdekelnek Csaba és köre munkái" és folytatta *Kmetty János* jellemzésével: „Kmetty jó emberem és mégse tudok elfogultság nélkül reá sem sok jó szót vesztegetni. Kállainál egyízben láttam egy tavalyi csendéletének reprodukcióját. Ez elég jó volt tőle. Ezt a hatást sajnos ő soh'se fogja túllépni."[27]

*Uitz*ra egyik Mihályihoz írott levelében tért ki részletesen. A Szántó György által említett „elintézést" ezekből a Bölöniével szinte azonos sorokból érthetjük meg. „Uitz B. módjára azt a trágyát aminek ő a legalsó levét egészen Foujitáig és Utrillóig, lecsapolva képzeli átmenteni a proletár kultúrába, nem lehet tisztességes feladat. Uitz mint sejtettem, fogalmakkal sincs tisztában, még kevésbé a már elintézett csak festői értékekkel. Őrült zavar, utánzó kapkodás, és tehetségtelenség van a dolgaiban, amit tehetséges szájhősködése révén mint proli-művészetet propagál és evvel tömi a nálánál csöppet sem különb, a festészet fogalmával még álmában sem értékelő párt és (...) embereket. Ő azért mert freskót akart festeni a proletárnak és nevek nyomait hihetetlenül iskolás Chagallos sőt Foujitás 'compositiókban'

mutogatja képzeli magát proletárművésznek. Új dolgaiban egyszerűen giccsöl de legyintve elintézi, (ezzel csak a kispolgár művészetét akarom demonstrálni.) Engemet pedig a saját külön ideológiája szerint a kiállításom alkalmából kispolgárnak híresztel. Megjegyzem meg se nézte dolgaimat. Jelen voltam, mikor meg nem nézte. Tehát ha a polgári társadalom nem fogad el – mint ahogy nem fogadott el még egyetlen igaz művészt se, legyen az Dürer v. Tihanyi – akkor ez a szájhős aki kispolgáribb és a 'művészetet?' a proletár nyakába sózva, (akinek erre semmi szüksége) ellenforradalmibb mint bárki akit szellemi munkásnak ismerek" – fakadt ki sértődöttsége folytán Uitz ellen.[28]

Uitz már átvezet bennünket a Kassák-kör bírálatához, amit le is szűkíthetünk Kassákra, hiszen Uitzon kívül Tihanyi csupán Péri és a Der Sturm kapcsán *Moholy-Nagy*ot, az Ék-cikk folytán pedig *Barta Sándor*t említi ebből a körből. Fölöttük pedig tulajdonképpen elsiklik, csak azt tudhatjuk meg, hogy Moholy-Nagy kiállított a Der Sturmban, munkái komolyabbak voltak, mint a Périéi és a Der Strumról másként vélekedik, mint Tihanyi.[29] Bartáról még ennél is kevesebbet, hiszen Tihanyi csupán azt jelenti ki Mihályinak, hogy kettejük között semmiféle személyes kapcsolat nincs.[30] Más a helyzet *Kassák*kal, akiről már itthon is elég részletesen beszámolt Tersánszky Józsi Jenőnek. Bár elfogadta 1918-ban Kassák ajánlatát, hogy a MA Váci utcai kiállítóhelyiségében kiállítson, de ekkor is és már ezt megelőzően is kritikus szemmel nézte Kassák dolgait és elhatárolta magát tőle és tetteitől is. Bár kicsit előrevetíthetik számunkra az okok a Der Sturm későbbi megtagadását, ez a MA esetében azért nem következhetett be, mert bár Tihanyi Kassáktól idegenkedett, mint embertől, mint forradalmártól, mint szervezőtől, mint képzőművésztől, de a költőt és az írót mindig is tisztelte benne. Így volt ez már 1916-ban is, amikor ezeket a sorokat írta: „K.-nak úgy látszik tetszik a Nyugat; dacára forradalmárságának, mert ő a megalapítója és szerkesztője egy kis revünek, a 'Tett' címűnek, amely éppen olyan zavaros mint ő és minden dolga, ha nem rossz, amely esetben nem is kell reáfogni a zavart. Őszintén nézve azonban az ügyet a Kassák népiessége éppen olyan jó, mint a Ny. nagyságaié és a többieké."[31] Kassáknak 1920 és 23 között több kötete is megjelent Bécsben, ezekre utalva írta Tihanyi Mihályinak a következőket: „A két szép kötet Kassákot is olvastam. Szép (...) különösen a verseskönyv. K. sokat ír azoknak akikre folyton okádik; az irodalmároknak. Egyébként nem sokat. Nagyszerű formálókészség, túl sok líra és alig vagy semmi alkotókészség és *vörös*-re kiabálja magát. Ady: = akarom hogy lássatok. Kassák= akarom a maisták elmebajnokok legyenek 'vörös pilóták' szűz leányok és borbélylegények! Adynak a 'magyarnak': ember kell akit meg köll látnia az álorcák mögül. Kassáknak vörösök kellenek csak kizárólagosan és már szinte társasjáték: hol a vörös? Ebből csak ne gondolja hogy én rózsaszínűbbnek szeretném. Csak hogy én ha festek egy képet pár színnel az még csak annyiban egyszerűbb hogy csak egy vagy több akkordot ütök meg. A festő, a költő az egy egész zenekart dirigál. Főkép K. Ő a dirigens, minden áron. Szóval én egyhangúnak, mert speculatívnak ítélem Kassákot pedig azt biztosnak tartom hogy legelől van helye – de az irodalomban."[32] Ennek megfelelően akart Tihanyi eljámi, amikor azt tervezte, hogy a „magyar írók lugasá"-ba őt is beveszi.[33] Talán 1924-re már túltette magát az első fölháborodáson, amit három évvel korábban még így fogalmazott meg: „Én becsülöm Kassák és társai értékeit, de sohasem becsültem túl. Jellembeli fogyatkozásai vannak és hiúsága nem szertelen de túlzott amit maga is érez (mármint Mihályi – a szerző megj.) és legyezget hízelgők seregével. Nem szabad őt és őket komolyan venni, ha saját egyéni céljai vannak. Hisz ő nyiltan vallja, hogy az egyénnek meg kell halni és a tévedése ott van hogy csak benne lehet és fog a művészet tovább élni. Én azt hiszem nélküle is meg fog élni. Az állításom nyílt és régi keletű már rég szétválasztotta utainkat. Azért én őt figyelem, újabb dolgain nem azt a

mesterkélt exaltációt tartom az értéknek aminek nemességét szeretné elhitetni és amiért új hívői körülrajongják hanem az új klasszicizmus átvett tisztultabb formáinak értékesítését. Ez nála épp úgy mint társainál, akik ha erősebb tehetségek mint Barta Sándor őszintébb hanggal közelebb állnak az igazsághoz."[34] De újklasszicizmus alatt sem érthette azt, amit 1924-ben értett. Akkor – mint már láttuk – Kernstokot támadta az újklasszicizmus fölkarolásáért, hogyan lehetett volna, hogy korábban Kassákban ezt tartotta volna értéknek? Amennyiben nem nézeteinek megváltozása következett volna be, a formák letisztulására gondolhatott akkor, az absztrahálásban rejlő lehetőségeket láthatta meg.

Kassákot, Uitzot a tendenciművészet képviselőinek látva, Tihanyi fölháborodott azon, hogy a konstruktivizmus absztrakt formáját nyílt politikai célokra gondolják alkalmasnak. Bár Kállaival nem mindenben értett egyet, azzal a Kállai-féle megfogalmazással igen, hogy „Kassák Lajos függőleges, vízszintes és diagonális erővonalakból, síkokból és ívelésekből tagozódó szerkezeteit nem lehet a közvetlen politikai izgatás céljaira használni."[35] Hitt ugyan a „vörös" célokban, de ezt a formát csak a politikai indíttatásból eredő etikai mondandó megjelenítésére látta alkalmasnak. Ez viszont Tihanyi szerint hiányzott Kassák „batyujából"[26], ezért inkább azt tanácsolta neki, hogy maradjon az irodalomnál vagy keressen egy direktebb formát céljainak. Nem ismerjük Kassák konkrét válaszait, Tihanyi-nekrológjában is hallgatott a vitás kérdésekről, sőt inkább a rokon jegyeket emelte ki. „S a legtermészetesebbnek tűnik előttünk, hogy ő, aki utálattal fordult el a politikai élet zavarkeltőitől és professzionista szóvivőitől, végül is, mint önkéntes emigráns, távol halt meg hazájától. De Tihanyi nemcsak mint ember, mint tudatos társadalmi lény, hanem, mint művész is fanatikus híve volt a szabadságeszméknek, egyforma harcikedvvel tiltakozott a társadalmi diktatúra és a művészet iskolás formulái ellen" – írta és folytatta azzal, hogy Tihanyi portréiban „konstruktív szellem és felsőbbrendű igazság" szólalt meg.[37] „Minden nyilvánosságra került műve nagy kultúrájú és magasba törő mesterre vall" – summázta véleményét, mintha nem is lett volna közöttük soha semmilyen nézeteltérés. Ennek magyarázata csakis abban rejtőzhet, hogy Tihanyi 1923-as Ék-cikkében akarva-akaratlanul is Kassák mellé állt. Ekkorra fölbomlott a MA-kör. Uitz és Barta is szembekerült Kassákkal, aki ellen 1922 októberében az Egység című lapban Uitz támadást indított. Kassák konstruktivizmusát Tihanyi kifogásainak megfelelően többen a proletkult művészettel szemben állónak könyvelték el s így el is utasították. Hamarosan odáig fajult a támadás – avagy vita, hiszen a MA-ban Kassák válaszolt a vádakra –, hogy ellenforradalmárnak minősítették őt. Kassák viszont nem vállalta a rágalmakat, mert ő úgy érezte, hogy a művészet célja, nem az „aznapiság" kívánalmaihoz való igazodás kell, hogy legyen, hanem a magasabb nívóra emelés. Nem hozzáigazodni kell az eseményekhez – véleménye szerint –, henem hozzáadni valamit. A közvetlen politikához kapcsolódás helyett tágabb emberi-, nembeli érdekekre kell figyelni meglátása szerint, ebben rejlik a művészet feladata. Tihanyi ugyanezen az álláspontón állt, bár úgy tűnik leveleiből, hogy nem ismerte Kassák ilyen tartalmú írásait. Barta, ismerve Kassák és Tihanyi kapcsolatát, úgy érezhette Tihanyiban csakis Kassák-támadót találhat, ezért is kérte föl őt a cikk megírására. Tihanyi nem is fogadta el a konstruktivizmust, különösen nem a képarchitektúrát, de voltak pontok, ahol, ha nem is tudta, a támadottnak adott igazat azokkal a támadókkal szemben, akiknek az oldalán ő is harcolt. Ha ő maga nem is gondolta, hogy Kassákot menti az Egység és az Akasztott Ember híveivel szemben, Kassák megérezhette a szándékolt védelmet soraiból.[38]

Ha a kronológiához ragaszkodunk, meg kell állapítanunk, hogy 1924 nyarára Tihanyi eljutott oda, hogy az összes szálat elvágta, ami a magyar művészethez köthette volna. 25-ben

még ugyan besegített a *Periszkóp* című lap szerkesztésébe, de ez is hamar kudarcot vallott. Az 1925-26-ban Erdélyben megjelent magyar nyelvű kulturális folyóiratot Szántó György szerkesztette. Munkatárs volt még Schiller Géza festő és a „külhoni szerkesztő" Tihanyi Lajos volt. Nevét kérésére nem tüntették fel. Ugyanakkor számos Tihanyi-mű reprodukcióját hozták és elismerő kritikát jelentettek meg Tihanyi párizsi kiállításáról is. De a Periszkóppal Tihanyi kezdettől fogva nem volt megelégedve. Érdemes lehet idéznünk sorait és Szántó leveleinek részleteit is. Tihanyi 1925 jún. 10-én a következő összefoglalót adta az ügyről: „Periszkóp szerkesztését 2 hónapja vállaltam. Ennek eredményét a 'Párizsi számban' megláthatja. De őrültségeket követnek el és blamálják magukat, engem is. Minden nevet kifordítanak és azért mert név szerint nem akartam szerepelni kinyomtatták (tegnap értesítettek) Halász nevét mint Párisi szerkesztőt – akinek a nagyszerű anyag fáradtságos megszerzésében semmi része sem volt. Tették ezt azért mert azt hitték Halász a Nyugat volt munkatársa! Az öreg Halász meghalt, a fiatal földrajztudós. Képzelheti mi lesz ha a lapban jelzik hogy H.Gy. a Ny. volt munkatársa Párisi szerk! (A párizsi Halász azzal a Halász Gyulával volt azonos, aki Brassaï néven, mint fotóművész vált ismertté – a szerző megj.) egyéb szamárságokat is követnek el. Úgy látom nem lehet Periszkópon át figyelni Európát Aradról, még Pestig sem! A 3-ik szám külön buta tévedéseket produkált amit már észrevehetett."[39]

Szántó említett levelét nem ismerjük, de a következőt már igen.[40] Ebben Tihanyi heves támadására, vádjaira így reagált: „Újabb förmedvényét vegyes érzelmek közepette olvastam. Mindenekelőtt megnyugtatom, hogy sem a Halász s az Ön neve nem fog a lapra kerülni... Nekem ez a Halász se ingem, se gallérom, látja, a Nyugat Halászával zavartam össze... Láthatja, hogy minden szeszélyéhez alkalmazkodok..." A levélből kitűnik, hogy Tihanyi nem értett egyet Rónai Dénes bevonásával a szerkesztésbe, Csáky fotográfiáit „dugdosta", nem tetszett neki a tördelés, különösen az nem, ahogyan az ő rajzainak csak kis kereteket hagytak, több képet giccsnek minősített, legszívesebben magyar festőktől nem is hozott volna illusztrációkat, – főleg nem Márffytól, Perlrott Csaba Vilmostól vagy Uitztól –, de leginkább azt kifogásolta Szántó interpretálásában, hogy nem fizetnek a szerkesztői munkáért. Ki is akart lépni a szerkesztőségből, mondván, hogy ha a lap honorálni képtelen a munkát, „akkor szűnjön meg". Szántó a következő levélben[41] Schiller Géza hatására elnézést kért, amiért félremagyarázta Tihanyi sorait. Ebből az újabb interpretálásból is világos, hogy Tihanyi meg akart válni a szerkesztőségtől, elsősorban a Halász-féle névösszekeveredés miatt, másrészt azért, mert úgy érezte Szántó Perlrott Csabát szeretné inkább szerkesztőnek. Szántó elismerte, hogy kapott tőle anyagot, de hangsúlyozta, hogy ezt is csak Tihanyi beleegyezésével engedélyezte volna. „Gondoljon arra, hogy mint a ketten szubjektív művészek vagyunk és egymás segítségére van szükségünk, nem pedig veszekedésre" – zárta mondandóját Szántó. De a Periszkópon az esetleges egyetértésük sem segíthetett. A megjelent számok nívója egyedülálló ugyan, de ez nem volt elég a „deficit" fölszámolásához, anyagi sikerhez. A Tihanyit idéző sorokból az is világos, hogy számára a Periszkóp nem a magyar művészetet bemutató folyóirat volt, hanem olyan kulturális szemle, amely magyar nyelven, Magyarországra is közvetíti az egyetemes művészet új eredményeit.

Később Párizsban Tihanyi még közeli kapcsolatba került magyar festőkkel is, de ők már nem a magyar művészetet képviselték, csak magyar származásúak voltak számára, ahogy magát is csupán annak tartotta már abban az időben. A hazai kortárs művészetről úgy érezte egyre inkább csak lesújtó kritikát írhatna, hát inkább hallgatott és belevetette magát az egyetemes művészet napi harcaiba. Úgy tartotta, hogy ebben a helye és számára már csak ez lehet a mérce.

JEGYZETEK

1. Független Szemle, 1921/11, 384-395. (4 Csontváry kép reprodukciójával) és 1921/12, 442-452. (3 reprodukcióval).

2. Tihanyi levele Hevesy Iványhoz. Berlin, 1922. jan. 1. MTA Kézirattár, Ms 4512/175.

3. Tihanyi levele Hevesy Iványhoz. Berlin, 1922. febr. 11. MTA Kézirattár, Ms 4512/176.

4. Tihanyi képeslap Gulácsy Lajoshoz. München, 1908. máj. 13. OSzK Kézirattár, Fond 124/168.

5. Tihanyi levelei Bölönihez. Berlin, 1923. jún. 18. és jún. 25. PIM V4132/349/2 és 4132/349/4.

6. Lesznai Anna levele Varró Istvánhoz. New York, PIM V 3670 (54): „Barátaimmal drukkoltam és boldog és büszke voltam, hogy bár nem voltam tagja a Nyolcak csoportjának, felkértek arra, hogy velük állítsam ki hímzéseimet. A közönség váratlan számban özönlött a Nemzeti Szalonba. Ez nagyon felbátorítóan hatott a kiállítókra, mert többnyire szépeket hallottak a látogatóktól. Emlékszem, hogy mind jó hangulatba kerültünk a sok bóktól és egy csoportba verődve beszélgettünk a terem közepén. Akkor lépett közénk a kedves és tehetséges süketnéma Tihanyi és furcsa, kissé torz nevetésével elmondta nekünk, hogy ő, a süket milyen véleményeket olvasott le a látogatók ajkáról. Rámutatott az egyik piktorra: ›Terólad azt beszélik, hogy biztosan megőrültél, hogy ilyeneket mersz festeni.‹ ›Rólad‹ – folytatta egy másik kollégához fordulva – ›röviden azt mondják, hogy hülye vagy.‹ Egy harmadikhoz fordult: ›A te képeidről mindenki azt mondja, hogy szörnyű tákolmányok és nem értik, hogy a rendőrség nem lép közbe és tűri az ilyen botrányt.‹ És így tovább, mindenkihez volt egy jó szava. Persze az sem volt szebb, amit saját festményeiről hallott és azt is elújságolta nekünk. Képzelhető, hogy milyen hatást gyakorolt mindenkire ez az elbeszélés, hanem a jelenet mégis olyan komikus volt, hogy mindannyian nevettünk.»

7. Tihanyi levele Mihályi Ödönhöz. Berlin, 1921 márc. 27. PIM V 2293/189/9.

8. BÖLÖNI Gy.: Képek, melyek sok mindenről beszélnek. Párizs, 1930. In: Bölöni: Képek között. Bp., 1967, 510.

9. Tihanyi levele Hevesyhez. Berlin, 1922. jan. 1. i. m.

10. Tihanyi levele Hevesyhez. Berlin, 1922. márc. 15. MTA Kézirattár Ms 4512/177.

11. Tihanyi levele Bölönihez. Berlin. 1923. okt. 15. PIM V 4132/349/5.

12. Tihanyi levele Hevesyhez. Berlin, 1922. márc. 15. i. m.

13. Tihanyi levele Hevesyhez. Berlin, 1922. febr. 22. MTA Kézirattár Ms 4512/176.

14. Tihanyi levelei Mihályihoz. Berlin, 1922. máj. 27. PIM V 2293/189/20 és 1922 jún. 10. 2293/189/21.

15. MKCs 11/437/a. A fényképen egy asztalnál ülve iszogatnak. A képen sem dátum, sem más jelzet nincs.

16. BERÉNY R.: Tihanyi Lajos. Bécsi Magyar Újság, 1920. márc. 28., 5.

17. Tihanyi levele Bölönihez. Berlin, 1923. jún. 18. i. m.

18. Fodor Ilona és Passuth Krisztina interjúja Déry Tiborral, 1974 május. MKCs-C-I-117/107.

19. Tihanyi levele Bölönihez. Berlin, 1924. jún. 14. PIM V 4132/349/9.

20. U. o.

21. Rónay László így ír Tersánszkyról idézve is őt: „jó barátja volt Feldmann doktor, ›Freudnak egyik apostola és orvostársa‹ ... Nem is tőle hallott először a pszichoanalízisről, hanem Berény Róberttől, aki összefoglalólag ismertette vele az új tudomány minden ágazatát." In: RÓNAY L.: Tersánszky, Bp., 1983, 21. De Tersánszky nemcsak Berénytől hallhatott Freud kutatásairól, a festő felesége is tudósította őt a vele kapcsolatos eseményekről. Egyik levelében például a következőkről számolt be: „Holnap együtt fogok vacsorázni az öreg Freud professorral és Pest összes psychoanalitikusával, kíváncsi vagyok az öregre, nagyszerű ember." In: Somlyó Léni levele Tersánszkyhoz. Bp., 1918. júl. 16. PIM V 4330/19/10. Berény pszichoanalizmushoz való vonzódását a szakirodalom már feldolgozta: l. többek között PASSUTH K.: A nyolcak festészete. In: Magyar művészet 1890-1919. Bp. 1981. 562.

22. Kernstok Károly Kosztolányi Kann Gyulához és Fazekas Imréhez írott leveleiben találhatunk hasonló leírásokat. Az előzők a Művészettörténeti Kutató Intézet Adattára MDK-C-I-17/2030 jelzeténél találhatók meg, az utóbbiakat idézi HORVÁTH B.: Kernstok Károly dokumentumok, Művt. Dok. Közp. Évk. 1959-60, 269-278.

23. Tihanyi levele Bölönihez. Berlin, 1924. jún. 14. i. m.

24. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1923. jan. 16. PIM V 2293/189/27.

25. BÖLÖNI Gy.: Képek, melyek sok mindenről beszélnek. i. m., 511.

26. Szántó György levele Tihanyihoz. Arad, 1925. jún. 17. MNG 18823/73. Idézi: Periszkóp 1925-1926. Antológia, Bukarest, 1980. Szerk. Kovács János.

27. Tihanyi levele Mihályihoz. Paris, 1924. máj. 3. PIM V 2293/189/41.

28. Tihanyi levele Mihályihoz. Paris, 1925. jún. 10. PIM V 2293/189/50.

29. Tihanyi alig egy-két levelében említi Moholy-Nagyot. Ezek a következők: Tihanyi levele Hevesyhez. Berlin, 1922. máj. 17. i. m. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1923 febr. 1. PIM V 2293/189/28. Moholy-Nagy is írt Tihanyiról 1920. ápr. 5-én a Hevesynek küldött levelében. MKCs-C-I-52/35.

30. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1923. febr. 1. i. m.

31. Tihanyi levele Tersánszky Józsi Jenőhöz. Bp., 1916. máj. 17. PIM V 4330/167/51.

32. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1922. jan. 28. PIM V 2293/189/19.

33. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1924. szept. 3. PIM V 2293/189/43.

34. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1921. márc. 27. i. m.

35. KÁLLAI E.: Kassák Lajos. MA, 1921. nov. 15., 139.

36. Tihanyi levele Mihályihoz. Berlin, 1923. ápr. 24. PIM V 2293/189/37.

37. KASSÁK L.: Tihanyi. Munka, 1938/62., 2146. p.
38. UITZ B.: Az orosz művészet helyzete. Egység, 1922/2. KASSÁK L.: Válasz sokfelé és ÁLLÁSPONT. MA, 1922. aug. RÉVAY J.: Az Egység útja és munkaprogramja. Egység, 1922/3.
39. Tihanyi levele Mihályihoz, Paris, 1925. jún. 10., i. m.
40. Arad, 1925. jún. 17. i. m.
41. Arad, 1925. jún. 24. MNG 18827/73.41.

Valéria Majoros: **Über die Maler-Zeitgenossen von Lajos Tihanyi, I. Die Ungarn**

Der Name von Lajos Tihanyi ist in der ungarischen Kunst nicht unbekannt. Man weiß über ihn, daß er – nachdem er mit elf Jahren sein Gehör verloren hatte – beschloß, Maler zu werden, da er sich bei dieser Behinderung nur in diesem Beruf entfalten konnte. Er lernte einige Jahre an der Schule für angewandte Kunst und in Abendkursen. Seine künstlerische Laufbahn begann in Frauenbach (ung. Nagybánya). In der dortigen Künstlersiedlung, unter den Neo-Malern, die sich um Béla Czóbel scharten, fand er den künstlerischen Stil, aus dem er ausgehend und ihn später überwindend die so charakteristische Tihanyi-Kunst schuf. Besonders in der Periode der Acht fand er sich; seine Landschaftsbilder, Akten und Stilleben, vor allem aber seine Portraitkunst fanden bei den Kritikern verdienterweise Anerkennung. Seine erste Sammelausstellung wurde bei Lajos Kassák im Ausstellungsraum der Zeitschrift Ma veranstaltet, weshalb er oft auch zu den Künstlern des Aktivismus hinzugezählt wird. Während der Tage der Räterepublik nahm er auch an der praktischen Arbeit einen aktiven Anteil, so mußte er im Herbst 1919 emigrieren. Zunächst ging er nach Wien, von dort nach Berlin und später nach Paris, wo er nach 19 Jahre währender Emigration im Juni 1938 vertarb.

Im Ausland mußte er schwer um die Anerkennung, genauso aber auch um den Lebensunterhalt kämpfen. Trotz aller Schwierigkeiten beharrte er jedoch bei seiner Lebens- und Kunstphilosophie. Während der beinahe zwei Jahrzehnte der Emigration änderte sich auch sein künstlerischer stil, bis zur zweiten Hälfte der 20er Jahre wurde er abstrakter Maler und blieb es auch bis zu seinem Tode.

Seit seinem Ableben ist schon mehr als ein halbes Jahrhundert vergangen, aber sein reicher Nachlaß blieb der Öffentlichkeit bis heute unbekannt. Dieser nachlaß besteht – abgesehen natürlich von den schon des öfteren ausgestellten Gemälden und Zeichnungen – vor allem aus Briefen, Studien bzw. Studienfragmenten, Schriften belletristischer Art und den kommunikativen Alltagsaufzeichnungen des tauben Malers. Der größere Teil des Materials wird heute schon in den ungarischen öffentlichen Sammlungen, in erster Linie im Petőfi Literarischen Museum, im Manuskriptenarchiv der Ungarischen Akademie der Wissenschaften (UAW), in der Belegsammlung der kunsthistorischen Forschungsgruppe der UAW, im Manuskriptenarchiv der Széchenyi Nationalbibliothek und in der Belegsammlung der Ungarischen Nationalgalerie aufbewahrt, und der kleinere Teil ist in London und Paris bei den Erben der Freunde von Tihanyi sowie bei Privatsammlern zu finden.

Diese Studie stellte sich die Aufgabe, aus den Manuskripten von Tihanyi all die Bemerkungen, Einschätzungen und Informationen zu sammeln, die seine ungarischen Maler-Zeitgenossen betreffen. Das Ausgangsmaterial stellten Tihanyis zwischen 1919 und 1938 geschriebenen Briefe dar, wenn es aber notwendig war, wurde auch auf die früheren Briefe zurückgegriffen und zu der Auslegung auch die Tihanyi betreffenden Erinnerungen und Schriften der erwähnten Personen benutzt. Das reiche Material gewährt – darüber hinaus, daß es die Kunst von Lajos Tihanyi verständlicher macht – auch in das künstlerische Leben des Budapest der 10er Jahre und des Berlin sowie Paris der 20er Jahre Einblick. Tihanyi zeichnet seinen Lesern unabsichtlich ein Zeitbild auf. Er befaßt sich in seinen Schriften vor allem mit der Gruppe der Acht, behandelt ihre Kunst und die der ihnen Nahestehenden und erschließt auch die Gründe für die Auflösung der Gruppe. Er führt seine Meinung über die aktivistische Kunst aus, beschäftigt sich besonders viel mit Lajos Kassáks Wirken in Wien. Er veranschaulicht treu die Bodenlosigkeit der Maler in der Emigration und ihren harten Kampf darum, sich unter den veränderten Verhältnissen durchzusetzen. Er zeigt fernen auch auf, wie sehr diese zur Emigration gezwungenen Künstler an ihrem Vaterland hingen.

GULÁCSY Lajos

BODRI Ferenc: A virágünnep vége : Gulácsy Lajos egybegyüjtött írásai. = Uj Forrás, IX.évf. 6.sz- 1990 100 - 102.p. /rec./

GULÁCSY Lajos

Cogito ergu sum,

Válogatás Füst Milán műgyűjteményéből. Kiáll. kat. Bp.: PIM, 1992

leirás + ill.

tősebb az üldözések kora
az, amelyben a Húsvét éjs
zet és tejet nyújtotak át,
teljesülését.

A Liber Pontificalis
kelyhek használatát rendel
mesfémek mutatkoztak legal
nak az eucharisztikus kult
ezredfordulóig gyakran fog
va a fa, csont, szaru haszn
mazva az [illegible] vagy az ez

A már idézett Liber Po

GULÁCSY Lajos

3529.
Szabadi Judit (1943-)
Gulácsy Lajos / Szabadi Judit. – Bp. : Gondolat, 1983. – 332 p., [8] t. : ill., részben színes ; 18 cm. – (Szemtől szemben, ISSN 0324 – 7384)
Műjegyzék: p. 328-332.
ISBN 963 281 322 7 fűzött : 32,- Ft
Gulácsy Lajos (1882-1932)
75(439)Gulácsy L.(092)

redeti cím: Zene a festészetben
SBN 963 13 1723 4 kötött : ár nélkül
5.045:78(084.12)

432.
Ember Ildikó
Zene a festészetben (francia)
La musique dans la peinture : La musique en tant que symbole dans la peinture européenne de la Renaissance et du baroque / Ildikó Ember ; [trad. par Françoise Jarcsek]. – [Bp.] : Corvina, 1984. – 36 p., 96] t. : ill., részben színes ; 24 cm
redeti cím: Zene a festészetben
SBN 963 13 1733 1 kötött : ár nélkül
5.045:78(084.12)

433.
Ember Ildikó
Zene a festészetben (német)
Musik in der Malerei : Musik als Symbol in der Malerei der europäischen Renaissance und des Barock / Ildikó Ember ; [Deutsch von Valér Nagy]. – Bp.] : Corvina, 1984. – 35 p., [96] t. : ill., részben zines ; 24 cm
redeti cím: Zene a festészetben
SBN 963 13 1699 8 kötött : 180,- Ft
5.045:78(084.12)

434.
Ember Ildikó
Zene a festészetben (orosz)
Muzyka v živopisi : Muzyka kak simbol evropejskoj živopisi èpoh renessansa i barokko / ldiko Ember ; [per. s vengerskogo L. Šarginal. – Bp. :
m

GULÁCSY Lajos

egy festménye a Perčić-gyűjteményben

ld. kiírását Perčić 115. p.

6-14. The Framed and Filled commands, used together, let phasize an object by separating it from its background.

wed

n add further emphasis to a framed and filled graphic by adding a to it. Open the Color menu, and choose Shadow to choose an appro- hadow color. (See Figure 6-15 on the following page.)

GULÁCSY Lajos

Kürtőkalapos ur Na-Conxypan-ból, 1910-es évek, papir, ceruza, 17,3x1o,5 - 91.6.23

(Vörösváry Aba gyűjteménye)

Új Művészet

GULÁCSY Lajos

pályázott a főváros festőneti díjára 1905-ben

bd. Erdei 1991 77.-78.p. – pályázati levelek
78-79.p. – 1906.-os pályázat
87.

-ben, Gavriil jeromonach
az egykori miskolci Szt. Naum
darab sokáig nem egyedül,
kolci Szentháromság templom
enléte nem egyedi eset. A sinai
tárasztal mögötti un. Felső
ésü ősi darabok, mint az utolsó
Hetoimaszia földi párhuzama,
az utolsó ítélet ítélkező

rumában a golgotai jelenetet
n a négy evangélista jelképes
en a Titkos Vacsora, - ennek

GULÁCSY Lajos

152, 177, 188

Oltványi 1991

hogy a két fiatal magyar ka
nézve egyelőre semmilyen ad

5. Egy ilyen épületet - érthet
lesen neki tulajdonit: a bu
dakeszi ut 36/b./. Ez az é
zottabb valószinüsitéssel
sorolható. Komárik Dénes:
"Müemlékvédelem" XIV. /197
feltételesen kapcsolatba h
Frivaldszky-villát és a sz
nát. Azóta mindkét hipotézi
elsőt Brein Ferenc /1817-1
Feszl Frigyes müve. L.: az
müvet: 307, 293. /itt tová

6. Ybl - monográfia, 50. lap.

GULÁCSY Lajos

N. Horváth Péter: A mesemondó festőművész.
= Új Auróra, 1984. 1. 39-58. p

3991. Nicolaus de Lyra: Postilla in Pentateuchum. — 1465. 187 fol. Illuminálás: csak nagy vörös kezdőbetűk. Vaknyomásos gótikus bőrkötés. A Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való. „Iste liber est conuentus sancti Thome martyris Quinqueecclesie fundati fratrum predicatorum". „Hunc librum habet Magister Nicolaus de Ezeek praedicator eccelsie Quinqueecclesiensis a fratre Paulo ordinis predicatorum per modum concambii propter Epistolas Hieronimy (!)" (C. L. 443. sz. — U. III. 1. 107—108. l. III. 2. 272. t.)

3992. Nicolaus de Dinckelspül: Commentarius in librum IV. Sententiarum. — XV. sz. 448 fol. Néhány díszesebb iniciáléval. Gótikus vaknyomásos bőrkötés. Valószínűleg a Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való. „Collegy Christi Strigoniensis liber."

3995. Commentum in libros Physicorum et Metaphysicorum Aristotelis. — XV. sz. 104 föl. Zöld bőrkötés. Valószínűleg a Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való.

3998. Quaestiones in librum IV. Sententiarum. — XV. sz. 94 fol. Magyar vaknyomásos reneszánsz bőrkötés. A Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való.

4007. Eypheus: Commentarius in Aristotelis praedicamenta. — Augustinus: Praedicabilia. Praedicamenta. — Articuli Avicennae. — Distinctiones communes usitatae Parisiis. — Tentamen conceptus signis quibuslibet fixandi. — De arte praedicandi. — Introductio in chiromantiam. — Marienwerder; Calendarium cyclicum. — Praelectiones Parisiis factae de arte praedicandi. — Laurentius Aquilegiensis: Ars dictandi ad tabelliones Bononiae. — Tractatus de philosophia naturali. — Tractatus de ente. — Tractatus de logica. — Thomas Aquinas: De generibus scientiarum. Tractatus de dimensionibus. — XV. sz. 301 fol. „Per me nicolaum de merienwerder". — Kötés: új. Valószínűleg a Budáról 1686-ban Bécsbe szállított könyvek közül való. Bejegyzések: „Johannes Prchrdj" 1439. — „Stephanus de Bordez (?) — Symon carolus de Karachonfalwa. — „Executor plebanus de chereny de Karad. — A kanedáriumban Sz. István, Imre, László.

4036. Quaestiones variae ex iure canonico. — Alanus ab Insulis: Summa de omnibus vitiis. — Quaestiones ethicae. — Inhibitiones a communione

GULÁCSY Lajos

ÁDÁM András: Figyelmébe ajánlom.
= ÉT. XXXIX. évf. 5. sz. 1984. II. 3. 150. p.

Szabadi J.: Gulácsy L. Bp. Gondolat, 1983

z ellenzékről

relnök lenr

umban, a Nemzetbiztons
ban, az Alkotmánybírós
rói, az ügyészi karban. N
ról van szó, hogy a ko
kell gondolnunk, de gyök
változtatnunk az egész
együttműködésen!

*— Ez tiszta sor. Ha a n
nöki posztot megajánlaná
rű koalícióban Torgyán J
azt elfogadná, az nem vesz
pártja függetlenségét?*

— Nem kívánok sem mi
nök, sem miniszterelnök-
lenni, de elvileg e két poszt
veszélyeztetné az FKgP fü
ségét. A miniszterelnöl

GULÁCSY Lajos

HARSÁNYI Zoltán. Két Zöjo a szecesszióról.
= Népszava, 112. 61. 1984. márc. 11. 6. p.

Szabadi J.: Gulácsy
Kristó Nagy István: Munch } Gondolat

Annát)

marci anna

love citronm

GULÁCSY L.

Vadas József

Utazás Na' Conxypamban

[Szabadi Judit: Gulácsy Lajos]

Könyvtáros, 1989. márc. XXIX. évf. 3. s. 13.

Joos van Cleve (?): Mária az alvó Jézus gyermekkel, Bu

son 8 festmény szerepel újabb meghatározással, például az esztergomi Keresztény Múzeum két, eddig német műként kiállított darabját lehetett ezúttal az észak-németalföldi, azaz a korai holland művészet körébe utalni.

A kiállítás festészeti anyaga műfaji sokféleségével is felkeltheti a látogató érdeklődését. A késő középkori Európa „Gesamtkuntswerk"-je, mint tudjuk, az oltár volt. A genti oltáron kívül azonban a Németalföldön alig maradt ránk épen oltár ebből a korból a reformáció

GULÁCSY Lajos

Gulácsy László: Epizódok Gulácsy Lajos életéből.
= Új Auróra, 1984.3. 62-69.p.

Tomka Mihály: Lappangó Gulácsy-lépek.
= Új Auróra, 1984.3. 69-71.p.-ig

TA
E ARTIUM

SCIENTIARUM
ARICAE

NTIBUS
VSZKY, K. GARAS, É. KOVÁCS,
ÉGH, A. ZÁDOR

GULÁCSY lajos

Székely András

Gulácsy nemtől nemben
szabadi Judit könyve

Új Tükör 1984. ápr. 15. XXI. évf. 16. n. 2.

Láng István s. k.

A Magyar Tudományos Akadémia főtitkárának 4/1990. (A.K.3.) MTA

utasítása

a saját személygépkocsi hivatalos célú használatáért átalánytérítésben részesíthető munkakörökről szóló 5/1985. (A.K.11.) MTA-F utasítás hatályon kívül helyezéséről

1. A Munka Törvénykönyvének végrehajtásáról szóló 48/1979. (XII. 1.) MT rendeletet módosító 142/1989. (XII. 22.) MT rendelet 3. §-ára tekintettel a saját személygépkocsi hivatalos célú használatáért átalánytérítésben részesíthető munkakörökről szóló 5/1985. (A.K.11.) MTA-F utasítás hatályát veszti.
2. Ezt az utasítást a 142/1989. (XII. 22.) MT rendelet hatályba lépésének időpontjától, 1990. január 1-jétől kell alkalmazni azzal, hogy a magasabb vezető állású dolgozók részére is a saját gépjármű hivatalos célú használatáért a költségátalány fizetését az intézmény kollektív szerződésében (munkaügyi szabályzatában) lehet előírni.

Láng István s. k.

1021

GULÁCSY Lajos

1982.X.27. P. 10,45 /Kerekes/

Láttuk, hallottuk

- A müsorvezető Rózsa T.Endre.

- Gulácsy Lajos a magyar képzőművészet egyik legfantasztikusabb és legrejtélyesebb alkotója. Azt hiszem, hogy igazán rendkivüli alkalom, hogy Budapesten Gulácsy Lajosnak egy kiállitását láthatjuk, és olyan kiállitást látunk, amelyet nem láthattunk mostanáig, hiszen a kiállitott müvek magángyüjteményben vannak. Ezeket a müveket most a Fészek Galériában állitották ki. Bolyár Ivánnal beszélgetek.

- Gulácsy Lajos képzőművészetéről őszintén szólva nem nagyon szivesen beszélnék, hiszen Szij Béla egy hatalmas monográfiát irt róla, és Szabadi Judit, akinek jórésze volt a kiállitás megrendezésében, szintén irt egy kisebb Gulácsy-monográfiát, és jelenleg is tovább dolgozik Gulácsyn. A kiállitás valóban rendkivüli, egyrészt azért, mert a magángyüjtőtől nemcsak a grafikák származnak, hanem azok az eredeti képkeretek is, és ezáltal már eleve egy ilyen szecessziós hangulata van a kiállitásnak. Molnár Éva, aki rendezte a kiállitást, a Fészek Galériában, nagyon helyesen ezuttal nem törekedett arra, hogy itt valamiféle egységes szabványkeretekbe helyezze ezeket a különböző méretü rajzokat. Hadd tegyem még hozzá, hogy névtelenül bár, de Vaier Tamás diszlettervezőnek is szerepe van a kiállitás hangulatának a megtervezésében, ugyanis ezek a mélyvaszinü és barna szinü falak, amelyek még fokozzák az egész kiállitás hangulatát, nagyon jól belejátszanak a szecessziós kor felidézésébe.

- Annyi név hangzott most el, hogy az embernek az az érzése, hogy Gyulácsy Lajos ürügyén egy nagyszabásu mutatvány zajlik jelen pillanatban a Fészek Galériában.

- Nem, szó sincsen semmiféle cirkuszról, semmiféle mutatványról, és nincs arról szó, hogy az a sok név, akit szokásomtól eltérően, de joggal felsoroltam ezuttal, valamiféle mutatványt, attrakciót akart volna itt véghezvinni. Nagyon szeriőzen, nagyon szordidósan /?/ Gulácsy maga van reprezentálva ezen a kiállitáson, részben fényképek révén is. A számomra ez a kiállitás tulajdonképpen azért érdekes, mert Gulácsy nagyságát nem szoktuk vitatni. De az, hogy Gulácsy sokféle stilusban dolgozott, ez bizony Szabadi Judit részéről is nem egyszer elhangzott. Hát az én tapasztalatom az, hogy nem. Ha ezek közül a rajzok közül bárki egyetlen egyet megnéz, óhatatlanul rátapint arra, hogy ez abba a stiluskategóriába tartozik, amit a franciák art de volnak, az osztrákok szecessziósnak és mi pedig általában századvéginek szoktunk nevezni. Óhatatlanul mindegyik rajza ugyanannak a világnak a letéteményese, és még valamié: az ezt megelőző kornak, a szimbolizmusnak, elsősorban a pre-raffaeli-

tákhoz kapcsolódó irányzatáé.

- Mindaz, amit most Bolyár Iván elmondott nekünk, végülis közismert tény. Ehhez képest mennyiben jelent ujdonságot a Fészek Galéria kiállitása?

- Ujdonságot tulajdonképpen nem jelent, csak azt, hogy a közönség előtt is manifesztálódik az, ha figyelmes szemmel nézik meg, hogy bizony Gulácsy beteg ember volt. Mondjuk meg, elmebajos. És ennek már a megelőző periódusai, majd pedig a gyógykezelés utáni periódusai is világosan kijönnek ezeken a rajzokon, hogy bizony-bizony nem egy ezek közül hasonlit azokhoz a rajzokhoz, amelyeket a pomázi elmegyógyintézetben gyógypedagógiai okokból szoktak rajzoltatni. Mindez azonban nem von le abból semmit, hogy egy vonala van ennek a müvészetnek, és ha igy együtt látjuk a képeket, akkor mindegyik Gulácsy. Külön-külön nézve valóban nagyok a különbségek, itt azonban világosan kirajzolódik az egyenetlen, hullámzó pszichikai állapot ellenére is az, hogy egyetlen embernek a müveiről van szó.

- Október 21-én nyilt meg a Helikon Galériában Hász István grafikusmüvész kiállitása, amelyik egészen november 14-ig lesz nyitva. Hász István a fiatal grafikus nemzedéknek, sőt, mostmár a lassan középnemzedékké váló fiatal grafikusnemzedéknek az egyik tagja. Hajdu Istvánnal beszélgetek.

- Azt hiszem, hogyha egy olyan kiállitás látogató tér be a Helikon Galériába, aki nem különösebben érdeklődik a modern képzőművészet iránt, nem nagyon látja az összefüggéseket Hász István különböző képei között. Pedig azt hiszem, vannak összefüggések a képek között.

- Vannak összefüggések, mert Hász valamiféle absztrakt formában megteremtett vizuális történetrendszert vagy történetfüzért ad elő. Ezeknek a történeteknek hihetetlenül egyszerü alakjai, figurái, szereplői vannak. Vonalak, amelyek igy-ugyamugy megtörnek, amelyeket az alap vagy a háttér valamilyen módon befolyásol, amelyek önmagukban feketék, de szines háttér előtt mozognak, és a szinek valamilyen módon természetesen ujabb szerepet játszanak ezekben a történetekben. Én azt hiszem, hogy ezek olyan minimál-történetek, a szónak mind a két értelmében, tehát a képzőművészeti értelmében is, meg a szónak a méretet, mértéket jelölő értelmében is, amelyek rezdüléseket szimbolizálnak. Olyan festői rezdüléseket, amelyekre rá lehet rakni személyes történeteket, egyéni történeteket. Mint hogyha váz-

latok, vázak lennének, egyfajta individuális történethez, amelyet a néző a saját élményeivel felruházhat, berendezhet, ugy tölthet meg figurákkal, ahogy azt az ő kedve tartja, és ahogy a Hász adta ritmusok szabályozzák. És ez a kettő azt hiszem a legfontosabb a dologban, hogy a Hász megad egy ritmust, a néző pedig a ritmust valamilyen módon kitölti saját maga.

- Ezek szerint tehát Hász István kiállitása a néző aktiv részvételét kivánja meg.

- Igen, hát amennyire a kortárs képzőművészet általában nagyon apellál arra a részvételre, amelyet a nézőnek kell kifejteni. Nem véletlen, hogy elterjedt a szakmai zsargonban a befogadó kategóriája, amely nemcsak azt jelenti, hogy a befogadónak, tehát a nézőnek hagynia kell, hogy hasson rá egy kép, vagy egy zenedarab, hanem a befogadás az valami aktivitást is jelent, hiszen ki kell nyilni. A befogádáshoz valamilyen módon türelemmel és nyitottsággal kell rendelkezni, tehát valamiféle kreativitással is. Ez már több,mint a szimpla néző fogalma, hiszen a néző gyakorlatilag még nem készült semmire fel ahhoz, hogy a dolgokkal azonosulni tudjon.

- Most hallgassák meg müvészeti rövidhireinket.

- A Fotó hónapjai cimmel lo hétig tartó eseménysorozat kezdődött Párizsban. A Pompidou-központ, a párizsi modern művészetek muzeuma és több más városi muzeum és galéria rendez egyidőben fotókiállitást ezekben a napokban, melyeken a látogatók áttekintést kaphatnak az európai fotógráfia történetéről a kezdetektől napjainkig, és megismerkedhetnek napjaink legnevesebb fotómüvészeinek életmüvével és uj alkotásaival. Erről a rendezvénysorozatról a későbbiekben részletesen beszámolunk a Láttuk, hallottuk müsorában.

- Arany János emlékkiállitás nyilt a költő halálának 100.évfordulója alkalmából a nagykőrösi Arany János muzeumban. Ezen az emlékkiállitáson kerül sor október 30-án és 31-én az országos Arany János középiskolai balladamondó verseny döntőjére.

- A Környezetünk, tárgyaink cimü kiállitássorozat keretében kiállitás nyilt a Gödöllő Galériában A munkahely esztétikája cimmel. A tárlaton épitészek, belsőépitészek és tervezővállalatok szerepelnek a kellemesebb munkahelyi környezethez készitett terveikkel.

- Jávor Piroska müveiből nyilt kiállitás Szentendrén. A tüzzománcairól ismert müvésznő most legujabb textil-munkáit állitotta ki. A tárlat október 31-ig tekinthető meg Szentendrén a Müvésztelepi Galériában.

- A jelmeztervezőként ismert Ék Erzsébetnek Kőlelés cimmel nyilt kiállitása a Fészek Müvész Klubban. A tárlat november 6-ig tekinthető meg.

- Megnyilt a Xertox Képzőmüvész Csoport VIII.kiállitása a bercsényi Épitész Klubban. A nemzetközi tárlat november 1-ig tart nyitva.

- A mai román szobrászatot bemutató kiállitás, amelyet a Mücsarnokban tekinthetünk meg, október 22-én nyilt és november 28-ig tart nyitva. A Láttuk, hallottuk kritikusai közül ezt a kiállitást Csapó György nézte meg. A kiállitásnak ez a pontos cime: Mai román szobrászat. Tehát román szobrászok állitanak ki ezen a kiállitáson?

- Hát igen, román szobrászok, már ugy értem, romániai szobrászok, mert például mondjuk közöttük van számos magyar nemzetiségü is. Van például egy, Izsák Mártonnak hivják, itt Budapesten tanult. És mondjuk Medgyesi hatása ott egy portréján szemlátomást lemérhető. És bizonyos mértékig magyar szobrászati behatás távolról felfedezhető. De én azt hiszem, hogy ez vonatkozik nemcsak az ott élő magyar nemzetiségüekre, hanem a románokra is, mint ahogy nem tudnám azt mondani, hogy az ő szobrászatuk hatott ránk.

- Én pedig azt tudnám mondani, hogy a román szobrászat igenis hatott a magyar szobrászatra, már amennyiben igy nemzetekben gondolkodunk, hiszen nyilvánvaló, hogy nem nemzetek alkotják

a szobrokat, hanem egyes alkotók, a XX.századnak talán a legnagyobb román szobrásza, Constantin Brankuzi, aki a pályáját Franciaországban fejezte be, és tényleg nagyon jelentős szobrok képviselik őt világszerte a nagy muzeumokban. Kétségkivül haott például a magyar Borsos Miklósra.

- Hát igen, Brankuzi hatott a magyar szobrászatra is a formamüvészetével, és hatott természetesen talán méginkább a mai román plasztikára is. Ilyen értelemben Brankuzi annyira nemzetközi, annyira hatott a világon mindenütt, de legalábbis az európai szobrászatra - nagyon nagy erővel, hogy ilyen alapon akár a mai francia szobrászatot is hasonlithatnánk bizonyos mértékig a mai modern magyar vagy román szobrászathoz, mert egy olyan közvetitőjük van,mint Brankuzi.

- Van egy nagyon jelentős dolog, amelyik megszabja azt, hogy egy országban vajon kialakul-e egy jelentős szobrászat, vagy nem alakul ki. Az, hogy van-e fa, és vannak-e kövek abban az illető országban. Például Jugoszláviában rendkivül magasszintü a szobrászat, hiszen az ottani hegységek tele vannak kövekkel, és ez a kőfaragásnak egy hosszu tradicióját alakitotta ki. Igy nem véletlen, hogy a mai jugoszláv szobrászat nagyon magas szinten van. Ugyanez mondható el például a szlovákiai szobrászatról is, ahol pedig a fa anyaga az, amelyik állandóan napi környezetként megtalálható.

- Ha ennek a kiállitásnak az alapján akarnám megitélni a román szobrászatot, akkor azt mondanám, hogy nagyon változatos anyagba dolgoznak. A márványtól a kőig mindenféle anyag, vas, bronz, tehát ércben. Mondjuk talán müanyagból készült müvet nem láttam, de ezen tul mindent. Na most a faszobrászatuk nagyon szép. Ez régi, ősi technika, valóban Romániában - különösen Erdélyben - és nagyon szép formailag megoldott, nagyon tartalmas szobrokat láttam fából. De ugyanakkor nagyon szép márvány müveket is. Egyik ilyen legszebb müvet éppen márványból láttam, szinte monumentális siremléknek felel meg, pedig egészen kisméretü mü. De a legeredetibb mégis egy fa; Campeánu - Vizesés cimü müve, amihez hasonlót nagyon keveset láttam. És van mégegy müve, fából készült, az,hogy Termés. Tehát e kiállitás alapján is megállapitható, hogy a hagyományos anyagokkal jól dolgoznak.

- A Müvelődéspolitikai rovat müsorát ma Rózsa T.Endre készitette.

x x x x x x

Művész az álmok útján

Csontváryn kívül aligha találhatni olyan festőt, mint a száztíz éve, 1882. október 12-én Budapesten született *Gulácsy Lajos*, aki kitartóan járta álmai útját, nem hatva rá korának lázas – és lármás – modernizációs törekvései, s aki éppen ezért elkerülte a bármely stílusirányzathoz való besorolást, beskatulyázást.

Ha mégis elhelyezni kellene valemely körbe, csoportba e remetei magányú piktort, akkor az aligha kereshető másutt, mint a gödöllői művésztelep alkotóinak *preraffaelita* ihletettségű, idealista világnézetű szerveződésében, továbbá a jelentős hatású iskola szellemét nem csupán istápoló, hanem egy emelkedettebb irányt megjelölő idea éterikus tömörülése, a *Spirituális Művészek Szövetségének* programjában. A spirituálisok fennkölt célját és programját az alapító *Remsey Jenő* így határozta meg: *„A spirituális művészet az ember jövendő életének a művészete, a Lélek, az Élet s a Szellem uralmának előhírnöke. Új embert, új életet és új művészetet hirdet, mely fölemeli az embert a sárból s újra isteni méltóságra emeli őt az örök Szépség és örök Igazság erejével."*

Kívülállóként ugyan, de Gulácsy gazdag életművében is valami hasonlóról van szó. A művészképzést *Balló Ede* növendékeként a Mintarajziskolában kezdte, de hamarosan Rómában (1902), majd Firenzében folytatta, hogy aztán Párizsban fejezze be stúdiumait (1906). Útiélményeit már ekkor az énjét meghatározó álomvilággá transzponálta olyképp, hogy a látványélmény lényege – hol nyíltabban, hol pedig rejtve – megmaradt, s ebből kiindulva röpítette a maga és művei befogadóinak képzeletét egy ismeretlen, de mindig váltakozó környezetű és hangulatú világba. Ez az egyéniségével tel-

Gulácsy Lajos: Comói vasárnap

jesen adekvát világ a maga furcsa alakjaival vagy tájmotívumaival általában korábbi korok nosztalgikus, lidérces látomása. Nem véletlen, hogy múltbarévedő témáinak álomittas hangulatát elfogadják és a maguk ősének vallják a jelenkor szürrealistái.

Gulácsy Lajost kezdetben – a preraffaelitizmushoz kötődő korszakában – főképp *Rosetti* és a többi visszatekintő angol festő hatására a középkor és a rokokó vonzotta. Már ekkor megteremtette sajátos transzcendentális álomvárosát, *Nakonxypánt*, amelyet képzeletszülte városokkal és emberalakokkal népesített be vásznain. Az olasz városok ihletétől született meg a titokzatos érzelmekkel átitatott s talán legismertebb képe, a *Dante és Beatrice találkozása* (1903). Bensőségesen áhítatos valóságot hitelesít viszont a *Paolo és Francesca* (1903) színes rajzmű egymáshoz simuló ifjú párja. Miként legtöbb festményén, úgy e rajzán is fontos járulék a régi századok korhű öltözete. Rajongott a színpadias kosztümökért, így nemcsak képeinek szereplőit öltöztette be valamely történelmi módi szerint, de számos *Önarcképén* is kosztümösen – reneszánsz-, abbé –, vagy bohócmaskarában ábrázolta magát.

Magányos remeteéletének szülötte az ő álmokból szőtt birodalma, amelyben szűzi lények, lidércasszonyok és régi kövek különös titkokat regélnek (*Comói vasárnap*, 1910 k.) A jellemző képcímek is összecsengenek szüzséikkel. Pl. *Édeskés délután egy régi kertben, A mulatt férfi és a szoborfehér nő, Varázsló kertje, Békakirály, Az ópiumszívó álma* stb. Legpoétikusabbak a preraffaelita kötődésű. lírai képei, mint pl. *A művész áhítata* (1902), *Dal a rózsatőről* (1904).

Nem meglepő, hogy Gulácsy Lajost a festői kérdések s az irányzatok harcai nem érdekelték. Az uralkodó francia posztimpresszionizmust megvetette. Pedig némi – távoli – köze neki is volt hozzá. Budapesten mindössze két gyűjteményes tárlatot rendezett. A lipótmezei elmegyógyintézetben halt meg 1932. február 21-én. Emlékkiállítását 1936-ban a Nemzeti Szalonban, 1947-ben a Biblioteca Officinában rendezték meg.

Ecsery Elemér

A filmrendező: berepülő pilóta

Budapesti találkozások Théo Angelopoulosszal

A világszerte legismertebb kortárs görög filmalkotó, Théo Angelopoulos öt filmjéből rendezett a héten vetítéssorozatot a Szindbád moziban a Budapest Filmforgalmazó Vállalat. A Rekonstrukció (1970) az Utazás Khytérára (1984), A méhész (1986), a Ködös tájkép (1988) és a Gólyaállásban (1991) nézői egy szigorúan öntörvényű, sajátosan egyéni mozgóképi világot létrehozó rendező életművének jellegzetes darabjait láthatták, s több alkalommal találkozhattak a filmjeinek bemutatójára Budapestre látogató alkotóval is. Egyik délután Gazdag Gyula, a Színház- és Filmművészeti Főiskola filmfőtanszak-vezetőjének meghívására a hallgatókkal, a holnap magyar filmeseivel is beszélgetett. A több órás eszmecsere során Angelopoulos egyebek között pályakezdéséről is mesélt:

– Mint valószínűleg mindenki, én is kamaszgyerekként szerettem bele a filmbe. Akkoriban túlnyomórészt amerikai filmeket játszottak a görög mozikban, s eleinte a többséghez hasonlóan én is csak a színészek neve szerint válogattam. Ha jól emlékszem, Az Édentől keletre ötödik-hatodik megtekintése után jegyeztem meg először a főszereplő James Dean mellett a rendező, Elia Kazan nevét is. Nagyjából akkor váltam tudatos nézővé...

Rövidfilm – zsebpénzből

– Rendezői pályámat rövidfilmekkel kezdtem, fillérekből. (Miközben abbahagytam jogi tanulmányaimat, mielőtt ügyvéddé avattak volna.) Volt néhány segédoperatőr jó barátom, akik elcsenték a nyersanyag-resztliket a különböző filmekből, amelyekben dolgoztak. Legelső rövidfilmemet legalább tízféle, eltérő gyártmányú és érzékenységű nyersanyagra forgattam. Kitűnő szakmai–technikai gyakorlat volt ez az operatőröknek is, nekem is: alaposan meg kellett tanulnunk magával a nyersanyaggal bánni, amíg a sokfajta maradékból egységesnek ható mozgóképet sikerült összeállítanunk...

– A párizsi filmfőiskola, az I.D.H.E.C.? Tévesen írják rólam a lexikonok, hogy ott diplomáztam; ugyanis az első év végén kidobtak... Mellesleg tavaly Izraelbe zsűrelnöknek hívtak meg a Filmfőiskolások Nemzetközi Fesztiváljára, ahol jelen volt a párizsi főiskola rektora is. Ott neki is elmeséltem, miért távolítottak el annak idején. Vizsgamunka gyanánt kisfilmet kellett forgatnunk, s előtte egy nagy fekete táblára föl kellett rajzolnunk a tervezett kisfilm díszleteit, kameraállásait. Akkoriban kötelezőnek számított a *snittre-anssnittes* szerkesztésmód; én viszont 360 fokos kört rajzoltam. A rendezés szaktanára elképedt, majd rám ripakodott: „menjen haza Görögországba, ott próbálja érvényesíteni ezt az abszurd ötletét"... (Nyilván tudják, hogy azóta többek között *Antonioni* is, *Jancsó* is készített ilyen körfahrtokat.) Megfogadtam a tanácsot, s távoztam, annak ellenére, hogy az akkori tanári karból például *Jean Mitry* és *Georges Sadoul* is maradásra, kompromisszum-keresésre buzdított. Néhány nap múlva egyébként is sztrájkba léptek a diákok; persze nem miattam: akkoriban kezdődtek a későbbi nagy diáklázongások első hullámai Párizsban... Én viszont egy hónappal később már saját rövidfilmemet forgattam abból a néhány garasból, amit iskolatársaim adtak össze zsebpénzükből, és ők végeztek – természetesen ingyen – minden munkát a forgatásnál... Szóval szerintem ez a lényeg; a filmrendezőnek el kell döntenie, mit akar: a saját „rögeszméit" megvalósítani a vásznon, avagy sok pénzt keresni. Én azt a nehezebb utat választottam, amit mestereim–barátaim közül például Antonioni vagy Jancsó Miklós is: csak arról készítek filmet és úgy, ahogy jónak látom. Azután ha elég következetes az ember – meg némi szerencséje is van –, akkor előbb-utóbb sikerül megvalósítania, amit nagyon akar...

A középpont: Európa

– Önök azt kérdezték, fiatal barátaim, miért mondtam azt a nyitó díszelőadás alatt, hogy nem hasonlítok *Wim Wendershez*, aki örökké Amerikába vágyakozott; miközben én változatlanul Európát tekintem az emberi kultúra középpontjának. Nos, a világszerte közmegegyezésesnek számító amerikai filmnyelv számomra olyan, akár az előrefőzött, egyen készétel. Az ilyen film passzív fogyasztóvá degradálja a nézőt; nem hagy teret a képzeletének, a kritikai érzékének, mérlegelésének, a filmmel kialakítható személyes kapcsolatának. Gondoljanak csak a filmtörténetre: mindig azok a rendezők mozdították előre a filmművészetet, akik eltértek az adott korszak uralkodó kifejezésmódjától. *Orson Wellest* például, akinek *Aranypolgár* című műve az egyetemes filmtörténet egyik legnagyobb – ha nem a legnagyobb – alkotása, egyszerűen kidobták Amerikából, mert az a korszakos remekmű a mozikasszánál katasztrofális bukásnak bizonyult. Vagy nézzük a másik óriást, *Theodor Dreyert:* mindig csak az igazi filmínyencek rendezője volt és maradt. Önök előtt, ifjú barátaim, még itt a döntés lehetősége: választhatnak, hogy melyik úton indulnak majd el. Kényelmesebb a hollywoodias kommersz útját választani: szakképzett *mesteremberekre* is mindig szüksége lesz a mozgóképiparnak...

– De talán lehetséges saját, *egyéni művészi utakat* is választani. Görög vagyok, és soha nem tudom földolgozni magamban azt a traumát, amelyet a hajdani klasszikus görög civilizáció és a napjaink közötti ellentmondás okoz. Állandóan azt érzem, amit *Mastroiannival* mondattam el a *Gólyaállásban* című filmemben: „átlépünk egy országhatáron, mégis ugyanott vagyunk". Vajon hány és hány – szellemi, tudati – határon kell még átlépnünk ahhoz, hogy valóban hazaérkezzünk, a jobbik önmagunkhoz?... Napjaink mozijában tombol az erőszak. De azt ki kérdezi meg, miből fakad, mi okozza valójában ezt az erőszakot? Ma körülbelül százötvenezer albán menekült él Görögországban. Fiatalok, éhesek, nincs fedél a fejük fölött. Naphosszat ott gubbasztanak Athén külvárosaiban a járda szélén és arra várnak, hogy valami alkalmi munkához, egy falat kenyérhez jussanak. Torkig vannak szorongással, félelemmel. És sokszor egyetlen garasért megölik egymást... Nem bankot rabolnak; egymástól lopják el a falat ennivalót... Ha ezt a jelenséget afféle hollywoodias, televíziós krimimodorban dolgozom föl, az egészet puszta rendőrségi üggyé degradálom. Ha viszont alaposabban, szociológiailag, s *az emberi kapcsolatok* szempontjából is megvizsgálom, akkor jelen évtizedeink egyik legsúlyosabb drámájába ütközöm. A művészetnek pedig szerintem éppen ez a föladata: leásni a jelenségek mélyére...

Kegyetlen pálya

– Önök megmosolyoghatnak, amiért ezt a szakmát *hivatásnak*, ha tetszik, küldetésnek fogom föl. Mert ilyen fölfogásban nagyon nem könnyű helytállni... Ma együtt ebédeltem régi barátommal, Jancsó Miklóssal. Hetvenegy éves, több mint negyedszáz kiváló filmet készített és szorongva mondta el: mennyire boldog volna, ha azt látná, hogy a magyar film nem a profinak nevezett középszer, a világ összes televízióműsorára jellemző rágógumikultúra felé keresné a kiutat az itt is – különben nálunk, Görögországban is – kínzó gazdasági gondok szorításából... Elmondhatom egyébként, hogy annak idején, a '60-as évek leg-elején kezdtük tanulmányainkat a párizsi filmfőiskolán. Ma összesen öten dolgoznak a filmszakmában; a többség ebből is reklámfilmeket gyárt, illetve profi szakalkalmazott a televízióban. A többiek más pályára mentek. Talán csak *ketten lettünk valóban filmrendezők*... Szóval nehéz, kegyetlen pálya a miénk, olyan, akár a berepülő pilótáké: keményen próbára teszi a szívet, a vérkeringést, az idegrendszert. De aki képes megállni a lábán, az hasonlíthatatlan örömöket is átélhet: amikor a sötét mozi utolsó sorában meglapulva azt észleli, hogy néhányszáz embert sikerült meggondolkodtatnia, megrendítenie vagy megmosolyogtatnia...

(zs. i.)

ABLAK A BANKRA

Kedves Ügyfelünk!

A Konzumbank egyszerre akarja teljesíteni a pénztulajdonosok és befektetők három kívánságát. Ezért:

- **biztonságot**
- **hozamot**
- **hozzáférhetőséget**

kínálunk az új lakossági megtakarítási konstrukciónkban.

3 és 6 hónapos lekötésre fogadunk lakossági takarékbetéteket, **már 1.000,- Ft** vagy annak egész többszöröse értékben.
Az Ön megtakarítását a Magyar Nemzeti Bank által első osztályúnak minősített – elsősorban állami kibocsátású – értékpapírok vásárlására fordítjuk, amelyeket folyamatosan cserélünk.

Ha kívánja, betétje lejártakor bemutatjuk az akció keretében az adott időszakban – részben az Ön pénzéből – lebonyolított értékpapír üzleteinket. Így Ön is megismerheti Bankunk működésének egy fontos területét.
Reméljük, tetszeni fog amit lát, és kapcsolatunk tartóssá válik.

„ABLAK A BANKRA" takarékakció: **1992. október 1-től.**

Induló kondícióink – amelyek az 1992. október 1. és 31. között elhelyezett betétekre érvényesek – a következők:

- **3 hónapos lekötés esetén fix, évi bruttó 15%**
- **6 hónapos lekötés esetén fix, évi bruttó 17,5%**

Pénztárnyitástól zárásig 18 városban állunk rendelkezésére:

Budapest	Salgótarján	Sopron	Kisvárda	Pécs	Orosháza
Eger	Szombathely	Jászberény	Kecskemét	Debrecen	Tata
Gyöngyös	Győr	Kaposvár	Nyíregyháza	Miskolc	Kiskunhalas

Figyelje rendszeres jelentkezésünket új, havi kondícióinkkal.

Tisztelettel:

KONZUMBANK RT.
Igazgatóság

ÁRVERÉSI HIRDETMÉNY

Az Állami Vagyonügynökség
megbízása alapján

a BÁCSKA KERESKEDELMI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

november 17-én 10 órai kezdettel

árverésen értékesíti

a következő üzleteit

A bolt száma, címe:	Kikiáltási ár, E Ft:	Tulajdonforma:	Bánatpénz, E Ft:	Privatizációs költség, E Ft:
Hosszúhegyi Mg. Kombinát, 9. sz. vas-műszaki bolt, Sükösd, Dózsa György u. 189.	2590	tulajdonjog	125	260
552. vegyes ruházati üzlet, Kiskunhalas, Hősök tere 1.	790	bérleti jog	40	90

Az árverés helye: Baja, Jelky András tér 10., az rt. tanácsterme.
Az árverésre jelentkezés határideje: november 12-e.
Az árverésre jelentkezés feltétele: a bánatpénz készpénzben (látra szóló betétkönyvben) történő letétbe helyezése, a jelentkezés határidejéig, a BÁCSKA Kereskedelmi Rt. központi pénztárában (Baja, Jelky András tér 10.).
Üzleti tájékoztató, október 13-ától, a részvénytársaság központjában igényelhető.
A privatizációs költség a kikiáltási ár része, amelyre azonban nem lehet kedvezményes részletfizetési hitelt felvenni.
Az ÁVÜ a vételár kiegyenlítésénél, a privatizációs költség kivételével, a kárpótlási jegyet a kamattal növelt névértéken elfogadja.
További felvilágosítást ad a szervezést és az árverést lebonyolító Újfalusi Bertalanné és dr. Nagy Valéria (Baja, Jelky András tér 10.).
Az árverés során a résztvevők névtelenek maradnak.

Me
Szerve

SZOFTVE
szervezési
számítástec
szoftverfe
tanácsa

* nagy volumenű, p
* nagygép- és PC-al

(Többéve
az igény

Me

M

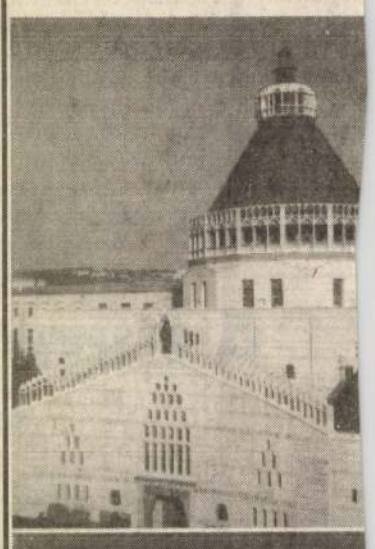

A SZ

SZÍN

A könyv megvásárol
Budapest VII., Thököly út 21.
Budapest VIII., József krt. 7.
Budapest VIII., Blaha Lujza t
Ha a mellékelt
már 1000 Ft-ért

MEGREN

Megrendelem Önöktől
Az album árát: 1000.– Ft a csc
Vállalatot átvállalja a postak
amelyen két személy részér

Kérjük, hogy nyomtatott be

Név:.....

Irányítószám, helység:.....

Utca, házszám:.....

A megrendeléseket a beérk

A megrendelőszelvényt
címére: 108

GULÁCSY Lajos

GULÁCSY Lajos

Ravatal c. lépe – Patká-gyűjt.

10. 14.

Új Müvészet 1992

– *festett szobabelső*

ifestés. Ha azonban valóban ez volt a kor általános rtékítélete, akkor ehhez képest feltűnően nagynak tűnik csak festéssel díszített emlékeink száma, amelyek között lyan jelentős együttesek is vannak, mint a jelenleg fel-árás alatt álló bajnai Sándor—Metternich kastély.

Nagyon keveset tudunk arról a mesterkörről, amelyik eknek a műveknek a megfestését végezte. A fogódzót yújtó szignált falkép ritka és becses kivétel, a stílus-itikai meghatározást a metszetelőképek elterjedt hasz-ilata nehezíti. Ugyanakkor ismerünk egyelőre oeuvre lkül álló mesterneveket, amik talán egykor a gyara-ódó emlékanyag alapján azonosíthatók lesznek.

Datálás, attribúció és értékelés vonatkozásában egy-ánt csak az vihet előbbre, ha minél több teljes deko-ció-együttest sikerül megismernünk. Az ehhez szük-ges különös figyelmet a műfaj jelentősége — és ezt nélhetőleg sikerült érzékeltetnünk — megérdemli és gkívánja. Hiszen azon túlmenően, hogy ezek a festett obabelsők a 18. századi magyarországi festészet szép imú csoportját alkotják a kor interieur művészetének, áskultúrájának, művelődéstörténetének is fontos, mind ideig kiaknázatlan és bizonyos tekintetben egyetlen rásává válhatnak.

Somorjay Sélysette

GULÁCSY Lajos

KESSLER Katalin: Az angol tradicionalista (organikus) modernizmus útjai Magyarországon a századforduló művészetének tükrében. = Régi és uj peregrináció I. Bp.-Szeged, 1993

110-117.

GULÁCSY Lajos

műve Kristó Nagy István gyűjt.

Művészet és Barátai 1994/2. 8.

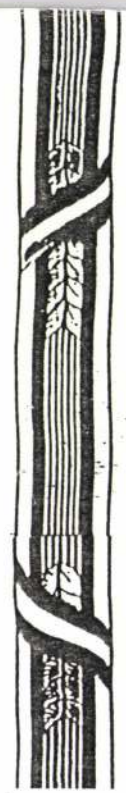

Cím: Dózsa Művel
XVII. ker.

VENDÉGEINK: HO
TO
DI
NA

Minden érdeklődő

Gulácsy Lajos, festő MDL

Illés Endre megemlíti, hogy a 30-as

években Ritoók E.-nál találkozott

Gulácsy barátjával, fáry Dezsővel.

Illés Endre: Három szoba a Baross utcában 2.1.

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. ápr. 20.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch.114-3.

Gulácsy Ljaos

Bálint Endre kikérdezéséből.
kikérdező:lakatos József.1955 szept 12

Gulácsy [Lajos], festő

A decemberi aukción Gulácsy-
mű is elkerült

– : Hír

10. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. nov. 23.

MDK

Gulácsy Lajos

me: Moderne ungarische Kunst in der Kunsthalle Bern.

Die Tat (Zürich), 1944.jan.26.

Gulóvány L

Tamás CXVIII.
1941 febr. März
Szerelmes pár

Tamás CLIV.
Uj romantika
1944 febr. März
Na-Cosipanban
hull a hó

Gulácsy Lajos

Svájci magy. kiáll.
kat. 1944
26. l.

Fraternity Gal

1948 Jan.

Class view
Tau-fig
Kolostor slott
Kompozicio
Malom

of

525. n.

Tafel 89.

Alkotás Mh

1923 márc. I. máll

Önarckép I - IV of

1923. III. máll

Figura graf

1943 aug

Vizió
a költő) part

1947 márc

Társalgás, part

Lebestyén: Körén tul

Groszmann György

(Goszmannak írva)

pesti ötvös

l.

Arv. Csanak 110. Ankc. Ext.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

Mélyentisztelt

E l n ö k s é g é n e k ,

BUDAPEST.

IX. Rákos ucca 10. sz.

Müterem

1935. 2. exp. Mall

Dante, of

Grossmann Tiroff

e. Sanlegmür

258. A.

Gulácsy

Tamás

1931 okt-nov. XXXVI.

Hűvös csarnok árnyékában

1933 szept

l. külön

1938 okt. 100.

Romeo és Julia

of

Schack Triggesgróf IV. 45.

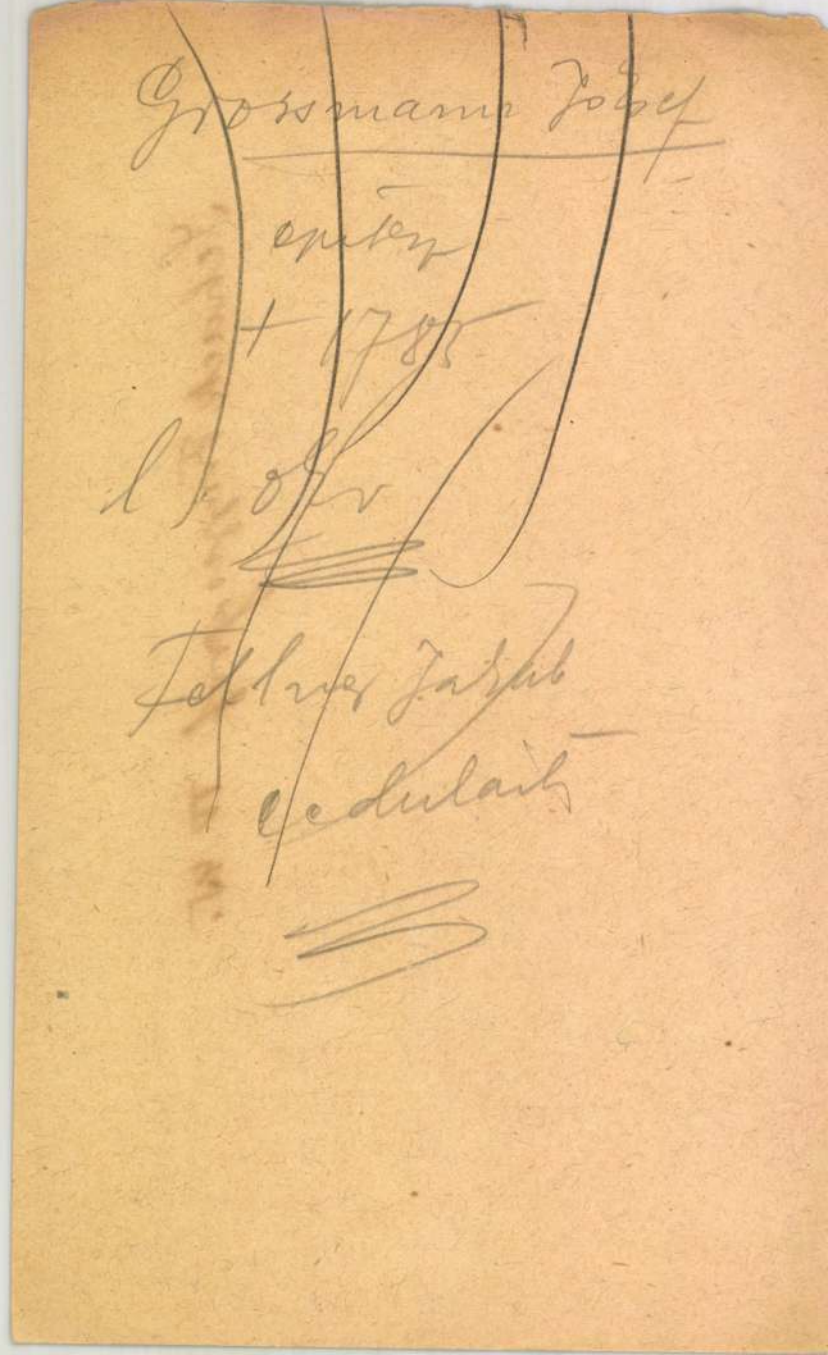

Grossmann Josef

epitex

+ 1785

l. Ofr

Feldner Jakub

Cedulaitz

Gulácsy Lajos

Tamás Galéria

Új romantika

1944 febr. - márc.

Na-Coxipamban hull a hó.

Olaff.

könyv- és papirkereskedése
PALÁNKA

Gulácsy Lajos.

wód

Bevpestikavé

737, 897, 921, 930. l.

SZET
T-KÖRÚT 7.

Gulácsy Lajos

wód
1

Bort Kéterer

224, 391. l.

Repr.

Lovasjelenet 447 n.

Nakontipan 962. n.

Gulácsy Lajos

d. 1

Elek Háróm

131. l.

mivo. nemzedék
Az ugabb m. mivo
eléinsiyei
1923

rébelt gyümölcsdisz, orsós szárán tagozott gomb, kihajló
és csigás lambrequin diszités. A S mesterjegy. Augsburg,
, mit getriebenem Obstdekor, am walzenförmigem Schaft
I. Jh. M. 21·5 cm. Illusztr. XLI. tábl.

sze gerezdes, peremén vésett körvonalu barok lambrequin-
ıer, Silber mit barockem Lambrequindekor. Moskau, 1745.

belt gyümölcsfüzérekkel, hengeres szárán kagylók. F H
Kleiner Römer, Silber, vergoldet, mit getriebenem Dekor.

domboru és vésett levéldisszel. Német, empire. — Becher
und Gravierung. Deutsch, empire.

ezüst, gazdag rokokó trébelt és öntött diszitéssel, kihajló
llel, boltozatos födelén rózsaalaku gomb. I C D mester-
712.). Augsburg, 1757—59. — Ovale Suppenterrine mit
odekor, am Deckel Rosenknopf. Augsburg, 1757—59.
Illusztr. XXXVII. tábl.

aranyozott,, áttört ezüst szinü, lombos diszü köpenyén
monogramm G M W betükből, kettőben trébelt jelenet:
ı trébelt virág és akantusz levéldisz; sarok körül, felnyiló

Gulácsy Lajos

vrd

=

Farkas Zoltán =

Budapesti levél-

-Fórum (magyar

rész) 1936. 69. l-

Titeli fönnsik IV. 177.

Hafen). Jelezve (Bez.): Mateo Petrsen 1895.

Schäfer). Jelezve (Bez.): A. v. Pettenkofen.

ez.): Paris 856 a. p.
cm.

Jelezve (Bez.): Franz Xav. Petter 1856.

.)
(Bez.): P. K.

408. SZENT CSALÁD (Heilige Fami
Tollrajz (Federzeichnung). 17×1

Quast, Pieter (1606—1647) **után (Nach**

409. PARASZT CSALÁD (Bauernfam
Rézmetszet (Kupferstich). 16×2

Ranftl, Johann Mathias (1805—1854).

410. KUTYAFEJ (Hundeportrait).
Vászon (Leinwand). 54×44 cm.

Rembrandt, Harmensz van Rijn (1606

411. AZ ÖREG RABBINUS (Der al
Vászon (Leinwand). 100×77·5 c

Rembrandt, Harmensz van Rijn (1606

412. A PÁSZTOROK IMÁDÁSA (Ar
Rézkarc (Radierung). 11×13 cr

Rembrandt, Harmensz van Rijn (160

413. ÖREG RABBINUS (Alter Rab
Rézkarc (Radierung).

Reni, Guido (1575—1642) **után (Nach**

414. KÉT TANULMÁNYFEJ (Zwei
Rézkarc (Radierung). 14×19 cr

Gulácsy Lajos

Gerlóczi

A la découverte
de l'art hongrois
Les Beaux Arts
1918 | rue. 25

nak a kiadvány I. és II. köte

Fogadja Nagy

nyilvánitását.

Budapest, 19

Tmeglaapta
543/906 sz. no

V/2

Gulácsy Lajos

vrod
z

Bálint Jenő

Művészfejek -

Bp. 1929. 295. l

Önarcképpel

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Gulácsy Lajos Kálmán

jest

lárd

E. G. I. 425 l

8 Dénes pk.		Görög Herodion Izraelita Passzah 2.
CSÜTÖRTÖK 9 Nagycsütörtök		Protestáns Erhardt Görög Nagycsüt. Izraelita Nizan 17
PÉNTEK 10 Nagypéntek		Protestáns Nagypént. Görög Nagypént. Izraelita Nizan 18
SZOMBAT 11 Nagyszombat		Protestáns Leo Görög Nagyszom. Izraelita Sabbath

1936 Április 30 nap

15-ik hét

Nap kelte 5 óra 32 pk. — Nyugta 18 óra 43 pk.

Gulácsy Lajos

Az Ujság. 1922. nept-3.
(c.a.: Három kiállítás.)

Gayn
~~Teletty M~~
Glick F.

Gulácsy Lajós

U. 3304

Az Est. 1933. jan. 15. (G.: G. emlékiállítás.)

tanialni, még nem érkezett meg
hogy a munkát megkezdheti-e?
n kapok a munkát nem engedem
Polgármester Ur is azt az utasítást
ele nem beszél addig a munkába
n jogon?)
e vonathozó utasítást mihezlartás

Szárazatos tisztelettel

vitéz Szakályistvány

Lád A Gyüjtő 1913

II. 143. l. 501. r.

Gyulaicsy Lajos

Gulácsy Lajos

1922.
(Gyüjt. Kiáll. Ernstnél.

irod
z
(Gulácsy L. Gyüjt. Kiáll.
Bp. 1922. Ernst)

~~Lehel Gulácsy~~ kögyel
~~megjel. 1922.~~ idézendő.

Lehel F., Gulácsy L.
dekadens festő. Bp 1922.
Amicus.

Virágcsokor

955 Künstner Y.

Guláesy Lajos

lásd

Lehel Ferenc:

Guláesy Lajos
dekadens festő.
Bp. 1922. Amicus
kiadás.

Könyvtáramban

m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztertől.

18.120/1940.

..... szám.

A Műemlékek Országos Bizottsága tek. Elnökségének,

.....

Hivatalból.
olgálati ügyben
átalánvozva

Budapest,
IX. Hőgyes Endre-utca 10.

MDK

Gulácsy Lajos, Jestő

Vasárnap Comóban c. Jestménye.

1910. Repr.

—: Magyar Jestők Itáliában 12

Népszabadság, bp. 1967. ápr. 3.

MDK.

Gulácsy Lajos

Hir a Tompa gyüjtemény megvásárlásáról

Magyar Nemzet 1967 jan.27.

ködik. Azok a kolhoztagok, akik építkezni akarnak, hosszúlejáratú hitelt kapnak.

Munkájuk eredményei visszatükröződnek községi létesítményeikben is. Van 500 férőhelyes kultúrházuk, modern postahivataluk, középiskolájuk, kórházuk, szülőotthonuk, poliklinikai rendelőjük. Divatcsarnokukban minden cikk megkapható, amit a fővárosban is árusítanak. Minden szükséges javítóműhely a rendelkézésükre áll. Sok családnak van telefonja. Sok a látogatója a közkönyvtárnak, az ifjúság pedig a helyi stadionban sportolhat.

Egy másik kolhoz, a Krasznaja Zvezda, az egyéni jövedelmeket illetően a Vörös Csillag színvonalán áll. Elsősorban lent termelnek itt, s fejlett az állattenyésztésük. Tavaly a szerződéses len 172 ezer rubelt hozott közös pénztárukba. 1966 első hat hónapjában 230 ezer rubelt jövedelmezett az állattenyésztés. Egész jövedelmük elérte a 457 000 rubelt.

Összbevételük 60 százalékát szétosztják a tagság között [illegible]ítményeik arányában

telt és irányzatát. Belorusszziában jelenleg 11 színház működik. Továbbá operaház, állami filharmónia, 5500 klub, kultúrház és egyéb művelődési intézmény. A köztársaság 20 500 könyvtára hallatlanul gazdag. Minden jelentős irodalmi, tudományos, technikai művet megtalálnak bennük az érdeklődők. Ötezer mozi üzemel, és sok gazdag múzeum. Olyan ház, családi otthon nem létezik, amelyben ne működne a rádió. Nagy eredmény az is, hogy Belorusszia területének már 65 százalékán kifogástalan TV vételt tudtak biztosítani. Minszk TV stúdiója rendszeresen közvetíti az Intervízió és az Eurovízió programjait. A köztársaság saját könyvkiadó vállalatai 1965-ben 2000 különféle művet adtak ki 23 millió példányban. Kivétel nélkül minden egyes belorusz család napilapot járat és sokan folyóiratot is. 1966-ban minden 1000 belorusz ember közül 975 fizetett

ros[illegible]
len[illegible]

De [illegible] tozásokat és a növekvő anyagi jólétet a kereskedelem forgalma is. Hét év alatt 76 százalékkal nőtt a köztársaság kiskereskedelmi forgalma. Az emberek kétszer annyi húst, kétszer annyi tejterméket, ötször annyi tojást, kétszer annyi cukrot fogyasztanak, mint korábban. Kétszeresére vagy háromszorosára emelkedett az eladott ruhák, cipők, kötött-szövött áruk mennyisége. Hasonló arányban fejlődött a televízió, a hűtőgépek, a bútorok, a pianinók, a motorkerékpárok és más hasonló tartós fogyasztási cikkek kiskereskedelmi eladása. Minden jóakaratú jelzőnél többet mondanak ezek a számok a belorusz nép életszínvonalának emelkedéséről.

Kolosin, a Belorusz Állami Tervhivatal elnökhelyettese, plasztikus képet rajzolt a köztársaság új ötéves tervéről. Eszerint Belorusszia öt

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Gulácsy Lajos
FEJÉR MEGYEI
HÍRLAP
1907 JAN 29

1021

Érdekes kiállítássorozat

Naiv festők — Pásztorművészet — Ötvösség — Gresham és köre

Az István király Múzeumban és a Csók István Képtárban az elmúlt esztendőben 13 kiállításra került sor. Közülük a legnagyobb érdeklődést a Magyar szobrászat, valamint az Alföldi festészet című kiállítások keltették. A XX. század magyar művészetét bemutató sorozatnak ez a két rendezvénye, valamint a Gulácsy Lajos, Schaár Erzsébet és Nagy István emlékkiállítások az ország távoli vidékeiről is nagyszámú látogatót vonzottak, számos külföldi nézőjük is akadt.

Az idén további érdekes rendezvényekkel folytatódik ez a kiállítássorozat. Elsőként Magyar naiv festők címen nyílik kiállítás a képtárban. Az úgynevezett naiv művészet iránt az utóbbi években egyre nagyobb nemzetközi érdeklődés tapasztalható, egymás után jelennek meg az ezzel foglalkozó könyvek, tanulmányok. Ezt az érdeklődést tanusítja a Pozsonyban megrendezett nemzetközi naiv-kiállítás is. A fehérvári kiállításon a pozsonyi magyar anyag egy része, a két háború közti parasztfestők és faragók alkotásai kerülnek bemutatásra.

Ezt követően a magyar pásztorművészetet bemutató kiállítás nyílik. A kiállítás elsősorban Fejér megye pásztorművészetet tükrözi majd, kiegészítve Dunántúl egyéb területeinek érdekes alkotásaival. A pásztorművészet a magyar népművészet egyik leggazdagabb és legváltozatosabb ága, a nagyanyagú fehérvári kiállítás így bizonyára széleskörű érdeklődést kelt majd.

A XX. század magyar művészetét bemutató kiállítássorozat keretében Gresham és köre címen rendeznek kiállítást. Ez a két világháború közötti polgári művészet legjobbjainak — többek között Szőnyi Istvánnak, Berény Róbertnek és Bernáth Aurélnak — alkotásait mutatja be.

A Közép-Dunántúl anyagi műveltségét dokumentáló sorozat második kiállításaként Dunántúl ötvösművészete is bemutatásra kerül. Ezt a kiállítást három megye múzeumai rendezik s számos értékes és érdekes művészeti alkotást ismertetnek meg a közönséggel.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Gulácy Lajos

ESTI HÍRLAP

1967 JAN 26.

GULÁCSY, CSONTVÁRY, EGRI. Dr. Tompa Kálmán csaknem kétmillió forint értékű gyűjteményét Pécs városa megvásárolta. A Janus Pannónius Múzeumba kerülő festmények között Munkácsy-, Benczúr-, Szinyei Merse-, Gulácsy-, Csontváry- és Egri-képek is vannak.

hajlandó [illegible]
tisztségéről, ha a jövő évi
választásokon a nép megvon-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
MAGYAR NEMZET
1967 FEB 3

Sós Endre

A székesfehérvári múzeum 1967. évi tervei

A fővároshoz közel fekvő és könnyen megközelíthető Székesfehérvár az utóbbi esztendőkben többször is a művészetbarátok zarándokhelyévé vált, s kiállításai szerencsésen egészítették ki Budapest képzőművészeti életét. A Fejér megyei Múzeumok Igazgatósága most tájékoztatót adott ki az elmúlt év kiállítási eredményeiről, valamint *a múzeum 1967-es terveiről.*

1966-ban a múzeum *13 kiállítást* rendezett Székesfehérvárott. A XX. század művészetét bemutató sorozat 3. és 4. kiállítása, a *Magyar szobrászat 1920—45*, valamint az *Alföldi festészet* című tárlatok különösen sok látogatót vonzottak Fehérvárra —, a szobrászati kiállítást több mint 13 000 néző tekintette meg. Emlékezetes volt *a Gulácsy és a Nagy István emlékkiállítás* is, és Schaár Erzsébet szobrászati anyagának bemutatása.

Az ez évi tervek közt szerepel a XX. század magyar művészetét bemutató sorozat 5. tagja, a *Gresham és köre* című kiállítás. Ezen a tárlaton a két világháború közti polgári művészet legjobbjai, Szőnyi István, Bernáth Aurél, Berény Róbert és mások szerepelnek majd. A kiállítás 1967. október 1-én nyílik meg.

A nemzetközi művészettörténeti irodalomban egyre nagyobb érdeklődés tapasztalható az úgynevezett *naiv művészet* és művészek iránt. A sok megjelent könyv, folyóiratcikk és egyéb kiadvány mellett különös aktualitást adott ennek a témának a nemrég Pozsonyban rendezett nemzetközi naiv kiállítás, amelyen magyar anyag is szerepelt. A fehérvári múzeum ez évben *Magyar naiv festők* címmel be kívánja mutatni a pozsonyi kiállítás magyar részét, és a két háború közti parasztfestők és faragók alkotásait. A kiállítás a tervek szerint április 9-én nyílik majd meg.

Ugyancsak áprilisban nyílik majd meg a *Pásztorművészet* kiállítás is, amely a Dunántúl egyik legjellegzetesebb népművészeti ágának az anyagát gyűjti össze. Bemutatásra kerülnek azok a különböző formájú díszített tárgyak, melyeket a pásztorok saját használatukra készítettek, a legjellemzőbb díszítésmódok, stílusok és azok történeti alakulása.

Az elmúlt idényben rendezett kerámia-kiállítás folytatásaként a múzeum a *Közép-Dunántúl anyagi műveltségének* újabb fejezetét, az ötvösséget fogja kiállítani. Ennek a kiállításnak a rendezői a Közép-Dunántúl soron következő része, a Vas megyei múzeumok lesznek. A tárlatot először Szombathelyen mutatják be a múzeumi hónap keretében, majd Veszprém és Székesfehérvár is vendégül látja a kiállítást.

A székesfehérvári kiállítások látogatóit örömmel tölti el az a hír, hogy a múzeum *két új épülettel* is bővül ennek az évnek a folyamán. Tízmillió forint költséggel a múzeum melletti telken modern kiállítási, raktári, feldolgozó és előadó részek épülnek *Jánossy* György, a KÖZTI munkatársa tervei alapján. A múzeum tulajdonába átszármazott Ybl-hagyaték gazdag anyagát a város Arany János utcai copf stílusú műemlékházában fogják kiállítani. Az épület múzeumi célra történő felújítása még ebben az évben befejeződik, s így az Ybl-gyűjtemény, valamint a várostörténeti anyag végleges helyére költözhet.

P. G.

e: KALL

Galambos László –
gyénk fejlődésébe
feladatot vállalt K
elvtárs, s ezért –
további segítségére
soljuk képviselőjelöltjüknek.

A jó ismerősök közvetlenségével ismertette ezután a Minisztertanács elnökének élet-

ismeretbizottságban, a Magyar Frontban a népfrontpolitika kialakítójaként folytatott. És szólt arról a szeretetről, amely a kor-

Jelölőgyűlések Budapeste

Zsúfolásig megtöltötték a Magyar Optikai Művek és környékbeli üzemek dolgozói, valamint a lakosság képviselői a MOM Szakasits Árpád művelődési házának ünnepi díszbe öltözött színháztermét, ahol *Ujvári* István, a Budapesti Pártbizottság osztályvezetője, a Hazafias Népfront bizottsága nevében javasolta: a kerület választói az új országgyűlésbe *Szirmai* Istvánt, az MSZMP Politikai Bizottságának tagját jelöljék képviselőjüknek. A bejelentést nagy taps fogadta, s a jelenlevők közül többen szóban is kifejezték egyetértésüket a népfrontbizottság javaslatával, amelyet végül a gyűlés egyöntetű helyesléssel elfogadott.

Szirmai István szólt a dolgozó nép képviselőinek felelősségéről, s meleg szavakkal mondott köszönetet a jelölésben megnyilvánult bizalomért.

Újpest dolgozóinak küldöttei jöttek össze az Egyesült Izzó művelődési házának nagytermében, ahol *Nagy* Mária, a IV. kerületi pártbizottság első titkára szólt a közelgő választások jelentőségéről, s a kerületi népfrontbizottság nevében javasolta: jelöljék országgyűlési képviselőjüknek

tartott választói összejövetelen *Vida* Miklóst, a Fővárosi Gázművek műszaki igazgatóját, a Hazafias Népfront VIII. kerületi bizottságának elnökét — aki a most záruló ciklusban a budapesti képviselőcsoport vezetője volt — jelölték ismét országgyűlési képviselőnek.

A VIII. kerületben a Ganz-MÁVAG Vörösmarty Mihály művelődési házának zsúfolásig telt nagytermében tartottak jelölőgyűlést, amelynek résztvevői egyhangúlag elfogadták és megerősítették *Dapsi* Károly, a VIII. kerületi pártbizottság első titkára országgyűlési képviselővé jelölését.

Nagy Richárdot, a budapesti pártbizottság osztályvezetőjét jelölték országgyűlési képviselővé azon a gyűlésen, amelyet a Soroksári Vasöntödében rendeztek ugyancsak csütörtök délután.

A Műszaki Egyetem Irinyi József utcai kollégiumában *Pongrácz* Kálmánt, az Elnöki Tanács tagját jelölték képviselőnek, aki a korábbi években is eredményesen képviselte a kerületiek érdekeit az országgyűlésben.

Az I. kerületben, a Népművelési Intézet és az Állami Népi Együttes székházában a Vár, a Víziváros és a Gellérthegy környékének lakói gyűltek össze, hogy eldöntsék, kik legyenek a kerületben a Hazafias Népfront jelöltjei. *Kékedi* György, az I. kerületi tanács vb-elnöke terjesztette elő a népfront javaslatát: országgyűlési képviselővé *Barcs* Sándort, az MTI vezérigazgatóját, jelöljék. Számos felszólalás után a jelölőgyűlés egyhangú állásfoglalással elfogadta a javaslatot.

A Budapesti Orvostudományi Egyetem, a Kísérleti Orvostudományi Kutató Intézet, a Budapesti Bútorgyár és a Csavarárugyár dolgozói vettek részt nagy számban az 1. számú belklinika előadótermében

Művészet

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiállítása

A Nemzeti Szalon termeiben két korán elhalt festő hagyatékából rendeztek kiállítást. Közülük *Gulácsy* Lajost ismerte a közvélemény akkor is, mikor ifjan, kiforrásban, életerősen jelentkezett, később is, mikor lelki egyensulya megingott s lázálmait irónnal, szinekkel tárta a sorsa iránt érdeklődők elé. *Gulácsy* romantikus volt. Már elindulásakor kifejezésre jutott minden alkotásán az elmerengő hangulat. Akár komoly genreben, akár tájban, akár fejstudiumokban jelentkezett munkája, a humortól (136), a karikaturaszerü groteszkségen át (147), a sejtelmes genre (108) és a tájig (116), minden képén ott borong a romantika és a misztikum. Ez a kettő forrott össze későbbi alkotásain s vált tragikus sorsa után azzá a művészi sikerré, amit életében, alkotó épségü erejében sohasem tudott elérni. Akik ismerték, amig körünkben járt, emlékeznek egy kis városképére (ő maga *Ezüstkék reggel*-nek nevezte el képét), amely talán egyedül is megmutatta egész teljességében *Gulácsy* emlékezetes, sokat igérő, de megtorpant tehetségét. A másik képanyag *Liebl* Ervin nevét viseli. *Liebl*t nem ismertük. Fiatalon, alig harminc esztendős korában halt meg s csak halála után kapott nyilvánosságot, először egy életrajz alakjában s most a kiállitás keretében. Nagy erő élt ebben a tehetséges grafikus festőben. A robbanásig feszült expresszió vágya, nagy átfogásu életjelenségek megszólaltatására ösztönözte. Magának festett, soha senkivel nem közölte gondolatait s ha egyszer dilettánsnak látszik is művészete, mai megjelenése rácáfol erre a felfogásra. Ha kiforrhatott volna, ha a nyilvánosság csiszoló ereje keltett volna benne kételyeket, beláthatatlan művészi ut nyilt volna meg előtte. Képben, rajzban, szoborban is a tömegek összehalmozását látta erőnek. Sokszor csak a tömegek harmonikus, kompozicionális elrendezését, sokszor a tömeget konturozó, lendületes vonalak ritmusát jelezte, de akár csak vázlatosan, akár teljesen megoldottan tárta föl gondolatát, tehetségét, alkotó erejét minden vonása igazolja.

(*b. m.*)

Est. kurir, 1936 X. 2.

Gulácsy kapcs

E. K. 936 X/2

PALMÁT a cipészétől.

Csak
a PALMA védjegy jelent PALMA minőséget

GYÁRTJA A MAGYAR RUGGYANTAÁRUGYÁR

Gulácsy Lajos

Pepok, v.o. 53×67 cm. I. terem

Sancta conversatione, lp.o. 81×63,5 cm.

Ablednál, v.o. 61×77 cm.

Szinestáj, p.vizf. 38×53. cm. II. terem.

Nőalak, p.pantel, 24×12 cm.

Velencei lány, p.pantel, 51×35 cm.

Pécs (Janus Pannonius Múzeum) Modern magyar képtár, Forgács Hanna asszonyt emlékgyűjtemény. Ismertelőt ísta: Romvary Ferenc. Pécs 1964.

13-15

Gulácsy Lajos

igézetét sugalló Borsos Miklós festmények a Magyar Festők Itáliában c. kiállításon.

Dutka Mária: Magyar festők Itáliában c. cikke.
Magyar Nemzet, 1967. IV. 8. 4. o.

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő

nevét említi, majd másuk megegyezer Lehel Ferencnek 1922-ben róla megjelent tanulmányával kapcsolatban.

Szij Rezső: Az Amicus és Reiter László könyvművészete

Művészettörténeti Értesitő, 1968.XVII.évf. 1-2.sz.

55. old.
+ 56. "

Gulácsy Lajos

Na-Conxypór, 1902, papír, pasztell,
368 x 334 mm.,

Salome, ceruza, papír, 157 x 116 mm.

Die Kunst der Jahrhundertwende,
Ausstellung, Istvan Kiraly muzeum
Közlemények, Serie D. Nr. 41. Székesfehérvár,
1965. 21 l.

Gulácsy Lajos

„Na-Conxypán", 1902, tábla, fehér-fekete reprodukció.

Die Kunst der Jahrhundertwende, Ausstellung: István király muzeum közleményei, Serie D. Nr. 41. Székesfehérvár, 1965.

Gulácsy Lajos

egyéni stílusáról nekegen dönthető el,
mily hatás inspirálta őt alkotásainak
megvalósításánál

Die Kunst der Jahrhundertwende;
Ausstellung: István király múzeum köz-
leményei, Sorie D. Nr. 41. Székesfehérvár,
1965.

10/

M.D.Y.

Gulácsy Lajos
festő

Méltatás.

Tölgyesi János: Krónika
Művészet, 1961. szept. – 45 egy.

MDK

Gulácsy, festő

Gulácsy is szerepel a
kunszári-gyűjteményben.

Fenyik Flóra: Szívfájdalom nélkül 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. nov. 8.

M.D.K.

Gulácsy [Lajos J. festő"

nevét említi:

Mezei Ottó: Dési Huber, az ember és a művész ...

Művészettörténeti Értesitő, 1968. XVII.évf. 1-2.sz.

110. old.

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő (1882-1932)

Zaklatott, tragikus életének és művészetének szenteli rövid, de tömör ciklét a szerző. Életrajzi adatai val párhuzamosan felsorolja és méltatja úgyszólván összes festményét, melyekkel szinte „rátelált a szürrealizmus tartalmaira" anélkül, hogy művészetét a szürrealizmussal azonosítani lehetne. Míg élt ./.

BUDAPEST, VI. évf. 1968. 12. sz. hátsó borító old.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő

... nem talált semmi kapcsolatot kortársamar festésztével... ma már úgy értérelzük, hogy helye „a legnagyobb magányosan, elörmények c. követők nélküli magyar festők körök van. Szerző közli a „Vörös haju nő" c. képét, s a borító hátsó lapján egész oldalas sines reprodukcióban a „Varázsló kertje" c. festményét.

BUDAPEST, VI. évf. 1968. 12. sz. — old.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos

M. D. K.

GULÁCSY

Az ördög mestelen nőt cipel. (Reppl-Rónai Ödön gyűjteményében látta a fiatal Bernáth Aurél.)

Bernáth: Így éltünk... Ba. 1956. 315. l.

Gulácsy Lajos

Műveivel szerepelt az Ernst-Múzeum jub. kiállitásán.

N.U.932.V.31.

Gulácsy Lajos

Húveivel szerepelt az Ernst-Múzeum jub. kiállitásán.

N.U.932.V.31.

/ 1021

MÚZEUMI hétköznapok

Főúri fegyverek és új szerzemények
A Stippek család kincsei
Lyukas óra vagy hasznos szemléltetés?
A „holt" anyag is élővé válhat

1963 októbere: múzeumi hónap. Ünnepi időszak kisebb és nagyobb tudományos gyűjteményeink számára, amikor legféltettebb kincseik megtekintésére toborozzák az érdeklődőket, amikor a kutatók hónapok-évek csöndes munkájának gyümölcsét osztják meg a nagyközönséggel. Aquincum *római kori aranyleletekkel*, a Szépművészeti Múzeum a középitáliai mesterek, köztük *Leonardo da Vinci, Raffaello ritkán látható rajzaival*, Pécs és Miskolc múzeumai *modern festőink remekeivel*, a Nemzeti Múzeum egyebek között *főúri fegyverek* gyűjteményével kecsegteti a látogatókat — s még hosszan sorolhatnánk az ünnepi hónap eseményeit. Mindezekkel azonban még napilapjaink is alig tudnak lépést tartani, a Köznevelés e száma pedig éppen a múzeumi hónap vége felé kerül olvasóinkhoz. Ezért mi ezt az alkalmat inkább arra használjuk, hogy egy szíves meghívás nyomán kis betekintést adjunk a múzeumi munka hétköznapjaiba.

A [illegible]s a Nemzeti Múzeum Újkori Osztályára szólított. Az osztály két kiállítást nyitott meg október elején. Az egyik a már említett főúri *fegyvergyűjtemény*, a másik pedig az *új szerzemények*, az elmúlt évben az osztály birtokába került tárgyak legjavának bemutatója.

Új szerzemények? Míg az ókori vagy a középkori gyűjtemények jórészt csak a spontán földforgatás vagy a tervszerű ásatások leleteivel gyarapodhatnak, az újkori anyagnak csak kisebb része kerül elő a földből. A padlások-pincék, pókhálós lomtárak és zajos ócskapiacok felforgatása talán kevésbé romantikus, mint az ásatás, de épp oly eredményes lehet. S míg egy római kori amfiteátrum vagy Árpád-kori templom feltárása elég ritka esemény, az újkor múzeológusainak mindig figyelni kell: a Bizományi Áruház, az Ecseri úti „zsibogó", egy jóbarát lakása vagy egy vidéki órásmester kirakata is kincseket kínálhat bármely pillanatban. Nem is beszélve egyes nemzedékről nemzedékre szálló családi gyűjteményekről, melyeknek értékét az örökösök néha túlbecsülik, néha azonban pótolhatatlan értékeket kacatként herdálnak el. S erről diákjainkkal is érdemes elbeszélgetni, hiszen kis keresgéléssel vagy véletlenül sok minden kerülhet a kezükbe, ami megmentésre, múzeumi megőrzésre érdemes.

S most az új szerzemények között látott

néhány érdekességről

A feudalizmus elvont fogalma valóban szinte „megelevenedik", amikor megállunk egy kicsiny, de sűrűn márványlappal borított *fizető asztal* mellett. Egy nagymúltú nemesi család leszármazottjától vásárolták, aki — zavarában talán — azt mondta: ennél az asztalkánál *fizették a jobbágyokat!* Valójában ennek éppen a fordítottja történt: a jobbágyok rakták le pénzszolgáltatásukat a márványlapra, melynek csengése rögtön elárulta, ha hamis pénz keveredett az adógarasok közé.

Néha valóban nem túlzás azt mondani, hogy a tárgyak beszélni tudnak. A restaurátor sok hónapig dolgozott, amíg bútort csinált a romokból, de most teljes díszében ragyog a látogatók előtt egy *XVIII. századi kétajtós szekrény*. S árulkodik. Arról, hogy „őt" egy művészkedő-barkácsoló, tehetős nemember csinálta, aki kézügyességgel s képzelőtehetséggel győzte a berakásokkal gazdagon díszített bútordarab készítését, de a pontatlan illesztések, az asszimetria már azt jelzik, hogy szakmai gyakorlata nem volt.

A Bizományi Áruházban bukkantak a közelmúltban a sokfiókos, díszes *szekrénykére*, melynek azonban jóval több fiókja-rejteke van, mint amennyit kívülről számlálhatunk. Mint egy fiókokból összerakott ördöglakat, illeszkednek az újabb és újabb darabok egymásba, s még a faragott tetődísz is lemelhető, belső vájatában újabb rejtekhelyet kínál.

Egy budakalászi tanítónő hozta be nemrég a múzeumba Pálfy Miklós *ezüst pecsétjét*. Ennek az az egyik érdekessége, hogy készítését pontosan datálni lehet. A pecsét — szövege szerint — Pálfy Miklós országbíró, az aranygyapjas rend lovagja használatára készült. Pálfy azonban 1712 májusában kapta meg az aranygyapjas rendet, ugyanez év októberében pedig nádor lett. Így tehát a pecsétnyomó csak e két dátum közötti időben készülhetett.

Egész kis józsefvárosi emlékmúzeum

kitelne a *Stippek-család ajándékából*. Egy a már a Rákóczi-korban szerepet játszó polgárcsalád különös, öröklődő szenvedéllyel gyűjtött-gyűjtögetett. Hogy mi mindent, azt felsorolni is hosszú volna. Vannak az anyagban önmagukban szinte értéktelen semmiségek, melyeknek azonban így, a teljes gyűjtemény mégis értéket ad. Megőriztek azonban páratlan, külön-külön nagyértékű ritkaságokat is. A család több tagja például építész volt, s gyakran dolgozott templomok restaurálásán. Ha megláttak egy félrehajított, már nem használt miseruhát, elkérték, s többnyire meg is kapták. Így került a Stippek-gyűjtemény egyetlen ládájában 36 *XVIII. századi miseruha* a múzeum birtokába! Megőriztek az első világháború idejéből egy *csukaszürke egyenruhát teljes felszereléssel* — hasonló nincsen a Hadtörténeti Múzeumnak sem! Gulácsi Lajos festőművész édesanyja többször vett húst hitelbe a család egy tagjának üzletében. Így került hozzájuk *négy Gulácsi-rajz!* De még érdekesebb, hogy a múlt század közepén egy könnyelmű postamester elzálogosította náluk *utazó postaládáját*, teljes postahivatali felszerelésével. Sohasem váltotta ki, s most a mérleg és a kalamárisok felidézik nekünk az akkor még „maszek" posta hőskorát. A családi könyvtár-

ban több tucat régi német biblia, Jókai és — Beniczkyné Bajza Lenke regényeinek első kiadásai, Marlitt-regények első magyar fordításai találhatók.

Egy jövendő Pedagógiai Múzeum is hálás lehet ennek a józsefvárosi famíliának. „Rajztárukban" ugyanis 1820-tól megőriztek, sőt leltárba is foglaltak minden rajzot, melyet a család mindenkori ifjú tagjai elemi, közép- és szakiskolai tanulmányaik során készítettek! Kell ennél jobb tantárgytörténeti dokumentáció?

A Stippek-gyűjteményből most még csak egy-két érdekesség kerülhet kiállításra (például a postaláda). De azt is érdemes elmondani, hogy a három Stippek-testvér, akik a családi kincset most a Nemzeti Múzeumra bízták, már akkor új gazdát kezdtek keresni gyűjteményüknek, amikor hírét vették, hogy a Józsefváros újjáépítése során Jázmin utca 9. alatti házuk is lebontásra kerül. Hivatalról hivatalra kilincseltek, ám érthetetlen módon nem találtak meghallgatásra; végül panaszos levelet írtak a Rádiónak, ez került a Nemzeti Múzeum Újkori Osztályához — kissé kacskaringós út, még ha valaki kérni akarna, akkor is! Ők pedig ajándékot adtak!

E gyűjtemény legnagyobb részét — mint kis Józsefvárosi Múzeumot — külön kellene megőrizni. Kampis Antal művészettörténész elmondotta, hogy ha építészetileg megoldható, legjobb volna az öreg Jázmin utcai házat befoglalni az új épületek együttesébe — hasonlóan mentenek meg Óbudán római-kori leleteket — s ott helyben mutatni be a holnapi józsefvárosiaknak!

Fogy a papír, pedig még mennyi érdekességről nem írtam. És sajnos, az új szerzeményeket élénk táró múzeumi szekrények, a szűkszavú feliratok többnyire csak a tárgyat és nevét mutathatják, a „hátteret", a story-t alig van mód megismertetni a látogatókkal.

Befejezésül még valamiről, ami kevésbé „érdekes", de lényegesebb talán az eddig leírtaknál. A múzeológusok gyakran bosszankodnak iskoláink múzeumlátogatásai

olyasféle lyukas óra, kellemes kis levegőzés [illegible] tárgy között, holott megfelelő előkészítéssel minden magyarázatnál értékesebb szemléltetése lehetne a tananyagnak.

Pedig előzetes bejelentéssel

tárlatvezetést lehet kérni,

pároldalas kis ismertetők elolvasásával percek alatt fel lehet készülni a látogatásra. S ha a túlterhelt pedagógus maga már nem győzi a tennivalókat, küldje el előre egy-két ügyes növendékét, készüljenek fel ők osztálytársaik kalauzolására!

Azt is kevés iskola tudja, hogy a Nemzeti Múzeum például nemcsak éppen nyitva levő kiállításaival áll rendelkezésre. Előzetes bejelentés nyomán kisebb, 15—20, legfeljebb 30-as létszámú, fegyelmezettséget fogadó csoportoknak meg tudnak mutatni a raktárakban őrzött tárgyakat is. Főként a technikumok, szakközépiskolai osztályok figyelmét hívjuk föl erre a lehetőségre. Egy-egy mesterség, szakma tárgyi emlékei, a régi készítmények, szerszámok, a szakmában dolgozó elődök élet- és munkakörülményeire vonatkozó anyagok mind-mind fellelhetők múzeumainkban, de csak ritkán kerülhetnek kiállításra. A „holt" és az „élő" múzeumi anyag aránya, kiállítási hely és anyagi fedezet hiányában nagyon rossz. A múzeológusok csöndet és elmélyültséget kívánó munkájával azonban az érdeklődés nincs ellentétben, sőt annak igazi értelmét éppen ez adhatja csak meg.

A Nemzeti Múzeum Újkori Osztálya azért hívta meg a Köznevelés munkatársát — a múzeumi hónap ürügyén — rövid tájékozódásra, mert szeretne élénkebb kapcsolatot tartani az [illegible] az érdeklődő fiatalokkal, szeretné elősegíteni a tartalmas, az oktató-nevelő munkában nem szünetet, hanem segítséget jelentő múzeumlátogatásokat, melyek a múzeumi hétköznapokat is ünneppé teszik a múzeológusoknak éppúgy, mint vendégeiknek.

LÁZÁR ISTVÁN

Kis Technikus Könyvtár

Aki figyelemmel kísérte a Kis Technikus Könyvtár évről évre megjelenő köteteit, *megállapíthatta, hogy a sorozat* jelentős fejlődést mutat, a mindennapi élet követelményeit követi. Első kötetei közel másfél évtizede jelentek meg. Céljuk akkor az volt, hogy segítséget nyújtsanak a kultúrotthonok, az úttörő és iskolai szakkörök, az egyénileg barkácsolók munkájához. *(Készítsünk magnetofont; Kis házi szerelő: Lombfűrész munkák; Kis hangerősítők.)*

A politechnikai oktatás bevezetése óta számos olyan kötet jelent meg, amelynek célja, hogy a gyakorlati foglalkozást irányító pedagógusokat segítse. A kötetek első része mindig a felhasznált anyagok legfontosabb tulajdonságait és a megmunkáláshoz szükséges szerszámokat mutatja be, a második rész pedig rajzok segítségével részletes útmutatást nyújt a munkák elvégzéséhez. (1961-ben: *Kis lakatos; Kis házi szerelő; Tanulságos kísérletek;* 1962-ben: *Kis barkácsmester; Készítsd el magad!; Kis festő, mázoló, 1963-ban; Miből mit készíthetünk: Száz elektrotechnikai kísérlet Magad is megjavíthatod;* Ezután fog megjelenni: *A kis technikus műhelye; Kézimunka; Famunkák.).* A nagy érdeklődés sokszor több kiadást is szükségessé tett. Ebben az időszakban is jelentek meg olyan kötetek, amelyeket elsősorban a szakkörök számára írtak, olyan tanulók részére, akik a politechnikai oktatáson túlmenően is szeretnek különböző szerkezeteket készíteni, modelleket felépíteni, különféle feladatokat megoldani. *(Kis gőzgépek, villanymotorok házi készítése; Elektromos kisműszerek készítése; Kis rádiós hibakeresője; Tranzisztoros táskarádiók.*

Ez év őszén a fenti könyveken kívül a Kis Technikus Könyvtáron belül újfajta politechnikai sorozat indul, *Halász Ferenc* szerkesztésében. Kötetei abban térnek el az eddig megjelentektől, hogy szorosan kapcsolódnak az általános iskolák 5—8. osztályának politechnikai tananyagához s ezt a könyvek borítólapján is feltűnően jelzik. (Az 1963/1964. tanévben a következő kötetek látnak napvilágot: *Akvárium, terrárium, szobakert; A varrógép; Szerelőmunkák a ház körül; Ismerkedés a motorkerékpárral; Barkácsolás műanyagokkal.)* A felsoroltak közül az első az 5., a következő kettő a 7., az utolsó kettő pedig a 8. osztály tananyagához kapcsolódik. A könyvek bemutatják a legegyszerűbb munkafogásokat, az általános iskolai tanulók által elvégezhető kisebb javításokat, ismertetik a gépek szerkezetét s útmutatást adnak egyes műanyagtárgyak elkészítéséhez. Az 1964/1965-ös tanévre a következő köteteket tervezik: *Papírmunkák — hajtogatások; Kovácsolás, ötvösmunkák; Lécmunkák; Műanyagok a háztartásban; A házikert.*

A politechnikai sorozatra a minisztérium Közoktatási Főosztálya a Táncsis kiadóval egyetértésben előfizetést rendszeresít az iskolai könyvtárak, gyakorlati foglalkozást oktató tanárok és az általános iskolák felső tagozatú tanulói részére.

Az előfizetés feltételeit ismertetni fogjuk.

R. S.

Gulácsy

Alkotása, az Ernst-Múzeum jub. kiállitásán.

Pesti Napló, 932.V.29.

Vaughan

GULÁCSY LAJOS, festő

Emlékkiállitása a múzeumban 1966-ban. Életműve a szecesszió jegyében áll, de nem annyira formai jegyei, hanem szellemét, légkörét mutatja. Előkelő, sápadt hölgyei, elegáns urai, bohócai olyanok, mintha eltünésük előtti pillanatban festette volna le őket. Valami sajtelmes, homályos közeg veszi körül őket. 186.old

K. KOVALOVSZKY MARTA: Évi jelentés. 1965-66. Kiállitások Berenczy Noémi és Gulácsy Lajos emlékkiállitás. 185. old

ALBA REGIA. István Király Mú-zeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

GULÁCSY LAJOS, festő

Különös álomvilága, mely a századforduló jellegzetes alakjait, szimbolikára, miszticizmusra hajlamos világát idézi fel. Páratlan a magy. művészetben. Krudy Szindbádjának furcsa történeteiben van valami hasonló, de ebben kevesebb az álom, több a realitás, a humor. 186. old

KAKOVALOVSZKY MARTA: Évi jelentés, 1965-66. Kiállítások Ferenczy Noémi és Gulácsy Lajos emlékkiállítás. 185. old

ALBA REGIA. István Király Múzeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

GULÁCSY LAJOS, festő

A Múzeumnak 1966 -ban rendezett Gulácsy emlékkiállitásán vetődött fel Csontváryhoz való viszonya. Ami közös bennük, az a korból eredő zivárgott életmüvükbe. Csakhogy Guácsy csupa miniatür, Csontváry csupa hatalmas mü. Gulácsy a részletebe merült, Csontváry egy cédrusból is végtelen univerzumot teremt. 186. old

K. KOVALOVSZKY MÁRTA: Évi jelentés. 1965-66. Kiallitasok Berenczy Noémi és Gulácsy Lajos emlékkiallitas. 185. old

ALBA REGIA. István Király Mú-zeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1914 10

Forrás

Gulácsy Lajos

1021

TÓTH-MÁTHÉ MIKLÓS

KÉT ELBESZÉLÉS

FELTÁMASZTÁS

Egy heves szakmai vita után, a dühtől tajtékozva ezeket a szavakat vágta oda dr. Gurics Timót belgyógyász az igazgatófőorvosnak:

— Dögölj meg, te böllér!

Aztán kirohant a szobából, és két ápolónőt majdnem magával sodorva vágtatott végig a hosszú kórházi folyóson a kijárat felé.

Másnap az igazgató főorvos szívrohamban meghalt. Amikor Gurics Timót megtudta a hírt, nagyon megrendült. A megboldogulttal diákkoruk óta a legjobb barátságban voltak, ami a néha felfortyanó szakmai nézeteltérések, meg a másik nagyobb pozíciója ellenére sem lanyhult. De ilyen heves vita eddig nem volt közöttük, és a halálát még gondolatban sem kívánta soha.

A temetés utáni napon felkereste az özvegyet.

— Mária — kezdte — Gyula halála óta alig hunytam le a szemem, és most azért jöttem, hogy őszintén elmondjak valamit. Nagyon kérem, legyen erős. Gyulát én öltem meg!

Az asszony értetlenül nézett rá, mire a férfi elmondta részletesen a vitát és a kegyetlenül odavetett befejező szavakat.

— Ugye érzi, hogy igazam van? A szavaimmal öltem, és erre nincs mentség! Őt már nem támaszthatom fel, hogy a bocsánatát kérjem, de így élni rettenetes. Maga ítéljen most felettem, aki évek óta ismer és tudhatja, hogy nem vagyok aljas, csak néha meggondolatlanul indulatos. Olyankor szinte azt sem tudom, mit beszélek.

Az asszony sokáig hallgatott, majd nagyon csendesen így szólt:

— Gyulának már régen rossz volt a szíve. Maga ezt nem tudta?

— Nem — lepődött meg Gurics —, erről nem volt tudomásom.

— Mert saját magát sohasem kímélte — nézett nagyon távolra az özvegy —, csak a hivatásának élt. Ezért féltettem az igazgatói kinevezéstől, mert tudtam, hogy ezzel csak szaporodik a gondja.

— Akkor ez még szörnyűbb — kiáltott Gurics Timót —, hiszen így kétszeresen bűnös vagyok! Most már nyilvánvaló, hogy az az átokkal megkoronázott vita váltotta ki a szívrohamot!

— Ne emésszе magát — csittította fáradtan az asszony —, mi már úgysem tehetünk semmit. Ő elment, nekünk élni kell!

— Élni, de így?! — Gurics a zongora tetején álló képre nézett. A megboldogult szigorú tekintetével találkozott a pillantása. Úgy érezte, mintha vádolnának azok a szemek és a makacs vonallal örökre összezárt száj, valami végtelenbe dermedt sértett hallgatással húzódna az orr alatt.

A következő hetekben sűrűn kijárt a temetőbe. Koszorút, virágokat vitt az elhunyt barát sírjára, és olyankor minden alkalommal bocsánatot kért a történtekért.

Egyik alkalommal az özveggyel találkozott a sírnál.

— Mária — mondta —, szeretném a sirkövet én csináltatni. Nagyon kérem, ne ellenezze, hiszen tudja, hogy ez a legkevesebb, amit tehetek Gyuláért. Úgy gondolom, egy sima, fekete márvány lenne a legmegfelelőbb, semmi ciráda, semmi díszítés, egyszerű, amilyen ő is volt.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 10

Forrás

1021

Gulácsy Lajos

GULÁCSY LAJOS:
Pliweck herceg
és a csábító szépek

tiltották. És a forgatóv[illegible]

Darvassal való alkotói barátságunk és több évtizedes [illegible] alapozódott meg, amikor a forgatókönyvet elolvasta. Ak[illegible] szavakban elmondott, azt nagyon hatásosan lehet a k[illegible] Példaképp hogy csak egyet mondjak: a film legszebb jele[illegible] gépverseny. S ez abban a pár percben többet mond e[illegible] küzdelemről, mint egy-egy egész szociográfia. Ezt érezte[illegible] sorban propagandaeszköznek tekintette. Ezért is segít[illegible] filmhez, tanácsokat adott . . .

Nagyon sokáig mégsem lett film a könyvből. 1948-bar[illegible] filmgyártás, szerettem volna leforgatni a Szakadékot. [illegible] dramaturgiára. Elolvasta a könyvet és azt mondta:

— Te, ez egy jó dolog, csak csináljunk belőle egy mai történetet. A tanító legyen megbízva a TSz összehozásával. De szervezze be a kulák aposát is, és ebből adódjon a konfliktus közte és a falu között.

— Nézd, Gyuszi — mondtam — lehet, hogy ez jó dolog, de ez egy teljesen más film! És ha már eddig vártam a Szakadékkal, akkor még egy kicsit kibirom tovább is . . .

És tényleg, csak 1955-ben sikerült megcsinálnom . . .

De az, hogy én Darvassal találkoztam, ahogy mondtam már az elején, nem független a bajai szőlők emlékeitől. Ebben megint benne voltak a gyerekkori élmények, a tanyasi iskola, a Bakos jóskák, a Kis julik — a magam tapasztalásai.

*

És most a riporternek kell visszakérnie a szót. A múltról lehet a Filmlexikon címszavai alapján tájékozódni, a művész mögötti életút stációi tőmondatokban is megidézhetők. A jövőre azonban rá kell kérdezni!

— Krleza Araeteus című könyvéből forgatok hamarosan, foglalkoztat Németh László Két Bolyaija, Móricz Árvácskája. És ez megintcsak ott, valahol a bajai homokbuckák között játszódna, azt hiszem.

*

Van-e „legkedvesebb" a saját filmjeid között?

— Ez úgy van, mint a családban. Nemigen hiszem, hogy egyértelmű bizonyossággal mondhatjuk: **csak ezt** a gyerekemet szeretem nagyon . . . És ez a szeretetérzés is hullámzik, akár naponta is. Én is így vagyok a filmjeimmel. Ha hármat lehet mondani,

MDK

Gulácsy Lajos, festő

1

Megjelent a Gulácsy-Album Szabadi Judit tanulmányával. — Az ismertetés:

a.) Itália sajongója

Gulácsy 1882 okt. 12-én született Budapesten. Első képét már gimnazista korában kiállították a Műcsarnokban. Rómában, majd Firenzében tanult.

— : Nakonxipán festője 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. szept. 16.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Gulácsy Lajos, festő 2

Élete végéig Itália rajongója. 1908-ban ferenc József-díjat nyert. Szerepelt londoni kiállításon is. 1915-ben elmebaj lőst ki rajta. Hazahozták. 1924-ben megvakult. 1932.- febr. 21-én halt meg az őrültek házában.

– : Nakonxipán festője 6.

EST! HIRLAP, Bp. 1969. szept. 16.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Gulácsy Lajos, festő

3

MDK

b., Álomlovag?

A magyar szürre alismus egyik őse. A kápráztatot, a látomást szintelte, álomlovag volt. Festőtársai nem fogadták maguk közé. Nem fogadták el tagnak a MIÉNK-be sem 1908-ban. Később - elkésve - az aktivistákhoz csatlakozott, s képet küldött a Ma kiállítására

—: Nakonxipán festője

6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. szept. 16.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Gulácsy Lajos, festő (4

c.) Kallódó remek művek?

Külön világot teremtett vásznain: a boldog Nakonxipánt.

Sok kompozíciója elpusztult. Több „eredeti" Gulácsy-művet pedig hamisítottak.
Az új album 25 színes és 6 fehér-fekete reprodukciót mutat be.

—: Nakonxipán festője 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. szept. 16

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Gulácsy Lajos, festő

MDK

Megjelent Szabolcsi Judit
Gulácsy Lajosról írt tanulmánya.
(Corvina)

– : Új Gulácsy – Album 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. szept. 11.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Az Ernst Múzeum kiállításához magángyűjtők adtak kölcsön Gulácsy-Képeket.

Bernáth László: Üde Zöld, élenk piros 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1969. szept. 23

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890–1919. c. tanulmányában szerepel.

Bodri József: Képzőművészeti krónika 552–557. l.

JELENKOR, Pécs. 1970. június XIII/6.

MDK

Gulácsy Lajos, Pest

Szabadi monográfiájának ismertetése:
Gulácsy (1882-1932) oeuvre-jét mutatja be 32
reprodukció (több mint) segítségével a mű.

Dévényi Iván: Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
759-760.

JELENKOR, Pécs. 1970. júl.-aug. XIII/7-8.

Gulácsy Lajos
festő

Méltalás

László Gyula: „Egy szárny suhant felettem"
Művészet, 1970. december – 44 lap.

Gulácsy Lajos.

Pesti Napló 1938. aug. 14.

14. *Friedrich István:* Az irányítás. *Dr. Sulyok Dezső:* Ki és hogyan támogatja a marxistákat? *Illyés Gyula:* Magyar pesszimizmus. *Gróf Haller Gábor:* Augusztus huszonharmadika. *Kemény Simon:* Az utolsó szó jogán (vers). *Szitnyai Zoltán:* Akit senki sem szeret. *Komjáthy Aladár:* Nyár (vers). *Kárpáti Aurél:* Gulácsy Lajos. *Puskás Lajos:* Spanyol dolgok. *Barcs Imre:* Mr. Macdonald küldetése. *Kodolányi János:* Parasztok a finn Nemzeti Színházban. *Bálint György:* Mérőeszközök. *Szomory Dezső:* A «magányosság padja». *Nyiry László:* Közös védelmi arcvonal lehetősége Amerika és Szovjet-Oroszország között Japán ellen. *Bozzay Margit:* Köszönöm ...

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Gulácsy Lajos

„Dante találkozása Beatricéval", 1907, olaj, vászon, 70.5 x 100 cm.; M. Nemzeti Galéria; XIV. sz. színes reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

Gulácsy Lajos

„Vasárnap Comóban", olaj, pasztell, 102.5 x 69 cm.; M. Nemzeti Galéria, 181. sz. reprodukció.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970.

GULÁCSY LAJOS, festő

Emlékkiállitása a Múzeumban 1966-ban. Ha még több kép is kerül elő, az egészen nem változtatnak. Az életmű maga akárhány képből is áll, s bármilyen tündéri is, csak gyönyörü töredék marad. 186.old

K. KOVALOVSZKY MÁRTA: Évi jelentés, 1965-66. Kiállitások Ferenczy Noémi és Gulácsy Lajos emlékkiállitás 185.old

ALBA REGIA, István Király Múzeum évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

GULÁCSY LAJOS, festő

Emlékkiállitása a Mázeumban 1966, máj-8-tól jún 26-ig.
Egész életmüve a szecesszió jegyében állt. 186.old

K.KOVALOVSZKY MARTA: Évi jelentés, 1965-66. Kiállitások
Ferenczy Noémi és Gulácsy Lajos emlkkiállitás 185.old

ALBA REGIA, István Király Mu-zeum Évkönyve. VIII.-IX.
1967-68. Székesfehérvár

Gulácsy Lajos festő

Méltatás

Pogány Ö.Gábor: Fáy Loránt.....
Művészet, 1971. május - 35.oldal

GULÁCSY LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt, bővitett kiállitásán szereplő müvek jegyzéke:
GULÁCSY LAJOS: "Férfi fej". Papir, ceruza. 6+6 cm.
Ltsz: 57.191. 186.old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-749, 340-725
1970 DEC 11
VAS NÉPE

Életünk, 1970/6

Kék borítóval jött ki az Életünk ez évi hatodik száma. Alaposabb elemzés nélkül is megállapítható, hogy — amit már sokszor leírtak róla — régi erényei maradtak, szépirodalmi anyaga gazdag és választékos. A Szülőföldünk rovat írásai magvasak, képzőművészeti rovata és Krónika rovata közöl csupán csekélyszámú írást, a Szemle rovat ugyancsak bőséges.

Határozott arculata van a számnak. A célt kiválóan szolgálják Fodor József, Takács Imre, Káldi János, Simonyi Imre, Bertók László és Farkas István versei. Öt novella olvasható a szépirodalmi rovatban; Bába Mihály, Kalász Márton, Tornyai Farkas, Kádár Péter és Szávai István elbeszélései.

Dávid József Áradat címmel az ez évi nagy árvíznél szerzett benyomásairól ír. Pósfai H. János egy szociális otthon meglátogatása kapcsán emberi-lélektani és gyakorlati nehézségeket mutat be. Dénes Zsófia idegbetegek gyógyító helyére a „sárga házba" kalauzol el. Maros Dénes Kőszálás ipari partokon sorozata hatodik részét közli.

Gulácsy-portrét kapunk Bodri Ferenc tollából. Z. Szabó László győri kiállításokról ír. (Giczy János, Lakatos József és Kerti Károly egy-egy képe illusztrália.)

Jó a Szemle-rovat. Tüskés Tibor Bertalan Lajos, Simon Zoárd, Paku Imre, Bodri Ferenc Angyal Endre, Izes Mihály, Z. Szabó László, Maros Dénes és Ferenczi Zsuzsanna írásait közli.

Kuntár Lajos a Berzsenyi Dániel megyei könyvtár új épületbe költözése alkalmából tömör áttekintést ad a könyvtár Vas megyei történetéről azidőtől kezdve, hogy 1800-ban Chernel Dávid, a kőszegi kerületi tábla elnöke a szombathelyi jakobinus klubról megállapítja, gyakran olvasnak.

A képzőművészeti mellékletek túlnyomórészt Gulácsy rajzok. Koppány Attila, Szabó Emil, Vértesi Péter, Németh János, Marosfalvi Antal anyagát láthatjuk még a hatodik számban.

(konczek)

IPARI VÁLLALAT

fel.

ly,
idainál.

(10 189)

A MÉH Vállalat értesíti a lakosságot, hogy a szentgotthárdi olcsó áruk boltjában január 3-tól január 8-ig leltározás miatt az áruelladás szünetel.

MÉH

(10 317)

A Vas megyei Gépjavító Vállalat

értesíti ügyfeleit

1971. január 1-el a v
elnevezése megvált

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

9/a-2.

szövarch ~~32 5.6~~

Gulácsy Lajos.

Kiállitása Rónai Dénes fényképész Váci-utcai müte mében 1913-ban.

C sorba Géza kikérdezése.

jegyezte Soós Gyula 1951.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch. 26. ~~23.2.6~~

Gulácsy Lajos.

Barátsága Márffy-val.

Márffy Ödön beszél kortársairól és a korról.
jegyezte: Somogyi Árpád.1951.

Gulány Lajos
festő

1882 - 1932.

Firenzében tanult, s ha csak tehette, lerándult Olaszországba.

Késői korszakának víziói egy „Nakonxi-pán"-nak nevezett álomvilágba sűrű-södtek.

A magyarországi műv. Tört. I. 478.
Corvina 1971.

Gulácsy Lajos, festő

Megemlítve: Németh Lajos: Modern magyar művészet c. könyvének ismertetésében.

Kolnay Vilmos: Ismerkedjünk a modern művészettel T. 304-305.

KÖNYVTÁRCS, Bp. 1969. május

XIX/5.

Gulácsy Lajos
festő

Pekáry István művészetével rokon
Gulácsy művészete

Haits Géza: Pekáry István képei között.
Művészet, 1971.május - 22.oldal

Gulácsy Lajos
festő

A „Játék a templomkertben", a „Veronai séta" és a „Játékok kavadása" című képeit láthatták a tárlaton.

Borbély László: A Petró-gyüjtemény kiállitása.
Művészet, 1971.január - 30.lap

Gulácsy Lajos

korai Ő nacképének reprodukció-

felvétele illusztrálja

a Budapest c. folyóirat 1970. 10. számát

hátsó borító

Gulácsy Lajos
festő.

vról: Lehel Ferenc: Gulácsy Lajos dekadens festő (Bp. 1922)
Szabadi Judit: Gulácsy Lajos (Bp. 1969)

A magyarország mův. tört. I. 481.
Corvina 1971.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

LÁTÓHATÁR
Budapest

1970 JUN

1021

Gulácsy Lajos rajza

Gulácsy Lajos

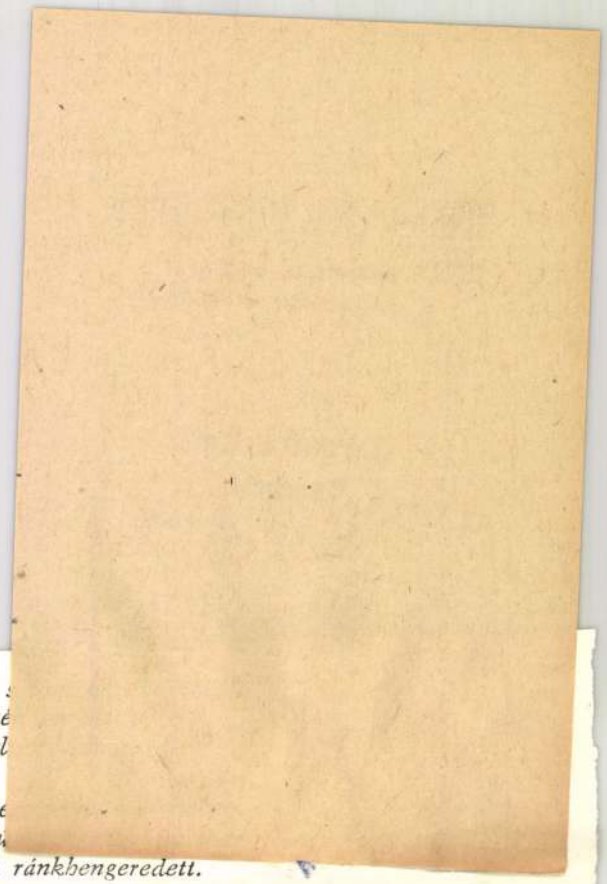

Növényi béke hív
Letűnő kor peremé
S míg időtlen legel

S bennünk nagy ve
Nyugtass egyhangú
Megindult korunk ránkhengeredett.

FÖLDRENGÉS

Földrengésben nem buknak le a fák
Csak a tornyok a házak a tégla
Csak a fal meg a fal maradéka
A fák meg állnak: nem adják alább

Gyökérzetük hálózva mélybe ér –
A morajra a ház lehasadhat
Kibelezve omolnak a falvak
Amint rezdül váratlan lent a mély

A fákat tartja millió gyökér
De a felszínen állnak a tornyok
S mit a kéreg a mélybe lefojtott
Ha fák s falak alapjáig fölér:

A fák csak állják rezdületlenül
De a tornyok a házak a tégla
Az alaptalan épület és a
Beton közé vakolt világ ledül.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Szélben, toll

Árverési Közlöny, 1939. 3.rk.
2o 1.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Séta a parkban, paszt. és olajf.
Boszorkánytánc

Almássy Teleki VIII. 1942.
15 l.

MDK

Gulácsy Lajos, sz. 1882 okt.12. Bp.

Önarckép, olaj

4

Szépmüv. Muz. uj szerzeményei kiáll. 1926-31. 1931.
22 l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Szerelem, sz.cer.

Magy. rajz 500 éve. Szépm.Múz. kiáll. 1940. jan.

17 l.

MDK

Gulácsy Lajos Kálmán, 1882-1932.

Menj zárdába Ophelia, cer.

Árverési Közl. 1938. dec. 8.rk. 88. aukc.

2o 1.

MDK

Gulácsy Lajos

Magyar Studio 3. 57 l.

Zalahaláp

Páloskolostor: kimarad

MDK

Gulácsy Lajos

s.l: A Műbarát kettős kiáll. Pesti Hirlap, 1942, okt. 2o.

Borsos István József

Budai Szépművészeti Társ. kiáll. 1934. ápr.

MDK

Gulácsy Lajos

Péter András: A hónap kiállitásai. Tükör, 1936. nov.

Gulácsy Lajos

(1882–1932) festő. Művészete – éppen patologikus vonatkozásai miatt – hasonló vitáh tárgyát képezi mint Bontváryé. Sajátos képzeletbeli világot teremtett magának. Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

331 l.

Gulácsy Lajos

E világnak „Naconxypán" elnevezést adta. Figuráit néha középkori, máskor rokokó hangulatba helyezi: színei finomak, kissé fátyolosak.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

331 l

Gulácsy Lajos

Sokat tartózkodott Stólióban - de már a világháború kitörésekor félreérthetetlenül jelentkeztek rajta az elmebaj tünetei. Megvakulásáig, 1924-ig az elmegyógyintézetben is festett.

Lyka Károly: Vándorlásaim a művészet körül, Budapest, 1970. 363 l

331 l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Gulácsy Lajos

ORSZÁG VILÁG
1966 MÁJ 2

KÉPES VILÁG

Újjáéled Gulácsy Lajos festészete

1021

a székesfehérvári István király-múzeumban rendezett emlékkiállításon. Több mint félszázad közönye feledtette művészi nagyságát. Késve, mint Csontváry esetében, de nála is meglepetésszerűen, szeszélyes hirtelenséggel válik majd természetessé a felismerés, hogy az életműve (sajnos csak töredékekben) értékes, amely sokáig fentmarad . . .

Ü

Öreg

Gulácsy Lajos

Pesti Napló képes mell.
1936. okt. 4. lépcső

Gulácsy: Hommais úr, a patyikus

Gulácsy festőművész

Kiállitás a Tamás-Galériában - képével vesz részt

Az Est 1931.X.4.

Gulácsy Lajos festőművész

Magyar Posztimpresszionisták kiállitása " Könyves Kálmán" Arany János utcai termében - képével vesz részt " Édeskés délután egy régi kertben"

Pesti Hirlap 1931.X.

MDK

Gulácsy Lajos

Frank János: Lakatos Artur. L.A. festőművész kiáll. Fényes A.-terem, Budapest, 1960. szept.

Gulácsy Lajos festő

Szöveg emliti a Székesfehérvári múzeumban megmaradt képeiből rendezett kiállitást.

Emlitett művei: „Átkelés a Styx folyón"
„A púpos vénkisasszony régi emlékeit meséli Herbertnek"
„Hidon boloudos, furcsa társaság vonul keresztül"
„Utolsó vacsora"
„Eksztázis"
„Dante Laláckszáda Beatrixével"

Repr.: „Olasz nő virággal"

Ungvári Rudolf: „Két dunántúli emlékkiállitás".

Jelenkor, 1966-8

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő

nevét két helyen emliti a szerző: először az 1909-ben Erdélyben tartott vándorkiállitással kapcsolatban, melyen Nagyváradon Gulácsy is megjelent, később a sekvá sun. csatlakozó, magános művészek között.

B.Szij: Róbert Berény

Acta Historiae Artium, Bp.1966.Tom.XII.fasc.1-2.

158., és 170. old.

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő

nevét emliti a könyv "Szépmüvészet" c. fejezet szerzője /Németh Lajos/, mint a prerafaelitár késői hövétőjéét, aki festészetében egy szürrealista álom világot alakitott ki.

Hongrie 66, Bp. 1966. Szerk.: Gárdos, Miklós

Ed.: Pannónia, 195. old.

Guláczy [Lajos], festő MDK

dr. Kunvári Bella „magánmúzeumában"

Guláczy-művek is vannak.

– : József Attila kulacsa 3

ESTI HIRLAP

Bp. 1965. júl. 22.

98.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 10
Forrás

1021

A fák, úgy látszik, múlandóbbak, mint az ember.

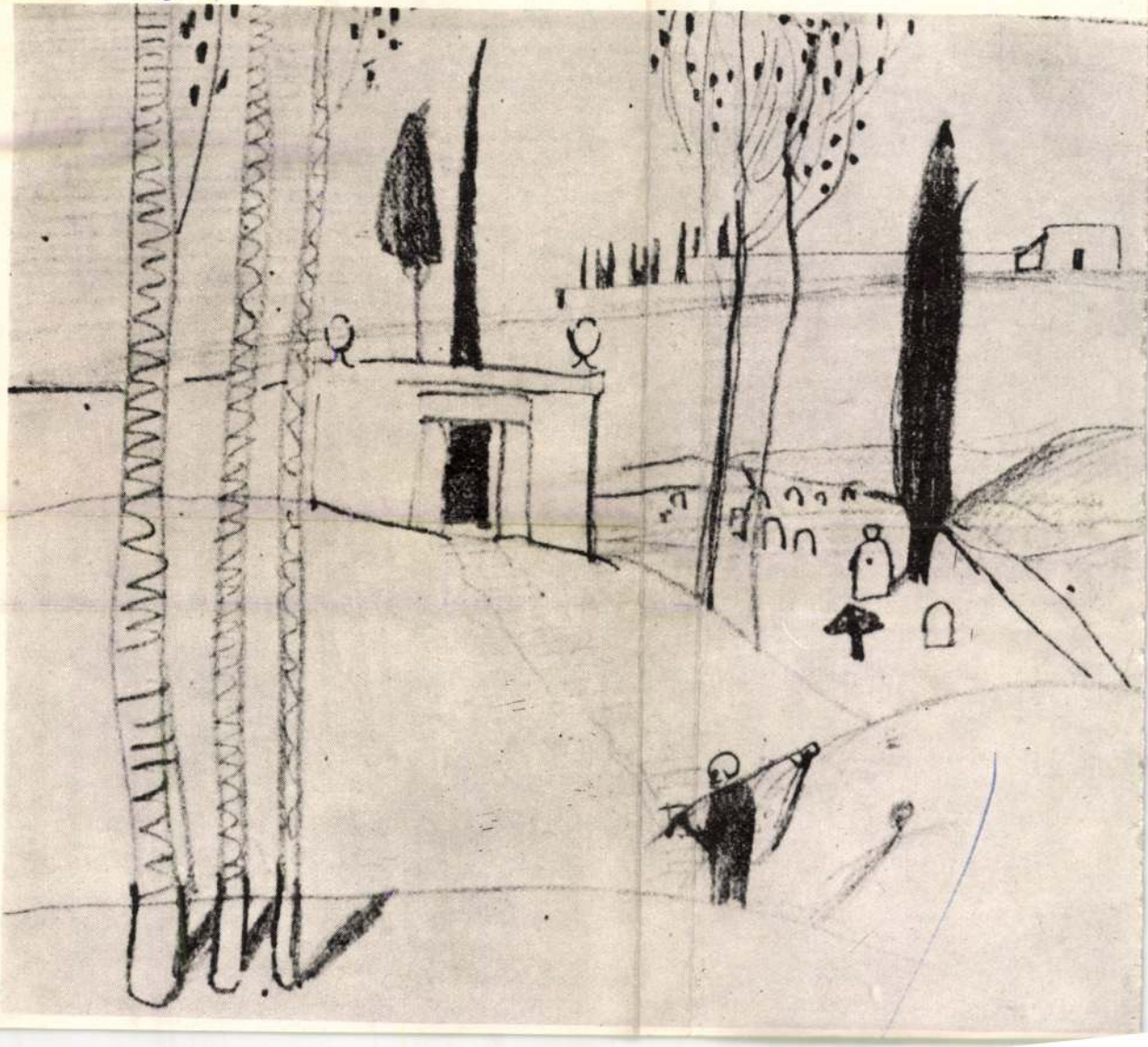

Esteledik

Ócska rongyok. Benzinszag. Bádog. Ü
Szirénaszó: egy infarktusost visz a me
a városban. A fák alatt már kéklik a sö
Szél rebben. Fölzokog a meggyalázott

Még három év

Három éve nem ültem ezen a padon.
Mögöttem egy rigó fütyül, azt hallgatom.
Még három év, és itt is fölfal mindent a beton.
Táskarádiók s üres koponyák szikkadnak majd a napon.

N. L. RÉGI HÁZA A RÓZSADOMBON

Itt egyszer, negyvenhárom májusában
egy egész holdas éjszakát
átvitatkoztunk. Szürkült már, mikor
hazaindultunk. „Majd legközelebb
folytatjuk" — szólt a gazda, s kikísért
a kapuig. Fiatal jegenyék
álltak a ház előtt, finoman remegett
sudár lombjuk a hajnali fuvalomban.

Ennek most több mint harminc éve már.

A ház azóta többször is gazdát cserélt,
s a jegenyék megnőttek.
Ősz van,

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1914 ... 10

Forrás

Gulácsy Lajos

1021

olvasztókat.

szó után testvérem —
révedt szemű vogul.

GULÁCSY LAJOS:
ÖREGASSZONY

Ki vagy virágom? Sár
a csók előtti száj, a t
eleven kéjjel bölcsek
kinyílni élek és csuk

Egy mély ütem — e
az éjfél ünnepében h
ömlésbe ingat — hol
És cuppogok, mint sá

Ó, az vagyok, ha szól
az elpusztító boldog
csalánverések égő nap
áldóimon virít a Csig

Gulácsy Lajos

1021

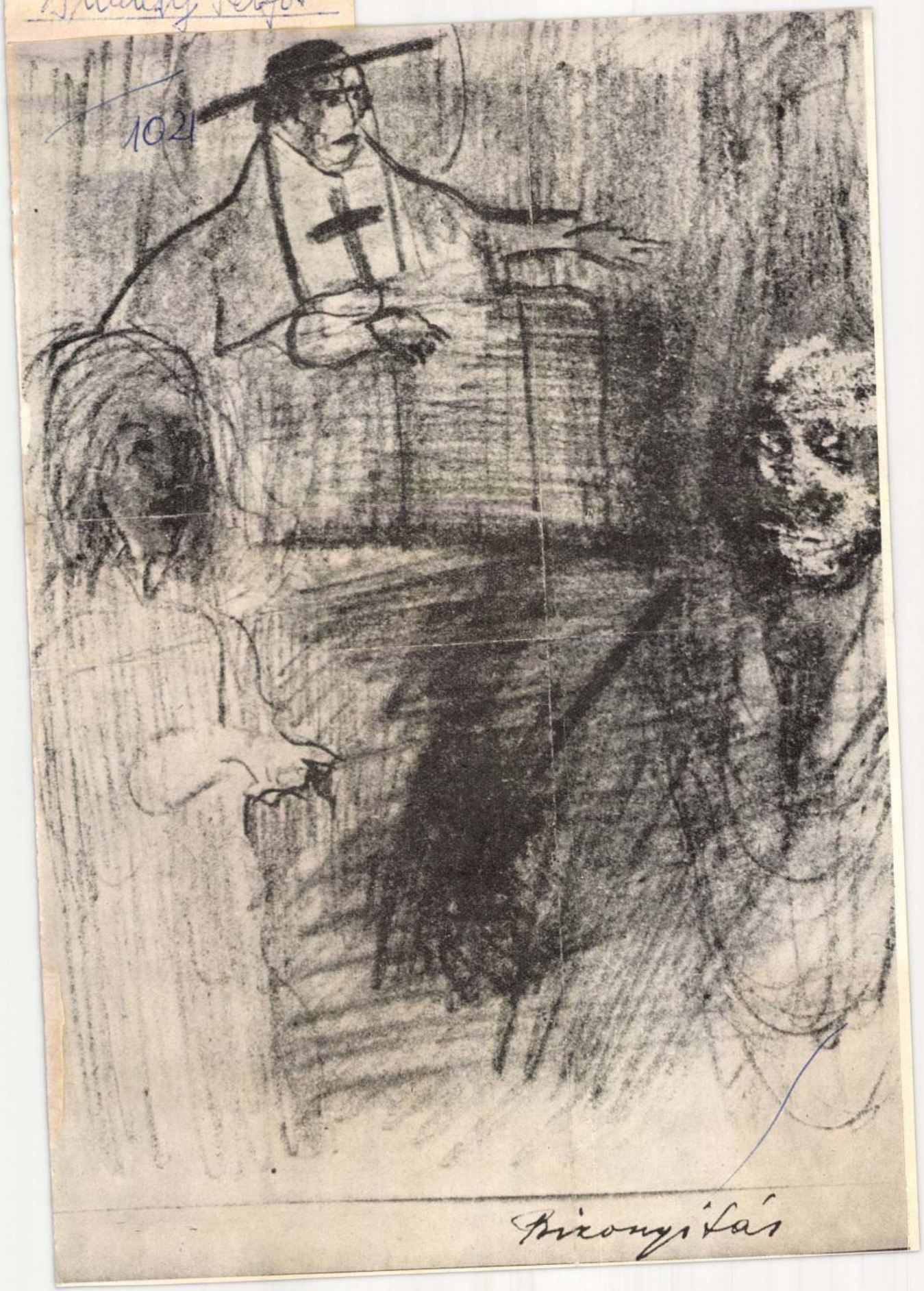

Bizonyítás

GULÁCSY LÁSZLÓ

NAKONXIPÁN ÁLOMKÖVEI

Epizódok Gulácsy Lajos életéből

1969-ben jelent meg Szabadi Judit művészettörténész igen értékes munkája, „Gulácsy Lajos" címmel... Ebben a könyvben Szabadi Judit bevezetőként a következőket írja: „Mikor 1932. február 21-én Gulácsy Lajos meghalt, olyan sors ért véget, amely sohasem tudott egészen valósággá válni az emberek szemében. Élete epizódokra széttöredezett eseménydarabkáknak látszott, sohasem állt össze hiánytalan egésszé, egyéniségét pedig varázserőként is ható titok övezte, mely életében és halála után is feloldhatatlan maradt.

Bár barátok nyilatkoznak, versek vallanak, s korabeli dokumentumok adnak hírt róla, ezek közül kevés az, amely tényeket rögzít.

Az emlékezet főleg a különcségét őrizte meg, azokat a vonásokat, amelyek szembeszökőek, mondhatnánk úgy is, regényesek, illetve fantasztikusak voltak. Életének valóságos és pontos körülményeiről: családjáról, megélhetéséről, egymást sűrűn követő utazásairól, rokonaihoz, kollégáihoz, barátaihoz és a nőkhöz fűződő kapcsolatáról csak esetleges, rendszertelen és homályos mozzanatok árulkodnak."

Ez valóban igaz. Életét átokként ható titok övezte, és ez az oka annak, hogy a róla megjelent irodalomba, de még a lexikonokba is, több téves életrajzi adat kerülhetett.

Ezért már évek óta foglalkoztat az a gondolat, hogy könyvet írjak Gulácsy Lajosról, megírjam hiteles élettörténetét.

Először regényes életrajzra gondoltam. A hozzám érkezett levelek és a kérdezősködők sokasága azonban meggyőzött arról, hogy a magyar művészettörténet iránt érdeklődő olvasóközönség inkább azt szeretné megtudni, valóban hogyan is élt Gulácsy Lajos.

Mi okozta édesapja 1904-ben történt halála után állandó és fokozódó, „letört hangulatát", amely művészetére is erősen rányomta bélyegét?

Elek Lajos 1922-ben a Nyugat-ban a következőket írja: „Vágyódása elvágyódás volt ebből a világból, melynek formái és színei durváknak tetszettek neki.

Mint minden teljesületlen vágyódásnak, az övének is a szomorúság a kísérő zenéje. Élete, művészete, benne a játszadozása és komoly akarása, vidám és komor színessége, minden csupa szomorúság."

A kor fiatal művészeit kihasználások, mellőzések, sorscsapások érték. (Csontváry, József Attila, Juhász Gyula stb.)

Gondoljunk Gulácsy Lajos Mintarajziskola évfolyamtársaira, akik harmincan sem voltak. Lehel Ferenc róluk mégis a következőket írta:

„S mialatt Nagy-Balogh János, a házmester fia, nagy kapukulccsal fenyegetőzve, éles hangjával bizonyította, hogy a selyemruhás kéjhölgy egytől-egyig, mind förtelmes varangyosbéka — nem tudta, hogy fölötte már ítélkeztek.

Nem tudta a leányosképű, vékonytestű Lajoska sem, aki azt állította, hogy igaz ugyan förtelmes a varangyosbéka, de hasznos, mert pusztítja a legyet.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 10
Forrás:

Gulácsy Lajos

1021

GULÁCSY LAJOS:
Kétoldalú vázlatlap

ÁSZ LÁSZLÓ

PGÖMBÖLYŰ

forgásod van
üzű az ölelésed
d hópihéi szállnak
állnak mint a szárnyak
a felhőd fölötted
etlen fényem: sűrűje
étségek várnak mögötted:
tlen bizonyosságom

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 1 8
Gulácsy Lajos
Forrás

1021

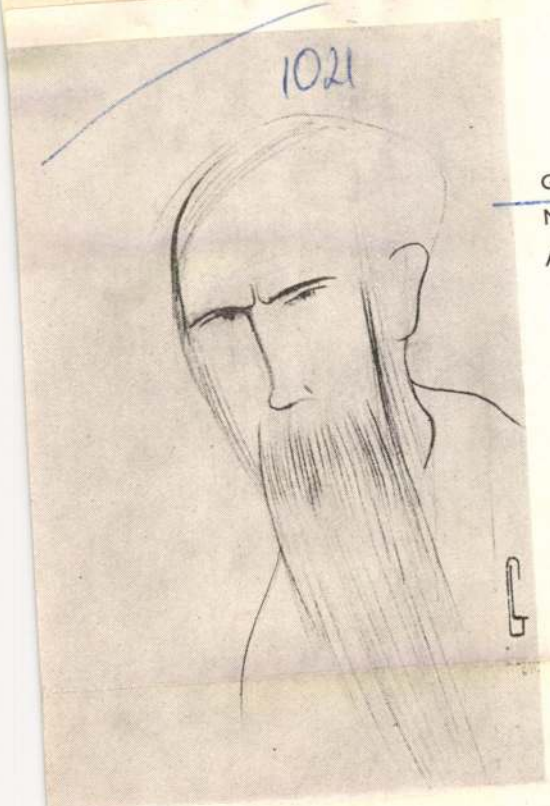

GULÁCSY LAJOS:

Mózes

A Na-Conxypani polgármester

önkény, harc, ispándölyf.
Ebrudalt gyermeked
szolgált hát meg hazám:
fölkelt, törvényt szegett.

Ragyogd be fény, eső,
szórt gabona áldja,
rakódjon szívemre
hűvös szláv barázda.

Az első faeke

Feket
északi
barbá
vénas

Kereszted, kopjafád
koponyámra tűzném;
anyai szótagok
ágán rokon zürjén.

Mordvinok, osztjákok,
cseremiszek, lappok;
nyelvemmel egyforma
énekre fakadtok.

Rokonnyelvek, égő
vérszakadt himnuszok,
dalok, mondák népe:
szélcserzett ugorok

jönnek. Feketében
jön szamojéd anyám,
nézi tájaidat
sárdolmányos hazám:

ahol a föld végül
muskétáinkra hull,
szó után testvérem —
révedt szemű vogul.

GULÁCSY LAJOS:
ÖREGASSZONY

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 ... 10

Forrás

Gulácsy Lajos

1021

állhegyre mért balegyenes újra visszadöntötte az aszfaltr
rúgott. Úgy, ahogy évekkel ezelőtt olyan sokszor megálr
zeletében, hanem eleven, érző valójában fetrengett, szu
egy embert. És ő rugdosta, ahol érte!

De különös, furcsa döbbenettel eszmélt rá, hogy akárhogy rugdossa, nem érez elégtételt! Csak valami soha nem tapasztalat, végtelen szomorúságot.

GULÁCSY LAJOS: XHieh BA Na, Conxy pan

Gulácsy Lajos, festő

Portré-filmben fogja bemutatni a tv.

~: Szerelem gulányos áron 2.

ESTI HIRLAP, Bp 1972. dec. 28.

Gulácsy Lajos

Arckép

Művészet 1972/11.32. 5.l.

MDK

Gulácsy Lajos

Koppfővképt. 1943. 18.sz.

Gulácsy Lajos

Egész táblán reprodukció:

"Paolo és Francesca", ceruza, vizfesték, fehér festék, 331 x 252 mm.

Szabady Judit: "Secession" in Graphic Art.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1972.

45 sz.

192 1

Gulácsy Lajos
[illegible] művész.

*

Gulácsy Lajos emlékkiállítás

Tíz évig volt a »sárga ház« lakója s miután bevonult az örök sötétség országába, voltaképen most kezd igazán élni. Bujdosó képei most ismét előkerülnek, eleven dokumentumaiként annak, hogy *még nem zárult le s még sokáig nem zárulhat le a Gulácsy-probléma.* Emlékkiállításán a *Kompozició*, a *Fellázadt játékszerek* a mai értelmezésű expresszionistát revelálják *Gulácsy* művészetében oly elevenséggel, hogy valósággal *iskolapéldáját szolgáltatja a tíz évvel utána éledt hasonló művészi törekvéseknek. Gulácsy* művészete most kezd élni, most kezd hatni és most kezd elindulni a nagy úton, amelyen kullogva szegődik nyomába az értékét és helyét megállapító művészettörténelem.

*

A Reggel
1933 I. 16

9

Gulácsy Lajos
festőművész

Művészet

Gulácsy Lajos

A Tamás-galériában emlékkiállítás keretében *Gulácsy* Lajos festőművész alkotásait szedte össze a galéria nobilis érzésű, művészetrajongó vezetője. Huszonöt esztendő művészi tárlata nyílik meg Gulácsy müveinek szemléletében. A misztikus, vizuális képérzések, amelyeket párázó levegőn át, mint sejtéseket ragad meg a lángoló agyu poéta költő, nemcsak előfutárjai voltak a mai, ujnak mondott festői előadásnak, hanem egyenesen beteljesülése annak a törekvésnek, hogy a festő a lelkét is megéreztesse, mikor képét megalkotta. Láttatja, érezteti, valóra váltja, kézzelfoghatóvá teszi, amit sok kereső még csak sejteni tud. *Gulácsy* a festészet Adyja. Töretlen ugaron rohant, égő vággyal, le nem birható lelkesedéssel hirdette az uj hajnalt s lángoló küzdelmében maga is pernyévé égett. Föl nem becsülhető érték az, amit a Tamás-galéria most bemutat, s el nem homályositó érdem, hogy ezt az anyagot összegyüjtötte. Ebben a müvészi szezonban a *Gulácsy* Lajos-kiállitás az egyik legmaradandóbb müvészi esemény. *(b. m.)*

Est. Kurir
1933 I.

Magyar királyi államvasutak. Ügyirat-sz

Utalványszám ...../Bl..... ügyosztály.

Fizetési u

.....

a magyar királyi államvasutak főpénztára ál

.....

Pengő

azaz

A .....Pengő .....fillérről kiállítandó .....

.....

.....

Budapesten, 193.....

Utalványozza «.....» főosztály:

.....

Gulácsy Lajos
festő

Meditáció.

Bauer Jenő: Gulácsy Lajos képei
Művészet, 1970. február – 46 lap

GULÁCSY LAJOS, festő

A szecesszió jegyében dolgozott. A színhely egy hegynek futó utcácska, illatos római kert, egy barnás homályba burkolódzó szoba. Finom és artisztikus enyészet borong a képeken. 186. old

K. KOVALOVSZKY MARTA: Évi jelentés, 1965-66. Kiállítások Ferenczy Noémi és Gulácsy Lajos emlkkiállitás 185. old

ALBA REGIA, István Király Mú-zeum Évkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvár

GULÁCSY Lajos

Vigilia 1987/10

EISEMANN GYÖRGY

Prófécia és szépségeszmény a szecesszióban

I.

Amikor a Ver Sacrum című lap, a szecessziónak nevezett mozgalom egyik legfontosabb folyóirata megjelent, beköszöntőjében a művészet szent ügyének védelméről beszélt. S törekvéseit a tavaszi megújuláshoz hasonlította. Ezzel pedig máris megnevezte a szecessziós jelenség kulcsszavait.

A művészet szentségként való felfogása arra a romantikus elképzelésre vezethető vissza, hogy a lét igazsága a művészeten keresztül érinti meg az embert. A hasonlóság mellett itt egy alapvető megkülönböztetést kell tenni. A romantika a világot „romantizálni" akarja, vagyis átteremteni és megváltoztatni. Szembenállása jelenidejű, s mindenhez köze van, amit valóságnak érez maga körül. Akár győz, akár menekül; akár boldog, akár szenved. A szecesszió nem száll szembe az adottságok tömegével, hanem túlmegy rajtuk. Amit akar, az nem a létezők megváltoztatása, hanem mindennek új alapokra helyezése. Ezért nyilatkozik meg úgy, mint a jövő művészete, az új élet megvalósítása, tavaszi újjászületés. A jelenkor annyira elaljasodott, hogy szellemi szintről még szembeszállni sem érdemes vele. Így támadt az új élet és új alkotás igénye, mely nem valamihez képest más, hanem maga az Újrakezdés. Ezért nevezik „új művészetnek" is.

A szecesszióban ezzel legalább négy évszázad megújulási vágyának mélyebb értelme tárul fel. Most következett el az a pillanat, amikor a jelen megújulási vágya magát a jelent hagyja el. Kivonulás, elszakadás. Az adott világgal semmi közösséget nem vállalni és azzal kapcsolatot nem tartani. Sokan ezt olyan címszavak alá sorolták, mint l'art pour l'art, elefántcsonttorony és ébentorony. De ehhez tudni kell, hogy a kivonulás miért történt és mi a célja. A küldetést hangsúlyozza, a feladatot: a züllöttséggel szemben a lét igazságát fenntartani és képviselni. Abban a korban, ahol a művészet a szellem menedéke és őrzője. Ezt fejezik ki a patetikus nyilatkozatok. Példadan, a rózsakeresztes rend nagymestere, áhítattal ejti ki a „magasztos fényű fenség, örökké világító szent Grál-kehely", a „Művészet-isten" nevét. Ady Endre apostoli tartásról beszél a szecesszióról szóló cikkében. Kriesch Aladár a művészetet „lobogó fáklyához" és „világítótoronyhoz" hasonlítja.

Együtt van tehát ébentorony és világítótorony, az elkülönülés és a prófécia. A szembenállás feloldódik, mert ez a prófécia csakis az elkülönülésből szólalhat meg. Csakis az elszakadásból hirdetheti meg az újrakezdést, az egyetemes lét alapjait.

Ezért a szecesszió nem stílus. Hermann Bahr jogosan tiltakozott mások nevében is: „A szecessziós stílus – jelentik ki – képtelen szókapcsolás!... Nem, nincs szecessziós stílus!" Hofstätter hasonlóan nyilatkozik: „A Jugendstil nem ragadható meg egy egységes stílusforma definíciójával." Egyébként Rilke is kijelentette, hogy a modernektől távol áll a lehetőség, hogy definíciókkal segíthessenek másokon vagy magukon.

tani sem tudtam. De a szent ember, aki a falnak fordulva feküdt, észrevette, hogy kérdezni akarják, és megértette a néma kérdést. Odafordult társamhoz és a legvilágosabb választ adta arra, hogyan tudjuk mi, keresztények elfogadni az *advaita* (nemkettősség) élményét, holott mi nagyon határozottan különbséget teszünk Isten és ember között. A nővér ragyogott a boldogságtól. Pontosan ezt akarta tudni. A guru nem hallhatta a kérdést, nem is olvashatta le a kérdező szájáról sem, hiszen nem is fordult feléje. Hogyan tudhatta mégis? Ugye alig hihető? Akik esztendőket töltöttek csöndben, máshogy, sokkal mélyebb szférákban érintkeznek az emberekkel.

– Az asramban lelkigyakorlatok is folynak. Mi indította el ezeket?

– Az első néhány hónap után egyre több ember keresett föl bennünket, hosszabbrövidebb időre. Így elkezdtünk lelkigyakorlatokat tartani számukra egyénileg és csoportosan. A hozzánk érkezők fele indiai, fele külföldi, szerte a világból.

– Tehát a résztvevők különböző vallásúak. Hogyan tudják mégis összefogni, egységessé tenni a lelkigyakorlatot?

– Nem törődünk azzal, hogy buddhisták, hinduisták vagy pedig keresztények jönnek-e hozzánk. Mi mindnyájuknak a szeretet Istenéről beszélünk. Mi nem foglalkozunk a teológiájukkal, csak lelkiségi módszereiket vesszük át. Megpróbáljuk megértetni velük, hogy Isten a szív mélyén található meg, Isten, akit mi Jézus Krisztusnak hívunk.

– Sajnos, India nagyon messze van tőlünk. Pedig bizonyára sokan szeretnék megismerni a hindu lelkiséget, elmélkedési módszereiket.

– Tudjuk, hogy a távolság miatt sokan nem tudnak eljönni hozzánk. De mi elviszszük nekik a hindu lelkiséget Európába, Amerikába lelkigyakorlatok révén. Isprija nővér rendszeresen jár nyugatra lelkigyakorlatokat tartani az asram-tapasztalatok nyomán. Szeretnénk, ha lenne Európában egy állandó épületünk 20–25 szobával. De ez még csak terv.

– Milyenek az életkörülményeik? Van mindenkinek saját szobája?

– Igen, ehhez ragaszkodom. Bár sokan azt mondják, hogy ilyen szegény országban nem volna szabad megengednünk, hogy mindenkinek külön szobája legyen. Ehhez az életformához azonban nélkülözhetetlen, hogy az ember bármikor nyugodtan imádkozhasson anélkül, hogy bárkit is zavarna, akár éjjel, akár nappal.

A szobácskák persze elég kicsinyek. Egy ágy van bennük. A Himalájában ugyanis nagyon hideg van, a padlón nem lehetne aludni. Az ágy mellett éppen csak annyi hely van, ahol imádkozni tudunk. Asztal és szék nincs a szobában. Az ablak párkányán egy deszka van, aki írni akar, az mellé ül a földre. Ezen kívül egy fali könyvespolc a szoba egyetlen bútora.

Nekem sok könyvespolcom és irattartóm van, szükségem van rájuk, de a többieknek semmi más berendezési tárgyuk nincs. A nővértársamnak és nekem van még egy második szobánk is, ahol a látogatókat fogadjuk.

Életem során most már oda jutottam, hogy boldogabbnak érzem magam egy ilyen asramban, mint egy európai kolostorban vagy akár püspöki palotában. Európában az emberek rengeteget beszélnek, tréfálnak semmiségekről. Persze a tréfának is megvan a maga emberi jelentősége, hiszen a szeretet és az együvé tartozás kifejezője lehet. De mi az asramokban csak nagyon céltudatosan beszélünk. Csak akkor, ha a beszélgetésnek van értelme, mint ahogy most a mienknek.

Lukács László

A szecesszió tehát nem külön stílus vagy irányzat, hanem a századvégi megújulás általános, átfogó formája, jele, kifejeződése. A szent tavasz sok helyütt jelenlévő, de sehonnan sem desztillálható tanúsága, előérzete. Vágya és tudatosítása annak, hogy az új életet el kell kezdeni, másképp minden elvész.

II.

A „szent" művészet megveti a naturalizmust, mivel mindenféle korjelenséget, amennyiben puszta aktualitás, látszatnak minősít és a lét egyetemes igazságához fordul. A szecesszió így radikálisan előtérbe állítja a lét és a létezők viszonyának ősi problémáját, mely az antikvitástól kezdve búvópatakként vonul végig az európai kultúra mélyén, hogy aztán a modern korban törjön ismét nyíltan a felszínre.

Platón óta az emberi gondolkodás a létezők lényegére és nem a létére összpontosított. Vagyis lényegszerűvé vált, s háttérbe szorította a létszerűséget. Összpontosít, kiemel, de nem az egészből sugároz. (Mallarmé egyébként már Homéroszt is eltévelyedésnek tartotta az orphikához képest.) Ezért beszél Heidegger a lét elfelejtéséről. Amit művészettörténetnek hívunk, az különösen a reneszánsz óta inkább a létezőkben megragadható lényegre, semmint a létre vonatkozó reflexió. Tulajdonképpen ez az, ami már a preraffaeliták kifogásai mélyén is rejlik. Ilyen értelemben az egész újkori művészet esszencialista, vagyis új és új szempontból fölfedezett eszméknek, érzéseknek, új és új lényegmozzanatoknak a kikristályosítója. Ezért van egyáltalán története. (Ami persze nem pusztán „eltévelyedés", de nem is evidencia.) A művészi stílusok váltakozása „kulturális vállalkozások" sora lesz (Heidegger), ahol az egyik korstílus és irányzat próbálja felülmúlni és meghaladni a korábbit, egyre gyorsulóbb ütemben, hogy aztán az egész loholás századunk fordulóján torlódjon. Amikor is végül megszületik a jelszó: le a stílusokkal.

A stílusok harca és váltakozása a legjellemzőbb tünete a művészi esszencializmusnak. És a legképtelenebb esemény, amely a lét egyetemes igazságát érdeklő, a művészet szentségét fenntartani kívánó szellem szempontjából megtörténhet. Az újkor legnagyobbjai ezen maguk is túlléptek. Ezért vetette el például az új utakra lépő Wagner az új stílusok keresését – hogy egy témánkhoz közel álló jelenséget említsünk –, tudván, hogy a megújulás nem stílusok dolga. Amikor a szecesszió a történeti stílusok ellen foglalt állást, nem a régi művészetet vetette el, hanem annak stílusokban revelálódó erőfeszítéseit. A Ver Sacrum szerkesztősége szerint aki a klasszikusokat szidalmazza, az paprikajancsi. Az avantgarde egy része ezt megtette, ezért vissza is hullott a történeti stílusharcba. De ahol a művészet szentség, vagyis a léthez van köze, ott nincs értelme stílusokról beszélni. A szecesszió nem harcol, mint az avantgarde, nincsenek kiáltványai és úgynevezett esztétikai programjai. A néhány programszerű elméleti dokumentuma semmi egyebet nem tartalmaz, mint a megújulás védelmét. De többre nincs is szükség. Az egyetemes lét felé megnyíló művészetnek nem is lehet semmiféle külön esztétikai programja, mivel meghaladja az esztétikát. Mint ahogy minden lényegszerű gondolkodást meghalad. Azt hiszem, az eddigiekből magától értetődően következik, hogy a szecesszió nem esztétikai jelenség, a szó modern-szakmai értelmében. Legfeljebb akkor válna azzá, ha az esztétika is végrehajtaná a maga „szecesszióját". Ez eddig még nem történt meg. Ugyanez vonatkozik a művészettörténeti tudományokra is.

Az új művészet eszménye tehát az a történés, amit Heidegger Van Gogh festményéről így fogalmazott meg: „Egy pár parasztcipő a műben jut odáig, hogy létének világosába álljon." A lét világosáról van szó, a létigazság fényéről, s nem a lényeg tükrözéséről. Erre utal Stefan George is, amikor azt mondja, hogy a vers valamely történés

legmagasabbrendű, végleges kifejezésformája. Hoffmanstahl az örök történés szimbólumáról beszél, a világgal való újszerű kapcsolat kereséséről, hiszen „akinek örökké csak tükörképekkel van dolga, se jóban, se rosszban nemigen tudja elképzelni majd, hogy létezik valami állandó." Ez a keresés vitte a századfordulót az úgynevezett primitív kultúrákhoz és a keleti orientációhoz. Maurice Denis a művészet rekonstrukcióját emlegeti Gauguinnel kapcsolatban. Hermann Bahr a japánoknál a világ ősérzékelését látja, s Peter Altenberget idézi: „A japánok lefestenek egy virágos ágat; és benne van az egész tavasz. Nálunk lefestik az egész tavaszt, és még egy virágos ágat is alig érzékelünk."

III.

A jelenkor túllépéséhez először is tudatosítani kell az életrend lesüllyedését. A szecesszió, amellett, hogy a szépséghez és az igazsághoz fordul, szembenéz a bűnnel is. E jellegzetes vonásában, a bűn sajátos ábrázolásában jól megfigyelhető a különbség például a naturalizmus hasonló témáitól. Amelyek jó és rossz megkülönböztetését gyakorlatilag puszta konvenciónak tartják.

Igaz, a szecesszióban is olykor zavarosan elegyedik a romlottság a szépséggel, de a jelentős művekben mindig valamilyen szembesítésről is szó van legalább. Viszonyról, ahol az alantas és a fenséges egymás tükrében jelenik meg. Már az előfutárnak tartott Blake műveiben is gyakran emlegetett kettősség az angyali áhítat és a sátánizmus. Arthur Symons a szépség és a bűn kapcsolatát elemzi Beardsley-nél, s a Rossz megtisztulásáról, a szépség átszellemítő erejéről beszél: „Az anyag rabságában sínylődő passzív lélek átforrósodik, magasba lendül, elszakad a hozzá tapadó sártól." Jellegzetesen gnosztikus elgondolás. Az elbukott lélek fölemelkedésének ilyen formája a gnózis tanaiból származik. E felfogás nálunk is érvényesült – vegyük például figyelembe a gnosztikus Schmitt Jenő Henrik befolyását a Gödöllői Iskolára. De a bűntől való távolodás mint felhajtó erő jelenik meg Babits Mihály versében is: *Óda a bűnhöz.*

A bűnösség jellegzetes századfordulói alakját, mondhatni egyik prototípusát Oscar Wilde írta meg a *Salomé*ban. Hatását számtalan képzőművészeti alkotás bizonyítja. A mű förtelmes atmoszférája, mely különösen Richard Strauss zenéjében érvényesül, egyben taszít is az ábrázolt világtól. A kárhozat iszonyatát kelti. Johanán és Salome végletes ellentéte két világ két szélső pontjáról ütközik. Heródes akkor öleti meg Salomét, amikor a lány kijelenti: szerelmet érzek az ajkaidon, Johanán. Vagyis e mondattal a szereplői tudat olyan értelmezést ad a történteknek, mintha a próféta maga is szerelmes lett volna, éppoly eszelősen, mint Heródiás lánya, s morbid szenvedélyének beteljesedése lenne az, hogy a kiprovokált nyakazás után elküldi fejét a lánynak, a csókra. E nyomasztó züllöttség Salome részéről, a bűnös lélekállapot bemutatása tehát – Richard Strauss művében – az attól való irtózat felkeltésével utalhat a létezés ellenkező pontjára. Babits Laodameiája, a halottal ölelkező asszony alakja, a Salome sorsához hasonló hatást vált ki.

Az iszonyat persze csak az első lépés – a megújulás próféciája a teljes felemelkedésig és átszellemítésig lendít. A szent tavasz tisztító ereje a szempont, amelyben betör Nietzsche elementáris hatása. Nietzsche a századvég alapvető jelentőségű kultúrkritikusa, a létszentség elvesztésének tudatosítója, ugyanakkor az ember egyetemes létének hirdetője, a fölfelé törekvés prófétája. „Minden mélység törjön a magaslata felé", hirdette Zarathustra. Az eszmekör hatása közismert az európai irodalomban például a George-körre, vagy nálunk Komjáthytól Adyig, Babitsig és tovább. A szecesszió Ver Sacrum eszményében, az örök megújulás vágyában a szellem hajnalodásának, a lét „napfelkeltéjének" nietzschei gondolata talált visszhangra.

IV.

Tehát túllépni a jelenen, megkezdeni az új életet. Erre mozgósít a lét hajnalának eszméje. Átlendülni mindenen, lerázni minden külsőséget, ott hagyni az elkorcsosult valóságot. Gondoljunk Richard Strauss *Imigyen szóla Zarathustra* című szimfonikus költeményének kezdő ütemeire, az eksztatikus napfelkelte-zenére. És ugyanabban a hónapban, amikor Strauss a partitúra végére ért, Gustav Mahler is befejezte a maga Nietzsche-művét, a 3. szimfóniát. A IV. tételben Zarathustra szavaival mondják ki: „A Lét mélységes, s több mint a nappali tudás." E mondat sem más, mint a létigazság hangsúlyozása a létezők látszataival szemben. Bruno Walter már az első tételt is úgy jellemezte, mint „az örök változatlan lét és a vad, élvhajhászó élet" ellentétét. Mahler maga „vidám tudománynak" nevezte a szimfóniát.

Az éjszakából kibomló hajnal szimbóluma az egzisztenciális halálból való újjászületésre is utal. A jelenen túllépés szétfeszíti a lélek mai formáit, hogy valóban elérje a létet, az új életet. Át kell esni a formák átváltozásának élményén. A régi én fájdalmas széttörésén. A benne élő energiák metamorfózisán. Mahler 3. szimfóniájának szövege Klopstock Feltámadás-ódáját költi át: „meghalok, hogy élhessek". Az új élet kezdetéhez tehát egy áldozat-aspektus is hozzátartozik. A szent tavasz hajnalában ott a beavatás próbája és szenvedése. E két mozzanatot, az újjászületést és a szakrális eseményt fogja össze Stravinsky műve, a *Tavaszi áldozat.* A szent tavaszünnepre, a tavaszi áldozatra hivatkozik a Ver Sacrum beköszöntője is. Az új művészet az elveszettségből, a pusztulásból hozza napfényre az új életet – hogy a „lét világosába" állítsa. Így kell szembenéznie a semmivel, hogy a megújulásig eljusson.

Ilyen összefüggésben jelenik meg a szecessziós tavaszban a halál, az áldozatiság, mint a létre szentelő erőforrás. Már Wagnernél is, a *Parsifal*ban tavaszi pompa és halottasmenet jelzi együtt az átváltozást. A tavaszi halál motívuma végigvonul az egész századfordulón, a magyar irodalomban is. „Előttem Tél, nyomomba Nyár / S Tavaszkor meghalok." – mondja Ady Endre. Tóth Árpád *Új tavaszig vagy a halálig* címmel ír verset. Babits az Irisz-költeményben a halálvágyat a tavaszhoz köti, de még Laodameia holttestét is a kikelet virágai borítják.

V.

Ha azt a szimbólumot keressük, amelyben a tavasz és az áldozat együttes értelme kifejeződik, csakis a virágra gondolhatunk. A szecesszió virágmotívuma két világot köt össze, ahogy arra Babits Mihály sorai is felhívják a figyelmet. *(Paplanom virágai)* Virággal díszítik a sírt, a halottat – és a nőt, különösen a nászra készülő menyasszonyt, a szépséget. Az összefüggést már többször észrevették. Ady testvérnek nevezi a nőt és a temetőt. *(Asszony és temető)* E két világ találkozik a preraffaeliták Ophelia-képein, a halott menyasszony ábrázolásán. És minden olyan pillanatban, ahol a tavaszi áldozatot meghozzák. A virág a lélek szimbóluma is, de azé a léleké, amely a Ver Sacrum erejéből születik újjá. Indázásán ott az új élet fénye, és a régi halála.

Schopenhauer a művészetet az élet virágának tartotta. S „mindennek legmagasabbra fokozottságát", „legtökéletesebbre fejlettségét" látta benne. A virág-ornamentika ezt a felfokozást járja be. Így lehet az átszellemítés motívuma. Utat nyit, túlmutat a jelenen. Schopenhauer a látható határain túlra terjedésről beszélt. Ledőlnek a határok, tavaszi halál és tavaszi újjászületés válaszfalai, s a virág teremt közöttük kapcsolatot. Ezért mondja Schuler, hogy a növény a nyílt lét szimbóluma.

Stefan George egymás után két verset írt a virágról: az egyiket egy halott ifjú emlékére, a másikat a „titokzatos istennőhöz", kinek szája „haldokló mosolyra rándul". Tudta, mit jelent a kapcsolat: virággal díszíteni a sírt és megajándékozni a szépséget. Más helyeken azt mondja, hogy a virág olyan, „mintha meghalna éppen", de a „szerelem halk álma" él benne. Ezért szólít fel: „Légy inda, virágzó". Vagyis vegyük magunkra a virághoz nyíltságát. Szövődjön össze bennünk a lélek és a lét. Rilke szavaival: a virág „roskadón telített a léttel". Ezért hasonlít szerinte a születő Venus karjaihoz – összekapcsolva szerelmet, újjászületést, a lét ritmusának pompájában. „Hangtalan élet, végtelen virágzás."

A képzőművészetek színeiről és vonalairól Alexander Bernát úgy nyilatkozott, hogy a szín a dionysosi, a vonal az apollói elem. E nietzschei jellemzésű formaelemeket egyesíti a virágornamentika. „Sötét szín izzik, vékony vonal indul", olvassuk Tóth Árpádnál. Goethe azt mondta a színekről, hogy azok a fény szenvedései és tettei. A szecesszió ezt a színérzékelést a virágélményben folytatja, ahol a lét fénye a színek pompájában sejlik fel. Ahogy Rilke mondja a rózsáról: teste csupa fény, s a szirmokon mégis a színek gazdagsága lüktet. De hasonlót ír a sötétségről is: a síron nőtt virág a Mélysötét vallása színekben. Fényesség és mélysötét érintkezik tehát – a szépség, a szerelem és a halál szivárványszerű találkozásában. Vagyis a virág-ornamentika nyitottságában. Az élet és az elmúlás felé való együttes megnyílásban.

E virág-élményt a zenében hangszínnek hívják. A lírai és a festői színhatásoknak zenei formája ebben az újfajta hangzástérben jelentkezik. A századvégen elterjedő hangszínkultusz is, mint az irodalomban Rilkénél, a fény és a mélysötét tetteit akarja bemutatni. A „végtelen virágzás" ritmusát és filozófiáját. Olykor szinte programszerűen is találkozunk e szándékkal, mint Wagner viráglányainál, vagy Richard Strauss nimfa-tercettjében, Debussy arabeszkjeiben, Bartók virágzás-tételében. Az indázó hullámvonalak, folyondár-melódiák a tudatos lényegszerűtlenség benyomását keltik, melyek a megfogható lényegen túli léthez akarnak érkezni. Az angolokkal kapcsolatban a preraffaeliták mintájára prepurcelliánus iskoláról beszélnek. Vaughan Williams, Gustav Holst vagy Delius virágzenéjét kelta reneszánsznak is nevezik.

Arnold Schoenberg már hangszín-dallamokat emleget. Ifjúkori műveinek, a Jacobsen verseire írott Gurre-daloknak, továbbá a George verseiből megzenésített dalciklusnak is egyik kedvelt összetevője ez a tendencia. *Öt zenekari darab*jának *Színek* elnevezésű tétele pedig teljes egészében egyetlen akkordra épülő hangszínváltások sora. Schoenberg szerint a hangszíndallam „közelebb hoz hozzánk valamit, amit csak álmainkban vélünk észlelni; amely kiszélesíti kapcsolatunkat valamihez, ami ma még élettelennek látszik – azáltal, hogy a magunk életéből lehelünk életet valamibe . . . " Figyeljünk fel; hasonlót mondtak a költők a virágról: megnyíló kapcsolatok nyomán a lét áramlása, élet és elmúlás találkozása, új életre keltés és születés, átszellemítés. Ebben az eszményben hittek azok is, akik a virágban megtestesülő életformát akarták szolgálni: a századvégen újjáalakuló Rózsakeresztes rend lovagjai.

Így lett a virágmotívumból prófécia. Az eredeti Ver Sacrum eszménynek, a művészet szentségének, a tavaszi megújulásnak, a jelen túllépésének és az új élet kezdetének prófétiája.

VI.

E prófétikus ornamentika két legfontosabb, egymással összefüggő, konkrét formaeleme: az ellentétezés és a variativitás.

Csupán jelezhetjük azt az összefüggést, mely a bergsoni filozófia időfelfogása és a modern variatív ornamentika látásmódja között fennáll. A teremtő idő gondolata

minden pillanat másságát, különneműségét hangsúlyozza, ugyanakkor a meghaladott múlt odatartozását is. E fejlődésben az idő és a lélek folyvást megújul, miközben továbbviszi azt, amit már megvalósított. Így az életlendület a régiből eredő és az új felé tartó formák végtelen variációjában nyilvánulhat meg. Mely a teremtő megújulás mámorát, a formák eksztatikus fokozását, a túláradó energiák kitörését inkarnálja. A lét variációs feltárulása és művészi megragadása közismert az olyan művészi gesztusokban, mint a végtelenbe áramló hullámvonalak, csapongó virágindák és egyéb, állandóan bonyolódó, önmagukat hatványozó motívumok. Ruskin mintha a bergsoni felfogás művészi előzményét fejtegetné: „A végtelen kifejezése az, ami a hajladozó vonalat is kedvessé teszi a szemnek; mert a végtelen változatosság és mozgás, az élet, a növekedés gondolata fűződik hozzá." Az állítólag térbeliségen alapuló képzőművészetekben is megjelennek az időmenziók – a preraffaelita ornamentikának már időhatása is van. Külön téma a szecessziós motívumokból származó időélmény.

Irodalmi téren most csak Babitsra hivatkozunk, akinek kapcsolata a bergsoni filozófiával régóta elemzett és közismert tény. A variatív ornamentika megfigyelhető a babitsi vers gondolatritmusától kezdve egészen a költői képek, jelzők, mozgékony, egymásra utaló és egymástól távolodó dinamikájáig, a jellegzetes nyelvi bravúrokig. Végtelen változatosság, hullámzás – ezek a szakirodalom ismétlődő megállapításai. Szabó Lőrinc mondja például az *Esti kérdés*ről, hogy benne „a kérdésre is kérdés lesz a válasz". Szerb Antal szerint a mondat a végtelen felé hullámzik. Rába György a végtelenbe tendáló emlékképeket hangsúlyozza, s Babits költői vízióit összefüggő képszalaghoz hasonlítja stb. Babits maga írja a Bolyai-versben: „Új törvényekkel, túl a szűk egen, új végtelent nyitottam én eszemnek." Hasonlóképp jelenik meg az „egyetemes folytonosság" eszméje Rilkénél is, a világtérben való „ritmikus lebegés" élményében: „Egyetlen hullám: vagyok lomha tengered, habverés; te minden tenger közt lehető legnagyobb – új tér-nyerés."

Zenei területről a századforduló legfeltűnőbb variatív fantáziájú szerzőjére utalunk: Mahlerre, akinek egész életművén végigvonul e formálásmód. Méghozzá teljesen a finálehatásra épülve, ahogy azt már találóan megjegyezték.

A variativitásból természetesen következhet az ellentétezés – amikor a változtatás önmaga poláris ellentétéhez ér. Végletek nyitnak kaput egymásra, ahogy a virágmotívum is a lét nyitottságát jelenti, határok leomlását. Az ellentétek találkozásában végletek összefüggései tűnnek elő, ahogy a lét a semmi terében izzik föl, s a tavaszi újjászületés mellett ott a tavaszi áldozat. Ahol kezdet és vég egybeesik, ott lesz a dal örökifjú, mondja Rilke. „Vagyok a kezdet és a vég", olvassuk George híres sorában.

Az ellentétezés megdöbbentővé válhat, mivel a végletek kapcsolódása szétfeszíti a szemlélet megszokott kereteit. Ilyen a szecesszió heurisztikus mozzanata. A legmegdöbbentőbb hatás tragikus és komikus, fenséges és groteszk összevillantásakor keletkezik. Még Ruskin is egy helyütt a „groteszk idealizmus" paradox kifejezését vezeti be, s leszögezi, hogy a „legnagyobb igazságokat minden nemzet minden korban a groteszk idealizmus által fejezte ki". Mahlernél közismertek a hirtelen átcsapások magasztosból triviálisba. A téma és a feldolgozás ellentéte olvad össze az I. szimfónia Adagio tételében, ahol a transzcendens fenségű, monumentális kompozíció alaptémája az együgyű dal: János bácsi, János bácsi, keljen fel. Schoenberg II. vonósnégyesében pedig egyszer csak felidéződik a kedélyes bécsi melódia, az „Ach, du lieber Augustin", hogy aztán később George szavai lepjék meg a hallgatót: „Idegen bolygók levegőjét érzem." Emlékezzünk Mahler vallomására, mely a századfordulón született, de mindmáig élő érzés: „egész életem egy nagy honvágy". Hasonló otthontalanság szólal meg Schoenbergnél, a *Pierrot Lunaire*-ben.

A romantika „sóvárgásának" egy érdekes folytatása az, mely a bohóc Pierrot honvágyaként él tovább. Ugyanaz a különbség közöttük, mint amit a jelenhez való viszo-

nyukban láttunk. A sóvárgás romantizálni akar, a szecesszió honvágya pedig túllépni mindenen. De Pierrot a létezők jelentéktelenségében a fájdalmas komikumot érzi. Szintén megéli az ellentétező létornamentikát, de már a teljes kisemmizés után vágyakozik az igazi léthez.

VII.

Arthur Symons a Pierrot-figurát a kor egyik alaptípusának tartotta. Azóta sokan elemezték, divatos téma lett. A modern bohóc kettősségét, az ellentétek sajátos megélését és szemlélését Picasso, Chagall vagy Gulácsy képein éppúgy észrevették, mint Schoenberg *Pierrot Lunaire*-jében, Stravinsky *Petruskájában* vagy Richard Strauss *Till Eulenspiegel*ében. Rilke *Ötödik duinói elégiáját* Picasso egyik Harlekinje ihlette, s a bohóc léthelyét így határozza meg: „Keserves Sehol, a mondhatatlan hely". Pierrot és társai a „seholban" vannak, vagyis a semmiben, a létezőktől-eloldottságban, mindentől megfosztva és ugyanakkor megszabadítva. A mondhatatlan helyen. Ezért bohócok, mert meghatározhatatlanok, megfoghatatlanok. Kitaszítva élnek a semmiben, s elementáris honvággyal, teljes intenzitással vonzza őket magához a lét.

Pierrot szomorú tekintete a létezőkön túli létbe néz, ide vágyakozik: a jövőbe, az újba, a szecesszió tavaszába. Alekszandr Blok írja, hogy „a bohóc ölelésében a vén világ megszépül, megfiatalodik". Ezért oly megrendítő a virág és a bohóc találkozása. A nyílt lét találkozik a megfoghatatlannal, mint Laforgue Pierrot-ciklusában.

A szecesszió bohóca egy lépésre van attól, hogy hérosz legyen – mint ahogy az ellentétező ornamentika a groteszk és a hősi átváltását is kedveli. Érezhető ez a nietzschei ihletettségű kötéltáncos-figuráknál, mint például Babits versében *(A vén kötéltáncos)*. Amikor Nietzsche Zarathustrája lejött a hegyekből, kinevették és bohócmutatványokat vártak tőle, mint a kötéltáncostól. A héroszt egy hajszál választja el attól, hogy nevetséges legyen, de ez a hajszál minden. Pierrot így Zarathustra közeli és távoli előképe – egzisztenciális előzménye. Nietzsche maga mondatja hősével: középütt fekszem még én az ember, a bolond és a holttest között. A modern Harlekin a modern hős lárvaalakja, aki lélekben már elindult a Ver Sacrum felé. Ma komikus, holnap áldozat lesz. Olykor egy művön belül teszi meg ezt a lépést, mint Bartóknál. A csodálatos mandarin félig bohóc, de már hős. Ugyanígy Richard Strauss *Don Quixoté*ja.

Harlekint Jung is hősnek nevezte, mondván, hogy ő az, aki át akar gázolni Hádesz vizein. Vagyis új életet keres a halálon túl. A semmiben áll, a seholban, de útban van a tavasz felé.

VIII.

A szecesszió szépségeszménye közvetlenül a virágfilozófiából ered. A nyíltság szimbólumából, a végletek találkozásából. Ahol a lét variatív végtelensége és ellentétező áramlása előtűnik. A szépség tehát határjelenség, a határvonalon van. A még megélhető, elviselhető, és a már elviselhetetlen, a pusztító határvonalán. (Lásd Hamvas Béla fejtegetéseit, ahonnan több ösztönző gondolatot merítettünk.) Az élet végsőkig fokozott intenzitásában, ahol már a semmi levegője is érződik. Ezért mondta Rilke az *Első duinói elégiá*ban, hogy a Szép az iszonynak kezdete csak. Erről írta George, hogy „kívánd a rémet, s a szépet csodáld".

A szép az iszonynak kezdete, mert megnyitja az életet a halál felé, feloldja az emberi világ elkülönültségét, az egésztől való elzártságát. Ismeri a szent tavasz áldozatát,

a létezők elmúlásán alapuló megújulást. A szecessziós szépség ott van, ahol valami meghal és valami megszületik. A létornamentika a semmi felé tart, hogy újjászülethessen. Állandó izzásban van, de a semmitől érintve izzik föl. George szerint: „nem múló szellem vonzza a múlandót". Az ilyen szépség örökös nyughatatlanságban él. Innen csapongása, túláradása, áradó hullámzása. Nem ismeri azt az állapotot, amit Nietzsche megvetően mániákus befejezettségvágynak, Endesuchtnak nevezett.

Amikor a létszerű és lényegszerű művészetek különbségéről beszéltünk, Platónra utaltunk. Nos, Platón volt az is, a szép lényegének az alétheiát tartotta, vagyis a felfedést, a lét megnyílását. A szép itt áthidalja az idea és a jelenség közötti szakadékot. (Gadamer) „Egyedül a Szépnek jutott osztályrészül, hogy kivilágló lehessen", olvassuk a *Phaidrosz*ban. Vagyis a lét a szépben érzékelhető, mert benne közvetlenül megnyilvánuló. A művészetek megújulási ösztöne mindig erre a közvetlenségre törekedett.

E platóni felfogás születik újjá a preraffaelitáknál, bírálva az újkori művészeti fejlődést. Ruskin még a szeretet és a szépség összetartozását is átveszi, amikor azt mondja, hogy „a szeretet minden szépség forrása". Hiszen már Platón Diotimája is arra tanított, hogy a szépséghez a szeretet útja vezet. Ahol a szépség a lét kiviláglása, ott mindig összefügg a szeretettel, ahogy ez a platonikus gondolkodóknál is többek között megfigyelhető.

A lét nyitottságában tehát együtt van szépség és szeretet. Így a virágszimbólum újabb jelentéssel gazdagodik. Amikor Rilke azt mondja: „mi nem szeretünk úgy, mint a virág", azt is mondja ezzel, hogy mi nem létezünk úgy, mint a virág. Nem élünk abban a szépségben. Hiszen az élet minél szebb, annál létszerűbb, és annál több benne a szeretet. Egyszóval: annál virágosabb. A szecesszió prófétikus szépségeszménye: életünket virágszerűen leélni. Ami annyit tesz: a sorsot az újjászületés felé megnyitni. Elmúlás és keletkezés határvonalára tenni. Ahogy a virág színeiben egyszerre pompázik a fény lüktetése és a mélysötét vallása. Rilke gyönyörű sorai szerint, szabad fordításban: „aki virágozni tudna, annak szíve a gyönge veszélyeken túl élne, a nagy végzet igaz vigaszán." A megújulás értelme az, hogy búcsúzás, s a búcsúzás értelme az, hogy hazatérés. „Úgy múlunk, mintha örökre maradnánk", írta George. Ez a Ver Sacrum titka, tartalma, éthosza, alapja. A létet a Ver Sacrum formájában elképzelni: ez a szecesszió. Meglátni az örök újjászületés és az áldozati ünnep összefüggését, mely a művészet egyik legnagyobb távlatokat nyitó eszméje.

Számunk írói

Bagdy Emőke orvos-pszichológus, kandidátus, tanszékvezető egyetemi tanár
Dobai Péter író
Eisemann György irodalomtörténész, ELTE
Erdei János esztéta, Ybl Miklós Építőipari Műszaki Főiskola
Martin Kämpchen német vallástörténész, Nyugat-Bengália
Nádudvari Anna író
Tarnay Brúnó teológiai tanár, Pannonhalma

Portugália – ahol Fatima van

Hetven éve, 1917. május 13-án kezdődik a történet. Három fatimai pásztorgyermek jelenést lát. A legelő közepén álló tölgy fölött megjelenő nőalak arra kéri Luciát, Jácintát és Ferencet, hogy a következő hat hónapban mindig 13-án jöjjenek ugyanide – és közben naponta imádkozzák a rózsafüzért! A gyermekek nem tudnak élményükről hallgatni. Elbeszélésük híre megosztja az embereket. Lucia anyja rá akarja venni lányát a „hazudozás" abbahagyására, a mondottak visszavonására. A falubeliek egy része kineveti őket. Néhányan azonban június 13-án követik a gyermekeket. Ők nem látják a jelenést, de mintha a tölgy ágai meghajoltak volna; mintha a nap átmenetileg szokatlan módon elhomályosult volna ... Lucia pedig mindenki által hallhatóan szól valakihez. Majd mintegy tíz perc múltán bejelenti: a Hölgy elmegy. Ez persze nem bizonyíték. Fatima plébánosa, aki többször magához kéreti Luciát, láthatóan kételkedik. A lisszaboni pátriárka megtiltja, hogy a papok a jelenés helyének búcsújárásszerű látogatásában részt vegyenek. A sajtóban sorra jelennek meg a gúnyos írások. Vannak, akik ellentüntetést szerveznek.

A bizonytalanság eloszlatására Lucia július 13-án arra kéri a jelenés asszonyát, mondja meg, ki ő és adjon valami bizonyítékot. Október 13-án megmondom – hangzik a válasz. Viszont három „titkot" bíz a gyermekekre. Az első a pokol látomása. A második Mária szeplőtelen szíve tiszteletére és engesztelésére szólít. A harmadikat máig sem hozták nyilvánosságra. A kísérő tömeg, 4–5000 fő, ismét csak Luciát hallja, de újra megjegyzi a nap furcsa, tompa színét s a tölgy körül többen fehér ködöt látnak, ami a jelenés elmúltakor távozik.

Augusztusban váratlan közjátékra került sor. Portugáliában a század elején keményen vallásellenes kormány volt uralmon. A szerzetesrendeket még 1910-ben betiltották. Az egyházellenes beállítottság a politikai karrierhez is jó eszközzé vált. A 26 éves járási tanácselnök, aki alá Fatima tartozott, harcos szabadgondolkodó volt. Ez a tisztviselő augusztus 11-én kihallgatta a három gyermeket s fenyegette őket, hogy ne menjenek többé a jelenések helyére. 13-án reggel pedig a járási vezető a helyi plébániáról egyszerűen elrabolja a 7, 8 és 10 éves gyermekeket. Ourem-ben, a járásszékhelyen börtönbe csukják őket, kivégzéssel, megégetéssel, forró olajba főzéssel fenyegetik, majd egymástól elkülönítve őket, sorra jelentik, hogy Jácintát, majd azt, hogy Ferencet is „már megfőzték". A kicsik azonban egyszerűen nem tudnak mást mondani. 15-én titokban visszaviszik a gyerekeket a plébániára, ahonnan csellel elvitték őket. 19-én „menetrenden kívül" megismétlődik a jelenés. Szeptember 13-ra már 30 000 fős tömeg gyűlik össze s figyeli, hogy egy fénygömb közeledik a tölgyhöz, majd ott köd vagy fehér felhő alakul ki ...

Október 13-án hideg van, esik. Mégis 70 000-en jönnek össze. Lucia megkérdezi a jelenést: „Asszonyom, ki vagy és mit óhajtasz tőlem?" „Én vagyok a Rózsafüzér Királynője" – szól a válasz. A sokaság a fát s a furcsa ködöt figyeli, mígnem Lucia felkiált: „nézzétek a napot!" A jelenlevők és a környékbeli falvak és városkák lakói érthetetlen dolgot látnak. A nap ekkor is tompa sárga fényű. Bele lehet nézni. Hirtelen mozogni, forogni kezd, minden irányba különböző színű fénycsóvákat lövellve. Volt, aki 40 km

GULÁCSY LAJOS, festő

Gaugin Tahitijének szerepét játszotta, de annak felszabaditó ereje és nyerssesége nélkül. Ő csupa groteszt bája, elegán megjelenése ellenére is csupa múlandóság és kedélybeteg lira. 186.old

K. KOVALOVSZKY MARTA: Évi jelentés, 1965-66. Kiállitások Ferenczy Noémi és Gulácsy Lajos emlkkiállitás 185.old

ALBA REGIA, István Király Mú-seum Evkönyve. VIII.-IX. 1967-68. Székesfehérvar

Gulácsy hajos

200.000 K. volt az ára 1922-ben „Rózsa-lovag" c. Zépének

18 l

Lyka Károly, Festénetünk a két világháború között, Bp. 1956.

Gulácsy Lajos 1.

A MNG mintegy 5o rajzát őrzi. V. Á. gyüjteményében szereplő grafikai anyag a művész egész életutját végigkiséri. Vannak preraffaelita hangu kompoziciók, Toulouse-Lautrec-esek, a rokokkó világát visszaálmodók és a lo-es évekből származó szürreális viziók.

Theisler György - "A csábitó szépek..."; Mügyüjtő, 1972. 1. sz. 24. l.

Gulácsy Lajos

Több művét dr. Gegesi Kiss Pál ajándékozta a pécsi hodern hagyat Képtárnak

Jelentés 1967 V. n. 441 old.

Gulácsy Lajos, festő

Gulácsy-kép is
aukcióra kerül.

(Gencsik): Képkonjunktúra Magyarországon
8

ESTI • HIRLAP, bp. 1964. dec. 5.

Gulácsy Lajos festö M.D.K.

Emlékkiállitása Székesfehérvárt

Napló

Magyar Nemzet 1966. május 7. 7.l.

.

Gulácsy Lajos festő M.D.K.

Művei bemutatva Helsinkiben

Magyar festészet Helsinkiben

Hétfői Hirek 1965. márc. 15.

Gulácsy Lajos

Kiállít

Pfl. 1931. X. 4.

Gulácsy Lajos

Kiállít

Ro. 1923. X. 4.

Gulácsy Lajos

kiállít

NC. 1931. X. 4.

Gulácsy Lajos

Kiállít

Nyíregy 1931. X. 11.

Gulácsi Lajos

Kiállít

Et. Mpzi. X. 4.

MDK.

Gulácsy Lajos

Megrendezendő emlékkiállitásáról az István Király Muzeumban

Fejérmegyei Népujság 1965 máj.23.lap -

MDK.

Gulácsy Lajos

Müvei a Nemzeti Galériában

Kisalföld 1965 május 9.lap -

Gulácsy Lajos festő M.D.K.

Képe az aukción

/ oljafestménye /

Jól sikerült a 12. művészeti képaukció

Magyar Nemzet 1965. május 19. 3.l.

Gulácsy Lajos festő

Szöveryben említett művek: Dal a szabadban
Régi hanyszesen jáłszó holgy
Flórenci Szarjédia
Művész àhitata
Dal a sózsatőrol

1966. Szt. 23. Magyar. Nemzet

M.D.K.

Gulácsy festő

Miltatás.

Baki Miklós: Schönberger Armand
Művészet, 1965. augusztus – 17 lap

MDA.

Gulácsy Lajos

Müveinek aukciós árai

Magyar Nemzet 1965 május 19.lap -

Gulácsy Lajos

Milyenek szüleid?

Nagyon Szeret 1965 május 19.Jap -

1021

Gulácsi Lajos festő

1976. XII. 4. 12.00 Kossuth

Déli krónika

- Mától látható a karácsonyi képaukció kiállitása Budapesten. Szathmári Ilona az első látogatók között volt.

- Olivér megkéri Olivia kezét, apjától. Gulácsi Lajos rokokó kosztümös festményéről több évtizeden keresztül még a müvészettörténészek sem tudták, hogy hol van, kinél lehet. A kép most váratlanul előbukkant, és a karácsonyi aukció ma megnyilt kiállitásán, a MOM Müvelődési Házában az egyik érdekes festménye a kilenc napos tárlatnak. A 41. müvészeti képaukción 341 festmény, grafikát, rajzot bocsátanak árverésre. A kikiáltási ár összesen 4,5 millió forint. Sinkó Katalin müvészettörténész a körterem fő helyén állunk. Képhez vezet bennünket.

- A mult századi magyar festészet egyik legnagyobb értékét képviselik Markó Károly müvei. Ezen az akción két nagyon szép képét tudjuk bemutatni. Ezt az eszményi tájat szivárvánnyal és a szivárványon fölemelkedő Auróra alakjával. Mellette egy másik, kisebb Markó mü, amelyiket Rómában festett és az örök város látképét ábrázolja. A barbizoni festészet egyik jelentős képviselője volt Paál László. Akinek ritka müvei közül most kettőt is bemutathatunk. Az egyik világosan, pasztólusan festett falu szélét ábrázol, dolgozó asszonnyal.

- Ez a kép olyan értékes, hogy csak a kikiáltási ára 120 ezer forint.

- A másik az ő szokásos és kedvelt témája, az erdő mélye, az erdő mélyén átvezető úttal

- Az aukció kiállitásának remekmüvei közé tartozik Szinnyei Merse Pál festménye.

- Évek múlnak el addig, amig egy-egy Szinnyei kép előkerül. Most, egy 1906-ban festett müvét tudjuk bemutatni, amelyik a Jernyei parkot ábrázolja napsütésben. Ez most valóban egy olyan aukció, hogy itt különösen nagy értékü, nemzeti értékü képeket láthatunk.

- És mikor lesz az árverés?

- 14-én és 15-én lesz délután 5 órakor ugyanitt, a MOM Müvelődési Házban.

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Gulácsy - album már megjelent.

(bé): Corsica a külföldi sajtóban 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. febr. 16.

MDK

Gulácsy

d.m: Fiatalok tav. szalonja. Magyarország, 1939. ápr. 1. 8. l.

MDK

Gulácsy
tusrajzokat készitett Keleti Arthur könyvéhez, "Kámzsás festő-höz.

Esti Hirlap 294 sz. 1959. dec. 15 2 old.
/D.T. cikke/

Gulácsy

Tájképekkel

Szerepel a bp-i magánszemélyek kiállításán a Nemzeti galériában

Vigilia, 1964, 1 n., 53 old.

Gulácsy Lajos
festő

„Szerelmespár" (repro)

Apró Ferenc: Juhász Gyula és Gulácsy Lajos...
Művészet, 1972. február – 8 oldal.

Gulácsy Lajos
festő

Julián Gyulát egy Gulácsy kép, önarcképnek is beillő don Quijote ábrázolás különösen megragadta.

Cyprián Ferenc: Julián Gyula és Gulácsy Lajos . . .
Művészet, 1972. február - 8 oldal.

Gulácsy Lajos

neve emlékre

Magyar Nemzet 1972 március 22

4. old.

Guláczy Lajos

neve emlitve

Nápisava 1971 december 30

2. old.

Szeretettel meghívjuk Önt

a

GULÁCSY LAJOS

festőművész

életművét bemutató előadásra.

Az előadás helye:
Városi Képtár
(Győr, Király utca 17.)

Ideje:
1998. május 14., 17 óra.

Előadó:

Dr. Szabadi Judit
művészettörténész,
Gulácsy- kutató

Az előadás
múzeumi belépővel látogatható.

A Városi Művészeti Múzeum
és az
Első Magyar Látványtár Alapítvány
tisztelettel meghívja
Önt,
Családját és Barátait

GULÁCSY LAJOS (1882-1932)

festőművész
rajzkiállításának megnyitására

1998. április 17- én, 18 órára, a
Városi Képtárba.

(9021 Győr, Király u. 17.)

A kiállítás
az Első Magyar Látványtár
gyűjteményéből
és a
Radnai- gyűjteményben szereplő
Gulácsy- művekből
kerül megrendezésre.

Megnyitja:

Dr. Szabadi Judit
művészettörténész

Megtekinthető:

1998. május 24- ig, hétfő kivételével
naponta 10- től 18 óráig.

GULÁCSY LAJOS

GULÁCSY LAJOS - grafikus

Gulácsy Lajos grafikai tárlata

Guláesy Lajos, **a tragikus sorsú festőművész válogatott grafikáiból nyílt kiállítás a hét végén Győrött, a Városi Képtárban.**

A „látomásos festőművész" grafikai tárlata nyolcvannál is több, színes és fekete-fehér rajzot vonultat fel, parádés válogatást az Első Magyar Látványtár kollekciójából és a Radnai-gyűjteményből.

A bemutatott anyag széles körű áttekintést ad a művész grafikai munkásságáról; a rajzokra is Gulácsy Lajos látomásos — álmokból és költészetből szőtt — kifejezésmódja a jellemző, azaz a kiállított művek egyszerre hassanak az érzékekre, az értelemre, az érzelmekre.

Az új győri Gulácsy-kiállítás május 24-ig várja a nagyközönséget.

(MTI)

Zalai Hírlap 1998. okt. 20.

nationell ungarischen Stil er
sich natürlich nichts einwend
monumentales, nationell ungar
Um aber solchem Begehren will
weise (wenigstens) ein oder das andere Nati
sein, welches sich weiter entwi
nicht über Nacht geboren, weil
Erfahrung ist. Nationelle Elem
bei uns nicht, und können nich
Nomade in's Land kam, und zuer
endlich seine Kirche und seine
baute. Dieses Entlehnen wurde
An einen nationalen Stil ist de
denken. Sehen wir uns also, fo

Gulácsy Lajos

A „MA" (III.) Demonstrátív kiállításának katalógusa: Festmények:

15	Kalandor	700
16	Urunk szorakozik	1000
17	A sánta ördög	3000
18	Buste Realte Vert-Rose Myll (nem eladó)	
19	„Vita Moderna, Arte"	1500

Grodalmi Szemle, 1972. 1. 42. old.

Gulácsy Lajos
festő

Művészet, 1972. március – 19 oldal.

Gulácsy Lajos

grafikus

M.D.K

Római planétás
Diáklány
Római tanulóéveim } repro

Keleti Arthur: Signor Luigi Rómában

Élet és Irodalom, 1963. május 15 – 11 lap

Gulácsi Lajos

"Kertrészlet" c. olajfestménye az Árverési Csarnok aukciókiáll.-án.

P.H.930.X.10.

Gulácsy Lajos

Kiállítása nyílt a Nemzeti Szalonban Kolozsvárt

Az Est 1936 X. 2

Gulácsy Lajos, Jestő

Tárlatvezetésen ismertetik.

–: A hét. végi kulturális programból 13

IÉPSZABADSÁG 1967 20

MDK.

Gulácsy Lajos

Extázis

Tompa K. gyüjteményének katalógusában

MDK

Gulácsy Lajos, festő

A pécsi múzeum megvásárolta dr. Tompa Kálmán gyűjteményét. Gulácsy-képek is vannak benne.

6

– : Hír

ESTI HIRLAP Bp. 1967. jan. 26.

Gulácsy Lajos, festő

Megemlítve.

Dénes Zsófia: A Galimberti hárasparr
688-691.

JELENKOR, Pécs, 1972. júl.-aug. XV/7-8.

Gulácsy

Gulácsy különös kpzeletvilágát nagyon szerette Ámos Imre és nagy hatással volt Ámosra.

Egri Mária:Ámos Imre szolnoki vázlatkönyve
Corvina 1973 9.old.

Gulácsy Lajos

(2)

l.

Almásy - Teleki ~~XII - 1943~~

~~2586, 2587, 180, 181, 2~~

~~1939 nov. II~~

1940 ápr. III. a bolond (of

Tájkép a Garda-tó felett

Naconxipani mulatság, virf

Női arak. kr. r

Szakállas férfi, pazt

1940. IV. Naconxipani vizió, of

Fiatal lány, pazt

a felszegetes virf. és cer

a bolond, kr. és virf.

UME

I. budapesti kiáll.

Nemzeti Szalon

1928. febr.

Föv. Képt.

Árv. Csaru

1929 jun. 4. rk Vcharban, of

1930. 4. rk Kertrészlet, of

1933 okt. 3. a: Tan. fej / Tájkép / of

1933. 4. rk. Kompoz. of

1936 márc. a comói tó, s. kr.
Női tanfej / Női képmás / cer. r

1936. 5. rk. Illusztr. kalebit: a
kámzsás festő strófái (1912)

1937. 7. rk: a hisértés, of

1938. 88. a. Menj zárdába Ophelia
cer. r

1939. 90. s Sélben, toll r

1939 jul Kompoz. of

1940 jun Női képmás, past

1941 márc Veronai fantária, cer r

1942 máj: Utcarészlet, of

1943. 111.: Női képmás

S. Grósz Mária

kiáll.

Nemzeti Szalon

1924. nov.

Fův. képt.

Gulácsy Lajos

3

Almásy Teleki ~~XIII. 1944~~

~~122, 123, 124, 125 – 27~~

1942 febr. Séte a parkban of és paszt

Boszorkány bánc, of

1942 máj: Glasz táj (of
Pierrot
~~[illegible]~~
Passio-jelenet)

A parkban, paszt

1943. 11. Szerelemesek
Kertes ház / of

MŰRKV

1947 okt. VI.

trerelmespár szökőkúttal / of
Falu vége

kőrhinta, pasz

1948. IX. Falusi teplom, of
Gpia m barlaybau, pasz ú of

~~Almásy - Tellki IV. 1940~~
~~132 – 135. n.~~
~~1942 febr. VIII.~~

Gulácsy Lajos

L.

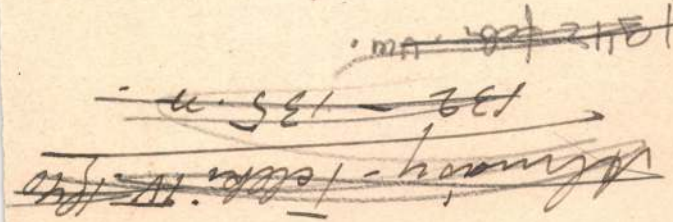

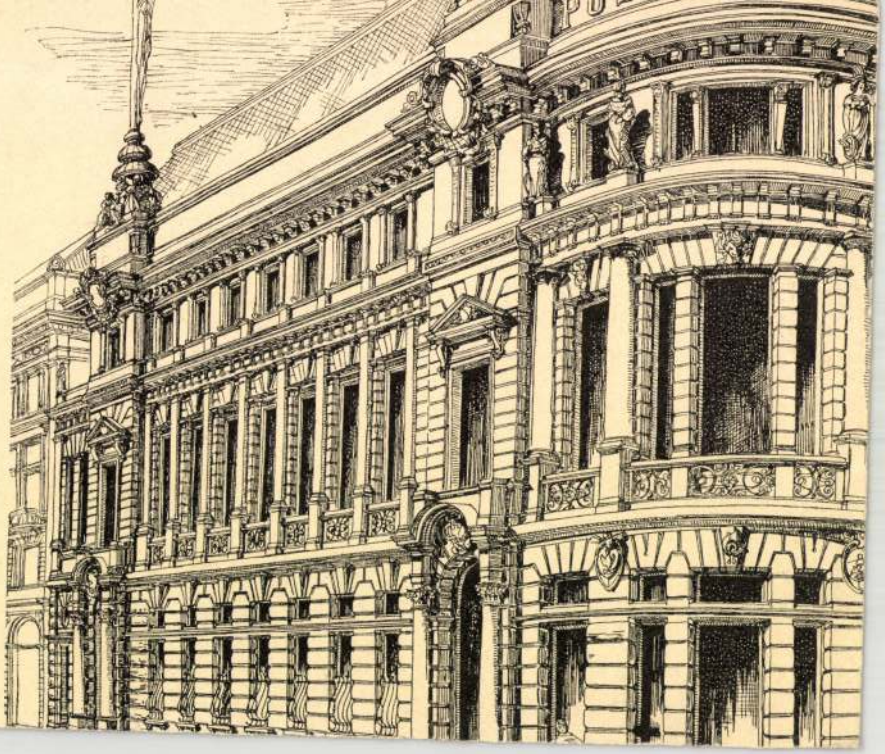

Gyulaiy Lajos

Almásy-Teleki XIII. 1944

pótkat.

1828. Térdelő lovag, cenra

1829. Mérítelen nő mellképe

cenra.

Ernst

1921 ápr. 16.a. Régmult idők, of

1922. ~~XXIII~~.21. Női fy, pasz.

1923. 23. Farsang, pasz

1934. 50. a tunés, s. kr.

1935 nov. 52. Japán kert, of

1936. 53. Rokoko, of
La Madonna del Granduca, pasz
Quarnerói részlet (1900) cer.

1937. 55. Primavera, of

Gulácsi Lajos

l.

Ernst Muzeum aukcioi
47. I. 20

Gulácsy Lajos

Kálmán

és

Liebl Ervin

festőművészek

hagyatéki kiáll-

kasalapra.

Nemzeti Szalon

1936. okt 1—12.

László

Gutenberg-tok

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

M. Kiepert Sez. Ber. 1914
nov.-dec (Kiep

Vestalis, of

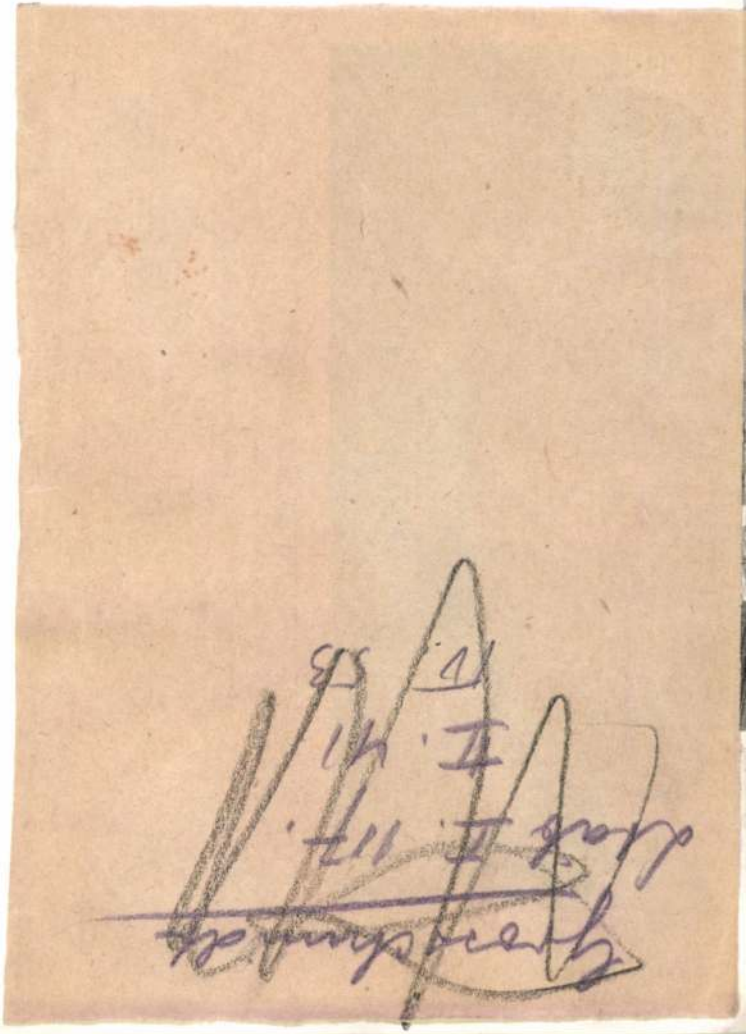

renaissance városházákat és főúri kastélyokat ihlet ; a barokk egyházfejedelmek és előkelő mecénások pénzét és ötleteit követeli. A XIX. század elejének művészete Lyka Károly ma már közhasználatba átment szavával »táblabíró-művészet« — a táblabíró megyei úr, aki minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül, nemes hagyományból foglalkozik a közügyekkel — egyszerű, komoly, méltóságteljes művészet, amelyben azért sok a puritán bensőség is, s a családias szépség. Mint Finnország fővárosának, a magyar városoknak s Budapestnek is az újklasszicizmus adja meg jellegzetes képét, amelyet csak lassan homályosít el s dolgoz át a rátelepedett újabb rétegek — romantika, szecesszió stb. — kevésbbé markáns arculata. A magyar úri ház és a magyar középület oszlopcsarnokos homlokzata mutatja azt a benső rokonságot, amit csak nagyon kevés országban — talán még

GULACSY LAJOS, festő

A MA III. demonstrativ kiallitásának névsora 1917-ben: Kmetty Janos, Nemes Lajpért, Mattis Teutsch, Kuttkay György, Gulacsy Lajos, Uitz Béla, Bortnyik, Dienes Dénes Rezső Schadl Janos, Bohacsek Ede, Patzay Pal, Spranger Ferenc, Gergely Sandor és Barta Lajos szerepeltek müveikkel. 66.old

MEZEY KATALIN: A Ma A nemzetközi avantgarde mozgalmak magyar fóruma 66.old

VALÓSÁG, A TIT. folyóirata, 1973. 9.sz. Bp.

Gulácsy Lajos
festő

M.D.K.

Herman Lipót kortársa.

Lengyel Géza: A nyolcvanéves Herman Lipót mal.
Művészet, 1964. junius – 21 kep.

Gulácsy Lajos

MTK

A pásztor dala az erdőhöz, olf.

Kiccsarnok 1916-17 téli tárlat

Gulásy Lajos

Dante találkozása Beatricéval c. képe a Szolnok megyei vándorkiállításon.

(említve)

Népművelés, 1964. 6. szám, 35. lap.

Gulácsy Lajos

The Hungarian Quarterly, Vol. I. No 1. 1936

(François Gachot)

Gulácsy Lajos

Több képe van a pécsi Janus Pannonius Múzeumban.

Múzeumi sétalk.
Népművelés, 1963 12. szám, 32. lap.

MDK

Gulácsy Lajos

Hervadás, olf.

Műcsarnok 1913-14 téli kiállítás

NDK

Gulácsy Lajos

M. Nemz. Galéria, vezető 1965.

Galácsy Lajos

művei aukción

PH. 1942. II. 26

Központ-ban (Budapest, XIV. Dózsa Gyö
Megrendelés esetén az összeg MNB 149
ciós Központ számlaszámára utalandó.
tán juttatjuk el T. Cimhez.

Sajtó alatt:

Évkönyvünk 1959-es kötete.

A forráskiadvány-sorozatból "A
mely a terület épitészeti állagának a tö

M

Gulácsy Lajos 1.

Kezdetben hatott rá a preraffaelitizmus, elsősorban Rossetti. Különös álombirodalmat teremtett, álomnárest, Nakonxypónt, középkori olasz városképeit bevépesítette hőseivel /Dante, Beatrice/.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 40. l.

Gulácsy Lajos

művei aukción

NU. 1942. II. 28.

gy út 41.), készpénzfizetés ellenében.

. 650-51 Müvészettörténeti Dokumentá-

Ebben az esetben a kért könyvet pós-

cta Cassae Parochorum" egri anyaga,

ök utáni állapotát rögziti.

üvészettörténeti Dokumentációs

Központ

Gulácsy Lajos

Kiállít

A reggel 1936. X. 5.

Gulácsy Lajos MDK

Özvegy

Mücsarnok 1934 Bp. Székesfőváros Képtárának katalógusa

Gulácsy Lajos festő M.D.K.

A finnországi magyar hetek alkalmával mivel kiál-
táson

Magyar festászet Helsinkiben

Hétfői Hirek 1945. márc. 15

Gulácsy Lajos

Festő

Heitler L.: Művészek, művek és műgyűjtők

Jelenkor 965 9 n 857.1

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

on: . . . . . .

. . . . . .

Gulácsy Lajos
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ZALAI HÍRLAP
Zalaegerszeg

NOV 15

Megjelent az Életünk 1021 új száma

Az idei ötödik Életünk-számban negyven szerző verseit, novelláit, cikkeit olvashatjuk, s néhány képzőművészeti alkotás is díszíti a szürkés borítójú folyóiratszám lapjait. (A képek közül *Gulácsy Lajos* ma is örökbecsű életművének egy-egy kisebb alkotása a legszebb, s itt említenénk meg, hogy a szám két zalai szerzője — *Dús László* és *Szabolcs Péter* — is képzőművészeti alkotással szerepel az új Életünkben.)

A mintegy száz oldalas lapszám harmadát foglalja el a szépirodalmi rész, amelyből főként a versek tetszettek. *Sarkady Sándor* például üde összeállítást közöl mai szovjet költők terméséből; versfordításai közül Vinokurov Ezüst erdője [illegible] szinte Rab nyöre című kötet versei alapján. A publicisztikai oldalak közül a Szülőföldünk rovat írásai adják a legtöbbet az olvasónak. *Mező Dénes* ipari riportsorozatában (Kószálás ipari partokon) ezúttal a textiles-szakma jelenébe enged bepillantást.

A Szemle rovatban — néhány recenció mellett — *Pusztay János* Nagy Lajos és a szocialista realizmus című tanulmánya olvasható, *Takáts Gyula* Jékely Zoltán lírájáról ír meleghangú, értő sorokat, a pozsonyi *Péterfi Gyula* pedig Utak és távlatok címmel két, szlovákiai magyar költőt szólaltat meg.

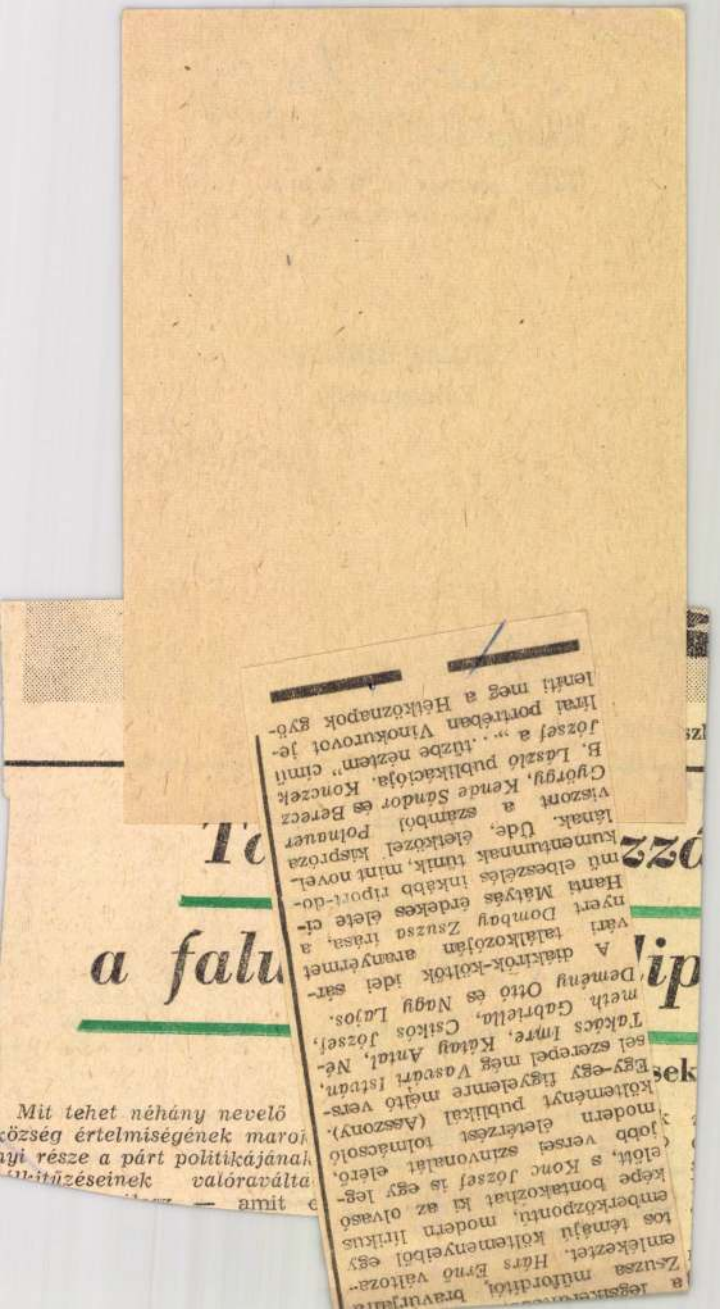

a falu

Mit tehet néhány nevelő
község értelmiségének maro
nyi része a párt politikájának
lelkesítőzéseinek valóraváltá
amit

...ip

...sek

...zz

...ltc

...sztek
...ársa
...ajos
...ajos
...ajos

! Möbelauktion !

Mit Rücksicht auf die dermals bestehenden Transportschwierigkeiten behalte ich über Wunsch auswärtiger Ersteher in meiner Auktion gekauftes Mobiliar bis zum Frühjahr 1919 in Verwahrung

A. Kende

Gulácsy Lajos

K. 742 emlékkiállítás

Tamás Galéria 49 a

(1) 1933. január

Dante és Beatrice találkozása
Eleskis d. n. cz. régi kertben
Don Juan kertje
Régi csarnok arányán
Canasimodo
Josiane és Gwynplaine
Önarckép
A bolond
Szt. János
Beatrice
Női képmás
Verlaine
Ophélia halále

1

Gulácsy Lajos

Révai XX. 324. l.

Gulácsy Lajos

Lehel Ferenc: Gulácsy Lajos dekadens festő.

8°, 43K, 72L, Budapest, 1922.

5. Firenzei iskola, XV. század eleje: Madonna trónon két angyallal, Sz. Jeromossal és Magdolnával. Csúcsos felső záródással. Hátoldalán kék ceruzával: 209. Fa, tempera, 111 x 65.5 cm.

Gulácsy Lajos

festő

lásd

Kassákképzm

52, 53. l.

Nagyvilág
nagy-4
1947

képpel

Balett c. képe

kitünő!

Gulácsy Lajos

Hung. painters 1900-1925

Kállai E 98-100, 101

54, 55

Gulácsy Lajos

Magyar Művészet

1934. 340, 343

rális edényeket egyházi és világi célokra egyaránt alkalmaztak. E példány egy árpádkori vadászt örökít meg, ki ~~[illegible]~~ lovon, vastag nemezruhában, pajzsosan és sisakosan indul útjára, miközben kürtjébe fuj. Hátul a lovon vadászgepárd ~~[illegible]~~ vagy kutya áll.

(49).

Magyar típusú ~~[illegible]~~ vaslemezből készült tárcsapajzs 1500 körülről a Nemzeti Múzeumban.

(50).

A kassai Szent Erzsébet-templom belseje. Az öthajós ~~[illegible]~~ fényesen díszített belső tér hazánkban

) jobbra, állva. Parókája gondör, szemöldö-
usza pedig leberetvált. Jobb kezét csipőjére
gallérja van, nyakkendője fekete, kabátja
ör szorítja s mentéjét bal vállára vetetten

méretei 89:72 m.

4.

Gulácsy Lajos

Művészeti lexikon
3/141.

bizottságunk hivatalos helyisé
fog fizettetni. A késedelmi kam
azonban nem ismerhetjük el, miu
számla bizottságunknak nem mut

Budapest, 1912. márczi

Gulácsy Lajos

l. 100 Jahre ung. bild kst

Pog Wien 1948

20. l.

Gulácsy Lajos

erőd 1882-1932

Rosner London 1948

14, 15. l. önarckeppel és keppel -

19. l.

Hungarian painting yesterday and today. Background to the January exhibition in London.

The Studio 1948.

Jan. 4.

16. Gárdonyi : Budapest okleveles

17. Emlékkönyv a magyar Akadémia

18. Horváth : Szent Domonkos Rend

19. Aquincumi orgona /Nagy L./3

20. Scheer: Nová Architektura

21. Huszár: Kuruckor érmészete

22. Réau : L' art français

23. Áldásy : Cimertan.

24. Ugo Ojetti : Andrea Mantegna

25. Ojetti : Tiziano

26. Ojetti : Michetti

27. Paribeni : Giovanni Boldini

28. Ojetti La pittura ferrarese.

29. Duray : A váci céhek

30. Meszlényi : Az egri érsekség

31. Bakay Margit : Györgyi Alajos

32. Homér Lajos : Benczur Gyula

Gulácsy Lajos

Szód ikloszy l: Az

Szkexlibris le-ou

a Nyitó 1913

6-8. fr

Nummers-rendszer V. 257.

báró Forster

Műemlékek számlá

Ezennel ~~példányban, de cs~~

Háromezerhatszázh

fizet A le pénztárunknál mely össz

mai értékkel besz szá

Kor: 3663·08

Gulácsy Lajos

Tamás Galé-
ria.

ród
os

Ibl Ernő: Három
kiállítás.
Budapesti Hírlap
1933. jan. 15.

Gulácsy Lajos Kálmán

festő

L.

Szudry - Szentiványi

610. l.

rat, melynek bástyáin őrtor-
i közül a mecsetek válnak ki,
n a földön ülnek és dudálnak.
n, mely fölött két mértani

.

4.

Gulácsy Lajos

emlékkiáll.

Tamás-galéria

Hl Ervin: Képző-
művészet, Bresti
Szemle 1933. 671.
sz. 108. l.

os Bizottságának,

B u d a p e s t .

yó évi augusztus hó 26. napján 600/1936
rtesitésére, nyilatkozatomat, a Vallás
iniszteriumhoz leendő szives felterjesz-
ldöm.

gusztus 31. Tisztelettel

Nagrandtlilág

M.O.B. nyugalmazott

Gulácsy Lajos 1933. jan

Tamás G. 49. eml. kiáll

Dante és Beatr. Jelálkozás
Édeskés d. m. eg régi kertben
Don Juan kertje
Régi csarnok árnyán
Quasimodo
Josiane és Gwynplaine
Kunark
A bolond
Szt. János
Beatrice
Női képmás
Verlaine
Ophelia halála
Hinsy vására
Klasszikus jelenet
Kompoz.
Régi utcában
Favelio marquis
Dal a rózsatőről
Vasárnap Comoban
Padovában hull a hó
Kékszakállú herey
Kék ruhás nő

Föld kegy
Vak asszony útja
A pugos vén k. a. régi
emlékeit vesszik Herbertnek
Kőrgire dréje szermek
Szláv koszorkány
A hádon farcsa bolondos
népség vonul kerezkül
Dante
Férfifeg

611. 20. k. m. [illegible]
Elhagott bár

Gulácsy Lajos

1917-ben kiállított

Baki M.: Kemetty János Bartók-portréja

Napjaink 1965. 10 sz.

u.l.

Gulácsy Lajos.

Müveiből kiállitást rendez az Ernst muzeom 1922-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története, kézirat.

Gulácsy Lajos

festménye szerepel a Pápai

Helytörténeti Múzeum kiállításán

Magyar Nemzet

1969 augusztus 2

4. old

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Gulácsy Lajos, festő

M.D.K.

nevét említi az opponens, mint a tévés, és nem a műből kiinduló értékelés egyik példáját. Gulácsyt egy elbírálás alá vonják Csontváryval, arra az alapon, hogy mindkettő „bolond" festő, — holott művészetükhez semmi köze egymáshoz.

Művészettörténeti Értesítő, 1968. XVII.évf. 3-4.sz.
Németh Lajos: Csontváry művészete c. doktori értekezésének vitája 1967.nov.23-án a MTA-n.
Fülep Lajos opponens hozzászólása

273-274. old

MDK

Gulácsy Lajos

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 58.l.

Gulácsy Lajos

A Dal a rózsatőről az anyagi preciozitásokkal mutat némi rokonságot, a pasztellek (a felsorolt közül az utolsó három) Gulácsy magyar darabjai közé való.

Szabadi Judit: Dr. Rácz István gyűjteménye. — Művészet, 1969. 1. sz., 22. l.

Gulácsy Lajos,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár,Forgács Hann Erzsébet emlékgyüjteményben az 1960-ban történt újrarendezés után az utolsó teremben az akvarell és rajzanyagot mutatták be,A száz kép közül Derkovits Gyula,Gulácsy La Lajos,Dési Huber István művészeret kapott nagyobb hangsúlyt. 183.old

SARKADINÉ,HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár,Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum évkönyve,1961.Pécs,1962

Gulácsy Lájos

Neve Kondor Béla festészetének színvilágával kapcsolatban említve.

Komnek, 1973. jún. 32 erf. 6n. 916n.

Gulácsy Lajos,festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár új szerzeményei:Képek jegyzéke:
44.sz.kép: "Fiatal nő rózsafával",olaj. 116+40 cm. Ltsz.:66.01. Fekete repr. 229.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve,1967.Pécs,1968

Gulácsy Lajos, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár új szerzeményei: Képek jegyzéke:

46.sz.kép: "Extázis", olaj. 74+52 cm. Ltsz.:68.92. Fekete repr. 229.old

Romváry Ferenc: A Modern Magyar Képtár története .Új szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Gulácsy Lajos

Anna Margit egyik képével (Virágos halap) kapcsolatosan kerül említésre.

Szabadi Judit: Dr. Rácz István gyűjteménye; Művgyűjtő, 1969. 1.sz., 22.l.

Gulácsy Lajos, festő

Tamás Henriknek, a "TAMAS Galéria" tulajdonosának gyüjteményében a két háború közötti időszak művészetét Szőnyi István, Gulácsy Lajos, Szobotka Imre, Perlrott Csaba Vilmos, Mxx Kernstok Károly, stb. művei képviselik. 183.old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 191.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

Gulácsy Lajos

Képek jegyzéke 1.

1. Önarckép, 1903
olaj, vászon,
46,5 x 36,5 cm
Bp. Hidas Dénes tulajdona

Színes reprón

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

Gulácsy Lajos

Képek jegyzéke 2.

2. Dal a rózsatőről, 1904.
olaj, vászon, 84 x 49,5 cm.
Br. dr. Rácz István tul.

3. A varázsló kertje, 1904 körül
olaj, vászon, 85,8 x 63 cm. MNG.

Fúnes repriók.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

Gulácsy Lajos

Képek jegyzéke 3.

4. Női arckép 1904-1908.
olaj, vászon, 72 x 48 cm
Bp. dr. Almássy Klára tulajd.

5. Zarándokok hazatérése 1907.
olaj, vászon, 96 x 106 cm
Bp. Vágó Pál tulajdona

Színes reprók

[illegible] Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

Gulácsy Lajos

Képek jegyzéke 4.

6. Bolúcs, szájában negfűvel 1907-9.
olaj, vászon, 41,5 x 21,7 cm.
MNG

7. A hídon bolondos furcsa népség vonul
keresztül, 1909. olaj, vászon
26 x 35 cm, Bp. Smetana Ernő tul.

Sincs repró

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

Gulácsy Lajos

Képek jegyzéke 5.

8. Eksztáris 1908-1910. olaj
74 x 53 cm Pécs, Janus Pannonius
Múzeum

9. Kereveten fekvő nő 1908. körül
olaj, vászon, 64 x 103 cm.
Bp., Szandai Sándor tulajdona
Szines reprók

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

Gulácsy Lajos

Képek jegyzéke 6.

10. A púposvénkisasszony régi emlékeit
mesélt Herbertnek. 1910-1912.
olaj, vászon. 97 x 67 cm.
Magántul.

11. Nakonxipánban hull a hó. 1910-13.
olaj, vászon. 162 x 53 cm. Bp. Ottvány
Noémi tulajdona

Szines repró

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

Gulácsy Lajos

Kenek jegyzéke 7.

12. Kalapos önarckép 1908-12.
olaj, vászon 46 x 32. cm.
Br. Vágó Pál tulajd.

13. Menüett 1908-11.
pasztell, 44 x 32. cm.
Br. dr. Rácz István tulajd.

Színes repró

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

Gulácsy Lajos

Képek jegyzéke 8.

14. A bolond és a katona 1909-1911.
olaj. 33 x 25 cm.
Bp. dr. György Ernő tulajdona

15. Cirkuszban. 1908-1912. Tempera,
pasztell. 49 x 60 cm. Bp. dr. Gegeri-
Kiss Pál tulajd.

Sűrűes repiór

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

Gulácsy Lajos

Képek jegyzéke 11.

19. Golgota. 1912. olaj, vászon 100x64 cm. Bp. dr. Rácz István tulajdona

20. Kalapos férfi és gyászkendős nő 1912-1915. olaj, vászon. 70x49 cm. M.N.G.

Szines reprók

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

Gulácsy Lajos

Képek jegyzéke 12.

21. Rózsalovag 1914. olaj, vászon. 170 x 103 cm. Bp. Sugár Aladár tul.

22. Az ópiumszívó álma 1913-1916. olaj, vászon, 160 x 90 cm. Bp. dr. Ubrizsy Gábor tulajdona

Szines reprók

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

Gulácsy Lajos

Képek jegyzéke 13. (vége)

23. Arte vita natura. 1916. Mörül olaj, vászon. 44,5 x 59 cm. Győr, Kolozsvári Ernő tulajdona.

24. Kompozíció. 1916 Mörül olaj, vászon. 41x 35 cm. Bp, Mihályfi Ernő tulajdona

hiúes repiák

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

Gulácsy Lajos
Kéner jegyzete 10.

18/a Sláv jósnő. 1912. olaj, vászon.
145.5 x 46.5 cm. M.N.G.

18/b Fiatal nő rózsafával 1910×1912.
olaj, vászon. 116 x 40 cm.
Pécs, Janus Pannonius Múzeum
Sülés repró

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

Gulácsy Lajos

Kèvek jegyzéke 9.

16. A nullatt férfi és a nobarfehér nő. 1910-13
olaj, vászon. 67 x 47 cm. Bp, Sulyok
Béla tulajdona

17. Görögkert 1911-1914. olaj, vászon.
26 x 53 cm. Bp. Csáki-Maronyák József
tulajdona

Sínes repcsik

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

Gulácsy Lajos

Mme Bovary Ismeőse (rem.)

Pasztell

510x380mm

Magyar Nemz. galéria tul.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

17.o.

Gulácsy Lajos

1918. artistával állít ki a
Ma társaság.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

18.o.

Gulácsy Lajos

Régi porcelánok élete (vegyv.)

1910 körül

Ceruza, színes ceruza

178 x 140 mm.

Magyar Nemzeti Galéria tulajd.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

9.o.

Gulácsy Lajos

Bohóc szegfüvel (rep.)
1910-1914
Cenzura, akvarell
300 x 200 mm.
Bedő Rudolf tulajdona

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

15.o.

Gulácsy Lajos

Levelezőlap (recto)

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

13.o.

Gulácsy Lajos

Ponte Molini nő (oeuv.)

1910 - 1914.

Cenza

Magántulajdon

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

10.o.

Gulácsy Lajos

Paolo és Francesca (repr.)

1903.

Ceruza, akvarell, fedőfehér

331 × 252 m.

Magyar Nemzeti Galéria tulajd.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

7.o.

Gulácsy Lajos

Cökepôn (rep.)

1910 körül

Olaj. tus

290 x 190 mm.

Dr. Kende Jánosné tulajd.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

14.o.

Gulácsy Lajos

1913-ban Keleti Artur inával néhány hónapot Padovában töltött.
1914 tavasztól 1915 tavaszáig Velencében élt. Ekkor tört ki lappangó elmebaja. Ettől kezdve budapesti lakásuk és az elmegyógyintézet körött teltek napjai.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

5.o.

Gulácsy Lajos

1916-ban ülhány hónapig vidéki rokonainál tartózkodott Ilosván és Orosházán.

1918. csatlakozott az aktivistékhoz, részt vett a Ma kiállításán.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

5.o.

Gulácsy Lajos

1922-ben az Ernst Múzeumban megrendezett gyűjteméges kiállításakor már az elmegyógyintézet állandó lakója volt, és maradt is haláláig.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

5.-

Gulácsy Lajos

kiállításainak nem volt
komoly anyagi sikere.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

5.o.

Rónai Dénes

Váci utcai műtermében rendez kiállítást 1912-ben Gulácsy Lajos.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

5.o.

Gulácsy Lajos

1911. Nagyváradon állít ki.
1908, 1909, 1910: Szerepelt a MIÉNK tárlatain.
1912. Rónai Dénes Vácai utcai műtermében rendezett kiállítást. Innen barátsága Kelet Artúr írónál.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.
5.o.

Fáy Dezső

1909. Körös kiállítása Gulácsy Lajossal.

5. [illegible]di Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

Gulácsy Lajos

1909. körös kiállítása

Fáy Dezsővel.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

5.o.

Gulácsy Lajos

Utazgatásai körben is az évből néhány hónapot általában özvegy édesanyjánál Budapesten, Rigó u-i egyszobás lakásukban, vagy Székelyhidon, a rokonainál töltött.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

Gulácsy Lajos

P108, 1909. Utazások: Róma, Genova, Verona, Padova, Como, Velence

5 Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp.1969.

Gulácsy Lajos

1908-ban 4000 korona Ferenc-József díjat nyer meg. Részvett a londoni nemzetközi kiállításon.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

5.o.

Gulácsy Lajos

1902-től a Nemzeti halon állandó kiállítói közé tartozik.

1903-tól rendszeresen szerepelt a Műcsarnok téli és tavaszi tárlatán.

1907. nagyobb anyeggal mutatkozik be Márffy Ödönnel együtt az Uránia kiállítás kereskedésben.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

5. l.

Gulácsy Lajos

Szegénység Lara c. képét

már gimnazista korában kiál-

lította a Műcsarnok

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.

Gyulácsy Lajos

1902-ben Rómába
1903-ban Firenzébe utazott, ahol beiratkozott a festészeti Akadémiára.
1904. végén és 1905. elején ismét Róma.
1906. Párizs

Szabadi Judit: Gyulácsy Lajos Bp. 1969.

Gulácsy Lajos

Női arckép
1911-1914
Pasztell. 53x53 cm
Bp., dr. Korányi András tulajd.
Sűnes repr.

a
Szbadi Judit: Gulácsy Lajos, Bp. 1969.

a címlapon

Gulácsy Lajos

meghalt 1932. febr. 21-én

született 1882. márt. 12-én

a
Szabadi Judit: Gulácsy Lajos, Bp. 1969.

5.l.

Gulácsy Lajos

Született Budapesten
1882. okt. 12-én dzsenti családból.
Apja főmérnök volt. Állását elvesztette, napi díjásként tartotta el családját.
Fiát tanítatta. A gimnáziumot G. Lajos nem fejezte be, 1900-ban beiratkozott a Kiutanegyiskolába, ahol Balló Ede a tanítványa volt.

Szbadi Judit: Gulácsy Lajos, Bp. 1969.

5.l.

Gulácsy Lajos

1901-ben kimaradt a Mintarajziskolából.

a
Szbadi Judit: Gulácsy Lajos, Bp. 1969.

5.l.

Gulácsy Lajos
festő –

M.D.K

Önálló művész volt.

—: Magyar művészet 1896–1945
Keletmagyarország, 1969. okt. 5.

MDK

Gulácsy Lajos, Versö

Gulácsy-Album jelent meg a
Corvina Kiadónál.
Kalmár Judit írt tanulmányt
a kötetben.

Falus Róbert: Könyvszemle 7

Népszabadság, Bp. 1969. okt. 17.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Gulácsy Lajos
festő

Meltatás

– : Magyar művészet
Kiscalföld, 1969. okt. 5.

Gulácsy Lajos
festő -

M.D.V.

Méltatás

—: Kiállítás az Ernst Museumban
Petőfi nevé 1909 szept. 5.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Gulácsy Lajos

Olaszországi mesterei voltak:
Giotto, Botticelli, Mantegna.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos Bp. 1969.
6.o.

M. D. K.

GULÁCSY Lajos festő

(1882 – 1932)

Firenzében tanult.

„Olasz táj" (repr.)

Késői korszakának víziói egy

Na-Coxypánnak nevezett álom vi-

lágban sűrűsödtek.

enthon-Németh-Végvári-Zádor: Magyar müvészet 1800-1945.

p. 1958, 356, 357. l.

MDK

Gulácsy Lajos festőművv.

Paprikapiros ember, of.

Márki család, sz.rajz

Versengés és guny, sz.rajz

Erdei-Gulácsy kiáll. Szeged, 1912. jun.

MDK

Gulácsy Lajos festőművész.

Székesegyház csendje, paszt.

Szerelem és halál, of.

Ophélia temetése, sz.rajz

Erdei-Gulácsy kiáll. Szeged, 1912. jun.

MDK

Gulácsy Lajos

Művészet. 1918. 71-72. l.

MDK

Gulácsy Lajos festőm.

Lyka K: A Műcsarnokból. Uj Idők, 1904. X. 43. sz.

Gulácsy Lajos

MDK

Magyar kiáll. Londonban. Magyar Nemzet, 1948. jan. 4. 3.l.

MDK

Gulácsy Lajos

ZPA: "Uj romantika" és még 2 kiáll. Magyarország 1944. márc. 3.

MDK

Gulácsy Lajos

Mihályfi E: Egy forradalom elér a néphez.
Forum, 1949. márc.

MDK

Gulácsy Lajos festőm.

Bálint Aladár: A "MA" csop.kiáll. Nyugat, 1918. okt. 16. 601-2. l.

Gulácsy Lajos festőm.

Dal a rózsatőről

Fellázadt játékszerek

Ybl S.: Képzőművészet. Budapesti Szemle 1933. okt.

108 l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932

Kolostor

Főv. Népmüv.Közp. 17.kiáll. M.tájképfestészet.

1948. szept.

Hazajön az ember,

- Hát a kisfiam

Sir az asszony:

- Jaj, istenem, n

- Ne sirjál kedve

elkészitetted

Gulácsy Lajos

Szépm. Múz. graf.oszt. 87. kiáll. 1954. 9. l.

MDK

Gulácsy Lajos

Rabinovszky Máriusz: Kiállitások szüretje.
Magyarok, 1947. 466 l.

Gulácsy Lajos festő M.D.K.

/ 1882-1932/

Olasz táj. repr.

Genthon István: Magyar müvészet a századfordulóidején. Bp. 1962. 51. l..

Gulácsy Lajos MDK

festő

Körkép.
Vigilia. 1939. márc. 232.o.

MDK

Gulácsy Lajos

Este a tengeren, of.

Gyászolók, of.

Spirituális müvészek kiáll.Nemz.Szal.1939 márc. 9.1.

Guldony Lajos
festő

G

M.D.K.

Művei szerepeltek a Békéscsabai kiállításon.

— : 41 l.

Művészet, 1961. január. — 1 szám

M.D.K.

1

GULÁCSY Lajos festő

Képei az aukción

G.J.: Ma nyilik a képaukció kiállitása
Magyar N emzet 1961. decmber 2. 4.l.

M.D.K.

Gulácsy Lajos

"Jósnő" c. alkotása a "Magyar remekmüvek" között a "Rózsa Miklós Szalon" kiállitásán szerepel a Fővárosi Képtár mellett a Károlyi-palota termeiben

Pogány Ö. Gábor: Egy uj nemzedék jelenik meg kulturánkban.
Szinház és Mozi. Bp. 1948. aug. 25. I. évf. 2. sz
25. 1.

Gulácsy Lajos

Imádkozó ifjúja a szerző tulajdonában van.

Dévényi I.: Gyűjteményem; Műgyűjtő 1970. 3. sz. 6. l.

Gulácsy Lajos

Többek közt a Völgyessy-gyűjtemény Gulácsy-képei tették a szertőt a XX. szd-i hazai mesterek csodálójává.

Dévényi I.: Gyűjteményem; Műgyűjtő, 1970. 3. sz. 10. l.

Gulácsy Lajos

Késői képei érintkeznek a szürrealizmussal.

Szabadi Judit: A magyar szürrealizmus és absztrakt képződményei B. R. gyűjteményében; „Műgyűjtő", 1978. 3. sz. 2. l.

Gulácsy Lajos

Vom Ostade modorában (repró).

Műgyűjtő, 1970. I. sz. 16. l.

M.D.K

Gulácsy Lajos
festő

Önarckép
Oleszvárosi
Olasz utcasészlet
Nakonxipan

} repr

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Művészet, 1967. augusztus - 16 lap

M.D.Y.

Gulácsy Lajos
festő

Az „Extázsban" az érzelmek
örvenlyi mély ülnek, valamint
a „Golgota"-ban is, akve fen-
séges nagyszerű látomássá válnak.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Művészet, 1967. augusztus - 16 lap.

M.D.L

Gulácsy Lajos
festő

Megfestette a mulatt férfi és szoborfehérnő-paróhás fejét, a „Gárőghert"-et és a „Nakonxi-pán" művert.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Művészet, 1967. augusztus - 16 lap.

Gulácsy Lajos
festő

M.D.K.

A „Menüett", a „Kalapos nő" zokokó jellegű ~~nő~~ „A" bolond és a katona "cinni" hepén száradelejű öltözetben sétálnak az emberek.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos.
Művészet, 1967. augusztus - 16 kap.

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Gulácsy is az aktivistákhoz csatlakozott.

— : Nemes Lampérth

6

ESTI HIRLAP, Bp. 1907. júl. 6.

Gulácsy Lajos
festő

M.D.K.

A „Vesztaszűzek", a „Varázsló kertje", a „Zarándok harate-rése" című művei, „Kalapos önarchépe" ismertek.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Művészet, 1967. augusztus – 16 lap.

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

Halála óta negyven esztendő
felt el. 1922-ben volt utolsó
kiállítása, ben már hetegen
vett részt.

Szabadi Judit: Gulácsy Lajos
Műrészet, 1967. augusztus – 16 lap.

Gulácsy Lajos
festő

Bálint fiszy őre volt ő.

Mándy Stefánia: Bálint Endre jel-képei
Alföld, 1970. 2. 67-71.

Gulácsy Lajos

szimbolikus-szecessziós festészete inspirációt jelentett Illés Árpád számára.

Kerékgyártó István:Illés Árpád müvészetéről

Látóhatár 1971/7-8 737.old.

MDK

Gulácsy Lajos, festö
1882-1932

Adda Ba. Szin.c.rajż.Jelz.l.b.s.
"Gulácsy"
Kávéházi asztalnál ülö férfi. Szin.ra jz.p.
Jelz.l.j. "Gulácsy".
Velencei fej. Szin.cer.r.p.Jelz.l.b.
"Gulácsy Venezia 1915."

Nemz.Sza.Müv.Egy.-Bzékfv.Kpt. és Tört.Muz. uj szerzemények 1937/38. 1939.máj.-jun. Kat.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 OKT 14

Magyar Nemzet

Gulácsy Lajos grafikus.

NAPLÓ

Október 14

Fodor József Kossuth-díjas költő temetése október 16-án, kedden délután fél háromkor lesz a Farkasréti temetőben.

⊙

Nemzetközi színjátszófesztivált rendeznek október 14—18. között a Fővárosi Művelődési Házban nyolc külföldi színjátszócsoport részvételével.

Ø

Korda Sándor életművét filmsorozat mutatja be a Budapesti Művészeti Hetek keretében, a Brit Filmintézet és a Magyar Filmtudományi Intézet közös rendezésében. A sorozatot a londoni filmarchívum anyagából állították össze. Október 15-től minden este tíz órakor egy-egy Korda-film látható a Filmmúzeumban.

✣

Gulácsy Lajos grafikáiból rendezett kiállítás nyílt szombaton a hatvani városi múzeumban.

Hetvenedik születésnapját ünnepelte a napokban Vadász János operatőr, filmrendező. A cannes-i fesztiválon nagydíjat nyert Nyitány rendezője negyvenöt esztendeje foglalkozik mikrofilmezéssel. „Orvosegyetemet végeztem" — mondta most a Magyar Nemzet munkatársának —, „első filmes sikerem az volt, amikor filmre vettük a fehér vérsejteket bekebelező ráksejteket. Dolgoztam a Gyógypedagógiai Főiskola filmlaboratóriumában, majd a filmgyárban. Kollányi Ágostonnal, Lakatos Vincével sok kedvemre való munkát végeztem. A Nyitány Braun Sándor és Erdei Márta embriológiai kísérletei alapján készült. Kétezer tojást keltettünk, háromszázat preparált Erdei Márta, harmincöt ‚szerepelt' a filmen. Most is dolgozom: a főiskolán beszédhibások szájmozgását filmezzük, hogy a hibás mozdulatok mechanizmusát a páciensnek megmutathassuk és gyógyulását így is segíthessük. Hiszem, hogy a felsőoktatásban a filmnek még sok lehetősége vár kiaknázásra" — mondta a hetvenéves, s ez alkalomból kitüntetett művész.

Ø

Nemzetközi gyermekrajzkiállítás nyílt meg szombaton Dunaújvárosban, abból az anyagból, amelyet az INSEA — a képzőművészeti nevelés világkongresszusa — európai csoportjának budapesti tanácskozása alkalmából mutattak be.

⊙

Szombaton hazautazott az osztrák oktatásügyi küldöttség, Walter Molser vezetésével. A vendégek tájékozódtak oktatási rendszerünkről, meglátogattak több oktatási intézményt, megbeszélést folytattak a Művelődésügyi Minisztériumban, az Országos Pedagógiai Intézetben, valamint a Magyar Tudományos Akadémiai Pedagógiai Kutatócsoportjánál.

✣

A Concertissimo című magyar rajzfilm, Gémes József, Bélai István és Hansági István munkája, valamint olimpiai témájú karikatúrafilmje a zsűri különdíját nyerte el a szaloniki filmfesztiválon. Sikert aratott a fesztivált kísérő vetítéssorozaton a Szerelem című magyar játékfilm.

sabbra emelkedv
homályban, össze
kis részmegoldás
magváról mind
burkot leválaszt
észből kifeslett
valósulás? Miko
ször arra, hogy
raghatók, egymás mellé rakha
tók, tetszés szerint cserélhetők
és sorokba rendezhetők? S ol
dalba rakhatók, s ezek az ol
dalak nyomtathatók és sokszo
rosíthatók és a sokszorosított
gondolat és szöveg könyvek
lapjaira költözve befolyásolni,
megváltoztani képes a világot?

Fából faragta volna első be
tűit Gutenberg János? Vagy
csupán e betűk mintáit faragta
fába s a mintákat a homokba
merítve, e homokba öntve ké
szítette az első betűt?

Az *„Ötszáz éves a magyar könyvnyomtatás"* nagy kiállí
tásán, amelyet a Nemzeti Mú
zeumban az Országos Széché
nyi Könyvtár rendezett, bár
mely tárlóra nézzek, bármely
régi nyomdásznevet idézzek,
bármely címoldal girlandjai,
bármely címbetűtípus, a ba
rokk antiqua vagy a Tótfalusi
látványába merüljek is el,
gondolkozik együtt velünk,
vezet, szellemkezével ő muto
gat, ő igazít el a könyvek sz
kadalmában. A mainzi fiata
ember.

Az ő keze vezette a Hess-é
mikor első könyvünket, a *la
tin* nyelvű *Magyarok Krónikáját* 1473-ban Budán kinyoma
ta. Már nem élt ugyan, de b
betűi, betűkbe költöztetett gon
dolatai jelen voltak, fény
gyújtottak, melengettek abba
a sárvár—újszigeti Nádasdy
nyomdában, ahol az első *ma
gyar* nyelvű könyv, az *Új Tes
tamentum*, 1541-ben megjelen

Együtt kuporgott ő Huszá
Gállal, a reformátorral, amin
üldöztetve, menekülő betűive
szekerezett; Manskovit Bálin
oldalán állt, bár nem látha
tóan, amint a *Viszolyi Bibliá*
kinyomatták; jelen volt Debre
cenben, Kolozsvárt, Lőcsén
Váradon, Krakkóban, Brassó
ban, Nagyszombaton, aho
könyvnyomtatásunk bölcsőit
faragták és ringatták munkás
kezek, nyomdász-kezek, egy
váradi Szenczi Kertész Ábra-

cse. A fiú
az Országos Széchényi Könyv
tár és a budapesti Egyeter
Könyvtár.

A kiállításon látható első l
tin nyelvű könyvünk, a *Chro
nica*, s első magyar nyelv
nyomtatványunk, az *Új Testa
mentum* is.

A *Chronica* az emeleti dís
csarnok bejáratával szembe
az *Új Testamentum* ättól ba
ra.

Ötszáz év, s négyszázha
minckét esztendő sápad
fénylik a címoldalakon.

Az első könyv, a Gutenber
biblia megjelenésétől (145
csak huszonhárom esztendőne
kellett eltelnie ahhoz, hogy
első magyarországi latin nye
vű könyvet Hess András k
nyomtassa. Az első latin nye
vű könyv megjelenésétől m

Gulácsy

festő és grafikus

Nouvelle Revue de Hongrie

1944. XXXVII. a. LXX. I. 58. l.

François Gachet: Három hónap a magyar festészetből (grafikai kiállítás)

Gulácsy Lajos
festő

Moholy-Nagy László „Kávéházi terasz" című sorozatára Gulácsy hasonló-témájú korai rajzaira emlékeztet.

Reserű Katalin: Moholy Nagy László.
Művészet, 1974. augusztus - 45 lap.

Gulácsy festőművész

A magyar-francia kulturális egyezmény alkalmából magyar hetet rendeznek Strassbourgban, melyen bemutatják a pécsi modern magyar képtár XX. sz. kincseit. A művész alkotása is szerepel e kiállításon.

Magyar Nemzet, 1974. márc. 20.

Gulácsy festőművész

Magyar hetéket rendeznek tavasszal Strassbourgban és az alkalommal bemutatják a Pécsi Modern Képtár kincseit, a XX. századi legértékesebb műalkotásakat. A ~~művész~~ művész képei is szerepelni fognak a kiállításon.

Petőfi Népe, 1974. márc. 21.

Gulácsy Lajos festőművész

Prágában, az óvárosi Radnicé termei-ben megnyílt a magyar secessziós műve-szet kiállítása, melyen művei szerepel-nek. A párizsi iskolát megjárt művész-nek munkái Toulouse-Lautrecot idézik.

Barsi Imre: Ősz a prágai tárlat-termekben.

Uj Szó, Bratislava, 1943. XI. 02.

Gulácsi Lajos festőművész 2) Folytatás.

A művész grafikai hagyatékának ki-állítása a hatvani múzeumban van elhelyezve, mintegy 60 rajz és kis festmény vallott szarkasztikus humoráról. – Gulácsy kortársa volt Csontvárynak.

Vadas József: Képek lélekvándorlása.

Élet és Irodalom, Budapest, 1974. jan. 5.

Gulácsy Lestőnnővész 1)

Az új Galériában a magyar szecesszió-műrek egy teremben lesznek elhelyezve, így a művész képeiből is láthatunk ē teremben.

Vadas József: Képek lélekvándorlása.

Élet és Irodalom, Budapest, 1974. jan. 5

GULACSY, festő

K.Kovalovszky Márta irt tanulmanyt:Ferenczy Noémi és Gulacsy cimmel 1969-ben.-Alba Regia,8/9, 1967-68. 185-186. 177.old

FITZ JENŐ: Jelentés a Fejérmegyei Múzeumok 1968-69. évi tevékenységéről.A Múz.irodalmi munkássága 175.old

ALBA REGIA, Az István Király Múzeum Évkönyve, XI. 1970. Székesfehérvár, 1971

Gulácsy

„Window on Hungary" nevű Manchesterben megnyíló magyar napok képzőművészeti kiállításon szerepelnek alkotásai.

Demeter Imre: Meleg fogadtatással kezdődtek a magyar napok.

Magyar Nemzet, 1973, okt. 11.

Gulácsy Lajos

a „Ma" gárdájához tartozó festő volt.

Vezza László, Bernáth György, Erdei Fe-

renc stb.: Budapest lexikon, Budapest

1973. 1335 l

662 l

Gulácsy Lajos, festő

Megemlítve.

Dévényi Iván: Kortársak levelei
Csontrányról

967-969.E

XVI

JELENKOR, Pécs, 1973. nov.

11.

MDK

Gulácsy Lajos

Misztikus aktja a kiállitáson.

Gerő Ödön: Az akt kiállitás.

Magyar Művészet, 1925. 386.l.

Gulácsy Lajos

Nincs szerepel
az Ernst-múzeum
Karácsonyi aukcióján.

V. U. 934, XII. 2.

Buchen Ein: Dampfschiff
Italianer.

Dänemark. 1967 [illegible]

1967

1963.

Inslahtarkmati Zälmengil

1963. 5 Y. laf.

Nemeth Lajos

Gulácy Lajos

Hagyatéki kiállítása nyílt a Nemzeti Szalonban

Lipót 1936 X. 1.

M.D.Y.

Gulácsy Lajos
festő

Méltatás

Baranyi Judit: A Tr. Miskolci Országos...
Művészet, 1967. április – 38 kap

1974. VII.28. /Petőfi/ 12,28. Ka.

Gulácsy

Láttuk, hallottuk. 1021

- Utunk második állomásán Győrben a Xantus János Múzeumban egy győri mügyüjtő, Kolozsváry Ernő tárja a közönség elé gazdag képgyüjteményét. Kolozsváry kispénzü ember, fiatal, közép iskolai fizika tanár, aki jelentős erőfeszitések árán terem tette meg gyüjteményét. Eredetileg csak néhány képet akart vásárolni, majf izlését követve, egy 3 termet megtöltő, majd nem 100 darabból álló, modern magyar galériát hozott össze, amely a legjobb ilyentipusu gyüjteménnyel, a pécsi Modern Képtárral vetekszik. A gyüjtés tengelyébe a szentendrei és az europai iskola került. Az iskola teremtők és a progressziv magyar festészet számos további képviselőjének müvei alkotják az anyag gerincét. Néhány müvek jelen vannak a nagy elődök. Gulácsy rögtön egyik főmüvével, az Arte Vita Natura cimü, kora szürreális képével szerepel.
Egry Edit kiemelkedő müvével: a Delelés-sel
- Farkas István a nagyszerü "Vihar után"-nal.
- és a legközvetlenebbül elöl Kassák Lajos egy jellemző, szigoru képarchitekturával.
- Számos festő volt a szentendreiek között, akik később az europai iskolához tartoztak. Majd 1949-től kezdve egyéni útakra tértek, miközben tovább vitték és ma is őrzik a korábbi szakasz gondolati töltését.
E müvészek közül a látomást és szerkezetet egyesitő Bálint Endre, Kornis Dezső és a megejtően groteszk báju Anna Margit müvészetét számos kép mutatja be.
A következő nemzedékből, a folytatók közül a legnagyobb a - nyaggal Ország Lili szerepel, aki a tudat megperzselt mélységeiből hozza fel képeit. Mellette a szaggatott világában szün-

telen, akár egy pillanatnyi harmóniára törekvő fiatalon elhunyt mester Kondor Béla, a mai tudományos technológiai világképet a képzőművészetbe átvivő Deim Pál, és az érzékeny belső világot kifejező Keserü Ilona néhány remek képe egészit ki a gyüjtemény ivelését.

- A modern szobrászati anyagot Wilt Tibor és Sár Erzsébet munkái képviselik. Wilt korábban részese volt az európai iskolának és Sár Erzsébet is a modern magyar szobrászat képviselőjének számit.
De hadd tegyünk egy apró észrevételt. Ugy tünik, a szünetelenül megújuló és kisérletező kedvü Wilt Tibornak és egyáltalában a modern, mobil jellegü szobrászatnak, nincs szerencséje a kiállitások teremőreivel. Wilt szobrában a csala finta mágneses tér tartja a levegőben a három acélgolyót. A nézők nem hittek a szemüknek. Meg-megmozgatták a golyót. A teremőrök viszont még nem szoktak hozzá, hogy a látogatók megérintsék a müveket és kérésükre később a müvet tabuvá tették és üveg alá helyezték. Pedig a modern szobrászat egyre inkább igényli a nézők aktiv részvételét. A kiálli - tott tárgyakat megfogni tilos - parancsa, ezekre az alkotásokra nem vonatkozik.

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő (1882-1932)

Csontváryhoz hasonlóan lelki egyensúly-zavarban szenvedett és elbonult elmével halt meg. De míg Csontváry a valós világ ábrázolását fogta bele belső elképzeléseibe, addig Gulácsy metafizikus képzeletvilágát transponálta néhány burkolt valóság elembe. Festői technikája sima és bársonyosan puha, szinei meggondolt vonatkozásban állnak egymással, egységes aranybarna, vagy erüstszürke tónusban össze fogva. Alakjai kezdetben

./.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina

318. old.

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő

... az angol préraffaeliták modorában stilizáltak, később torzakká és valószerűtlenekké válnak (Nacvnx.ypan-sorozat és több képének felsorolása;) Míg Csontváry festészete ma is mind szélesebb rétegeket tud lebilincselni, addig Gulácsyt csak túlfinomult esztéták his száma értékeli. 1918-ban a „Nyolcak" feloszlása után elakult aktivisták csoportjához csatlakozott.

Antal Kampis: Kunst in Ungarn,
Bp. 1966. Corvina, 320. old.
„Szerelmes pár" olaj
ö. „Dante találkozása Beatrixszel" " "

Guláczy Lajos
(1882-1932)

„Reggelizők" Pastell 40x57
Jelesve lent: Guláczy. Cadenabbia
Védett. Ziriáltár ár: 25000 ft.

BÁV 36. Művészeti Képaukció Katalógusa 1975 május

Gulácsy Lajos, Jestő

Megemlítve.

Bodri Ferenc: A lírikus „szeme" 67-73.

TISZATÁJ, Szeged 1975. július XXIX 7.

Gulácsy Lajos, Jestő

Lárd: Dér István.

Tandi L.: Kiállítási ... 89-92.

XXIX
8.

TISZATÁJ, Szeged 1975. augusztus

Gulácsy Lajos, festő

Lásd: Várnagy Ildikó

R. Gy.: Körelmes . . . . 7.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1975 júl. 19.

Gulácsy festőművész

Weöres Sándoréknál, a Rózsadomban, a lakásban Rippl-Rónai, Nagy István, Gulácsy festmény látható.

Tárgyaink.

Kortárs, 1974. júl.

Gulácsy Lajos, festő

Megemlítve. (A szecesszió....)

Németh Lajos: „Boldog béheidők" 6.
550–555.

Élet és Tudomány, Bp. 1974. márc. 22.

XXIX
12.

Gulácsy Lajos:

„Ópiumivó álma" c. képének reprodukciója

Budapest, 1972. lo. sz. Kátsó Sarolta

Gulácsy Lajos

festő

~ műrei /1969 IX/ kiállításu szere-

peltek.

Képzőmüv elmanach 3 60.

Corvina 1972

Gulácsy Lajos

rajz

Látóhatár 1970/5-6 425,469.old.

Gulácsy Lajos

Résztvett a Várpalotában rendezett kiállitáson.
A kiállitás 9ooév anyagát ölelte fel.

Kortárs. 197o./1. 149.o.

Gulácsy Lajos
festő

Gulácsy Lajos, Olaszországból levelezőlapként küldött rajza a BAV kép aukción, 6.000 forintért talált gazdára.

Bauer: Rekord árak az aukción.
MŰVÉSZET, 1973.január - 43.oldal

Gulácsy Lajos

Sokáig elmebajos súlyosbodik, elmegyógyintézetben hunyt el. Művei a magyar „Art Nouveau" legjobb alkotásai, amelyek az angolokéra emlékeztetnek.

Németh Lajos: Recent Exhibitions.

The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967. 26. sz. 1981

Gulácsy Lajos

A psychosis hatása alkotott
művein ábrázolt látomások szim-
bolizmust jelképezneh, ami a szür-
realizmushoz vezet.

Németh Lajos: Recent Exhibitions. The
New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967.
26 sz. 1981.

Gulácsy Lajos

~~[illegible]~~ secesiós festő

Perneczky Géza: Tanulmányút a Pávakertbe
Bp. 1969.
19.

Gulácsy Lajos

„A jövendőmondó" olaj, szines, fény-
kép reprodukció,
„Vasárnap délután Comóban" (részlet)
fekete-fehér fénykép reprodukció.

Németh Lajos: Recent Exhibitions. The
New Hungarian Quarterly, Bp. 1967, 26 sz.
200-201 l.

Gulácsy Lajos

1909-ben vént vett azokon a kiállításokon, amelyek a Nyolcak megszerződésének előzményei voltak.

Dévényi Iván: Tihanyi Bp. 1968.

10.o.

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

Dr. Tompa Kálmán orvos tulaj-
donában Gulácsy kép is van.

Novák Károly: Korkár és képzőművészet
Művészet, 1968. aug. - 12 lap.

Gulávsy

Önarcképe (eml.)

szerepel a Báthori István Múzeum

Kiállításán Nyírbátorban

Telepy Katalin: Festők és modellek

Kelet-Magyarország 1968 X. 13

Gulácsy Lajos

Szerepel a Janus Pannonius Múzeum modern képtárában

Székely András: Pécsi kiállítások

Népszabadság 1968 X. 24

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Hét műve került Gecsei Kiss Pál ajándékaként a pécsi Múzeum birtokába.

Rózsa Gyula: Pécsi képek. 8.

Népszabadság Bp. 1969. jan. 25.

Gulácsy Lajos

Pre-Raphaelite festő", retrospektív kiállítása sikeres fehérvárott volt.

Németh Lajos: Current Exhibitions in Hungarian Galleries, The New Hungarian Quarterly, Apost, 1966 24 sz 184 l.

Gulácsy Lajos

a londoni magyar kiállításon

Magyar Nemzet, 1967. III. 14.

Gulácsy Lajos

Emlékkiállítás volt Székesfehérváron

1966 ban.

P. S: a székesfehérvári múzeum 1967.

évi levelei.

(Magyar Nemzet, 1967. febr. 3.

MDK

Gulácsy Lajos

Kávéházban, ceruzarajz

Férfi boros üveggel, sz. szénrajz

Három kártyás, szénrajz

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Bohóc, sz. ceruzarajz

Illusions, ceruzarajz és paszt.

Étkező fiu, ceruzarajz és paszt.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Itáliába utazva, of.

Nocturne, of.

Velencei utcarészlet, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

Gulácsy Lajos, festő

Három festménye kerül aukcióra.

Gy. J.: Művészeti aukció

ESTI HIRLAP, bp. 1962. máj. 15.

Gulácsy Lajos.

A postatakarékpénztár új aukciójáu képe szerepelni fog.

Nemzeti Ujság, 1928. dec. 2.

Guldósy Lajos album
Bev. Szabadi Judit Bp 1909. Corvina,
21 l., 24 t., 30 cm

GULÁCSI LAJOS

SZABADI Judit

GULÁCSI, Bp. 1969. Corvina, 21 lap,
7 szövegközti kép, 24 tábla

GULÁCSY LAJOS

Szabadi Judit:

The Life and Art of LAJOS GULÁCSY

Acta Historiae Artium, 197o. Tom.16.Fasc.3-4. 283-325. Képekkel

GULÁCSY Lajos festőművész kiállitása.
Hatvan, 1973

Posti Napló 1933 I-IV.
19 old.

Posti Napló

1931-32-33

IX/16

Gulay

Gulácsy Lajos MDK

Dante találkozása Beatricével

Mücsarnok 1934 Bp.Székesfőváros Képtárának katalógusa

7

Gulácsy Lajos MDK

Férfiarckép

Műcsarnok 1934 Bp. Székesfőváros Képtárának katalógusai

VIII-kis

21. old 188.
22 " 221
23 " 226

~~Gulácsy Lajos~~

~~festő~~

Ungváry Sándor:

Gulácsy és ein c.
olaff.
repr.

Szépművészet
1942. 7. nám

Botschaftsrat Graf di Cossato, der Leiter der Fasci, Graf Rugieri, und Verbündete der befreundeten Nationen erschienen. Ferner waren anwesend Minister Prof. Dr. Popitz, Staatssekretär Zschintzsch, Staatssekretär von Tschammer und Osten, der Präsident der Deutsch-Italienischen Gesellschaft, Admiral Verzecha, in Vertretung von Großadmiral Raeder, Polizeipräsident Graf Helldorf, der Stellvertretende Gauleiter Staatsrat Görlitzer, zudem die Vertreter der Universität und ein großer Teil der Professorenschaft.

Reichsminister Rust eröffnete die Feier mit einer kurzen Begrüßungsansprache, in der er betonte, daß sich die deutsche Wissenschaft gerne der Behandlung der dem Institut obliegenden Aufgaben zur Verfügung gestellt habe. Die deutsche Wissenschaft werde sich auch in diesem Kampfe der Geister dafür einsetzen, daß das hohe Erbe der arischen Völker gehoben werde und daß das Unvergängliche und Zeitlose dieser Werte großer europäischer Vergangenheit ausgewertet werde, damit es dann gereinigt und gesichtigt von einer neuen Zeit neu gestaltet werden könne.

Sodann ergriff der italienische Erziehungsminister das Wort und führte in seiner in deutscher Sprache gehaltenen Rede aus, daß neben den Italienern, denen ja neben dem großen geistigen Vermächtnis auch der heilige Boden überkommen sei, besonders die Deutschen die Erforschung der Antike, des Humanismus und der Renaissance immer gepflegt hätten. Die Pflege der humanistischen Studien sei in beiden Völkern wesensverwandt, da sie beide nicht ihre Aufgabe vom Stoffe her auffaßten, sondern als immer zeit- und volksgebundene Aufgabe im Sinne ihrer Völker. Hieraus ergebe sich die Notwendigkeit gemeinsamer Arbeit auf diesem Gebiete.

Jede Zeit habe neue Probleme auf geistigem und politischem Gebiet zu lösen. Der Begriff der Wissenschaft müsse neu erarbeitet werden. Für Italien be-

Do. Perl 35

Táncoskodó akt

Pavatalra táncoskodó figura, jobbra 2 gyertya, balról virágcsokk. Pavatal barnás rózsaszín, akt hússzínű.

Gulácsy Lajos MEK

festőművész

500. K. segélyt kapott aKözoktatásügyi Népbiztosság Müvészeti Osztályától. 1919 áprilisában.

M.T. Képz. Él. Bp. 1960. 174.o.

Gulácsy Lajos
festő

M.D.K.

Méltatás

Lóvay László: Márffy Ödön emlékezete
Művészet, 1960. augusztus.

Gulácsy [ ], festő 7 Ok

Képzőművészetünk egyik legnagyobb értéke.

R.: Egy albumra 9. l

Népszabadság, bp. 1960. nov. 27.

MDK

Gulácsy

Önarcképe

Vigilia, 1948. márc. XIII. évf. 3. sz. 187. l. - Hayts Géza: Önarckép kiállitás. 187-88. l.

Salary [illegible]
[illegible]
[illegible]

Gulácsy Lajos, festő

MDK

Anna Margit az 50-es években
„Gulácsy Lajos elejtett fonalát
kezdte tovább sodorni."

Rózsa Gyula: Két kiállítás az Ernst Múzeum-
ban 7

Népszabadság, Bp. 1968. jún. 21. 7. old.

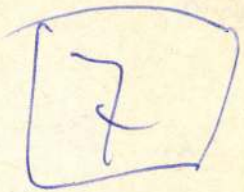

M.D.K.

Gulácsy Lajos

"Eltünt Gulácsy-rajzok" cimmel közlemény arról, hogy a müvész "Csók", "Pásztoróra" és egy "Vagabondik" sorozat, amely "három groteszk utca csavargó silhouettejét ábrázolja, eltüntek." A rajzok egy készülő munka illusztrációiként szerepelnének, melyet Keleti Arthur rendez sajtó alá.

Szinházi Élet. Bp. 1926. okt. 11-17.
XVI. évf. 41. sz. 41. lap.

MDK

Gulácsy Lajos festő

Szöveg-archiv anyagából

Dávid Katalin: A Művészettörténeti Dokumentációs Központ Adattára Művért 1957.VI.évf.4.sz.321.l.

Gulácsy Lajos

Sött Lepe a képem –

Murban

Dombvidék } of
Gyarabér }

Fej, rézkarc

Lándzsa vasból VI. 128.

Guláczy Lajos

B. Szyszka Magdolna: „Életképek a Magyar Nemzeti Galériában" c. kötetében képeket mutat be a művész műveiből, – a Galéria gyűjteményéből.

Új könyvek.

1975. II. 14. 20.15 N. Petőfi. (11)

Galácsy tajos festő

mutek nem emlitve

Demény János: Gauguin

Kossács 1966. maj.

Gulácsy Lajos
festő

M.D.K.

Bálint Aladár cikkben
emlékezett meg a művészről.

Devecseri Gábor: Bálint Aladár
Műveiket, 1966. július - 17 lap.

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Rippl-Rónai és Gulácsy kétoldalú kapcsolatáról tanúskodik Vajda Lajos Kalapos fej c. festménye.

Németh-Kovács Endre: Vajda Lajos emlékkiállítás Szentendrén 8

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1966. máj. 5.

A FEJÉR MEGYEI MÚZEUMOK MEGHÍVJA ÖNT GULÁCSY LAJOS EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJÁRA. A KIÁLLÍTÁS A SZÉKESFEHÉRVÁRI ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUMBAN 1966. MÁJUS 8-TÓL JÚNIUS 26-IG, HÉTFŐ KIVÉTELÉVEL NAPONTA 10—13-IG ÉS 15—18 ÓRÁIG TEKINTHETŐ MEG.

A KIÁLLÍTÁST
KELETI ARTUR ÍRÓ NYITJA MEG
1966. MÁJUS 8-ÁN, VASÁRNAP DÉLELŐTT
$^1/_2$ 12 ÓRAKOR AZ ISTVÁN KIRÁLY MÚZEUMBAN.

GULÁCSY LAJOS 66

F. k.: dr. Fitz Jenő. — 2552. F. m. Ny. V.

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Műveiből emlékkiállítást rendeznek
Székesfehérvárott máj. 8. s jún. 26.
között.

–: Kulturális hírek 8.

NÉPSZABADSÁG, bp. 1966. máj. 5.

MDK.

Gulácsy Lajos

Képei a Völgyessy gyüjteményben

Tiszatáj 1966 febr.

Gulácsy Lajos

Emlékkiállítását a Nemzeti István

Király Múzeumban rendezik meg.

Szocialista Kultúráért 1966. jún.

Gulácsy Lajos

Neve említve

Magyar Nemzet 1966. jún. 25.

Gulácsy Lajos képei. *Gulácsy* Lajos bizonyára nem képeinek köszönhette nevének közismertségét: e név köré viselője életének a »sárga ház«-ban eltöltött utolsó tíz esztendeje font tragikus népszerűséget. Most, a Tamás-galéria ma megnyitó kiállításán megismerkednek a legenda hőse mellett a festővel azok is, akik a művészt nem ismerték vagy elfelejtették és lehetőség nyílik végre a »Gulácsy-probléma« objektív revíziójára is. Kétségtelen, hogy e bemutató nyomán a legenda bizonyos mértékig szerte fog foszlani. Gulácsy Lajos nem olyan festő volt, ahogyan ma a művészt tudni szeretjük, nem a művészi problémáknak a végső lehetőségig tudatos kutatója, nem a képalkotás törvényeinek és gyakorlatának nagy kultúrájú és következetes mestere. Fejlődése nem szerves kialakulás, hanem szinte ötletszerűen cikázó átalakulások sorozata. Első korszakában az angol preraffaeliták egyénien festői formanyelvű, romantikus követője, a másodikban a francia poszt-impresszionizmus ötletes és egyenetlen epigonja, közben sokszor a biedermeier groteszken romantikus illusztrátora. Életének utolsó éveiben, a szellemi szétesés közvetlen közelében azonban a különböző hatások, az élménybefogadás és a formaadás tapogatózó bizonytalansága egy megdöbbentően önálló, egyéni szemléletnek adott helyet s ebben az időben keletkeztek Gulácsy csodálatos, vizionáriusan festői alkotásai (Női arckép, Páduában hull a hó, Kompozíció), amelyek minden belső bizonytalanságuk mellett is egy egészen jelentékeny művészt revelálnak. E néhány kép festői tartalma teljes mértékben kiegyensúlyozza mindazt a bizonytalanságot, amit a korábbi alkotások mutatnak s velük Gulácsy a modern magyar piktúra legjobbjai közé vonul be. Nem előfutárja ugyan a ma hasonló szellemben dolgozóknak, mint ahogy nem is kapcsolódik senkihez előzői közül, de kétségtelen, hogy ezekben az egészen személyes, tradíciótlan, szellemi ziláltságból született alkotásokban a modern magyar festészet öntudatlan és általános érvényű törekvései és jellem[illegible]sai nyilatkoznak meg. *(—r)*

A m. kir. vallás- és közoktatás
és ügyszám alatt a keb. Számvev
másolata:

Utasitom a keb. Számvev
miniszteri számvevőségi főtanác

— **Állástalan gyógyszerészek és az étkeztetési akció.** Az Okleveles Gyógyszerészek Országos Egyesületének karitatív bizottsága, amikor megköszöni a *Pesti Napló*nak a munkanélküli gyógyszerészek érdekében folytatott akcióját, egyben hangsúlyozza, hogy a karitatív bizott[illegible] hónapokon keresztül *öndllóan intézte a mun-*

1933. január 15. 16. old.

Gulácsy Lajos

1 au 15 16. old 1933

F. J.:

PESTI HIRLAP

— Gulácsy Lajos emlékkiállitása a Tamás Galériában. *Gulácsy Lajos* a magyar festőművészet történetének legérdekesebb és legizgatóbb alakja. Ötven évet élt, ebből majdnem huszat teljesen elborult elmével, maradt tehát az alkotó munkára körülbelül tiz éve: husztól harmincig. E tiz év alatt pedig alig alkotott többet annál a közel hetven festménynél, rajznál, amelyet most, ritka művészi szenzációképen, a *Tamás Galéria* mutat be összegyüjtve. Ám ez a hetven festmény és rajz egy furcsa, nyugtalan és nyugtalanitó lángelmét világit meg, mindegyiket úgy, hogy a lángelme és téboly egybemosódó határait igazolja. Első művészi éveiben az egyetlen magyar uj-preraffaelitának indult Gulácsy: egyes festményeiről szinte *D. G. Rossetti* vagy *Burne Jones* szól hozzánk, de általában egész életműve a francia, angol és olasz kultura lelkével jegyződött el, magyar tragikummal aláfestve. Amig csapongó lelke és képzelete még bizonyos szilárd talajon járt, nem pedig az elhatalmasodó téboly hullámverésében, addig művészetének és képzeletének mély és forró lirája, erősen irodalmi lelke volt: képzelt alakjait, amelyek szinte regényalakok, belevetitette álmodott vagy valóságban látott, de emlékké vált tájak hátterébe, olyan lázas, drámai látomásokat keltve életre, amelyek már-már emberfelettiek. Vagy sötét, torz lelkeket szólaltat meg döbbenetes erővel, önkinzó gyönyörüséggel, Daumierhez méltóan. De — különös csodája a lángelmének! — minél inkább elmosódik benne a lélek kulturája, tudása, élményeinek emléke, minél közelebb jut a lelki és idegi felboruláshoz, annál *abszolutabb* lesz mint festő, hogy szinte évtizedekkel megelőzi a mai kor nagy festőit. Tébolyában festett két nagyobb vásznán, anélkül, hogy tudta volna, mit csinál, a kubizmus, a szürrealizmus olyan eredményei jelennek meg, amelyeket csak a legutóbbi esztendők termeltek ki, más képein — valósággal megdöbben az ember! — szinte Utrillót idézi, akiről nem is hallhatott, mert régen megszünt már látni és hallani, mikor ez a francia művész feltünt. Egész kora, amelyben élt és alkotott, tudatosan és tudatalatt ott van műveiben, a századvég és századkezdet egész lelke, kulturája, de ott vannak bennük azok az utak is, amelyekre a festészet már nélküle lépett és amelyeket ő öntudatlanul talált meg. Csodálatos művész, csodálatos ember: életművénél rejtelmesebb, tragikusabb és átszellemültebb emberi, művészi dokumentum keresve is alig található. *(f. j.)*

— A körmendi kommunista szervezkedés. Győrből

Mikor volt a Gulácsy-kiállítás megállapítható a Tavaszelőn?

PESTI HIRLAP

— **A baljóslatu mosoly.** A Pesti Hirlap Könyvek ilyen cimü 266. kötete ma jelent meg. A szerzőjét, E. *Philipps Oppenheimot* immár nem kell bemutatni a magyar olvasóközönségnek. Regényeit nemcsak az angol és amerikai, hanem a magyar olvasóközönség is mohón kapkodja. Ez a regénye egy rendkivül ötletes és energikus pénzembernek és segitőtársainak harca egy másik, szintén nagyon ügyes pénzember ellen, aki hamis tanuvallomással börtönbe juttatta a barátját. A regény témája a bosszuállási hadjáratnak a története. Miután bankárokról van szó, természetes, hogy a bosszu célja csakis ennek a hamis barátnak a vagyoni tönkretétele lehet, mert a telhetetlen pénzéhes ember legfőbb, a halálnál is jobban félt réme a szegénység. Ezt a nagyon emberi, elejétől végig nagyon izgató pénzügyi harcot adja elö Oppenheim olyan irói művészettel, a meseszövésben való olyan bosszorkányos ügyességgel, amilyet nála már megszoktunk. Nem jelentéktelen szerepet játszik ebben a történetben egy szenvedélyes nagy szerelem is, ami csak annál emberibbé teszi a regényt. — A *Pesti Hirlap Könyveknek* ez az uj kötete minden ujságárusnál kapható 28 fillérért.

— **Vetitettképes előadások Hollandiáról.** A Lipótvárosi Polgári Kaszinóban január 17-én, este fél 7 órakor, Kelemen Ernő hirlapiró „A csodálatos Hollandia" cimmel előadást tart. Ugyancsak Kelemen Ernő mutatja be vetitett képekben a mai Hollandiát a Bethlen Gábor Szövetség január 31-iki összejövetelén is. Mindkét előadáson vendégeket szivesen látnak.

— **Móra Ferenc előadása a szücsmesterek egyesületében.** A Magyar Szücsmesterek és Szőrmekereskedők Országos Egyesülete szombaton este Móra-estét rendezett abból az alkalomból, hogy az iró disz-szücscsé történt avatása folytán most „tette le a mesteri remeket". Dr. Móra Ferenc „Iparosok az irodalomban" cimmel tartott tanulságos, jóizü humorával tüzdelt előadást. Aperlessel kezdte, akiről a „Ne tovább a kaptafánál" mondás szól, majd megemlékezett Hans Sachs-ról, a tudós csizmadiáról, aki komolyabb foglalkozása mellett ráért százötven kötettel gazdagitani a német irodalmat. Szólt ezután Shakespeare-ről, akinek apja kesztyücsináló volt, majd Katona Józsefről,

1933

MDK

Gulácsy Lajos megh.1932.marc.

Gy.L.cikkében leirja találkozását Keleti A.-ral Gulácsy legjobb barátjával.Gulácsynak a Tamás gallériában volt posthumus kiállitása.Székely Bertalan növendéke volt.Huszonhat éves korában megnyeri a főváros négyezerhatszáz koronás ösztöndiját.Olaszországba megy.Nacouxipant festi.

9

Művész-Élet 1933. 8.sz. 5.1.

Gy.L: Nacouxipant szedalme

Gy. L:

Naconxisón fejedelme.

Gulácsy Lajos, festő

A recensens megemlíti a Gulácsyt felelevenítő verset.

Sinka Erzsébet: Jánosy István: Kukorica Istennő 56-58, o.

KRITIKA, Bp. 1970. September VIII/9.

Gulácsy Lajos

Márffy Ödön portrét készített róla, amit a szerző a közelmúlt arcmásfestészete kiemelkedő darabjaként értékel.

László M.: A magyar-portréművészet tört.-ből; Műgyűjtő, 1970. 4. sz. 44. l.

MDK

Gulácsy Lajos

Önarckép, festm.

Az önarckép. Alkotás Művészház, 1923. márc.

15 l.

MDK

Gulácsy Lajos

Önarckép, festm.

Az önarckép. Alkotás Müvészház, 1923. márc.

14 l.

M.D.K.

Gulácsy Lajos

"Egy résnyi ragyogás" c. beszámoló az "Egy szerelem három éjszakája" c. dráma előadására visszaemlékezve megemliti Herman Lipót "Művészasztal" c. művét, amelyben többek között szerepel a művész "Gulácsy fest" cimmel.

D.L.: "Egy résnyi ragyogás" c.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1961. febr. 3. V. évf.
5. sz. 12-13. l.

Bombonjerl ój ar Egy nede
3 ójnekája ..

M.DK.

Gulácsy Lajos
festő

Méltatás.

Pernecsky Géza: Anna Margit Lábszekrénye

Élet és Irodalom, 1968 pm. 15-8 lap

ϕ

Gulácsy tajos

barátja: volt Keleti Artur író, aki most írja a festő monográfiáját. Tulajdonában számos Gulácsy-vagy van.

Tolnai Gábrine
Beskovits Ilona
Mörlése
1948. nov. 6

Ad. 99/1930. számu ügyirathoz ------

M. Kir. Kereskedelemügyi Miniszter. I

Nagyméltóságu Miniszter Ur ! Nagybec

ságodat értesiteni, hogy ezen ut kié

lékre felügyelő helyi bizottság ismét

azonban Nagyméltóságod közbelépése al

lyok megszüntetéséig felfüggesztette.

a tervezett nyomtól függetlenül oly k

mellékvölgyben való kifejtéssel a vis

lettel közlöm, hogy a rendelkezésemre

va annak megvalósitását, költségvetés

vállalhatom el. Budapest, 1930. márci

Toperczer s.k. h. államtitkár. -----

Gr. Klebelsberg Kuno v.b.t.t. Urnak,

Miniszternek. ----------

A másolat hiteléül :

Kandegkuné.

Gulácsy Lajos

Ernst Museum kiállitásai

c XXXI. 1932.

53,

A neočtě ruber

of

Sikloś

Gulácsy Lajos

gulácsi

festő

+ Budapesten

1932 febr. 21-én 50-ik

évében

Gyászjelentés

Farkasrét

Sírkulére

Borsos Miklós

1941 nov

NALE INTERNATIONALE DES BEAUX-A

VENISE

* MAI - OCTOBRE * 1940

TICE

	Genre de l'oeuvre	Dimensions en mètres	Prix de ven en lires italienn

Mücsarnok

1915 - 1926

~~Mücsarnok~~

~~I - III kiállítás~~

~~1908 - 1910~~

Delta VI. 176

Gulácsy Lajos

1882–1932

emlékkiállítás a Tanács

Galériában. 49. kiáll.

1933

Csermi Béla dr. IX. 59, 61.

Gulácsy Lajos

Lehel Ferenc könyve

Gulácsyról

könyvtárában.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Gulácsy Lajos

NÉPSZABADSÁG

1986 MÁJ 5

1021

GULÁCSY LAJOS műveiből rendez emlékkiállítást május 8 és június 26 között a székesfehérvári István király Múzeum.

tekben

MDK

Gulácsy Lajos, festő 4

Halasi Andor és Kárpáti Aurél merkentette a Kritika c. egykori folyóiratot. (1910 ?)

„Benne egy a mű vérnettörténeti irodalom számára is érdekességnek számító cikk: Gulácsy Lajos, a festő írta a Nyolcak első kiállításáról."

Tüskés Tibor: Folyóirat-ritkaságok 338–339

A KÖNYV Bp. 1965. október V/10

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Az Iszkusztvo-ban megjelent Mácza János tanulmányai. Gulácsy reprodukció is szerepel benne.

7.

–: Kulturális hírek

Népszabadság. Bp. 1969. febr. 21.

c8

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

Jellemző műve helyet kapott
a tárlaton.

Telepy Katalin: A XX. századi magyar festészet.
Művészet, 1969 január – 31 lap

Gulácsy Lajos

Kázadunk eleje három nagy problematikusának, Csontváry Tivadarnak, Gulácsy Lajosnak, Nemes Lampérth Józsefnak különös művészetével is megismerkedhet a Galéria látogatója.

Pogány Ö. Gábor, A Magyar Nemzeti Galéria (vezető) 26. l.
Budapest 1965

Gulácsy Lajos

l.

Ernst Mur. 131, Kiáll

53, 2

~~Kólyom-Radvány~~ (Kólyom)

~~R. K. templom alapraja. (a) Pastofo-rium és talált fest-ménycknek helye. Tollrajz. Méret beírva. aláírás nélkül~~

~~Magy. 35 x 25.~~

Gulácsy Lajos

Kapta a főváros 7800 koronás Ferenc József fesztesieti ösztöndíját –

Művészet 1908. 272. l.

Bildniss eines Mannes und das seiner Gemahlin. — 1844: IV. 24. — *A. van Dyck:* Bildniss eines Mannes und das seiner Gattin. — 1865, 1866, 1867, 1869: VI. 15. *A. van Dyck:* Férj és nője.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: VI. 15. *A. van Dyck:* Férj és nője. — 1873: VI. 15. *A. van Dyck:* Bildniss eines Mannes und das seiner Gattin. — 1876, 1878, 1879: XVI. 722. *A. van Dyck:* Egy férfinak és nejének arczképe. — 1881: 454. *P. P. Rubens:* Férj és feleség. — 1888: XXI. 754. *A. van Dyck:* Egy házaspár képe. — 1896, 1897: XXI. 754. *A. van Dijck:* Házaspár képe. — 1897: XXI. 754. *A. van Dyck* (?): Portrait eines Ehepaares. — 1898: XXI. 754. *A. van Dyck* (?): Portrait d'un couple. — 1901, 1904: XXI. 754. *A. van Dijck:* Házaspár képe.

Gulácsy Lajos

Uckor, lásd

Magyar Művészet

1932. 129. l.

SZÉPMŰVÉSZETI KIÁLLITÁSOK
MAGYAR MESTEREK MŰVEIBŐL

CSÓK ISTVÁN, GLATZ OSZKÁR, FÉNYES
PÉCSI PILCH DEZSŐ, SZÓNYI IS

A fentnevezett magy
egybetömörülve szép
külföldön s eréven f
vészet egy kétségtel
megvalósitása érdeké
kézi szinezésü, sors
kőrajz gyüjtemény kö
papiron van nyomva s
mappák kereskedelmi
ára 9 műlappal együti
Midőn eme nem cseké
Nagyságod nagybecsü

Gulácsy Lajos

Lehel Ferenc

Gulácsy Lajos dekadens festő"

Budapest, 1922. Amicus kiadás.

8-r, 72 l. 31 képes táblával,

fűzve.

H. 3. p. e.

5.—

(Gulácsy Lajos)

Lehel Ferenc: (7)
dekadens fotó. 8-r
43 kép, 72 l.
Bp. 1922

Gent (1388)

tünik ki, hogy a Műemlékek Orsz. Bizottsága a visegrádi helyreállítási munkálatok költségeihez legalább a Fieszl által fizetendő vagy fizetett nyers erdei kő vételárát igyekezett megszerezni, ellenben lehetetlenség e ténybe belemagyarázni, azt, hogy ezzel a Műemlékek Orsz. Bizottsága az ez évben feldolgozott erdei kő mennyiségre a megrendelés megtörténtét elismerte volna.

Budapest, 1935 okt. 15

18.

Gulácsy Lajos

wód
z

Bálint Jenő-
Művészfejek.
Bpest 1930, 295 l

MAGYAR MUVESZET

1930. 295. l

MÜVTÖRT DOK

GULÁCSY LAJOS
festőmüv.

Magyar Nemzet 1956.
aug.7.5.old.

Lajos Gulácsy
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726
festőművén.
1979 APR 8

DAILY NEWS

1021

Hungarian Art Nouveau show winds up US tour in Chicago

An exhibition of Hungarian Art Nouveau was opened Friday at the Chicago Art Institute by Ambassador Ferenc Esztergályos. Also present were representatives of the host institution and the National Gallery of Budapest.

The exhibition started its grand tour of the United States in the autumn of 1977, organized jointly by the Smithsonian Institution (US) and Hungary's Institute for Cultural Relations, and has since been shown in nine art institutions across the States, from Florida, and California to North Carolina and Wisconsin before coming to the Chicago Art Institute, the highlight of the tour.

The Chicago Art Institute, one of the most prominent art institutions in the world, was established in 1893 and in 1894 it moved to its present premises on Michigan Avenue where it houses a Drama School, a School of Architecture and the Visual Arts, in addition to exhibition facilities, a theatre, two libraries, a film club and a book-store. Its vast collection, famous for its El Grecos and Impressionist and post-Impressionist paintings as well as for its sculptures, graphic works, photographs, decorative art and primitive art objects, is much appreciated by art historians and connoisseurs.

The Hungarian Art Nouveau show, running until June 10, has been augmented through the addition of 31 paintings and 10 genuine drawings, loaned by the National Gallery here, to its already impressive list of folk art objects, photographs showing interiors and buildings, etchings and lino-cuts, posters, book covers, metal and leather works, Zsolnay ceramics and a dress complete with handbag, shoes, hat, etc. from the collections of the Museum of Applied Art, the National Gallery and the Museum of Trade and Catering in Budapest.

Lajos Gulácsy's "Paolo and Francesca". 1903

János Vaszary's "Golden Age". 1898

Art Nouveau in Hungary, as elsewhere, had a very special role at the turn of the century as it represented a break from old artistic traditions and expression. Art Nouveau in its short life-span of a decade emerged as the driving force of a master plan aimed at changing our world into a perfectly beautiful habitat. Many painters excelled in producing overall designs embracing almost all possible genres related to art and design: e.g. Aladár Körösfői Kriesch, Sándor Nagy and Jenő Remsey, all of them represented in the exhibition.

The Arts and Crafts movement in Britain had a great impact on Hungarian artists as they turned to handicrafts, firm in their belief that human life could be improved by things beautiful. What makes Hungarian Art Nouveau stand apart from the European trends of similar artistic vision such as the French Art Nouveau, Jugendstil or the Arts and Crafts is its inspiration derived from folk art. This is borne out most prominently in the laces on show, for Art Nouveau lace designs are permeated by folk motifs and have survived as genuine folk art up to the present day.

Perhaps the two most remarkable painters of the trend were Lajos Gulácsy (1882—1932) and János Vaszary (1867—1939), the former being the most powerful representative of the new imagery. He created a strange dream world so befitting for Art Nouveau expression which he named "Naconxypan" where his ethereal female figures move about with infinite grace, exuding mediaeval piety. His art has a lot in common with Pre-Raphaelite artists. János Vaszary, on the other hand, rendered his women, mostly in the nude, more down-to-earth and expressed a more hedonistic pleasure in their vision.

The Art Nouveau exhibition has so far been well received in the US and now, complete with the paintings of the National Gallery, reveals a short-lived but greatly influential artistic expression in Hungary which is a milestone in the emergence of 20th-century Hungarian art.

Erika László

Progress-5 ends its mission

Moscow (TASS) — An unmanned Soviet cargo craft which carried supplies to the crew aboard the Salyut-6 space station burnt up over the Pacific Thursday at the end of its mission.

Progress-5, the fifth space freighter to dock with Salyut, was brought back into the earth's atmosphere by ground control.

Cosmonauts Vladimir Lyakhov and Valéri Ryumin, who have been on board the Salyut for five weeks, jettisoned Progress-5 on Tuesday after unloading its cargo.

Lyakhov and Ryumin have been carrying out repairs to the 19-ton station in addition to their programme on scientific and technological work. They are expected to stay on board for a lengthy period, perhaps rivalling their predecessors, who last year set a space endurance record of 138 days.

Polish towns under floodw...

Warsaw/Poland (PAP) — Residents of nearly 200 villages have been evacuated from villages inundated by the Bug and Narew rivers in one of Poland's worst flood disasters.

The swollen rivers have covered hundreds of thousands of acres of farmland in regions north and northwest of Warsaw.

The town of Ostroleka, with a population of 30,000, is partially flooded and residents have been alerted to be ready for evacuation if dikes give way. Boats and amphibious vehicles are the only means of transport on the flooded streets.

The Narew breached dikes some 50 kilometres north of Warsaw and flooded the town of Pultusk. Loudspeakers warned the 14,000 residents that the water may reach 1.60 metres in the town's market square.

Army vehicles were working to maintain supply lines to villagers cut off by the flooding. Soldiers, militia and civil defence workers laboured around-the-clock to strengthen dikes and distribute vaccines and medicines to prevent epidemics from the contamined water.

The Bug was reported to be slowly subsiding but the Narew is still rising and threatening to breach dikes in other areas.

The real Mozart

An Academy of Ancient Music recording

London (UPI) — For 200 years conductors and musicians have interpreted the music of Wolfgang Amadeus Mozart gradually altering the intentions of the great genius until the sound that now reaches modern ears in not exactly what he wanted his audiences to hear.

The Academy of Ancient Music is trying to turn time back for lovers of classical music. In an old church on the fringe of London this famous ensemble is engaged in recreating the 62 sympho-

POP CORNER

Due to technical delay Daily News is presenting this week's pop charts today:

London (Reuter) — Gloria Gaynor remains at the top of the London charts this week despite stiff competition from Village People and the late Sid Vicious.

Village People, whose "Y. M. C. A." reached No. 1 some weeks ago, look likely to have another chart-topper soon. "In the Navy" has jumped from seventh to second place in the past week.

New entries on the London listings come from Squeeze, whose "Cool for Cats" is already at third place. The Players Association, whose "Turn the Music Up" is at No. 14, Sister Sledge who have "He's the Greatest Dancer" at No. 10 and Art Garfunkel, who has jumped to seven from 20 with "Bright Eyes". (This week's charts with last week's positions in brackets):

LONDON:

1. (1) I Will Survive — Gloria Gaynor; 2. (7) In the Navy — Village People; 3. (3) Something Else — Sid Vicious/Sex Pistols; 4. (12) Cool for Cats — Squeeze; 5. (5) I Want Your Love — Chic; 6. (9) Sultans of Swing Dire — Straits; 7. (20) Bright Eyes — Art Garfunkel; 8. (14) Turn the Music Up — Players Association; 9. (12) Lucky Number — Lene Lovich; 10. (23) He's the Greatest Dancer — Sister Sledge.

NEW YORK:

1. (2) What a Fool Believes — Doobie Brothers; 2. (1) Tragedy — Bee Gees; 3. (9) Music Box Dancer — Frank Mills; 4. (7) Knock on Wood — Ami Stewart; 5. (6) Sultans of Swing Dire — Straits; 6. (3) Da Ya Think I'm Sexy — Rod Stewart; 7. (4) I Will Survive — Gloria Gaynor; 8. (8) Every Time I Think of You — The Babys; 9. (12) Heart of Glass — Blondie; 10. (10) Lady Little — River Band

BONN:

1. (1) Y.M.C.A. — Village People; 2. (3) Chiquitita — Abba; 3. (2) Sandy — John Travolta

HONG KONG:

1. (3) I Just Fall in Love Again — Anne Murray; 2. (1) Tragedy — Bee Gees; 3. (8) Lottia Love — Nicolette Larson

AMSTERDAM:

1. (5) In the Navy — Village People; 2. (1) Fire — Pointer Sisters; 3. (2) Lay You Love On Me — Racey.

ONGROVIL PVC resins
suspension grade
PE and PP basic
materials
Semi-finished and finished
goods on PVC and polyolefin
basis
Olefine derivates

Visit our stand
at the HUNGAROPLAST
6-11.4.1979 Budapest
Hall B 9/b

1021

Gulácsy Lajos kiállítása

1979.VII.28. 12,00 N.

Déli Krónika

.. Kép-kiállitás Miskolcon.

- A Magyar Grafika esterei sorozatban Gulácsi Lajos rajzait láthatják az érdeklődők mától Miskolcon a Hermann Ottó Muzeum Képtárában. Először lehelletfinom, majd hirtelen megvastagodó vonalaival nemcsak a pillanatot örökitette meg, röpke vizionkat rajzolt fel, hanem rajzai mindig magukon viselik a felfedezés, a rácsodálkozás gyönyörüségét is. 1932-ben halt meg 50 évesen. A miskolci kiállitáson most 50 rajza látható zömükben a Magyar Nemzeti Galéria gyüjteményéből valók, de jónéhány munkája most először kerül bemutatásra a város tulajdonába került Petró gyüjteményből. Többek között ezért is tarthat számot érdeklődésre a városhatáron tul is ez a szeptember végéig nyitva tartó kiállitást.

Cinarchép
Tájkép
Vasárnap Comoban } of

GULÁCSY LAJOS / 1882 - 1932 / :

94. Dante találkozása Beatrice-vel. - Olajf., 100 x 70.5 cm. Jelz. a.j.s.: "Gulácsy".

95. Özvegy. - Olajf., v. 44 x 54 cm. Jelz. a.j.s.: "Gulácsy".

96. A bolond. - Olajf., v. 21.7 x 41.5 cm. Jelz.l.j.: "Gulácsy,Róma";l.b.:"Gulácsy Róma".

A Halál tudtérén 1 of

Székesfőv. képt. jub. kiáll

1944

Gulácsy Lajos

faszobor. Osztrák, XVIII. sz. — Ein heiliger Mönch Holz-
I. Jh.

ársfa. Magyar, XVIII. sz. e. — Engel mit Kelch, farbige
VIII. Jh.

ozott fa és kovácsolt vas. XIX. sz. — Kandelaber mit
leisen. XIX. Jh.

vozott fa, rokoko diszitéssel. Osztrák, XVIII. sz. — Zwei
Rokokoschnitzerei.

ott fa, három karral. — Zwei Wandarme, geschnitzt und

rral. Rokokóstilus. — Zwei Wandarme, Holzschnitzerei.

aragott fakeretben. — Grosser Wandspiegel, in barockem

és festett fa. Osztrák, XVIII. sz. — Zwei kniende Engeln,
XVIII. Jh.

RECE AND THE MEDITERRANEAN, acélmetszetekkel.
sz. e. fele.

Vienna trough Lower Hungary. Acélmetszetekkel. (Mit

Gulácsy Lajos

Gulácsy Lajos kiállítása

Ha hasonlatot keresnénk *Gulácsy* Lajosnak az *Officina* kiállítási termében rendezett tárlatához, azt mondhatnánk, képei és az egész kiállítás jellege olyan finom, olyan kulturált, olyan ízléses, mint az Officina klasszikus kiadásai.

Ez a szertelen fantáziájú, sérültlelkű, később schizophréniás festő csodálatosan látta meg a tájakat és figurákat, amelyek az általa elképzelt „*Na Conxypan*" városnak részei és lakói. Gulácsy technikája és stílusa is rendszertelen, hol *Rippl-Rónai* hatását tükrözik festményei, másult fái, bokrai *paállászlósak*, helyenként *Mednyánszkyra* emlékeztet színkeverése. De minden kiállított képe — amely ismeretlen oeuvrejének nem is tudjuk hány százaléka — az igazi festő kezenyomát viseli magán.

(V. Zs.)

Magyar Nemzet
1947. május 4.

Gulácsy Lajos

~~Borsos Miklós~~

— **Felavatták Gulácsy Lajos siremlékét.** Vasárnap délelőtt az irodalmi és művészeti élet számos ismert egyénisége gyülekezett a farkasréti temetőben, *Gulácsy Lajosnak*, az 1933-ban elhunyt festőművésznek sirjánál, amelyen a művész tisztelői és barátai művészi siremléket emeltek. *Kárpáti Aurél* avatta fel szép beszéddel az uj siremléket, amely *Borsos Miklós* szobrászművész munkája, majd elhelyezte a siron Gulácsy baráti körének koszoruját. *Gellért Lajos* elszavalta *Juhász Gyulának*, a másik tragikus sorsu magyar zseninek Gulácsyhoz intézett versét és a Fészek Klub nevében koszorut helyezett a siremlékre.

Pesti Hirlap

1941. nov. 10 - 6. old.

GULÁCSY LAJOS / 1882 - 1932 / :

69. A bolond. - Olajf., v. 21.7 x 41.5 cm. Jelz. l. j. "Gulácsy, Róma", l.b. "Gulácsy Róma".

70. Halál szekerén. - Olajf., v. 46 x 57.5 cm. Jelz. l. b. "Gulácsy".

71. Nakoxypan. - Paszt., p., 33.5 x 36 cm. Jelz. l. b. "G. L." monogramm és "902."

72. Római szinpadi jelenet. - Olajf., l.p., 39.6 x 31 cm. Jelz. l. b. "Gulácsy Róma"

Gulácsy Lajos

Kopp 1939/40. szezon II

		Kikiáltási ár pengőben
2431.	SZÍNHÁZI LÁTCSŐ. Tokban	12
2432.	THEODOLIT. Mérnöki műszer. Fatokban	60
2433.	SZÍNHÁZI LÁTCSŐ. Aluminium és gyöngyház	10
2434.	PRIZMÁS LÁTCSŐ. Zeiss, 6×.	50
2435.	VADÁSZFEGYVER, kétcsövű, sörétes, kakasnélküli, ejectoros. 16-os. Belga gyártmány. Bőrtokban	250
2436.	PÁRBAJPISZTOLY, teljes felszereléssel. Színes fatokban	36
2437.	GOLYÓS VADÁSZFEGYVER. Mauser. 9·2 mm	18
2438.	ÖNMŰKÖDŐ PISZTOLY. F. L. Selbstlader. 7·65 mm	40
2439.	ÖNMŰKÖDŐ PISZTOLY. Frommer, 7·65 mm	30
2440.	VONTCSÖVŰ CÉLLÖVŐPISZTOLY. 2 drb. Teljes felszereléssel, diógyökérfa tokban. Készítette: Pirko in Wien	40
2441.	VADÁSZFEGYVER, kétcsövű, sörétes, kakasnélküli, 16-os. W. & C. Scott Sohn, London. (56005.)	400
2442.	VADÁSZFEGYVER, kétcsövű, sörétes, kakasnélküli 16-os. W. & C. Scott Sohn, London. (56006.)	400
2443.	GOLYÓS VADÁSZFEGYVER. 8·2. Mannlicher	70
2444.	CÉLLÖVŐ FEGYVER. 6 mm longrifle. Simson & Co., Suhl	25
2445.	VADÁSZFEGYVER, kétcsövű kakasnélküli. 20-as. Ogris Ferlach	140
2446.	VADÁSZFEGYVER, drilling, 16×16×450. Kirner József, Budapest. Vászontok	150
2447.	VADÁSZFEGYVER, kétcsövű, kakasos. 12-es	60
2448.	VADÁSZFEGYVER, kétcsövű. Buchs. 16×450. C. Werlin in Teschen. Vászontokban	70

Gulyásgy Lajos

Magyar avantgarde t rlat nyilt Sain Etienne városban, majd Angliában, melyen a müvész alkotásai is szerepeltek

Magyar Hirlap 1979/12/2o/6

Gulácsy Lajos festő

● GULÁCSY-ALBUM. A Corvina Kiadó gondozásában megjelent Szíj Béla 36 színes-, 117 fekete-fehér képpel illusztrált Gulácsy Lajos albuma. Függelékben a művész és a kortársak írásai a festőről, a festőhöz. A Művészeti Kiskönyvtár újdonsága Galimberti Sándor és Dénes Valéria portréja. A XX. század első évtizedében kitűnt Galimberti-párról Dénes Zsófia írt.

-: O. Gulácsy- album

8.

Esti Hírlap, Bp. 1980. febr. 29.

Gulácsy Lajos (1882-1932)

„Csónakazók" o. karton 34,5 x 48 cm

J. l. 6: Gulácsy L. Sérült

kikiáltási ár: 30000 ft.

BÁV 52. Képaukció katalógus Bp. 1980. szeptember

Gulácsy Lajos

„Rokokó figura" o. karton 31x23 cm

J. l. j.: Gulácsy Ziziáltási ár:
30000 ft.

BÁV 52. Képaukció katalógus Bp. 1980. szeptember

Gulácsy Lajos (1882-1932)

„Mese" Vegyestechnika, papíron 14x21,5 cm
(Sérült)

kiállítási ár: 12000 ft.

BÁV 51.Képaukció katalógus,Bp.1980.május

Gulácsy Lajos

Németh Lajos: "Igaz mesterek – hamis képek" cimmel nagy mesterek festményeinek hamisitásáról ir. Felteszi a kérdést és egyben válaszol is arra, hogy mi az oka a hamisitványok elszaporodásának, majd hivatkozik a hamisitók legkedveltebb mestereire:
Csontváry, Gulácsy Lajos, Nemes Lampérth, Nagy Balogh János, Derkovits Gyula, Egry József, Gadányi Jenő, Rippl-Rónai, Czóbel Béla.
A cikk külön,részletesen foglalkozik a Csontváry hamisitásokkal és megemliti az egyik - nyomtatásban megjelent- tévedésen alapuló tanulmányt, mely könnyen félrevezetheti a jóhiszemü mügyüjtőt is.
Németh Lajos cikkét lásd: Csontváry Kosztka Tivadar nevénél. Élet és Irodalom, Bp. 1979. febr. lo. XXIII. évf. 6. sz. 4. lap.

Gulácsy Lajos

Vadas József hosszu, részletes cikkében átfogó képet ad az 1919-es Tanácsköztársaság müvészetpolitikájáról: "133 hétköznap" cimmel. Felsorolja azokat a müvészeket, akik az akkori szines utcai freskókat, plakátokat, bélyegeket, papir és fémpénzeket tervezték:
Uitz Béla, Berény Róbert, Pór Bertalan, Nemes Lampérth József, Kmetty János, Tihanyi Lajos, Nagy Balogh János, Gulácsy Lajos, Pátzay Pál, Moholy-Nagy László.

A Munkásmozgalmi Muzeum Tanácsköztársaság-i kiállitásán mutatták be a fent felsorolt müvészi alkotásokat.
A tárlatról szóló Vadas-kritika Kozma Lajos nevénél található.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. márc. 17. XXIII. évf. 11. sz. 13. lap.

Gulácsy Lajos

A nyíregyhenesése vitte Csontváry és Gulácsy mesevilágába Pairs-Goebel Jenőt.

Pajs Ödön: Pairs-Goebel Jenő...
Ujtükör, 1979. felmai 4-24. lap.

Gulácsy Lajos

Méltatás.

Theisler György: A könyv művésze.
Művészet, 1979. március - 24. lap.

Gulácsy Lajos

A belond

Kovács Péter: Székesfehérvári kiállitások 1963-1978.
Müvészet,1978.október - 8.oldal.

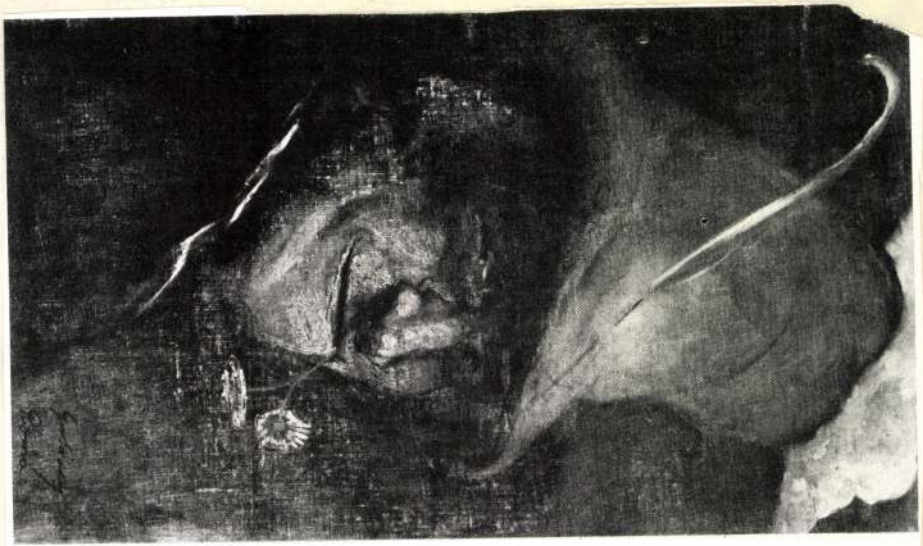

Gulácsy Lajos, festő

L. Márffy Ödön

Szíj Béla: Márffy Ödön művészete 335-338

Élet és Tudomány, Bp. 1979. május 16. XXXIV/11

Gulácsy Lajos, festő

Az unokaöccs [S. László] érdekes, hiteles, tehát értékes írása a festő életének egy szakáról.

Gulácsy László. Gulácsy Lajos orosházi emlékei 65–70.

Új Aurora, Békéscsaba, 1976. 8.12.

Gulácsy Lajos, festő

megemlítve.

Halász Júlia: Néhány nap után nem volt Habsburg. 3.

Esti Hírlap, Bp. 1978- aug. 1.

Gulácsy Lajos, festő

Kiegészítések Gulácsy László írásához. (Dokumentum-értékű.)

71-72.

Beck Zoltán: Gulácsy Lajos oroshází kapcsolatáihoz

Uj Auróra, Békéscsaba, 1976.

8. sz.

Gulácsy Lajos, festő

Germanus Gyula ontály társa volt Gulácsy Lajosnak.

Germanus Gyula: Emlékezés Gulácsy Lajosra 73-78

Új Auróra, Békéscsaba, 1976 8 n

Gulácsy Lajos; festő

Vallomása művészetéről.

Gulácsy Lajos: Irányzatom 79 – 82.

Új Auróra, Békéscsaba, 1976 8 n.

Gulácsy Lajos, festő

Rövid elemzése
Gulácsy művészetének.

Füst Milán: Párbeszéd Gulácsyról 83-84.

Új Auróra, Békéscsaba, 1976. 8 n.

Gulácsy Lajos, festő

Kinöntő vers.

Puszta. Sándor. Köszöntés és üzenet Nakonxipánba. 85-

Új Auróra, Békéscsaba, 1976 8 n.

Gulácsy Lajos, festő

Megemlítve a versben.

Puszta Sándor: Ti tündöklők 86.

Új Auróra, Békéscsaba, 1976. 8 tr.

Gulácsy Lajos (Bp. 1882 - Bp. 1932)

„Olasz táj" o.v. 48 x 33,5 cm J.l.b.: Gulácsy L.

kikiáltási ár: 15000 ft.

—

„Asztalnál ülő fejfi" Ceruzarajz 18 x 11,5

J. l. f: Gulácsy Firenze (Sérült) Védett.

kikiáltási ár: 3500 ft.

BÁV 59.Képaukció Bp.1982.december

Gulácsy Lajos

Gulácsy 1904-es Botticelli-
parafrázisa képviseli.

Salamon Nándor: Dévényi Iván művészete.
Művészet, 1978. április – 2 lap.

Gulácsy Lajos

A Devényi gyűjtemény pellérei
a művész alkotásai.

Salamon Nándor: Devényi Iván mű gyűjteménye.
Műviszet, 1978. április - 2. lap.

Gulácsy Lajos sírja

Lapjuk közölte olvasóival, hogy Gulácsy Lajos festőművész születésének 100. évfordulója alkalmából a Fészek klubban kiállítást rendeznek műveiből, majd, hogy november 10-én emlékünnepséget rendez a Nemzeti Galéria. A tv Stúdió '82 műsora is kegyelettel emlékezett meg a művészről.

Halottak napján, valamint az ünnepséget követően is felkerestem a művész sírját, s fájdalommal tapasztaltam, hogy itt bizony semmi tiszteletadás nem történt.

Talán nem is tudják a megemlékezők, hogy a művész síremléke. Borsos Miklós domborművével és Juhász Gyula szép sorainak — „Csodálatos Szent, tiszta művész, Giotto jó utóda" — kőbe vésetével épen áll a Farkasréti temető felső 20-as, Hóvirág utca melletti parcellájának első sorában.

Emlékeztetni kívánok arra is, hogy évekkel ezelőtt, mikor a parcellát megújították, az önök lapjának hasábjain indított olvasói kezdeményezés mentette meg a síremléket.

Szomorú, hogy a sír gondozatlan, s egyesek szemétlerakóhelynek használják. Elgondolkoztató, hogy amikor nagyjaink meg nem lelt sírját fáradhatatlanul kutatjuk, a meglevővel nem törődünk.

Dr. Enyingi István

Gulácsy Lajos

Félbehagyottan

Amikor — még a nyár elején — a Várnegyedben, a Korona cukrászda közelében, háttal álló magyar huszár szobrának alapzatát távolról megpillantottam, úgy tűnt fel, hogy a háború nyomait eltüntették. A szobrot tartó oszlopot is szép világosra csiszolták és mintegy befejezésképpen pompás dísznövényekkel övezték. De örömteli felfedezésemnek nyomban vége szakadt, amint közelébe érve, a szobrot tartó oszlop oldalsó és elülső oldalát megpillantottam félbehagyottan, piszoktól feketéllve. Mivel a látottak óta néhány hónap eltelt és a félbemaradt munka ez ideig nem nyert befejezést, ezúton szeretném felhívni az illetékesek figyelmét mielőbbi rendbetételére és arra, hogy ha dísznövényeket kihelyeznek — mint tették ezt ezen szobor köré — öntözésüket ne az „ég csatornáira" bízzák. Gondoskodjanak öntözésükről, ugyanis, ennek hiányában, a dísznövények csak kihelyezésükkor voltak szemet gyönyörködtetőek, utána lankadtak, sárgultak, végül elszáradtak.

H. P.

Magyar Nemzet
1982. XI. 23.

— Rendkívül rosszak. *Három méternél már talajvíz van*, s a csatorna hozzávetőlegesen a föld felszíne alatt öt méter mélységben húzódik. Vagyis mintegy *kétméteres vízoszlop állandó nyomásának kitéve*, ami lényegesen növeli a meghibásodási lehetőséget. Ugyanakkor három, há-

Itt tart ez a minden bizonnyal feleslegesen elkezdődött történet. Én személy szerint azért drukkolok, hogy legalább a vége szép legyen. Hiszen több minden egyéb mellett *több száz ember biztonságáról, közérzetéről is szó van.*

Kertész Péter

ANGOL NAPOK
a budapesti
Duna Intercontinental Szállodában
1982. november 20. és 28. között.

Angol vacsoraestek a Rendez-Vous étteremben november 20. és 28. között.

Angol csapszék (pub) az első emeleten november 20. és 28. között.

Karib vacsoraest diszkóval a Bellevue étteremben november 24-én, este 8 órakor.

Angol gálaest a szálloda báltermében a Temperance együttes vendégszereplésével november 25-én.

Információ és asztalfoglalás: 175-122, 184-691.

Meghívók a szálloda portáján igényelhetők.

Gulácsy Lajos

Magyar Nemzet
1985. IX. 21.

Kalendárium

Ki hinné, hogy a kalendárium: adósok könyve? Pedig egy régi latin szótárban ez áll: *calendarium* = adósok könyve. Tréfának vélhetnék, hiszen a latin *calendae* szó — az idősebbek még tanulták — a hónap első napjának neve, s a kalendárium nyilvánvalóan: naptár. Csakhogy a szótár azt is megemlíti, hogy a hónap első napján voltak esedékesek az adósságtörlesztések (akárcsak ma az OTP-nél), a kalendárium tehát valóban lehetett az adósok könyve (a hitelezőnél) és más ellen kívánnak örülni, számtalan lemondásra és öncsonkításra kényszerülnek; de mihelyt egymásban sokszorozzák örömeiket, nincs több okuk aszkézisre, mint a boldog szeretőknek." Ez a néhány sor ihletője lehet a népfronttevékenységnek is. Decemberi kongresszusán bizonyára sok szó esik majd a népfront feladatairól, de amelyik találó szó lesz, rímel ezekre a sorokra: gyümölcsözzék a nyugodt munka, jusson belőle mindenkinek, s az emberek sokszorozzák meg

Gulácsy Lajos

30 éve halt meg, 80 éve született
Sokat járt Olaszországban.
Elmeje elborult: 1922-ben,
gyűjteménye kiállításán
nem is mérte meg képeit

Vigilia, 1962, 12 n., 763 old.

MDK

Gulácsy Lajos

Artner T.: Mügyüjtők kincsei a Galériában. Népszabadság 1963. jul. 31.

Gulácsy Lajos MDK

A rossz gyönyör, pasztell

Műcsarnok 1913-14. téli kiállitás

MDK

Gulácsy Lajos

Ceruzarajz, repr.

Ma, 1918. III.évf. 8-9. sz.

Gulácsy Lajos MDK

Fiorenza, olf.

Régi csarnok árnya, olf.

Mücsarnok 1914. tavaszi kiállitás

Gulácsy

Gedő Ilka kiállítása Debrecenben

Magyar Nemzet 1985. VII. 15

Gulácsy Lajos

GULÁCSY LAJOS-emlékkiállítást nyitottak meg Szekszárdon, a Művészetek Házában. A tárlaton az 1932-ben elhunyt művésznek több mint 150 grafikája és festménye került közönség elé. A szeptember 28-ig látogatható kiállítás teljes áttekintést ad a művész életművéről.

Népszabadság, 1986. VII. 2

Gulácsy Lajos

— **Gulácsy Lajos-emlékkiállítás** nyílt kedden Szekszárdon, a Művészetek Házában. A tárlaton az 1932-ben elhunyt művész több mint 150 grafikája és festménye látható szeptember 20-ig.

Magyar Nemzet 1986. VII. 7.

Gulácsy Lajos

XXV. Nyári Tárlat Szegeden.

Magyar Remark, 1986 VIII. 18.

Gulácsy Lajos

„Lélek és forma" – kiáll. Galéria

Magyar Hírlap, 1986. VII. 24.

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932).

Mikus Gyula keszthelyi műtermében dolgozik, hetven éve. Legutóbb az NDK-beli Halléban és Tapolcán rendeztek kiállítást műveiből, szép sikerrel. Ez utóbbi megnyitóján Udvardy Erzsébet festőművész idézte meg Mikus egy jellemző önvallomását. Kérdésünkre, hogy kik a kedvencei, válaszol, hogy Gulácsy, Egry, Szőnyi, Derkovits... ez az ő világa.

Magyar Hajnalka: A festő és a Balaton.

Zalai Hírlap, 1984. máj. 5.

Gulácsy Lajos, festőművész, (1882–1932).

Orbán Dezső, a ma 100 éves festőművész – nem készült festőnek, talán sose lett volna festő, ha kamaszkori osztálytársa, Gulácsy Lajos nem adja kezébe az ecsetet. — Párizsba ment, ahol az ott élő Berény Róbert sietett segítségére, megismertette Cézanne, Matisse, Van Gogh festményeivel és az új festészeti irányzat.

Nógrád, 1984. jún. 30.

Gulácsy Lajos, festőművész (1882-1932).

A ma 100 éves és még mindig aktívan tevékeny, kedő Ausztráliában élő Orbán Dezső gyűjteménye kiállítása nyílt meg a Magyar Nemzeti Galériában. – Orbán nem készült festőnek, talán sose lett volna festő, ha kamaszkori osztálytársa, Gulácsy Lajos nem adja kezébe az ecsetet.

Dolgozók Lapja, 1984. jún. 30.

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932).

Orbán Dezső nem készült festőnek, talán soha nem lett volna festő, ha Kamaraszkori osztálytársa, Gulácsy Lajos nem adja kezébe az ecsetet.

Csongrád Megyei Hírlap, 1984. júl. 7. 4. old.

Gulácsy Lajos

A Gyémánt mecénásai

Magyar Nemzet
1986. 1. 14.

Gulácsy Lajos

XII. Füvy u. 4/a -alatt
róla elnevezett bemutatóterem

Nepszava 1985. II. 19.

Gulácsy Lajos

Művészet Pészett

Wolfpassing 1985. III. 6.

Galácy Lajos festőművész

19
csütörtök

17.30
TIT Szabadegyetem
A magyar művészet
a XX. században
Magyar posztimpresszionizmus és szecesszió
(Csontváry Kosztka Tivadar, Galácy Lajos,
Rippl-Rónai József, Iszák Ö. Fülöp, Körösfői-Kriesch Aladár, Nagy Sándor)
Előadó: Szíj Béla művészettörténész.

Magyar Nemzeti Galéria, 1954. január.

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932)

Új, állandó kiállítás nyílt meg a magyar tervezeti galériában, művészetünk eredményeit, fejlődését a közép kortól máig, egyhelyen, összefüggésében. Érzékelsük az elágazásokat, a maguk szerveségében, úgy kovácsolódik, összefüggő láncolatta a magyar szimbolizmus, Gulácsy és Gontváry művének bemutatásával.

Losonczi Miklós: XX századi festészet és szobrászat.
Nógrád, 1983. okt. 11.

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932).

a volgár fővárosban, Szófiában éves tervezett kiállításokat rendeznek. – Most készülnek Gulácsy Lajos műveinek kiállítására.

Szófiában, magyarul.

1984. IV. 21. Televízió 15.50 (Gné.)

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932).

Simon Magdolna művészettörténész a XIX.–XX. századi magyar képzőművészetet bemutató állandó kiállítás rendezője. A múlt század elejétől az 1960-as évek végéig látfogja a magyar képzőművészet legjellegzetesebb irányzatait. – Ferenczy Károly, Tornyai, Gulácsy, Rippl-Rónai és más néves művészek képei fémjelzik a századfordulót.

Heltai Nándor-Koloh Elek: A rendezők véleménye.
V. M.: Képtár a Cifrapalotában.
Petőfi Népe, 1983. okt. 9.

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932).

A ma 100 éves és még mindig aktívan tevékenykedő Ausztráliában élő Orbán Dezső gyűjteményes kiállítása nyílt meg a Magyar Nemzeti Galériában. – Orbán Dezső nem készült festőnek, talán sose lett volna festő, ha kamaszkori osztálytársa, Gulácsy Lajos nem adja kezébe az ecsetet. – Egyetemi tanulmányai után Párizsba ment, ahol az ott élő Berény Róbert sietett segítségére.

Fejér Megyei Hírlap, 1984. júl. 28

Gulácsy Lajos festőművész, (1882–1932). 2.) Folytatás.

Szij Béla: Gulácsy Lajos művének kiállításai 1986-ban.

2 **2** Gulácsy Lajos: Pán fiatal lánnyal, ceruza, kréta, papír, 23,5 × 12 cm, 1902 k., Deák Dénes tulajdona

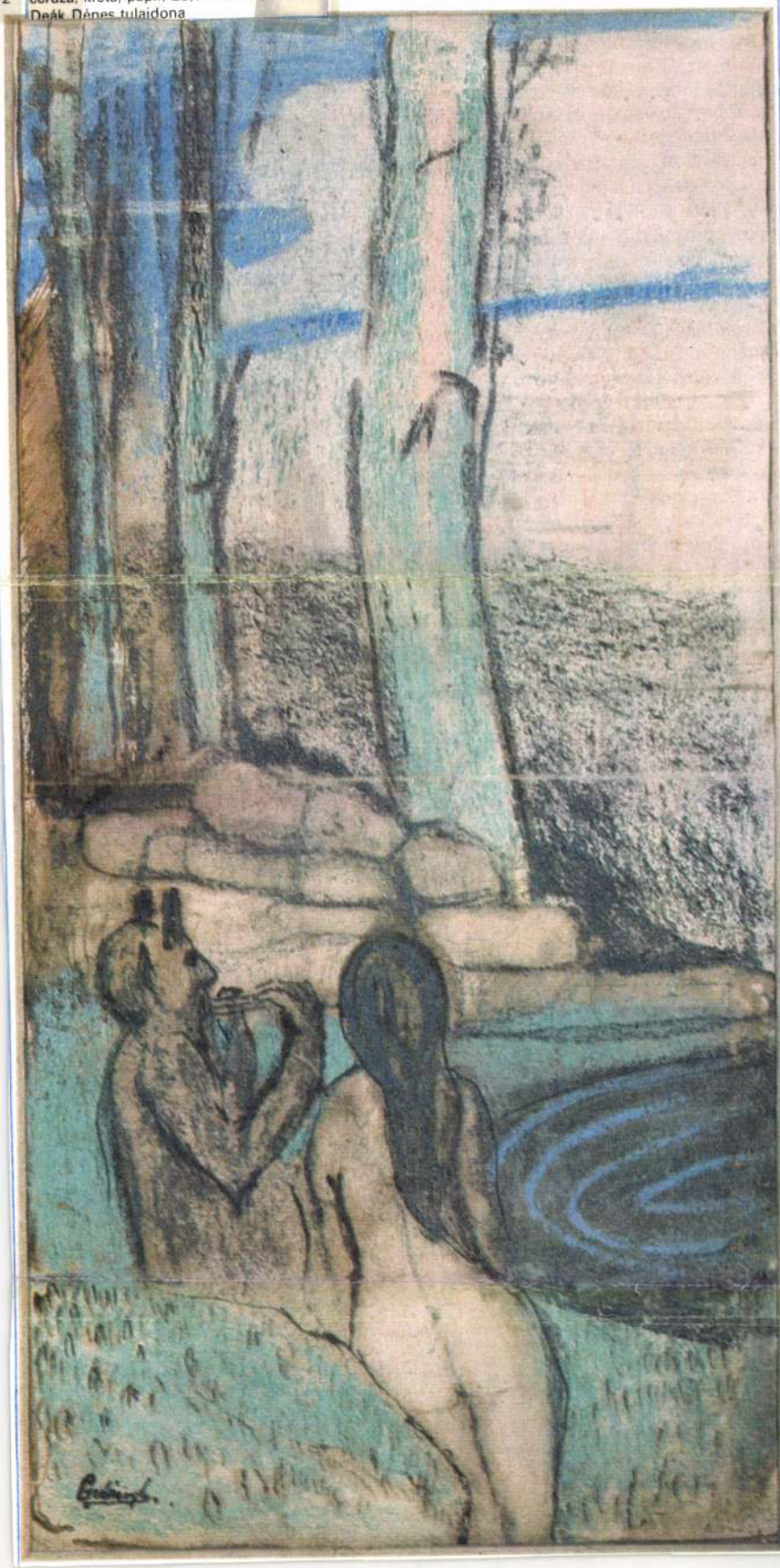

Művészet, 1987. március 4 old,

Hogarth) portréira emlékeztető módon festett meg.

Már művészi kibontakozásának idején is a kutató, az új ismeretekre vágyó alkotói magatartás jellemezte, s ez határozta meg őt a későbbiek folyamán is. Amikor Botticelli és más korai mesterek műveit tanulmányozva elmélyedt az áhítatos képi ábrázolásba, s amikor a szociális ihletésű mondanivalónak megtalálta az alkalmas képi kifejezését, már akkor kereste az áhítatos és meghatódó előadással ellenkező, a merőben más jellegű ábrázolási módokat. 1904 táján a belga és holland „kismesterek" munkásságából merített tanulságok segítségével festette meg a *játékos,* élcelődő, sőt vaskos népi humort is megjelenítő groteszk műveit.

Játékos alkotói képzelete hamarosan két új érdeklődési területet talált magának. Mind a kettő a teremtő játékhoz vezette el őt. Az egyik a *színház* volt: Gulácsy elvállalta, hogy a *Thália* színjátszói számára elkészíti *L. Alma Tadema* angol szerző *Láthatatlan kormányos* című drámájának díszlet- és kosztümterveit. Ez újabb példája volt a közösség felé való vonzódásának és a haladó szellemű vállalkozások iránti rokonszenvének. A másik:

4

3

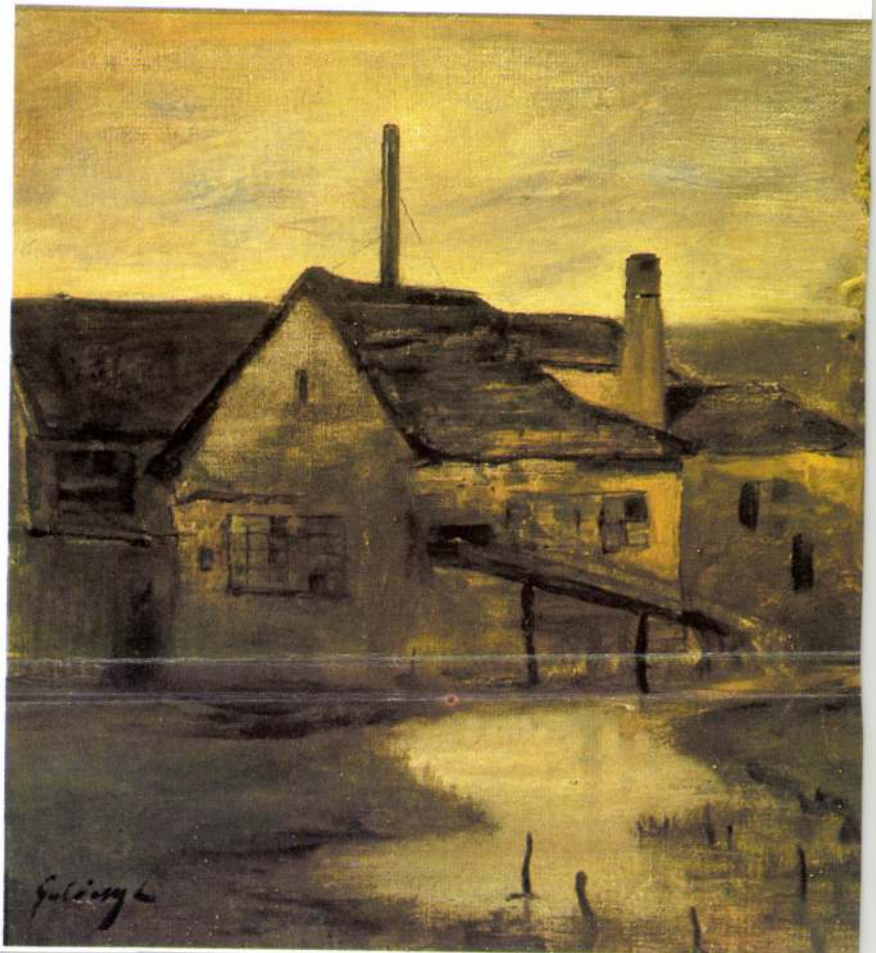

MÉG EGYSZER GULÁCSY LAJOSRÓL

Uj Aurora, 1985. 2. szám

Budapest, 1985. 1. 7.

Tisztelt Főszerkesztő Úr!

Folyóiratuk 1984. évi 3. számában érdekes írást olvastam Gulácsy László tollából. A tanulmány-részletről alkotott véleményemet ezúton szeretném tudomására hozni, és kérem arra, amennyiben lehetséges, terjessze a nyilvánosság elé ezután esedékes számai valamelyikében. Írásom közlésével kapcsolatos döntését mielőbb várom.
Megértő bizalmát, segítségét előre is köszönöm. Önnek és szerkesztőségük minden dolgozójának eredményekben gazdag és nyugalmas újesztendőt kívánok.

Mély tisztelettel:
N. Horváth Péter
(Budapest, IX. Ferenc tér 1.)
1094

Szerkesztőségünk örömmel tesz eleget *N. Horváth Péter* kérésének azzal a megjegyzéssel, hogy az idézett írás szerzője közben meghalt, így nem áll módjában megválaszolni a »fölmerült gyanúra«, nevezetesen arra, »...hogy a szerző *(Gulácsy László)* lelke mélyén maga is kissé sötétre sikeredettnek tartotta a költőről nyújtott portrét«. Azt hisszük, Gulácsy László írásának nem ez a tengelye; annak azonban, hogy N. Horváth Péterben *ilyen* indulatokat váltott ki írása, örülünk.
Egy – az egész Gulácsy problémában autentikus – szerzőnk véleményét tehát szívesen olvastuk, s tesszük közzé. *(Szerk.)*

N. Horváth Péter
Újabb Gulácsy-emlék némi elrajzolással?

Gulácsy Lajos munkásságának és életének különös elemeit már az 1932-ben bekövetkezett halála előtti időktől egészen napjainkig sokan tűzték tolluk hegyére. Többnyire a realitás iránti minimális tisztelettel kezdték boncolgatni a szerencsétlen sorsú festőművész ettől egyre tragikusabbnak tűnő legendáját. A hatvanas évektől kezdve úgy tűnt, a kuriózum-keresők és szenzációhajhászók helyett végre a valóban értő avatottak is szóhoz jutnak a témában. Ennek ellenére ez a terület mindmáig magán visel valami különös vonást a giccs-tragédiák, a ködbevesző miszticitások és a szalon-pletykák világából.

Lehet valami sorsszerű abban, hogy olykor a legjobb szándékú szerzők is belesétálnak e csapdába. A teljes jóakarat kétségbevonása nélkül érzésem szerint ez

írásában. A művész unokaöccse ebben a cikkében azt a pillanatot, illetve annak előzményeit próbálja rekonstruálni, mely a festőt 1914-ben kitört tébolyát elmélyítve immár a Moravcsik-klinika állandó lakójává tette. Az eset 1919 júliusában történt, Gulácsy ekkor fedezte föl, hogy lezárt ládájában őrzött és majdani nagyszabású életmű-kiállítására félretett festményeit a tudta nélkül édesanyja súlyos anyagi gondoktól vezetve eladta. Könnyen lehetett rá módja, hiszen fia akkor már évek óta kisebb-nagyobb megszakításokkal Moravcsik professzor kezelése alatt állott, s a közbülső időszakokban pedig legtöbbször vidéki rokonoknál keresett nyugalmat. Gulácsy László megfogalmazása szerint a festő édesanyjának a művek eladásában egy »barátnak álcázott közvetítő« segédkezett. A művész a történtek után többé sem anyjával, sem barátjával nem állt szóba, ami kizárólag elhatalmasodó betegsége kísérőjelenségeként magyarázható. A cikkíró látszólag érthetetlen okból az »úgynevezett« barátról ennél közelebbit nem is árul el, csupán annyit, hogy ő volt az, aki hozzásegítette dr. Eisler Mihály Józsefet az egykori páratlan gazdagságú Gulácsy-anyag megszerzéséhez.

A kérdésben kellőképp járatosak tudhatják, hogy a közvetítőként emlegetett jóbarát nem más, mint Keleti Arthúr költő, aki a festővel való megismerkedésüktől (1912) haláláig (1969) elévülhetetlen érdemeket szerzett Gulácsy művészetének ismertté tételében. Keleti nevének elhallgatása csak az érdeklődők szélesebb rétegének teszi még emészthetetlenebbé a sokszor amúgy is nehezen követhető Gulácsy-rejtély részleteit. Fölmerül a gyanú, hogy a szerző nem azért látta-e szükségesnek indokolatlan titkolózását, mivel lelke mélyén maga is kissé sötétre sikeredettnek tartotta a költőről nyújtott portrét. Állítása pedig, hogy Keleti ezzel a tettével meghiúsította Gulácsy tervezett életműkiállítását, egyenesen a tények meghamisítása. A költő az, aki 1922-ben Lázár Béla segítségével az Ernst-múzeumban megrendezi a teljes életművet felvonultató tárlatot. A kiállítás jelentős részét (mintegy 60 mű) dr. Eisler gyűjteménye alkotja. Ne felejtsük el, Gulácsy ekkor még él, a megnyitóra két ápolója és kezelőorvosa kíséretében érkezik, habár az ott tapasztaltak már teljesen hidegen hagyják. Az Eisler-gyűjtemény Báthori u. 10. alatti második világháborús pusztulását enyhén szólva nevetséges Keleti számlájára írni.

Keleti Arthúr Karinthy Gáborral és sok társával együtt irodalmunk mostohagyermekei közé tartozik. A kor és a Nyugat-nemzedékek túláradó fénye nekik nem kegyelmezett. Alkotásaik elfogulatlan értékelése még várat magára, de emberek voltak, művészetük kultúránk része, és emléküket gyengédebben is kezelhetnénk, mint azt időnként tesszük.

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932). 1.) Folytatás.
Száj Béla: Gulácsy Lajos műveinek kiállításai 1986-ban.

1 Gulácsy Lajos: Önarckép virággal,
kréta, papír,
21,5 × 15 cm, 1903,
1 Deák Dénes tulajdona

Művészet 1987. március 16-old.

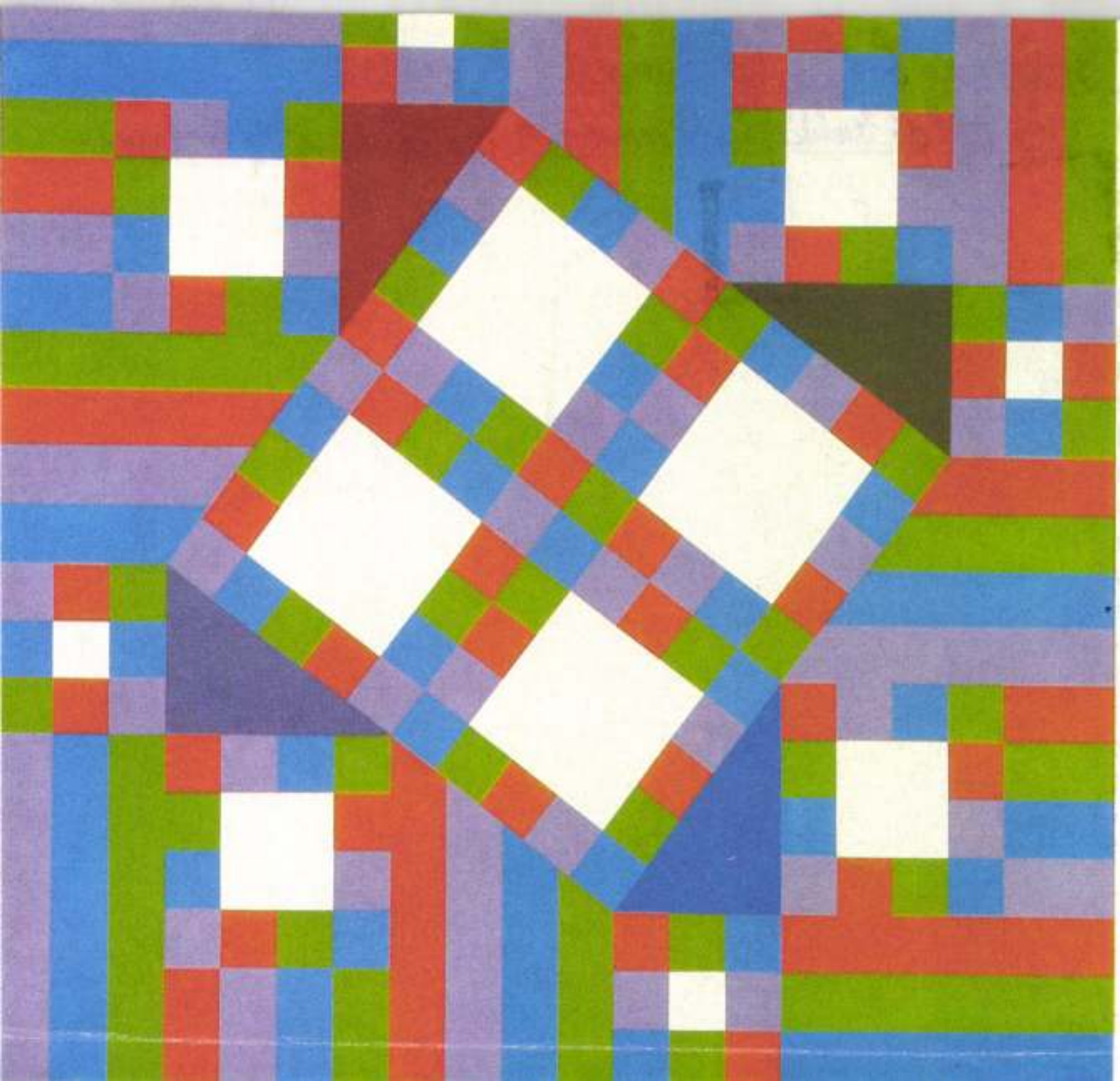

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932). 6.) Folytatás

Frij Béla: Gulácsy Lajos műveinek kiállításai 1986-ban.

9 Gulácsy Lajos Giardino című képének eredeti felirata (fotók Sulyok Miklós)

9

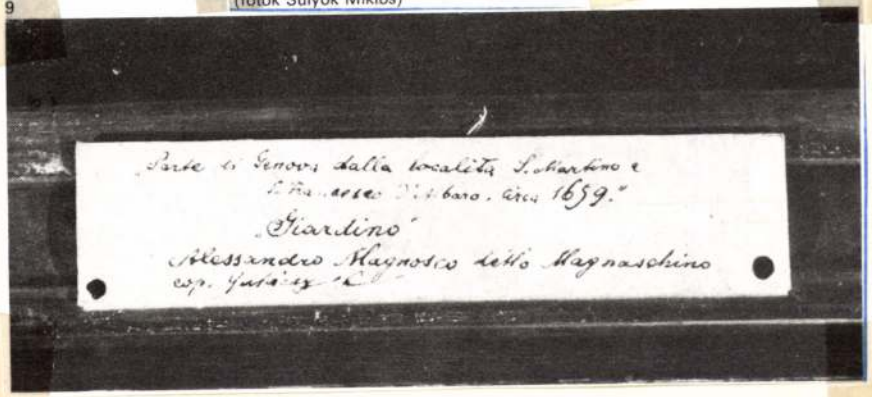

Művészet, 1987. március. 22-old.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Gulácsy Lajos
fürdő u.

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1983 DEC 27

1021

Lajos Gulácsy (1882—1932): Bahre
Kunst des 20. Jahrhunderts in der Nationalgalerie

Mit e
müssen
kämpfen
Mode. S
schwimn
dischen
kommt
die Mod

Das S
Bewußtsein. Auch die Or-
anisation ist eine Form
es Seins. Na, wenn die
Organisation unser Be-
ußtsein bestimmt, ist es
raurig um uns bestellt.

★

Erinnerungen sind in
ie Vergangenheit proji-
erte Assoziationen. Ist
ie Maschinerie angelau-
en, entsprießen der Ver-
essenheit Landschaften,
m deren Existenz man
ängst nicht mehr weiß.
s gibt zahme Erinnerun-
en, großzügige Erinne-
ungen und geizige Erin-
erungen. Letztere lassen
ich selbst mit der Zange
aum hervorziehen.

★

Die Prosa bemüht sich
m eine Eroberung jener
Bereiche des menschli-
hen Lebens in Gegen-
art und Vergangenheit,
n die Lyrik, bildende
Kunst und Musik nicht
herankommen

Emil Kolozsvári Grandpierre

sentiert sich der ungarische Postimpressionismus, dessen bedeutendste Meister auch internationales Ansehen genossen. Die Künstler des Jugendstils und des Präraffaelismus bildeten in Gödöllő bei Budapest eine separate Schule. In ähnlichem Geist, aber eine völlig eigenständige surrealistische Welt schuf Lajos Gulácsy (1882—1932). Die ungarische Avantgarde entwickelte sich in der Schule von Nagybánya, im Kreise der Jugendlichen, die eine naturgemäße Malerei ablehnten. Sie — die sogenannten Neos — führten zur Gründung der Gruppe Die Acht (Nyolcak), die von Kubismus, Fauvismus, Jugendstil, Expressionismus und Cézanneschem Erbe gleichermaßen beeinflußt wurde. Die radikaleren geistigen Nachkommen dieser Gruppe waren die Aktivisten, deren Wirken im internationalen Konstruktivismus mündete

Gulácsy Lajos festőművész (1882–1932). 5. Folytatás

4/1

8 Gulácsy Lajos: Giardino, olaj, fa, 30 × 20 cm, 1909 k. Szilágyi Tibor tulajdona

Szíj Béla: Gulácsy Lajos művének kiállításai 1986-ban. Művészet, 1987. március, 22-old.

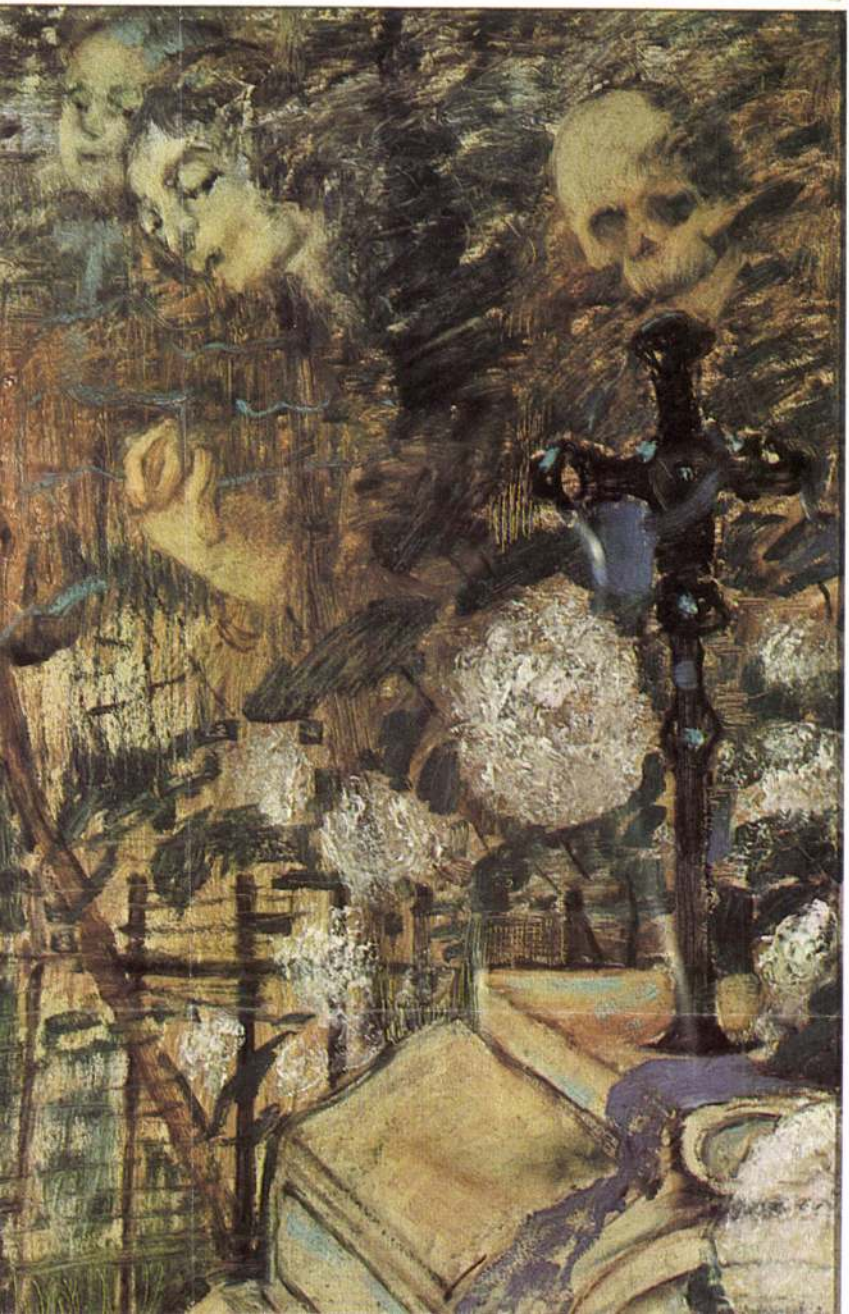

Gulácsy Lajos festőművész (1882–1932). 4.) Folytatás.

6 Gulácsy Lajos: Táncosnő (részlet),
6 olaj, vászon, 102 × 66 cm, 1905 k., magántulajdon

Szíj Bélas Gulácsy Lajos műveinek kiállításai 1986-ban.
Művészet, 1987. március 20-old.

Gulácsy Lajos, festőművész, (1882–1932).

2

2 Gulácsy Lajos: Bellagio, olaj. karton. 48x53.5 cm. 1914

Művészet, 1984. jól. 36-old

Elfelejtett remekművek a Kiscelli Múzeumban

A Kiscelli Múzeum épületének restaurálása alatt több évig ládában tartott anyagról mindenki, a szakma is megfeledkezett egy kicsit. S bár a kiállítás most már jó pár éve nyitva tart, sőt a modern gyűjtemény szépen gyarapodott is, újrafelfedezése még mindig nem történt meg. Megéri tehát elutazni a III. kerületbe, a művészetet kedvelőknek akad csemegéznivaló.

Az intézmény a Budapesti Történeti Múzeumhoz tartozik, és fő profilja a helytörténeti anyag gyűjtése. A kiállítás a barokk kortól folyamatosan mutatja be a művészeti alkotásokat, mégis a XX. századi festészeti anyag a legteljesebb és legegységesebb. A műtárgyak gyűjtése ugyan nem történt olyan koncepcióval, mint a Pécsi Modern Képtárban vagy a székesfehérvári István Király Múzeumban. A kiállítás rendezői nem törekszenek életműveket, esetleg művészettörténeti korszakokat teljességükben bemutatni, hanem minden meghatározó alkotótól egy-két jelentős művet felvonultatva a XX. századi magyar művészet hosszmetszetét igyekeznek bemutatni. A kollekció zömét a festmények teszik ki, szobrokkal és grafikákkal inkább csak elszórtan találkozunk, így nem is csoda hát, ha elsősorban közöttük találunk jelentős alkotásokat.

Mednyánszky, Rippl-Rónai, Gulácsy

A századelő modern magyar festészetének reprezentánsai Csontváry kivételével szinte teljes számban jelen vannak az állandó kiállításon. *Mednyánszky László* 1900 körül készült *Öreg és fiatal csavargója* a festő legkvalitásosabb munkáinak *(Ágrólszakadt, Szerbiában* stb.*)* sorába tartozik. E műve is példázza, hogy Mednyánszky nagy jellemábrázoló, a pszichikum bemutatásának mestere. A két férfinak arcára van írva sorsa, élete. Az öregebb csavargó rezignáltan néz ki valahova félre a képből, ő már nem vár semmit az élettől. A fiatalabb riadtan, elfutni készen, kicsit gyanakodva, alulról felfelé tekint ránk. A barna háttér mindent elnyel, mindent sejtelmessé tesz, nem él más a képen csak a két fej. Ahogy *Kállai Ernő* írja a festményről monográfiájában: „Az egyébként alaktalanná olvadó ábrázolás csak a két arcra vet fény-árnyékkal mintázó világot. Nem érzékelteti a testet, hogy annál áthatóbban idézhesse a lelket ... »Az öreg és a fiatal csavargó« körül Mednyánszky mélabús horizontjai, a szenvedés és elmúlás árnyai kísértenek."

LAJOS GULÁCSY
»SÜDLICHE LANDSCHAFT«

Kultúránk a világban

A Tóték romániai sikere

A *Tóték* világjáró útjának újabb állomáshelyére érkezett: a romániai Iasiba. Ebben a több mint félmillió lakosú ősi egyetemi és ipari városban magyar vendégrendező állította színpadra Örkény István művét. A március 16-i premier résztvevői a Vasile Alecsandri Nemzeti Színházban őszinte, nagy siker szemtanúi lehettek.

— *Beke Sándor nem először találkozik a Tótékkal. A hetvenes évek elején Kassán rendezte, négy évvel ezelőtt pedig a Macskajátékot állította színpadra Szimferopolban. A külföldi vendégrendezés tehát nem ismeretlen számára.*

— Valóban a külföldi rendezés csak annyiban jelent többletmunkát, hogy a nyelvi nehézségeket bele kell kalkulálni az együttműködésbe. Külön gondot jelentett ebben az esetben Örkény stílusa, az a groteszk világlátás, amely meglehetősen ismeretlen volt a román társulat számára. Ismerik ugyan Ionescót és játszottak Mrożeket, de Örkényt nem lehet úgy játszani, mint a huszadik századi abszurd dráma klasszikusait. Örkény szerint a groteszk egy valószínűtlen helyzet valószínűsítése. Ennek következetes végigvitele adja darabjainak sajátos stílusát. A groteszk gondolati fűtöttsége tehát több mint egy realista műé. Az volt a szándékom, hogy mindezt a színpadi szituációból vezessem le. Ezért rövid olvasópróba után azonnal színpadon kezdtünk dolgozni. A színész testével gyakran el szituációt, mint az

— *Ez a Tóték-elő csak a mozgások jával, hanem szur ványvilágával is képi látásmód azo ön korábbi rendez Monna Vannával, a cióval, a Félkegy Fehér házassággal ezt az előadást.*

— A hasonlóság letlen, noha nem Számomra mindi fontos az előadás pozíciója. Ez a s díszletben húzódó zöld mező a harm vágyat fejezi ki a nikus világban. A kulcsfogalom, az padi kifejezéséhe megfelelő zenei ef lálnom, egy romá kot, amelyre a zeumban bukkant zenét ellenpontoz padon megszólaló nekar. A két effel adja meg a grotesz nyi összetevőjét: szatírát.

— *Milyen konta rült teremtenie a kel?*

— Iași Román vidéki színháza, é zás, ha azt mon budapesti viszon irigylésre méltó dolgozhattam egy gyon megkönnyíte mat és feledtette geket. A hathete rendkívül feszíte

Magyar festőnő sikere a Riviérán

Immár évről évre jelentős képzőművészeti eseménye az Azúrpart

született, is Leányf kiállítása. (a világhí tőiskolába Végül Niz ban elnye azúrparti

Gulácsy Lajos festőművész.
(1882–1932).

Sz. A.: a Vasilescu-gyűjtemény.

Új Tükör, 1934. dec. 15. 26. old.

A Budapest Galéria megelőzte lapunkat.
Míg azon töprengtem,
hogyan lehet Vasilescu János
gyűjteményét úgy bemutatni,
hogy ezzel ne ingereljem
hazánk betörni szerető polgárait,
a főváros művészeti ügyintézői
megkezdtek
egy izgalmas kiállítás-sorozatot:
a magángyűjtemények
nyilvános bemutatását.
És a Vasilescu-kollekcióval kezdték,
nem véletlenül – az utóbbi évtizedekben
kevés gyűjtemény állt össze
ennyi szakértelemmel
és műpártoló szándékkal.
Csak az a kár,
hogy a Budapest Galéria
a nyúlfarknyi Szabadsajtó úton
a Belvárosi Kávéház építkezése miatt
fölöttébb elhagyatott környék:
akkor téved arra gyalogjáró,
ha kifejezetten odaküldik.
Nos, engedtessék meg,
hogy k ü l d j e m az Olvasót.
Mert nem csupán korai Egryt,
finom Gulácsyt,
kemény szavú Nemes-Lampérth Józsefet
láthat,
hanem Bálint Endre
legszebb képei közül valókat;
Schaár Erzsébet-szobrot
ajtókkal és terekkel,
amely külön kis világot teremt maga körül;
monumentális hatású Deim Pál-tablót;
és utoljára,
de nem utolsósorban
sok Ország Lili-festményt
és grafikát különböző korszakokból.
Vasilescu olyasféle szerepet töltött be
az Ország Lili-életmű sorsában,
mint Gerlóczy Gedeon a Csontváryéban;
neki köszönhető,
hogy ez a varázsos hatású festménysorozat
egyben maradt és most ismét látható,
a korai művekkel, amelyek így,
a későbbi fejlődéssel
együtt nézve mondanak igazán sokat
az emberről és érzelmeiről.
Many happy returns of the day,
még sokszor térjen vissza ez a nap,
ahogy az angolok mondják születésnapkor –
várjuk a folytatást!

Sz. A.

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932)

A ma 100 éves, ausztráliában élő, még mindig aktívan dolgozó Orbán Dezső gyűjteményes kiállítása nyílt meg a Magyar Nemzeti Galériában. – Orbán Dezső nem készült festőnek, talán sose lett volna festő, ha kamaszkori osztálytársa, Gulácsy Lajos nem adja kezébe az ecsetet.

Kisalföld, 1984. jún. 26.

Gulácsy Lajos fm

kápi miliőjéből mentett

→ Tóth Ernő fm

MŰVÉSZET 1985/11-12/96

Gulácsy Lajos festőművész (1882–1932). 1.) Folytatás

Tóth Menyhért festőművész élete a mások által is fontosnak mondható események évszámaival néhány sorban elmondható, látványosnak alig nevezhető. Élete mégis a „nagy megszállottakét", Csontváryét, Gulácsyét idézheti fel az érdeklődőnek, ahogyan alakja is őket idézte azokban, akikkel a 30-as évek első felében együtt járt a Képzőművészeti Főiskolára.

P. Szabó Ernő: „Naparcúnak kell lennie..."
Magyar Ifjúság, 1983. dec. 30. 30.-old.

Gulácsy Lajos, festőművész /1882-1932/. 2.) Folytatás

A Kecskeméti Képtár gyűjteménye a XIX-XX. sz. magyar művészetét mutatja be. – A termekben sorakoznak Ferenczy Károly, Rippl-Rónai, Gulácsy, Tornyai, Derkovits, Déri Huber, Egry, Ámos Imre művei.

P. Szabó Ernő: „Naparcúnak kell lennie..."
Magyar Ifjúság, 1983. dec. 30. 31.-old.

Gulácsy Lajos, festő

L. Pátkay Pál

Vadas József: Limlom és Tusul

12.

Élet és Irodalom Bp. 1985 okt 25. XXIX/43

Gulácsy Lajos fm

Strindberg: Mathyrvér c.
korab
díszleteit és
rumlát tervezte
"Könnycseppek" cím kötet ill.

→ Kozma Lajos

MŰVÉSZET 1985/2/26

Gulácsy Lajos, festőművész

Id. Vasilescu János műgyűjtő évtizedek óta hazánkban él, gyűjteményéből ma nyílik kiállítás az Erzsébet híd pesti hídfőjére és a Szabadsajtó útjára néző kiállító-teremben. – Láthatók itt többek között Rippl-Rónai József, Gulácsy Lajos munkáit.

Jó reggelt!

1984. III. 17. Kossuth 4. 25

Gulácsy Lajos

Hanák Péter: "Az enyészet szépsége" címmel Szabadi Judit: "A Magyar szecesszió művészete" c. könyvét ismerteti. Az ebben felsorolt tizenhárom művésznév közül csupán hat név szerepel úgy, hogy műveiket hozza a kötet:
Ferenczy Károly, Vaszary János, Csók István, Gulácsy Lajos, Rippl-Rónai József és Körösfői Kriesch Aladár, akinek tusrajza: "Ember a halál nyomában" címmel a kötet 197. reprodukciója.
Egry József, Kozma Lajos, Vedres Márk, Beck Ö. Fülöp, Iványi Grünwald Béla, Csontváry Kosztka Tivadar és Nagy Sándor következik utánuk, akiknek alkotásait feltehetően ugyszintén bemutatja a Szabadi-kötet.
A Hanák-cikket lásd: Ferenczy Károly nevénél.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. szept. 1. XXIII.évf. 35. sz. 12-13. lap.

Gulácsy Lajos, festő

L: Korti Pál

Vadas József: A lélek diadala 12

Élet és Irodalom Bp. 1986. ápr. 11. XXX/15

Gulácsy Lajos, festő

L: Orbán Dezső

Frank János: Orbán Dezső 101 éve 12.

Élet és Irodalom Bp. 1986. nov. 14. XXX/46

gulácsy hajós, festő

L: Nagy Sándor

-: Heti ajánlat

3

Új Tükör, Bp. 1986. júl. 20.

XXIII/25

Gulácsy Lajos, festő

d: Gruber Béla

Keti ajánlat.

Új Tükör Bp. 1986. dec. 14.

3.

XXIV/56

GULÁCSY Lajos festő

Fülep Lajosról

"Nézzük először a személyes kapcsolatokat. A századelőn közelebbről a nagybányai mozgalmon túllépő fiatalokat ismerte - a nagybányaiak közül Csók Istvánt-, mindenekelőtt Márffy Ödönt, Tihanyi Lajost, de Párizsban és Ady társaságában találkozott Gulácsy Lajossal."

Németh Lajos: Fülep Lajos és a modern művészet. In. Jelenkor, 28.évf. 9.sz. 1985.783.p.

Gulácsy Lajos

— **A Műgyűjtők Galériája** új kezdeményezésként vállalja kiemelkedő művészeti ritkaságok aukcionálását. Október 2-án délután 3 órakor árverésre bocsátja Gulácsy Lajos: Féltékenység című olajfestményét. A mű megtekinthető az árverés helyszínén, a Műgyűjtők Galériája, VII., Dohány utca 82. alatti helyiségében naponta 10 és 18 óra között.

Magyar Nemzet 1987. X. 1.

Régi-új múzeum a Duna-parton

A struktúra mozog és marad

Jurij Lejderman: Született, vidám, meghalt, 1989
farost, lakkfesték, 285x280 cm, Ludwig Múzeum Budapest, letét

(folytatás az 1. oldalról)

A. G.: Ez a grémium először Koncz Erika helyettes államtitkár személyes tanácsadó testülete volt, és azzal a céllal hozták létre, hogy az új épületben működő Ludwignak új, az eddigieknél bővebb funkciótervet készítsen. Ennek bizonyos elemei meg is születtek, de egyetlen szöveggé nem dolgozták össze ezeket. A második fázisban Néray Katalin tanácsadó testületévé alakult, de tudtommal nem találkoztak többet.

H. D.: Tudtommal a bizottság az első fázisban a beruházókkal és az építőkkel csatázott, hogy az alapvetően klasszikus modern műveknek tervezett ház alkalmas legyen kortárs művészet bemutatására. A szakmai vita elhalása talán azzal is magyarázható, hogy a többség megnyugodott, az eredeti tervhez képest egy elfogadható kompromisszum született. Az internetes vitában a legtöbben azt az álláspontot képviselték, hogy egy alapvetően mai, kortárs művészetet bemutató nemzetközi intézmény kerüljön az új épületbe.

M. J.: Ebben nem volt teljes egyetértés. Például Passuth Krisztina és Zwickl András huszadik századi modern múzeumot képzelt el.

N. T.: Látszólag minden a legnagyobb rendben van, a Ludwig jobb körülmények közé kerül, a Galéria pedig több helyhez jut. Akkor mi a baj?

A. G.: Én súlyos veszteségnek tartom, hogy nem születik új intézmény. A mai intézményi palettáról úgy hiányzik egy friss, korszerű szellemű és struktúrájú, nulláról felépített szereplő, mint egy falat kenyér. Majdnem mindegy, hol születik meg: a Dunaparti üvegpalotában, az Erzsébet téri gödörben vagy a Ludwig márványkriptájában, az lenne a dolga, hogy egy kicsit felrázza ezt a totyakos, megülepedett hazai közeget, és összezavarja a mozdíthatatlannak tűnő hatalmi kirakóst. Általa összemérhetővé válhatnának a hasonló területeket lefedő szakmai teljesítmények is.

N. T.: Nekem az értékelés a problémám. Kiknek a kezében van az értékek meghatározása, és kik döntik el, mi kerüljön egy új múzeumba? Az eddigi vitában elhangzottak olyan kijelentések, melyekkel nem tudok egyetérteni, és amelyek esetleg azt is megmagyarázzák, miért tartózkodtak sokan ettől az eszmecserétől. Fitz Péter az ÉS-ben „reakciós"-nak minősítette Bellák koncepcióját; az exindexen Perneczky Géza „nem túl érdekes"-nek, „megtekinthető"-nek, „élvezhető"-nek „és azután elfelejthető"-nek nevezte az 1850–1950 közötti magyar művészetet, Fabényi Julia pedig a „felfedezetlen életművek", a „sok másod- vagy harmadrangú mű kibányászása" ellen tiltakozott, mondván: „Ami egyszer rossz, az az is marad." Ha valaki tudja, mi történt itt az 1946–47 utáni negyven évben, nehezen állíthat efféléket. Tudni való, milyen életművek kerültek a süllyesztőbe. A művészettörténész kötelessége az elfelejtett, raktárakban lévő értékek között kutakodni. Soha nem lehet tudni, milyen összefüggések hoznak új felismeréseket. Félő, hogy ezzel a minisztériumi döntéssel megint úgy lépünk át a XX. század magyar művészettörténetén, hogy azt valódi összefüggéseiben, egy új múzeumban megjelenítettük volna. De vigyázat! Ma már az ismertség és az elismertség kérdése pedig nem csak a művészettörténészeken múlik. A művészek civil egyesületeik, társaságaik révén maguk is lehetnek saját sikereik kovácsai. Elképzelhető, hogy a Ludwig Múzeum az új helyén jobban működik majd, és remek kiállítások lesznek, de a hazai művészek egy része joggal gondolja, hogy az új épületben ugyanúgy nem lesz jelen, mint a régiben. Ehhez kapcsolódik a Nemzeti Galéria ügye. Vajon az elfoglalt plusz terület alkalmat ad-e arra, hogy a huszadik századi magyar művészettel kapcsolatos elnapolt kérdéseket életre keltő, minél színesebb és hitelesebb kiállítás szülessen?

H. D.: A költözés melletti döntés oka egyrészt anyagi természetű volt (nincs pénz egy újabb intézmény létesítésére), másrészt – és ez az AICA-állásfoglalásban is szerepelt – azon alapult, hogy mivel az építkezés már zajlik, és nincs a múzeumnak elfogadott koncepciója, egy már meglévő, működő intézményre „szabják" az épületet. Odáig el sem jutottak, hogy egy új intézmény koncepcióját fontolgassák. Ez tűnt a legegyszerűbb megoldásnak.

M. J.: Már az előző kormányzat idején is hasonló történt. Amikor a választások közeledtével időszerűvé vált az elgondolt múzeum konkrét létrehozása, amikor „meg kellett csinálni", akkor egyetlen rapid megoldásnak az látszott, hogy a Nemzeti Galéria filiáléjaként kell létrehozni. Vagyis már ebben az időpontban sem gondolkodtak új intézményben. A kormányváltás után is gyors politikai döntést hoztak: a legkevésbé fájdalmasnak a Ludwig költöztetése tűnt. A döntéshozók mindkét esetben a legkisebb ellenállás irányában haladtak. Igazat adok Tihamérnak abban, hogy az értékek körüli vita elmaradt, pedig páratlan lehetőséget nyújtott volna rá egy új múzeum megnyitása. Mindkét kormányzat azt hitte, sietnie kell, és nem adott arra időt, hogy az elképzelt múzeum koncepciója egy szakmai vitából bontakozhasson ki. A C3-beli és az internetes vita csak tűzoltás volt. Mégis az előbbi vita tükrében a mostani Ludwig–Galéria kombináció csupán minimálprogramnak látszik. Csak odább tologattuk a meglévő struktúrát; az új érték eltűnt belőle.

A. G.: Nem tudom, van-e arra nézve bármilyen aktuális elvárás, hogy mind a Ludwig, mind a Galéria újragondolja eddigi működését az új, jobb körülmények közepette?

M. J.: E mögül jelenleg hiányzik a nyilvánosság nyomása. Nincs olyan vita, ami kikényszeríthetné a múzeumokból, hogy valami más, új keletkezzen. Erős hiányérzet maradt bennem is.

N. T.: Például nem írtak ki újabb igazgatói pályázatot, pedig szó volt róla. A korábbi vitában még olyan vélemény is elhangzott, hogy addig inkább ne legyen múzeum, amíg nincs egyetértés felőle… És ami nekem elfogadhatóbb: a modern vagy kortárs múzeum ügyét a vidéki múzeumok súlyos helyzetével együtt kellene megoldani, és csak utána újabb pesti intézményt gründolni. Ez is elfelejtődött valahogy. Végül a már említett szakmai állásfoglalás tulajdonképpen feldobta a labdát a minisztériumnak, hogy tanulmányozza át a kérdést, és döntsön. Mint tudjuk, a döntés megszületett, de szerintem ma sincs írásban rögzített, az új helyzetnek megfelelő koncepció.

M. J.: A döntéshozói szisztémában lehetnének olyan szakmai grémiumok, amelyeket a minisztérium hív össze, és amelyek számon kérhetnék az intézmények koncepcióját, amihez tartaniuk kellene magukat, és amit a nyilvánosság ellenőrizne. Ilyesmiről nem tudok, a legutóbbi bizottság felszívódása óta csendesen pereg tovább az idő. De Magyarországon még helyzetkép sincs arról, hogy milyen reformokra lenne szükség, melyek a legfontosabb problémák az intézmények körében és a művészeti színtéren általában. Amíg ezek az alapkérdések nincsenek tisztázva, addig mindig csak torzszülemények vagy minimálmegoldások jönnek létre. Stratégiai kérdésekkel kellene kezdeni, és már a kezdés is óriási eredmény volna. Minderre alkalmas pillanatban vagyunk: a sikerkiállítások iránti tömeges érdeklődés, a példa nélküli médiafigyelem a politika számára is meggyőző lehet, hogy érdemes foglalkozni a területtel.

(Összeállította: Andrási Gábor)

Életünk során mindannyian arra törekszünk, hogy magunk, családunk és gyermekeink jövőjét megalapozzuk, valóra vált álmainkat, értékeinket megőrizzük az utánunk következő generációk számára. Célkitűzéseink eléréséhez olyan társakra van szükségünk, akikhez bizalommal fordulhatunk és hosszú távon ragaszkodunk.

A Raiffeisen Private Banking a magánpénzügyek kezelésében teljes körűen áll rendelkezésére, biztosítva az Ön igényeihez igazodó egyedi megoldásokat és diszkréciót. Felelősséggel átérezve értékei fontosságát munkánkkal arra törekszünk, hogy vagyona gyarapítása mellett kedvteléseinek is gondtalanul élhessen!

VELÜNK KÖNNYEBB Raiffeisen BANK
Private Banking

www.raiffeisen.hu
Hívja a 484 42 22-es telefonszámot!

Ernst Múzeum, Budapest

Tapasztalás és képiség

Lapozzuk fel Adyt, méghozzá a nevezetes 1906-os kötetét, az Új verseket: „Tavasz van itt a Duna-tájon / És én olykor vért köhögök, / Szép itt az élet, csupa álom" – olvassuk, aztán lejjebb: „Álmodom egy nőről, akit nem ismerek, / Forró és különös, áldott, nagy Látomás, / Aki sohasem egy s aki sohase más, / Aki engem megért, aki engem szeret." Néhány oldalt lapozva pedig: „Zajlott, sírt a vágyam, / Parthoz sodort egy illatos mesét, / Parthoz sodort egy kósza asszony-árnyat." Álom, látomás, mese. És lapozzuk fel azon évek más verseskötetеit, prózáit, a Nyugatot vagy a többi lapjait: „A földi létből ami szép: az álom" – olvassuk Kaffka Margitnál, „Grófkisasszony, olyan szép vagy, hogy száz esztendeig szeretnék itt állani és csak téged nézni" – ezt pedig Csáth délutáni álmában. Mintha minden idézet egy-egy Gulácsy-képet írna le, vagy mintha Gulácsy ezeket illusztrálná.

Az Ernst Múzeum Megfestett álmok című kiállításának alcíme: Mese, látomás, álom a magyar művészetben 1903–1918. A tárlat az előző hónapokban a londoni Freud Múzeumban járt. Összeállítását e tény erősen befolyásolhatta, s nyilván nem csak technikai értelemben. Mindenesetre – vállaltan művészetmenedzselési szándékkal – a kiállítás ismertetője hangsúlyozza, milyen sajnálatos, hogy a századelőt vizsgáló európai művészettörténet sokadik hulláma sem fedezte még föl igazán Csontváryt és Gulácsyt. A kurátor, Keserü Katalin még Lesznai Anna, Sassy Attila, illetve a pesti változathoz Kozma Lajos és Tichy Gyula műveiből válogatott az alcím kulcsszavai mentén.

Gulácsy Lajos: Ópiumszívó álma, 1913–1918
olaj, vászon, 160x90 cm

Nemigen gondolható, hogy Csontváryt s a többieket e helyt be kellene mutatni. Miközben a szakma egyre jobban érzi, eddigi bemutatásuk mellékutakon kóborolt. Itthoni kiállításukat indokolhatná egy nagy összefoglalás, avagy – mint esetünkben – a kontextus újragondolása. Egy kor – s erre a századelő igen kínálkozó – filozófiáját, tudományát, mindennapi gondolkodását egyben látni, a szemléletet érzékletessé tenni: erre jó két évtizede törekszik az európai muzeológia. Korszakunk kapcsán idehaza fontosabb előzményként a Lélek és forma említhető föl (MNG, 1986) vagy a Talányok (Miskolc, 1994). Amit a Megfestett álmok mindehhez – elsősorban igényes katalógus-előszavával – hozzátesz, az a tapasztalás és képiség összefüggésrendszere. E horizonton feltűnik a pszichoanalízis s a pszichózis újraértékelése, a kétségeit is hangoztató, a befelé tekintő, önelemzést is megengedő újabb tudományosság, a „halál az élet formája" mottójú esztétika, s a személyiség mélyebb és ijesztőbb világairól beszámoló textus sok-sok változata. Az akkori képiségfordulat főként Gulácsy Lajos műveivel érzékeltethető, ezzel már a kortársak is tisztában voltak: a „mézédes és brutális" festő szinte példatárszerű sokrétűségben taglalta a víziók és belső képek természetét. Csontváry, a mindig is renitens Csontváry azonban itt s amott is túllóg e kereten: mert az, aki az „e naptól enyém volt a föld és minden a mi körülöttem látható" mondat leírója, az a megtapasztalt külvalóság mérhetetlen dimenzióit festette, legalábbis szándéka szerint. És Lesznai angyali-asszonyi dekorativitása is más, kevésbé démoni jelenségek felé nyit kaput. Mindenesetre Gulácsy-szemszögű kiállítást rendezni ma azon kérdés átfogalmazása: aktuális-e Ady vagy Balázs Béla?

Másképpen fogalmazva: az új képtudomány és az ezzel alkalmanként egybehangzó bölcs bevezető elemzés Keserü Katalin tollából rávesz-e ifjú szakembereket arra, hogy friss szemmel, teoretikus alapozottsággal és elemző hevülettel újralássák és újraértelmezzék majd Gulácsy és a többiek agyonnézett képeit? *(Megtekinthető április 25-ig.)*

BÁN ANDRÁS

Volksbank Galéria, Budapest

Családban maradt

„Ki ez a barbár zseni?" – kérdezte állítólag Picasso az 1937-es párizsi világkiállításon Aba Novák Vilmos gigászi pannója (Francia–magyar kapcsolatok) láttán. Ahogyan ma mondani szokás, azóta sem cáfolni, sem megerősíteni nem tudták, hogy elhangzott-e ez a kérdésben foglalt állítás, és amint 1937-től távolodunk, egyre kevesebb az esély az igazság kiderítésére. A legendát azonban őrzi a család – akárcsak a pannóhoz temperával készített terveket, amelyeket a közönség a mostani kiállításon csaknem 100 más Aba Novák-mű mellett láthat. A hagyaték része az a háború sújtotta nagydíj is, amelyet a művész a pannókért kapott Párizsban, ezt azonban – az örökös eredeti szándéka ellenére – végül mégsem mutatták be. (Akad viszont a kiállításon néhány darab a néprajzi gyűjteményből.)

A tárlattal a mester születésének 110. évfordulóját ünnepeljük, a temperákat, rézkarcokat, tusrajzokat, tanulmányokat és freskóterveket a festő unokája bocsátotta kiállításra. Ennyi maradt, a többi elpusztult a front által elért Ferenc-hegyi házban vagy ellopták a közelmúltban elhunyt Aba Novák Judittól – és azóta sem bukkantak a nyomára. Egy 1922-es önarckép viszont feltekerve, nagyon rossz állapotban került elő egy életképpel együtt, utóbbit a család a Magyar Nemzeti Galériának ajándékozta annak fejében, hogy az önarcképet is restaurálják. Ez most a tárlaton látható kevés vásznak egyike.

Az utolsó, viszonylag teljes Aba Novák-kiállítást az MNG rendezte 1962-ben. A monográfus Supka Magdolna szívós munkájának köszönhetően a művész halálának 20. évfordulójára tervezett bemutató csak egy

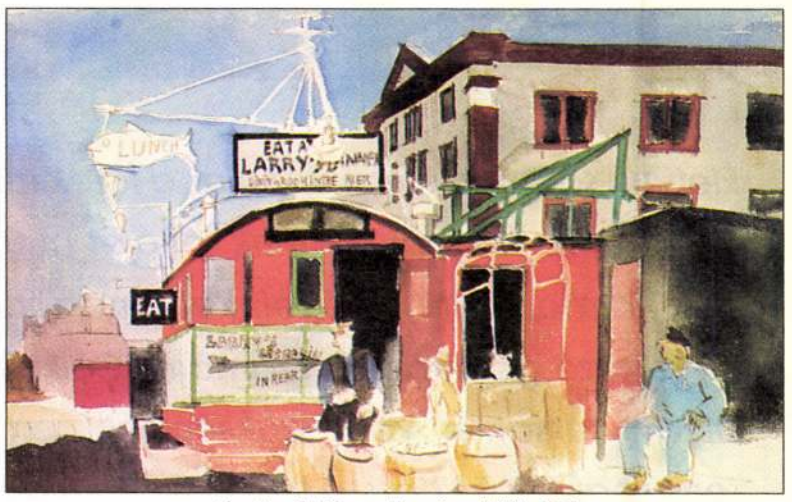

Aba Novák Vilmos: Amerika – büfé, 1935
akvarell, papír, 240x390 mm

évet késett. Később az esztergomi Keresztény Múzeumban állították ki a festő szakrális témájú műveit.

A mostani anyag egyharmadát, főként a grafikai munkákat a közönség még nem láthatta. A kiállítás Aba Novák rejtett arcát mutatja, hiszen a monumentális művek előtanulmányai, a torzóban maradt aktok és anatómiai ábrázolásкísérletek a művészi tevékenység nem a nyilvánosságnak szánt állomásait tárják elénk. A befejezett, hagyományos értelemben véve teljes alkotások mellett ezek a vázlatok, tanulmányok úgy működnek, mint a werkfilmek: arra ösztönzik a nézőt, hogy összevesse az eredetit és a végeredményt.

A galéria kisebb helyiségei alkalmasak a rézkarcok, tusrajzok és kompozíciós vázlatok bemutatására, a nagyobb munkák pedig az előtérbe kerültek. Ezzel a helykihasználással a művek befogadhatóságának legvégső pontját érték el a rendezők. Ahogy Heller Ágnes a megnyitón utalt rá, ez a tárlat több, mint egy galériabeli kiállítás, mennyiségét és teljességét tekintve múzeumi léptékű. Viszont ha az örökös üres múzeumi termekre vár, az évfordulós kiállítás ezúttal is csúszik egy-két évet.

Az unoka, Kováts Kristóf nem látja értelmét Aba Novák Múzeum létrehozásának: azt szeretné, ha a művek továbbra is a család tulajdonában maradnának, a hazai és külföldi köz- és magángyűjteményekben látható alkotások szerinte kiadják a teljes életmű keresztmetszetét.

Az évfordulón, március 15-én avatták fel a művész egykori, Zsolt utcai házánál Paulikovics Iván készítette szobrát, melynek létrejöttét a család, a Budavári Önkormányzat és a Szegedi Aba Novák Közalapítvány támogatta. *(Megtekinthető május 2-ig.)*

GRÉCZI EMŐKE

Ezüstmókus-díjak, 2003

A MUOSZ Műgyűjtő Szakosztálya negyedik alkalommal ítélte oda a műkereskedelemben az év folyamán kiemelkedő teljesítményt nyújtók számára alapított Ezüstmókus-díjat. Kieselbach Tamás másodszor – ezúttal Modern című könyvéért – részesült elismerésben. Nagyházi Csaba tízéves munkásságáért és 100. árverésének emlékére, Galambos Sándor és Tausz Ádám, a Partner's Studio tulajdonosai a X. Antik Enteriőr megszervezéséért kapták a díjat.

Műtárgycsempészfogás a határon

Ukrán–magyar rendőri munka eredményeként a magyar határőrök március elején őrizetbe vették Hegyeshalomnál Vitalij Kulakovot. Poggyászában antik műtárgyakat, aranyérmeket és ikonokat találtak. Ezzel egy időben Ukrajnában a csempész lakásaiban is házkutatást tartottak, ahonnan értékes régiségek kerültek elő. A magyarországi fogás darabjaiból kiállítást rendeznek.

Debreceni Kortárs Art Expo

Hatodszor rendezi meg kortárs művészeti képzőművészeti vásárát a Kölcsey Ferenc Közművelődési Intézet a debreceni Bartók-teremben. Április 21-től 24-ig a látogatók több mint 200 művész alkotásait, művészcsoportok munkáit láthatják és tanúi lehetnek a művészeti folyóiratok bemutatkozásának.

Kibővült a virtuális műtár

Korszerűsített és kibővített formában látogatható az interneten a Képzőművészet Magyarországon című honlap: 431 művész 5167 alkotásának reprodukcióját nézegethetik az érdeklődők, s angolul is olvashatnak a látottakról.

A „visegrádi országok" Svájcban

A Pro Helvetia svájci kulturális alapítvány Svájcban április 22-től féléves rendezvénysorozattal nyújt bepillantást a „visegrádi országok" – Magyarország, Csehország, Szlovákia és Lengyelország – kulturális életébe. A „CENTRELYUROPDRIIMS" műsorán (névadója Esterházy Péter) konferenciák, film- és színházi bemutatók és kiállítások szerepelnek. Bernben április 24. és május 30. között látható a Félelem a befolyásoktól című kiállítás, melyen hét fiatal művész – köztük a magyar Schneemeier Andrea – mutatkozik be.

A STRABAG Festészeti Pályázat díjai

A nyolcadszor lebonyolított pályázat fődíját – a Hegyi Lóránd, Kovalovszky Márta, Néray Katalin és Pinczehelyi Sándor alkotta zsűri egyhangú döntése alapján – Kovács Lola (1970) nyerte. Alkotói támogatásban részesült Chilf Mária (1966), Juhász Dóra (1974), Kapitány András (1964) és Szász Sándor (1976). A díjazottak közül hárman – Kovács, Chilf és Juhász – az A.P.A.! Galéria és Műteremházhoz kötődnek, utóbbi kettő jelenleg is ott alkot.

Tizenöt éves a Veszprémi Művész Céh

Az eltérő irányzatok, stílusok „békés egymás mellett élését" valló társulást festők, szobrászok, iparművészek, fotóművészek, restaurátorok alkotják mint rendes és írók, építészek, zenészek, művészetbarátok mint tiszteletbeli és pártoló tagok. A céh egymást kétévente váltó mesterekkel az élén hazai és külföldi kiállításokat, művésztelepeket szervez, kiadványokat szerkeszt. A Laczkó Dezső Múzeumban rendezett jubileumi tárlat június 15-ig látogatható.

Budapest Art Expo Friss III.

Május 9-ig várják a szervezők a szentendrei MűvészetMalomban 2004. július 17. és augusztus 8. között sorra kerülő rendezvényükre minden 35 évnél fiatalabb képzőművész jelentkezését. Cím: 1241 Budapest, Pf.: 130.

Közlemény

Az Első Magyar Látványtár Alapítvány tájékoztatja támogatóit, hogy a 2001. évi jövedelemadójukból 2002 végén számára átutalt 1% összegét, 139 505 forintot a Műcsarnokban rendezett Altorjai Sándor-életműtárlat kiadványa, a festő oeuvre-jét elemző tanulmánykötet előkészítő munkálataira fordította.

Hibaigazítás

A márciusi számunkban olvasható Avantgárd tanúhegy című írás nem Román György festőművészről, hanem a 90 éves Román József művészeti íróról, a tiszteletére rendezett kiállításról szól. Az érintettek elnézését kérjük.

A Körmendi Galéria és a Galéria Lénia meghívja Önt és barátait

2004.április 14-én, szerdán 18 órára

Túry Mária
Munkácsy-díjas festőművész

könyvbemutatóval egybekötött kiállítására
(V. ker. Falk Miksa u. 5.)

A kiállítást megnyitja:
Szeifert Judit
művészettörténész.

A könyvet bemutatja:
Csák Ferenc
művészettörténész.

1055 Budapest, Falk Miksa utca 5–7.

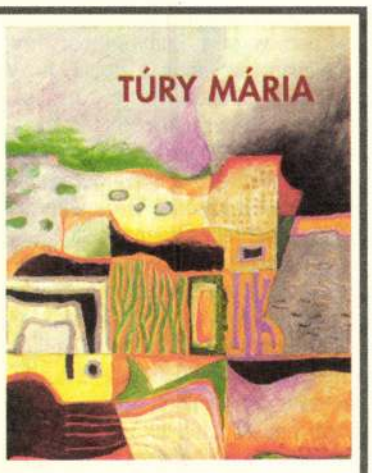

KÖRMENDI GALÉRIA BUDAPEST

GALÉRIA LÉNIA

A kiállítás 2004. május 1-jéig, hétfő kivételével naponta 10–18 óráig tekinthető meg.

KÉPZŐMŰVÉSZET

Szij Béla: Gulácsy Lajos

Csak az tudja igazán, hogy milyen végtelenül nehéz kedves képeiről szigorú tárgyi hűséggel, a belső jelentésrétegeket kibontva, egyben az érzékletes megjelenítés igényével írni, aki maga is megpróbálta. Még akkor is nehéz a szavakkal való képi ábrázolás, a mű atmoszférájának, hangulatának érzékeltetése, ha „szabályos" művészről van szó. Szabályos abban az értelemben, hogy az illető mester többé-kevésbé a kor közmegegyezés által szentesített kifejezési formáival, fogalomkészletével fejezte ki belső világát, teremtette meg életművét. Mennyivel nehezebb ez, ha olyan bonyolult, a belső logika útjait összekuszáló művészegyéniség megközelítése a feladat, akinek szokatlan, alig megfejthető képzettársításait a tragikus végső felbomlás felől szokták magyarázni.

Szij Béla példamutatóan gondos monográfiája *Gulácsy Lajos*ról az átlagosnál igencsak problematikusabb, nehezebb művészettörténeti feladat megoldására vállalkozott; egy olyan festői életmű rekonstruálására, amelynek jelentős része elveszett, a művek többsége magángyűjteményekben található és amelyről az egyik legkomolyabb szaktekintély, *Genthon István* így írt 1961-ben a képhamisítással kapcsolatban: „Gulácsy életművét szinte nem is látni a reá tapadt, mindent elborító álképek szemétdombjától." Szij Béla hosszú, türelmes munkával összegyűjtötte és szigorúan átrostálta a Gulácsynak attribuált gazdag képanyagot és kiszűrte a nem eredeti műveket. Ritka tapintattal finoman mellőzi könyvéből e képeket és nem szentel teret a cáfolatnak, hiszen a monográfia érzékletes képelemzéseinek sorából a festő művészi karakterének jellemző sajátosságai plasztikusan bontakoznak ki. Így a műélvező, aki esetleg egy olyan, régebben a festő fontos művei közé sorolt képet keres, melyet időközben kizártak az életműből, a könyv olvasása után maga is észreveszi azokat a finom eltéréseket, melyek megkülönböztetik a hiteles művektől. (Az életmű lényegi hányadát 36 színes és 117 feketefehér fotó reprodukálja.)

A bevezetőben a szerző egyrészt megvilágítja az olvasó előtt mindazokat a módszertani, értelmezési és értékelési problémákat, mellyel a kutatásnak szembesülnie kellett. Egyszersmind a festő művészi egyéniségének lényegi vonásait is megjeleníti, előlegezi azokat az izgalmas művészi-intellektuális megállapításokat, amelyekhez az életmű analízise során eljutott.

Milyen hát az a művészportré, ami a monográfiából kibontakozik, és mennyiben új a korábbi feldolgozásokhoz képest? Elsőnek a könyv szerkezetét, bámulatosan gazdag tudományos apparátusát kell elismeréssel illetnünk. A kronologikusan feldolgozott életművet a jelentősebb kiállítások rövid ismertetése mellett Gulácsy írásainak összegyűjtött közreadása kíséri, és *Függelék*ként egy biztos kezű válogatás a legfontosabb kortárs reflexiókból (Kosztolányi, Juhász Gyula, Füst Milán). A könyv irodalomjegyzéke a teljesség igényével sorolja fel kronologikus rendben a festőt említő írásokat. Mindez növeli a könyv tudományos értékét, használhatóságát.

A szerző a „sok és alig végigkutatható ihletés" nyomába ered, hogy rekonstruálhassa azokat a lélektani helyzeteket, motivációkat, élményeket, amelyek során Gulácsy különös lírai életműve megszületett. Szij Béla azt a feladatot tűzte ki céljául, hogy végre kiszabadíthassa a festőt a „senkihez és semmihez sem hasonlíthatóság" bűvköréből, ami e „különös különc" művészetének valódi értékeit sem hagyta érvényesülni. Meg kellett találnia az őt megillető művészettörténeti helyet, a rejtett formai-tartalmi kapcsolatokat és a szélesebb körű művészi-szellemi rokonságot. „...Gulácsyt szintén behelyezhetjük a századfordulótól az első világháború végéig terjedő nagy, progresszív átalakulás folyamatába, s ott is az elsők sorába. Amit a megújuló életérzés tükrözésének szempontjából elért, az nem kisebb jelentőségű, mint az avantgarde jegyében alkotó vagy más, ugyancsak haladó szellemű művésztársaknak az eredménye. Ugyanakkor nagy életművének egésze az avantgarde előtti, posztimpresszionista fejezethez tartozik." A könyv ebből az alapállásból indul ki, követi végig a látványos eseményekben igazán nem gazdag életutat, melynek főbb állomásait az itáliai tanulmányutak, illetve a kiállítások jelentették. A szerző felhasználja a legapróbb adatokat, utalásokat is. Lényegtelennek tűnő momentumokból kiindulva hallatlan erudícióval, szinte belülről rajzolja meg a festő „lélektörténetét", és mindig arra a képre összpontosítja az elemzést, amely a pillanatnyi élmény ihletéséből megszületett. „Életművét a jelenből való elvágyódás, a múltba vagy a jövőbe kívánkozás romantikus nosztalgiája határozta meg legjobban. Sokszínű változatot mutatva él munkásságában a múlt, a *»történetiség«* vonzása, eleinte határozottabb hangon, megnevezhetőbb élményekre támaszkodva, később, ...*»hangulati elemmé«* alakítva" — írja Szij Béla.

Gulácsy Lajos Hamlet maszkjában

Igen nehezen ragadható meg szavakban az a sajátos hangulati újraköltés, melyben a képek történelmi ihletése „tárgytalanná" válik, és a személyes átélés elevensége a festményből az emberi lét alapvető élményeinek csodálatos költészetét sugározza. A csak sejtetett vágyak, titkos értelmű pillantások, gesztusok „megfejtése" tehát csak akkor sikeres, ha az interpretáció a megszokottnál is nagyobb asszociációs kinccsel sáfárkodhat, s ihletett beleérző szemlélettel varázsolja a kép köré a lehetséges képzettársítások sugallatos élménykörét. A leheletnyi finomságú formai megoldások felfedezése — ami alapos stílustörténeti ismeretanyagot feltételez — és a kor irodalmában, kultúrtörténeti élményvilágában való jártasság — aminek segítségével az eredeti ihlető témát megtalálhatjuk a fantáziacím ellenére — mindezek feltételei a szerencsés képelemzésnek. A legnehezebb azonban az, hogy a hivatásos „képmagyarázó", a művészettörténész, ellen tudjon állni saját csapongó fantáziájának, a merész képzettársítások csábító vonzásának, amikor Gulácsy Na-Conxypanjából az elemzés során saját álom- és mesevilága válhat. Bármilyen mesterien ír is a szerző, a tudományos, hiteles interpretáció érdekében háttérben kell maradnia. Szij Béla költői képelemzései ragyogó arányérzékről tanúskodnak, objektív tud maradni, mivel az élmény teljes megjelenítését az utalások, tények, adatok sokasága veszi körül. Néhol talán az olvasó aggályosnak érezheti a sok nyitva hagyott feltételezést és a feltételes megfogalmazást, ezt azonban éppen a szigorúan tudományos fegyelem követeli meg a szerzőtől. Annál hitelesebben ragyoghatnak lírai, már-már vallomásos hangú eszmefuttatásai, a nőábrázolásokról vagy a festő tájélményéről, az álom, az álmodozás és a hervadás témaköréről, mivel sohasem merészkedik túl a bizonyított tényeken.

Nemcsak a festő portréját, hanem a kor, a századforduló érzésvilágának hangulatát is gazdagítja az a sok versidézet, mely az akkori atmoszférában bizonyára gyakran hangzott el. Ezeket a szerző a képhangulatok analógiáiként idézi fel. Így bontakozik ki a könyvből egy változásaiban is ugyanazokat a sajátos emberi létproblémákat faggató, igen érzékeny, bonyolult és „hitelesen különös" művészi alkat és életmű, melyben a korábbi értelmezéseknél nagyobb súlyt kap a groteszk és a bizarr iránti szeretet hangsúlyozása s a játékosság. Az Összegzésben Szíj felvonultatja mindazokat — Rilke, Krúdy, Burne-Jones, a preraffaeliták —, akiket a századvég és századforduló művészei közül Gulácsy Lajos „rokonának" tarthat. Bár csak közvetett párhuzamokat talál — meglepően friss és sok párhuzamot. Mintegy kiegészítésként elénk tárja azt az életérzést, amelynek szerinte Magyarországon Gulácsy volt a legautentikusabb megfogalmazója: Jellemzőbb „...közös vonás Gulácsy és a közvetett párhuzamként említettek legtöbbje között a lelki érzékenység, a képzeletgazdagság, a szorongásos állapotok kifejezésének művészi ereje, a szabad lírai szárnyalás, a harmonikusabb és esztétikusabb élet utáni vágy és különösen az a talajvesztettség, amelybe őket — egyéb emberi érzékenységük és fokozott igazságérzetük sodrával — a társadalmi állapotok ellentmondásai juttatták."

„Reminiszcenciák, dalok, káprázatok, emlékek, vibrációk" — írta Gulácsy saját művészetéről. Szíj Béla érdeme, hogy bepillanthatunk e képi káprázatok rejtelmeibe, ahol a festő valósággá próbálta élni az álmot. *(Corvina)*

SÁRMÁNY ILONA

FILM

Utolsó előtti ítélet

Grunwalsky Ferenc új filmje látlelet egy korosztályról, a harmincasokról. De nem életük külső összetevőiről szól — az életérzésükről.

Formája: álom. Hangsúlyozottan álom, amelyben egyértelmű jel irányít el minket: amíg a főszereplő álmodja magát, szakállas, ébren pedig borotvált. Nem véletlen műve, s nem önkényes fogás, hogy a cselekményt az álomba helyezték az alkotók. A történet, a dramaturgia s a mese elvonatkoztatási pontjai miatt igen fontos. Alapvető, triviális pszichológiai elvvel magyarázható az álomtörténet használata: amit az élet rohanása, jótékony, kendőző, ön- és egymást védő szokásai, mechanizmusai elkennek, elfojtanak, az álomban robban, kibomlik. Ezen alapszik a film. Az utolsó (az éber) jelenetek bejáratott mondatai, mozdulatai, az összeszokott, fáradt és alig látható „csendes pokol" hangulatából érthető, miért robban ki mindez, s válik hangos szavakban, veszekedésekben, brutalitásban megnyilvánuló „látható pokollá". Az álmodott történet teljesen lemetszheti a párost a világról — egyértelműsít, koncentrál, csak egy dologgal foglalkozik: velük. (A külvilág igazából csak a rendőrökkel, a nyomozással

KRITIKA
1980/7

És nehéz volna nem vitatkozni — akár csak Muszorgszkij, Bartók, Kodály és Sztravinszkij életművére hivatkozva is — Carpentier másik állításával: „a folklorizmus lefékezte az orosz zene formai, gondolati fejlődését"... „azok a nagy zeneművek, melyek különböző korokban megváltoztatták a zene arculatát, csak keveset vagy semmit sem köszönhettek a folklórnak". És aligha lehet a marxista igényű újabb történeti kutatások fényében elfogadni Sarmiento egyértelmű felmagasztosítását és vele szemben Francia vagy Rosas feltétlen megbélyegzését.

De minek is sorolni az ellenvetéseket. Hiszen világos, hogy — bár a könyvet olvasva folyvást szégyenkezünk műveletlenségünk miatt és folyvást tanulunk Carpentiernek az Európa-központúság torzításaitól mentes szemléletéből és lenyűgöző tudásanyagából — elsősorban mégsem az itt tárgyalt problémákat ismerjük meg objektív teljességükben, hanem inkább a XX. századi világirodalom egyik legnagyobb és legtöbbet elmélkedő alkotójának szubjektív nézeteit. S ez így is van rendjén, mivel bizonyára Carpentier neve, nem pedig a címben megjelölt téma vonzza — ha vonzza — az érdeklődő olvasót. Mert a szomorú igazság az, hogy a zseniális kubai írónak regényei sem éllovasok népszerűségi listáinkon, így tanulmánykötete várhatólag még kevésbé lesz tömegsiker. Ezért is szép, valóban önzetlen vállalkozás a kiadó részéről a könyv megjelentetése, méltó tiszteletadás az azóta elhunyt szerző előtt. Azt sajnálhatjuk csupán, hogy a válogatásból kimaradt „Az oszlopok városa" című, Havannát bemutató írás, amely szerepel a tanulmánykötet 1966-os kubai kiadásában s amely az irodalomesztéta és zenetudós Carpentier mellett az építészt is megismertetné az olvasóval.

Carpentier monumentális építkezésű körmondatait és a beléjük zsúfolt utalások tömegét szépen és helyesen lefordítani szinte megoldhatatlan feladat. A legnagyobb elismerés illeti *Dés Mihályt* magyaros, jól érthető szövegéért. Érdemeit nem csökkenti az a néhány tévedés sem, amely bizonyos zenei szakismeretek hiányából adódik („tradición escarlatiana" = Scarlatti stílusát követő, „scarlattis", nem pedig »skarlát« hagyomány; J. S. Bach — elődeihez hasonlóan — nem énekesként, hanem egyházi szerzőként »cantor« vált híressé), mint ahogy a kötet megjelenése fölötti örömünket is aligha tudja megrontani az egyébként bosszantóan sok sajtóhiba. *(Gondolat)*

BIKFALVY PÉTER

Tamás Aladár: Álmok Indiában; Parázsló alkony

Egy memoár s egy verskötet. Egyik sem szokványos, nemigen szorítható merev sablonokba. A visszaemlékezések — egy diplomatapályára kényszerült író és irodalompolitikus tanulóéveit örökítik meg. A verskötet — egy több mint negyven éve elhallgatott költő sajátos, az „utókorral" perlekedő őszikéit adja.

Tamás Aladár 1956 októberétől 1959 végéig működött hazánk nagyköveteként Indiában. Amikor a szerző összegezi e három év benyomásait és élményeit, nem az útleírások számát kívánja szaporítani. Tisztán látja, illetve látta egykor, hogy a rendelkezésére álló idő kevés ahhoz, hogy az ország népét, életét, politikáját a maga igazi mélységében megismerhesse. Hiszen menet közben kellett elsajátítania a diplomáciai munka játékszabályait, s közben még nyelvi-kifejezésbeli nehézségeit is le kellett győznie.

Könyve, amely elsősorban egyéni élményeinek összegezését nyújtja, így is érdekes olvasmány. Lapjain megelevenednek az indiai és a nemzetközi élet vezető politikusai: Dzsaharlal Nehru, India miniszterelnöke, Krishna Menon, India ENSZ-beli képviselője, Adzsoj Gosh, az Indiai Kommunista Párt elnöke, Csou-En-laj, Kína külügyminisztere, Bandanareike, Ceylon miniszterelnöke, Dag Hammarskjöld, az ENSZ főtitkára és még sokan mások. S nem lenne író, irodalompolitikus, ha nem ragadott volna meg kinntartózkodása alatt minden alkalmat, hogy kapcsolatot keressen — tanácskozásokon, magánbeszélgetésekben — India íróival, köztük a magyarra is lefordított Mulk Radzs Amanddal s mindazokkal a külföldiekkel, akik ez idő tájt megfordultak Indiában, az olasz Carlo Levivel — s a kolozsvári Nagy Istvánnal.

Ez az „íróság" s a hajdani mozgalmi elkötelezettség segítette át Tamás Aladárt nemcsak a „pályakezdés" nehézségein, hanem azokon a megpróbáltatásokon is, amelyek a magyarországi ellenforradalom indiai visszhangjával voltak kapcsolatosak. A visszaemlékező sokat tett az ország vezető politikusainak helyes tájékoztatása terén. S előadások és viták egész sorát vállalta a legkülönbözőbb városokban, hogy vissza tudja utasítani a nyugati propagandagépezet hazánkra szórt rágalmait. (Elérte például, hogy Bombayben ne nevezzenek el utcát Nagy Imréről, hogy az ellenséges hírverés ellenére az indiai kormány megrendelje Magyarországtól a szrinigári erőművek megépítését, hogy Csu En Laj Budapestre látogasson stb.)

Az előttünk fekvő visszaemlékezések jól tükrözik a nem hivatásos diplomatának azt a munkastílusát, amely erősen érzelmi-erkölcsi színezetű, s indítékaiban, motívumaiban ott munkál a nemes értelemben vett hazaszeretet és a szocialista humánum.

Mint minden visszaemlékezés, az *Álmok Indiában* is akarva-akaratlanul szubjektív. Ez az írói szubjektivitás mindaddig hasznára van a műnek, amíg annak szemléletében jut kifejezésre. Amint azonban mechanikus személyhezkötöttséget jelent, fennáll annak a veszélye, hogy a kötet szövegébe kevéssé jelentős események is belekerülnek. Ez történt helyenként Tamás Aladár könyvében is. Kellő szelekció híján a kötetben számos olyan részlet található — főleg amelyek a gyarmati uralom alól felszabadult Indiával való ismerkedést elevenítik fel —, amelyek túlírtak, érdektelenek, nemegyszer naivak is, s csupán azért kaptak helyet, mert a szerzővel „megtörténtek". Kevesebb több lett volna.

Írói minőségében Tamás Aladárt elsősorban prózaíróként ismerhettük meg. Kisebb kötetek után a *Szétszórt parazsak* (1967), a *Fényben és sötétben* (1968), a *Nyugtalan árnyak* (1969) és a *Szikrák az éjszakában* (1973) című önéletrajzi regényeiben s az ezeket összegező *Akkoriban szüntelen fújt a szél*-ben (1977) vallott ifjúságáról, útjáról a kommunista párthoz és a világ legkülönbözőbb országaiban végzett mozgalmi munkájáról. (Az általa szerkesztett *100*% folyóiratról, amely 1927 és 1930 között a KMP hazai orgánuma volt, tanulmányt és dokumentumkötetet tett közzé.) Arról legfeljebb az irodalomtörténeti kézikönyvek és néhány kortárs tudott, hogy Tamás Aladár valaha költőként indult. Azoknak a nemes eszméknek és érzéseknek, amelyek arra késztették, hogy tevékenyen is részt vállaljon a szocializmus megvalósítását célzó önfeláldozó harcból, még kora ifjúságában adott hangot a *Boldog hiradás* (1923) és *A partok elindulnak* (1925) című verseskötetében.

Legújabb könyvében, a *Parázsló alkony*ban megújult erővel tör fel az egyéniségét meghatározó (s jó ideig talán el is fojtott) líraiság, és sajátos számvetésre készteti azzal az úttal, amelyet a *Boldog hiradás* óta megtett. Ő is — de népe és országa is.

Különös, vívódásokkal teli, XX. századi őszikék! Kiváltójuk nem az öregkor bölcs belenyugvása, mint egykor Arany Jánosnál, hanem a költőre hirtelen rászakadó magány, az egyéni lét tragikus beszűkülése, amiben a feleség elvesztése legfeljebb csak a külső indítékok között említhető.

Talán ott kezdenénk, hogy öregnek lenni más ma, mint száz évvel ezelőtt. Az öregkor biológiai állapota ugyan ma is az, mint valaha, de a gyorsuló idő alapvetően megváltoztatta annak társadalmi rezonanciáját. Elvesztve a fizikai rugalmasságot, az ember egyre világosabban érzékeli az egyéni lét korlátait, mulandóságát s egyben helyét és csökkenti értékét is a történelem, az élet folyton megújuló folyamatában. Az azonban, hogy valaki úgy érezze: „kihullott az emberi sors megszokott rekeszeiből" — már nemcsak biológiai állapot következménye *(Lemaradásra ítélem magam)*. Ennek az elszigetelődésnek a hangulatát többféle ok is kiválthatja: az is, ha a költő úgy látja — nem ismeri már az élet új útjait *(Fiatalok)*, de az is, ha azt tapasztalja — magára maradt, elfelejtették *(Falevél búcsúja)*, vagy éppen már nevét sem jegyzik *(Nevemet nem jegyzik)*.

Tamás Aladár őszikéinek alapélménye ebből a megkeseredett életérzésből táplálkozik. Az öregkor lelki-biológiai állapotában természetszerűen felerősödik az emlékezés. Előtte is elvonulnak a gyermek- és ifjúkor képei *(Ifjúság állata, Emlékezésem városa)*, a lelkes lobogás évei, az önfeláldozás, a harcok emlékei — de ezek felidézése keserűséggel vegyül. Úgy érzi, hogy a jelen, amelyért ő és társai ifjúságukat, álmaikat és számosan életüket is áldozták — csak részben felel meg egykori eszméiknek. Szabad és anyagilag gyarapszik az ország, *Tisztul a világ*. Ám új életünkben felütötte fejét a birtoklás és a történetés; a „hétköznapok bősége" elnyomja „a szellem szépségét és szüntelen forradalmi megújulását" *(Egyetlen mosoly)*. Sunyi költők és ügyeskedők, csak a mában élve, árulják az egykori álmokat *(Hallgatás a villámokról)*. S a kor „dús fiai összenevetnek találkozáskor viharra, fellegre, múltra, jövőre nincs gond..." *(Az ész jutalma)*.

Ki a hibás? A kötet az egykori társak meg nem értett lelkének haragos felidézésével kezdődik, akiknek életéből „rossz filmet csinálnak", testük gyorsan elkészülő mauzóleumokba kerül, s a házfalakon ugyan „kőtábla / aranybetűs mondat" hirdeti tetteiket — de szép akarásaik emléke mégis eloszlott, nem él igazi hatóerőként jelenünkben *(Tűnt társak hangja szól)*. A záróversként közölt *Ajánlás* mégis az ifjúsághoz szól, neki ajánlja nemzedéke eszméit, elkötelezettségét, mint amely képes azok továbbvitelére, s a kezébe került hatalom terhével okosan sáfárkodik.

Ez a jövőbe tekintő optimizmus adja az öregkor keserű befelé fordulásának természetes feloldását. S tegyük hozzá — talán nem is alaptalanul. *(Szépirodalmi; Kossúth)*

BOTKA FERENC

MEGJEGYZÉS

A marxizmus és a vallás, a marxisták és a vallásos világnézetűek viszonya számos, különféle problémát vet fel. Szerkesztőségünk e téren is pártunk szövetségi politikáját képviseli: meggyőződésünk, hogy a vallásos világnézetet vallók szövetségesei lehetnek társadalmunk haladó erőinek. Ez természetszerűen nem jelenti azt, hogy fölöslegesnek vagy akár csak kevésbé hangsúlyosnak tartanánk az ideológiai harcot.

A marxisták és a vallásos világnézetűek dialógusa a nézeteknek nem egybemosását, hanem konfrontálását, szembesítését jelenti, ami lehetővé teszi egymás álláspontjának pontosabb megismerését. Az ideológiai vitához ismernünk kell a vallásos világnézet érzelmi indítékait, szubjektív hátterét is. Éppen ezért szóltunk elismerően júniusi számunkban *A dialógus sodrában* című könyvről, mely a Magvető Kiadónál jelent meg, s mely Hegyi Bélának eredetileg a Vigiliában közzétett interjúit tartalmazza. Ez a kötet megítélésünk szerint a fentebbi értelmezés szerinti dialógust szolgálja, egyebek közt azzal, hogy őszintén megmutatja néhány neves író, művész érzelmi kötődéseit.

A szerkesztőségünkbe eljutott olvasói visszhangok szerint voltak, akik a könyvismertetésből azt olvasták ki, mintha mi Király István álláspontjával szemben fenntartást jeleztünk volna. Ezt az értelmezést, úgy véljük, lapunk egész tevékenysége cáfolja. Mégis, szükségesnek érezzük a recenzióra visszatérve leszögezni: helyesnek tartjuk, hogy a Vigiliának adott interjújával Király István példát adott arra, hogy elvszerű dialógust kell folytatni. Álláspontunk közös: ő is, mi is azt valljuk, hogy a politikai szövetségnek és az ideológiai vitának együtt kell megvalósulnia, s hogy „számos hívővel összeköt bennünket, marxistaként gondolkodókat egy értelmes, emberhez méltó társadalom megteremtésének vágya, igénye". A politikai szövetséget illetően kiindulópontunk az „aki nincs ellenünk, az velünk van" formulában sűríthető össze, vagyis — az ideologiai összeegyeztethetetlenség ellenére — a tényleges politikai szerep alapján, a tettek alapján ítélünk és a bizalomra építünk. Az ideológiai harc eszmei küzdelmet: meggyőzést, elvi vitát jelent. E vitában az érvek súlya, a változó valóság bizonyító ereje hozhat csak eredményt.

(A szerk.)

Gulácsy Lajos festőművész (1882–1932) 3) Folytatás.

Szíj Béla: Gulácsy Lajos műveinek kiállításai 1986-ban.

3. Gyárudvar, olaj, vászon, 41.5 x 57.5 cm, 1904

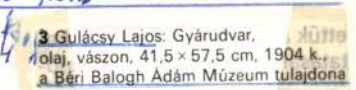

3 Gulácsy Lajos: Gyárudvar, olaj, vászon, 41,5 × 57,5 cm, 1904 k., a Béri Balogh Ádám Múzeum tulajdona

4. Temetőkert, ceruza, papír, 10 x 12 cm, 1904–1905

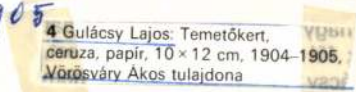

4 Gulácsy Lajos: Temetőkert, ceruza, papír, 10 × 12 cm, 1904–1905, Vörösváry Ákos tulajdona

5. Fohász, olaj, vászon, 59 x 38 cm. 1904.

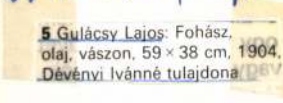

5 Gulácsy Lajos: Fohász, olaj, vászon, 59 × 38 cm, 1904, Dévényi Ivánné tulajdona

7. Ravatal, olaj, karton, 97 x 70 cm. 1912 k.

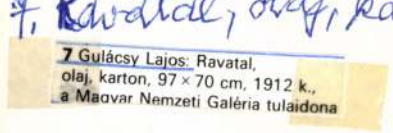

7 Gulácsy Lajos: Ravatal, olaj, karton, 97 × 70 cm, 1912 k., a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona

Művészet, 1987. március, 18–19–20–old.

Gulácsy Lajos, festőművész (1882–1932).

Ritka ajándék a sorstól száz végigélt esztendő, főképp különös szerencse, ha művésznek adatik meg e hosszú életkor. De szerencse ez az utókornak is, kortársi közelségben érezheti általan Adyt, Gulácsyt, Kernstokot és a századelő nagy nemzedéket. —

Gulácsy Lajos, — Orbán Dezső kamaszkori osztálytársa. — adta kezébe az ecsetet és buzdította arra, hogy fessen, alkosson.

Bellák Gábor: A százéves Orbán Dezső.
Magyar Hírek; 1984. aug. 18.

Gulácsy Lajos festőművész (1882 – 1932).

a századelő volt az a kor, amikor tudatosan felvetődött a problema: felzárkózni Európához, behozni a lemaradást. Ezt akarta a művészet is. Egyéni hangú művészet teremtődött, elsősorban a festészetben. Csontváry, Gulácsy, mint a szimbolizmusnak csakugyan egyetemes értékű – de csak innen sarjadhatott eredménye – hogy ezt mennyire nem csak mi, hisszük, mutatják, hogy a legújabb időben rendezett külföldi kiállításokon a magyar Nyolcaknak aktivizmusnak a művészete, vagy a magyar szecesszió, nagy visszhangot kaltott.

Szemle.

1984. II. 10. TV 2-műsor, 2200

Gulácsy

A FÉSZEK MŰVÉSZKLUB TISZTELETTEL MEGHÍVJA

GULÁCSY LAJOS (1882-1932)

SZÜLETÉSÉNEK SZÁZADIK ÉVFORDULÓJÁN RENDEZETT
KIÁLLÍTÁSÁRA.
MEGNYITJA SZABADI JUDIT MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ
1982. OKTÓBER 5-ÉN, KEDDEN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR.

A KIÁLLÍTÁS ANYAGA VÁLOGATÁS
VÖRÖSVÁRY ÁKOS GYŰJTEMÉNYÉBŐL.

MEGTEKINTHETŐ OKTÓBER 5-TŐL 24-IG.
SZOMBAT ÉS VASÁRNAP KIVÉTELÉVEL,
14 ÉS 20 ÓRA KÖZÖTT.

Gulácsy Lajos festő

lásd: Komor Marcellról
(Szecesszió a Bánkától Belgrádig)

Népszabadság, 1988. júl. 23.

Gulácsy Lajos

Füst Milán vélemény Gulácsyról, emlitve 1909-ben róla ít ábhét

Elek Artúr - Fülep Lajos - Füst Milán levelezése. - Kortárs, 1987, 10. sz.

93-120. l.

95. l.

Gulácsy Lajos: Nekonkipán

(Pécsi Modern Magyar Képtár)

700 Jelenkor, 1986 július - augusztus

óki módszert akarta követni – mint példázza a számomra egyik legmeggyőző sorozata, a „Képszonettek". Vállalta a magyar festők sorsát és feladatát. Egyik korai írásából idézem: „Ez a föld gazdag végtelenül, és nem kell szégyenkeznie fiai miatt. Csontváry, Derkovits, Gulácsy, Egry, Barcsay és a többiek idebenn festették és festik képeiket." Mint ahogy tette ő is, a nagy magyar festők sorát folytatva – pörlekedve ugyan néha a magyar valósággal, lázadozva ellene, de mindvégig vállalva, sosem megtagadva, mégha az gyakran kegyetlen is volt hozzá. Mert ne feledjük, csak élete utolsó másfél évtizedében kapta meg a neki már régóta járó elismerést.

Persze a magyar kultúra mindvégig együtt élt benne és művészetében az egyetemessel. Milyen egyértelműen fogalmazta meg Párizsból hazatérte után: „... most itthon vagyok és elgondolkozom, hogy miről is kell tanúskodjak? Párizsi éveim alatt megőriztem magyarságomat, és most meg kell őriznem azt, amit Európa bízott rám, az igazság és szabadság áramainak érintésétől keletkező új Formát."

„Az igazság és szabadság áramai" – ezek hatották át művészetét, ezért fontosabb életműve számunkra, mint pusztán kiváló művek sora.

Tudjuk, talán a legtöbb, amit egy művészember életútja végén elmondhat magáról: „A harcomat megharcoltam!". Bálint Endre, Bandi Barátunk, Te jogosan mondhattad el és most, mikor búcsúzom Tőled a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége nevében, művészettörténészként egyúttal át is veszem életművedet a művészettörténet megőrzésére. És Te immár elindulhatsz halott Mestered, Vajda Lajos után, mint ahogy megható versedben írtad volt:

Szólítsz és jövök utánad
Hiszek majd szavaidnak
Követlek utadon
S pihenünk esteledvén

Elfelejted bűnöm
Te jó keresztény
Könnyű bornál könnyebb
Borokat iszunk majd

Pogányokról nem szólunk
Szigorút sem szitkot
A szegény árulókra
Nem szórunk

GULÁCSY Lajos

MIKÓ Krisztina: Magyar néző és nagyvilág : Cs.Szabó László: Őrzők. Uj Irás, 1987.1. sz. 12^{0}.p. [Recenzió]

Turner és Constable, Blake és Coleridge „szent őrülete" viszont egész Európa tekintetét be nem vallottan is a szigetországra irányította. A földművesből „kálvinista Boccaccióvá", majd skót bárddá lett, s e szerepében egyszemélyes nemzeti lírát teremtő Robert Bursnre (*A nem is olyan póri költő*, 1959) éppúgy, mint az Itáliába meghalni induló Keatsre (*A csalogány*, 1962). S Cs. Szabó László megnyerő érvrendszerrel alátámasztott véleménye szerint az angol romantikus festészet tovább élő hatása nélkül alig képzelhető el preraffaelitizmus és Art Nouveau, Szecesszió és Jugendstil, sőt Gulácsy Lajos és a Gödöllői Művésztelep sem.

Részben főpapi, főúri tám
erővel meginduló szerzetesi
piaristák, ciszterek, karmel
körre terjesztik ki tevékeny
kat emelnek vagy a régieket
Győr, Pápa, Zirc stb./.Gyakr
tervezőket és dekorátorokat
Vépi Máté, Athanasius Witwer
szerzetesi épitkezés mestere
rült egyértelmüen meghatároz
templom stb./.

A hatalmas keresletnek me
nagyobb mértékben jutnak szó
idegen származású, a növekvő
telepszik Magyarországra. Ola
Giov.Batt.Carlone, bajorok,
szilézíaiak pl. Hölbling Jánc

Gulácsy Lajos (1882–1932).

festőművény

XX. századi állandó kiállítás. Vezeti: Király Erzsébet.

PIT Tárlatvezetés, aug. 25.

Magyar Nemzeti Galéria

1985. júl. – aug.

Gulácsy Lajos

Képviselve volt az Ernst Múzeum kiállításán (1969. IX. 22 – X. 2.), amely a nemzetközi művészettörténész-kongresszus alkalmából került megrendezésre a század első felének művelből.

Képzőművészeti Almanach 3, Corvina, 1972, 60. l.

Gulácsy Lajos

A Pécsi Janus Pannonius Múzeum
sept.-ben rendezi meg Magyar aktivitások
c. kiállítását. A bemutatás céljából
kéri a múzeum kölcsönadásra min-
azokat, kiknek tulajdonában van a
múvész 1915-1925 között készült mű-
ve.

Esti Hírlap, 1943. máj. 16.

Gulácsy Lajos
festő

Kuncz Emese triptichonja
Gulácsy festészetére emlékeztet.

Kovács Gyula: Studió '72
MŰVÉSZET, 1972.december - 31.oldal

MDK

Gulácsy Lajos

Utcarészlet, festm. repr.

Árv. Csarnok 1o4. aokc. 1942. máj.

I. tábla.

M-D-V.

GULÁCSY Lajos festő

Sassy Attila Medgyessy Ferenc
barátí körébez tartozott

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 246. sz. 8. l.
okt. 17.

Gulácsy Lajos
festő

M.D.K.

Méltatás

Hirek.
Művészet, 1961. Julius – 44 l.

MDK

Gulácsy Lajos, festö
1882-1932

Szerelmespár szökökuttal. Jel. Ovális. Olf.Vász
Falu vége. Jel. " "
Körhinta - Pastell.

v.Ernst Muzeum VI.müvészeti aukció. Kiáll. 1947.okt.
Kat. 13.1. 12-19.

Gulácsi [Lajos], M 04

Gyakran hamisítják képeit.
(A Művészet májusi számából.)

6-l

-: Ezt olvastuk

Bp. 1961. máj. 12.

NÉPSZABADSÁG

Gulácsy Lajos
festő

M.D.K.

Nevét hamisító ányokon
alkalmazzák.

Gentlhon István: Rippl Rónai és hamisítói.
Művészet, 1961. május.

Gulácsy Lajos
festő

M.D.K.

Alak tanulmány.
Öregasszonyfej
Vő i képmás

Bizaukció 1958. Budapest.

12 l.

Gulácsy Lajos

A nevető ember

Ernst-Muzeum CXXXI. /jubiláris/ kiállitása.

1932. május, 9 l.

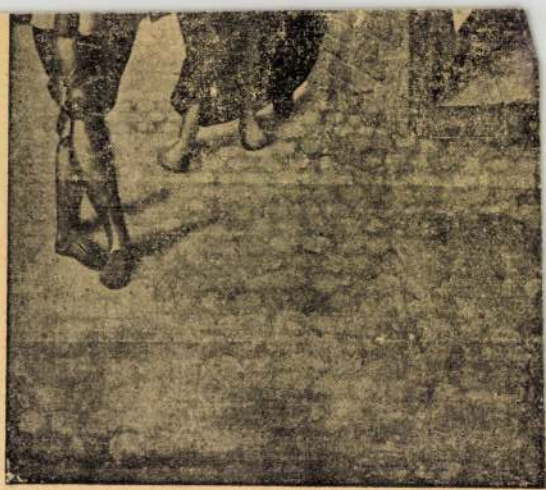

147. kép. *Német (kölni) festő 1510*

NÉMET FESTŐ, XVIII. század eleje
Parókás férfi
Ovális, vászon, olaj, 47×50 cm.

NÉMET FESTŐ, XVIII. század
Férfiarckép
Karton, pasztell, 65×51 cm.

Guláxsy Lajos /1882-1932/

Londoni magyar kiállitás. 1948.

Gulácsy Lajos
Szerelmespár

Tamás-Galéria CXVIII.kiállítása. 1941.febr.

1 l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932

Primavera, karton

Ernst Muz. 55. aukc. 1937. 15 1.

M.D.K.

Julácsy Lajos
festő

Miltatás

Bizományi árverés 1958. Budapest 8l.

Gulácsy Lajos

Dante, olaj

Műterem II, csoportkiállitás. 1935.

Gulácsy Lajos

N.Szal. II. aukc. 12 l.

Gulácsy
Figura

Alkotás Művészház. III. Modern grafika. Bp. 1925.
4 l.

Külseje:

Jellege: Későbarokk, XVIII. vz. vége

Külseje:

Története: Épült a Szerémy-Galáct ~~[illegible]~~ vzámára a XVIII. vz. második felében, később a Jaunez-Galáté

Jellege: Barokk

össze
menny
farag
manza
~~XVII~~

Isko

előr
ritm
Udva
foly
ritm
~~vége~~
Föld
Szer

vess
ben
tett
Háts

Gulácsy Lajos /1882-193?/
Kompozició, olaj

Árverési csarnok, 1939. 13 1.

szünt és a templom pusztulásnak in-

dombvidéken, a Szuhapatak széles völ-
vő halmazos település. Több utcából
patak felett. Több régi ház utcai desz-
gró ereszpárkánnyal, többnyire oldal-

indszentek/
onica Visitatio szerint a templom jó
s, 1715-ös és 1725-ös szerint három
ásából következtethető, hogy a fő-
mellékoltáron pedig gotikus szárnyas-
s valvas ex parte utraque pictas et
vetustatis monumentum .../. Ezen-
ségfülkéje is volt /"in sanctuario
x lapide, unum pro monstrantia, aliud
égfülke 1746-ban még megvolt. Kiemeli
/"Optime suis radies, lapillis elegan-
is decorata, tota tantissime inaurata,
ad fl. Rhen. prope 16o extendit"/

Gulácsy Lajos

Édeskés délután egy régi kertben

Könyves Kálmán 103. kiállítás. 2 1.

Rendbehozása, megóvása felett
ben plasztikus stukkópárkány
amely a falképekkel egykoru é
való, mig a mennyezeten ujabb

Az emelet nyugati sarokt
zatutánzata szintén ebből az
hátsó kertbe az emeletről fed
ajtók nagyrésze még eredeti é
a XVIII. század derekának for
a földszinten még az ajtók kő
áll eltávolitás előtt.

A kastély udvara a két m
léképület által (díszudvar) cour d'honneu
ságutról bevezető diszkapun
lombokkal ékesitett kővázák.
tár és müvüjtemény, amely m

Gulácsy Lajos
Esztergom, goüache
Női akt, ceruza

Szent-György-Czéh XLVI. művészeti aukciója. A Gyüjtő.
X.évf. 2.sz. 3 l.

széles, alacsony ajtó foglal h
ablakok, sugarasan elhelvezett
félkörös, kétoldalt vizszintes
lokzati falsikon két-két ablak,
Az ablakok kereteltek, a fentel
profilozott szemöldökkel.

A délnyugati homlokzat ~~ta~~
2 falpillér + ablak + p+p+a+p+p

Az északnyugati homlokzat
leti, de ~~itt~~ a kiugró középrész
ablak ~~tagolja~~.

Mindkét kiugró épületrészt
megtörő félkörivvel fedett, mak

Az épület sarkai legömbölj

Belseje: A bejáraton ~~át~~ kismére
~~hallba~~, követ, amelyből kétoldalt egy-
központi lakótérbe jutunk, amel

Gulácsy Lajos

Vizió, paszt.

A költő, paszt.

Alkotás Művészház XVI. kiállitása. 1943. aug. 1 l.

Gulácsy Lajos 1882-1932

A comoi tó, szines kréta

Női képmás, szines ceruzav.

Női tanulmányfej, ceruzar.

Árverési Közlöny, 1936.márc. 2. rendk.sz.

36 l.

Gulácsy Lajos

MDK

Nőalak, pasztell

Velencei lány, pasztell

Pécs, 1964. Modern magyar képtár

MDK

Gulácsy Lajos

Lovas harcos, o.

Női mellkép, paszt.

At 52-es honvédek kerettusája, o.

háborus veszteségeinek jegyzéke

Főv. Képtár ~~veszteségeinek~~ Bp.1952.

Villeglé, Jacques de
tő. Építészeti tanulmán
1963 óta állit ki, Pári
fajának egyik megterem
utcai falakról leszagga
tásokat keltő plakátrét
Général Galieni 1963/.

Villon, Jacques, tkp.
31. -- Párizs, 1963. ju
pályára készült, de már
ben Párizsba költözött
mint művésznevet felvé

Gulácsy Lajos

Művészet 1918

71.

Koreh Ferenc IX. 104.

Gulácsy Lajos

1904

[illegible] 14 l.

személyes, a kollektív helyett az individuális, a vándor, aki az utat járja. A régi prelogikus, személytelen társadalom embere művében az örök, statikus abszolút, mozdulatlan igazságokat fejezte ki személytelenül, (így a népművészet is). A logikus kor óta, – amit nem lehet sem letagadni, sem kikerülni – a művész a mindenkori relatív helyzetről beszél. A két megnyilvánulási forma között ez a lényegi különbség.

A hagyomány, a "folklórhatás" egyebek mellett a reneszánsztól az impresszionizmusig ívelő homocentrikus szemléletnek vetett véget, amit a zenében a dur-moll szerkezet, a képzőművészetben a néző szempontja szerint igazodó látványszerű kifejezési mód reprezentált – gondoljunk a perspektíva, anatómia, plen air, kompozíciós megoldások stb. – szerepére. Ez a változás a zenében az atonális zene, a képzőművészetben a fogalmi festészet, szobrászat kialakulásához és a jelszerű nonfiguratív kifejezési módhoz, stílushoz vezetett. A nagy megtermékenyítő mozzanat, vagy nemesítő oltás ezzel megtörtént, amit még egyszer ebből az aspektusból nem lehet megismételni. Ennek nem is lenne értelme.

A képzőművészet nagy lehetősége korunkban nem abban van, hogy a ma már végkép nem időszerű Bartók-Kodály-i példára hivatkozással – ami nagyon megkésett próbálkozás lenne – felhasználja a hagyomány, köztük a népi hagyomány külső formajegyeit és azt variálja. Ezt a munkát már elvégezték és ezen a ponton a többi művészetekkel együtt a zene is már régen túljutott, hanem abban, hogy megpróbálja feltárni a hagyomány tartalmi oldalát, mindenekelőtt a formák jelszerűségének felismerése, a formák beszédének a megértése és alkalmazása révén.

Rendkívül nehezen hozzáférhető területeken járunk. A kozmikus történések térben és időben lejátszódó folyamatai, a szubatomi tartomány jelenségei, a tudat alatti és feletti szférák kutatása terén igencsak elérkeztünk lehetőségeink végső határához, és talán éppen a formai analógiák adnak majd kulcsot a kezünkbe az új távlatok kapuinak feltárására. Olyan összefüggésekről és finomságokról van szó, amit verbálisan kifejezni alig-alig lehet. Látni kell! A formák beszéde olyan tényekről is informál, ami más eszközökkel nem megközelíthető. Éppen ezért korunk adekvát művészete a vizualitás. A többi művészet is szívesen használja ezt a nyelvet. Képet fest a zene, a költő, a színház és film is elsősorban képekben és nem dilógusokban beszél. Természetesen nem a kép témája, hanem a motívumok jelszerűsége, szimbólum beszéde a fontos, mert az hordozza a lényeges tartalmakat. A kép: írás, komunikáció. A régiek képírása pedig hieroglifa, aminek a hagyomány szerint három szintje, három olvasata van. A régiek "értették" a jelek, motívumok nyelvét és "olvasták" a formák beszédét. Ez a tudás később elveszett. (Logikus, verbális korszak). Ma újra szükségét érezzük ennek a komplex nyelvezetnek, mert a jelenségek egysíkú megközelítését nem találjuk elégségesnek.

A képzőművészetre ezen az úton nagy szerepek várnak. Nem a régi formák másolgatása, hanem az adekvát mai formák értelmezése, az ősi és a modern hiegrolifák "írása" és olvasása. A világ maga is hieroglifa, amit meg kell fejteni. Az élet soha nem megy visszafelé. A régi formákat nem lehet egyszerűen csak leporolni és elénk állítani. Ez nem lenne több, mint üres prédikáció, amit ráadásul senki sem ért. A lényeges tartalmakat meg kell valósítanunk, meg kell élnünk nekünk magunknak, itt és most alkalmazva azokat a gyakorlatban. Csakis ezek az eredmények lehetnek hitelesek és követhetők a mai alkotásokban is. Természetesen ez nem jelenti azt, hogy pl. ipraművészeti tárgyakon, vagy konkrét

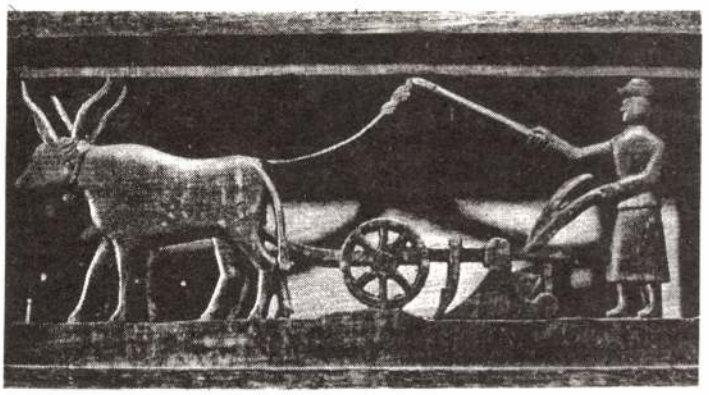

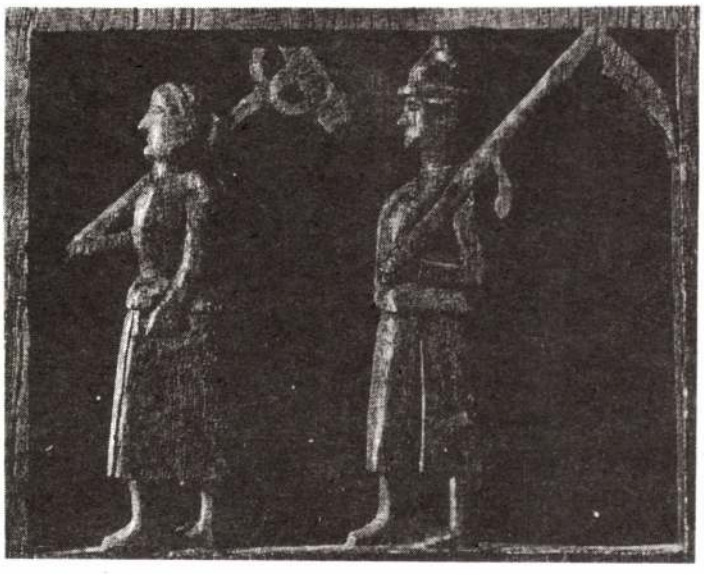

Fafaragások (Piliny, Nógrád m.) fent: Szántás, lent: Hazafelé a mezőről.

feladat, mondanivaló esetében ne alkalmazzuk a régi motívumokat. Ellenkezőleg. Csak minden a helyén legyen. Ezt azonban csak az tudja megcsinálni, aki ismeri a motívumokat. A magyar népművészet rendkívül gazdag és tiszta formavilága kiválóan alkalmas a tartalmi összefüggések mélyebb tanulmányozására, ami minden mai képzőművésznek melegen ajánlható, sőt elengedhetetlen a tudatos látásmód kialakítása szempontjából.

"Az ember vagy nemzeti, vagy nem – mondta Pierre Bulez Bartókkal kapcsolatban, – de nem szabad megpróbálni, hogy azzá legyen." Így igaz! Nem lehet megjátszani dolgokat, felvenni pózokat, hanem meg kell valósítani önmagunkat és ez vagy ide sorolódik vagy oda.

Kell-e őrizni a hagyományt és a régi formakincset? – Természetesen igen, de ez nem elsősorban a művész dolga. Jó, sőt fontos, hogy a művész ismerje mindezt, nemcsak azért, hogy egy konkrét feladatot helyesen meg tudjon oldani, sokkal inkább, hogy magát mindig le tudja mérni, és tisztában legyen azzal, merre tart, mert ez az igazán autentikus iránymutató az Örök Rend, a Státus absolutus felé, amihez viszonyítani, amire tartósan építeni lehet.

A festészet elsősorban és legmélyeben praxis és nem teória, életforma és nem műtárgykészítés, nem is különféle spekulatív konstrukciók illusztrálása, hanem a mindenkori valóságos létállapot feltárása. Nem kritika, irónia, nosztalgia, nem krónika, zsurnalizmus, vagy regény, még csak nem is mítosz, hanem a szakrális tevékenység. Azon kevésszámú lehetőségek egyike, amit egy itt és most élő ember művelhet a civilizációban.

Bp. 1981. aug. 12.

GULÁCSY Lajos

Kass János

NAKONXIPÁN

ISMERETLEN ÍZEK, zamatok, különös füstölők kesernyés illata. Meleg párák elmossák a kontúrokat és ebben az atmoszférában törékeny nádszálként, illékony figurákként lebegnek, lassított-film alőre-hátra pergő képeiként Gulácsy Különös megsejtései. Sokszor csosálatos, sokszor nyomasztó lidérces, de zseniális narkomán víziói.

Párás ködben, ismeretlen kikötők, középkori városok, dantei ligetek sziluettjei emelkednek ki a szén, pasztell-kréta, az ecset gyenge érintésére. Könnyed, de biztos kézzel közvetített látomások kiemelve színek, színek lehelletnyi tónusaival, de mögötte rejtve, ismeretlen erők működnek. Titokzatos és súlyos tragédiák húzódnak meg árnyékban maradva. Hideg lehelletük megborzongat. Nedves szakadékokban korhadó, kidőléssel fenyegető fák, kövek között meghúzódó páfrányok rothadó avar szagát érezzük.

Baudelaire, Rimbaud költészete, a szimbolisták, a preraffaelisták morzejele rezeg a titkos telegram üzenetekben, és az áramkör furcsa cirkulációjaként Európában mindenütt szinte egy időben emelkednek fel sápadt szárakon áttetsző lüktető, a televény melegéből lassan kibomló különös egzotikus virágok. A költészet, festészet, zene furcsa, új ékkövei.

Gulácsy L: Nakonxypáni Jegyespár, 1903

Keressük a titkát ennek a művészetnek. Ma ismét felbukkannak a nosztalgia, a szimbolizmus, a szecesszió sokáig melegházban őrzött ismeretlen ismerős viriágai.

Hiszen néhány lépésnyire innen, elég csak a falakra, az épületekre felnézni. Szeged belvárosának számtalan épületén, lépcsőházában indáznak, burjánoznak, a rozsda marásától fuldokolnak, vagy avatatlan kezek beavatkozásától cromoxid zöldre, minium vörösre pingálva várják az értő kertész kezét, aki friss virágot tesz, vizet tölt a muránói, velencei metszett, öntött kirstály vázákba, s elhelyezi a mindannyiunk számára illatozó, hallatlanul különös, borzongató, de gyönyörű buja virágokat.

Kortyolgatjuk, kóstoljuk a cseppenként kitöltött nehéz oportói bor súlyos, esszencia mediterrán ízeit. Keressük a titkát, miért ez a különös zamat – a felzaklató élmény okát?

Miért ez a furcsa érzés? Miért nem tudjuk kikerülni hatását, mégha felületesen érint is meg minket?

Saját különös furcsa és soha be nem vallott éjfél utáni mély álmaink visszfénye tükröződik ennek a nagy művésznek a képi vallomásaiban. Rejtett és titokzatos erők működnek és ennek az üstökösnek a csóvája, meteoritikus porfelhője suhint meg minket.

Keressük a titkát, a súlyát az oportói bornak. Ízleljük a hideg nap tüze által érlelt szőlőszemek cseppfolyós zamatát. A vulkánikus talajon érlelt szőlő a derékszögben beeső napfény kétszeres tükrözésében érlelt, a termőtalajból az éltető, de a halált is magában hordozó, a kezdetet és a véget egyszerre ötvöző italt.

Akárcsak az idén, a gondos gazda Tokajban a szőlőhegyen és másutt, óvatos türelemmel, figyelemmel várt és várt, és aki tovább bírta türelemmel, bízott ebben a csodálatos őszben, az mélyebb tüzű bort szüretelt és ritka jó termést takaríthatott be.

GULÁCSY bora, ritka fényű, tüzű esszenciája, NAKONXIPÁNJA évtizedek óta érlelődik számunkra.

Mi vagyunk a szüretelők. Mi visszük át a szerelmet a TULSÓ PARTRA!

Mi kortyoljuk a régen szedett tőke mély aromájú borát, amit még hűs pincék legmélyebb titkos rekeszeiben gyertyafényben keresgélünk s találunk meg. Ezüstös szakállas penésszel belepve. Az évek, gyorsan múló évtizedek mozdulatlanságában. Mégis láthatatlan vegyi anyagok lassú mozgásával sűrűsödött be, ismeretlen és súlyos tartalommal töltekezve. S aztán a gyertyafényben tiszta metszett pohárban átvilágítva csak cseppenként lehet ízlelni...

MERT azonnal felszáll s a fejben kábulatot okoz. Furcsa álmokat! Azonnal irreális gondolatsorokat indítva el, az álom és az ébrenlét határán finom patikamérlegként imbolyogva. Nagy utazásokra csábít, veszélyes felfedezésekre inspirál a lélek trópusi tájain termett fűszerek, virágok illatát, ízét lopva, csempészve minden cseppbe.

NAKONXIPÁN! NAKONXIPÁN!

Különös világ: Gulácsy Itáliában Dante és Beatrice nyomában járt. Tétova léptekkel rótta középkori öltözetben, sárga harisnyában, strucctollas kalapban, alkonyat után, fehér holdfényben a falakkal körülvett olasz városkák macskaköveit. Különös verseit mormolva járta a szűk sikátorokat s tétova léptei mégis együtt léptek szinkronban, bár mégis másként, mint a többiek, kortársai!

Nyitogassuk az ódon pinceajtót, ízlelgessük a nehéz óbort.

Kaffka, Debussy, Saint Sans, Beardsley, Baudelaire, Oscar Wilde, Turner és a Preraffaeliták, a Gödöllőiek és Nitzsche, Csáth Géza és Cholnoky, Csontváry, James Joyce és Juhász Gyula, Babits és Ady.

S ennek a különös, vörösen, sötéten ragyogó óbornak mély tüze magában hordja a kiömlött vér színét is, mert közben reng a föld és a furcsa álmokat magából kivetítő festőnek fehér vászna alatt reng, remeg a föld. Távoli villámcsapások fényét messziről idehallatszó tompa robaj kíséri. A közeledő vihar, a kataklizma nyitánya előtt rövid némaság, vihar előtti csönd telíti fel elektrosztatikus feszültséggel egyre nagyobb nyugtalansággal a légkört!

S ebben a még látszólag mozdulatlan, nedves, párás és buja közegben mindenütt a szecesszió dekadens indái hajladoznak, valami zöldes, derengő oldatban járják egy titokzatos ütemre, lassú ingadozással tétova táncukat IDE-ODA, s az indák felfutnak a falakra, befonják az architektúrát, a képeket, a kárpitokat, a benne lakókat, a dámákat, gavallérokat, ismeretlen lényeket, tájakat. Az áttetsző árnyalakok kiülnek az erkélyekre. A gazdagon díszített csúcsos sarokházak cukormázból és édes marcipánból megálmodott és megmintázott érzéki keretébe. Figyelik vagy befelénézve, magukba fordulva, csöndes és titokzatos mosollyal hallgatják az egyszólamú, rafinált dallamot, valami bizarr, furcsa fuvolaszót. Amit néha, de egyre gyakrabban fed el a hátulról előre gördülődő trópusi vihar fenyegető moraja, távoli dübörgése.

NAKONXIPÁN!

Apokalipszis. A páratartalom megnő, a barométer leesik a közeledő vihar hatására. A mozgás nehézzé válik.

Gulácsy L: Bohóc szegfűvel, 1910 körül

A napkorong már fehéren világít, nincs tüze már, szürke felhőfoszlányok rohannak, kergetik egymást. A különös fák és a fiatal suhángok még mozdulatlan csendben, bénultan, derékig a tejszerű ködben állva várják az elkerülhetetlen vihart, a brutális szélrohamot, amely széttépi a muszlinfüggönykét, fátylakat, kivágja az ajtót, ablakot s az üveg széttört szilánkjai sikoltva, pengve repülnek. A vihar ostorcsapásai alatt földretepert fák tépett ágait, leveleit a szél, az orkán besöpri a földúlt szobákba és a mindenféle csecsebecsék értelmüket vesztve szanaszét hevernek. Agonizálnak, akár egy utopisztikus filmben, s az eddig mozdulatlanul vegetáló lények lassan színüket vesztik, medúzaként áttetszővé válnak, s felszívódnak a körülöttük keringő általános zűrzavarban. A FÉNY is szürkére válik. Lassan sötét lesz, majd feketeség, elfeketedik minden és ekkor apokaliptikus robajjal leszakad az ÉG!

Hatalmas magnéziumfény lobban fehéren, akár egy rézkarc, fekete árnyékokat vetve, óriási torz profilokat vetítve a vakító fehér falakra.

Óriási detonáció, utána a csönd még nagyobbnak tűnik és a sötétség még sötétebb lesz.

Hernádi Miklós

TISZTELETKÖRÖK IRODALMI VITÁK HELYETT

Néhányan átszakították a célszalagot, versenybírói segédlettel persze, és most önelégülten rójják a tiszteletköröket új meg új köteteikkel a hónuk alatt. A stadion közben teljesen kiürült. A kötetek nem kellenek senkinek, a sponzorok sem lapozgatják őket. Most értjük csak, hogy amint a tiszteletkörök, úgy a versenyek sem a közönségért voltak: egy-egy betegesen túlduzzadt önértékelés kidurranásához asszisztáltak a pályatársak, alig várva, hogy legközelebb saját önértékelésük durranhasson.

A posztmodern örvén félrevezetett magyar társadalom nevében már régóta fel kellett volna szólalnia valakinek, tiltakozva a rossz szolgáltatás, a hibás teljesítés ellen. Néhányan, a hangadók, nagy zajjal feltalálták a semmit: hatvanéves ötletek ízetlen fölmelegítését, gimnáziumi szóviccek irodalmi díjakkal való honorálását, a fésületlen gondolkodást meg a testetlen mondatszerkesztést a "nekem mindent lehet, mert mégiscsak író volnék" jegyében, az egymásnak üzenést a nyilvánosság szigorú kizárásával, az eszmék és elgondolások bárgyú lefokozását kötőszókra meg írásjelekre, azt sejtetve, hogy holmi kurzíválásokkal, megkettőzött zárójelekkel eszméket lehet kifejezni, az indulatokat, minden irodalom fűtőanyagát, hideg fricskák váltották fel, az érzelmeket pedig közepesnél ritkán jobb poénok. Minden előfordult ebben a posztmodern irodalomban, amit mások, szerényebb besorolásban (kabarészerzők, RAP-esek, reklámszövegírók) sokkal jobban csinálnak. Semmi sem fordult elő benne, amit érdemes lett volna csinálni.

Előfordult például irodalom és irodalomról való értekezés egészségtelen összeolvadása, jól tükrözve, hogy a posztmodern kritika nem tudott meglenni megfelelő "irodalmi szövegek nélkül, és ez az irodalom" sem vihette volna semmire lelkesen csacsenoló kritikusok híján. A szövegek azután a felismerhetetlenségig egymásra hajaztak: a versben eszmefuttatás bújt meg a tehetségtelen Freud-interpretátor Lacanról, a kritikában pedig – ismertetés és ajánlás, urambocsá!, szövegbírálat helyett – poétikusan-patetikusan zsolozsmáztak ezek az undorító nyelvszennyezők, akiket csak jobb szó hiányában mondanak kritikusoknak. A költő Heidegger akart lenni, a kritikus pedig Dante. Amiből kitetszik, hogy a magasztos besorolás volt az igazi cél, nem pedig az, hogy valami originális szöveg jöjjön létre.

Föl is tették egymást a legmagasabb polcokra ezek az érdekemberek, amíg el nem fogytak lassacskán a polcok. A tanszékek megteltek, a kuratóriumok, választmányok engedelmesen befogadták az egymást ajánlgatókat. A közpénzek ihletett magánzsebekbe vándorolnak, nincs semmi baj, ha csak az az egy nem, hogy nincs irodalmunk. De hát a kórházakban is csak legutoljára törődnek a betegekkel.

De ne beszéljünk a levegőbe, lássuk a matériát, melyből e szólégvárak fölépültek.

Kornis Mihály Végre élsz című könyvéről írta Borbély Szilárd a Határ 1992. decemberi számában: "Tehát nem is irodalom mindez, mint ahogyan az előzetes anyaga sem irodalom, hanem az, ami megelőzte Kornist (zárójelben és feszengve: mint egzisztenciát), vagyis ami Kornis előtt volt és Kornis közben és Kornis után: az mind egyszerre van. Az, aki mintha jobb híján van, az, aki mintha Kornis. Vagyis Kornis mint műfaj, leginkább...: könyv, amely írás." Nem egészen világos, hogy mindez Kornis közben van-e, vagy már Kornis után – volt?

A Holmi kritikuspályázatának egyik nyertes szövege Házy Eszterről értekezik az 1993. júliusi számban. Talán nem lövöm le a remek viccet, ha elárulom, nem Házy Eszterről, hanem Eszterházyról van szó.

"Mi van akkor, ha úgy van, hogy nem lehet egy szerzőről írni? Azért, mert csak... A mondatok. Ezek a fránya (konya) mondatok. Amint írják magukat. Magunkat... Talán bocsánatos bűn, ha Házy Eszter kapcsán nem Esterházy Péterről (a továbbiakban epe, értsd E.P.), hanem például a kritikaírásról fogok írni... A buhera szinonimája: vakera."

Kérdésem: végül is miért nem lehet Esterházy Péterről kritikát írni? Miért kell ehelyett Házy Eszterről mellébeszélni, más jeles posztmodernektől összesarlózott gyomokat a pofánkba vágni?

Markója Csilla az Élet és Irodalom 1993. augusztus 6-i számában így fecseg a forma genetikájáról: "Idővel helyben vagyunk itt, Tandorinál, addig, amíg elmér az ember (az igében gyorsan helyhatározó-tulajdonságú kétely, az időmeghatározásban viszont az ige kétséges, hogy történést vagy cselekvést jelentő-e, bonyolult bár, de minden tárgyunk itt egyben), a ráolvasást – már időben? – megtesszük a másik névvel: "Elmeelmerész-elmerészkedhetünk..."

Kőhegyi Gyula linómetszete: Mediterrán táj, 1970.

Gulácsy Lajos

1905-ben a Lagodi
Garda fölött. Olajf.
150 K.

Egyházi körmenet
pasztell, 80 K

Visszaemlékezés egy
fiatal asszonyra
pasztell 80 K

Nemzeti Szalon

1913. jib. téli kiáll -

1913 tav: A fugos vár k.a. régi
emlékeit mesélé Hubertusk
egy város, fiatal vágat
of

Gulácsy Lajos

Gulácsy Lajos. Írta Bálint Aladár. Nyugat, ápr. 16.

1912

(Művészet 1912. 207. l.)

Gulácsy Lajos

Gulácsy Lajos kiállitását ismertették a napilapok márc. 27. és 28. 1912.

(Művészet 1912. 207. l.)

A Zichy-palotából művészház: Jeltelen cikk. Magyarország, ápr. 18.

MDK

Gulácsy Lajos

Eksztázis, o.

Tompa Kálmán gyüjtemény. Rippl Rónai Muz.

Kaposvár 1966 IV.

Galácsy Lajos

Grafikái szerepelnek a prágai Régi Városháza galériájában szept.-ben megnyíló kiállításon („Szecesszió a magyar grafikában").

Néray Katalin: Hérek; Műgyűjtő, 1973/3. sz. 61. l.

Gulácsy Lajos

Kidllit a Fiatalok csoportkidllitásban a Nemzeti Szalonban (1916)

Pertorini Rezső - Sij Béla: Adatok Nemes Lampérth József patográfiájához. Pesch. Tanulmányok. IX. 1966. 392. l.

Gulácsy Lajos

Bálint György ciklat írt róla
(Magyarország 1936 okt. 2)

Jelenkor 1966 XI. n. 1050 old.

MDK

Guláczy Lajos, festő ..

Egy értékes öregasszonyportréja van a gyűjteményben.

—: Több mint háromszáz képpel gazdagodott a pécsi Modern Magyar-Képtár 8.

Népszabadság, Bp. 1968. febr. 2

Gulácsy Lajos (1882 - 1932)

Emlékkiállítása nyílt a nézes-
fehérvári múzeumban

Olasz nő vízággal (szajz, szepkő)

Jelenkor 1966 VIII. n. 745 old.

18

GULÁCSY LAJOS (1882–1932)

A BOLOND

Gulácsy Lajos

MDK

Gulácsi Lajos, festő

A Corvinánál önálló monográfia

jelenik meg Gulácsiról.

—: Könyv a vendégbarátságról

2.

ESTI HIRLAP Bp. 1968. jan. 16.

Gulácsy Lajos, festő

nevét a Tett és a Ma első
számája között említi:

Bori Imre-Körner Éva: Kassák irodalma és festészete
Magvető, Bp.1967. 165. old.

M.D.K.

Gulácsy Lajos festő

Budapest, 1910-ben együtt szerepel Márffyval, közösen terveznek a Thalia Színház számára díszletet.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967.

38.1.

4

M.D.K.

Gulácsy Lajos

Arcképet festett róla Márffy Ödön 1907-ben , repr.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967.
37,39.l.

MDK.

Gulácsy Lajos

Vasárnap Comoban c. képe

Müvészet 1967 márc.p.12.

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő

„Na-con-xi-pán" c. festményét közli:

Kortársak szemével, 1896-1945. Szerk. Németh Lajos,
Bev.és összeáll. Perneczky Géza,
Bp. 1967. Corvina,

V. lásd alább ~~old.~~

Gulácsy Zsigy
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

ORSZÁG — VILÁG

1957 JUN 16.

Miloš Bazovský: Harangláb

KIÁLLÍTÁS

Miloš Bazovský csehszlovák festőművész kiállítása a Műcsarnok kamaratermében nemcsak figyelemre méltó festőt mutat be a magyar közönségnek, hanem rávezet arra, hogy megkérdezzük magunktól: miért oly ismerős ennek a soha nem látott, finom és érzékeny művésznek festői egyénisége? Nem könnyű a felelet. Mert alkotásai nem utalnak valamely magyar alkotó hatására, és a szlovák tájak ismerős és rokoni világa sem közvetlenül jelenik meg bennük. Bazovský a természet képeiből kiszűri azt, amit lényegesnek talál, és ezt leegyszerűsítve vetíti elénk. Hajlamos arra is, hogy a valóságot, mint valami álomvilág képeit ábrázolja. S ebben némiképp rokona a mi Gulácsy Lajosunknak. Csakhogy míg Gulácsy álomvilágát az olasz reneszánsz festészetének színes szépségideáljai inspirálták, — Bazovskyéra a legközvetlenebbül a szlovák népművészet hatott. Így kapcsolódik a művész szűkebb hazájának szellemi örökségéhez.

Murányi-Kovács Endre

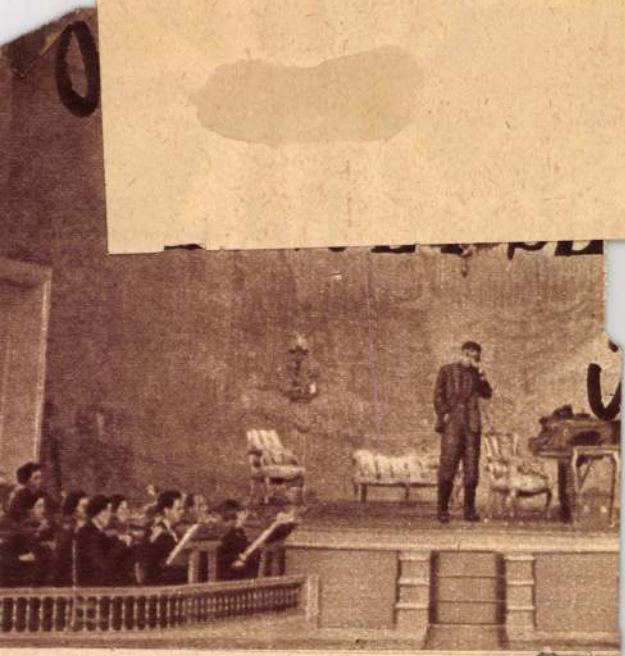

Az „Asztoria Szálló" előad

— Igaz-e, hogy az utóbbi hónapokban feltűnően csökkent a színházak látogatottsága? Mi ennek az oka?

A múlt év márciusában tették fel ezt a kérdést irodalomszakos egyetemi hallgatók Konsztantyin Szimonov szovjet írónak. A válasz, ha nem is szó szerint, így hangzott: Az önök értesülései helytállóak. Az idei évadban játszanak ugyan néhány darabot zsúfolt házak előtt, de általános tünet, hogy a széksorok megritkultak. Miért? Szerintem azért, mert kevés a mai tárgyú darab és sok az unalmas előadás. Abba te[illegible] amíg a történelmi ese-

Gulácsy Lajos

A Művészház kiállítása. Irta Gulácsy Lajos. Kritika, I. 4.

(Művészet 1910. 312. l.)

zel Pesth. — Főv. Múz. Lt. 3186.

Az óbudai hajógyár Számlafejléc. Lith. bey *A. F. Walzel Pesth.* — Kitöltve *1851.* ápr. 19. ~~Dátumból nyomt. tva 18..~~

Kalózdi János Nemzeti Dal Petőfitől c., Vahot Imre által Pesten, *1848*-ban kiadott hangjegy címlapján *Petőfi a Nemzeti Múzeum lépcsőjén* a Talpra magyart szavalja. Nyomtatta *Walzel A. F.* ~~Isoz: A régi Budapest hangjegyekben~~ — M. Bibl. Szemle I. 3—4. 176. l.

Deutsch. Wilhelm: Kaiserbad Tätze Winter S. könyvmadájából, 1857. *A Császárfürdő udvará*nak képével. Nagy Bibl. Szemle, I. 3—4. 176. l.

1966 MÁJ 10.

Megnyílt a Gulácsy emlékkiállítás

1021

Az Alba Regia hetek kultúrális rendezvényeinek egyike a vasárnap megnyílt Gulácsy Lajos emlékkiállítás. Az István király Múzeum képzőművészeti bemutató termének jelenlegi kiállítása kapcsolódik a XX. század magyar művészete sorozat szoborkiállításához, amely a hónap végéig az Alba Regia hetek nevezetessége is.

A tárlatot vasárnap délelőtt fél tizenkettőkor szépszámú érdeklődő előtt nyitották meg.

unió és az egész szocialista tábor védelmi képességének növelésére, — hangsúlyozza Malinovszkij. (MTI)

um- 204 van elhelyezve, a veszélyes rádióaktív sugar bocsát ki magából. Az il kes szervek szerint felte

erek, falak, legendák

Pozsony város legrégibb térképe.

megyéből is sokan érkeznek a vén városba, amely négytornyú várával és a Zerge hegy zöldkoszorús fejével üdvözli az érkezőt. Ne nézzetek csupán csillogó utcáinkat, nagy fényes üvegszemű kirakatainkat, járjátok be a kis sikátorokat, lépjetek be a Lakatos-utca kapui alá, vagy hallgassátok meg a kapukat őrző kariatidák meséjét. Alkonyi órán járjátok be a macskaköves utcákat, amikor az erdők felől kamasz szelek lopakodnak a város fölé, amikor az elfelejtett gázlámpa sárga fényruhába öltöztet egy vaskosaras ablakot, amikor a Bástya utca málló háztetőin az est lehulló leple alatt még egyszer rozsdásan feljajdul a szélkakas.

* * *

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Gulácsy Lajos festőművész
(1882–1932).

RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ
ÚJSÁG

1984 MÁJ. 7

22.45 TV-HÍRADÓ 3

1021

Szerda, Tv1 21.35: A HÉT MŰTÁRGYA
Gulácsy Lajos: Varázslat

ört Kerényi Mária és
gő Tamás vezeti
étő, K. 8.25)

rgio Tozzi operaáriákat

rt: Don Giovanni — Re-
ria, 2. Mozart: Figaro há-
— a) Figaro C-dúr áriája,
b) Figaro F-dúr áriája,
3. Verdi: Ernani — Don
iája, I. felv., 4. Verdi: Na-
— Zakariás jóslata

EK. Időjárás

köznapok kutatói

és szakszervezet
a Mártonnal beszélget In-
sa

ős játékok

York-i Filharmonikus Ze-
felvételeiből. Vezényel:
costelanetz

on: A zenész, 2. Kern:
jó, 3. Porter: Csókolj meg,
l. Rodgers: South Pacific,
e: My Fair Lady

ló, muzsikáló tájak

népdalok és táncmuzsika
mk és csárdások (debre-

22.00: HÍREK. Időjárás

22.20: Tíz perc külpol

22.30: Kapcsoljuk a 6-

Hangversenyportré Liszt Ferencről

Beszélgetések zene kö
Andor Éva énekel, F
zongorázik
Műsorvezető: Batta A

1. III. magyar rapszód
2. Ha álmom mély (
legi), 3. Schubert—Lis
ték (Fellegi), 4. 123, F
nett (Andor, Fellegi),
történelmi arcképek
László (Fellegi), 6.
harangok (Andor,
B—A—C—H fantázia é
legi)

Kb. 23.40: Madrigálok

24.00: HÍREK. Időjárás

0.10: Melódiakoktél

Közben:

1.00—1.05: HÍREK.

1.25: Himnusz

Gulácsy Lajos

Hétfő, 1987. augusztus 3.

A Magyar Nemzet Galériája

Gulácsy Lajos: Karnevál népe
(Vörösváry Ákos gyűjteményéből)

dai várban. Több kollégám felhívta a figyelmemet a Magyar Nemzet május 26-i számában megjelent Kallódó épületgépészeti emlékek című írásra. Többször végigolvastam, és minden sorát nagyrabecsülve — sokunk nevében — köszönöm. Sok szakma megbecsüli elődeinek munkáját, eredményeit. Az építőipar — [illegible] tészeti létesítmények használhatóságának, korszerű funkcióinak meghatározói, ezért társadalmi jelentősége nem elhanyagolható. A centenáriumi rendezvényeink sajtóvisszhangja megerősített ezen a véleményen.

Kardos István
Budaörs

Embervásár

Kétmillió dollár *Détáriért... Garabát* vagy *Kiprichet* sem adják sokkal olcsóbban... A Fidzsi-szigeten élő jámbor pápua olvasó, aki titokban még (de csak ünnepnapokon!) nem utasítja el az emberhúst, megnyalhatja a szája szélét: de finom falat lehet! A magamfajta szelíd — vagy szelidített — olvasó, aki nem rajong a férfitalpakért, még ha olyan jól értik is a rúgást, inkább a hatvanforintos paradicsomért, zöldpaprikáért izgulok. A professzionalizmus régen elvette már kedvemet a futballtól.

Persze, az én időmben, vagyis a század elején sem volt már olyan szűzies szeplőtlenségű az az amatőr futball. Az akkor I. osztályú III. ker. TVE szurkoló[illegible] annak a csapatnak gyar amatőr futball sem maradt el a nemzetközi versenyen a ma professzionista mögött.

Hanem a professzionalizmus világszerte lezüllesztette a sportot — különösen a futballt — és a szurkolóit is. És a futballista — áru lett. Mint még másfélszáz évvel ezelőtt, úgy árusítják a futballistákat, mint régen a rabszolgákat: akkor is megtapogatták a piacon, bírja-e testileg megéri-e az árát? Az emberiség nagy szégyene: a rabszolgaság ütötte fel a fejét új formában azon a nemzetközi piacon, amelyen a futballistákat árulják. De amíg a múlt század elején az emberiség lelkiismerete — *Wilberforce-al*, a *„Tamás bátyja kunyhójá”*-val felzúdultak a rabszolgavásárok ellen, addig ma-

Gulácsy Lajos

A Magyar Nemzet Galériája

Gulácsy Lajos: Beszélgetők, 1912
(Mihályfi Ernő hagyatékából,
a salgótarjáni Nógrádi Sándor Múzeum tulajdona)

rosban más a helyzet. A hagyományok is azt diktálják, hogy itt jobban szerepeljenek a magyar egységek. Ezúttal *Lányi* és Csépai, *Püski* és *Szikszai*, valamint az osztrák Pils oldalán induló Kiss egyaránt esélyesként kezdi a küzdelmeket, akár a mesteri cím megszerzésére is van lehetőségük.

Árvay Sándor

*

Vasárnap Düsseldorfban bonyolították le a férfi teniszválogatottak világbajnoki döntőjét. Az *Egyesült Államok—Csehszlovákia* összecsapáson az első egyesben az amerikai John *McEnroe* sportszerűtlenül viselkedett, leléptették. Ezzel a csehszlovákok szereztek vezetést.

Miloslav *Mecir* 7:5, 2:6, 2:1 arányban vezetett, amikor McEnroe székéhez ment, összeszedte szerelését és elhagyta a pályát. A vezető bíró, Richard *Kaufman* ezért leléptette McEnroe-t és Mecirt hirdette ki győztesnek.

Az előzményekről: McEnroe egyik adogatásánál *szabálytalannak minősítették a szervát, majd*

reai NDK és Dél-Korea olimpiai bizottságának vezetői az 1988-as nyári játékok lebonyolításáról tanácskoznak.

A KNDK fővárosába utazó küldöttség vezetője Alexandru *Siperco*, a NOB román tagja.

ÁISH—Adidas-megállapodás

Középtávra szóló együttműködési megállapodással folytatódik az *Állami Ifjúsági és Sporthivatal* és az *Adidas* cég kapcsolata. A szerződést *Pongrácz* Antal, az ÁISH általános elnökhelyettese valamint John P. *Bulter* vezérigazgató írták alá az Adidas franciaországi központjában, Landersheimben.

A megállapodás 16 országos sportági szakszövetség válogatott csapatainak, élsportolóinak sportfelszerelésekkel való ellátása mellett kiterjed a tömegsport szponzorálására, valamint az olimpiai csapat felszerelésére is.

GULÁCSY Lajos (festő)

Somogy, 1986/2. 43.p.

ARANYI LÁSZLÓ

Gulácsy Lajos: Guerra

nem hallja a hívást
rideg csalódott clown
ki megunta szerepét
kit a látszat képében
gúnyol lappangó gonosz
eltört kérdőjel s az üst
búvárharangként süllyed
sors törvénye fenntartó
kiegyenlítődés hogy
a nincs azonosuljon
karikatúraszerű
rajzolt erőtlen manír
nem hallja a hívást
kataton-póz hanyatt dőlt
holtaké a meghívott
választottként sem vesz részt
földi bacchanálián

Gulácsy Lajos, festő

GULÁCSY LAJOS EMLÉKKIÁLLÍTÁSA

Kecskeméti Képtár

Ötven esztendőt élt a magyar festészet és rajzművészet e legendás alakja. 1899 végén állították ki a Műcsarnokban egy festményét. Ettől kezdve mintegy tizenöt szorgos év következett, s ez elengedő volt ahhoz, hogy Gulácsy bejegyezze nevét a honi művészettörténetbe. Azt

Velencei lány (1915)

nem mondhatni, hogy az emlékezés poétája — akit Itália szépsége, történeti emlékei vonzottak — rendszeres kiállító lett volna. Bár benne volt a köztudatban, szerepelt is tárlatokon, de kevés tudósítás őrzi bemutatkozásait, így azt sem lehet tudni, hol, mely műveivel káprázztatta el nézőit, kritikusait. Egész életművét reprezentáló kiállítást ritkán rendeztek, mert alkotásait igen nehéz összegyűjteni.

A kecskemétiek magánszemélyektől és közgyűjteményekből köcsönözték a tárlat anyagát; a kecskeméti Katona József Múzeum tulajdonában is van néhány Gulácsy-rajz. Sok olyan mű látható a kiállításon, amely ritkán szerepelt eddig nyilvánosság előtt. A tudathasadásos művész álmai, víziói, játékos képzelgései arról is tanúskodnak, hogy mennyire komolyan vette a festői kifejezést. Ceruza, tus, pasztell vagy olaj segítette a „varázslásban", hogy mélyről jövő érzései lírai vallomássá formálódjanak vagy éppen a zaklatottságról tanúskodjanak. Gulácsy művészete azért is hordoz igazi értéket, mert a lehető legtermészetesebb módon közvetíti impresszióit, látomásait, kalandozásait.

Borzák Tibor

3.

XXIII/13

MAGANE

TÍZÉVES

Gulácsy Lajos, festőművész
„Karneváli vízió"
(Bohóc, 1910. olaj)

A Mihályfi-gyűjtemény képeiből.
Állandó kiállítás
Szécsényben.

Magyar Hírek,
1984. jún. 9.

./.

Bp. XI., Fraknó utca 4.
-878

IERRE CARDIN

EL VÁRJA ÖNT
CARDIN BUTIK —
JM HYATT HOTELBEN

Gulácsy Lajos, festőművész: "Sárga ruhás nő" (1912. Pasztell).

A Mihályfi-gyűjtemény képeiből.
Állandó kiállítás Széchényben.

Magyar Hírek,
1984. jún. 9.

./.

Együtt
fájdal
rendb
folyan
hozzát
(buda
egyara
Várju

Érdeklődésük esetén részletes tájékoztatót küldünk
Kőfaragó- és Műkőipari Szövetkezet
Budapest, Mező Imre út 10-12.
H-1081

Gulácsy Lajos,
festőművész

4. Gulácsy Lajos:
Liliomos királylány. 1908, olaj

Képek a Mihályfy-
gyűjteményből.

Új Tükör, 1984. febr. 5.,
24–25. old.

ábor barátja és munkatársa, az erdélyi magyar szocialista irodalom neves képviselője sz. A felszabadulás után a kolozsvári magyar ínház főrendezője, a Magyar Népi Szövetség yik vezetője, ekkor adja közre *Sors és jelkép* mű 1943-as beszámolóját a dél-erdélyi magyarság háborús tapasztalatairól, a magyar—mán együttélés múltjáról és jövendő feladairól. Történelmi reményeinek magaslatáról szítják le, midőn 1949-ben letartóztatják és holt vádakkal börtönbe zárják, ahonnan csak sszú évek múltán szabadul.

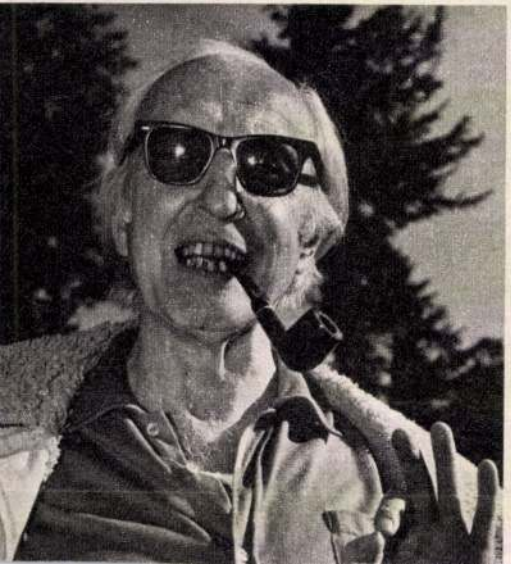

Gulácsy Lajos

tovább

~~Czigány Dezső~~

~~Feiks Jenő~~

Gulácsy Lajos

Hatvany Ferenc

Jávor Pál

Józsa Károly

Körmendi Frim Ervin

Perlmutter Izsák

Perlrott Csaba Vilmos

Pór Bertalan

Ziffer Sándor

Micsik I. Kidll

1908.

NYOMTATVÁNY.

Ajánljuk cégünk által legújabban forgalomba hozott Dahlia ujdonságokat:

Magyar Irredenta Dahliák.

ELŐÁLLÍTOTTA:

SZILÁGYI JÓZSEF székesfőv. kertészeti felügyelő.

KITÜNTETVE:

Pécs, 1923, kertészeti egyesületi bronz érem.
Szombathely, 1924, állami arany érem.
Budapest, 1925, Falu Szövetség arany érme.

1923. évi újdonságok	1924. évi újdonságok
Ára 20.000 korona	Ára 30.000 korona
Kassa	Nagymagyarország
Brassó	Kárpátok
Arad	Erdélyország
Komárom	Kolozsvár
Tátra	Pozsony
Lőcsei fehérasszony	Marosvásárhely
Orsova	Nagyvárad
Máramarossziget	Temesvár

A gumókat, illetve a tavaszi dugványokat a megrendelések beérkezésének sorrendjében, utánvéttel, vagy az ár előzetes beküldésével szállítjuk.

MDK

Gulácsy Lajos

Veronai leányzó, ceruzarajz

Ruhátlan nőalak, ceruzarajz tanulmány

Magános nő, ceruzarajz tan.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Gummiember, of.

Nakonxipáni jelenet, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

Gulácsy Lajos

festőművész

Szépmüvészeti Muzeum uj gyüjtésének kiállitása - képével szerepel.

Magyarság 1931.V.21.

MDK.

Gulácsy Lajos

Kiállitási hiradás

Magyar Nemzet 1966 jul.1.

MTA.

Gulácsy Lajos
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

KISALFÖLD
1963 SZEP 29
1021

Újdonság – műgyűjtőknek

Izléses, megújult kis helyiséggel bővült pénteken este a képzőművészeti alkotások s a műgyűjtők, művészetkedvelők, „randevúzóhelyeinek" sora. A Képcsarnok Vállalat vezetői meghívott közönség jelenlétében nyitották meg Budapesten, a Bajcsy Zsilinszky út 52-ben azt a szaküzletet, amely nemcsak megnyitása idejét számítva vadonatúj, de legelső is Magyarországon a maga nemében.

A grafikai, különösen a „kisgrafikai" alkotások kedvelői, a metszetek, ex-librisek, litográfiák gyűjtői találhatnak itt ezentúl értékes művekre. Az áttekinthetően elhelyezett tárlókban, albumokban klasszikus és mai művészeink egyes rajzai vagy korlátozott számban megjelentetett sokszorosított grafikáit láthatjuk, köztük már a megnyitás napjaiban Benczur Gyula, Szőnyi István, Mednyánszky László, Gulácsy Lajos művei. A bolt anyagából a látogatók részletre is vásárolhatnak. Az üzleti feladatokon túl azonban más szerepet is igyekszik majd ellátni az új intézmény. A tervek szerint grafikai kiállításokat is rendeznének itt, mégpedig időnként egy-egy művész munkáiból, más alkalmakkor külföldi anyagból, vagy külön a szépirodalmi könyvek illusztrációiból.

Az újdonság sikerére jellemző, hogy már a legelső napon nagy forgalmat bonyolított le a szaküzlet, ahol különben nemcsak vásárolni, de egyszerűen körülnézni is érdemes, hasznos dolog.

H. Gy.

gyar) 5:21.2 p.
C—1, 10 000 n
jet) 57:26.6 p.
C—2, 10 000
linov (román)

Vízszintes:
forró sivatagi
rikában és
ban. 5. Eteli
Félévenként
változtató szé
diai-óceánon. (A 4. négyzetben kettősbetű.) 13. Kerék németül — fonetikusan. 14. Ez kutya. 16. Ezen a hegyen van a rádióleadó. 17. A rádium vegyjele. 19. Fejadag. 21. Megyénk egyik községéből való. 23. K. S. 24. Időjelző. 26. Sötét van benne. 28. Ektelen épület (!) 29. Kororta a földet. 30. T-vel: afrikai állam. 31. Egy ellentétes és egy magyarázó kötőszó. 32. Guineai néger őrzs. 33. Nagy teherautó jelzője. 36. Hevesség. 37. Csecsemősírás. 38. Becsukta — régiesen. 39. Ez írás. 41. V. A. 42. Teszel — tájszóval. 44. Azonos magánhangzók. 46. Lám! **9. Hideg téli szél az Adrián.** 51. Nyersanyagok fényképezéshez — névelővel. 52. Talán.

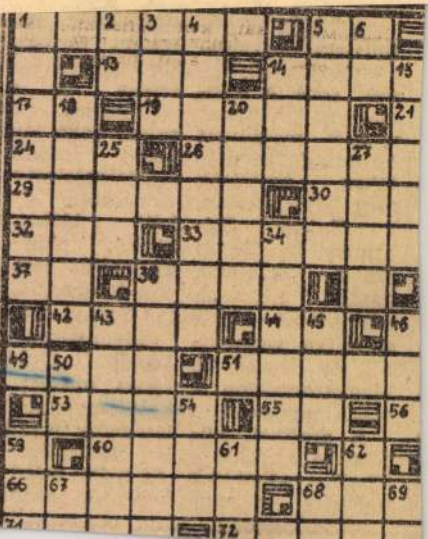

Gulácsy Lajos festőművész

Férfi arckép

Budapest székesfőváros képtárának katalógusa 1934.

Gulácsy Lajos, Jestő

szerepel a pécsi Modern Magyar Képtárban.

—: A pécsi képzőművészet kistükre (14)

285–288.

JELENKOR, Pécs, 1972. március XV/3

Gulácsy Lajos, Jertő

Neve a Modern Magyar Képtár (Pécs)
plakátjain.

— : A pécsi képzőművészet kistükre (14)
285–288.

JELENKOR, Pécs, 1972. március XV/3.

Gulácsy Lajos
festő

Méltatás

Szelesi Zoltán: Festészet a Tisza partján.
Művészet, 1973.augusztus - 13.oldal

GULÁCSY LAJOS, festő

Esztergomi kiállitások, 1945-1960

1954.máj.30.-Völgyessy Ferenc főorvos képgyüjteményének bemutatása, az esztergomi Fürdő-szállodában.-Rendezte Mucsi András.-Ezen Gulácsy mü is szerepelt.
193.old

ZOLNAY LÁSZLÓ: Esztergomi kiállitások, 1945-1960
193.old

Esztergom évlapjai,-Annales Strigonienses, 1960
Bp. 1960

MEK

Gulácsy Lajos

A Magyar Nemzeti Galéria 1965

MDK

Hulácsy Lajos

az előszóban neve emlitve

A magyar müvészet kiáll. Párizsban. Szépm. Muz.

1966.

M.D.Ý

Gulácsy Lajos
festő

Tölt festménye szerepel a
Klinkó gyűjteményben.

Losonci Miklós: Klinkó József mű gyűjtő-mi allotása
Művészet, 1968. cépszíti - 42 lap.

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

Méltatás

Losonci Miklós: Az ujpesti Mini Galerina kiállítása
Művészet, 1968. szeptember - 42 kap.

MDK

Gulácsi Lajos, festő

Tárlatvezetésen ismertetik
életét, műveit.

– : A hét végi kulturális programokról

11.

Népszabadság, Bp. 1968. május 18.

MDK

Gulácsy Lajos

repr.

Vasárnap Comoban

Magyar festők Itáliában. N.Gal. kat. 1967.

MDK

Gulácsy Lajos

Dante és Beatrice találkozása, o.

Nakonxipán, o.

Vasárnap Comóban, o.

Firenzei emlék, o.

Magyar festők Itáliában. N. Gal. kat. 1967.

Gulácsy

A század elején Párisban élt

Bodzi Ferenc: Csáky József
szobrásnyűvész 80 éves

Jelenkor 1968 IV. 331 old.

Gulácsy Lajos

Borsos Miklós érmeket mintázott róla.

1.) 1956. Bronz. Elö- és hátlap kiállítva (Kat. 206.sz.)

2) 70 mm. Bronz. Kiállítva: elölap. (Kat. 207.sz.)

Borsos Miklós szobrászművész kiállítása. Bp. 1957. /Műcsarnok./ Kat. bev.: Borsos Miklósné Kéry Ilona Gabriella. Bp. 1957. 22 l., 12 t.

(7.l.

Gulávy Lajos

Öregasszony c. műve (eml.)

a pécsi Képtárban van

Jelenkor 1968 IV. 383 old.

MDK

Gulácsy Lajos

Éjféli kisváros, o.

Rippl Rónai Muz. újszerzeményi kiáll. Kaposvár
1967.jun.

M.D.K

Gulácsy Lajos
festő.

Méltatás.

Lohnay László: Horváth Ferenc festő-kiállítása a ...
Művészet, 1968. jennis – 45 lap

Gulácsy Lajos, festő (1882-1932) M.D.K.

az Iparművészeti Főiskola után Romában, Firenzében és Párizsban folytatta tanulmányait. 1907-ben és 1922-ben Budapesten állitok ki. De az első világháboru megtörte gyenge idegzetét és elhorult elmével halt meg. Egy álomvilágot alakitok ki magának - a késői angol pre-raffaeliták modorában. A magyar szürrealisták elő futárunk nak tartuk. A londoni kiállitás son 4 olaj képe szerepelt, melyek körül a katalogus a „Szerelmespárt" körli (85.8 x 63)

Twentieth Century Hungarian Art
Paintings, sculpture and graphic works
Intr. István Genthon
The Arts Council of Great Britain at the Royal Institute Galleries, Piccadilly, 1967.

3. és 8. o.

MDK

Gulácsy Lajos

neve az előszóban szerepel

2o.sz.i m. festészet és szobrászat N.Gal. és
Móra F.Muz. Szeged 1966.

Gulácsy Lajos

~~Rózsa~~ Lapjai szimbolista körekvéseket mutatnak

(T.): A magyar grafika.
Irodalmi Szemle 1965/9. Borító

Dési-Huber

Vajda temetése után Ámossal van, a Vajda emlékére rendezett összejövetelen.

Ámos György naplója.
Magvető-almanach 1964/1. 276. l.

Gulácsy Lajos

A miskolci Kossuth szálló emeleti kiállitási helyiségében a Szépmüvészeti Muzeum, Fővárosi Képtár és néhány magángyüjtő anyagából rendezett kiállitáson müve szerepelt.

Északmagyarország 1948.aug.12. 2.l.

Gulácsy Lajos

Ynhány gyula zóla i t versével
zapas. megemlékül

Várnai Zsenj: Iényben, ritmban Bp. 1958

3 94

Gulácsy Lajos (1882-1932)

Lovas harcos.
Olj f. 39.7x50 vászon. Ltsz: 6522. Sign.

Női mellkép.
Pastel 29.5x34.5 papir. Ltsz: 5635. Sign.

A 32-es honvédek kerettusája.
Olj f. 53x42 vászon. Ltsz: 3601. Sign. 915.

A Fővárosi Képtár háborus veszteségeinek jegyzéke
Budapest 1952.

Gulácsy Lajos MDK

Eksztázis,o.v.73x52 cm.

~~Műxxxxnek~~
Veszprém 1965.Tompa Kálmán Képzőm. Gyüjt.kiáll.

Gulácsy Lajos MDK

Eksztázis, repr.

Veszprém 1965.Tompa Klánán Képzőm.Gyüjt.kiáll.

M.Ü.K.

Gulácsy Lajos festő

Kapcsolata volt a MA csoporttal,
futurista stilusban festett.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 121.l.

M.N.Gy.

Gulácsy Lajos festő

A MIÉNK-ben nem vették be a Miénk vándorkiállitásával egyidőben Nagyváradon , 1909-ben a Fekete Sas-ban külön teremben mutatja be gyüjteményes kiállitáson müveit, nagy sikerrel.

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 58.1.

Gulácsy

M.N.K.

A MIÉNK második 1909-es tárlatán csatlakozóként állít ki

Passuth K.: A Nyolcak festészete, Bp. 1967. 64.l.

MDK

Gulácsy Lajos

Tájkép, o.

2o. sz.i m. festészet és szobrászat N.Gal. és Móra F. Muz. Szeged 1966.

Gulácsy Lajos, festő MDK

Tárlatvezetésen ismertetik műveit.

—: A mai kulturális programból 13.

Népszabadság, Bp. 1967. nov. 26.

Gulácsy Lajos

MDK

Papok, olf.

Sancta sonversatione, olf.

Ablaknál, olf.

A pécsi modern magyar képtár, 1964.

MKD

Gulácsy Lajos, festő

Gulácsy-kép hamisítással már megpróbálkoztak.

Schiffer Ferenc: Hamis volt a kút is 4

ESTI HÍRLAP Bp., 1967. nov. 11.

Gulácsy Lajos

Emlékkiállítása nyílta nékesfehér-
vári. István Múzeumban

Nagyvarad 1966 v. 8. Fold.

Gulácsy Lajos

Füst Milán nagyra értékelte, budai lakásában müvét őrizte.

Vigilia 1967. IX. 634.l.

Gulácsy Lajos

Neve említve

Remsey: Szecesszió, spirituális műv.

Vigilia 73/12 824. o.

Gulácsy Lajos

neve emlétve

Mezei Otto: Gontaány...

Nagyvilág 69/9 1385.o.

Gulácsy Lajos Kálmán

K. 86

Kiáll-

Nemzeti Szalon

1936. okt

~~Tőv. kiszt.~~

N. Szalon

1908 – 10

és

1936

Miénk

Verőzei leányzó
Ruhátlan nőalak
Magános nő
Fasorban
Bohóc
Illusions
Étherő fiú
Kávéhárban
Férfi bozos üveggel
3 kártyás
Férfi fej
Faun
Hegyoldalban
Kompozíciós vázlat
Nőifejtan. I–II
Ravatal
Don Guijotte

Gryf

N. Szal 1936 okt. szűjt : (paszt)

(6f)

Mefisztó
Nakonxipánba kull a hó
Capriccio
Vízió
Női fej
Barát
Szekely földi tájkép
Régi utcában
Glaszorsz-i mese
3 ördög háre
Szerelmespár
Rococo
Elégia
Lugasban
Várostrom
Floreni tragédie
Őszi táj
Férfi fej
Nekrurás nő
Utca esti kivilágitással
Gummiember
Nakonxipáni jelenet

Velencei utcarészlet
Szakállas úr bottal
Tengerpart
Cserimalia
Padovai részlet

Glasz nő képmáse
Parkban
Estéj a szabadban
Itáliába utaroc

Nocturne

Női mellkép kalapban
Női fej
Férfi egyetzával
Homais úr, a patikus
Kopasz férfi feje
A kasztott ember
Női arakép

(2)

(3)

Processzio, Darf
Deux Galáczy
Vöröstetős kárak előtt
Párbaj
Várkastély
Az nő és kanesője
Férfifej

./.

Gulácsy Lajos

neve emlétve a 73. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

Gulácsy Lajos

Neve említve a

43. oldalon

Hálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

Guláczy Lajos

neve emlitve a 9. oldalon

Magyar Nemzet 1972 oktober 15

Gulácsy Lajos Kalauz

1882-ben október 12-én született
Budapesten, 1932-ben halt meg az
aggpalfoldi elmegyógyintézetben.

Dénes Zsófia: Gulácsy
Gondolat Bp. 1970 249. old.

Gulácsy Lajos

2

1909 tavaszán Nagyváradon vándorkiállításon szerepelt. A „Holnap" társaság látta vendégül a festőforradalmat hirdető kiállítást.

Dénes Zsófia: Szivárvány
Gondolat Bp. 1970

249. old.

Gulácsy Lajos
1882-1932

1

„Firenzei éneklés"
„Firenzei tragédia" c. képei
emlékére

Népszava 1972 julius 8 8.old.

Gulácsy Lajos

Tájkép cédrusfákkal, vizf. 22x16, 4000
VÉDETT
Firenzei talalkozások, pasz t., 35x25, 4000

30. Művészeti képaukció, 1973.

Gulácsy Lajos

Gajzágó Sándor kiállítása

kapcsán említve.

Dévényi Iván ismertetése

Vigilia 74/10 712.o.

Gulácsy Lajos

Mûve szerepelt a Kolozsvári Ernő mûgyûltő tulajdonában lévő alkotások kiállitásán a győri Xantus János Muzeumban.

Dévényi Iván ismertetése.

Vigilia 74/1o. 71o. o.

Gulácsy Lajos

neve említve

Ramsey: Szecesszió, spiritiszta műv.

Vigilia 73/11 747. old.

-1-

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő

egyedül áll hora festőt körök, ezi
külön álom világot alakitok ki magá-
nak, el is neverte Naconxypan-nak
és megfestette az olasz kis városokhoz
hasonlatos sajátosságokkal. Hosszú időt
töltök Olaszországban, korai művében,
az angol preraffaliták hatása érzödik,
mikor lelki egyensúlya felborult ./.

Cr.Passuth: Pittura ungherese del novecento, 3. old.

Klny.: "Ungeria d'oggi", maggio-giugno 1965.

Gulácsy Lajos, festő

... kompozícióiban mind több szürrealista elem került, míg végül művei egyéttese a felbomlás hatását keltik – misztikussa, gyászossá válnak.

Cr. Passuth: Pittura ungherese del novecento, 3. old.

Klny.: "Ungheria d'oggi", maggio-giugno 1965.

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Szerepel a Magyar festők
Itáliában c. tárlaton.

(róti): Nápolyt látni ... 2

ESTI HIRLAP Bp. 1967 apr. 10.

Gulácsy Lajos

Műve szerepelt Nemes Marcell gyűjtőményének
aukcióján.

NM 1933. XI. 26.

MDK

Gulácsy Lajos

repr.:

Önarckép

20.sz.i müvek bp.i mügyüjteményekből. N.Gal.
1963. jul.

Gulácsy Lajos

festőművész

Ernst Muzeum LII. aukciója - képével szerepel.

Pesti Napló
1935. XI. 17.

Gulácsy

„Adalékok a hazadfordulás
mozg. irod.-ig Zejsz. Zapcs.
tanulmány írója említi, h.
G.-al együtt a m. Képz. műv.
a „Nyugat" idején a nyugatenrópai
itkezés irányában haladt
...Jukai Gyula G. ist vesszét említi.

Irodalom történeti körlemé-
zet, Bp. 1963, 54 l. Neinethlajos

MDK

Gulácsy Lajos

Önarckép, o.

20.sz.i müvek bp.i mügyüjteményekből, N.Gal.
1963. jul.

MDK

Gulácsy Lajos

Nő rózsafával, paszt.

20.sz.i müvek bp.i mügyüjteményekből, N.Gl.
1963.jul.

MDK

Gulácsy Lajos

Ópiumszivó álma, o.

20.sz.i művek bp.i műgyűjteményekből, M.Gl.
1963.jul.

MDK

Gulácsy Lajos

Önarckép, cer.

2o.sz.i müvek bp.i mügyüjteményekből. N. Gal.

1963. jul.

Gulácsy Lajos
festő

M.D.!

Méltatás

Bányi László: Jegyzetek a Szépművészeti Múzeum...
Művészet, 1967. junius – 34 lap

Guliácsy Lajos
festő

Miltalics

Földes Anna: Remek munk nyomában
Nők lapja, 1969. okt - 42 szám.

Gulácsy Lajos
festő

Miltáhás

Földes Anna: Kiptar a hőnyvespolcon.
Nők Lapja, 1969. március - 12 szám.

Gulácsy Lajos
festő

Méltatás

— A festőnő feltalmosztása
Vörös Lapja, 1970. október - 43 szám

~~Gyp~~ Gulácsy Lajos

festő

Szerepelt a ~~Ma~~ művészeinek demonstratív kiállítása 1918 szept. 15.-én.

Szabó Júlia: A magyar akticizmus tört.

Akad. Kiad. 1971. 49.

Gulácsy Lajos
festő

v műres közül a T.K. műrésati di-
rektóriumra vásárolt.

Szabó Lúcia: A magyar aktiszmus tört. ss.
Akad. Kiad. 1971.

Gulácsy Lajos

Olasz mese, o.

20.sz.i művek Sp.i műgyűjteményekből, N.Gal.
1963. jul.

Gulácsy Lajos, festő

Sárga ruhás nő c. képét

4000 ft-ért kínálták. (1949.)

— : Senki többet... 6.

EST/HIRLAP, Bp. 1972. jún. 26.

Gulácsy Lajos

álomvilágára emlékeztet Zsignár István festészete.

Dr Végvári Lajos:Zsignár István képei
Rajztanitás 1972/2-3 64.old.

Gulácsy Lajos, festő

Rácz István magángyűjteményében
fontos helye van. (Vö. Pécs, Tárlat, 1970.)
A gyűjteményben található a Dal a rózsatőről (1904), a Menüett (1912), a Kalapos nő, a Nő fejfák közt, a rendelésre festett Golgota (1912) és egy kis tájkép, egy portré és egy 1914-ben festett kompozíció.

Szabadi Judit: Képgyűjtés és hitvallás 158-161.

JELENKOR, Pécs, 1971. február XIV/2

Gulácsy Lajos

wod

z

Gombujrajzmiw

123. l.

1945

Gulácsy Lajos

Jertő

cród

Z

Krück I. 421. l.

Kelta edeinyek VI. 19.

Gulácsy Lajos

l.

Lehel, François

Notre art dément.
Paris 1926.

PUSZTASZER

Templomrom.

Hornyik János: Pusztaszer. V 1861,
567 – 568 l. (Képe 568 l)

Gulácsy Lajós

érod

Bevpestkávé

737. l.

Vasárnap
25
Kat. Cantate

Holdtölte 16 óra 24 p.
Ógörög Ápr. 12 D. Virágv.

Hétfő
26
Kat. Kil. Mar.

Kedd
27
Kat. K. Péter

Szerda
28
Kat. Ker. Pál

Csütörtök
29
Kat. Péter vt.

Péntek
30
Kat. S. Kat.

Április

Ógörög Ápr. 17 Nagypént.

Szombat
1
Kat. Fül. Jak.

Izr. 20 S. Emor 4. P.

Május

Gulácsy Lajos

vród

Pirchan-Szalai

120.l – 261, 262 l.

[illegible]

1945

zájárulni.

Erről valamennyi alárend
tudomás és miheztartás végett érte
ben, ha az iskolai épület igénybev
deleteimben foglaltaknak megfelelő
doskodva, – kövessen el mindent, h
esetben pedig, ha valahol az iskol
megkeresés a tanitás munkáját egyá
lenné tenné, tegyen ide a megkeres
jelentést.

Jelen rendeletemet azok
közvetlenül történik, közvetlenül
közvetitő hatóságok fogják értesit
ló intézkedésre egyidejüleg felkér

Budapest, 1914. évi decze

Valamennyi alárendelt hatóságnak,

Gulácsy

Az Ernst Muzeum-M.N.G. kiállitásán, melyet Magyar Müvészet 1895-1945 c. rendeztek meg , ahol Aba Novák Vilmos, Csontváry, Gulácsy, a szecesszios Körösfői Kreisch Aladár, Nagy Sándor grafikai alkotásai, Rippl-Rónai József alkotásai is szerepeltek.

Magyar Hirlap 1969.2.évf.264.sz.

Gulácsy Lajos

Arte vita Natura 1916. 45x59

Az ópiumszívó álma, 160x90

Magyar Aktivizmus Pécs 1973

Gulácsy Lajos

„Arte, vita, natura" c. képe szerepel

a pécsi Janus Pannonius Muzeumban rendezett "Magyar aktivizmus "c.kiállitáson

Magyar Nemzet 1973 szeptember 23 12.old.

Gulácsy Lajos

művei szerepelnek a Prágában,
a régi Városháza bemutatótermében
rendezett „Szecesszió a magyar grafikában" c. kiállításon

Magyar Nemzet 1973 szeptember 12
4. old.

Gulácsy Lajos

grafikából rendezett kiállítás
nyílik október 13-án a hatvani
városi múzeumban

Magyar Nemzet 1973 október 14
12. oldal

Gulácsy

Csontváry, Gulácsy és Vajda nyomán halad
R. Gyarmathy Gábor.

Magyar Hirlap 1969/320/7

Gulácsy Lajos

Song of the rose
(oil on canvas, 84×49,5 cms, 1904)
(repr.)

The New Hungarian Quarterly
1973. nyár. (2.)

Gulácsy Lajos

Tájkép (Tóparti kastély)
Kompozíció (Kísértés)
Dante és Beatrice találkozása

A Tanácsköztársaság képzőművészeti vásárlásai c. kiállítás 1969.

Gulácsy Lajos

Kosztümfigurák á la Velasquez

Reggeliző lány

A Tanácskörtársaság képzőművészeti vásárlásai c. kiállítás 1969.

Gulácsy Lajos, festő

A pécsi J. P. múzeum keresi 1915–1925 –

között készült műveit.

– : Közlemény 6.

ESTI HIRLAP, Bn 1973. máj. 16.

Gulácsy Lajos „Pietà"

Strassbourgban állítanak ki
műveiből.

↓

–: Bemutatkozik Franciaországban a
festő galéria 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. márc. 19.

Gulácsy Lajos, festő

a Limbosa c. gyermekműsorban szerepeltek képei.

(kósag): TV-notesz 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. márc. 14.

Gulácsy Lajos
(1882 - 1932)

Nacouxy part
vízfestmény 31 x 21,5

Kikiáltási ár: 5000 Ft

BÁV 33. Művészeti Képaukció, árverés 1974 május 21-22

Gulácsy Lajos

műve szerepel a "Magyar aktivizmus"o.
kiállításon Pécsett.

Kritika 1973 november 22.old.

Gulácsy Lajos

Kezdeti időszakában az angol Preraphaeli-ták hatása alatt termelt.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2901

Gulácsy Lajos

műcsinét az „Art Nouveau" hatása nem csak episode szerűen nyilvánul meg – egy valóságos időszaka vált alkotó tevékenységében.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973. 3-4

2911

Gulácsy Lajos

Közölt műve:

1. p. „Az ólom törvénye alatt"; ceruza, papír, a kaposvári Rippl-Rónai múzeumban. Reprodukció.

Szabadi Judit: L'apparition du modern style dans l'art graphique hongrois. Acta Historiae Artium, Budapest 1973 3-4

2901

Gulácsy Lajos

Szerepel a 28. képaukció listáján (három művel).

Engel Károly: Aukció-kritika; Műgyűjtő, 1972. 4. sz. 57. l.

Csúcsy Lajos

A 28. képaukción műve a kikiáltási ár ötszörösét érte el (10.000 – 55.000).

Engel Károly: Aukció-kritika; Műgyűjtő, 1972/4.32. sz.l.

Gulácy Lajos
festő

Gulácy Lajos „Idill"-je a kiállítás egyik legszebb alkotása.

Szabó Julia: Muzeumi séták.
Művészet, 1973.November - 12.oldal

Gulácsy Lajos festőművész

Budapesten megnyílt a BÁV. művészeti képaukciójának kiállítása. A művész képei is szerepelnek.

Esti Krónika I.

1974. aug. 31. Kossuth 19.00/11/ KGyné.

Gulácsy

A győri Kazinczy Gimnázium fizikatanára, Kolozsváry Ernő műgyűjtő birtokában van és lakásán látható a művéru egyik alkotása.

Szapudi András: A tanár gyűjteménye.
Ifjúsági Magazin, Budapest, 1974. máj.

M.D.Y

Gulácsy Lajos
festő

1902-ben járt először Olaszában.

Bodnár Éva: Magyar festők Olaszában.
Művészet, 1967. március - 9 lap.

Gulácsy Lajod

Dal a rózsatőről, olf.

A zárda környéke, olf.

Vesztőhely, olf.

Műcsarnok 1908. tavaszi nemzetközi kiáll.

Gulácsy Lajos.

Hagyatéki kiállitását rendezte a Nem zeti Szalon 1935-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

mdk

Gulácsy Lajos

Márffyval együtt állított ki itthon Bpesten festményeket. Márffy a párizsi anyagot, czek közül egyet Petrovics vásárolt meg magának (1907)

Horvátt Béla. Márffy bdön kortársairól és a korról

Jelenkor 1961. 6. sz 718. l

Culácsy Lajos

Fáy Dezső-képeket szigváltak át az ő
ucvère.

Theisler György: A kamisztók „művészete"; Műgyűjtő, 1972/3. sz. 20. l.

Gulácsy Lajos

Tébolydában fejezte be rövid életét. Róla szóló írás a 28. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

Gulácsy Lajos

neve említése a 719. oldalon

Bálint Endre Hazugságok naplójából
Bp. Magvető 1972

Gulácsy Lajos

Képtvett a „MA" harmadik kiállításán.

Kassák Lajos: Az izmusok törlénete,

Budapest, 1972

2491

Gulácsy Lajos (1882–1932)

Zavart lelkivilágú művész volt, képzeletének öntörvényű világát formálta ki. Külön világáno nevet adott: Naconxypan. Szinvilága barnásarany vagy ezüstösszürke tónussal összefogott bársonyás foltak. „Firenzei önarckép" – „Flórenci tragédia" – „Rózsalovag" – „Az ópiumszívó álma" (emlétve.)

Kampis Antal: A Magyar Képzőművészet Története.

Népszava, 1972. júl. 8.

Gulácsy Lajos
festő

/1882 - 1932/. A MA kiállítá-
sain réntvett.

Szabó Lilia: A magyar aktiviz-
mus tört. 23.
Akad. Kiad. 1971.

Gulácsy Lajos
festő

Táj alakokkal. 1910-es évek

MNG. Repr.

Szabó Júlia: A magyar aktiázamus tört.
1. kép.
Akad. Kiad. 1971.

Gulácsy

A Múzeumi Hónap alkalmából az Ernst Múzeumban az 1896-ból 1945-ig terjedő korszak művészetét tekinthetjük át. Sok művel magángyűjteményekből kérték ki erre az alkalomra; többek között Gulácsykat (a fireuzei Önarckép, Dal a Rózsatőről, Az opiumszívó álma)

Péter Imre: Háromnegyed század magyar művészete az Ernst Múzeum és a Műcsarnok kiállítása

Népművelés 1969/11 36 old.

Gulácsy Lajos

A Bölöni gyüjteményből származó grafikája tussal kombinált ceruza.

Horváth Béla - Adorján Mária gyüjteménye; Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 51. l.

Gulácsy Lajos

Jelenet, tus, színesceruza

Mügyüjtő, 1971. 4. sz. 52. l.

Gulácsy Lajos 3.

A szerző az alábbi rajzokat elemzi - Inkvizició, Leánykereskedő, Pliweck herceg és a csábító szépek Grafikái között aktokat az itt látottakon kívül alig találunk. Kivétel a MNG-ban őrzött vázlatos álló nőalak.

Theisler György - "A csábító szépek..."; Művészet, 1972. 1. sz. 25. l.

Gulácsy Lajos

Pliweck herceg és a csábitó szépek, ceruza
Leánykereskedő, ceruza

Mügyüjtő, 1972. 1. sz. 24-25. l.

Gulácsy Lajos
festő

Gulácsy Lajos emlékműnét a
farkasreti temetőbe Borsos Miklós
készítette. Renesansz mangulatú
Gulácsy arckép, hátterben cipruso-
kal a mű témája.

Apró Ferenc: Juhász Gyula és Gulácsy Lajos . . .
Műveszet, 1972. február – 8 oldal

Gulácsy Lajos
levél

Gulácsy barátjával Julián Gulával
1917-ben Budapesten a Horovitz
klinikán találkozik újra.

Apró Ferenc: Julián Gyula és Gulácsy Lajos...
Művészet, 1972. február - 8 oldal

Gulácsy Lajos
festő

Gulácsy a Moravcsik klinikán az
ott készült műveiből kiállítást ren-
dezett. Ekkor még alkotott a művész.

Apró Ferenc: Juhász Gyula és Gulácsy Lajos...
Művészet, 1972. február – 8 oldal

Gulácsy Lajos
festő

1922 szeptember 5-én nyílt az Ernst
múzeumban a nagy Gulácsy kiál-
lítás. Juhász egyik legszebb versét ezta
ekkor Gulácsyhoz, ami a kiállítás
katalógusában meg is jelent.

Apró Ferenc: Juhász Gyula és Gulácsy Lajos...
Művészet, 1972 február – 8 oldal.

Gulácsy Lajos
festő

1932 február 21-én halt meg
a Művész. 1941 november
9-én a baiatok fölavátják
síremlékét a farkasréti temetőbe

Apró Ferenc: Juhász Gyula és Gulácsy Lajos . . .
Művészet, 1972. február – 8 oldal

Gulácsy Lajos
festő.

1909 junius 13-án nyílt meg Váza-
don a MIENK kiállítás amiben
a művész részt vett.

Apró Ferenc: Julián Gyula és Gulácsy Lajos...
művészet, 1972 február - 8 oldal

Gulácsy Lajos
festő-

1909 januárában rajzolta Gulácsy
a Ferenczi temetést. Ugyancsak
ebből az időből való Gulácsynak
egy Juhász Gyula portréja.

Lyka Károly: Juhász Gyula és Gulácsy Lajos...
Művészet, 1972. február - 8 oldal.

Gulácsy Lajos
festő

Gulácsynak rokonsága volt Vára-
don, szivesen tartózkodott ott.
1911 május 18-án Erdei Viktorral
volt közös kiállításuk.

Apró Ferenc: Julián Gyula és Gulácsy Lajos.
Művészet, 1972 február - 8 oldal

Gulácsy Lajos
festő -

Juhász gyakran vendégeskedett
Gulácsyéknál Rigó utcai kis szobá-
jában. Szerette a „Találkozás"
című festményét.

Aprós Ferenc: Juhász Gyula és Gulácsy Lajos . .
Művészet, 1972 február - 8 oldal

MDK

Gulácsy Lajos

Dutka M.: XX. századi müvek a bpesti magángyüjtemányekből a Nemzeti Galéria uj kiállitásán. Magyar Nemzet 1963. jul. 7. 8.l.

M. D. K.

GULÁCSY Lajos festő
(1882 – 1932)

Firenzében Tanult

„Olasz táj" (repr.)

Késői korszakában rejtelmes víziói egy Na-Coxypánnak nevezett álomvilágban sűrűsödtek

Genthon-Németh-Végvári-Záder: Magyar művészet 1800-1945.
Bn. 1962. 354-355

MDK

Gulácsy Lajos

Artner T.: Magyűjtők kincsei a Galériában.
Népszabadság 1963. jul. 31. 8.l.

Gulácsy Lajos, festő

A december képaukcióra Gulácsy-kép is érkezett.

— Hír

6.

ESTI HIRLAP

Sp. 1963. dec. 6.

Gulány Lajos

„Hagányos férfi" .. mivel nekrepel a pári modern kéztok kiállításán

Vigília, 1960, 10 sz., 629 old.

Gulácsy Lajos MDK

Székesegyház csöndje, pasztell

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Gulácsy Lajos MDK

Tikkasztó délután, vizf.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Mdk

Gulácsy Lajos

müve a kiállitáson.

Havas L. Magángy. Kincsei a N. Galeriában
Népszava 1963. jul. 10. 2. l

MDK

Gulácsy Lajos, festőm. graf.
1882-1932

A comói tó.		Színes kréta.
Női képmás.	Jelzett.	" ceruzavázlat.
Női tanulmányfej.	"	Ceruzarajz.

Árv. Közl. 1936.márc. 76.sz.2.rk.sz. 36.l.

Gulácsy Lajos
festő

M.D.V.

A Képcsarnok Vállalat új gráfikai szakürletében bemutattak néhányat.

— : Gráfikai szakürlet nyitott.
Művészet, 1963. október – 46 lap

MDK

Gulácsy Lajos , festö.
/1882-1932/.

Japán kert. Jelezve:GL. Karton

Ernst Muzeum a ukciói. 52. sz. II. réaz.
1935 nov. -Képek. K at. 9.1.

MDK

Gulácsy Lajos, festö

Társalgás, pasztell.

Az Alkotás Müvészház XXXII.kiállitásának katalogusa.
"A Müvész Két Arca". 1947.III.9-25.

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

Könyvtár
Budapest
26 757

GULÁCSY LAJOS
1882 - 1932

Festőművész. A budapesti Mintarajziskolában Balló Ede hallgatója volt. Álomvilágszerű, lírai beállítottságú, a középkor hangulatát sugárzó művészetére római és különösképpen firenzei tartózkodása, az ott szerzett élmények, benyomások voltak hatással. 1907-ben volt első gyűjteményes tárlata Budapesten. Tragikus sorsát 1924-ben bekövetkezett vaksága és érzékeny idegrendszerének megbomlása teljesítette be. Emlékkiállítását 1936-ban rendezték meg a Nemzeti Szalonban. Követők nélküli, páratlan jelensége a magyar művészetnek.

RAVATALON
karton, olaj, 23x34 cm.
j.j.l.: Gulácsy L.
Ltsz.: K. 85.47.1.

"Művészetem nem a pozitív látás kifejezése, törekvésem sohasem oda irányul, hogy a természetben látott tárgyakat leábrázoljam. Mindég a vonalak és színek harmonikus összegzését keresem, a látott dolgokból magamnak alkotott képzet lehető legtökéletesebb visszaadására törekszem, azt lehetne mondani, hogy nem is előállítok, de teremtek. Műveimet gyermekeimnek lehetne nevezni...

Saját énemnek egy részét helyezem dolgaimba. Azért munkáim teljesen adják lényemet, fogyatkozásaival és értékével, sejtelmes lelkülettel és érzéki testtel. Nem veszek el, és nem teszek hozzá semmit, ami nem harmonizálna, nem állana a legintenzívebb kapcsolatban egyéni érzéseimmel..." -

Gulácsy Lajos

IRODALOM

Pög.: Gulácsy Lajos műveinek kiállítása. Szabad Művészet. 1947. I. évf., 5. sz., 87-88.o.
Theisler György: "A csábító szépek... " Műgyűjtő. 1972. IV. évf., 1. sz., 24-25.o.
Szíj Béla: Gulácsy Lajos kiállításai... Művészet. 1978. XIX. évf., 7. sz., 12-13.o.
Szíj Béla: Gulácsy Lajos. Corvina Kiadó, Budapest, 1979.
Szabadi Judit: Gulácsy. Gondolat Kiadó, Budapest, 1983.
Szíj Béla: Gulácsy Lajos... Művészet. 1987. XXVIII. évf., 3. sz., 16-22.o.
Gulácsy Lajos: A virágünnep vége. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1989.
Almási Tibor: Gulácsy Lajos: Ravatalon. Kisalföld. 1991. április 27.

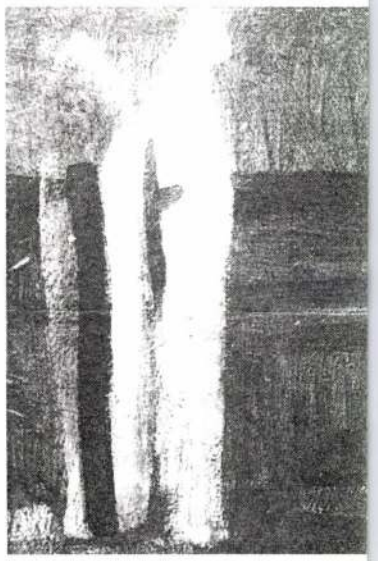

Szeretettel meghívjuk Önt

a

GULÁCSY LAJOS

festőművész

életművét bemutató előadásra.

Az előadás helye:

Városi Képtár

(Győr, Király utca 17.)

Ideje:

1998. május 14., 17 óra.

Előadó:

Dr. Szabadi Judit

művészettörténész,

Gulácsy- kutató

Az előadás

múzeumi belépővel látogatható.

A Városi Művészeti Múzeum
és az
Első Magyar Látványtár Alapítvány
tisztelettel meghívja
Önt,
Családját és Barátait

GULÁCSY LAJOS (1882-1932)

festőművész
rajzkiállításának megnyitására

1998. április 17- én, 18 órára, a Városi Képtárba.

(9021 Győr, Király u. 17.)

A kiállítás
az Első Magyar Látványtár gyűjteményéből
és a
Radnai- gyűjteményben szereplő Gulácsy- művekből
kerül megrendezésre.

Dr. Szabadi Judit
művészettörténész

Megtekinthető:

1998. május 24- ig, hétfő kivételével
naponta 10- től 18 óráig.

Gulácsy Lajos

„Rokoko jelenet" Olaj, karton

17 x 12 Védett

Kikiáltási ár: 4000 Ft

BÁV 37.Müvészeti Képaukció 1975 szeptember

Gulácsy Lajos

„Női képmás" (Lidó)

Pasztell 53×53 Jelezve lent balra:

Gulácsy Lidó Védett.

Kikiáltási ár: 65 000 Ft

BÁV 37. Művészeti Képaukció 1975 szeptember

Gulácsy Lajos

„Narancsligetben hull a hó" (1910-es évek eleje) c. képe az Oltványi-gyűjteményben

Gulácsy Lajos

„Naconx gyászban hull a hó"
(olaj 53x102 cm) repro a 2. oldalon

Műgyűjtő 1975/1

Szabó Julia: Uj szerzemények - uj muzeum Hatvanban.
Művészet, 1975.szeptember - 21.oldal

Gulácsy

Kállai Ernő „Új magyar piktúra" c. könyve 1925-ben Budapesten jelent meg, melyben találóan jellemzi a század eleji magyar festészet legfontosabb mestereit, – a művészt is.

Dévényi Iván: Kállai Ernő emlékezete. Tolnamegyei Népújság, 1945. febr. 9.

Gulácsi Lajos festőművész

A Képzőművészeti Alap Kiadó Vall. egy kiállításon mutatta be új fali és asztali naptárait, melyen a XX. sz. magyar festők művei láthatók.

Képes Krónika

1974. XII. 21. 16.30 IV, V.

Gulácsy

A Kaposvárott megnyilt Somogyi Képtárban található Rudnay Gyula, Bernáth Aurél, Martyn Ferenc, Pór Bertalan, Egri József, Gulácsy alkotása.

Magyar Hirlap 1973/199/8

Gulácsy Lajos, festő

Dínletehet tervezett a Thália
rénére.

Kristóf Károly: Képernyőn a Thália Társaság
2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. nov. 9.

Gulácsy Lajos

Öregasszony

Forrás 1974/1o/5

Galácsy Lajos

Temető a halállal

Forrás 1979/10/ 24

Gulácsy Lajos

Pásztorórák

Forrás 1974/10/ q22

Gulácsy Lajos

YHien BA Na,Convay pan

Forrás 1974/1o/

21

Gulácsy Lajos

Allegorikus jelenet

Forrás 1974/10/15

Gulácsy Lajos

Kétoldalu vázlatlap

Forrás 1974/10/ 8,13

Gulácsy Lajos
festő

„Madame Bovary ismerőse" Repr.

1907-1910 között. Ceruza és pasztell, papír 515 X 395 mm. Jelezve lent, jobbra: „Gulácsy". A MNG. tul. ltsz. 1950-4280.

A „Bovaryné" egyik legkedveltebb olvasmánya volt.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890-1919
Bp. 1969 Corvina 11. kép.

Gulácsy Lajos
festő

Lehel Ferenc: Gulácsy Lajos, dekadens festő

Bp. 1922.

Szabó Júlia: Magyar rajzművészet 1890–1919
Bp. 1969. Corvina

Gulácsy

Résztvesz az Ernst Múzeum
Rialtítésán

Oelmacher Anna: Megyer Művészet
1896 - 1945

Megyer Nemzet, Bp. 1964. sep. 26.

Gulácsy Lajos
festő

Miltalás

Kardoss Béla: Nagy Balogh János sól
Művészet, 1970. február – 10 lap.

Gulácsy

Emlétve

Thorma László: Bálint Ernke
festőművész
Hajdu-Bihari Napló, Debrecen
1970. már. 3.

Gulácsy Lajos

Kószó Mária: Aki elsőnek állitotta ki Gulácsyt. - Beszélgetés Kassák Lajossal. - Fejér Megyei Hirlap, 1966. máj. 27.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1969.3.sz. 243-284.l./

256. l.

Gulácsy Lajos

Emlékre

Ferenc Szamosi: Gemalte Balladen
Budapester Rundschau, Bp. 1969. sep. 12.

Gulácsy Lajos

A két világháború közti időszakra kiesett a sorból.

Nemek Lajos, Modern magyar műnézet, Corvina, 1968. 67 l.

Gulácsi Lajos
Új Könyvek
IX. 9.

1021

A századforduló nagy magányosai közé tartozott Gulácsi Lajos, kinek müvészi pályája 1900.és 1915. között bontakozott ki. Egyetlen képzőmüvészeti csoportosulás programmjával sem azonositotta magát. Később elméje elborult, önmaga pedig még életében feledésbe merült. Az idő életmüvével is mostohán bánt, sok képe elpusztult, megrongálódott.

Szabadi Judit müvészettörténész tanulmánya - ezt a töredékében is hasonlithatatlan szépségü és gazdagságu - festészetét mutatja be 25 szines és 7 fekete-fehér reprodukcióval.

A százedfordulé nagy magányosai közé tartozott Gulácsi Lajos, kinek művészi pályája 1908.-ás 1915. között bontakozott ki. Egyetlen képzőművészeti csoportosulás programmjával sem azonosította magát. Később elméje elborult, damage pedig még életében feledésbe merült. Az idő életművével is mostohán bánt, sok képe elpusztult, megromgálódott.

Szabadi Judit művészettörténész tanulmánya - ezt a törzdékében is hasonlíthatatlan szépségű és gazdagságu - festészetét mutatja be 25 szines és 7 fekete-fehér reprodukcióval.

Gulácsi Lajos

1021

Gulácsy Lajos

Az ő és Egry J[ó]zsef müveit közös jelzőkkel aposztrofálták, pl. Lyka Károly a Vasárnapi Ujság 19o5-ös hasábjain.

Szij Béla; Egry József fiatlakori munkássága Kiállit-ás Nagykanizsán; Képzőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 19.l.

Gulácsy

emlitve

Beszélgetés Munkácsy titkárával

Haladás 1950 VI.1.

Gulácsy

művei említve

Magyar kiállítás Londonban
Magyar Nemzet 1948 1. 4.

Gulány

Fürst Milán hagyatéki gyűjtemé-
nyében műve vannak

N.N.: A hűgyűjtő

Békésmegyei Nagyság 1971 VII. 30

Gulácsy Lajos MDK
/1882-1932/

Dante találkozása Beatrice-val. 1907.
Olaj, vászon. 70,5.100 cm.
/Szines repr./

Pogány Ö. Gábor: Magyar festészetx a XX. században
Bp. 1959. XII. tábla.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932

Rajz

M.grafika loo éve. Főv.Képtár 32.kiáll. 1948.jan.
lo l.

MDK

Gulácsy Lajos

Kompozició

Malom

100 év festészete. Szalmássy Gal. kiáll. 1948. jan.

MDK

Gulácsy Lajos

Olasz város

Tanulmányfej

Kolostor előtt

100 év festészete. Szalmássy Gal. kiáll. 1948. jan.

M DK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Nacoxipani vizió

A filozófus, vf.

Almásy-Teleki IV. aukc. nov.

16 l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Fiatal lány, paszt.

A bolond, kr. és vf.

~~N. Szal. őszi tárlat, 1921. szept.~~

Almásy-Teleki IV. aukc. nov.

16 l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932

Női képmás, paszt.

Árv.Csarn. 1940. jun. 94.sz.

23 l.

Gulácsy Lajos

Nagybánya művészete (katalógus)
Magyar Nemzeti Galéria, 1996

Szöveg : 319,

Gleizes, Albert 11, 12, 19, 23, 24, 25, 124, 201, 203, 205, 206
Gogh, Vincent van 75, 101, 121, 124, 187
Greco, El 169, 193
Gris, Juan 201
Grosz, George 10, 12, 13, 16, 70, 81, 94, 99–100, 103–107, 200
Gulácsy Lajos 183–184

Hartnacke, Wilhelm 229, 230, 232
Hatvany Ferenc 159–160
Haulisch Lenke 241
Haupt, Albrecht 117
Heckel, Erich 7
Heemskerck, Jacoba van 101
Heine, Heinrich 148, 241
Hodler, Ferdinand 97, 118
Hofer, Karl 80, 118
Holbein, Hans 220
Hollósy Simon 139
Hummel, Erdmann 118
Huszár Vilmos 81, 201–203, 212

Imre Sándor 74, 238
Ingres, Jean Dominique 10, 70, 90, 159, 162
Iványi Grünwald Béla 126, 141, 142

Jándi Dávid 168

Kampmann, Walter 81
Kandinsky, Wasili 7, 9, 21, 31, 81, 101, 102, 118, 151, 207
Kassák Lajos 16–17, 28, 167, 198, 208, 212–213, 214, 235
Kádár Béla 82, 199, 200, 210
Kemény Alfréd 46, 241
Kernstok Károly 126, 163–164, 165, 171, 172
Kerschbaumer, Anton 80, 81
Kerschtein, Max 89
Kirchner, Ernst Ludwig 80, 81, 82
Klee, Paul 9, 81, 114, 118, 151
Kmetty János 160–161, 162, 163
Knaus, Ludwig 138
Kokoschka, Oskar 8, 156, 172
Komját Aladár 167, 198
Konijnenburg, Willem 201
Korda Vince 168
Koszta József 134, 141, 142
Körösfői–Kriesch Aladár 201
Kubin, Alfred 118
Kustodieff, Boris 45

Laurencin, Marie 161
Lehel Ferenc 184
Lehmbruck, Wilhelm 9, 74–80
Leibl, Wilhelm 89, 138
Lenin, Vladimir Iljics 44
Léger, Fernand 14, 19, 21, 25
Liebermann, Max 7, 80
Lindner, Werner 91
Lissitzky, El 32, 92, 95, 118
Lochner, Stephan 88, 89
Lotz Károly 136
Lukomskij, G.K. 117
Lunacsarszkij, Anatolij 45
Lyka Károly 132

Macke, August 8
Madarász Viktor 125, 131, 132–133, 137, 190
Maillol, Aristide 75, 77, 79
Manet, Edouard 7, 119, 120, 140
Marc, Franz 7, 124, 151, 191, 192, 195
Marcoussis, Louis Casimir 12, 25
Marées, Hans von 75, 97
Matisse, Henri 85, 87, 99, 118, 124, 151, 154, 158, 159, 161, 163, 173, 178, 180
Mattis Teutsch János 199
Márffy Ödön 96–99, 165, 173–174
Medgyes László 147, 157–158, 162, 182
Mednyánszky László 142
Meidner, Ludwig 8
Medunetzky, Konstantin 46
Mészöly Géza 139
Michelangelo 224
Millet, Jean Francois 176
Minne, George 77
Moholy–Nagy László 14–16, 28, 33, 46, 81, 92, 93, 96, 100, 102, 118, 203, 209–212, 213, 214, 241
Molnár Farkas 81, 213

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

A kisértés, of.

Árv. Közl. 1937. 7.rk.sz. 84.sz. 19 l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Tájkép a Garda tó felett

Női arckép, kréta

Szakállas férfi, paszt.

Almásy-Tel. 3.sak. 1940. ápr. 18 l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Japán táj

Női arckép, paszt,

Almásy-Tel. 2.auk. 1939. nov. 18 l.

Gulácsy Lajos MDK

Név említése.

Farkas Zoltán:Képzőművészetünk és Európa.
A Magyar Nemzeti Galéria közleményei.1.sz.
Bp.1959.125.l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Rokokó

La Madonna del Granduca, paszt.

Quarneroi részlet, cer.

Ernst Mus. aukc. 53.sz. 1936. máj. 14 l.

Gulácsy Lajos, festő MDK.

Juhász Gyula költővel kapcsolatban megemlítve:
G. L. a „Nakonxipán festője a
tébolyda menthetetlen lakója volt.

Várnai Zseni: Fényben, árnyban (Önéletrajzi regény
Bp. 1958.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

Primavera, festm.

Ernst Muz. auko. 55. 1937. ápr. 15 l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

A kisértés, of.

Árverési Közl. 1938. 4.rk.sz. 85.sz.
18 l.

MDK

Gulácsy Lajos

Ferenc József-díj.

Szépművészet, 1942. 2o5 l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932.

A kisértés, of.

Árverési Közl. 1938. 6.rk.sz.
19 l.

Gulácsy Lajos "Dante találkozása Beatrice-vel" MDK

c. müve szerepel a 15 képből álló

"Nagy magyar mesterek" cimü vándorkiállitáson.

Bánszki Pál: Képzőművészeti nevelés Szolnok megyében.
NÉPMÜVELÉS 1964. 6. szám.

Gulácsy Lajos

nove emlétve

„Látogatás a 85 éves Bálint Lajosnál"
Magyar Nemzet 1971 július 3
4. old.

Gulácsy Lajos

neve emlékére

Napjaink 1969 június
4. old.

Gulácsy Lajos

Anna Margit 1952-es Ars poeticája a rázitó
későbbi stílusát dölyezi szecessziós elemek bele-
játszásával.

Szabadi Judit: Anna Margit kiállítása az Ernst Múzeumban;
Képzőmův. Almanach 1, Corvina 1969, 46.l.

Gulácsy Lajos

Neve említve.

Lévai Júlia: Kérdések és kérdőjelek; Valóság, 1971.7.sz. 69.l.

Gulácsy Lajos

A most megnyílt Nemzeti Galéria kiállításán egy teremben rendezték képeit Hollósy Simon műveivel.

Kompozíció.

1941. máj. 21. Tv. 17.20/11/Ár 11 old.

Gulácsy Lajos

Közeli kapcsolatban állt Mohry-Mészáros-sal.

Bék. László: Mohry-M. Dezső – Valóság, 1969. 6. sz. 85. l.

Gulácsy Lajos

a „Ma" c. folyóirat első kötetében (1916-1918) a képzőművészeti anyag között szerepel műve.

Magyarország, 1941. márc. 21.

Gulácsy Lajos

Δ bolond (repró)

Műgyűjtő, 1971.2.sz. 7.l.

Gulácsy Lajos

A Galoud c. képe Füst Milán özvegyének tulaj-
donában van.

Dévényi: Füst Milán, a műgyűjtő; Műgyűjtő, 1971. 2. sz. 7. l.

Gulácsy Lajos

Arte vita matura c. képe Kolozsvány Ernő györi tanár tulajdonában.

Galamos Nándor: Meglátogattuk a Kolozsvány-gyüjteményt, Müegyüjtő, 1941. 2. sz. 36. l.

GULÁCSY

MŰVEI FÜST MILÁN HAGYATÉKI GYŰJTEMÉNYÉBEN.

MEGJELENT A MŰGYŰJTŐ ÚJ SZÁMA.

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ, 1971. JÚL. 31.

Gulácsi Lajos

nevét említi a bíráló Dinnyés Ferenccel rapcsolatban. (Életművükön megdöbbentő intenzitással vonul át egyéni sorsuk).

Dinnyés Ferenc emlékkiállítása (Vincze Lajos)

Magyar Hírlap, 1969. január 12. 9. l.

Gulácsy Lajos

neve emlitve-müve van dr.Petró Sándor gyüjteményében

Napjaink 1968 augusztus 9.old.

Gulácsy Lajos

1909-ben nagyváradi kiállitáson szerepeltek képei. A kiállitáson JUhász Gyula előadást tartott, Ady Endre verseit olvasta fel.

Napjaink 1968 augusztus
9.old.

Gulácsy Lajos
festő

Elmebetegen halt meg.

Magyar művészet 9.3.
Képzőművészeti Kiadó 1971.

Gulácsy Lajos

festő

Fiatal nő rózsafával, 1910–12

Repr.

Az ópiumszívó álma, 1914–16

Repr.

Magyar műv. tört. 8. 24. k, 25. k.

Képzőműv. Kiad. 1971.

Gulácsy Lajos
festő

~ vól: Szabadi Judit: G. L.
Bp. 1969.

Magyar műv. tört. 8. Szerk.
Képőműv. Kiad. 1971.

2) Gulácsy Lajos
festő

festi képeit.

Magyar műv. tört. 8. 28.
Képrőműv. kiad. 1971.

1) Gulácsy Lajos
festő

/ 1882-1932 /

Olasz reneszánsz alakjai.

Naconxypán nevű országot álmodik,

czt festi A V.H. idején gyakran át –

Magyar műv. tört. 8. 27.

Képzőműv. kiad. 1971.

Gulácsy Lajos

Székesfehérvárott rendezett kiállitását emliti

K.Kovalovszky Márta: A székesfehárvári múzeum kiállitásai. - Müemlékvédelem, 1971.3.sz.172-173. l.

Gulácsy Lajos

képei az erepelnek Talpai Emil szegedi ügyvéd gyüjteményében.

Szelesi Zoltán: Völgyessy Ferenc képei és a szegedi műgyüjtés útja. - Művtört.Ért. 1971.1.sz.23-30. l.

29. h.

Gulácsy Lajos

Olasz mese és Nő a vízsafánál c.

képe szerepel Völgyessy Ferenc gyűjteményében.

Szelesi Zoltán: Völgyessy Ferenc képei és a szegedi
műgyűjtés útja. - Művtört.Írt.1971.1.sz.23-30.l.

25. l.

Gulácsy Lajos

emlékkiállitás. Székesfehérvár, István Király Múzeum, 1967. - Ism: K. Kovalovszky árta, Alba Regia, VIII-IX. 1968. 185-18611.

Az 1968.évi magyar müvészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Müvtört.Ért.1971.2.sz.149-182.l.

168.l.

Gulácsy Lajos

Farkas István művészete az ő művészetéhez kapcsolható.

K. Kovalovszky Márta: Farkas István kiállitása Székesfehérvárott; Képzőművészeti Almanach 2, Corvina 197o, 32.l.

Gulácsy Lajos

Márffyval közös kiállitása volt az Urániában, s ez képzőmüvészetünk életében más kiállitásokkal karöltve fordulatot jelzett.

Szij Béla; Egry József fiatalkori munkássága; Kiállitás Nagykanizsán; Képzőmüvészeti Almanach 2; Corvina 197o, 19.l.

Gulácsy Lajos

Egry Józseffel való kapcsolatára utal, hogy a Nemzeti Szalonban 1 9o5-ben három esetben is képeit az övéinek szomszédságában helyezték el.

Szij Béla; Egry József fiatalkori munkássága Kiállitás Nagykanizsán; K[illegible]szőművészeti Almanach 2; Corvina 197o, 19.l.

Gulácsi Lajos, festő

Portréfilm készül róla.

A tv negyedési programja

— : Min derültek dédanyáink 2,

ESTI HIRLAP, Br. 1971. szept. 30.

Gulácsy Lajos
festő

A művész „Arte vita natura"
ciminü képe a Győri Kolozsváry
gyűjteményben van.

Salamon Nándor: Bemutatjuk a . . .
Művészet, 1975. március - 15 oldal.

Gulácsy Lajos
festő

Közel 30 kép és vázs Gulacsytól
van a Petro gyűjteményben.

Végvári Lajos: Magán gyűjtemények...
Művészet, 1975. március - 9 oldal.

Gulácsy Lajos
festő

„Arte irta natura"
(regrot)

Végvári Lajos: Magán gyűjtemények...
Művészet, 1975. március – 9 oldal.

Gulácsy Lajos, festő

Hadik Gyula megmintázta portréját.

P. Á.: Tájak és portrék 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. nov. 4.

Gulácsy Lajos, festő

Szerepel ↓

— : Bemutatták a jövő évi művészeti naptárakat 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974 nov. 12.

Gulácsy Lajos 1

1932 február 21-én halt meg Gulácsy. Mintarajziskolá
ba járt. Kiállitásai voltak Londonban, Rómában, Torinó
ban. Egyes irodalom szerint tévesen azt irják, hogy
1924-ben megvakult. Orvosi vélemény szerint 1931-ben
is látott. Halálának oka tüdőgyülladás volt.

Gulácsy László: Nakonxipán álomköveik.
Forrás 1974-1o-5o

Gulácsy Lajos 2

MÁV-nál napidijas mérnökként dolgozott.Már 14 éves korában elfogadták képét tárlatra. 1900-ban Olaszországba utazott, Padovába, Firenzébe.1905-ig még háromszor járt Olaszországban.
22 évesen hallotta meg féltestvéreinek tragikus történetét.

Forrás 1974-1o-58,59.o.

Gulácsy Lajos

Bizonyitás

Forrás 1974/1o 49

Gulácsy Lajos

alkotása

Forrás 1974/1o/ 59

Gulácsy Lajos

Beatrix

Forrás 1974/1o /61

Gulácsy Lajos

Pliweck hergeg és a csábitó szépek

Forrás 1974/1o /58

Gulácsy Lajos

Mózes

A Na Conxypai polgármester

Forrás 1974/1o/ 6

GULÁCSY LAJOS, festő

Magyarországi megjelenésének három esztendeje során / 1916 november-1919 július/ a MA a kor fiatal baloldali művészeinek és gondolkodóinak számos alkotását közölte, köztük Gulácsy Lajosét is. 66.old

MEZEY KATALIN: A M A A nemzetközi avantgarde mozgalmak magyar fóruma 66.old

VALÓSÁG, a TIT. folyóirata, 1973. 9.sz. Bp.

Gulácsy Lajos

Gulácsy sílkesfehérvári emlékkiállítása nem csak múzeumi raktáranyagból került ki.

Bartha Attila: Rosszhedvű gondolatok...
Művészet, 1975. juli – 19 oldal.

Gulácsy Lajos

A mester alkotása a
Kecskeméti Városi Muzeumnam
található.

Pap Gábor: Kincsek és mükincsek.....
Müvészet, 1975. junius - 4 oldal

Gulácsy Lajos (1882-1932)

„Szerelmespár" Ceruzarajz

20x19 Jelezve lent jobbra: Gulácsy

Ütiáltási ár: 5000 ft

BÁV 37. Művészeti Képaukció 1975 szeptember

Gulácsy Lajos, festő

Prágai tárlaton szerepel.

— : Nemzetközi kisplasztikai biennálé
a Műcsarnokban 7.

Népszabadság, Bp 1973. szept. 12.

GULÁCSY LAJOS, festő

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 d arabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Festmények, grafikák.
155./.- GULÁCSY LAJOS,- Öregasszony,-olaj,lp.-
63+ 45 cm.-Ltsz.-68.-542.-308.old.
39.sz.kép.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története,
Uj szerzemények II, 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968.
Pécs. 1971.

Gulácsy Lajos

neve emlékére

Kritika 1971 október

18. dd.

Gulácsy Lajos

neve aulitve

Kritika 1972 március

22. old.

MDK

Gulácsy Lajos, festő

Egy műve kerül aukcióra.

(–k): Aba Novák cirkusza 2

ESTI HIRLAP, Bp., 1967, dec. 1.

Gulácsy Lajos

Kiállítása nyílt Kékes tehérvárott

Kritika 1967 I u. 46 old.

M.D.K.

Gulácsy Lajos, festő (1882-1932)

késő leszármazottja a prérafaellitáknak. Különös álomvilágot alakítok ki magának a középkori Olaszországból és kitalált XIII. sz. városában a „Naco-Xypan"-ban Dante kortársai éltét Gulácsy megszállottságának álom-életét. Az első világháboru teljesen feldulta érzékeny lelkivilágát s a teretséges művész elborult elmével roppant össze.

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc,

Akadémiai Kiad-, Bp. 1968. 938. old.

+ „Szerelmespár" 939. "

Gulácsy Lajos „Pieta"

M.D.K.

nevét említik a pécsi Barahya Muzeum Képtárában elhelyezett müveivel kapcsolatban:

Huba László: Budapest - Pécs - Mecsek

Bp. /é.n./, Panoráma, /Mägyarország irásban és képben 10. köt.

38. old.

MDK

Gulácsi Lajos, festő

Szerepel a Janus Pannonius Múzeum modern képtárában.

Székely András: Pécsi Kiállítások 7

Népszabadság B. 1968. a. 6. 24

Gulácsy Lajos

A Jelenkor cikkeket közölt róla

Dévényi Iván: Képzőművészet a Jelenkorban

Jelenkor 1968 X. 883 old.

Guláczy Lajos

Putka Mária: A Nemzeti Galéria Kiállítása. Magyar festők Itáliában.

Magyar Nemzet, 1967. IV. 8. 4. o.

Gulávsy

Kiállítása volt a székesfehérvári
István Király Múzeumban

Bodri Ferenc: Fehérvári krónika

Felenkor 1969 feb.

Gulácsy Lajos

– ról portrét kérút Márffy Ödön.

Dévényi Iván: Tihanyi Bp. 1969.

15.o.

Gulácsy

... túlzottan historizáló és retrospektív-
vidéki múzeumaink néhánya... termei-
nek egy részét... változatos tehráju és min-
dig változó kiállítások rendelkezésére bo-
csátja, nem egy éppen a jelenkori képzőmű-
vészetek rangos kiállításaira. Kortúk is el-
sősorban... a székesfehérvári múzeum, ~~nem~~
nem egy tárlatával országos hírt és érdeklő-
dést keltve. Elég... ha... a Csontváry-, a Bok-
ros-Birman-, a Gulácsy-, a két Ferenczy
Béni-vagy a Kassák-kiállításra utalunk.

Bodri Ferenc: Képzőművészeti krónika.
Fehérvári mérleg.
Jelenkor XII. évf. 2. sz. 1969. febr. 141-142. l.

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

A Művészházban mutatta be
„Ősi alkony álma" és „Ophé-
lia temetése" című művét.
1910-ben

Baki Miklós: Ferres Beck Vilmos
Művészet, 1969. április - 12 lap.

Gulácsy Lajos

Olasz leány, repr.

Rózsa Mtz. 238.1

GULÁCSY LAJOS

Új Művészet
2004. Május
XV. évf. 5.

28. old.

amilie, 1652)

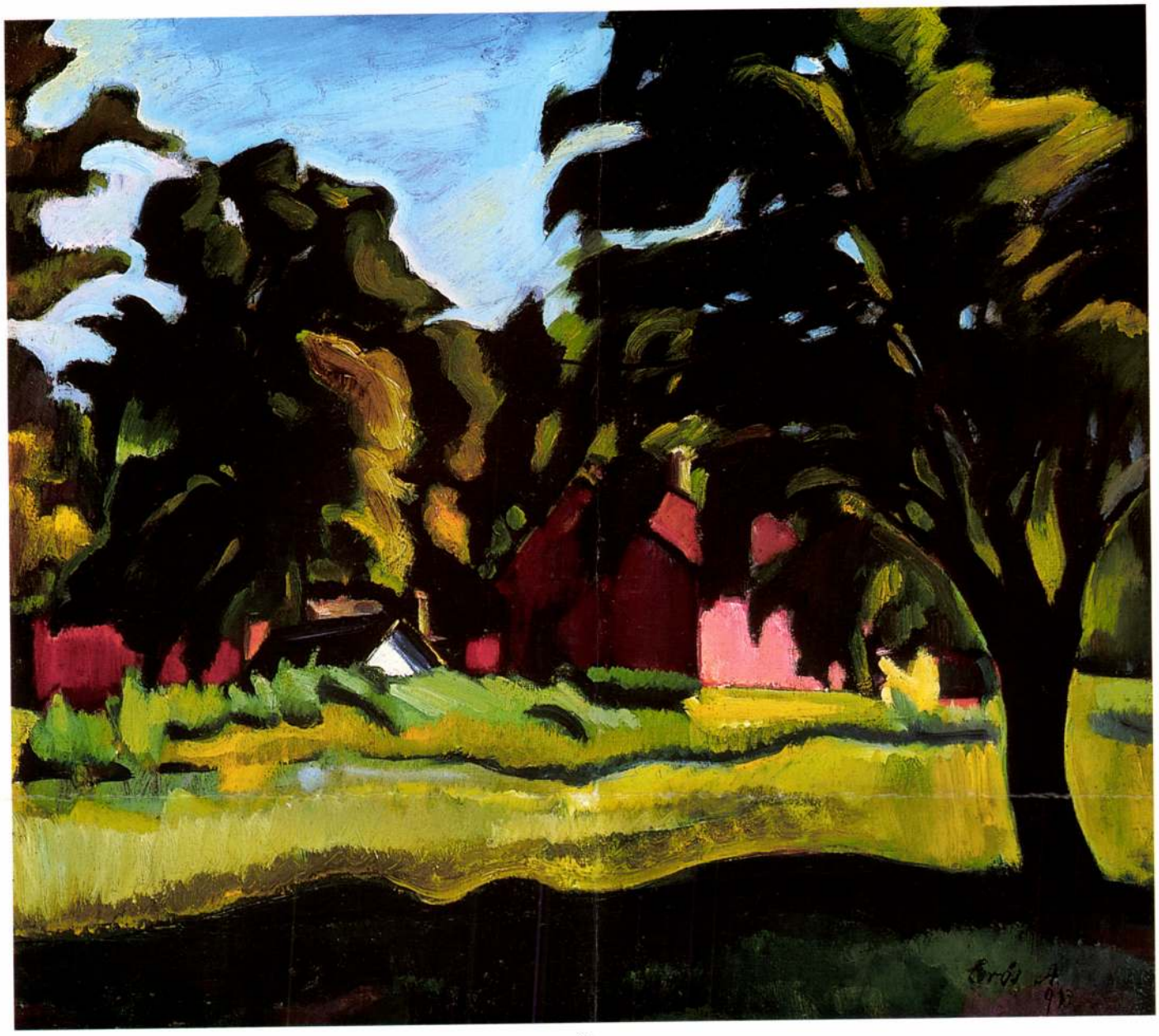

25

25 ▪ ERŐS ANDOR (1889–1917)

Kecskemét, 1913

46 x 52 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Erős A 913

Kikiáltási ár: 400 000 Ft

26 ▪ PERLROTT CSABA VILMOS (1880–1955)

Nagybánya

64 x 54,5 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Perlrott Csaba
MNG 794/978

Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft

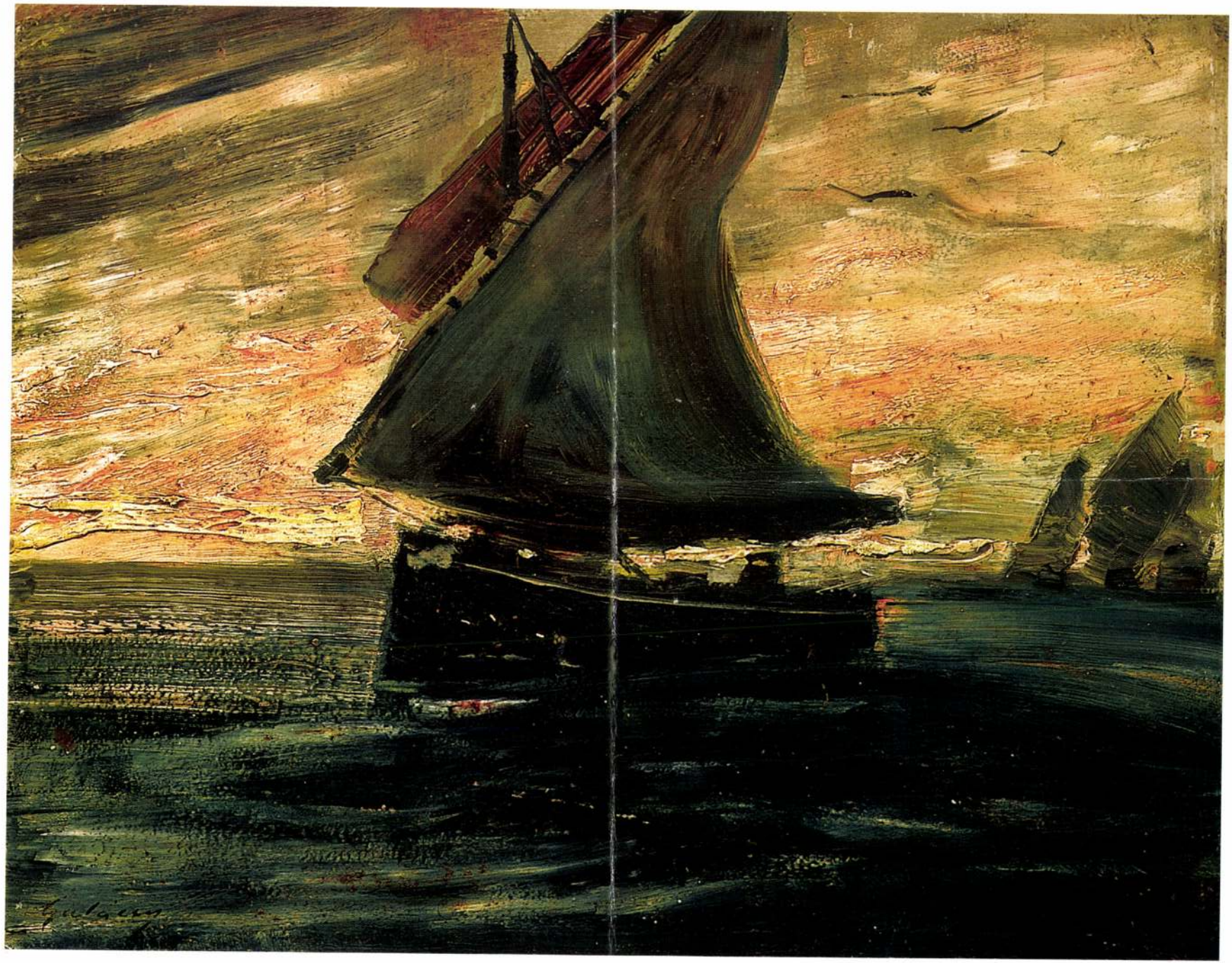

GULÁCSY LAJOS

68

68 ▪ GULÁCSY LAJOS (1882–1932)

Alakok

14 × 13 cm
Olaj, vászon kartonon
Jelezve középen lent: Gulácsy

Kikiáltási ár: 280 000 Ft

69 ▪ GULÁCSY LAJOS (1882–1932)

Fehér virágok vázában

27,5 × 18,3 cm
Olaj, karton
Jelezve jobbra fent: GL
Hátoldalon felirat: Gulácsy Lajos Bp József krt

Kikiáltási ár: 450 000 Ft

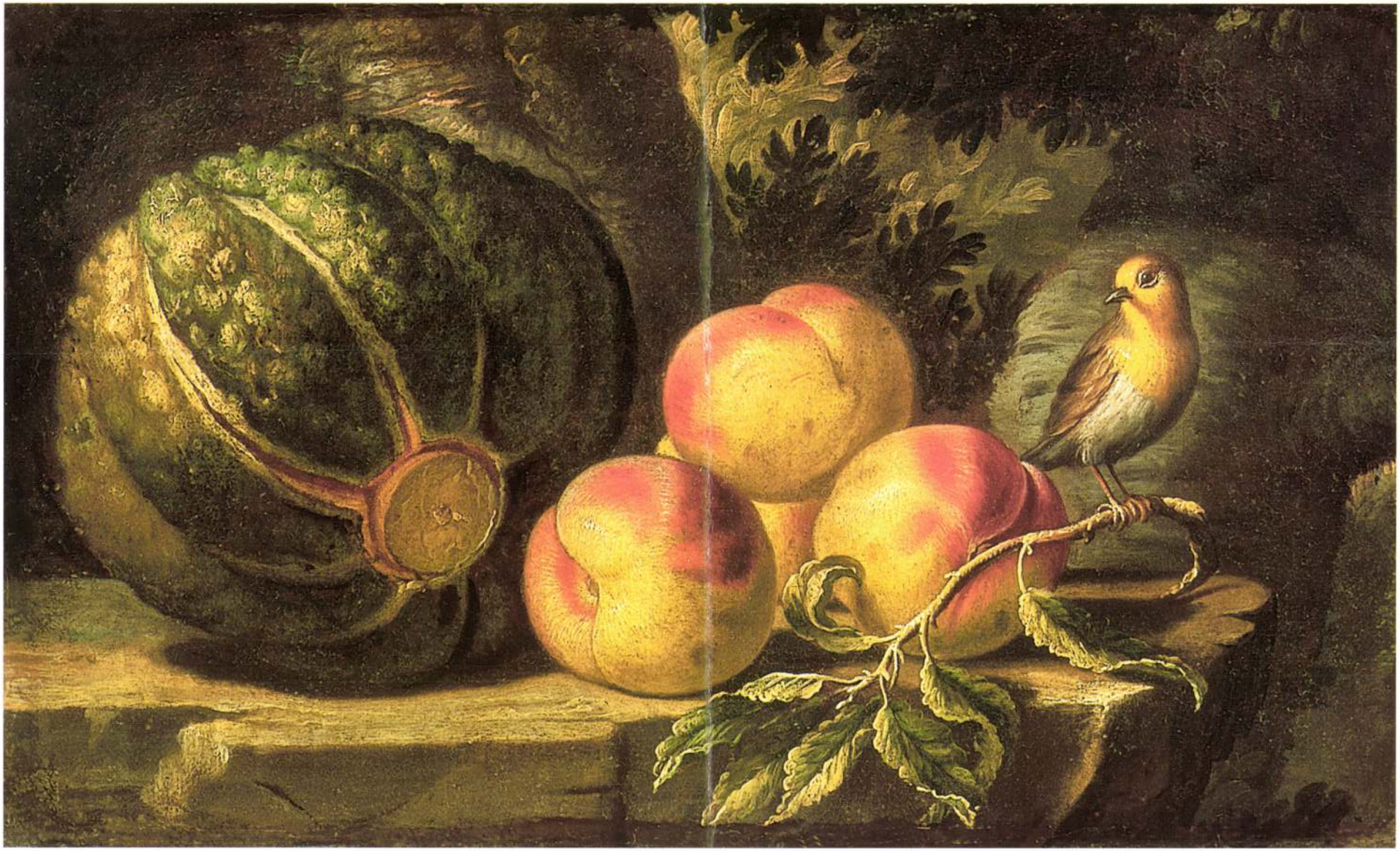

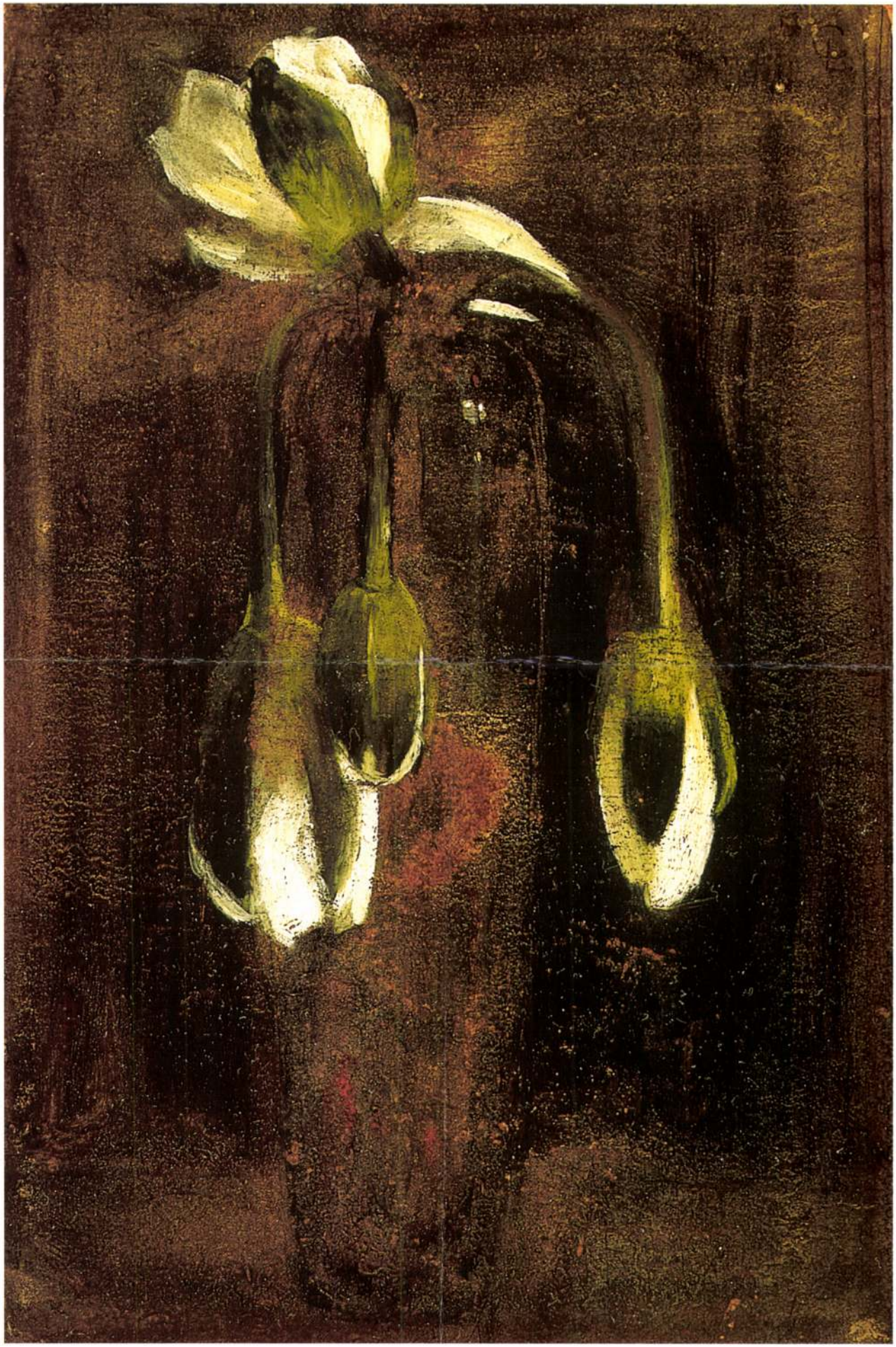

70 • FERENCZY KÁROLY (1862–1917)

Papagájok, 1910

42 × 54,5 cm
Olaj, vászon
J. n.
Hátoldalon kiállítási címke 1911-ből

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft

REPRODUKÁLVA
Genthon István: *Ferenczy Károly.* 121. kép, Budapest, 1979

IRODALOM
Petrovics Elek: *Ferenczy Károly.* Budapest, 1925
Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Budapest, 1934
Petrovics Elek: *Ferenczy.* Budapest, 1943
Réti István: *A nagybányai művésztelep.* Budapest, 1954
Genthon István: *Ferenczy Károly.* Budapest, 1979
Szabadi Judit: *Ferenczy Károly pályaképe.* In: Nagybánya művészete, szerk: Csorba G.–Szűcs Gy., Budapest, 1994

A Madárdal, a Hegyi beszéd és az Október szépsége a művészetszerető közönség előtt jól ismert. Festőjük, Ferenczy Károly a magyar festészet egyik legragyogóbb állócsillaga. A Madárdal-t a szakirodalom az egyik első modern magyar festménynek tartja, „nagybányai kép"-nek, amely három évvel megelőzte a művésztelep megalakítását. Nem csoda, hogy a Hollósy vezette lelkes „nagybányai" fiatalok Erdélybe csábították az általuk nagyra becsült „arisztokratát". A modern magyar festészet doyenje, Szinyei Merse Pál a Hegyi beszéd festőjét becsülte legtöbbre a „magyar impresszionisták" köréből, Ferenczyt, a legkevésbé impresszionistát, akit fiatalabb, az avantgárddal kacérkodó kortársai egyszerűen csak naturalistának neveztek. Ferenczyt – hasonlóan a legnagyobbakhoz – egyáltalán nem érdekelték a címkék és az izmusok, bármennyire is közhely, de ő valóban a maga útját járta. Talán korai, szentendrei képeit is azért tagadta meg 1903-as gyűjteményes kiállításán, mert túlságosan is emlékeztették ihletőjük, Bastien-Lepage festészetére.

Ferenczy életművén belül a korai művekhez egy kicsit hasonló helyre kerültek kései, műtermi csendéletei is. Pedig a tájképeiről, portréiról és biblikus kompozícióiról ismert mester a nagy művek mellett, talán megrendelésre, talán kedvtelésből számos csendéletet is festett.
Csendéletei javát az 1900-as évek végétől festette minden bizonnyal budapesti műtermének falai között. Ferenczy 1906-ban lett – Szinyei „határozott kívánságára" – a budapesti Mintarajziskola (a későbbi Képzőművészeti Főiskola) tanára, s ekkortól kezdve már csak a nyarakat töltötte Nagybányai házában. Az ekkor már köztiszteletnek örvendő mester a maga finom, szolid módján a művészeti közéletből is kivette részét, egyik vezetője lett a Magyar Impresszionisták és Naturalisták körének, ami a „műcsarnokiakkal" szemben az akkori progresszív festők érdekeit próbálta képviselni. A MIÉNK-ből ágazott ki a Nyolcak és a magyar avantgárd festészete, de Ferenczy éppoly kevés figyelmet szentelt fiatalabb pályatársainak, mint Picassónak. Talán csak egyetlen festő volt akiért igazán rajongott, mégpedig Rembrandt. Talán az sem véletlen, hogy a nagy elől és a németalföldi piktúra iránti vonzalma elsősorban nem a nagy nyilvánosságnak szánt portréin, hanem kisebb családi képein mint a Noémi kibontott hajjal, illetve csendéletein érhető tetten. Ferenczy számos virágcsendéletet festett és kedvelte a vadkacsás kompozíciókat is, de papagájos csendéletei az igazi kuriózumok.
Az 1910-es Papagájok két változatban ismert, mindkettő szerepel Genthon István monográfiájában is. A két csendélet „főhőse" két porcelán papagáj és egy porcelán galamb, a festményeket lényegében csak a papagájok helyzete különbözteti meg. Képünkön mindkét papagáj balra néz, míg a párdarabon mindkettő a középen elhelyezkedő galamb felé fordul. A hátteret mindkét esetben egy festőien elrendezett drapéria szolgáltatja, amely későbbi híres aktos kompozícióival rokonítja a papagájos csendéleteket. Ferenczyről tudjuk, hogy egyaránt nagy gondot fordított képei „szellemességére" (témájára) és „artisztikumára" (kivitelezésére) is. Egyik cigányokat ábrázoló zsánere kapcsán írta barátjának, Réti Istvánnak, hogy témája nem igazán szellemes, de képe a „nemes előadás által kaphat némi varázst". (idézi: Genthon, 1979, 34.) Ez a bizonyos varázs hatja át a Papagájok-at is. Ferenczy vérbeli koloristához illően nagystílűen a rá jellemző „foltfestéssel" veti vászonra a tarka papagájokat. Az általa kedvelt Németalföldi művészek is festettek papagájos csendéleteket legalább annyira moralizáló, mint dekoratív szándékkal. A papagáj a keresztény szimbolikában arra int, hogy a híveknek éppúgy kell visszhangozniuk az apostolok szavát Isten dicséretére, ahogy a papagáj utánozza az emberi hangot. Ferenczytől
ez a moralizáló szándék valószínűleg távol állt, őt inkább a polgári enterieröket „díszítő" papagájok egzotikuma, szín-kavalkádja ragadhatta meg.

Hornyik Sándor

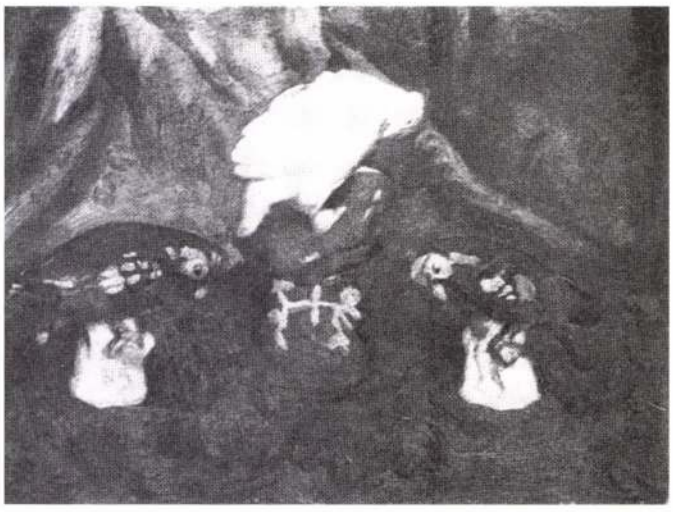

Ferenczy Károly: Papagájok
41,5 × 58 cm, olaj, vászon

GULÁCSY LAJOS

5

5 ▪ GULÁCSY LAJOS (1882–1932)

Verona

14 × 13,6 cm
Vegyestechnika, papír
Jelezve jobbra lent: Gulácsy és jobbra fent: Verona

Kikiáltási ár: 220 000 Ft

6

6 ▪ KMETTY JÁNOS (1889–1975)

Szentendrei önarckép

33 × 23,5 cm
Olaj, karton
Jelezve jobbra lent: Kmetty

Kikiáltási ár: 480 000 Ft

7 ▪ CZÓBEL BÉLA (1883–1976)

Virágcsendélet

53 × 45 cm
Olaj, vászon
Jelezve jobbra lent: Czobel

Kikiáltási ár: 800 000 Ft

Az utolsó nádor Pest-Budán

A Várpalota új lakója a polgárőrség 600 fáklya fényénél felvonuló menetének hódolatát az erkélyen fogadta

Százötvenöt évvel ezelőtt a nyár végén nagy ünnepségre készülődött Pest-Buda. Magyarország helytartóját, a nádori cím várományosát, István főherceget várta a főváros 1847. augusztus 29-re. Az országos előkelőségek, a városi hatóságok, sőt az egyesületek és vállalatok is valósággal versengtek, hogy uralkodónak kijáró pompával ünnepeljék a királyi fenség érkezését – a forradalom előtt utoljára.

István főherceg

A nádor bevonulása Bécsbe, Kossuth Lajossal 1848 márciusában

FORRÁS: HAZA ÉS HALADÁS

Az európai hatalmasságok a reneszánsz óta törekedtek arra, hogy uralmukat az antikvitás diadalmeneteire emlékeztető ünnepélyes bevonulásokkal is megjelenítsék alattvalóik előtt. Az említett készülődés mögött azonban mélyebb és összetettebb motívumok – valódi érzelmek, politikai számítások, anyagi érdekek – is munkáltak, mint a szokásos, felülről elrendelt és megrendezett ünneplésekben.

Megnyilvánult például benne a testvérvárosok régi vágya, hogy a fővárossá váló Pest-Buda rangját végre egy igazi udvartartás is emelje (nem is szólva annak jótékony gazdasági hatásáról). A Mária Terézia alatt felépült Várpalotát ugyan elvben uralkodói székhelynek tekintették a magyar rendek, ám a valóságban a király csak ritkán, akkor is igen rövid időre látogatott Budára. Valami udvarpótlékot az 1790-es években kapott a középkori székváros. Ekkortól rendezkedtek be ugyanis a Habsburg-ház nádorrá választott tagjai: előbb Sándor Lipót, majd jó fél évszázadra öccse, József főherceg, végül az ő fia, István. (A nádor az első számú rendi méltóság: a magyarországi közigazgatás és igazságszolgáltatás vezetője, az országgyűlés felsőtáblájának elnöke, „mellesleg" Pest vármegye főispánja volt.)

A nádori lakosztályokat a palota déli szárnyán – a mai Budapesti Történeti Múzeum helyén – alakították ki. Valódi udvari élet azonban József idején, első házasságának rövid két évét leszámítva nem alakult ki. (Csak a főherceg első feleségének, a fiatalon elhunyt cárleánynak, Alekszandra Pavlovnának a Budára érkezésével, 1799-ben látszott felragyogni a rezidencia régi fénye. A magas szintű reprezentációhoz szokott és hatalmas magánjövedelemmel rendelkező cárkisasszony megjelenése felpezsdítette a kulturális és társasági életet: ekkor került sor Haydn, majd Beethoven budai vendégszereplésére is.) A palatínus, azaz a nádor későbbi házastársai, az István születésébe belehalt Hermina, valamint Mária Dorottya protestáns puritanizmussal rendezték be udvartartásukat. A nádori család életmódjában nem lépte túl egy vagyonosabb polgárcsalád kereteit, sok mindent megvalósított a biedermeier kor eszményéből, a csendes családi élet boldogságából. Jól illett ebbe a képbe a családfő „hobbija" is: József alakította ki a Várhegy lejtőin a sokak által megcsodált kertet, amelynek 300-fajta rózsáját a királyi fenség gyakran saját kezével metszegette.

István nem örökölte apja takarékosságát, ráadásul jóval nagyobb jövedelmet alkudott ki a családtól; ha megadatik számára az idő, valószínűleg valódi „fejedelmi" központtá fejleszti Budát. Az 1817-ben született fiú – német nagyanyjánál töltött első éveit leszámítva – Budán és a vidéki birtokon, Alcsúton nőtt fel, szinte patriarchális közelségben az alattvalókhoz. A „palatínus Pista" személyéhez a hazai közvélemény nagy várakozásokat fűzött. A magyar önrendelkezés remélt kiszélesítése esetén – és ezt mindenki Habsburg-jogar alatt képzelte – fontos szerep várhatott egy olyan főhercegre, aki egyesíthette magában a családi és nemzeti elkötelezettséget. (Kimondatlanul – 1848 bizonyos pillanataiban kimondva is – ott lebegett egy esetleges önálló magyar királyság lehetősége is az ő jogara alatt.) Népszerűségét nagyrészt készen kapta, azaz atyjának, az osztatlan tiszteletnek örvendő József nádornak köszönhette, de maga is gyarapította az 1838-as árvízi mentésben való részvételével. Szép reményekre jogosított közvetlen, nyílt természete, jó képességei és az, hogy a dinasztiából ő volt az első, aki magyar környezetben nőtt fel. Jellemének fő hiányosságát az őt közelebbről ismerők a döntésképtelenségben látták. (1848-as bukását részben ez, részben a drámai helyzet okozza majd, amelyben identitásának két oldala feloldhatatlan ellentétbe került.) Most azonban még arra készültek a nemzeti szellemű politikai erők – beleértve a Kossuth Lajos és Batthyány Lajos vezette reformellenzéket is –, hogy a hiúságtól egyáltalán nem mentes főherceg identitásának a magyar elemét erősítsék meg az országra szóló ünnepléssel.

A negyvenes éveket István nagyrészt a birodalom más tartományaiban töltötte, de ezt mindenki – valószínűleg maga is – csupán egy hosszúra nyúlt tanulmányútnak tekintette, felkészülésnek Magyarország kormányzására. 1847 elején ott állt apja halálos ágyánál, és néhány nap múlva már meg is érkezett a helytartói kinevezés. (Nádorrá csak az országgyűlés választhatta meg, és azt nem lehetett máról holnapra összehívni.) A tavaszt és a nyarat még csehországi kormányzói ügyeinek átadásával töltötte, és augusztus 28-án érkezett meg egy gőzhajón; a vártnál egy nappal korábban. Így aztán nem volt se ágyúdörgés, se vivátozó tömeg, amikor a Várba hajtatott, ám a következő napokban mindebben bőségesen része lett.

A két napig tartó ünneplésben spontán és szervezett elemek keveredtek. A megérkezése utáni napon, első pesti kikocsizásakor a nép „riadó örömmel" üdvözölte a fess fiatalembert. Este a budai egyenruhás polgárőrség tisztelgett a Várpalota régi-új lakója előtt, aki a 600 fáklya fényénél felvonuló menet hódolatát az erkélyen fogadta. Másnap már kora reggel benépesültek a máskor csendes budai utcák. Kilenc órakor a pesti és budai polgárőrség vonult fel zeneszóval, majd sorfalat alkotott a Dísz tértől a Helytartótanács Országház utcai épületéig. Kirajzottak az utcákra a budai kormányhivatalok tisztviselői is, számtalan kíváncsi polgárral együtt. Az ország fő méltóságviselői az Úri utcai érseki palotában gyülekeztek, majd – a korabeli beiktatási ceremóniák szokása szerint – a hercegprímás és az országbíró vezetésével díszruhában, díszhintókkal átvonultak a királyi palotába, hogy felkérjék Istvánt hivatala átvételére. (Még a fényes főúri menetből is kitűnt a hercegprímás hatlovas hintója, amely előtt két lovas nyargalt.) A kölcsönös üdvözlések után – a küldöttséget „tüzes éljenzésre" ragadta, hogy a Habsburg főherceg anyanyelvi magyarsággal válaszolt – a polgárőrség és a tömeg éljenzése közben az országnagyok átkocsiztak az Országházba, ahol István átvette a Helytartótanács elnökletét. Este a Nemzeti Színház rendezett díszelőadást, amely a nemrég megzenésített Himnusszal kezdődött, és a Szózattal végződött. 31-én a legfőbb bíróság, a Királyi Kúria, a Királyi Kamara, Pest és a közeli megyék, valamint a két város hivatalos küldöttségei „udvaroltak" a helytartónak, aki „leereszkedő nyájassággal" fogadta a tisztelgőket. Délben a Vigadóban István adott 224 terítékes díszebédet. Az ünneplés fénypontja a két város esti díszkivilágítása volt. Buda épületeinek megvilágítására 20 000 lámpást utalványozott a tanács. Kivilágították a Gellért-, a Sváb- és a Sas-hegy csúcsát, gyertyafénnyel írták a Dísz téren állt Casinóra, hogy „Éljen István". A Dunán kivilágított hajók horgonyoztak, a hajóhíd mindkét végén fénylő diadalív, az épülő Lánchídról és hajókról kilőtt tűzijáték káprázttatta el a közönséget. Pest – a Várból nézve – mintha lángtengerben úszott volna. Különösen pazarul ragyogtak a Duna-sor palotái és a középületek. A Hatvani (ma Kossuth Lajos) utcában, Landerer és Heckenast nyomdájának kapujában, István szobra alatt egy működő sajtóról szórták a nép közé a még nedves lapokat – most még csak egy alkalmi üdvözlő verssel... Maga az ünnepelt kocsin járta az őt éltető tömeggel zsúfolt utcákat, és szinte fürdött a népszerűségben.

A háromnapos ünnep szeptember 1-jén egy maradandó nyomot hagyó eseménnyel ért véget: erre a napra időzítette a Középponti Vasúttársaság az épülő Pozsony–Pest–Debrecen vonal második szakaszának, a Pest–Szolnok közötti vaspályának a megnyitóját. A megnyitó és a próbaút egyben István országjáró körútjának nyitányaként is szolgált. A bemutatkozó, ismerkedő utazás valóságos diadalmenetté változott. A nemzet és egy Habsburg-leszármazott talán még sosem állt ilyen közel egymáshoz, mint ezekben a hetekben. Több pohárköszöntőben is elhangzott a „magyar Habsburg" szájából – Vörösmarty után szabadon –, hogy „addig kívánok élni, amíg hazámnak élek", természetesen kifogástalan magyarsággal.

Amikor a főherceg vonata mozsárdurrogás, zeneharsogás és hatalmas éljenzés közepette kigördült az indóházból, aligha gondolta volna bárki, hogy az ünnepelt egy év múlva bukott politikusként, éjszaka, szökve kényszerül elhagyni szülővárosát, és hogy oda csak 1867-ben térhet vissza – végső nyugalomra az apja által épített nádori kriptába.

Fónagy Zoltán

ÉRCNÉL MARADANDÓBB

Gulácsy Lajos síremléke

A Farkasréti temető egyik félreeső parcellájában, a felső temetőrészen található Gulácsy Lajos (1882–1932) nemes szépségű síremléke, melyet a festőművész önarcképe alapján készült rézdomborítás díszít. Borsos Miklós első funerális munkája (1941) tragikus sorsú művészt és művet örökít meg: Gulácsy az első világháború alatt megtébolyodott, halála előtt nyolc évvel meg is vakult, az önarckép pedig később az Eisler-gyűjtemény részeként vált a lángok martalékává. A relief nem az ópiumos álomvilágot teremtő fantasztát, nem is a hazai szürrealisták őseként emlegetett művészt jeleníti meg, hanem – igen szerencsés választással – Gulácsy szelíd, romantikus egyéniségét, melyet a kiválasztott önarckép tükrözött a legjobban (a síremlék első vázlatain még Assisi Szent Ferenc alakja szerepelt). A dombormű köré szinte misztikus aurát von, hogy a kép, amely itt térbelivé formálódott, ma már nem létezik. Borsos tervezte a sírkövet és a letisztult, a reliefhez illő kalligráfiát is. Gulácsy sírverse idézet barátja, Juhász Gyula hozzá írt verséből, amely 1922-ben, az Ernst Múzeumban megnyílt gyűjteményes kiállításakor született: „Csodálatos / szent tiszta művész / Giotto jó utóda."

Borsos Miklós további farkasréti művei közül elsőként Bartók Béla síremléke említendő, akinek hamvait 1988-ban hozták haza a New York-i Ferncliff temetőből. Borsos több műve kapcsolódik a zeneszerzőhöz, maga a síremlék pedig Bartók 1975-ben felállított győri emlékművének fekete gránit változata (az eredeti mészkőből készült). Borsos egyik jellemző motívuma, a stilizált madáralak jelenik meg Bartók mellett Zelk Zoltán és Berda József sírján is.

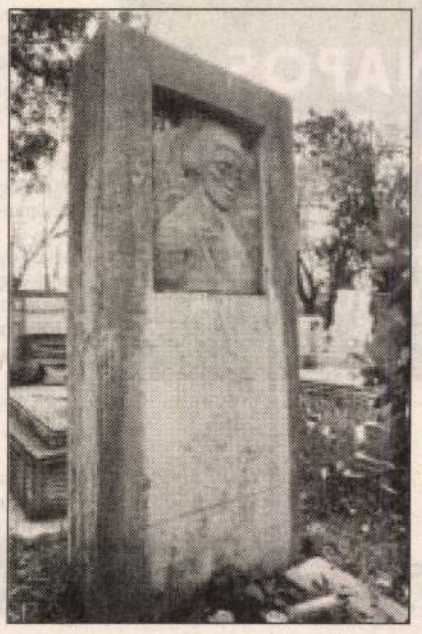

FOTÓ: KOVÁTS ZSOLT

Gyurkovics Máriát egyik leghíresebb szerepében, Gildaként örökítette meg (1976), hasonló gesztussal számos operaénekesünk és színészünk síremlékén találkozunk. Közvetlenül ez utóbbi mellett kapott helyet Ferencsik János Apolló-szobros emléke (1987): egykor a karnagy rendelkezése volt, hogy sírját majd Borsos készítse el. Az életműben alapvető fontosságú görög mitológiai témakör – Orpheusz és Eurüdiké – jelent meg a zenerajongó mecénás, báró Hatvany Károly sírjára került vörösréz reliefen is (1944), melynek mára nyoma veszett. Borsos Miklós saját sírja szintén a Farkasréti temetőben található, rajta 1981-ben készült, Hajnal című domborműve.

Genthon István művészettörténész sírján (1971) negatív faragású szellemalakok láthatók. A hiány, az elmúlás ilyen típusú ábrázolása két korábbi, a Kerepesi úti temetőbe került alkotásán is megjelenik: Krúdy Gyula és Karinthy Frigyes síremlékén.

Borsos Miklós mintázta Semmelweis Ignác jelenlegi sírszobrát is, az Anya gyermekével című bronzszobor azonban eredetileg 1963-ban nem síremléknek készült. Semmelweis hamvait csak két évvel később helyezték el mögötte, a nagy orvos tabáni szülőháza, a mai Orvostörténeti Múzeum falában.

Tóth Vilmos

MOZI-NÉZŐ

Középműfaj

A Puskin mozinak történelme van. 1926 óta vetítenek itt mozgóképet, ekkor nyílt meg ugyanis a Fórum filmszínház, az akkori Budapest, de egyben Európa egyik legszebb és legnagyobb filmszínháza. Sőt 1929 szeptemberében, Magyarországon itt játszottak először hangosfilmet. Ha az átlag nézőnek nem is kell tökéletesen ismernie az intézmény múltját, mindenképpen illik éreznie, hogy nem legújabb kori filmszínházba váltott jegyet. Úgy érzem, az épület ma már csak részben sugallja ezt, hiszen a Puskin sok szempontból már a mai kor közönségét szolgálja ki. Ha nem így lenne, napjainkban már valószínűleg ez a patinás filmszínház is történelem lenne.

Az 1998-as nagy felújítás egyik szenzációs meglepetése, hogy a Puskin igényesebb filmeket játszó artmozi lett. A másik az Odeon kávézó létrehozása. Nem néhány asztalos mozibüféről van szó, hanem igazi, kicsit talán sznob vendéglátóhelyről. Biztos megvan annak a pszichológiája, ha egy artmozi kávézójában mutatkozik az ember, esténként ugyanis alig lehet helyet kapni itt. Ami a mozinak ezt a részét illeti, nem érdemes komolyabban elemezni, a lényeg, hogy nem rossz a hely, talán csak a vendéget lehetne egy kicsit jobban szeretnie a személyzetnek. (Az emeleten Odeon Art videotéka is található – bár szerintem erre nem igazán hívják fel a figyelmet.)

A teljes rekonstrukció annak idején 120 millió forintba került. Nyilvánvaló, hogy egyetlen nagy teremmel bajos lett volna a túlélés, ezért számuk háromra növekedett, a legújabb hang- és kinotechnikával felszerelve. A vetítőhelyeket stílusosan három filmtörténeti klasszikus műről Metropolisnak, Amarcordnak, Körhintának nevezték el.

A legjobb persze a nagyterem, minőségben tényleg van olyan jó, mint bármelyik multiplexé. A két kisteremnél már bejön a képbe – az Örökmozgónál is hangsúlyozott negatívum –, hogy tulajdonképpen a régi harisnya-mozik utódai. De a sorok közti szintkülönbség szerencsére van akkora, hogy az átlagosnál kicsit magasabb ember mögött ülő is látja a vásznat.

Külön téma a Puskin műsorpolitikája. A felújítás után még művészfilmeket játszottak, mára inkább a középműfajú filmek színháza lett. Sőt gyakran műsoron tartanak egy-két polgári giccset is. Ezzel a Puskin teljesen egyedi arculatot kapott a fővárosban. Így aztán itt a legvegyesebb a közönség.

A belvárosi mozikat, a Puskint is leginkább a parkolóhely hiánya sújtja. Nagy bátorság kell hozzá, hogy valaki kocsival induljon el ide. Tömegközlekedéssel viszont egyszerű a mozi megközelítése. De a parkolási mizéria némileg mégis csökkenti a vonzerejét.

Termes Tibor

A FŐVÁROSI MOZIK MŰSORA AUGUSZTUS 29-TŐL SZEPTEMBER 4-IG

A szövegben a gyártó országot csak kezdőbetűvel vagy rövidítve jelöljük. Egyéb rövidítések mb.: magyarul beszélő, *14 éven alul nem ajánlott; **Csak 16 éven felülieknek; ***18 éven felülieknek; K: kísérőfilm; H: híradót is játszanak. A budapesti mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt egy órával, aznapra és egy napra előre. Csak délután működő mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt másfél órával, aznapra és három napra előre.

A HÉT FILMBEMUTATÓI:

AUSTIN POWERS – ARANYSZERSZÁM (Austin Powers 3) Színes, feliratos amerikai film** **Mammut Mozi, Campona Ster Century, Cinema City Csepel, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Lurdy Ház, Pólus, Uci Palace, Westend Ster Century** CSAVARD BE, MINT BECKHAM (Bend It Like Beckham) Színes, feliratos angol film* **Mammut Mozi, Corvin Filmpalota, Kossuth, Westend Ster Century** GOSFORD PARK (Gosford Park) Színes, feliratos angol film** **Mammut Mozi, Cinema City Új Udvar, Uci Palace, Uránia, Művész, Westend Ster Century** ROSSZ TÁRSASÁG (Bad Company) Színes, feliratos amerikai film** **Mammut Mozi, Campona Ster Century, Corvin Filmpalota, Hollywood Multiplex Duna Plaza, Lurdy Ház, Óbuda, Uci Palace, Westend Ster Century** STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (Stuart Little 2) Színes, magyarul beszélő amerikai film **Mammut Mozi, Campona Ster Century, Cinema City Csepel, Új Udvar, Corvin Filmpalota, Hollywood Multiplex Duna Plaza** (+English version), **Lurdy Ház, Óbuda, Pólus, Westend Ster Century**

BUDAPEST FILM
SZEMÉLYES FILMINFORMÁCIÓS SZOLGÁLAT
telefonszáma: 459-5059.
Személyes filminformáció,
felvilágosítás filmekről, moziműsorról!

MAMMUT MOZI [II., Lövőház u. 2–6. Tel.: 345-8140 (automata), 06-30-350-1100 (SMS-jegyrendelés a zárójelben lévő kód alapján), 345-8160 (személyes)] ROSSZ TÁRSASÁG (am.)** 10, f1, 3, f6, 8, éjjel f11 (91028). GOSFORD PARK (angol)** 2, h5, f8, éjjel n11 (83358). AUSTIN POWERS – ARANYSZERSZÁM (am.)** f11, f2, f4, f6, f8, f10 (91027). CSAVARD BE, MINT BECKHAM (angol)* 11, n2, f4, h6, 8, éjjel n11 (83357). STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (mb. am.) 10, h11, f1, n3, 4, h5, h6, f8, n10 (91026). **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) 10, 11, n1, n2, f3, f4, h5, h6, 7, 8, éjjel n11, 29-2-ig és 4-én este n10 is (80597). **A kaptár** (angol–német)*** f3, f7, f9, éjjel h11 (83359). **Most már elég** (am.)** f6, 8, éjjel f11 (91025). **Wasabi – Mar, mint a mustár** (fr.–japán)* 12, 4, 8, éjjel 10 (80601). **Scooby-Doo – A nagy csapat** (am.) 11, h2, h4 (91024). **Édes kis semmiség** (am.)** 10, 2, 6, 9 (91000). **Valami Amerika** (magyar)* f6, h8, éjjel 10 (11308). **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** 11, f2, f4 (91018). **Jégkorszak** (mb. am. animációs) 11, 1 (91005). **A hűtlen** (am.)** h6, n9 (91022). **Felpörgetve** (mb. ausztrál–kanadai–am.)* 2 (91021). **Az időgép** (am.)* de. h11 (91023). **K-Pax (A belső bolygó)** (am.)** éjjel h11 (91011). **A rettegés arénája** (am.)* h7 (91013). **Star Wars II. rész – A klónok támadása** (mb. am.) 3 (90998). **Amélie csodálatos élete** (mb. fr.)* f5-(80584).

CAMPONA STER CENTURY MEGAPLEX (XXII., Nagytétényi út 37–45. Tel.: 424-3333) STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (mb. am.) 1, 3, 5, 7, 9, 29–1-jéig de. 11 is. AUSTIN POWERS – ARANYSZERSZÁM (am.)** f2, h4, 6, n9, éjjel f11, 29–1-jéig de. n12 is. ROSSZ TÁRSASÁG (am.)** h3, n6, h8, éjjel n11, 29–1-jéig n1 is. **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) n2, f4, h6, 8, éjjel n11, 29–1-jéig de. 11 is. **A kaptár** (angol–német)*** h2, 4, n7, f9, éjjel h11, 29–1-jéig de. f12 is. **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** h2, h4, h6, h8, h10. **Scooby-Doo – A nagy csapat** (am.) n5, 29–1-jéig 12, n3 is. **Wasabi – Mar, mint a mustár** (fr.–japán)* f7, f9, éjjel f11. **Édes kis semmiség** (am.)** 2, 4, 6, 8, éjjel 10. **Jégkorszak** (mb. am. animációs) f3, 29–1-jéig f1 is. **Most már elég** (am.)** h5, n8, h10. **Manitu bocskora** (mb. német)* 3. **A rettegés arénája** (am.)* 5. **A hűtlen** (am.)** f8, éjjel 10. **Szilaj, a vad völgy paripája** (mb. am. rajzfilm) 2, 29–1-jéig de. h12 is. **Felpörgetve** (mb. ausztrál–kanadai–am.)* f5, 7, f10.

CINEMA CITY CSEPEL PLAZA (XXI., Rákóczi F. út 154-170. Tel.: 425-8111) STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (mb. am.) 2, f4, 5, f7, 31-1-jén f1 is. AUSTIN POWERS – ARANYSZERSZÁM (am.)** f3, f5, f7, f9, 30–31-én éjjel f11 is, 31–1-jén f1 is. **A kaptár** (angol–német)*** f5, f9, 30–31-én éjjel f11 is. **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) n2, f4, h6, 8, 30–31-én éjjel n11 is, 31–1-jén de. 11 is. **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** 2, 4, 6, 8, 30–31-én éjjel 10 is, 31–1-jén de. 12 is. **Wasabi – Mar, mint a mustár** (fr.–japán)* 12, 4, 8, éjjel 10 (80601). **Scooby-Doo – A nagy csapat** (am.) 11, h2, h4 (91024). **Édes kis semmiség** (am.)** 10, 2, 6, 9 (91000). **Valami Amerika** (magyar)* f6, h8, éjjel 10 (11308). **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** 11, f2, f4 (91018). **Jégkorszak** (mb. am. animációs) 11, 1 (91005). **A hűtlen** (am.)** h6, n9 (91022). **Felpörgetve** (mb. ausztrál–kanadai–am.)* 2 (91021). **Az időgép** (am.)* de. h11 (91023). **K-Pax (A belső bolygó)** (am.)** éjjel h11 (91011). **A rettegés arénája** (am.)* h7 (91013). **Star Wars II. rész – A klónok támadása** (mb. am.) 3 (90998). **Amélie csodálatos élete** (mb. fr.)* f5-(80584).

CINEMA CITY ÚJ UDVAR (III., Bécsi út 38-44. Tel.: 437-8383) STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (mb. am.) 2, f4, 5, f7, 31-1-jén f1 is. **Katonák voltunk** (am.)** 8, 30–31-én éjjel f11 is. **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) n2, f4, h6, 8, 30–31-én éjjel n11 is, 31–1-jén de. n12 is. GOSFORD PARK (angol)** 29-én és 2-4-ig 3, h6, f9, 30–31-én n3, 5, h8, 31–1-jén éjjel f11 is. **Szilaj, a vad völgy paripája** (mb. am. rajzfilm) 2, f4. **A rettegés arénája** (am.)* f6, 8, 30–31-én éjjel f11 is. **A hűtlen** (am.)** 3, f6, 8, 30–31-én éjjel f11 is, 31–1-jén f1 is. **Manitu bocskora** (mb. német)* 2, 4, 6, 8, 30–31-én éjjel 10 is, 31–1-jén de. 12 is.

CORVIN BUDAPEST FILMPALOTA [VIII., Corvin köz 1. Tel.: 459-5050 (személyes), 06-30-350-1000 (SMS-jegyrendelés a zárójelben lévő kód alapján)] STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (mb. am.) 10, h12, f2, n4, n6, 7 (91026). ROSSZ TÁRSASÁG (am.)** f11, h1, 3, 5, n8, f10 (91028). CSAVARD BE, MINT BECKHAM (angol)* 11, n4, f6, h8, éjjel 10 (83357). **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) 11, n2, f4, h6, 8, éjjel n11 (80597). **A kaptár** (angol–német)*** f11, f1, f3, f5, f7, f9, éjjel f11 (83359). **Wasabi – Mar, mint a mustár** (fr.–japán)* n2, h4, h9, éjjel h11 (80601). **A rettegés arénája** (am.)* h6, éjjel n11 (91013). **Scooby-Doo – A nagy csapat** (am.) de. 10 (91024). **Édes kis semmiség** (am.)** de. h12 (91000). **Felpörgetve** (mb. ausztrál–kanadai–am.)* f2 (91021). **Valami Amerika** (magyar)* 8 (11308).

HOLLYWOOD MULTIPLEX DUNA PLAZA [XIII., Váci út 178. Tel.: 467-4267 (személyes), 06-20-467-4267 (SMS-jegyrendelés)] STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (mb. am.) h10, f12, n2, 3, h5, f7, f9, éjjel n11, 30–31-én éjjel 12 is. STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal) n3, n8. ROSSZ TÁRSASÁG (am.)** n12, f2, h4, 6, n9, éjjel f11, 30–31-én éjjel f1 is. **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) 10, n1, n3, n4, f5, f6, h7, h8, n10, 30–31-én éjjel n12 is. **A kaptár** (angol–német)*** h11, h1, h3, 5, 7, 9, éjjel 11. AUSTIN POWERS – ARANYSZERSZÁM (am.)** h10, f12, f2, f4, f6, f8, f10, 30–31-én éjjel f12 is. **Scooby-Doo – A nagy csapat** (am.) 11, 1, f4. **A rettegés arénája** (am.)* éjjel 10. 30–31-én éjjel n1 is. **Édes kis semmiség** (am.)** f11, f1, f3, n5, n7, 8, h10, 30–31-én éjjel h12 is. **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** n11, 12, 2, f7. **Pókember** (mb. am.) 4. **Felpörgetve** (mb. ausztrál–kanadai–am.)* este h9, 30–31-én éjjel n12 is. **Jégkorszak** (mb. am. animációs) 10, h12, n6. **Szilaj, a vad völgy paripája** (mb. am. rajzfilm) h2. **Wasabi – Mar, mint a mustár** (fr.–japán)* n8, n10, 30–31-én éjjel 11 is. **Star Wars II. rész – A klónok támadása** (mb. am.) n11, h1, h6. **Star Wars II. rész – A klónok támadása** (English version, eredeti nyelven, magyar felirattal) n4. **Most már elég** (am.)** este n9, h11. **A gyűrűk ura – A gyűrű szövetsége** (mb. am.–új-zélandi)* 11, 4. **Valami Amerika** (magyar)* este 9. 30–31-én éjjel n12 is.

HOLLYWOOD MULTIPLEX LURDY HÁZ [IX., Könyves Kálmán krt. 12–14. Tel.: 467-4267 (személyes), 06-20-467-4267 (SMS)] ROSSZ TÁRSASÁG (am.)** f1, 3, f6, 8, éjjel h11, 31–1-jén de. 10 is. STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (mb. am.) 1, h3, f5, n7, n9, éjjel n11, 31–1-jén de. 11 is. **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) 12, 2, 4, 6, 8, éjjel 10, 30–31-én éjjel 12 is, 31–1-jén de. 10 is. AUSTIN POWERS – ARANYSZERSZÁM (am.)** 1, 3, 5, 7, 9, 30–31-én éjjel 11 is, 31–1-jén de. 11 is. **Jégkorszak** (mb. am. animációs) f2, n4, 31–1-jén de. f12 is. **Valami Amerika** (magyar)* 5. **A kaptár** (angol–német)*** f8, h10, 30–31-én éjjel 12 is. **Szilaj, a vad völgy paripája** (mb. am. rajzfilm) 31–1-jén de. f11. **Wasabi – Mar, mint a mustár** (fr.–japán)* f1, f3, f5, f7, f9, éjjel f11. **Star Wars II. rész – A klónok támadása** (mb. am.) f3, 31–1-jén de. h12 is. **Édes kis semmiség** (am.)** n6, n8, n10, 30–31-én éjjel n12 is. **Pókember** (mb. am.) h2, 31–1-jén de. n12 is. **Az időgép** (am.)* n5. **Felpörgetve** (mb. ausztrál–kanadai–am.)* f7, 9, 30–31-én éjjel f12 is. **Scooby-Doo – A nagy csapat** (am.) h2, h4, h6, 31–1-jén de. h12 is. **A rettegés arénája** (am.)* 29–3-ig h8. **A hűtlen** (am.)** 29–3-ig éjjel 10. **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** h1, h3, h5, 31–1-jén de. h11 is. **Most már elég** (am.)** h7, n10, 30–31-én éjjel h12 is.

HOLLYWOOD MULTIPLEX ÓBUDA [III., Bécsi út 154. Tel.: 467-4267 (személyes), 06-20-467-4267 (SMS)] **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) 1, 3, n6, f8, f10, 29–1-jéig 11 is, 30–31-én éjjel f12 is. STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (mb. am.) f2, n4, 5, 7, 29–1-jéig de. 10, h12 is. ROSSZ TÁRSASÁG (am.)** 2, f5, n8, h10, 29–1-jéig de. n12 is. **Wasabi – Mar, mint a mustár** (fr.–japán)* n3, n5, n7, n9, éjjel n11. **Jégkorszak** (mb. am. animációs) 29–1-jéig de. n11, n1. **Szilaj, a vad völgy paripája** (mb. am. rajzfilm) 29–1-jéig de. n11, 12. **Édes kis semmiség** (am.)** h4, h6. **Manitu bocskora** (mb. német)* h2. **A kaptár** (angol–német)*** h8, éjjel 10. **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** h3, h5, h7, 9, 29–1-jéig de. h11, h1 is, 30–31-én éjjel 11 is. **A rettegés arénája** (am.)* este h9, 30–31-én éjjel n12 is. **Scooby-Doo – A nagy csapat** (am.) f2, f4, 29–1-jéig de. f12 is. **Felpörgetve** (mb. ausztrál–kanadai–am.)* f6, 8. **Most már elég** (am.)** éjjel f11.

HOLLYWOOD MULTIPLEX PÓLUS [XV., Szentmihályi út 131. Tel.: 467-4267 (személyes) 06-20-467-42676 (SMS)] STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (mb. am.) f1, f3, f5, f7, h9, 31–1-jén de. f11 is. **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) f2, h4, 6, f9, 31–1-jén de. n12 is. AUSTIN POWERS – ARANYSZERSZÁM (am.)** h1, n4, f6, n9, 30–31-én éjjel f11 is. **Scooby-Doo – A nagy csapat** (am.) n1, n3, h5, 31–1-jén de. n11 is. **Wasabi – Mar, mint a mustár** (fr.–japán)* 7, 9, 30–31-én éjjel 11 is. **Jégkorszak** (mb. am. animációs) n2, 31–1-jén de. 11 is. **Felpörgetve** (mb. ausztrál–kanadai–am.)* 3, h8, éjjel 10. **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** 2, 4, n7, 31–1-jén de. h12 is. **A rettegés arénája** (am.)* f8, 30–31-én éjjel h11 is. **Édes kis semmiség** (am.)** n6. **Most már elég** (am.)** este h10.

KOSSUTH 4 MOZI (XIII, Váci út 14. Tel.: 349-3771) **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) 11, n2, f4, h6, 8, éjjel n11. CSAVARD BE, MINT BECKHAM (angol)* f11, f2, 4, n7, f9, éjjel h11. **Szilaj, a vad völgy paripája** (mb. am. rajzfilm) de. 10. **A rettegés arénája** (am.)* h11, n2, h4, n7. **Valami Amerika** (magyar)* 2, n5, f7, h9. **Egy csodálatos elme** (am.)* éjjel 11. **40 nap és 40 éjszaka** (mb. am.)* de. h12. **Kate & Leopold** (am.)* éjjel 11. **A hálószobában** (am.)** este h9.

UCI PALACE MOM PARK (XII., Alkotás u. 53. Tel.: 487-5670) AUSTIN POWERS – ARANYSZERSZÁM (am.)** 2, 4, n7, f9, éjjel f11, 31–1-jén de. 10, 12 is. **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) n4, f6, h8, éjjel 10, 31–1-jén h11, 1 is. **Wasabi – Mar, mint a mustár** (fr.–japán)* h3, h5, h7, h9, éjjel h11, 31–1-jén de. f11, f1 is. **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** 6, 31–1-jén de. n11 is. **Felpörgetve** (mb. ausztrál–kanadai–am.)* 3, 8, éjjel f11. **Star Wars II. rész – A klónok támadása** (mb. am) 31–1-jén n1. **A kaptár** (angol–német)*** 6, n9, éjjel h11, 31–1-jén de. 11 is. **K-Pax (A belső bolygó)** (am.)** f4, 31–1-jén 1 is. ROSSZ TÁRSASÁG (am.)** f3, 5, f8, éjjel 10. 31–1-jén de. 12 is. **Jégkorszak** (mb. am. animációs) 31–1-jén de. n11. **Scooby-Doo – A nagy csapat** (am.) n4, n9, 31–1-jén de. h11 is. **A rettegés arénája** (am.)* h6, éjjel n11, 31–1-jén h1 is. **Édes kis semmiség** (am.)** f3, f5, f7, f9, 31–1-jén de. f11 is. **Az időgép** (am.)* éjjel n11, 31–1-jén n1 is. GOSFORD PARK (angol)** 2, 5, n10, 31–1-jén de. 10 is.

URÁNIA NEMZETI FILMSZÍNHÁZ (VIII., Rákóczi út 21. Tel.: 486-3400) GOSFORD PARK (angol, R. Altman)** 29–1-jéig és 3-4-én 4, f7, 9, 2-án 4, 9. **Amélie csodálatos élete** (mb. fr.)* 8. **Valami Amerika** (magyar)* f9. **Hidember** (magyar) 6, 31–1-jén 11, f4 is, 2-án f4 is. **Iris** (angol)* 29-én, 1-jén és 4-én n7. **K-Pax (A belső bolygó)** (am.)** 30-án és 2-án h6. **Traffic** (am.)** 31-én és 3-án f6. **Moulin Rouge** (am.)** 29-én 4, 2-án f4. **Egy csodálatos elme** (am.)* 30-án f4, 3-án 3. **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* 4-én n5. **Sztárom a párom** (am.)* 3-án h4. **Szilaj, a vad völgy paripája** (mb. am. rajzfilm) 29–30-án f1, 31-én f2. 1-jén f2, 2-án 2. **Na végre, itt a nyár!** (magyar) 29-én 2, 31–1-jén f2. **Ének a csodaszarvasról** (magyar animációs) 30-án 2, 31-én de. f12. **Egri csillagok I–II.** (magyar) 1-jén 3. **Pál utcai fiúk** (magyar) 30-án 4, 31-én 3. **A gyűrűk ura – A gyűrű szövetsége** (mb. am.–új-zélandi)* 29-én és 4-én h3. **Pán Péter – Visszatérés Sohaországba** (mb. am. rajzfilm) 29-én de. 11. **102 kiskutya** (mb. am.) 29-én h1. **Stuart Little, kisegér** (mb. am.) 30-án de. 11, 2-án f2. **Harry Potter és a bölcsek köve** (mb. am.) 30-án n2. EGYHÁZZENEI FESZTIVÁL Dona Nobis Pacem – László Váradi Gyula filmje, Úra léssz-e sorsodnak? Szakrális oratórium 2-án f8.

WESTEND STER CENTURY MEGAPLEX (VI., Váci út 1-3. Tel.: 238-7222) ROSSZ TÁRSASÁG (am.)** 10, f1, 3, f6, 8, éjjel f11. STUART LITTLE, KISEGÉR 2. (mb. am.) f12, f2, f4, f6, f8. AUSTIN POWERS – ARANYSZERSZÁM (am.)** n1, h3, n6, h8, éjjel n11. GOSFORD PARK (angol)** h1, h8, éjjel h11. CSAVARD BE, MINT BECKHAM (angol)* 1, f4, n9, éjjel h11. **Kísérleti gyilkosság** (am.)** este f10. **Jégkorszak** (mb. am. animációs) 11, 1, 3, 5. **A kaptár** (angol–német)*** 10, 12, 2, 4, 6, 7, 8, 9, éjjel 10, 30–31-én éjjel 11, 12 is. **Asterix és Obelix: A Kleopátra-küldetés** (mb. fr.) 10, n1, f3, h5, 6, 7, n9, n10, éjjel f11, 30–31-én éjjel f12 is. **Szilaj, a vad völgy paripája** (mb. am. rajzfilm) h12, 2, 4. **Scooby-Doo – A nagy csapat** (am.) h11, h4, h6. **Az időgép** (am.)* h11, 6. **Édes kis semmiség** (am.)** n12, n2, n4, n6, f8, f10, 30–31-én éjjel h12 is. **Pókember** (mb. am.) f11, n2, h4. **Felpörgetve** (mb. ausztrál–kanadai–am.)* n7, h9, 30–31-én éjjel n12 is. **Most már elég** (am.)** n11, h1, n4, f9. **A hűtlen** (am.)** h6. **Wasabi – Mar, mint a mustár** (fr.–japán)* f11, h3, n8. **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** f1, 5, h10. **K-Pax (A belső bolygó)** (am.)** h2, h7. **A rettegés arénája** (am.)* n12, n5, n10.

ARTMOZI-HÁLÓZAT

BEM (II., Margit krt. 5/B. Tel.: 316-8708) **Bűvös vadász** (Enyedi I.) 29-én 4. **Az évszázad gyermekei** (fr.)*** 29-én h6. **Szellemkutya** (J. Jarmusch)*** 29-én n9. **Tea Mussolinivel** (olasz)* 30-án 4. **Egy csodálatos elme** (am.)* 30-án 6. **Traffic** (német–am.)** 30-án n9. **A gyűrűk ura – A gyűrű szövetsége** (mb. am.–új-zélandi)* 31-én f2. **Szerelemre hangolva** (hongkongi)** 31-én f5. **Szembesítés** (Szabó I.)* 31-én 6. **Malena** (olasz)*** 31-én 8. **Blöff** (angol)***, kísérőfilm: **A mesterlövész** 31-én este f10. **Pinocchio** (mb. angol) 1-jén 2. **Szabad szerda** (fr.)* 1-jén h4. **Kate és Leopold** (am.)* 1-jén 6. **Monte Cristo grófja** (am.)* 1-jén n9. **A hetedik szoba** (magyar) 2-án 4. **Csokoládé** (am.) 2-án 6. **Anyegin** (angol) 2-án 8. **Macska-jaj** (jugoszl.)* 3-án 4. **Kundun** (am.) 3-án n7. **Az ember, aki ott se volt** (ff. am., J. Coen)*, kísérőfilm: **Akvárium** (Kollár L.) 3-án f9. **Az élet szép** (olasz)* 4-én 4. **Nevem Sam** (am.)** 4-én 6. **Ízlés dolga** (fr.)* 4-én n9.

CIRKO-GEJZÍR (V., Balassi B. u. 15-17. Tel.: 269-0904) **Lány a hídon** (ff. fr.)* 29-én 5. **2000, ahogy én látom... Az élet könyve** (H. Hartley)* 30-án 6. **Tangó** (sp., C. Saura)* 31-én 5. **Gabbeh** (iráni)* 1-jén f6. **Édes2kettes** (hongkongi)** 2-án f6. **Straight Story** (D. Lynch) 3-án 5. **Az ezredes úmak nincs, aki írjon** (A. Ripstein) 4-én 5. **Kikujiro nyara** (japán)* 29-én 7. Filmklub (előadó: Vígh Emőke) 30-án 7. **Lábad között** (sp., M. G. Pereira)*** 31-1-jén 7. **Kiss Kiss (Bang Bang)** (angol, S. Sugg)** 2–3-án 7. **Második bőr** (spanyol, G. Vera)*** 4-én 7. **Ismeretlen kód** (fr.–német–román, M. Haneke)* 9. **Mell és a Hold** (sp., B. Luna)**, kísérőfilm: **Önmarcangolás** (Németh P.) 29–30-án f6. **Aranyhere** (sp., B. Luna)*** 31-1-jén f6. **Szellemkutya** (J. Jarmusch)** 2-án 5. **Mortal Transfer – Végzetes hipnózis** (fr.)*** 3-án 5. **Gadjo Dilo** (T. Gatliff)* 4-én f6. **A tükör** (iráni, J. Panahi)* 29–1-jéig 7. **Fehér léggömb** (iráni, J. Panahi) 2-4-ig 7. **A kör** (iráni, J. Panahi)* 29–1-jéig 9. **Hálószobák és előszobák** (angol, R. Troche)** 2-4-ig 9.

EURÓPA (VII., Rákóczi út 82. Tel.: 322-5419) **Ének a csodaszarvasról** (magyar animációs) 29-én 3. **Fújd szárazra, édes!** (német–angol–am.)* 30-án és 2-án 3. **K-Pax (A belső bolygó)** (am.)** 31-én 2, 4-én f3. **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** 1-jén és 4-én f3. **Sacra Corona** (magyar) (10 éven aluliak csak szülői kísérettel látogathatják) 3-án 3. **Kikötői hírek** (am.)* 29-én f5, 31-én 4. 3-án f7. **Fűbenjáró bűn** (angol)* 29-én 3, 30-án f5. 2-án 4. **Pókember** (mb. am.) 31-én f3, 4-én 4. **Idióták** (dán)*** 29-én f7, 2-3-án h5. **Pánikszoba** (am.)*** 30-án n7. **Na végre, itt a nyár!** (magyar) 29-én és 1-jén f5, 30-án 3, 3-án 5. **Mulholland Drive – A sötétség útja** (am., D. Lynch)*** 31-én és 2-án h6. **Intimitás** (fr.–angol–német–sp.)*** 30-án h5, 1-jén n7, 4-én f9. **Egy csodálatos elme** (am.)* 31-én n7, 4-én 6. **Amerikai szépség** (am.)** 29-én és 1-jén f9. **Traffic** (am.)** 30-31-én, 2-án és 4-én n9. **Az utolsó hárem** (fr.–olasz-török, F. Özpetek)** 3-án f9. **Szömy Rt.** (mb. am. animációs) 1-jén h3. **Lottózsonglőrök** (ír)* 2-án 3. **Idegjelelés – The Blair Witch Project** (am.)** 3-án n4. **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* 31-én és 4-én f5. **Üvegtigris** (magyar)* 29-én n7, 1-jén f5. **Iris** (angol)* 30-án és 2-3-án h7. **Moulin Rouge** (am.)** 1-jén n7. **Ocean's Eleven – Tripla vagy semmi** (am.)* 31-én f9, 4-én n7. **Csokoládé** (am.) 29-én és 1-jén f9. **Más világ** (am.)** 30-án f9. **Szerelem utolsó vérig** (magyar)* 2-án f9. **Csocsó** (magyar) 3-án f9.

HUNNIA (VII., Erzsébet krt. 26. Tel.: 322-3471) **Lottózsonglőrök** (ír)* 29-én 4. **Félelem és reszketés Las Vegasban** (am.)*** 30-án 4, 3-án 8. **Pókember** (mb. am.)* 31-én f4. **Shrek** (mb. am. animációs) 1-jén f4. **Születésnap** (dán)** 2-án 4. **Gyorsbüfék, gyors nők** (am.)* 3-án 4. **Lány a hídon** (ff. fr.)* 4-én 4. **A Kelet az Kelet** (angol)* 29-én 6. **Trainspotting** (angol)** 30-án 6. **Monte Cristo grófja** (am.) 29-én éjjel 10, 31-én f6. **A legkisebb film a legnagyobb magyarról, avagy ha nincs kéz, nincs csoki** (magyar) 1-jén n8. **Vesszőfutás** (svéd)*** 1-jén n6. **Dalok a második emeletről** (svéd)** 2-án 6. **Vízcseppek a forró kövön** (fr.)** 3-án 6. **Az Északi-sarkkör szerelmesei** (sp.)* 4-én 6. ZSIDÓ FILMEK EURÓPÁBÓL VIII. 29.–IX. 1. **Ítélet tanúk nélkül** (K. Matzig) 29-én 8. **A komisszár** (A. Aszkoldov) 30-án 8. **A fogadó** (J. Kawalerowicz) 31-én 8. **Apa** (Szabó I.) 1-jén 8. **Egy francia nő** (fr.)** 2-án 8. **Táncos a sötétben** (L. von Trier)** 4-én 8. **Vidocq** (fr.)** 30-án és 2-3-án éjjel 10. **Moulin Rouge** (am.)** 31-én éjjel 10. **Blöff** (angol)***, kísérőfilm: **A mesterlövész** 1-jén éjjel 10.

KULTIPLEX (IX., Kinizsi u. 28. Tel.: 476-0116, 215-3388) **Pókember** (mb. am.) 29–30-án 4. **Szembesítés** (magyar, Szabó I.)* 29–30-án 6. **K-Pax (A belső bolygó)** (am.)** 29-1-jéig 8. **Manitu bocskora** (mb. német)* 31–1-jén 2. **MIB – Sötét zsaruk 2.** (mb. am.)** 1-jén és 4-én f3. **Sacra Corona** (magyar) (10 éven aluliak csak szülői kísérettel látogathatják) 3-án 3. **Kikötői hírek** (am.)* 29-én f5, 31-én 4. 3-án f7. **Fűbenjáró bűn** (angol)* 29-én 3, 30-án f5. 2-án 4. **Pókember** (mb. am.) 31-én f3, 4-én 4. **Idióták** (dán)*** 29-én f7, 2-3-án h5. **Pánikszoba** (am.)*** 30-án n7. **Na végre, itt a nyár!** (magyar) 29-én és 1-jén f5, 30-án 3, 3-án 5. **Mulholland Drive – A sötétség útja** (am., D. Lynch)*** 31-én és 2-án h6. **Intimitás** (fr.–angol–német–sp.)*** 30-án h5, 1-jén n7, 4-én f9. **Egy csodálatos elme** (am.)* 31-én n7, 4-én 6. **Amerikai szépség** (am.)** 29-én és 1-jén f9. **Traffic** (am.)** 30-31-én, 2-án és 4-én n9. **Az utolsó hárem** (fr.–olasz-török, F. Özpetek)** 3-án f9. **Szömy Rt.** (mb. am. animációs) 1-jén h3. **Lottózsonglőrök** (ír)* 2-án 3. **Idegjelelés – The Blair Witch Project** (am.)** 3-án n4. **Bridget Jones naplója** (mb. angol–am.)* 31-én és 4-én f5. **Üvegtigris** (magyar)* 29-én n7, 1-jén f5. **Iris** (angol)* 30-án és 2-3-án h7. **Moulin Rouge** (am.)** 1-jén n7. **Ocean's Eleven – Tripla vagy semmi** (am.)* 31-én f9, 4-én n7. **Csokoládé** (am.) 29-én és 1-jén f9. **Más világ** (am.)** 30-án f9. **Szerelem utolsó vérig** (magyar)* 2-án f9. **Csocsó** (magyar) 3-án f9.

ÖRÖKMOZGÓ (VII., Erzsébet krt. 39. Tel.: 342-2167) **Százszorszépek** (cseh, V. Chytilova) 29-én f5. **...és hamarosan a sötétség** (angol, R. Fuest) 29-én 6. **Volt egyszer egy vadnyugat** (olasz-am., S. Leone) 29-én 8. **Alkony sugárút** (am., B. Wilder) 30-án f5. **Sörgyári capriccio** (cseh, J. Menzel) 30-án f7. **Estély habfürdővel** (am., B. Edwards) 30-án f9. **Arzén és levendula** (am., F. Capra) 31-én f5. **Magánbeszélgetés** (am., F. F. Coppola) 31-én f7. **Hogyan kell egymilliót lopni?** (am., W. Wyler) 31-én f9. **Az állatok vére** (fr., G. Franju), **Miénk az élet** (fr., J. Renoir) 1-jén f5. **Kean, a zseni** (olasz, V. Gassman) 1-jén f7. **Berlin felett az ég** (német–fr., W. Wenders) 1-jén 8. **Csoda Milánóban** (olasz, V. de Sica) 2-án f5. **Idő van** (Gothár P.) 2-án f7. **Állat az emberben** (fr., J. Renoir) 2-án 8. **Griffin és Phoenix** (am., D. Duke) 3-án f5. **Szenvedély** (Fehér Gy.) 3-án f7. **Estélyi ruha** (fr., B. Blier) 3-án 9. **A köpeny** (olasz, A. Lattuada) 4-én f5. **Moszkva tér** (Török F.) 4-én 6. **Férjek** (am., J. Cassavetes) 4-én 8.

MŰVÉSZ (VI., Teréz krt. 30. Tel.: 332-6726) **Homok alatt** (fr., F. Ozon)* 6, h8, 30–1-jéig éjjel 10 is, 31–1-jén h4 is. GOSFORD PARK (angol, R. Altman)** 29–30-án és 2–4-ig h4, 5, f8, f10, 31-én n5, f10, 1-jén f2, n5, f10. IZRAELI FILMNAPOK: **Az idő szorításában** (A. Menahemi, E. Ariel) 31-én h7. **Tel-Aviv ámyai** (A. Dayan) 31-én 8. **Fekete doboz** (Y. Levanon) 1-jén h7. **A szirén dala** (E. Fuchs) 1-jén f9. ÉBRENJÁRÓK (magyar, Mikiauzic B.)* Premier előtt! 30–31-én éjjel 10. **Süti, nem süti** (am., W. Allen) 29-én éjjel 10. **Mulholland Drive – A sötétség útja** (am., D. Lynch)*** 2-án éjjel 10. **Helyzetek és gyakorlatok** (am., T. Solondz)** 3-án éjjel 10. **Az ember, aki ott se volt** (ff. am., J. Coen)*, kísérőfilm: **Akvárium** (Kollár L.) 4-én éjjel 10. **Üvegtigris** (magyar)* 1-jén n3, 3-án n5. **Megváltó szex** (sp., L. Mana)** 4, 6, 8. **Esküvő** (orosz-fr.-német, P. Lungin)** 1-jén 2. **Moszkva tér** (Török F.)*, kísérőfilm: **2000 méter** (Nyitrai M.) 29-én éjjel 10. **Fűbenjáró bűn** (angol)* 2-án éjjel 10. **Kánikula** (osztrák)*** 3-án éjjel 10. **Intimitás** (fr.–angol–német-sp.)*** 4-én éjjel 10. **A zongoratanámő** (fr., M. Haneke)*** 7, 29-2-ig este n10 is. **Amélie csodálatos élete** (mb. fr.)* h5. **Pedálkirály** (fr.–belga, P. Harel)* 3-án este n10. **Korcs szerelmek** (mexikói)* 4-én este n10. **Jadviga pámája** (magyar, Deák K.)*** 1-jén n3. **101 Reykjavík** (izlandi)** n9, 31–1-jén f5 is. **Végzetes végjáték** (angol–fr.)* n7. **A harcos és a hercegnő** (német, T. Tykwer)** 29-én 4. **Iris** (angol)* 30-án f5. **8 nő** (fr., F. Ozon)** 1-jén f3. **Szerelemre hangolva** (hongkongi, V. Kar-vaj)* 2-én f5. **Mielőtt leszáll az éj** (am., J. Schnabel)*** 4-én 4.

PUSKIN [V., Kossuth L. u. 18. Tel.: 429-6080 (személyes), 429-6091 /92 (automata), 06-30-350-1200 (SMS-jegyrendelés a zárójelben lévő kód alapján)] **Homok alatt** (fr., F. Ozon)* h11, f1, h3, h6, f8, n10 (80599). **Isten nagy, én kicsi vagyok** (fr., P. Bailly)** f12, f2, 7, 9 (80582). **Végzetes végjáték** (angol–fr.)* 1, f5, f7 (83355). **Megváltó szex** (sp., L.

GULÁCSY LAJOS

Új művészet

2002. nov.

3.o.

)oooooooooooooo

alatt Fluxus videók vetítése

)oooooooooooooo
zlóról: "Lobog a zászló" - mondja az
ásik. Ekkor ér oda a hatodik
"Nem a szél, nem is a zászló, a

:ézményre, mozgalomra, eszmére vagy
kép, amely az összetartozást és az
tben stratégiai segédeszköz később
mer szerepét is. Az élet és a
szlóban kifejezôdik és lobogásában a
zászló azonban nem csak szimbolikus
et azonosságának szabad, költôi
profán választási eredmény, esetleg

//www.artpool.hu/Fluxus/flag/

.html -- Artpool Művészetkutató
dapest VI., Liszt Ferenc ter 10. tel.:
Postal address: 1277 Budapest 23,

GULÀCSY LAJOS

FARKASRÈT

2003.

50.0.

GULÁCSY LAJOS

ÚJ MŰVÉSZET

1998/jún.

P-9396

31.o.

jelekből ítélve, ugy látszik, j
javul s Isten segitségével remé
gyógyul. Külön örömém ebben, ho
den tekintetben oly nagyszerüen
magasztalni az ott uralkodó sze
mátus/ részről való vélekedés -
nagy katholikus, egyenesen azt
mások előtt, hogy a Beth./esda/
s akit csak lehet, oda küld. Bi

A pécsi bölcsészeti kar,ug
a megerősitésért, nyilván valób
pótolnak: hallgatóim száma már
/egy napra téve/, tehát valóságg
S az érdeklődés még egyre nő, d

GULÁCSY LAJOS

ÚJ MŰVÉSZET

2000/jan.

P - 9945

29.o.

Gulácsy Lajos

Szerepelt a XVII. Velencei Biennálén /1930/.

Major Máté: Az építészet új világa, Magvető, 1969, 507.l.

Gulácsy Lajos

A mulatt férfi és a szőkefehér nő 1912 k. } színes fotó
Az ópiumszívó álma 1914–16

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 36–37. o.

Gulácsy Lajos 5.

Jellemző képcímei: Édeskés délután egy régi kertben; A mulatt férfi és a szoborfehér nő; a Vardzsló kertje; Paolo és Francesca; A hídon bolondos, furcsa társaság nonul keresztül; A púpos vénkisasszony régi emlékeit meséli Herbertnek; Békakirály; Az ópiumszívó álma.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1969, 40. l.

Gulácsy Lajos

Paolo és Francesca 1903 /repró/

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 40. l.

Gulácsy Lajos 4.

Képzelet szülte város és a középkori Itália tájait festette, álomfiguráik titkát leste ki /Comři vasárnap/.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 40. l.

Gulácsy Lajos 3.

Korában idegennek érezte magát, mindig vándorolt, teste hiúságát is nyűgnek érezte, mindig mássá akart válni. Gyakran festette magát kosztümösen: renesszánsz, abbé- vagy bohócöltözetben (Önarckép 1903).

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 40. l.

Gulácsy Lajos

2.

Volt Párizsban, a nagy retrospektív Cézanne-kiállítás évében, de művészete nem érintette. Szívesebben bonomgolt Itáliában, elmúlt századokba álmodta vissza magát, Giotto, Botticelli és Magnasco művészete vonzotta.

Németh Lajos: Modern magyar művészet, Corvina, 1968, 40. l.

MDK

Gulácsy Lajos

Szegi P.: Gulácsy Lajos. Tér és Forma 1947. 159-163.l. Önarcképpel és képekkel

Gulácsy Lajos

"Dombvidék" c. müve sokat igérő munka", -irja Csillag Máté: "A Nemzeti Szalon téli tárlata" c. beszámolójában, a kiállitáson szereplő müvek sorában.

Képes Családi Lapok, Bp. 1901. dec. 22.
XXIII. évf. 51. sz. 815. lap

Gulácsy Lajos

neve emlitve

Művészettörténeti Értesitő 1972

305. old.

Jelácsy Lajos
festő

Méltatás.

Beke László: Kortárs jugoszláv festészet.
Művészet, 1973.szeptember - 42.oldal

Gulácsy hajas fiatal

Gulácsy művek is vannak a múzeumban.

Romváry Ferenc: Pécs - a muzeumok városa.
Művészet, 1973.szeptember - 33.oldal

Gulácsy Lajos

"Két mélységes érzésekről mesélő korarenesszánsz poémájá"-t igen magasra értékeli Marco: "A tavaszi tárlat" c. beszámolójában.

A HÉT, Bp. 1906. ápr. 8. XVII. évf.
14. sz. 226-227. lap.

Gulácsy Lajos

Conrád, Zádor István, Cserna Rezső művészek a tavaszi grafikai kiállitáson szerepelnek a Nemzeti Szalonban.
/db./: "Grafika" cimmel közölt kritikájában "a fiatal rajzosok" között sorolja fel, külön választva őket.

A HÉT, Bp. 1906. május 6. XVII. évf.
18. sz. 297-298. lap.

Gulácsy Lajos

Az Uránia Müegyesület termeiben rendezték meg két müvész kiállitását, melyről a Müvészet c. rovat számol be "Márffy és Gulácsy" cimmel. Elsősorban kihangsulyozza, hogy "mindkettő olyan botrányosan fiatal, s mindkettő oly megdöbbentően megállapodott." Majd külön-külön szól müvészetükről: Márffy "az ultramodernség ideges hajszolója," Gulácsy "a trecento álmának nyugodt álmodója,"s mindkettőnek vannak ősei. Márffyé Páris festői, a Durand-Ruel kedvencei, az impresszionisták és talán Rippl-Rónai is. Gulácsyé Burne-Jones, Rossetti, s az angol preraffaeliták tutti quanti, de mindkettő saját egyéniségéhez formálja át az örökséget. A HÉT, Bp. 1907. márc. 31. XVIII. évf. 13. sz.214. lap.

Gulácsy Lajos

Moiret Ödön, Márffy Ödön, Berán Lajos, Pásztor János, Vadnay Miklós"azok a fiatalok, akik megjöttek időnek előtte". Ennyit mond a felsorolt müvészekről Marco: "A téli tárlat I.2" c. kritikájában anélkül, hogy a kiállitáson szereplő müveikről beszámolna.

A HÉT, Bp. 1906. nov. 18. XVII. évf.
46. sz. 769-770. lap.

Gulácsy Lajos
festő

Gulácsy Lajos szecesszió-
szimbolista formanyelven
szól művében.

Gellér Katalin: A magyar aktivisták.
Müvészet, 1973.szeptember - 37.oldal

Gulácsy Lajos festőművész

Az Új Magyar Képtárvak a Várban lesz az otthona: a tervek szerint a művész alkotásai a Csontváry-teremben kerülnek bemutatásra.

Hubay Miklós: Nemzeti képtárunk tervehez.

Kritika, Budapest, 1973. 10. 10. old.

Gulácsy Lajos

A Müvészet c. rovatban Tövis: "A tavaszi kiállitás cimmel leszögezi, hogy "ebben a formájában ez az utolsó tavaszi tárlat a Mücsarnokban, a müvészet főrendi-házában." Most azonban változás történt, mely a modern müvészet ügyének diadalát biztositja. A MIÉNK ugyanis, mely számarányra kicsiny, de értékben eddig is a leggazdagabb csoportja volt a magyar müvészetnek, a napokban tagjai közé avatott harmincegy müvészt, -huszonegy festőt, s tiz szobrászt- s igy közel hatvan főre erősödött, ami müvészetpolitikai kérdésekben számbelileg is megadja neki ezután a döntő sulyt, mely esztétikai valőrje révén eddig is joggal megillette volna.

A HÉT: Bp. 1909. ápr. 11. XX. évf.
15. sz. 255-256. lap.

Gulácsy Lajos

Diadalt aratott a modern müvészet ügye és bevonul a Mücsarnokba, s igy a jó müvek olyan bőviben lesznek, mint most a rosszak.
A MIÉNK uj tagjai:
Herrer Caesar, Jávor Pál, Katona Nándor, Koszta József, Körösfői Kriesch Aladár, Márk Lajos, Mihalik Dániel, Nagy Sándor, Nyilassy Sándor, Olgyay Ferenc, Perlmutter Izsák, Pór Bertalan, Szlányi Lajos, Thorma János, Ujváry Ignác, Zemplényi Tivadar, Zombory Lajos, Boruth Andor, Czigány Dezső, Galimberti Sándor festőművészek.
Beck Ö. Fülöp, Gách István, Gárdos Aladár, Kallós Ede, Ligeti Miklós, Pásztor János, Simay Imre, Szamovolszky Ödön, Telcs Ede, Vedres Márk szobrászművészek.

A HÉT, Bp. 1909. ápr. 11. XX. évf. 15. sz. 255-256. lap.

Gulácsy Lajos

Kalozsváry Ernő győri tanár műgyűjtő gyűjteményében a művész néhány alkotása is szerepel. „Arte vita natura" (említve)

Heitler László: Beszélgetés egy műgyűjtővel.

Életünk, 1974. 1. 68. old.

Gulácsy Lajos

Művének sikere az utóbbi aukciók során Tolnay Károlyéhoz hasonlóan kiváltotta jelenségnek tekinthető.

Engel Károly: Aukció-kritika; Műgyűjtő, 1972/4.12. 97 l.

Gulácsy Lajos, Jestő

Megemlítve.

Dévényi Iván: Képzőművészeti Könyvszemle
– Bálint Lajos: Ecset és vérő
858–862

XVI
9.

JELENKOR, Pécs, 1973. szept.

Gulácsy Lajos

1. Nakoxipán p. cer. 250 x 327 mm
2. Krisztus a keresztben p. cer. 177 x 140 mm

XX. Századi Magyar Grafika
Savaria Múz. Szombathely 1974.

Gulácsy Lajos

Nakoxipán repr.

XX. Századi Magyar Grafika
Savaria Múz. Szombathely 1974.

MDK

Gulácsy Lajos

Tájkép, o.

20.sz. M.festészet és szobrászat. N.Gal. és Móra F.Muz. Szeged, 1966.

MDK

Gulácsy Lajos

Szerelem, cer.

Szépm. Muz. Uj magyar képtárának kat. 1928,

Gulácsy Lajos festő M.D.K.

Ópiumszivó álma.

1918-ban rövid időre csatlakozott a Tett később
a folyóirat körüli müvészeti csoportusálshez
/ aktivisták/
/

Kampis Antla: A képzőmüvészetek története 744.1.
A Kultura Világa Bp. 1963.

mdk

Gulácsy Lajos

művei a Kisfaludy Galéria.

– dor XX. Századi magyar művészet

Népművelés, 1963, 8. sz.

33. l.

Gulácsy Lajos, festő. MDK

Szerepel a tárlaton.

– ma: Műgyűjtők képei a Nemzeti Galériában

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1963. jún. 29.

Gulácsy Lajos festő

M.D.K.

Alkotása az üzletben

/ r -n/ Grafikai szaküzlet nyílt Budapesten

Magyar Nemzet 1963. szeptember 28. 3.l.

MDK

Gulácsy Lajos 1883-1932

Kompozició, cer. akv.

Ernst Muz. M.Kisplaszt. és Graf.Kiáll.

1954.szept. 25 l.

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

A Molnár gyűjteményben Gulácsy
két portréja van.

Réj Béla: Molnár Béla gyűjteménye
Művészet, 1963. április – 20 lap

MDK

Gulácsy Lajos, festöm.

Kertrészlet. Olf. 76x58.J.l.b.

Árv. Közl. 1930. 4.ny.sz.55.szám. 2o.l.

mdk

Gulácsy Lajos

Vasárnap Colombobau

reprodukció

L-y S-r Muzeum Selák

Népmüvelés 1963 10. sz

31. l

Gulácsy Lajos

Expresszionista irányzat követője

Vályi Gabor: „A modern magyar festészet"
(Könyvszemle)
THE NEW HUNGARIAN QUARTERLY Vol. II No. 1. 1961
168 l.

Gulácsy Lajos MDK

Laptarózsák, olf.

Mücsarnok 1911/12. Jubiláris kiállitás

Gulácsy Lajos, Jestő MDK

A miskolci tárlaton Gulácsy
mű is látható.

–: Egy műgyűjtő kiállít. 2.

Sp. 1963. júl. 26.

ESTI HIRLAP

M.D.K

Gulácsy Lajos

festő

Mátffy Ödönnel rendezett tárlatot

1907 ben.

Horváth Béla: Megjegyzések Dévény Ivan Kerustol

Károly életidja cimű cikkehez

3 lap.

Gulácsy Lajos, festőm. mDK

a halott művész egy főművével szerepel.

/k.i./: Jubilál a Tanács Galéria./1c.év.1cc.kiáll./
Pesti Napló 1938.okt.9. 18.l.

MDK

Gulácsy Lajos

Varázslat, of.

KMT. 1907. tav. kiáll. kat. 36.l.

Gulácsy Lajos, festő MDK

Művei vannak a pécsi képtárban.

(barabás): Régi kocsmából – modern képtár 2

ESTI HIRLAP, bp. 1963. okt. 18.

MDK.

Gulácsy Lajos

A Nemzeti Galériában kiállitott müveiről

Északmagyarország 1965.márc.28.lap -

MDK

Gulácsy Lajos

Csizmadia, of.

Padovai részlet, of.

Férfifej, sz. rajz

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDX

Gulácsy Lajos
festő

M.D.K.

Méltatás

Bakó Miklós: Jánossy Ferenc
Művészet, 1965. június - 19 lap

Gulácsy Lajos MDK

Félakt

Műcsarnok 1925-26 Akt-kiállitás

Gulácsy Lajos

MDK

A modell, olf.

Műcsarnok 1925-26 Aktkiállitás

Gulácsy Lajos, Jestő MDK

Megemlíti a glosszáró.

m.: Nem Rálálkodunk a Sorsnak

2

ESTI HIRLAP Bp. 1963. nov. 26.

MDK

Gulácsy Lajos

A középosztály aukciója. A Műgyüjtő 1928. 1o.sz. 286.l.

MDK

Gulácsy Lajos

Deux Gulácsy, vf.

Fasorban, szinezett szénrajz

Vöröstetős házak előtt, vf.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

Gulácsy Lajos

A modern élet elől szökve, Olaszország-
ban talált menedéket, ahol az olasz
középkort, Dante - Beatrice korát keres-
te.

Németh Lajos: Current Exhibitions. The
New Hungarian Quarterly, Budapest,
1967. 27 sz. 174 l.

GULÁCSY LAJOS

116. Susogás. Olajf.

Képzőm.Társ.1905/6. téli kiáll.kat. 37.oldal

Gulácsy Lajos

műveit mutatta be a legutóbbi években a Szekszárdi István Múzeum.

Németh Lajos: Current Exhibitions.
The New Hungarian Quarterly, Budapest, 1967. 27 sz. 175 l

Gulácsy Lajos

1932. febr. 21. halt meg. Szabadi Judit írt tanulmányt a Corvina Könyvkiadó szerkesztésében. Pályája 1900-15 között bontakozott ki. Egyetlen képzőművészeti csoporttal sem azonosította magát, hosszatt olaszországi tartózkodása és 20 év az elmegyógyintézetben magéletében feledésre kárhoztatták. 25 színes és 6 feketefehér reprodukcióval mutatják be.

Pesturegyei Hírlap 1969. szept. 16. 4. o. Könyvespolc

M.D.K.

Gulácsy Lajos
festő

Méltatás.

Fóthy János: Medveczky Jenő
Művészet, 1969. jennius – 5 lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

MDK

Gulácsy Lajos

Eksztázis, o.

Tompa Kálmán képzőművészeti gyüjt. Rippl Rónai Muz. Kaposvár 1966.ápr.

Festéwet (1900-1919) -

Gulácsy (Lajos?) bibliai tárgyi képek.

Revue de Hongrie

1910. III. ann. V. I. 503-504. l.

Bibliai képek a Művészházban.

Gulácsy Lajos: „Na Conxypan"

Magyar Nemzet.
1947. V. 4. i. III. évf. 100. sz.
6. old.
(: Riport. :)

Festmény Sulácsy Lajos. (olaj
tájak).

Elődeink.

Szabad Nép 1948 márc 21:-80.-

Önarckép Szalacsy Lajos Vépe

Önarckép Visállítás

Szabad Nép 1948. jan. 23.-40.-

Gulácsy Lajos.

Magyar Nemzet.

1947. III. 4.; III. évf. 54. n.

2. old.

(: Kis. :)

Sulácsy Lajos festő

A magyar tájkép festészet

Szabad Nép 1948 szept. 8.-4.

~~Művészek, XX. sz. 1. f.~~

Gulácsy Lajos festő (1882–

Miroir, 1948. Automne, No. 4. 6–14 f.

Rabinovszky Mariusz: A modern magyar művészet előzményei.

G u l á c s y Lajos festő
1882 - 1932.

Rossz gyönyör
/A főváros vásárlása a téli kiállitáson, 1913-14/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
85.

Szalácsy Lajos festő"

Szabad Nép 1947

5.13. — 4.l.

Gulácsy Lajos festőművész.

Magyar Nemzet.
1947. V. 4.; III. évf. 100. sz.
6. old.
(: Riport. :)

Szilácsy Lajos festő

Elődaink

Szabad Nap 1948 márc 21.-80.-

Gulácsy Lajos festő

Szalmássy Galéria, 100 év festészeti kiállítása

Szabad Pép 1948 VI. évf. 5 sz. jan. 8. 4. o.

Szilágyi Lajos festő

Önarckép kiállítása

Szabad Nép 1948. jan. 23. 4o.

Bulácsy Lajos festő

Szász év festészete

Szabad Nyp 1948. jan. 21. 4.o.

Paszkell Gulacsy Lajos képe

Száz év fertőszeke

Szabad Nyp 1948. jan. 21. 4. o.

Festőszet Gulácsy Lajos: (tájkép)

A magyar tájképfestőszet.

Szabad Nép 1948 szept. 8.-4.-

MDK

Gulácsy Lajos

Processio, vf.

Női mellkép kalapban, paszt.

Mefisztó, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

MDK

Gulácsy Lajos

Nőifej, paszt.

Nakonxipánban hull a hó, of.

Capriccio, of.

Gulácsy Lajos és Liebl Ervin hagyatéki kiáll. kat. N. Szalon 1936. okt.

tovább

~~Borneminsza Géza~~

~~Boromissa Tibor~~

~~Czigány Dezső~~

~~Galimberti Sándor~~

Gulácsy Lajos

Jancsó Dezső

Jávor Pál

Koszta József

Mikola András

Orbán Dezső

Perlrott Csaba Vilmos

Pór Bertalan

Tihanyi Lajos

Wollemann Viktor

Ziffer Sándor

Miénk II kiáll. 1909.
febr. 5 miatt

na).

Gyarapodás.

és (ban van ábrázolva.

tojásdad medaillon. Felemelt keztyüs
ljában pedig legyezőt tart, melyen a
~~le figyelmünket~~ hátó. Kontyba fogott göndör
arna. Fülbevalója és nyakéke nagyszemü
szélés negelt fekete bársony ~~szegi~~. A háttér-
félrevont függöny ve~~[illegible]~~ hető észre,
s.

tei 10.2: 7.3 cm.

1177

M.D.f

Gulácsy Lajos
festő

Méltatás.

K.Á.: Almási György kiállítása.
Művészet, 1961. május. – 37 l.

Gulácsy Lajos, festő 1 MDK

Székesfehérvárott nyílt meg Gulácsy műveinek tárlata.

A Gulácsy képek sorsa tragikus. A háború alatt egyetlenegy gyűjtőnél 60 múzeális értékű képe pusztult el. Rengetegy a kallódó alkotás is.

Fenczik Flóra: Itália elbovult szerelmesének 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1966. jún. 25.

Gulácsy Lajos, festő 2 MDK

Hol rejtőznek az Esős reggel, Méla táj, Rege-forrás, Susogás, Ezüstkék reggel, Elhangzott dal, Tavaszi Zivatar, Templomkert, Szomorú őszi dal c. képek? Nincs nyoma az orosházi kiállításon eladott: Régi instrumentumon játszó hölgy c. festménynek sem.

Fencsik Flóra: Itália elbovult szerelmesének 2

ESTI HIRLAP

Bp. 1966. jún. 25.

1000

+1

Gulácsy Lajos, festő 3 MDK

A mékesfehérvári kiállítás egyik értéke az Ópium nivó álma. Keleti Arthur szerint eredeti címe Arampór volt s. réne volt egy háromrénes festménynek a Rococo concertonak.

Fenyik Flóra: Itália elbosult szerelmesének 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1966. jún. 25.

MDK.

Gulácsy Lajos

Hiradás képvásárlásról

Hétfői Hirek 1967 jan.2.

MDA.

Gulácsy Lajos

Képvásárlási hir

Dunántuli Napló 1966 dec.25.p.11.

Kovács

~~Czák Ottomár~~

~~Ferenczy Károly~~

~~Ferenczy Valér~~

~~Glatz Ordár~~

Gulácsy Lajos

Hatvany Ferenc

Iványi Grünwald Béla

Jávor Pál

Kosztolányi Kamu Gyula

Olgyay Ferenc

Rippl Rónai József

Szinyei Merse Pál

Szlányi Lajos

Vaszary János

Zombory Lajos

Mienka. III. Kiall. 1910.
Jan. – febr.

d jobbra s szétvetett lábakkal áll-
ildöke, bajusza s szakála szöke s sze-
zében hegy nélküli görbe kardját
n öltözve, mely alól czafrangos
ellvéde kerek s derekát öv szorítja.
-mezőny kerete ghirlandos pillér.
Hispanus De Scolaris Relator

méretei 225:150 cm.
ctelmében
losenzi Castagnobdi Mugello altal festett) fresko után.
en vétetett át.

Kiállításra engedvetett át, [39/96]
érkezett vissza (416/96)

gkori szt. Apollonia Kolostorban)
(levő és Andrea del
26460.
rzdemenyére az 1889. VI. 28-diki levratban foglalt
(59/89). az 1892: XII. 20-aiki (20/93) sz. feltegyelve

N. Sulon

1939 máre (Spirit. Rev. tör)
Este a tengeren
Mátyolók) of

1939 máj.-jun (Fő képt + Tart. Rev.)
Adda Iza
Kávéhári asztalnál ülő férfi
Velencei fej (1915)) tj. rajzok

Gulácsy Lajos

MDK

Dante találkozása Beatrice-vel, olf.

Özvegy, olf.

A bolond, olf.

Műcsarnok 1944 A Szökőfőv.Képtár Jub. Kiáll.

Gulácsy Lajos

Az Árverési Csarnok aukciós-kiállításán "Kertrészlet"-tel szerepelt.

PH. 930. XII. 7.

Gulácsy [Lajos], festő

Gulácsy mű is árverésre kerül.

–: Érdekes kiállítás az Árverési Csarnokban

9.1

Népszabadság, sp. 1960. dec. 7.

MDK

Gulácsy Lajos

Tájkép

Vasárnal Comóban

Magy. müvészet, 1800-tól. Szépm.Muz. 1949.

11. 1.

MDK

Gulácsy Lajos

Kompozició

Tóparti kastély

Magy. művészet 1800-tól. Szépm.Muz. 1949. 11.l.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932

Önarckép

Magy. művészet 1800-tól. Szépm.Muz. 1949. 11.1.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932

A színész, sz.kréta

Ernst Muz. 1934. dec. 5o. aukc.

8. 1.

MDK

Gulácsy Lajos, 1882-1932

Utcarészlet, of.

Árv. Csarnok 1o4. aukc. 1942. máj. 7. 1.

M. Studio, 1921

Régi csarnok árnyéka, of

M. Nemz. Ren. társ. 1923

Fatörzsek (3)
Táncosnő
Látogatás
Antonius és Kleopatra
Arképtanulmány
A fiatal lovag
A kétkerekű kocsi
Arcképkarikatura
A kókler

és toll
cer. r

Fák, of (1)
~~Alom a hatgyerek~~
~~[illegible]~~
Lasztok a [illegible]
vrf (2)

Gulácsy Lajos

P. Nemz. Rotz. Cak.
XII. csoke 22. n.
23. n.
24–28. n.

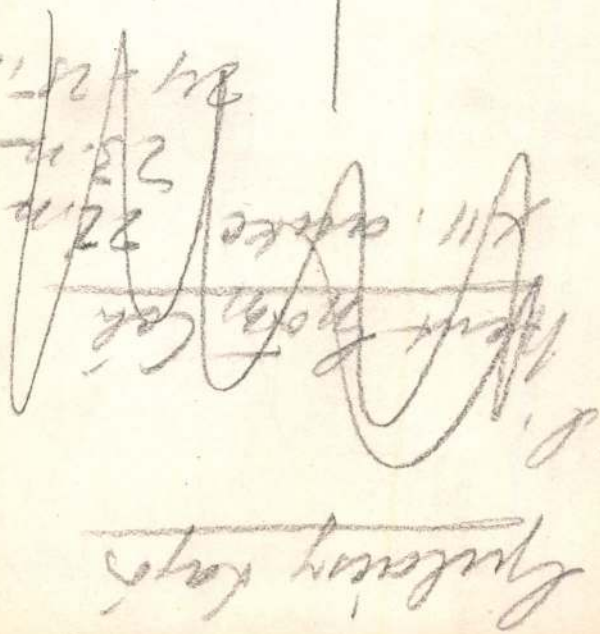

V. Ferdinand

Az arany gyapj

Derékon
vel a szék karfája
lánczon; a Mári
det mellén hordja
kója szőke, szeme
vörös bársony köpe
„JE L'AY EMPRI
tűnik szemünk
bekarcsveva.

Olajfestés
Feste

Vétetett 189
Ára 10 fr.

1896: IV. 14-én a228 szvsz.
illetőleg

tára. Elszám
molás tudom
irattal (218/

tit. Körös Cék. 1910 ápr. I. a.

Tanulmány, cer. r

1910 szept. 3. a.

Tanulmány, cer. r

~~1914-15. [illegible]~~

1911 nov-dec. 9. a.

Régi harak, of

1912. X. Olivér mugkéri Olivát

1912. XII. Glasztáj of

Giorgione - inspiráció

Krisztus a szegények közt

of

1913. XIV. Barna láj

Szöke fiú

Glasztáj

Várostrom

Jármin

Gáspár és Hermán emléke

Nagyaforgós Péter

Kürüzslő szerek

Régi holland hangulat

Magnosco - copia

A karsztból

Falu vége

Régi város

Szekely hidi láj

Nero

of

Tavasz

Ötri d. u.

Erzelgős olasz egyszerre

Brescia

Ilka hangulat

Cadennabia

Veneria ígyek

Reggeli kagrázat

Ébredő

Kora tavasz

Elhagyott hár

Na Couxypani mari

Az arany hajú

patit

Ugyanezi nő Sz. r.

Krisztus és Magdolna

szerzetes

Szeg Garaspár

virf

Az anatól, rajz

Grósz Mária

festő

lánd

Sándorné Grósz

Mária

GULÁCSI LAJOS

LEHEL Ferenc

Gulácsi Lajos dekadens festő, Bp, 1922. Amicus, 72 lap, 32 tábla, 24 cm.

Gulácsy Lajos.

A Tamás Galériában kiállitották müveit 1932-ben.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

MDK

Gulácsy Lajos

Rózsató, of.

Biborfelhő, of.

Különös szoba, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Medium, sz.rajz

Spiritualista, of.

Hypnos, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Utolsó rózsája a nyárnak, of.

Esős reggel, of.

Kisvárosi délután, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Fohász /Botticelli után/, of.

Salome /Luini után/, of.

Régi ház, of.

Márffy O. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Római campagnából, of.

Utfélen, of.

Kisváros, sz.rajz

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Szomoru menet, of.

Vesztőhely, of.

Magdolna /Palma il Vecchio után/, of.

Márffy O. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Völgy, of.

Krétin, of.

Via Antica, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Ruhaszáritás, of.

Karst, of.

Látomány, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Szénhordó, of.

Visszaemlékezés, of.

Szerelem, sz.rajz

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Rajzsorozat, sz.rajz

Kuruzslószerek, sz.rajz

Nimród mester, sz.rajz

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Helység bolondja, ~~xfx~~ sz.rajz

Vezeklés, sz.rajz

Florestan, sz.rajz

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Rajzsorozat

Színész, sz.rajz

Öreg asszony, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Legenda, sz.rajz

Asketa, sz. rajz

Sváb polgár, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Szomoru őszi dal, of.

Méla táj, of.

Kegyetlenség, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Venezia, of.

Campagnában, of.

Vasárnap, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Kültelki részlet, of.

Kálvária, of.

Borghese kertből, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Gyermek, of.

Tanulmány, of.

Zöld kapus kis ház, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Ősz, of.

Na, Cozypan város, sz.rajz

Ismeretlen asszony, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Regeforrás, of.

A bois de Boulogne-ban, of.

Menekülés, of.

Márffy O. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Bolyongás, of.

Bárkák horgonyon, of.

Parkrészlet, of.

Mirffy O. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Tavaszi zivatar, of.

Budai öreg házak, of.

Cravate rouge, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Gyermek, of.

Aranysárga köd, of.

Kisvárosi este, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Orgonavirágzás, of.

Egy különcz leány, of.

Álomtáncz, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Bibor és smaragd, of.

Susogás, of.

Varázslat, of.

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Citta Morta, of.

Tearózsa, of.

Szerelem, sz.rajz

Márffy Ö. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 19o7. márc.

MDK

Gulácsy Lajos

Elégia, of.

Séta a dombok között, of.

Josiane és Gwynplaine, of.

Márffy O. és Gulácsy L. kiáll. Budapest 1907. márc.

GULÁCS Y LAJOS
festőm.

Új Művészet
2004. FEBR.
XV. évf. 2.

24. old.

GULÁCSY LAJOS

Új Művészet

2004. Febr.

XV. évf. 2.

43. old.

nak már a pünkösdi rózsák . . .), jellemző mó-
át a szenvedést . . .
vagy csekély számban megelégedett és boldog
nellett néhány példa a felszabadult jókedvet
a hajlik a búzakalász . . .; Ég a kunyhó, ropog
lakok: a táncoló-forgó legény és leány ábrázo-
n sokkal dinamikusabban, a viselet megjeleni-
usan archaizáló.
tehát kevés példától eltekintve a magyarnóták,
, valamint népszínmű- és operettbetétek köz-
Mint például a *Maga de édes, szeme beszédes,*
a képes . . . S hogy e szövegek milyen tág ér-
nemcsak a *Piros rózsák beszélgetnek* . . . kez-
izonyítja, hanem az is, amely példáink végére
. . . felirat alatt két kislány: az egyik mikro-

Galácz Lajos

Új Mús. 2003. 11. p. 24.

RRÁSOK FELHASZNÁLÁSA
OGATÁS IGÉNYLÉSE
tványként kezelendő

ámogatást nyújtó:

ktatási Minisztérium, Kutatás-fejlesztési Helyettes
lamtitkárság

me: 1052 Budapest, Szervita tér 8.

ÁK-nál vezetett számla
égnevezése: KMÜFA
áma: 10032000-01220328-54001008

HT azonosító: 030317

hó nap	Támogatásigénylő bizonylat sorszáma:

.....számú mellékletében vagy megvalósítási
at teljesítésének ráfordításai táblázatosan

ordítás t)	Egyéb külső forrás (Ft)	Összesen - (Ft)

Gulácsy Lajos

1914. márc 17.
Alkonyat
Belajiói részlet
I comói részlet
[] a comói tavon
Fiumei hattrészlet
Jean d'Arc harche, indul
Parasztok, mulatsága
Tavaszi est

pasz.

747. GULÁCSY LAJOS: Alkonyatkor a kertben. 27×37 80
748. —: Esős este. Pasztell. 37×51 120 ×
749. —: Külváros. Pasztell. 37×51. 100
750. —: Méla táj. Pasztell. 45×68 100
751. —: Tavaszi est. Pasztell. 50×38 100 ×

A Gyűjtő 1914. ~~3–4 sz.~~

XVIII. aukció

Olvasónő 24×35 50.–
ś ××
A Gyűjtő. 1914. 5–6 sz
XIX. aukció.

Gulácsy Lajos

XXII. aukció

A Gyűjtő 1915. 112. l.

211—212. GULÁCSY LAJOS: Két tájkép, darabja 30
213. —: Női tanulmányfej . . . . 20 *

~~XXIV. aukció~~

~~u. o. 1915. 172. l.~~

~~* Nyitó kiáll.~~

XXVII. aukció

u. o. 1916. 44. l.

Tanulmányfej, ceruza-rajz 30.—

1918. máj 40. a: Római malom,

1922. 46. a: Interjam, gouache Női akt, cer. r.

JÁND (Bereg)

Ref. templom

Kéne VV 1866, 544 l

(1)

Gulácsy Lajos (1882—1832).

198. JAPÁN TÁJ. Jelezve: monogrammal. 30.—
Karton. 20×21 cm.

199. NŐI ARCKÉP. Jelezve. 200.—
Pasztel. 48×42 cm.

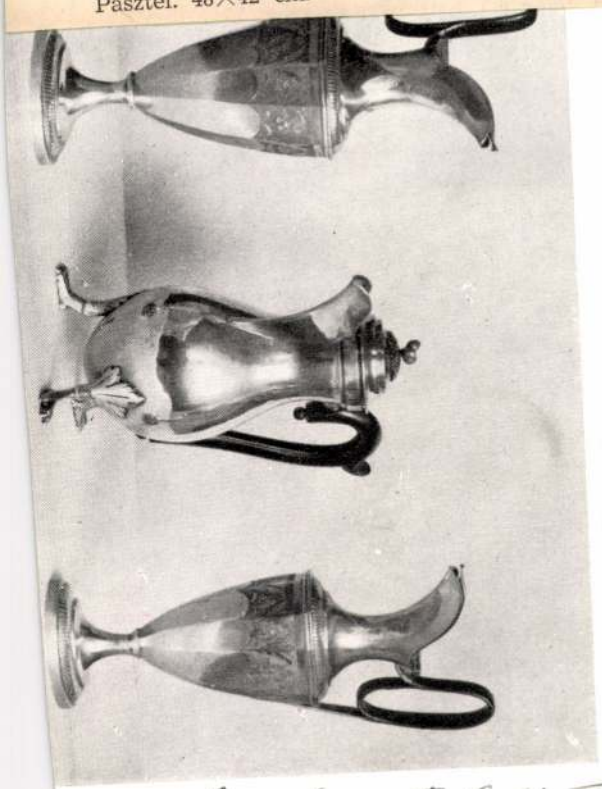

Almásy-Telcki II. 1939

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

NÉPSZABADSÁG

Gulácsy Lajos

1021 4

1967. április 3, hétfő

MAGYAR FESTŐK ITÁLIÁBAN

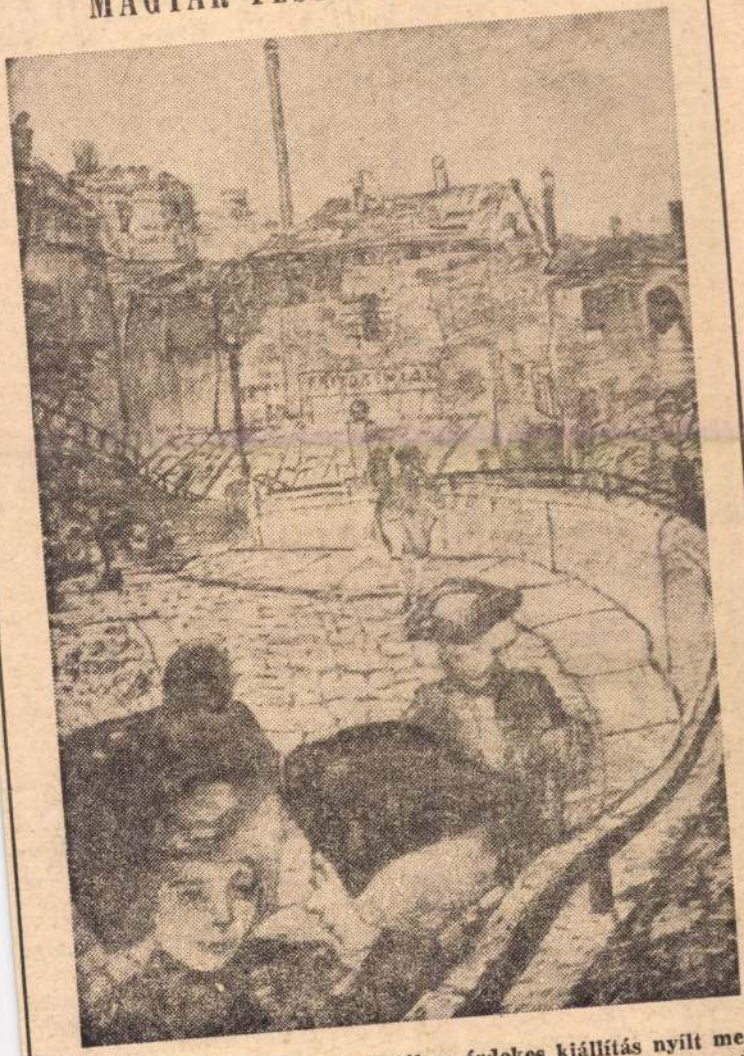

A Magyar Nemzeti Galériában érdekes kiállítás nyílt meg Magyar festők Itáliában címmel. A kiállítás XIX. és XX. századi hazai mesterek Olaszországban alkotott műveiből mutat be gazdag gyűjteményt. — Képünk Gulácsy Lajos Vasárnap Comóban című, 1910-ben festett képét ábrázolja.

A magyar és a szovjet filmesek tevéken

Néhány nappal ezelőtt Budapesten aláírták a filmgyártásra és -forgalmazásra vonatkozó magyar—szovjet együttműködés idei jegyzőkönyvét. Ebből az alkalomból megkértük *Papp Sándor* elvtársat, a Művelődésügyi Minisztérium Filmfőigazgatóságának vezetőjét, hogy nyilatkozzék a két ország filmkapcsolatairól, s a most aláírt jegyzőkönyvbe foglalt tervekről.

Húsz óra — ezerszáz kópiában

— A magyar és a szovjet filmművészet, filmgyártás és -forgalmazás kapcsolatait kölcsönösen hasznosnak, gyümölcsözőnek tartjuk. Könnyen megérthető, milyen jelentős számunkra az együttműködés, ha megemlítjük például, hogy 1949 és 1966 között a Szovjetunióban csaknem 1 milliárd 900 millió nézője volt a magyar filmalkotásoknak, tehát alig kevesebb, mint ahány látogatója volt ez idő alatt hazánkban az összes filmeknek, a külföldieket is beleértve. 1949 óta 116 magyar játékfilmet játszottak a Szovjetunióban, s 700 szovjet filmet mutattak be nálunk. Különösen jelentős, hogy a magyar filmekről sok kópia készül a Szovjetunióban, a Húsz óráról például több mint 1100. Mindez azt mutatja, hogy a magyar filmművészet alkotásait Szovjetunió-szerte láthatják a nézők.

A legutóbbi években különösen élénkké váltak a magyar—szovjet filmkapcsolatok. Sőt bátran mondhatom, hogy bensőségessé, a szó legnemesebb értelmében kollegiálissá, amióta szélesednek s mélyülnek a személyes kapcsolatok. Tavaly például Moszkvában volt eszmecsere a magyar és a szovjet rendezők, filmművészek között, az ősszel pedig Budapesten a közös filmgyártási lehetőségekről, a technikai, szervezési tapasztalatok cseréjéről. Baráti az együttműködés a két filmművészeti szövetség között is. De talán mindennél hasznosabbak a munkakapcsolatok.

Koprodukciós film: Internacionalisták

Az idei együttműködési jegyzőkönyvben szerepel, hogy magyar—szovjet koprodukcióban elkészül az *Internacionalisták* című film. Ez bensőséges hangvételű alkotás lesz a magyar internacionalistáknak a polgárháborúban való részvételéről. *Jancsó Miklós* kezdeményezésére tavaly nyáron vetődött fel a film terve, s rövidesen bekapcsolódott a munkába *G. Mdiváni*, a neves szovjet forgatókönyvíró is. A közös munka eredményeként februárban elkészült a forgatókönyv, s májusban, ha teljesen elolvad a hó, Moszkva környékén megkezdik a forgatást is. A rendező és az operatőr magyar lesz, a szereplők pedig neves szovjet és magyar színészek.

Ugyancsak szerepel a jegyzőkönyvben, hogy megkezdjük az előkészületeket a jövő évben készülő, *Zalka Mátéról* szóló közös filmhez. *J. Gavrilovics*, a külföldön is ismert, kitűnő szovjet forgatókönyvíró és *Makk Károly* most kezdenek a forgatókönyv kidolgozásához.

Együttműködésünk szorosabbá válását mutatja az is, hogy *Szergej Geraszimov* kétrészes filmjéből, az *Újságíró* című játékfilmből mintegy hatszáz métert itt forgatnak Budapesten. Azután Ozerov és Kun filmjének, az *Európa felszabadítása* címűnek egy részét is itt készítik a télen.

Szovjet részről nagy az érdek-

SA
Budapest, V., u. 17
Telefon: 18 -307

Gulácsy Lajos

MAGYAR NEMZET

1964 DEC 13

1021 Tisztelt Szerkesz

A fővárosi tanács intézkedett Gulácsy Lajos sírja ügyében

Lapunk november 7. számában megírtuk, hogy Gulácsy Lajos, nagy festőművészünk sírját, miután a törvényes határidő lejárt, a halála utáni 30 év elteltével megbolygatták volna. Cikkünk nyomán a fővárosi tanács vb. képzőművészeti csoportja foglalkozott az üggyel és a fővárosi tanács a sírhelyet megváltotta. Így tehát nemcsak érintetlen marad a festő sírja, de ezentúl a sírhely gondozását is a főváros vállalta, ahogyan az halhatatlanjainkat megilleti.

Az e és

VESPOLC

A cseh és szlovák irodalom története

Bármilyen furcsán hangzik is: a magyar értelmiség tagjainak túlnyomó többsége ma már jól ismeri a távoli Franciaország vagy Anglia irodalmának történetét, de még mindig keveset tud a Magyarország közelében levő országok irodalmának fejlődéséről. Ez bizonyos mértékben annak a következménye, hogy aránylag [illegible] beszélnek ango-

A mai Csehszlovákiában, a szocialista Csehszlovákiában két egyenrangú nemzet egyenrangú, de különböző nyelvéről beszélhetünk. Szalatnai Rezső kiemeli, hogy ma a cseh szépirodalmi műveket szlovákra fordítják, a szlovákokat pedig csehre. A polgári Csehszlovákiában elképzelhetetlen volt az ilyesmi.

Szerb Antal irodalomtörténeteinek olvasmányosságára [illegible] Szalatnai Rezső

Gulácsy Lajos

Koppmagy graf 150 évé

GULÁCSY LAJOS/: 1882 - 1932 :/ :

111. Adda Ba / Arab férfi feje/. - Szin.c. rajz,p.12.5x20.5 cm.Jelz.l.b.:"Gulácsy"

112. Dante és Beatrix. - C.rajz,p. 14 x 18 cm. Jelz.l.j."Gulácsy Genova".

113. Vallatás. - C.rajz,p. 13.5x17.5 cm. Jelz.l.j.:"Gulácsy";l.b.:"Genova".

114. A pók. /Szappanbuborékot fujó nő/. - C.rajz,p.13.5x21 cm.Jelz.l.b.:"Gulácsy".

115. Gulácsy /Kávéházi asztalnál ülő férfi/.- C.rajz és vizf.,p. 10.5 x 17.5 cm.Jelz. l.j.: "Gulácsy. Genova".

116. Velencei nő mellképe. - Szin.kr.rajz, p. 21.5 x 29 cm.Jelz.l.b.:"Gulácsy. Venezia 1915".

117. Zaigell Soma. - Szin.kr.rajz és c.rajz, p. 16x14 cm.Jelz.l.b.:"Gulácsy Bpest".

118. Salome. - Szin.c.rajz,p. 11.5x15.5 cm. Jelz.l.j.: "Gulácsy".

119. Kata és Pali. - C.rajz, p. 13.5x17.5 cm. Jelz.l.b.: " Gulácsy ".

120. Velencei férfi portré. - Paszt., p. 49.5 x 72 cm.Jelz.l.j.: "Gulácsy L. Venezia".

121. Könyöklő nő. - C.rajz, p. 20.8 x 17 cm. Jelz.l.b.: "Gulácsy".

122. Golgota. - T.rajz, p. 12.3 x 20 cm. Jelz.l.k.:GL monogramm;j."Orosháza 913".

123. Öreg paraszt. - C.rajz, p. 12.8 x 20.5 cm. Jelz.l.j.:"Gulácsy Tipo Ungarsku".

124. A tudós. - T.rajz, p. 12.2 x 11 cm. Jelz.b. alul: GL monogramm.

Gulácsy Lajos
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1989 SEP 16
PESTMEGYEI HÍRLAP
Budapest

KÖNYVESPOLC

1021

Gulácsy Lajos

„Mikor 1932. február 21-én Gulácsy Lajos meghalt, olyan sors ért véget, amely sohasem tudott egészen valósággá válni az emberek szemében. Élete epizódokra széttöredezett eseménydarabkáknak látszott és sohasem állt össze hiánytalan egésszé, egyéniségét pedig varázserőként, és egyben átokként is ható titok övezte, mely életében és halálat után is feloldatlan maradt" ... Így indítja *Gulácsy Lajosról* írt tanulmányát *Szabadi Judit*, amely a *Corvina* kiadó most megjelentetett Gulácsy Lajos című kötetében kapott helyet.

A magyar századforduló nagy magányosai közé tartozott a festőművész, akinek pályája 1900 és 1915 között bontakozott ki, kezdetben a szecesszióval érintkező, később pedig teljesen egyénivé váló látomásos festészetével. Egyetlen képzőművészeti csoportosulás programjával sem azonosította magát; hosszabb olaszországi tartózkodása, majd az elmegyógyintézetben eltöltött 20 esztendő pedig még életében feledésre kárhoztatta.

A Corvina Kiadó most megjelent kötetében ezt a töredékében is hasonlíthatatlan szépségű és kivételes tartalmi gazdagságú festészetet mutatja be 25 színes és 6 fekete-fehér reprodukcióval.

— K. —

tervet. A terv szerint szükséges építőanyagot idejekorán megrendelték, a tető fedésére szolgáló hullámpalát szintén. Csak ez év augusztusában értesültek róla, hogy a terv szerinti méretben nem kapható hullámpala, olyat nem is gyártanak. Jugoszláviából importált palát kellett vásárolniuk, de az nemcsak drágább, a mérete is más, úgyhogy most újabb költséggel a tetőlécezést kell átalakítani, és persze, a

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1969 OKT 2 -1

LÁTÓHATÁR

Budapest

Gulácsy Lajos

1021

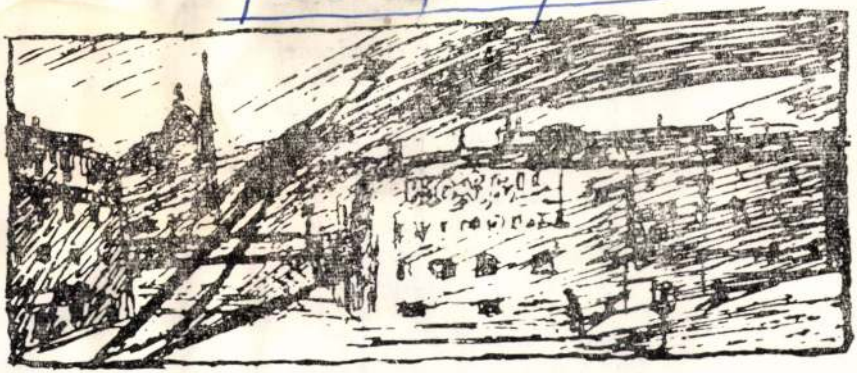

Gulácsy Lajos rajza

KORA R

A házak épp mos
álmukból ocsúdna
a dombon a tyúk
a homokban kis b

Egynéhány kémén
felrehúzódnak vén
miként ez már ősi
indul az élet körfo

A munkásvonat jő robogva,
tudja, hogy sok az ország dolga.
Mozdonya, míg felszáll kék gőze,
belefüttyent a szebb jövőbe.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

NÉPÚJSÁG
Eger

1969 DEC 31

1121

Műgyüjtő

Új folyóirat jelent meg az év végi ünnepek között, a Képcsarnok Vállalat kiadásában. A műkereskedelmi és képzőművészeti folyóirat bemutatkozásában a gyakorlat kérdéseivel foglalkozik elsősorban, és azt a célt tűzi maga elé, hogy nemes szándékot ébresszen olvasóiban a műgyűjtés megkezdésére. Hivatásának tekinti negyedévenként megjelenő anyagában eligazítani az érdeklődőt a kiállítások dolgában, felhívja a figyelmet a művészeti élet eseményeire, amik jelentősek lehetnek a műgyűjtők, a ma már egyre szaporodó magánmecénások számára.

A lap munkatársai elkalauzolnak értékes és érdekes magángyűjteményekbe, megnyilatkoztatják azokat a műgyűjtőket, akik más-más indítékokból, egymástól merőben eltérő körülmények között, különböző szellemi szinten élve és figyelve a világra, szükségét érzik a képzőművészeti alkotások közelségének. Hiszik és vallják tettekkel is, hogy az életet megszépítik, tartalmasabbá teszik a képek, szobrok, grafikák és más művészeti alkotások. Hódmezővásárhelyen, kicsiny falusi házban, vagy Nyíregyházán, vagy Budapesten.

Bemutatja a folyóirat első száma dr. Rácz István magángyűjteményét, a riporthoz mellékelve Gulácsy Lajos, Nagy István, Egri József alkotásainak reprodukcióját is.

Történeti anyagot tár fel a műgyűjtő Eszterházyakról. nemzetközi képmagazint nyit az érdeklődőknek, elkalauzol Szinte Gábor műtermébe, fr Gyémánt Lászlóról, bemutatja Scholz Eriket és művészetét, ellátogat képekben és rövid jellemzéssel P. Bak Jánoshoz, szót ejt a lakás és a művészet összefüggő problémáiról. Az egyre nagyobb fénnyel világító Csontváryt Nagy László verse is dicséri, beszámolókat közöl kiállításokról, nyomon követi a tévé közreműködését a képzőművészeti propagandában és az ízlésformálásban.

Remek Hincz Gyula-grafikát, a Penelopét kapjuk, amely megjárta a párizsi Galerie de Saxe-ot a mester önálló kiállításán. Négy diát is mellékel a lap egy kora-reneszánsz alkotás színes reprodukciójával együtt — szóval hatvannégy oldalon mozgalmas és sokfelé tekintő szemlét kap az olvasó.

S csak dicsérhetjük a debreceni Alföldi Nyomdát a nyomdai munkáért.

A magyar sajtó és a képzőművészet eme új fórumát bizonyára sokakat megnyer és visz közelebb a művészetekhez.

(f. a.)

Gulácsy Lajos

Munkaváll
Demokratikus Köztársaságban

KÉT ÉVVEL EZELŐTT egyezmény jött létre az NDK és a Magyar Népköztársaság kormányai között, hogy magyar fiatalok német szocialista vállalatoknál dolgoznak. Egyes szocialista országok között a munkaerő-együttműködésre ugyan van már példa, de sehol a világon nem alakult ki eddig olyan módszer, hogy egy ország állampolgárainak más országba történő foglalkoztatását szervezetten bonyolítanák le és a részvevők a foglalkoztató ország dolgozói az NDK-szervek kérésének. A lakásprobléma világméretű. Ilyen gondok az NDK-ban is vannak. Mégis a magyar fiatalok a német viszonyoknak megfelelő ellátásban részesülnek. Ez a magatartás arra kötelez, hogy a hiány-szakmából is engedjünk ki fiatalokat minimális számban. Az áldozatvállalás így lesz kölcsönös közöttünk.

A kiutazó létszám szervezése közös feladata a tanácsi, vállalati és a társadalmi szerveknek. Egyes vállalatok megfelelő létszámot. Ha a szervezést az egyezmény céljainak megfelelően végezzük a kívánt eredmény nem marad el, hiszen a fiataloknak kedvük van külföldön dolgozni. Az NDK-ban járt megyei KISZ-delegációnak is nagy örömmel számoltak be erről és munkasikereikről. Elmondták, hogy az NDK-ban már többen részesültek magas kitüntetésben, jutalomban.

NEM HAGYHATJUK figyelmen kívül azt sem, hogy nekünk, itthoniaknak is van tennivalónk az NDK-ban tartózkodó fiatalok helyzetének könnyítésére. Fiaink és lányaink hosszú időt töltenek távol a szülői háztól, a munkahelytől. Bármilyen gondoskodó is a szerződő fél, a szülői felügyeletet és gondoskodást, a hazai munkahelyi légkört nem biztosíthatják részükre. Nem szabad engednünk, hogy elhagyatottságot érezzenek, mert ez forrása lehet az elkeseredésnek, végső esetben a fegyelmezetlen magatartásnak is.

AZ ELSŐ CSOPORT szerződése hamarosan lejár, a fiatalok hazajönnek. Kérjük a vállalatokat, készüljenek fel fogadásukra. Reméljük, hogy a visszatérőket szeretettel várják, s biztosítják részükre a megfelelő munkahelyeket. Helyes, ha a

atos.

Készit: műkovács, vas és réz portálokat, csillárokat és minden e szakmába vágó

drb. vizmentes teherkocsi takaróponyvának az 1909—1913. években leendő javitására. Ajánlatot

DEUTSCH BERTALAN CHAMOTTE- és

VEZÉRKÉPVISELET ÉS IRODA:

Központi Kereskedelmi és Iparbank részv.-társ. ár

BUDAPEST, V., VÁCI-KÖRUT 26.

FŐELÁRUSITÁS ÉS RAKTÁR:

Elkán és Bossányi, Budapest, VI., Sziv-utca 61.

1910. évre 6·40 kor., 1911. évre 6·60 k., váltótalpfára 1909. évre 100 kor., 1910. évre 105 kor, 1911. évre 110 kor. ab Orlova és Oderberg;

a mühelyfák szállitására (tölgy munkafa és szurkosfenyő padlódeszka): Löwy Adolf (Zsolna) 45 kor. ab Ruttka és Zsolna, Fischgrund Simon 52 kor. ab Csingsz, Erdőipar r. t. 51 kor., 68 kor. és 61 kor., Bubel József munkafa 48 kor., padlódeszka 61 kor. ab Orló, Oderberg és Teschen, Kohnés Schmergel 55 kor.;

a pályafentartási fák szállitására (ácsolt épitési fa szurkos fenyőből és padlódeszka): Weitberg Joachim (Stryj) 127·75 kor. ab Oderberg és Orlova, Kunecker József 145 kor. ab Orlova, Bubel József (Lemberg) 142 kor. ab Orló, Oderberg és Teschen;

a kötélgyártó árukra: Szegedikenderfonógyár kötélárukra, Berger testv. vászonnemüekre, Klinger Henrik tömlőre, Schwartz József kendertömlőre;

kefekötő és seprőárukra: Vakokatgyá- Riman csomag, Csáky acélöntvé A. Herma bádogra, ütköző tá kor., Ac Szab. társas mozdony tengelyre kor., ütkö kor., csa 19·25 ko gyárr csára 70 kapocsra zer Be keréktalp kor., teng és tsa kö megmunk

Gulácsy Lajos

75 könyvén

Végül a *Tamás*-galéria a tragikusan elhúnyt *Gulácsy* Lajos emlékének hódol azzal a kiállítással, amelyen szinte kronológikusan szemlélteti a zsenális festő fejlődését. A művész a firenzei kezdés prerafaelita emlékeitől a kávéházi cinizmuson keresztül meredek úton érkezik el élettragédiájának küszöbéhez, a festői elvontságok világába, ahonnan megrázó látomásokkal s az ecset mámorával indult a halál felé. Egy megrázóan nagyszerű művészélet festői életrajza ez a kiállítás, amelyen nemcsak kegyeletből, hanem művészi hódolatból is csak kalaplevéve lehet végigbarangolni. (B. P.)

Magyar Hirlap

1933 I. 15

Uj Irás XXIII.évf.1.sz.1983

FONSAMO

új írás

Ára: 14,– Ft

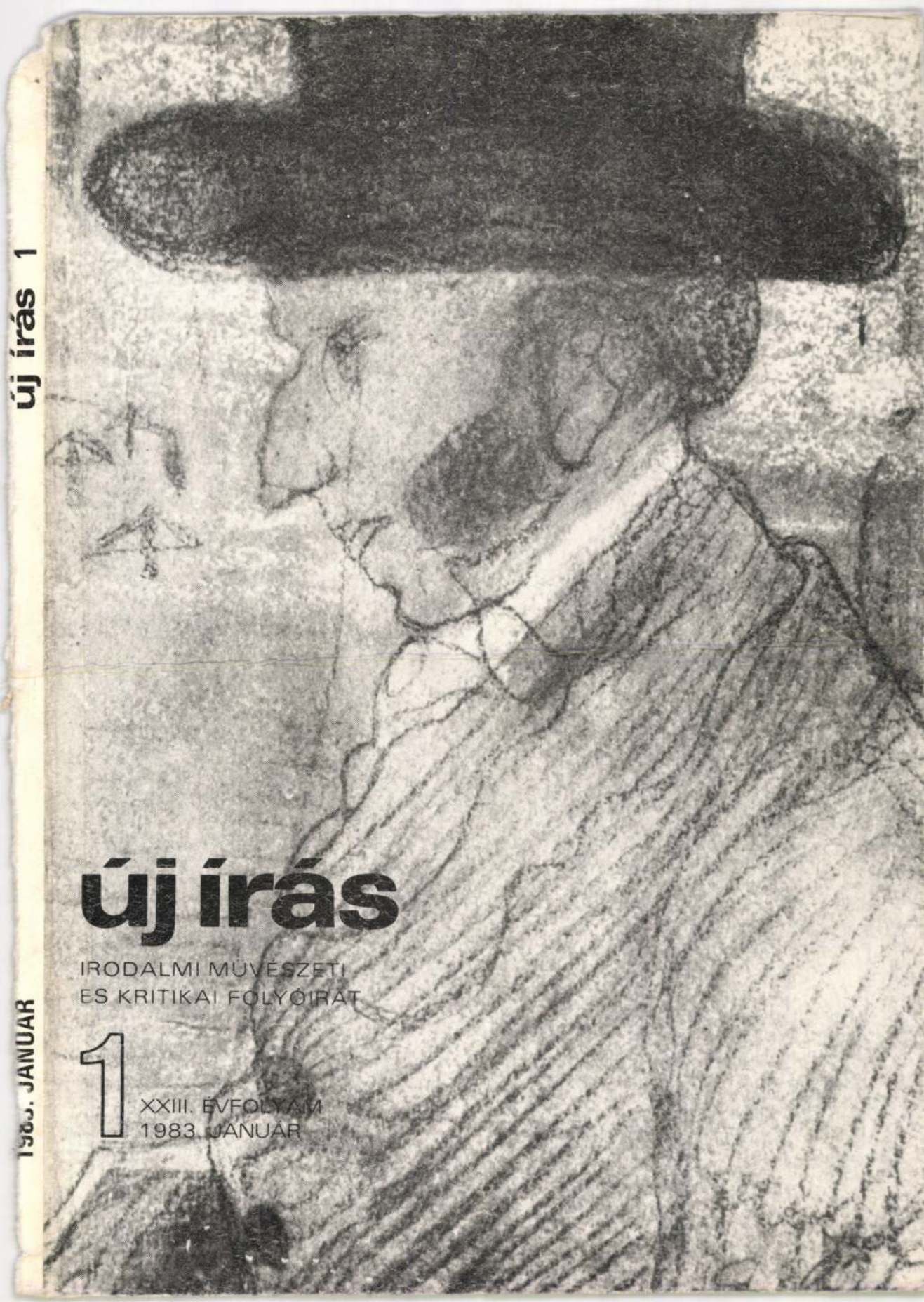

új írás 1
1983. JANUÁR

GYURCSEK Ferenc

NÉPSZABADSÁG

BUDAPEST

2002. DECEMBER 27., PÉNTEK

Fóka-Móka – egy pillanatnyi remény

Gyermekotthonok lakóinak karácsonya a Nagycirkuszban – Meglepetés az államfő feleségétől

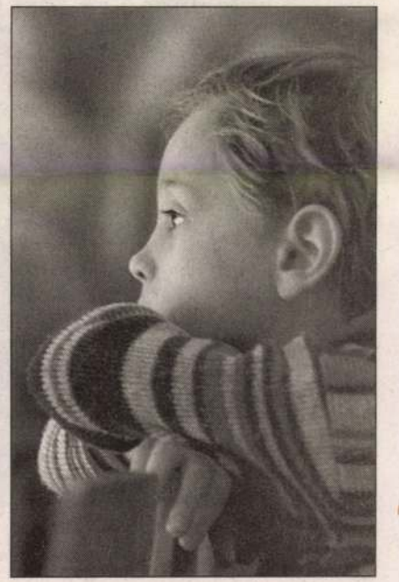

Ezer család nélkül nevelkedő gyermek örömétől volt hangos a manézs

FOTÓK: KOVÁCS BENCE

A hagyományoknak megfelelően az idén karácsonykor is saját ünnepet rendezett Budapest önkormányzata a fővárosi gyermekotthonok lakóinak. A városligeti Nagycirkuszban december 24-én megtartott kézműves és műsoros délelőttön mintegy ezer gyermek vett részt. Többségük sorsa ilyenkor is reménytelen, hiszen az ünnepek alkalmával sem tudnak hazatérni. A családtalan csöppségeknek ez a délelőtt jelenti a karácsonyi készülődés otthonossá varázsolt hangulatát.

Egyetlen hatalmas csonka családként népesítik be az apátlan-anyátlan kicsinyek a Fővárosi Nagycirkuszt. Csilingelő gyermekzsivaj zengi be az egész teret. A középkorú jegyszedő asszony most csak kalauzol, nem tép bilétát. Ez a nap is a gyerekeké – de ez a család nem olyan, mint a máskor érkezők. Csöppsé-

gyertyagyújtásra való készülődés ideje vidáman, a napi, szomorú valóságot feledtetve teljen. Amíg az otthonokban maradt nagyobb társaik és nevelőik a fadíszítéssel foglalatoskodnak, ők már reggeltől karácsonyi tárgyakat, ékszereket, ajándékokat készítenek a cirkusz tág

ben az otthonvezetők egyenként veszik át *Schiffer János* főpolgármester-helyettestől Budapest ajándékait. A videóért, mikrosütőért hifitoronyért, DVD-lejátszóért, digitális kameráért hatalmas gyermektaps a jutalom. Aztán újabb tust húz a zenekar. A délelőtt legügyesebb kézművesei vehetik át jutalmaikat. A három- és tízévesforma, szőkefürtös vagy épp gesztenyeszín hajú copfos lánykák, és a komolyabb tekintetű, mégis boldog fiúk a porond szélén ülve várják, hogy név szerint szólítsák őket. Jutalomjáték az egész pillanat. Kicsinyke kezekbe kerülnek a felfog-

plüssmackók és -ku-

ékcso-

családja körében az ünnepeket, a karácsonyt.

Szerencsére a gyermekvédelmi törvényhez igazodva Budapest egykori intézeti hálózata igazi családotthonokká alakult, illetve alakul át rövid időn belül. Minőségi változás ez minden tekintetben, hiszen olyan dolgok pótlására lehet jó eséllyel kísérletet tenni, melyek korábban elképzelhetetlenek voltak. A régi rossz csengésű intézetek világa visszaszorul, és a mindennapok is bensőségesebbé válnak.

A főpolgármester-helyettes azonban komoly problém[illegible] az említett [illegible]

rendkívül nagy segítséget jelentenek az átmenetileg krízisbe kerülő családoknak. A gyerekek csak néhány napot töltenek el, a hétvégéket pedig mindenképp a családjuknál töltik. S aztán ahogy rendeződnek otthoni dolgaik, végleg hazatérhetnek.

A főváros saját erejéből működteti tovább ezeket az intézményeket, hiszen jelenleg is négyszáz fiatalkorúról kell ilyen módon gondoskodni. Ráadásul ez a forma azért is üdvözítő, mert a gyermek sorsa államigazgatási eljáráson kívül, egyszerűen, gyorsan és megnyugtató módon rendeződhet. A szakmai vita

Szobrok a Keleti erkélyére

Tervezik, hogy a föld alá viszik a síneket a pályaudvar csarnokában

Ilyen lesz a pályaudvar homlokzata

Látványos díszítőelemekkel gazdagodik a Keleti pályaudvar tavasszal: visszaállítják a homlokzat négy, 1936-ban elveszett szobrát. Ezzel befejeződik az épület felújításának első üteme. Már elkészültek a tervek az oldalsó épületszárnyak renoválására is. Elképzelhető, hogy a csarnokban a síneket föld alatti fogadótérbe vezetik.

Négy rekonstruált szobor kerül vissza jövő tavasszal a Keleti pályaudvar homlokzati erkélyére, ahol 1936-ig eredeti változatban láthatók voltak. Az újramintázást *Janzer Frigyes* és *Gyurcsek Ferenc* szobrászművészek készítették, *Szabó Péter* restaurátor pedig a munka történeti és építészettörténeti előkészítését végezte a MÁV megbízásából. Az allegorikus két férfi- és két nőalak azokat a termelési ágakat jelképezi, amelyeknek legnagyobb szállítója a vasúttársaság. A kereskedelmet pénzeszacskót markoló férfiú, a textilipart rokkás nő, a mezőgazdaságot búzakalászt tartó nő, a bányászatot pedig csillével és csákánnyal ábrázolt férfi szimbolizálja.

Az eredeti szobroknak – melyek a Stróbl Alajos köréhez tartozó Bezerédi Gyula művei voltak – 1936-ban nyomuk veszett. Talán felújítani vihették őket, s elkallódhattak. A rekonstrukció gipszmintái régi fényképek alapján készültek el. A két méter negyven centiméter magas szobrokat várhatóan márciusban állítják őket helyükre. Így fejeződik be a Keleti mozdonyfogadó és indítócsarnokának felújítása.

A pályaudvar oldalsó szárnyainak felújítására is elkészültek már a tervek – tudtuk meg *Vörös Tibortól*, a MÁV magasépítményi divíziójának vezetőhelyettesétől. Ennek keretében újítják majd meg egyebek között a – lezárt – Thököly úti bejáratot s a híres Lotz-termet. Jövőre azonban ennek a munkának csak az előkészítése kezdődhet meg. A Keleti fogadócsarnoka kétszintessé válhat, s ha ezt a tervet jóváhagyják, a csarnokban a sínek a föld alatti szintre kerülnek.

Cs. L.

Díszparcellát kapnak Kispest egykori prominensei

Külön parcellát nyitna a kispesti Öreg temetőben a Budapesti Temetkezési Intézet Rt. azoknak az ott nyugvó prominens helybélieknek, akiknek nincs, aki újra megváltsa sírhelyét – értesültünk. Az éppen megújuló ravatalozó mellé szánt díszparcella kialakítására és a maradványok újratemetésének költségeire a pénzt az önkormányzatnak kellene előteremtenie, amely ezt vállalja is.

A Budapesti Temetkezési Intézet Rt. a közelmúltban kezdte meg az 1975-ben lezárt Öreg temető rekonstrukcióját, amelynek köszönhetően – várhatóan jövő ősszel – újra megnyithatják a sírkertet. Most éppen az új ravatalozót építik – nagyjából ötvenmillió forintba kerül majd –, jövőre pedig nekilátnak a kerítés és a bejárat felújításának, valamint az elöregedett közművek, mindenekelőtt a vízvezetékek cseréjének – mondta el lapunknak a társaság szolgáltatási főosztályvezetője, *Somogyi Tibor.*

A terv szerint elsőként a hatos parcellát nyitják meg, amelynek kiürítését – a halottak exhumálását – már megkezdték: a temetőben nyugvó összes maradványt egy helyen, a hármas parcellában helyezik el. Ez azonban csak azokra vonatkozik, akiknek exhumálásához és új sírhelyének megváltásához hozzátartozóik hozzájárultak, és persze fizettek is a munkáért. A temetőben azonban sok olyan halott is nyugszik, aki Kispest történelmében valaha komoly szerepet játszott, a városrész prominens személyisége volt, de nincs olyan leszármazottja, aki áthelyezéséről gondoskodna. A BTI Rt. eddig három parcellában exhumált, ott összesen hatvan olyan halottat kutatott fel, aki életében feltételezhetően kispesti potentát volt. Az elhunytak nevét lajstromba vették, és elküldték a kerületi önkormányzathoz, hogy pontosítsa a listát. Válasz még nem érkezett, a 6-os parcellában eltemetett, hasonló múltú személyiségekről ettől függetlenül ugyanilyen nyilvántartást küldenek majd a polgármesteri hivatalnak – közölte a főosztályvezető.

> *A listán szerepel Biczó Benjámin, Kispest első orvosa, Madarassy László, az első főjegyző és Bojeni Móser Lajos '48-as honvéd őrnagy.*

A BTI – miután kiderül, hogy a listán szereplők közül kiket tekint saját halottjának Kispest – az önkormányzat anyagi hozzájárulásával külön parcellát alakítana ki az egykori potentátoknak. Pénzről Somogyi csak a kerületi válasz után tud nyilatkozni, de az már biztos, hogy a nyughelyeket a ravatalozó mellett jelölnék ki.

Megtudtuk: Kispesten nemigen akad művészi értékként számon tartható síremlék. Van azonban néhány régi kripta, amely feltétlenül megőrzésre érdemes. Tervek azonban itt még nincsenek.

A megmentendő sírok listájára külön munkabizottság tesz majd javaslatot, tudtuk meg a XIX. kerület alpolgármesterétől, *Vinczek Györgytől.* Mint mondta, a városrész néhai neves személyiségeinek síráthelyezését nyilvánvalóan az önkormányzatnak kell majd finanszíroznia, de nem tartanák helyesnek, ha költségvetési korlátok szabnák meg a lista nagyságát. Sőt szeretnék, ha a BTI listájáról esetleg lemaradtak is lehetnének az áttemetettek között. A korábbi felmérés készítői a parcellák területén 41 sírban és 31 fal melletti sírboltban (melyek a helyükön maradnak) találtak említésre méltó személyt, közülük tizenhetet országos jelentőségűnek, negyvenkilencet helyi jelentőségűnek értékeltek. Külön vették számba a katonákat, 1848–49 itt nyugvó honvédeit és az 1956-os szabadságharcosokat. További kilenc sír és nyolc sírbolt pedig megőrzendő művészi értéket képvisel. A listán szerepel többek közt Biczó Benjáminnak, Kispest első orvosának, Madarassy Lászlónak, Kispest első főjegyzőjének, Bojeni Móser Lajosnak, az 1848–49-es szabadságharc honvéd őrnagyának és Oláh Dánielnek, a Friedrich-kormány miniszterének sírja.

B. T.–Cs. L.

Gulácsy Lajos

PIAC – GAZDASÁG

NÉPSZABADSÁG 2002. DECEMBER 9., HÉTFŐ

Elviszi az erős forint a konszolidációt

A sertés- és a baromfiágazat veszteséggel zár az idén

Az idei évben az időjárás és a piac sem kényeztette el a hazai agrártermelőket. A szakminisztérium összesítése szerint fagyok, az aszály, illetve a bel- és árvizek több mint százmilliárd, az exportra kedvezőtlen hatású forinterősödés ötven-hetvenmilliárd forintot vett ki a mezőgazdasági termelők zsebéből. Azt még egyelőre nem lehet megbecsülni, hogy a kedvezőtlen világpiaci folyamatok hány milliárdot vittek el az idei agrárhaszonból, de az már most biztosnak látszik, a sertés- és a baromfiágazat veszteséggel zár 2002-ben.

A magyar agrárgazdaságnak gyakorlatilag egyetlen szektora sem volt 2002-ben, amit ne ért volna valamilyen kedvezőtlen külső hatás 2002-ben – nyilatkozta *munkatársunknak Németh Imre* földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter. Ezek között is elsősorban az időjárást kell megemlíteni, hiszen fagy, árvíz és aszály egyaránt sújtotta a gazdákat. Tavasszal a gyümölcsösökben sokmilliárdos kiesést okozott a fagy, ennek kompenzálásaként a kormány a nyáron mintegy 3,5 milliárd forintot fizetett meg az érintett gazdáknak. Tavaszi bel- és árvizek, valamint a nyári aszály összességében több mint százmilliárd forintos kárt okoztak. A kedvezőtlen időjárás alaposan rányomta bélyegét az idei betakarítási eredményekre, s a gondot különösen fokozta, hogy a még megtermett kevesebb áru is nehezen talált piacot. A veszteségek ellensúlyozására nyár végén meghirdetett kormányakcióban mintegy húszmilliárd forint kárpótláshoz jutottak a pályázó gazdák.

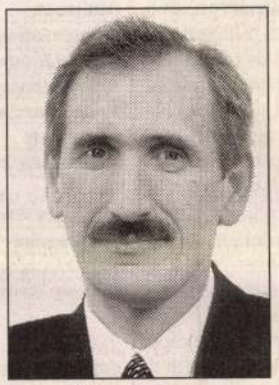

Németh Imre

A külpiaci árak alakulását az idén leginkább a sertés- és baromfitartók szenvedték meg. A két ágazatban az év során gyakorlatilag folyamatosan estek az árak, s jelenleg mintegy 25-30 százalékkal alacsonyabb áron lehet az állatokat leadni, mint egy évvel korábban. A kedvezőtlen áralakulás pontos veszteségeit egyelőre még nem lehet megbecsülni, de az már most biztosnak látszik, hogy a két említett ágazat veszteséggel zárja a 2002-es évet. Ugyanakkor a miniszter emlékeztetett arra is, hogy az első háromnegyed év adatait alapul véve a sertéságazatban az átlagos állatátvételi árak még így is kilogrammonként húsz forinttal az európai értékek fölött alakulnak, ami Németh Imre szerint elsősorban annak tudható be, hogy a szaktárca a nyáron minimális átvételi értékekhez kötötte a kiegészítő támogatások folyósítását.

Az exportérdekelt mezőgazdaság számára a forinterősödés is sok gondot okozott. A szakminisztérium becslése szerint a romló exportpozíciók 50-70 milliárd forintos bevételkiesést okoztak, miközben az import olcsóbbá válásának hatásait nem vagy csak alig érzékelte az ágazat. *Csikai Miklós,* az ágazati köztestület, a Magyar Agrárkamara elnöke munkatársunknak úgy fogalmazott, hogy az agrárolló annak ellenére nyílt tovább, hogy – elvileg – az erősebb forint miatt olcsóbban érkezhetett az országba egy sor ipari alapanyag (például műtrágya, növényvédő szer stb.). Ennek azonban nyomai sem voltak a hazai ipari árakban. A forint erősödése így összességében „egy az egyben" elvitte a kormány – mint az elnök minősítette – jó szándékú konszolidációs programjának hatvanmilliárd forintját.

Tamás Gábor

Járai Zsigmond: A béremelés nagyobb gondot jelent a gazdaságnak

HÍRÖSSZEFOGLALÓNK

Megértem, hogy sokaknak sérti az érdekeit a kialakult forintárfolyam vagy a gazdasági nehézségek – nyilatkozta *Járai Zsigmond,* a Magyar Nemzeti Bank elnöke a munkaadók csütörtöki, őt lemondásra felszólító nyilatkozata kapcsán. Mint arról beszámoltunk, a munkaadók úgy látták: az erős forint versenyképességrontó politikája sérti Magyarország érdekeit. Járai, aki az Európai Központi Bank (EKB) szemináriumán vett részt vasárnap – és ez alkalomból nyilatkozott az *MTI-nek* – hozzátette: az MNB álláspontja szerint a vállalatok versenyképességének romlásában az árfolyam-politika legfeljebb 20 százalékot jelent. A döntő tényező a béreknek a termelékenységnél lényegesen gyorsabb emelkedése. Járai szerint nem helyes a világgazdasági nehézségeket, a béremelésből származó problémákat összekeverni az árfolyampolitikával, és az MNB nyakába zúdítani minden gondot. Az országnak, a gazdaságnak, az állampolgároknak hosszú távon az az érdekük, hogy az infláció alacsonyabb legyen, s az MNB-nek a törvény is tiltja, hogy elősegítse az infláció emelkedését – mondta a jegybank elnöke. Járai – az EKB vezetőivel folytatott eszmecserére hivatkozva – állította: az uniós jegybank is azt mondja, hogy a gazdaság érdeke az árak stabilitása.

Az EKB a belgiumi Genval kastélyában a tagállamok és a tíz tagjelölt jegybankelnökei részvételével rendezett konferenciát a bővítési folyamat pénzügyi vonatkozásairól. A szemináriumon a két fő hozzászólásra Járai Zsigmondot és a lengyel központi bank elnökét kérték fel. A konferencián *Wim Duisenberg,* az Európai Központi Bank elnöke arra biztatta az Európai Unió tíz tagjelölt országát, köztük Magyarországot, hogy felvételük után igyekezzenek mielőbb csatlakozni a közös pénzügyi rendszerhez, az euróhoz.

Járai Zsigmond elmondta, hogy az EKB megállapítása szerint mind a tíz tagjelölt országban csökken a pénzromlás üteme, közelednek a közös pénzügyi rendszer maastrichti követelményeihez. Járai elmondta, hogy Magyarország minél előbb, úgy 2007 táján szeretne csatlakozni az euróhoz, mert annak számos előnye lesz a gazdaság szempontjából. Növeli a vállalatok versenyképességét, csökkennek a kamatlábak, gyorsul a gazdasági növekedés. Lengyelország egyébként azt reméli, hogy egy évvel korábban léphet be az euróövezetbe.

A bevezető és a hozzászólások után élénk eszmecsere bontakozott ki a tagjelöltek monetáris és árfolyam-politikájáról. Járai szerint az volt az általános megállapítás, hogy „Magyarország az idén nagymértékben távolodik a maastrichti kritériumoktól, főleg a magas költségvetési hiány és a béremelkedések üteme folytán. A hozzászólók tarthatatlannak vélték ezt az irányzatot."

RÖVIDEN

Jelzáloghitel a Postabanknál

Megállapodást kötött az elmúlt héten a Postabank és a Földhitel- és Jelzálogbank a forrásoldali kamattámogatásos hitelek folyósításáról. Az új együttműködés kialakítását az tette lehetővé, hogy a Postabank új vezetése októberben elvetette a bankcsoport önálló jelzálogbankjának megalapítására vonatkozó tervet. *(MTI)*

Csődöt jelent a United Airlines?

Válságtanácskozást tartott szombaton a United Airlines igazgatósága, ám ennek eredményéről nem árult el részleteket. Szakértők azonban szombaton nem zárták ki, hogy a második legnagyobb amerikai légiforgalmi vállalat már vasárnap csődvédelmet kér. Ez lapzártánkig nem történt meg. *(Hírösszefoglalónk)*

Tüntető rendőrök

FOTÓ: MTI/AP – DANIEL MAURER

Semmi sem biztos – hirdeti a Baden-Württemberg német szövetségi állam tervezett pénzügyi megszorításai ellen tüntető rendőr plakátja. Szombaton a testületnél tervezett létszámleépítések, a hiányos felszereltség és a kifizetetlen túlórák ellen ötezer rendőr tüntetett. *(MTI)*

MŰTÁRGYPIAC

Százmillió-közeli Gulácsy-rekord

Megdőlt az abszolút árverési rekord a Kieselbach Galéria múlt pénteki festményaukcióján: Gulácsy Lajos Nakonxipánban hull a hó című remekművét 80 millió forintért ütötték le – ami azt jelenti, hogy a jutalékokat figyelembe véve valaki csaknem 100 milliót fizet ki a XX. század magyar festészetének egyik alapművéért. Úgy hírlik, hogy az illető egy hazai gyűjtő-kereskedő, arról viszont nem tudni, hogy a vevőnek mi a szándéka a művel: megbízásból emelgette-e a tárcsát, avagy saját gyűjteményét gyarapítja a Nakonxipánban-nal. Egyébként az eddigi rekord 72 millió volt, és több évet „kihúzott". Szinyei Merse Pál Parkban című nagyméretű vásznát annak idején szintén a Kieselbach aukcionálta.

Az új árrekord nem úgy jött, mint derült égből a villámcsapás, a gyűjtők számítottak arra, hogy a mű ára az egekbe szökhet. És afelől sem lehet kétség, hogy valós leütésről van szó. Gulácsy említett képét a mester legfontosabb művei között tartja számon a művészettörténet, s a festmény pedigréje is kiváló: a Gresham egyik legjelentősebb gyűjtőjének számító Oltványi-Ártinger Imre gyűjteményéhez tartozott a két világháború között.

Amúgy is jól sikerült a Kieselbach karácsonyi presztízsárverése, amit mutat a hozzávetőleg 600 milliós összleütési forgalom. A szóban forgó adatot általában nagy óvatossággal kezeli a szakma a különféle rezervárak és a valóságos pénzmozgásokkal nem járó leütések elég elterjedt magyarországi gyakorlata miatt – ezúttal azonban nincs ok kételkedni az anyagi és szakmai sikerben.

Merthogy a Gulácsi-művön kívül is voltak még szép számmal komoly leütési árak. Rippl-Rónai nagy kukoricás olajképe 42 millióig, Vaszary Parkja 40 millióig kapaszkodott a licitversenyben. De volt egy 18 milliós Aba Novák- és egy 12 milliós Szinyei-leütés is. Összesen tizenegy kép ára haladta meg a 10 milliós leütési „álomhatárt".

Az első aukcióknak kijáró figyelem övezte a VARGart Galéria árverési debütálását. Kialakult profilról az adott cég esetében nyilván nem érdemes még beszélni, tény azonban, hogy több jó kép fölbukkant az aukción, és néhány érdekes licitnek is tanúja lehetett a közönség. Bernáth Aurél olajcsendélete 11 milliót, Czigány Mulatt nője 15 milliót, míg Mednyánszky Tája 7, Czóbel Asztali csendélete pedig 3,6 milliót ért meg új tulajdonosának.

A karácsony előtti napokat árverési szempontból szinte követhetetlennek lehet minősíteni, egymást érik a kisebb-nagyobb aukciók Budapesten és vidéken. Ami biztos: ma tartja presztízsárverését a Mű-Terem, ahol a Kieselbach felhozatalához hasonlóan sok jó művel és több kifejezetten kiemelkedő kvalitású darabbal találják magukat szemközt az érdeklődők. Hosszú évek igen gyenge Gulácsy-felhozatala után, néhány napon belül már a második fontos Gulácsy-festmény kerül kalapács alá: a Régi instrumenten játszó hölgy a hírek szerint évtizedeken át egy orosházi ház falán függött; most 28 millióról kezdi meg majd a kapaszkodást felfelé a licitversenyben. Tihanyi Lajos Amerikából megtért pasztell önarcképe esetében 7,5 millió, míg Vaszary védett olajvedutája esetében 12 millió a kikiáltási ár. Barcsay leghíresebb Festőállványa 2,8 millióról, Ziffer harmincas évekbeli fő műve pedig 3 millióról indul.

K. T.

Lemaradásért nagyobb kártérítés

A légitársaságok túlfoglalását bünteti az EU

Az eddiginél kétszer nagyobb kártérítést kap a lefoglalt járatáról a légitársaság „túlbuzgóságából" lemaradt utas. Az EU döntött a repülésirányítás egységesítéséről is.

BRÜSSZELI TUDÓSÍTÓNKTÓL

Ha a visszaigazolt helyfoglalással rendelkező utas a légitársaság hibájából mégsem fér fel az adott járatra, akkor – a tervezett út hosszától függően – 250-600 euró kártérítésre lesz jogosult amellett, hogy teljesen visszakapja a repülőjegy árát, amennyiben nem fogadja el az ajánlott másik járatot. Az Európai Unió „kormánya" ezzel a rendelettel akar véget vetni a „túlfoglalás" gyakorlatának: a légi cégek ugyanis évente csaknem háromszázezer utashelyet legalább két személy számára foglalnak le, így az egyik

BEFEKTETÉSI ALAPOK HOZAMAI*

	Dátum	Nettó eszközérték	Árfolyam	Hozam, %		
				3 hó	6 hó	12 hó
HAZAI KÖTVÉNY						
AEGON Belföldi Kötvény	12. 5.	8 374 846 357	1,840652	22,23	13,66	11,07
Concorde Kötvény	12. 5.	1 554 995 714	1,181154	18,68	12,70	10,19
Postabank Millennium	12. 9.	2 146 725 727	1,359558	21,94	14,10	9,87
Budapest (II.) Kötvény	12. 5.	52 431 475 310	3,1847	18,35	11,65	9,17
CA Kötvény	12. 5.	13 264 429 107	2,260611	17,99	10,32	9,10
OTP Maxima	12. 6.	3 761 183 071	1,223621	21,91	13,04	8,68
OTP Optima	12. 9.	433 377 498 727	2,646448	9,67	8,95	8,59
K & H Aranykosár	12. 9.	20 702 975 708	2,30089	14,15	10,14	8,37
Budapest (I.) Állampapír C	12. 6.	60 616 369 561	3,6131	11,24	9,09	8,22
CIB Kincsem	12. 6.	10 328 175 957	2,0698	23,44	13,59	8,12
Concorde Fedezeti	12. 5.	390 859 531	1,679719	12,43	9,15	7,94
Quaestor Borostyán	12. 6.	2 383 154 819	2 200,560000	11,63	7,50	7,82
Raiffeisen Kötvény	12. 6.	1 571 434 534	1,802627	19,84	11,01	7,54
Hunnia Államkötvény (III.)	12. 5.	2 526 912 512	2,8994	17,20	10,53	7,54
K & H Kötvény	12. 9.	2 487 210 513	2,971942	18,68	11,87	7,46
Hunnia Kötvény Index	12. 5.	113 842 745	1,4762	21,20	5,04	7,44
Bonus II.	12. 9.	1 022 934 844	1,051733	16,04	10,03	7,40
ERSTE Alpok Kötvény	12. 6.	1 244 590 482	1,5162	18,98	11,24	7,10
MKB Állampapír	12. 9.	3 683 840 554	3,006906	16,08	9,22	6,18
Takarék Állampapír Alap	12. 9.	1 064 414 068	1,275571	14,08	8,24	5,39
Volksbank Állampapír Alapok Alapja	12. 6.	396 701 968	1,01	-	-	-
HAZAI RÉSZVÉNY						
Concorde Részvény	12. 5.	1 970 283 936	1,289141	31,93	9,66	16,22
AEGON Belföldi Részvény	12. 5.	376 354 192	1,266754	29,54	3,48	14,46
K & H Navigátor	12. 9.	889 270 433	1,106092	35,98	0,08	8,77
CA Részvény	12. 5.	1 856 399 511	1,365038	33,80	-2,14	6,73
Hunnia Részvény	12. 5.	303 597 662	1,0304	18,32	-3,50	6,67
Raiffeisen Részvény	12. 6.	622 617 305	0,955478	33,24	2,17	6,49
K & H Részvény	12. 9.	161 542 455	0,738308	29,06	-4,28	6,20
ERSTE Alpok Részvény	12. 6.	265 680 923	1,2828	27,96	3,60	5,93
Postabank Lokomotív	12. 9.	120 180 961	1,125827	17,47	-2,46	4,58
Hunnia Részvény Index	12. 5.	60 523 005	0,8485	21,15	-8,73	2,97
CIB Részvény	12. 5.	655 545 700	0,9888	23,08	-5,08	2,60
OTP Quality Részvény	12. 6.	15 392 690 400	1,097601	26,27	0,81	0,60
MKB II. Részvény	12. 9.	710 846 699	1,131164	16,94	-9,61	-1,36
Budapest Növekedési Részvény	12. 5.	8 766 787 357	1,7674	21,24	-16,83	-3,80
CA TopPharma	12. 5.	2 041 405 588	0,787588	-9,99	-27,67	-25,68
HAZAI VEGYES						
Concorde 2000	12. 5.	1 405 961 961	2,11681	25,41	9,83	14,00
Takarékszövetkezeti Befektetési Alap	12. 9.	308 177 661	1,23835	18,47	11,78	11,63
Quaestor Aranytallér	12. 5.	156 624 810	2,3673	13,00	9,63	8,56
Reálszisztéma Értékpapíralap	12. 9.	388 835 072	1,160603	10,59	7,85	7,73
ERSTE Alpok Tradíció	12. 6.	1 167 787 647	2,0111	18,29	8,20	7,70
Budapest Vegyes	12. 5.	573 139 952	1,0208	17,60	1,07	6,26
Hunnia Kamatvadász	12. 5.	313 828 330	1,5173	13,78	7,49	5,81
Buda-Cash Növekedési	12. 6.	64 661 715	1,101949	20,10	8,94	5,45
OTP Paletta	12. 6.	2 996 321 357	1,578401	24,76	6,00	5,29
Postabank Családfa	12. 9.	159 817 718	1,241285	16,09	-0,09	3,87
Bonus Részvény	12. 9.	287 203 448	1,016494	14,47	-1,36	1,79
CA Vegyes Alap	12. 5.	339 097 211	1,108761	12,84	-2,08	0,75
K & H Fix Plusz Alap	12. 2.	3 530 357 562	10 001,000000	-	-	
HAZAI PÉNZPIACI						

MŰ-TEREM GALÉRIA - VIRÁG JUDIT

TISZTELETTEL MEGHÍVJUK
ÖNT, CSALÁDJÁT ÉS BARÁTAIT

GULÁCSY LAJOS GRAFIKAI MUNKÁI

CÍMŰ KIÁLLÍTÁSUNKRA

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ:

2003. MÁRCIUS 4. ÉS 29. KÖZÖTT
HÉTFŐTŐL - PÉNTEKIG 10-18 ÓRÁIG
SZOMBATON 10-13 ÓRA KÖZÖTT
A MŰ-TEREM GALÉRIÁBAN

MEGNYITÓ:

2003. MÁRCIUS 3-ÁN 17 ÓRAKOR
A MŰ-TEREM GALÉRIÁBAN

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:

BELLÁK GÁBOR MŰVÉSZETTÖRTÉNÉSZ

Információ: **Mű-Terem Galéria**
1055 Budapest, Falk Miksa u. 30. Telefon/Fax: (36-1) 312-2071, (36-1) 269-4681
E-mail: mu-terem.gal@axelero.hu • http:// www.mu-terem.hu

MŰ-TEREM GALÉRIA - VIRÁG JUDIT

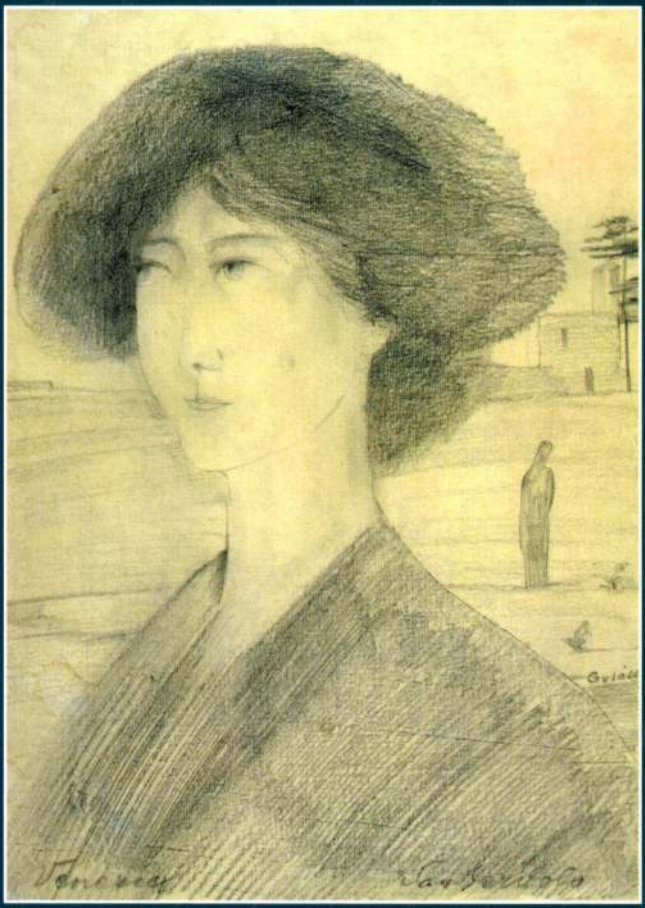

GULÁCSY LAJOS KIÁLLÍTÁS

Népszabi 2002 Dec. 16

MŰTÁRGYPIAC

Verhetetlenek a Gulácsy-képek

Félmilliárdos összforgalom, sok jóhangulatú licitverseny és egy abszolút leütési rekord jellemezte a karácsonyi aukciós dömping utolsó fontos árverését, a Mű-Terem Galéria festmény- és Zsolnay-parádéját. A piacvezető cég árverésének fő szenzációja, hogy pár nap után megdőlt a friss festményárrekord – az új „csúcstartó" ugyancsak egy Gulácsy-kép. A Régi instrumentumon játszó hölgy 28 millió forintról indulva, 95 milliónál fejezte be a licitversenyt *Virág Juditéknál*, vagyis az új tulajdonos a jutalékokkal együtt több mint 110 millió forintot fizet ki az 1910 környékén született műért.

Az új árrekorder Gulácsy-festmény

Az idei év legnagyobb szenzációját kétségkívül az jelentette, hogy egyidejűleg két Gulácsy-főmű is felbukkant a magyar műtárgypiacon. A mesternek amúgy is kevés jelentős alkotása van magánkézben, ráadásul az utóbbi nyolc-tíz évben jobbára csak gyanús vagy kifejezetten hamis Gulácsy-festmények szerepeltek árveréseken. Ezek után érthető, hogy a Kieselbachnál aukcionált Nakonxipánban hull a hó és a mostani Hölgy egyaránt hatalmas érdeklődést váltott ki a vastag pénztárcájú rendszeres műtárgyvásárlók körében. Gyűjtői berkekben egyébként úgy tudják, hogy a rekorder Hölgy most egy ismert magyar nagyvállalkozó tulajdonába kerül. Egyébként is jellemző tendencia, hogy a jelentős forinterősödés hatására a külföldi gyűjtők érdeklődése észrevehetően megcsappant a magyarországi műtárgypiac iránt, holott becslések szerint a legutóbbi években a hazai aukciós szenzációk 40-50 százaléka amerikai, német és osztrák állampolgárok gyűjteményében kötött ki.

Egyébként a szóban forgó Gulácsy-képen kívül is akadtak még figyelemre méltó festményárak a Mű-Teremnél. Összesen tíz mű érte el a 10 milliós álomhatárt. Barcsay Jenő számtalanszor kiállított, leghíresebb Festőállványa 16 milliós, Mednyánszky nagyméretű vaskapui tájképe 17 milliós leütési árat produkált. De tízmillió forint fölött ütötték le Márffy korai női aktját, Aba-Novák olaszországi vedutáját, Orbán Dezső asztali csendéletét, valamint Schönberger kávéházi koncertjét. A tavaszi megtorpanás után újra jól mennek a nagybányaiak: egy 1912-es Boromisza-képet 7 millióért, egy 1932-es Ziffer-csendéletet 4,2 millióért, egy Klein József-tájképet – némi meglepetésre – ugyanenynyiért ütöttek le. Változatlanul nem kedvez viszont a széljárás a kortárs festészetnek: a Mű-Teremnél aukcionált művek többnyire csak a kikiáltási ár körül találtak gazdára – más kérdés, hogy a beadók gyakran talán túl erősen megnyomták a tollat a kikiáltási árak megállapításánál. Változatlanul tart ellenben a grafika felfelé ívelése is: egy Johann Hugo-szénrajz 340 ezret, egy Mednyánszky-akvarell 420 ezret, míg egy Tipary-akvarell 380 ezret ért meg valakinek.

Jól fogytak a rajzok az Arte Galéria aukcióján is. Bálint Endre monotípiája például 140 ezerért, Ferenczy Károly litográfiája 150 ezerért, Molnár C. Pál „etetős" tusrajza pedig 130 ezer forintért kelt el. Nem lanyhul a Vaszary-reneszánsz sem: egyik tusrajza 200, litográfiája pedig 190 ezer forintos leütési árat produkált. Ugyanakkor jelentős mesterek remek sokszorosított grafikái továbbra is alig néhány ezer forintot kóstálnak – a kispénzű gyűjtők legnagyobb örömére persze. Az Arte Galériánál ezúttal is tízezer forint körüli áron lehetett hozzájutni például Borsos Miklós, Frank Frigyes, Kmetty János, Szalay Lajos vagy Szőnyi István sokszorosított grafikai munkáihoz.

K. T.

GULÁCSY

...tetten a reklám-
...semény előtt már
...ns televízióiban a
...yi ingyenhirdetés
... Svájc – számára.
...elyszíni közvetíté-
...tt szerzett élménye-
...űnő reklámhordozó,
... a konkrét anyagi ha-

Április végéig az UEFA, az osztrák és a svájci szövetség közös vállalatot alapít az Eb megrendezésére. Az UEFA új, már 2004-ben Portugáliában is érvényesülő elképzelései szerint ugyanis garantálja, hogy az Eb nem jelent veszteséget a rendező(k)nek, de ennek fejében ragaszkodik a legfelsőbb felügyelet jogához.

Szászi Júlia

...ász olimpiai és világbajnok *Csollány Szilveszter* képével zárult.

A konvención külön elismerésben részesült a Dale Carnegie magyarországi társtulajdonosa és vezető tanácsadója, *Kiss Ottó.* A világszerte működő céghálózaton belül az elmúlt évben Magyarországon érték el a legjobb fajlagos eredményeket.

Horváth Gábor

...átható közbeszerzéshez

...irótt bírságot, mint
...járást. – Magyaror-
...nki nem ellenőrzi,
...ús-e egy közbeszer-
...rságon kívül annak
...e, ha valaki megsze-
... ír ki pályázatot egy
...ságú beszerzésre –
... György.
...evők részéről sincs
... a legtöbbjüknek
...i, vállalkozási kultú-
...ken induló cégeknek
...aléka készít jól szer-
...ó pályázatot. A töb-
... a kidolgozatlan pá-
... még a tenderek do-
...olvassák el rendesen
...zési szakértő. Ez tel-
...zen nincs minősítő
...zűrné az ügyeskedő-
...elően felkészült vál-
...ordulhat elő, hogy
...ossz minőséget pro-
...et egy pályázaton –
... György.
...pet sem szívderítő ál-

.....

...pítési beruházás esetén-
...éskor 18-ról 20 millió-
...10 millióra emelkedne
...ény tervezete hamaro-
...m internetes honlapjá-
... alakulhasson ki róla.
...közbeszerzési törvény
... irányelveivel, ám né-
...ás. Így megemlítette,
...ben részesítését tartal-
...sznált megkülönbözte-
...ő megrendelők között.
...es az új törvény megal-
...bé váljon a jogszabály,
...at. *(MTI)*

lapotokon könnyen lehetne változtatni – állítja *Gelléri Péter,* a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem döntéstechnológiai kutatócsoportjának igazgatója. Fontos például egy olyan megkerülhetetlen követelményrendszer kialakítása, amely meghatározza, hogy mely szabályokat kell betartani például egy csatornaberuházásnál. Elengedhetetlen az is, hogy legyenek független közbeszerzési szakértők, akiket kötelező lenne alkalmazni a tenderek elkészítésekor vagy elbírálásakor. Ehhez persze előbb be kéne indítani a szakértői képzést. – Megfelelő informatikai támogatással pedig kiszűrhetők a szakmai és formai hiányosságok, és nem utolsósorban ellenőrizhető a beruházás lebonyolítása – mondja Gelléri Péter.

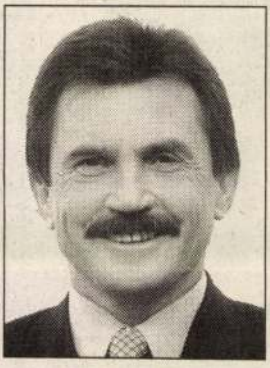

Keller László

A szakember szerint nem megfelelő a közbeszerzési döntések kapcsán felmerülő vitás kérdések rendezése sem. Egy fellebbezés – Gelléri Péter szerint – ma még nem vizsgálható ki tisztességesen, mert nem létezik olyan intézmény, amelyik egy ügy minden vonatkozásában igazságot tudna tenni. A Közbeszerzési Döntőbíróság ugyanis csak azt állapítja meg, hogy a tender kiírása és elbírálása jogszerű volt-e. Egy választott bírósághoz hasonló szervezet felállításával talán kevesebb lenne a probléma – véli az igazgató.

Persze a megfelelő követelményrendszer és a hozzáértő szakemberek fabatkát sem érnek, ha az állami szervezetek és az önkormányzati döntéshozók szemlélete nem változik. Várday György szerint ehhez generációváltás kell, *Keller László,* a Miniszterelnöki Hivatal közpénzügyi államtitkára azonban ennél derűlátóbb. Szerinte a politikai akarat megvan a változtatásra, hiszen a kormányprogram is hitet tesz a tisztább közélet megvalósítása mellett. E cél elérésének első lépése az üvegzsebprogram, amely nem fejeződik be azzal, hogy a parlament elfogadja a hozzá kapcsolódó törvénycsomagot – mondja Keller.

Az előző kormány közbeszerzési eljárást kerülő gyakorlatát egykoron folyamatosan támadó jelenlegi államtitkár egyetért ugyan a szakértőkkel abban, hogy a közbeszerzési törvény nem rossz, ám azért úgy látja, a többször módosított jogszabályt fel kellene váltani egy újjal. Mint fogalmaz: aki az adófizetők pénzéből finanszíroz egy beruházást, illik gondoskodnia arról, hogy működjön és ellenőrizhető legyen a források legésszerűbb felhasználását biztosító közbeszerzési rendszer. – Néhány területen egyszerűsíteni kell az eljárást, de úgy, hogy a törvény szelleme megmaradjon. Rendezni kell a közbeszerzési döntéssel kapcsolatos jogorvoslat problémáját – sorol néhány jogalkotói feladatot az államtitkár, aki szerint az új törvény a jövő év első felében kerülhet az Országgyűlés elé.

Ugyanakkor bárhogyan is változik a jogszabály, a szakemberek szerint a korrupció visszaszorításához önmagában kevés, ha a kiírókat rászorítják arra, hogy ne csak a jogi és a formai, hanem az erkölcsi és a szakmai szempontoknak is megfelelő pályázatokkal vágjanak neki egy közbeszerzési eljárásnak.

Mihálovits András

„A hír szent, a vélemény szabad”

MAGYAR HÍRLAP

Közéleti napilap
Fővárosi kiadás

35. évfolyam, 301. szám

2002. december 28., szombat

WWW.MAGYARHIRLAP.HU

28 oldal, 99 forint

AHOGY TETSZIK
21–28. oldal
Hét végi magazinunk

„Nagyon hiszek Európában”

Schiff: Kertész, Nádas és Esterházy révén felértékelődik a magyar kultúra

Ahogy tetszik, 21. oldal

Rekordárak az aukciókon

Egy hazai festő képe itthon az uniós ár dupláját is elérheti

A nap témája, 2. oldal

Kifizetné adósságait

SMS-es pénzgyűjtés az első fokon három év börtönre ítélt Zalatnaynak

7. oldal

VILÁGHÍRADÓ

Megszületett az első klónbaba?

Egy ufóhívő szekta képviselői tegnap bejelentették, hogy világra jött az első klónozott csecsemő. A kislány hollétéről és állapotáról nem tudni részleteket. A nemzetközi tudományos élet sok képviselője kétségeit hangoztatta a közléssel kapcsolatban. Severino Antinori, aki januárra ígéri első klónbabáját, tegnap hitetlenkedve fogadta, hogy megelőzték.

12. oldal

GAZDASÁG

Kezdődő és várható elbocsátások

Január elején kezdődnek meg a fehérvári IBM-ben az elbocsátások. A végkielégítésből tavaszig kihúzzák a volt alkalmazottak, akkor jelennek meg a munkaerőpiacon. Ha nem tud megállapodni a DAM Steel Rt. az ÉMÁSZ Rt.-vel az acélgyártáshoz szükséges áram áráról, akkor Diósgyőrben ezerötszáz munkás kerül utcára.

13. oldal

BELFÖLD

Átmeneti megoldás a törvény helyett

A kormány keresi annak a lehetőségét, hogy miképpen alkalmazhatják a szociális törvénycsomag kedvezményeit addig is, amíg a parlament az államfő javaslatára nem hoz újabb döntést a jogszabályról. Mint ismert, Mádl Ferenc azért nem írta alá a törvényt, mert az hátrányosan érinthetné az egyházakat.

6. oldal

Miniszter vagy főigazgató?

Magyarországon is szükség lenne egy önálló integrációs minisztériumra vagy egy tárca nélküli miniszteri posztra, esetleg egy államtitkárságra – véli Szent-Iványi István képviselő (SZDSZ). Bársony András, a Külügyminisztérium szocialista politikai államtitkára szerint viszont nincs napirenden egy EU-integrációs minisztérium létrehozása, a Külügyön belül alakítanának ki egy politikai főigazgatóságot ezekre a feladatokra.

5. oldal

Joghézag is védi a képviselőt

Számos joghézagra világít rá Kovács Zoltán fideszes országgyűlési képviselő balesete. Például, ha csak könnyebben sérül meg valaki, és a képviselő nem látványosan részeg, a rendőr nem szondáztathatja meg a honatyát.

5. oldal

KÜLFÖLD

Phenjan kiutasította az ellenőröket

A Fehér Ház felszólította Észak-Koreát, hogy hagyjon fel atomfegyverkezési programjával, mert az Egyesült Államokat efféle lépésekkel nem lehet kényszerpályára állítani. Phenjan tegnap kiutasította az ENSZ ellenőreit, akik eddig az észak-koreai atomreaktorokat felügyelték. Washingtonban Phenjan magatartása zavart keltett: az atomfenyegetés jóval közvetlenebb veszélyt jelent az Egyesült Államokra nézve, mint Irak.

3. oldal

SPORT

Az első magyar Dakar-motoros

Szilvási Péter lesz a Dakar-rali első magyar motoros indulója. A 34 éves budafoki ötvösmester egy speciális KTM sivatagi túramotorral, saját költségén vág neki a 8500 kilométeres távnak. A huszonötödik Dakar-rali részvevői január elsején rajtolnak.

20. oldal

VÁRHATÓ IDŐJÁRÁS

Budapest	D-Magyaro	Ny-Magyaro.	K-Magyaro.
...ős	felhős	esős	felhős
...°	3°	4°	0°

02301
33 190060

A politika távoltartását és egységes elvi irányítást ígér Lomnici Zoltán, az LB elnöke

Felgyorsítják a nagy ügyek tárgyalását

MH-interjú / Bodnár Lajos

Lomnici Zoltán, a Legfelsőbb Bíróság (LB) elnöke jogosnak tartja az állampolgárok kritikáját, hogy a bíróságokon gyakorta elhúzódnak az ügyek, és számos alkalommal ellentmondásos ítélet születik. Pozitívan értékeli ugyanakkor, hogy a büntető- és polgári perek döntő többségét egy éven belül sikerül lezárni. Ígérete szerint rövidesen a jogkeresők számára is kézzelfogható eredményeket hoz az igazságügyi reform, két-három éven belül pedig a közvélemény számára is érzékelhető módon felgyorsul a nagy ügyekben az ítélkezés. Nézete szerint a Legfelsőbb Bíróság utóbbi időben megnőtt tekintélye is hozzájárult ahhoz, hogy a választások idején felfokozott hangulatban sikerült megőrizni a társadalmi békét. Az LB elnökének határozott meggyőződése: sikerül távol tartania a politikától a harmadik hatalmi ágat, amelynek pártatlanságát személyes programja részének is tekinti.

Interjúnk a 9. oldalon

Fotó: Pélyi Nóra

Lomnici: a kiemelt ügyek esetenként vakvágányra futnak, és négyöt év sokszor az átfutási idő. Ez valóban tűrhetetlen

Több tucat embert ölt meg a csecsen fővárosban végrehajtott merénylet

MH-összeállítás

Egy percen belül két teherautó tonnányi robbanóanyaggal felpakolva áttörte tegnap a csecsen főváros legszigorúbban őrzött kormányépületének korlátjait. Az öngyilkos merénylők bombája több mint negyven embert ölt meg, közel százat megsebesített. Putyin elnök márciusra népszavazást tervezett, hogy demonstrálja Oroszország fennhatóságát Csecsenföld felett. Akárcsak októberben a moszkvai színházban, a fanatikusok most is gyilkolni érkeztek Groznijba.

A robbantásért Moszkva a szakadár Aszlan Maszhadovot tette felelőssé. A Nyugat régóta tanácsolja Putyin elnöknek, hogy keressen politikai megoldást a válságra. A tegnapi merénylet után semmi sem változik, legfeljebb az elnök növelheti hazai népszerűségét.

További információk a 3. oldalon

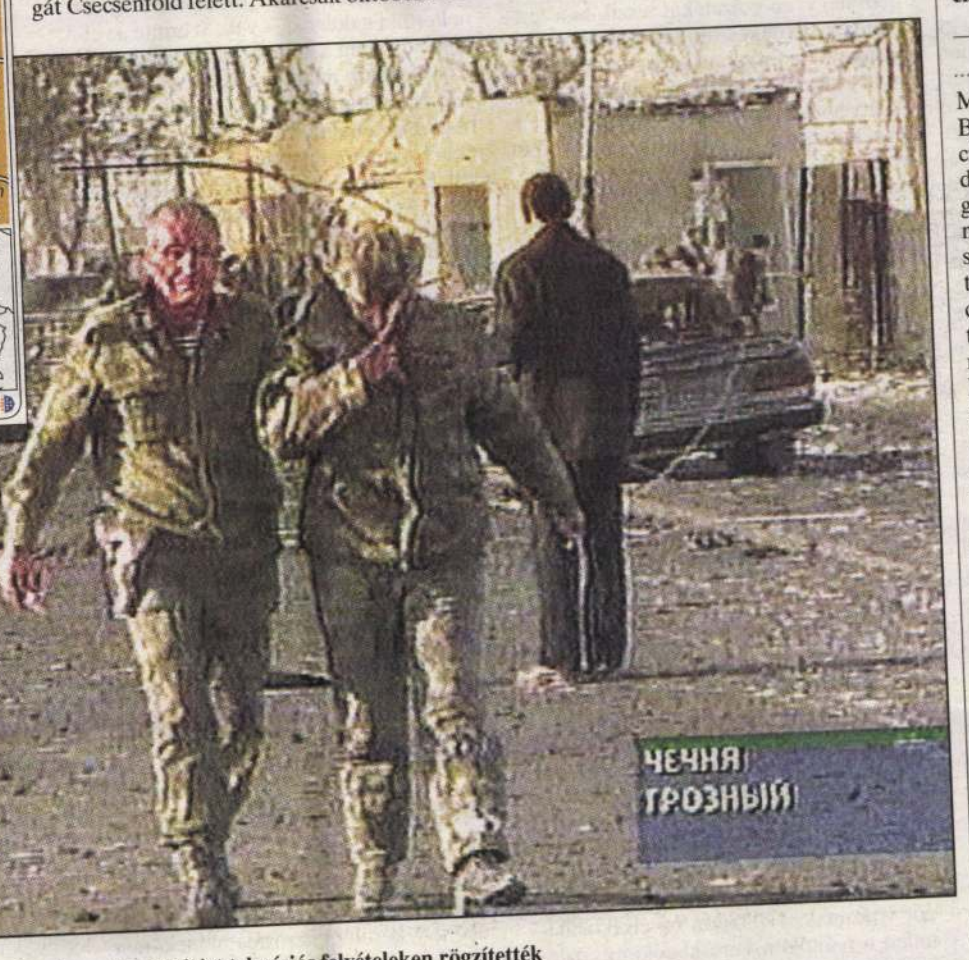

Csaknem száz a sebesültek száma. A pusztítást televíziós felvételeken rögzítették

Elengedi az állam a Budapest Aréna teljes kötbérét

A kissé módosított nevű Budapest Sportarénát (BS) az eredetinél több mint két hónappal később, február 24-én kell átadnia a kivitelező francia cégnek, a Bouygues-nak. Az állam eltekint a csúszás miatti mintegy 1,8 milliárd forint kötbértől. Ugyanakkor a korábbinál kedvezőbb teljesítési feltételek több mint kétmilliárd forintnyi kedvezményt jelentenek az államnak. Ezt tartalmazza a sporttárca és a francia cég közötti megállapodás.

MH-információ / Dobozi Pálma

Megállapodást kötött a sporttárca a Budapest Sportarénát (BS) építő francia Bouygues céggel, a szerződés módosítását a vállalat már szignálta, magyar részről hétfőn írják alá – tudta meg lapunk Szilvásy Györgytől, a szaktárca közigazgatási államtitkárától. Az állam ezzel hozzájárul a sportcsarnokátadás határidejének módosításához, s eltekint a több mint két hónapos csúszás miatti, mintegy 1 milliárd 800 millió forint kötbér követelésétől. A kötbér jogosságát egyébként a kivitelező vitatta, az úgynevezett „rossz idő napok” magas száma miatt – jegyezte meg az államtitkár.

Mindezért cserébe az állam számára a korábbinál jóval kedvezőbb feltételeket sikerült kiharcolni – állítja Szilvásy. Így az éves fix bérleti díj, melyet az üzemeltető fizet az államnak, 25 millió forintról 40 millióra emelkedik. Bővül azoknak a felszereléseknek a listája, melyekkel az átadáskor rendelkeznie kell a csarnoknak. Így például lesznek megfelelő öltözők, padlók, elválasztófalak és egyéb kiegészítők, melyekkel a BS alkalmas lesz többféle sportesemény, atlétikai versenyek, kosár-, röplabda- és kézilabdameccsek lebonyolítására.

Folytatás a 6. oldalon

A régi december 31-éig tíz évre még meghosszabbítható

Januártól plasztikjogosítvány

MH-információ / Szegedi László

December 31-éig hosszabbíthatják meg az autósok a régi típusú, papírból készült vezetői engedélyek érvényességét az illetékes orvosoknál. Ezzel akár újabb tíz évre érvényesíthetik az okmányt.

Januártól viszont már csak az új típusú, plasztikkártya-jogosítványt állítják ki az okmányirodák. A csere ára négyezer forint, a régi beadása és az új kártya átvétele közötti két hétben a beadáskor kiállított igazolás pótolja a vezetői engedélyt.

Az új okmányforma – elődjével ellentétben – személyi azonosság igazolására is alkalmas. A jogosítványról kiadott belügyminiszteri rendelet megalkotását az európai uniós szabályokhoz való igazodás tette szükségessé.

Részletek a 6. oldalon

Megerősített vevőszolgálatok várják a panaszosokat

Minden ötödik ajándékot kicserélnek

MH-információ / Szilágyi Béla

Karácsony után egy nappal máris „hegyekben áll” a nagyobb áruházakban az ünnepekre vásárolt minőségi hibás vagy hibásnak vélt áru. Az üzletek vevőszolgálataiban megerősített létszámmal állták a panaszosok rohamait. A legtöbb kereskedő a kelleténél is engedékenyebbnek bizonyult, hiszen nem csak a sérült, a működésképtelen portékákat vette vissza.

A Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség adatai szerint karácsony után évről évre egyre többen keresik fel a hatóságot, hogy a szeretteiktől kapott vagy nekik vásárolt ajándékok kicseréléséről felvilágosítást kérjenek, illetve panaszt tegyenek. Az elmúlt huszonnégy órában több mint százan jelentkeztek. Szakemberek szerint a növekvő reklamáció több mindennel is magyarázható.

Bővebben a 17. oldalon

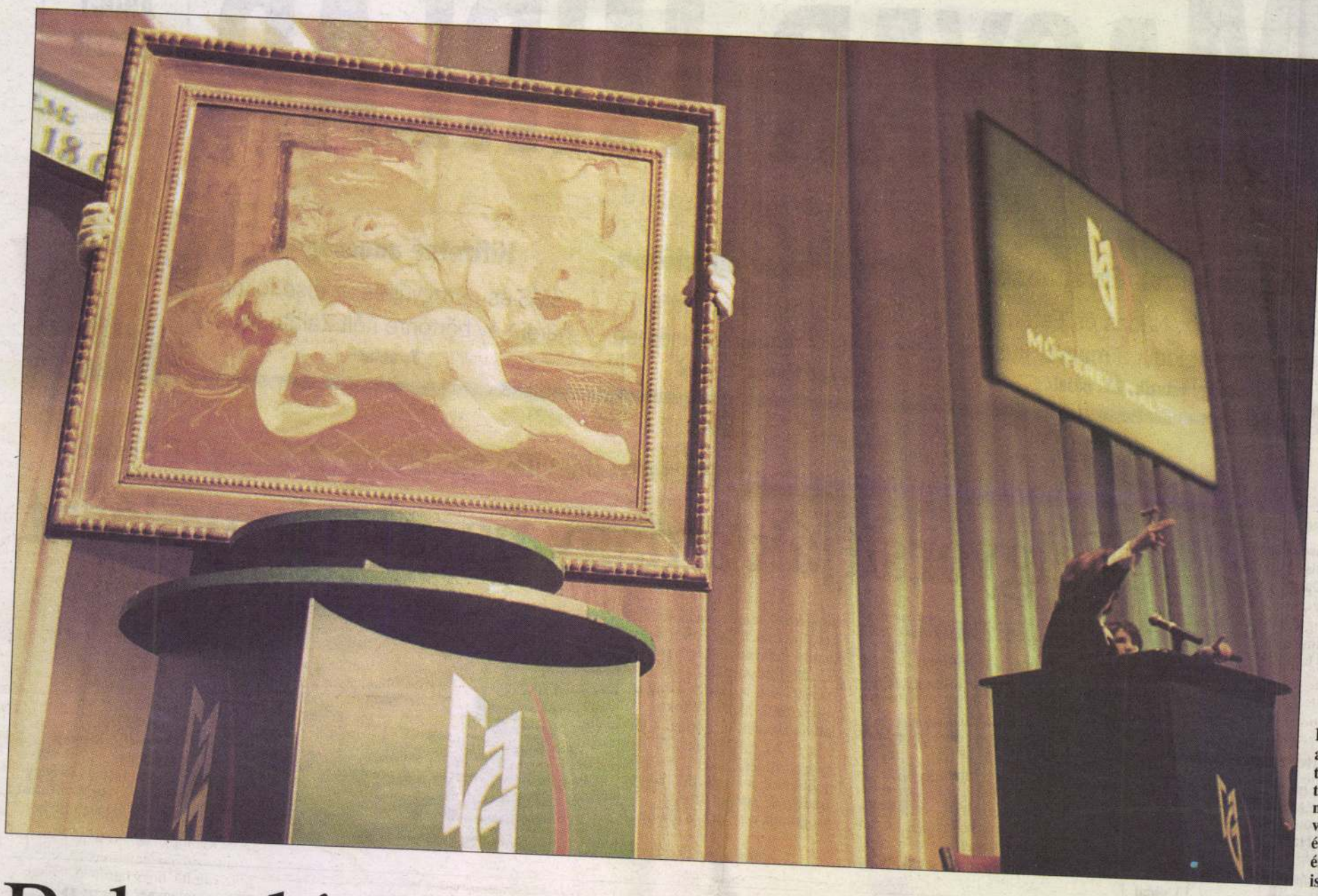

Egy jó aukciós ház a megfelelő marketing-tevékenységgel növelheti az eladni kívánt műtárgy árát. A tehetős vásárlónak esztétikai érték és jó esetben értékőrző befektetés is lehet egy-egy darab

Rekordárak a magyar műkincspiacon

Idén hat-hétmilliárd forint lesz a hazai műkincspiac forgalma. Ennek 40 százalékát a festménykereskedelem teszi ki, és a rekordárak miatt ez számít a csúcsnak. Szakértők szerint az EU-csatlakozás után a grafikák és a minőségi fényképek válhatnak nagy értékű műtárgyakká.

Kétszer is megdöntötték a magyar festménypiac eddigi eladási rekordjait. December 6-án a Kieselbach Galéria által árverésre bocsátott Na'conxypánban hull a hó című Gulácsy-kép 80 millió forint, plusz 20 százalék közvetítői díjért kelt el. Három nappal később a Mű-Terem Galéria aukcióján egy másik Gulácsy a „Régi instrumentumon játszó hölgy" pedig 95 millió forintért ment el. A női portré Gulácsy Lajos (1882–1932) reneszánsz korszakát idézi, színvilága egyesíti a festőre jellemző reneszánsz iránti vágyódást és a bujaságot. Korábban csak fekete-fehér reprodukcióban volt ismert. Az árverés előtt egy orosházi ház falán lógott. Mindkét kép magángyűjteményből került elő. A vevők telefonon keresztül licitáltak és nem fedték fel kilétüket.

Az árverésen nem mindig a ráció győz

Idén hat- és hétmilliárd forint között lesz a nyilvános műkincspiac forgalma – tudtuk meg Berényi Pétertől, a Műértő című szakfolyóirat főszerkesztő-helyettesétől. A tavalyi év kivételével, amikor a nemzetközihez hasonlóan hazai piac is megtorpant, az elmúlt tizenkét évben dinamikusan növekedett a művészeti piac forgalma. A Gulácsy-képekkel rekordokat döntő Mű-terem 504 millió forintért adott el műtárgyakat a legutóbbi aukcióján, a Kieselbach Galéria árverésén az összes leütés értéke 589 forintra jött ki. A Gulácsy-műveken kívül 40 millióért Vaszary-, 42 millióért Rippl-Rónai-, 12 millióért Szinyei-Merse-, 15 millióért Berény Róbert- és 10 millióért Barcsay-kép is gazdára talált. Ezekhez az árakhoz még hozzá kell adni átlagosan 20 százalék konverziós díjat is.

A műkincspiac nem egyenlő a festménykereskedelemmel, de az számít a csúcsnak. A festmények érik el azokat a rekordárakat, amikre már nemcsak a szűkebb szakma, de a nagyközönség is fölfigyel. A teljes piaci értéknek csaknem negyven százalékát teszik ki a festmények. Érdekes módon a szobor és a kisplasztika forgalma nagyon leült. Berényi Péter úgy látja, komolyabb kereslet a szőnyegek iránt van, az egyéb lakberendezési tárgyak és ékszerek kisebb részt tesznek ki.

A szolidan emelkedő értéket mutató műtárgy jó esélyekkel vetélkedik a befektetési piacon a részvényekkel, értékpapírokkal és az ingatlannal. A szakemberek szerint háromféle vásárló van. A gyűjtő azért vásárol, mert meg akarja tartani, amit vett, a befektetőt kizárólag a műalkotás forgalmi értéke érdekli. Az elmúlt tíz évben meggazdagodottak között szép számmal vannak olyanok, akik részben a presztízsérték, részben az esztétikai minőség miatt vásárolnak, de befektetésnek is tartják a műtárgyat.

A műkincs hosszú távú befektetés. Az aukciókon 100 forintért kikiáltott tárgyért 120-at kell fizetni, aki eladásra odaadta, viszont csak 85-öt kap belőle.

Berényi szerint a műtárgy vásárlása, különösen az aukciókon nem egészen racionális gazdasági tranzakció. Rengeteg bizonytalansági tényező befolyásolja a döntést (eredetiség, szubjektív tetszés stb.), és az árverés hangulata gyakran elragadja a vevőket. Képesek megvenni valamit csillagászati összegért, amit másnap a boltban fél áron megkaphatnának. Nálunk a komolyabb műtárgyaukciók társasági események lettek, több száz érdeklődőt vonzanak. Külföldön ez elképzelhetetlen, a gyűjtőkön, kereskedőkön és üzletembereken kívül más nem jár aukcióra.

A jó marketing árnövelő

Kieselbach Tamás művészettörténész, galériatulajdonos szerint a minőségi magyar festmények kereslete és árnövekedése nem szezonális. Most „kezdenek helyükre kerülni a dolgok" – véli. Szerinte az elmúlt 80 évben a különböző történelmi viszontagságok miatt az országból csak kifelé áramlottak a műtárgyak és a különböző gyűjtemények, ezért Magyarország ebből a szempontból igen szegény ország lett. Kieselbach szerint az EU-csatlakozás megerősíti a műkincspiacot, és a magyar műtárgy nemzetközi szinten is egyre megbecsültebb lesz. A hazai műtárgypiac vásárlói, illetve az eladók csak néhány százan vannak. Ez a szűk kör csak bővülhet. Az igazi gyűjtőket leszámítva, a jómódú emberek is csak akkor vásárolnak festményt, ha van felesleges pénzük. Egy jó aukciós ház a megfelelő marketingtevékenységgel, vagyis azzal, hogy megismerteti a közönséggel az árverésre bocsátandó kép jelentőségét, befolyásolhatja a kép árát, mint a legutóbbi árverésükön 80 millióért elkelt Gulácsy-kép esetén.

Szerinte a magyar alkotások az ár szempontjából mindig is erősek lesznek a hazai piacon. Kieselbach szerint óriási jövője lehet a fotógalériáknak, hiszen a XX. század vizuális kultúrájának alapja és a digitális fotózás térhódításával, a minőségi papírképek felbecsülhetetlen értékű műtárgyakká válhatnak.

A mesterművek sokat érnek

Virág Judit, a Mű-Terem Galéria vezetője szerint egy olyan zseniális festőművész két remekműve – egymást erősítve, szinte egy időben – került árverésre, akinek már vagy 25 éve nem volt képe aukción. A nem túl gazdag Gulácsy-életmű más remekei pedig még mindig valahol egy-egy magángyűjtemény mélyén rejlenek.

Úgy véli, a sikeres galéria titka a szakmai tudás, a vevő-eladó közti bizalom és a jó marketing. Az is fontos, hogy a galéria vállalja a felelősség a tevékenységéért.

„A mostani esetben a korábbiakkal teljesen ellentétes stratégiával dolgoztunk, mivel teljesen váratlanul és szinte az utolsó pillanatba robbantunk be a képpel az aukcióra" – teszi hozzá Virág Judit. Úgy véli, hogy az EU-csatlakozás után nagyobb lesz az átjárhatóság, és több magyar kép kerülhet bele a nemzetközi vérkeringésbe. Ám az is érvényes, hogy „minden festőt a saját országában lehet a legjobban eladni". Előrejelzése szerint a grafikák és a fotók áremelkedése is várható.

Az aukciókon sokszor nem a ráció dönt. A felfokozott hangulat miatt egyesek képesek csillagászati összegeket is kiadni azért, amit másnap a boltban fél áron megvehetnének

Fotók: Sárközy György

A legdrágábban elkelt festmények

95 MILLIÓ FORINT
Gulácsy Lajos: Régi instrumentumon játszó hölgy (Mű-Terem Galéria, 2002. december)

80 MILLIÓ FORINT
Gulácsy Lajos: Na'conxypánban hull a hó (Kieselbach Galéria, 2002. december)

70 MILLIÓ FORINT
Szinyei Merse Pál: Parkban (Kieselbach Galéria, 1998. december)

60 MILLIÓ FORINT
Vaszary János: Dinnyés csendélet (Mű-Terem Galéria, 2001. november)

46 MILLIÓ FORINT
Rippl-Rónai József: Az Arno partján (Mű-Terem Galéria, 2002. április)

44 MILLIÓ FORINT
Munkácsy Mihály: Virágcsendélet (Mű-Terem Galéria, 2001. április)

44 MILLIÓ FORINT
Rippl-Rónai József: Lazarine (Polgár Galéria, 1999. december)

44 MILLIÓ FORINT
Munkácsy Mihály: Fasor (Mű-Terem Galéria, 2002. április)

Villa és hozzáillő műkincsek

Polgár Árpád – 1989 óta foglalkozik műtárgykereskedéssel – úgy véli, hogy 1993-ban volt az első robbanásszerű forgalomnövekedés a piacon. Az éves forgalom évről évre megduplázódott. 1996-ban majdnem egymilliárd forint volt az összes aukció forgalma. Tavaly – ami rossz évnek számított – már 4,5-4,6 milliárd forint. Becslések szerint ez a szám a feketepiaccal együtt elérheti a 8-9 milliárdot is. Az utóbbi időszakban a XX. századi magyar festők képei erősödtek meg leginkább. Polgár szerint azonban a jelenlegi magas árak csak Magyarországra érvényesek. Itthon ugyanis egy hazai festő képeiért akár száz százalékkal több pénzt lehet kapni, mint az EU-ban. Egy Paál László-alkotást hozott fel példaként, ami a Sotheby's-nél november közepén „csak" 66 millióért ment el, vagyis az itthon legutóbb eladott két Gulácsy-képhez képest 20-30 százalékkal kevesebbért. Az uniós országokban „otthon" 5-10 százalékkal drágábban adhatóak el a képek, mint a szomszédban. Polgár úgy véli, a csatlakozás után emelkedhetnek a műtárgyak, ékszerek, bútorok árai, míg a hazai festmények árai már „elérték a plafont". Az utóbbi időben a vevők – akik befektetők vagy gyűjtők – jobban átgondolják, hogy mit, mennyiért vennének. Voltak olyanok, akik házuk egész berendezését adott stílusú műkincsekből rendeltek meg. A költsége bizonyos esetekben a villa árának négy-ötszörösét is elérheti.

„Akik ma kortársak, holnap klasszikusok lehetnek"

Szalóky Károly, a kortárs művészeket képviselő Várfok Galéria tulajdonosa szerint a Gulácsy-képek (balra: Régi instrumentumon játszó hölgy) sikere jót tesz a kortárs műveknek is. Hatalmas közfigyelem irányul a művészetre, a műtárgypiacra. Aki látja a nagy aukciók izgalmas légkörét, maga is kedvet kaphat a vásárláshoz. Ha valaki műtárgyat vesz, egyszerre jut esztétikai értékhez és olyan befektetéshez, ami – jó esetben – értékőrző. Minél jobban emelkedik a régi képek, műalkotások piaci ára, minél kevesebben tudnak óriási összegeket kifizetni az igazán kvalitásos műért, annál inkább a kortársak felé fordulhat a figyelem. Akik ma kortársak, holnap klasszikusok lehetnek. Ráadásul, csatlakozunk az EU-hoz, egyre inkább lehetőség lesz arra, a kortárs művészeket a nemzetközi piacon is megismertessük. Ma nagyobb esély van egy kortárs magyar művész bevezetésére, mint sok régi mester esetében. A tekintélyes nemzetközi művészeti vásárokon rendszeresen szereplő galériák óriási presztízst hoznak a hazájuknak, és befuttathatják a művészeiket. Több ország támogatja is a saját galeristáit a meglehetősen magas részvételi díjak kifizetésében. A magyar kultúrának is hatalmas esélyei lehetnének. Ám még a régebbi, megbízhatóan működő magyar kortárs galériák sem tudják a standonként öt-hétmillió forint bérleti díjat önállóan „kigazdálkodni".

Az oldalt szerkesztette: **Németh**
Közreműködött: **Szarka Klára**
e-mail: naptemaja@mhirlap.h

Árverések Gulácsy ritkaságaival

Nem szorulnak sajnálatra a hazai gyűjtők: nem lesz könnyű dolguk, amikor a két vezető galéria (Kieselbach és Mű-Terem) aukciós anyagából kell válogatniuk. Egyrészt sok a párhuzamos kínálat, másrészt ismét tetemes mennyiségben tárnak eléjük kiváló színvonalú műveket.

Gréczi Emőke

Mielőtt a két anyagot egyenként méltatnánk, érdemes kitérni két egészen rendkívüli Gulácsy-képre, melyeken – véletlenül persze – osztoznak a galériák. Érdekes, hogy miközben évekig csak rajzok és kétes munkák bukkantak fel a piacon, most az életműnek két jelentős, többször reprodukált darabja került elő. Az egyik, a Naconxipánban hull a hó című olajkép, mely idáig az Oltványi–Ártinger-gyűjteményben pihent (Kieselbach – 15 millió), a másik a Régi instrumentumon játszó hölgy, mely egy 1912-es orosházi kiállításról került egy közelmúltig ismeretlen magánszemély tulajdonába (Mű-Terem – 28 millió). A két kikiáltási ár közötti látványos különbség nem a színvonal eltérésére, hanem a két galéria egymástól különböző üzletpolitikájára utal.

A Kieselbach Galéria pénteken árverez a Vígszínházban közel kétszáz tételt, ebből tízet Rippl-Rónai, tízet Vaszary jegyez. Közülük Vaszary Parkban sorozatának egy szépen kidolgozott példányától (10 millió), és Rippl-Rónai „kukoricás" festményétől (Piknik a Róma-villa kertjében – 15 millió) várhatjuk a legmagasabb árat. Indul két tétel Farkas Istvántól, az értékesebb, kubista hatású Nő ablaknál 7,5 millióról. Egry Józseftől, Aba-Novák Vilmostól több kiváló műre is licitálhatnak a gyűjtők, általában ötmillió körüli kikiáltási árakról. Berény Róbert Reggelije (hatmillió) a közkedvelt Csellózó nővel rokon.

A jóval alacsonyabbra árazott grafikák között komoly értékek bújnak meg. Uitz Béla Ivó nő és Gőzfürdőben című tusrajzai a magyar aktivizmus szép emlékei, nem kevésbé Nemes-Lampérth József Szobabelsője. Az induló árak 500 és 800 ezer forint között lesznek.

Jövő hétfőn a Mű-Terem Galéria várja a műértőket a Kongresszusi Központba kétszáznál több tétellel. A címlapkép rendszerint az árverés szimbólumává válik, ezért egyre körültekintőbben járnak el a galériák. Miután ilyen anyagból egyet kiemelni szívet fájdító feladat lehet, ezért ez a galéria mostanában hármat választ. A katalógus vásárlója pedig dönthet, hogy melyik címlappal kéri a kötetet. (Kieselbachék ma már egyszerre négy tételt reprodukálnak a borítón.) Most az egyik az említett Gulácsy-kép, a másik Vaszary János Mise előtt Assisiben című védett olajképe a Révész-gyűjteményből (12 millió), a harmadik pedig Barcsay Jenő műteremrészlete (Állvány ablak előtt – 2,8 millió). Közülük Vaszary képe – végső árát tekintve – akár Gulácsy művét is megközelítheti vagy elhagyhatja. Ahogy az őszi rekorder Tihanyi-mű, úgy a pasztell Önarckép is külföldi magántulajdonból került most a magyar műkereskedelembe (7,5 millió). Aba-Novák Vilmos különböző korszakaiból származó képei mellett meg kell említeni Czigány Dezső 1925-ös csendéletét (négymillió), Márffy Ödön 1910 körül készült Álló női aktját (hatmillió) és Schönberger Armand Kávéházi koncertjét (7,5 millió).

Ma tartja első árverését a László VargArt Galéria a Pesti Vigadóban. A névsor nem kevésbé parádés: Bernáth Aurél, Ámos Imre, Rippl-Rónai József, Mattis-Teutsch János és Aba-Novák Vilmos is értékes darabokkal képviselteti magát a fenti két galériánál talán szerényebb kikiáltási áron. Persze az első alkalom – az anyag minőségétől függetlenül – mindig felveti a kérdést: sikerül-e megszólítani a más eladókhoz szokott gyűjtőket?

Gulácsy Lajos Régi instrumentumon játszó hölgye 28 millióval kezd a Mű-Terem Galéria árverésén

nek, mert az önkormányzatok adórendelet-alkotási tevékenységét egyrészt a kivethető adófajták megnevezésével és a legmagasabb adómértékek, valamint a mentességek és a kedvezmények minimumának a meghatározásával korlátozza. Az ingatlanokkal kapcsolatosan építményadó vagy telekadó vethető ki, de egy adott ingatlan csak az egyik típusú adóval terhelhető.

A telekadó

Adóköteles az önkormányzat illetékességi területén lévő beépítetlen belterületi földrészlet (a telek). Az adó alanya az, aki az év első napján a telek tulajdonosa. Ingatlannyilvántartásba bejegyzett vagyoni értékű jog, illetőleg több tulajdonos esetén a tulajdonosok tulajdoni hányadaik arányában adóalanyok. Amennyiben az építményt az ingatlannyilvántartásba bejegyzett vagyoni értékű jog terheli, az annak gyakorlására és az adóhatósághoz benyújtott megállapodásban ettől a rendelkezéstől el lehet térni.

Mentes a telekadó alól az építési tilalom alatt álló telek a tilalom ideje alatt, az erdő, a közhasználatú közlekedési tevékenység céljára használt telek, a meghatározott létesítményekhez tartozó védő (biztonsági) terület, valamint a szociális, egészségügyi, gyermekvédelmi, nevelési-oktatási, költségvetési szerv, közszolgáltató szervezet és egyház tulajdonában álló építményekhez tartozó teleknek a helyi rendezési tervben előírtnál nagyobb része (illetve ami a helyben szokásos mértéket meghaladja).

Az adókötelezettség a földrészlet belterületté minősítését, illetőleg az építési tilalom feloldását követő év első napján keletkezik. Az adókötelezettséget érintő változást a következő év első napjától kell figyelembe venni. Az adókötelezettség megszűnik a belterületi földrészlet külterületté minősítése, a beépítés évének utolsó napján, építési tilalomnak az év első felében történt kihirdetése esetén a félév utolsó napján.

VASSNÉ
HALMAI ANIKÓ

Az adó alapja az önkormányzat döntésétől függően a telek négyzetméterben számított területe vagy a telek korrigált forgalmi értéke. Az adó évi mértékének felső határa az adóalap szerint 200 forint/négyzetméter vagy a korrigált forgalmi érték 3 százaléka (az illetékekről szóló törvény alkalmazásával megállapított forgalmi érték 50 százaléka).

APEH-osztályvezető

Hirdetésfelvétel: telefon: 470-1133.

Budapest-Csepel Önkormányzata

megvételre kínálja

a XXI. ker., Kiss János altábornagy utca 50. alatti, 1485 négyzetméteres (a későbbiekben 2600 nm-es nagyságú ingatlanná alakítandó) ingatlanát lakásépítésre.

Az ingatlan vételára:
32 670 000 Ft.

A részletes feltételek átvehetők 2002. december 5-ig a CSEVAK Kft. (1215 Budapest, Katona J. u. 62–64.) iktatójában.

A dokumentáció ára: 20 000 Ft.

Befizetendő bánatpénz:
3 000 000 Ft.

Beadási határidő:
2002. december 6-án 11 óra.

Felvilágosítást ad:
Zsiláné Bara Éva,
tel.: 277-4422/115-ös mellék.

BUDAPEST-CSEPEL ÖNKORMÁNYZATA
az alábbi építési telekingatlanokat kínálja licites értékesítésre:

cím	hrsz.	terület m^2	kikiáltási ár Ft	
1. Hollandi út 83.	206076.	750	**9 000 000**	lakásépítésre
2. Hollandi út 81.	206078.	725	**8 700 000**	lakásépítésre
3. Hollandi út 77.	206116/3.	1099	**13 188 000**	lakásépítésre
4. Hollandi út 75.	206116/2.	1098	**13 176 000**	lakásépítésre
5. Hollandi út 73.	206116/1.	1153	**13 836 000**	lakásépítésre
6. II. Rákóczi F. út 51.	210182.	1425	**12 200 000**	intézmény, emeleten lakás
7. Szabadság utca–Akácfa u. sarok	213002/76.	2093	29 000 000	kereskedelem, szolgáltatás

Az ingatlanok részletes ismertetője átvehető a Csepel-Önkormányzat Vagyonkezelő és Vagyonhasznosító Kft. portáján (1215 Bp., Katona J. u. 62–64.) 2002. november 25-től december 11-ig munkanapokon.

A jelentkezés határideje: 2002. december 12-én 9 óra.

A licittárgyalás időpontja: 2002. december 12-én 13 órától sorrend szerint félóránként.

A liciten való részvétel feltétele a pályázati lap leadása, a főépítésszel történt egyeztetés jegyzőkönyvének csatolása, és a kikiáltási ár 10%-ának bánatpénzként történő befizetése a jelentkezési határidőig.

Budapest, 2002. november 20.

CSEVAK Kft.

3584 MH

Gulácsy Lajos

BOLDOG KARÁCSONYT ÉS SIKERES ÚJ ÉVET KÍVÁN
A KIESELBACH GALÉRIA

20. 12. 02

KIESELBACH GALÉRIA

Aukciós sikereink és rekordjaink 2002-ben

Gulácsy Lajos: *Nakonxipánban hull a hó*	80 000 000 Ft
Rippl-Rónai József: *Piknik a Róma-villa kertjében*	42 000 000 Ft
Vaszary János: *Parkban*	40 000 000 Ft
Márffy Ödön: *Nyergesi lány*	36 000 000 Ft
Ferenczy Noémi: *Menekülés Egyiptomba*	28 000 000 Ft
Farkas István: *A kisvasút (Sorompónál)*	26 000 000 Ft
Egry József: *Fehér Balaton*	24 000 000 Ft

A Kieselbach Galéria és Aukciósház következő tavaszi aukciójára keresi 1850–1950 közötti klasszikus magyar festők kimagasló képeit.

INFORMÁCIÓ | INFORMATION

Kieselbach Galéria, H-1055 Budapest, Szent István krt. 5.

Tel. / Phone: (36-1) 269-3148, (36-1) 269-3149 • Fax: (36-1) 269-2219

www.kieselbach.hu

E-mail: gallery@kieselbach.hu

Inter-Európa Bank Rt.

A SNNPOLO IMI csoport társult tagja

Gulácsy Lajos (1882–1932): *Nakonxipánban hull a hó (Egynapos hó)* (96,5×48cm, olaj, vászon, j.b.l.: Gulácsy, j.j.l.: Padova)

MAGYARORSZÁG

≈ 031

FORINT

Bardoly István
Budapest
XX.u. 1.
1172

KIESELBACH

2002 Dec. 9.

a térd ismét jól szolgál

terápia neve viszko-
Ahogy magyarázza, az
letet folyadék, az úgy-
folyadék tölti ki, ami
a térdízületet, felfogja
ódásokat, ütődéseket.
ületi folyadék megvál-
sítve: megbetegszik –,
ó, védő hatását kifej-
zethez és mozgáskor-
t.
egy olyan injekció,
ele nagyon hasonló
található egészséges
njekciót hetente egy
egymást követő hé-
ten kell a térdízületi üregbe fecskendezni, de előtte el kell távolítani a beteg ízületi folyadékot. A hylan alapanyagú injekció azonnal elkezdi kifejteni „olajozó" hatását, miközben a fájdalomérzet csökken, és az ízület mozgásképessége helyreáll. A kúra hatása általában egy évig tart, utána az eljárás újra ismételhető. Előnye, hogy gyógyszerek és sebészi beavatkozás nélkül csillapítja a fájdalmat, megkönnyíti a térdízület mozgatását, hátránya, hogy a három injekció több tízezer forintba kerül, amelyet egyelőre a betegnek saját zsebből kell fizetnie, mert nincs rá társadalombiztosítási hozzájárulás. *CSGY*

Hatékony kezelés a leukémiásoknak

Világszerte évről évre nő a transzplantációra szoruló vérképzőszervi megbetegedések száma. Ezek közül is az egyik legsúlyosabb, a krónikus myeloid leukémia. A négy évvel ezelőtt megjelent Novartis-készítmény beváltotta a hozzá fűzött reményeket, a szer hatékony a krónikus leukémia kezelésében.

Budapesten tartotta ülését a Nemzetközi Csontvelő-transzplantációs Társaság krónikus leukémiával foglalkozó munkabizottsága. Az hogy – most először – Magyarországot választották a megbeszélés színhelyéül, az itthoni transzplantációs munka elismerését jelenti.

A tanácskozáson a klinikai tanulmányok tapasztalatai alapján döntöttek arról, hogy kiterjesztik a csontvelő-transzplantációt. Külön foglalkoztak a transzplantáció utáni visszaesés, a betegség újbóli jelentkezési formáival, illetve a beavatkozás szövődményeinek kivédésével is. Ennek veszélye ugyanis a betegségek típusától, illetve annak súlyosságától függően, bármely ország adatait nézve – saját csontvelő visszaültetése esetén – ma már tíz százalék alatt van, ugyanakkor a legsúlyosabb krónikus leukémia esetében is 20-30 százalék között mozog.

Magyarországnak is lehetősége nyílt arra, hogy átvegye a nemzetközileg elfogadott új ajánlást. Igaz, ez pillanatnyilag csupán szakmai elismerés, hiszen egyelőre még a meglévő ajánlások esetében is hosszú a várólista. Itthon az Európai Unióban ajánlott transzplantációs szám alig felét tudják forráshiány miatt elvégezni. Az idén 300-400 helyett mindössze másfél száz átültetésre volt/van fedezet. De a szakmai munka, a szakemberek felkészültsége és a munkakörnyezet felveszi a versenyt a nemzetközi mezőnnyel. Ennek bizonyítéka az is, hogy Magyarország az elsők között kapcsolódott a leukémiás megbetegedések egyik legsúlyosabb fajtájának, a krónikus myeloid leukémia forradalmian új készítményének klinikai vizsgálataihoz.

A budapesti találkozón a transzplantáció kiváltására, legalábbis késleltetésére mindenképp alkalmas, a Novartis által kifejlesztett gyógyszer alkalmazásának tapasztalatait is összegezték a szakemberek. A készítmény – a részt vevő országok kimutatásai szerint – igazolta, hogy a krónikus leukémia terápiájában hatékony, de még a transzplantáció után is segít abban, hogy a megbetegedés nehogy ismét megjelenjen. Világszerte mintegy tizenötezer betegnél alkalmazzák, Magyarország egyelőre egyedi elbírálással, száztíz beteggel kapcsolódott ehhez a terápiához. *CsGy*

ıy a pikkelysömörösöknek

**(psoriasis) sok fel-
ved egy életen át. S
ható testrészeken is
visszatetszést vált-
ért visszahúzódókká
eznek azért, amiről
ető, hogy a pikkely-
nak minden új keze-
nt a megváltást.**

r kifejlődésekor a bőr
tárolt területein a ter-
gyorsabban kezdenek
ztódni a bőrhámsejtek,
elyes hámlást, az alatta
pedig gyulladást idéz
, enyhén kiemelkedő

lésért vállalni kellett. A szteroidtartalmú készítmények mellékhatása többek között az, hogy növekszik a szervezet hajlama a fertőzésekre, az erős bőrsorvasztó hatás miatt a védőréteg elvékonyodik, vérzések alakulhatnak ki, felszívódás után károsan hatnak a mellékvesekéregre. Horváth Attila hangsúlyozza, hogy a szteroidkezelésnek folyamatosn
kell lennie, ugyana
ilyen szereket koc

SZÍNHÁZ

Zaklatott látomások három

Galambos Péter rendező érdesebbre, keményebben fájdalmasabbra játszatja Molnár Ferencet, mint ahogy nálunk rendszerint a rossz beidegződések alapján szokás. A Tatabányai Jászai Mari Színház Az üvegcipő előadása nem annyira felszínesen könnyedén „csúszó", nem olyan poénvadász, mint ahogy oly sokszor láthattuk. Galambos igyekszik mélyebbre ásni, és például az esküvői jelenetben nem csupán egy hatásos, duhajkodásokkal és nekibúsulásokkal teli, mutatós kavalkádot rendez, hanem érzékien átélhetővé teszi, hogy „minden egész eltörött", hogy tán a megjátszott boldogságmámor alkoholgőzében nincs is boldog ember a színen. Ez persze közel sem azt jelenti, hogy nem lehet nevetni, de nincs erőszakolt gegparádé, nincs szükségtelenül túl hangos ripacskodás. A szereplők „kacskaringós" hazugságai vívnak csatát igaz érzelmeikkel, és sokszor az álságos mondatok, az önámítások kiütéssel győznek. A mű megkövetelte hamis hangok azonban színészi hamis hangokat is előcsalnak. Csarnóy Zsuzsa például Adélként – aki hideg agyú számításból nem azt a nála fiatalabb szépfiút veszi el, akit szeret – át-átcsúszik drámázásba, megpróbálja bemutatni a nagy tragikát, majd visszazökken a molnári fanyarabban ironikus, epésebben gunyoros világba, szóval hullámzó alakítást nyújt. Irmaként Pokorny Lia nem a hamvas virágszál, nem is a tenyerestalpas cselédlány közhelyével szolgál, modernebbül rafináltabb, fineszesebben előrelátóbb annál, miközben időnként az éretlenség báját is érzékelteti. Horváth Lajos Ottó Sipos Lajosként reménytelenül a szokások és a posványos kényelem rabja, nyers, bárdolatlan, a megállapodottsága lehet vonzó. Debreczeny Csaba szép szál Császár Palija is bár hőzöng, lényegében ül a langyos vízben. Galambos ezt a posványos látszatnyugalmat „festi" olykor elnagyolt, nem mindig markáns ecsetvonásokkal, egészében azonban karcosba hajló, fintorokkal teli árnyalatokkal, ha nem is elementárisan, de általában élvezetesen.

A Veszprémi Petőfi Színház Diderot, a libertinus című, Eric-Emmanuel Schmitt által írt produkciójáról viszont csak a megalkuvással vegyített illedelmesség miatt nem jöttem ki. Ilyen álművészkedő, magvas gondolatoknak álcázott, konyhafilozófiától terhes, nagy érzelmeket imitáló, de azokat soha el nem érő, emiatt dögunalmas színpadi és nézőtéri szenvedésben azért szerencsére ritkán van részem. Szegény, jobb sorsra érdemes, jobb napokat látott színészek, Bregyán Péter, Bajcsay Mária, Soltis Nóra, Teréscsik Eszter, Lőrinc Zsuzsa próbálkoznak mindennel, óriási

MOLNÁR FERENC: AZ ÜVEGCIPŐ
Tatabányai Jászai Mari Színház
Rendező: Galambos Péter
Főszereplők: Horváth Lajos Ottó, Pokorny Lia, Csarnóy Zsuzsa, Debreczeny Csaba

ERIC-EMMANUEL SCHMITT: DIDEROT, A LIBERTINUS
Veszprémi Petőfi Színház
Rendező: László Sándor
Főszereplők: Bregyán Péter, Bajcsay Mária

KISS CSABA: HAZATÉRÉS DÁNIÁBA
Veszprémi Petőfi Színház
Rendező: Kiss Csaba
Főszereplők: Gáti Oszkár, Kolti Helga, Karalyos Gábor, Borsos Beáta

Új eladási rekord a Kieselbach Galéria aukcióján

Nyolcvanmillió forintért kelt el a Kieselbach Galéria árverésén Gulácsy Lajos egyik festménye. Ezzel a Naconxipánban hull a hó című alkotás lett az a műtárgy, amelyért a legtöbb pénzt fizették Magyarországon.

A Kieselbach Galéria aukcióján megdőlt az eddigi árverési rekord. Gulácsy Lajos Naconxipánban hull a hó című festményéért egy gyűjtő nyolcvanmillió forintot áldozott. A licit kiélezett volt. Az érdeklődést jellemzi, hogy volt olyan jelenlevő, aki hatvanmilliónál szállt be a versenybe. Oltványi-Árlinger Imre (a harmincas évek híres gyűjtője) egykori kollekciójának különleges darabja tízmillió forinttal többért kelt el, mint az eddigi rekorder, Szinyei-Merse Pál A parkban című alkotása. Gulácsy egyik fő művéről van szó, a róla írt monográfiákban és katalógusokban többször reprodukálták, és számos alkalommal ki is állították. A licit 15 millió forintról indult.

Az árverésen jól ment Kieselbachéknak, ugyanis Rippl-Rónai [illegible]nik a Róma-villa kertgazdát[illegible] mindkét [illegible]ménye 42 mil- szerepel. [illegible]arkban cí- [illegible]ált

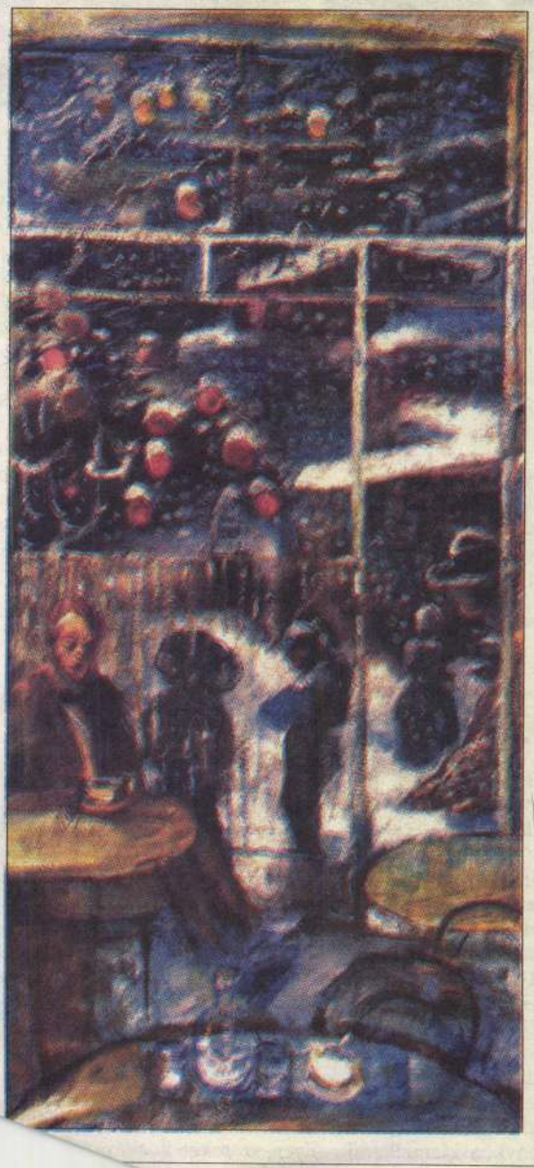

Gulácsy Lajos: Naconxipánban hull a hó (1910 körül) – a licit 15 millió forintról indult, nyolcvan milliónál állt meg

Fotó: MH-archív

HIRDETÉS

Gyurcsek Ferenc rajzai

Gábor Lóránt síremléke 1985

Rákoskeresztur

GULÀCSY LAJOS

Gulácsyért 95 millió

AUKCIÓ 95 millió forintért talált új gazdára Gulácsy Lajos Régi instrumentumon játszó hölgy című alkotása hétfőn a Mű-Terem Galéria karácsonyi aukcióján a Budapest Kongresszusi Központban. (MTI)

Metro 2002. dec. 11.

Vieux Maîtres de Florence. Cabinet de Grozac

Magyar Hírlap 2003. 11. 26. Gulácsy Lajos

Csontváry-, Gulácsy-, Lesznai- és Sassy-képek a Freud múzumban

Magyar festők álmai Londonban

Sárközi Mátyás / London

A londoni Freud múzeumban, abban a tágas villában, ahol a pszichoanalízis apostola Hitler elől 1938-ban Angliába menekülve már csak egy évet élt, a Magyar Magic kulturális eseménysorozat keretében nyílt kiállítás Festett álmok címmel. Ebben a szép bútorokkal, szőnyegekkel, Freud ókori leletgyűjteményével teli úri házban, melynek egyik szobájában ott van a Bécsből áthozott dívány, amelyen a lelki betegek elmondták életük titkait, most január 18-áig Lesznai Anna képei a mesék fantáziavilágába viszik a nézőt, Sassy Attila ópiumrévületű rajzai néznek ránk a falakról, bepillanthatunk Csontváry különös, varázsos világába, és az emeleti kiállítótermekben bő anyag mutatja be, milyen álomszerű víziói voltak e nagyon tudatosan intellektuális művésznek indult, majd az első világháború kirobbanása után súlyos tudathasadásba zuhant festőnek, Gulácsy Lajosnak.

Mondhatnánk, hogy Lesznai Anna temperaképeinek a hársogó normalitása kirí e kvartettből, de nem így van: ő Bartók szellemében kereste a népművészeti motívumok felhasználhatóságának az útját-módját, és – mint Keserű Katalin rendkívül alapos, európai kitekintésről tanúskodó kísérőtanulmányából (azaz a katalógusból) is megtudhatjuk –, foglalkozott a mesék álomvilágának a pszichológiájával. Mindenesetre az Adypárnaterv és egyéb dús világformákat felhasználó képei jól illenek ezen a kiállításon a népi bútorokat gyűjtő Anna Freud osztrák parasztszekrényei közé. Az emeletre vezető lépcső mentén Sassy Attila ópiumálom-sorozata kíséri a látogatót. Az angol műértő elégedetten nyugtázhatja, hogy ezeken a 1909-ben született rajzokon nyilvánvaló a brit szecesszió erotikus nagymesterének, Aubrey Beardsleynek a hatása. S összehasonlíthatják az angol fordításban régebben a Penguinnél megjelent ópiummámoros Csáth Géza-novellák világát, Sassy (Csáth által annak idején nagyra értékelt) vízióival.

Csontváry Kosztka Tivadartól sajnos csak egy kép látható, a Villanyvilágított fák, Jajcéban. Kiváló ötlet volt, hogy a Freud-háztól rövid séta távolságra lévő moziban másnap levetítsék Huszárik Zoltán minden kérdésre választ adó vizuális élményt jelentő Csontváry-filmjét, ám ezt jó lett volna megfelelőbben reklámozni a kiállításmegnyitón is, mert a nézőtéren csak tucatnyi érdeklődő foglalt helyet.

A Freud múzeum magyar kiállításának középpontjába így Gulácsy Lajos harminc festménye és rajza került, olyan anyag, aminek egy része reminiszcenciákat ébreszthet a preraffaelita iskola míves költőiségét kedvelő angolok lelkében, más része pedig bomlott vízióival nyűgöz le.

Sigmund Freud emlékházát London kellemes villanegyedében, Hamsteadben, általában sok látogató keresi fel. Szerencse tehát, hogy a múzeummal régebben kapcsolatokat ápoló pszichoanalitikus, Székács Judit közbenjárása folytán ilyen jó helyszínt kapott ez a tematikusnak tekinthető, mégis a magyar géniuszról tanúskodó kiállítás, melynek, kurátora Keserű Katalin, az Ernst Múzeum igazgatója.

Gulácsy Lajos

Magyar Hírlap 2003. dec. 9.

A Poros út Munkácsytól 75 millió forintról kezd a Mű-Terem Galéria árverésén

Három galéria ötszáz tétele

műtárgy

Egy héten belül három galéria árverez a fővárosban: a Blitz két év után tér vissza modern és kortárs művekkel, a Kieselbach és a Mű-Terem Galéria pedig a megszokott értékes klasszikus és modern tételeket kínálja.

Gréczi Emőke

A Blitz Galéria nemcsak az aukciós piacra, hanem rendezvényeinek korábbi helyszínére, a Hotel Kempinskibe is visszatér kedden kora este. A 169 tétel többsége az elmúlt évtizedek művészetéből nyújt választékot, kivétel ez alól például Moholy-Nagy László avantgárd festménye 1920-ból (Ipari táj, 6,5 millió), Perlrott-Csaba Vilmos, Czóbel Béla, Gulácsy Lajos, Bortnyik Sándor néhány műve. A mai művészet több generációja is jelen lesz.

A Kieselbach Galéria pénteken a Vígszínházba várja a gyűjtőket. Az anyag sokkal inkább nemzetközi, mint valaha, hiszen a megszokottnál több külföldi szimbolista és avantgárd tétel vár hazai (és külföldi) vásárlókat. Érdekes kísérletnek lehetünk tanúi: a nemzetközi piacon is bizonyára eladható tételek hogyan vizsgáznak a magyar gyűjtők előtt, akik tízmillió fölötti árat inkább csak Munkácsyért, Vaszaryért és Rippl-Rónaiért adnak könnyen. Edward Burne-Jones az angol preraffaeliták és az abból kinövő Arts and Crafts mozgalom művésze volt a XIX. század utolsó évtizedeiben. Három művet is kínálnak tőle: a Remény 16 millióval kezd, de lesz egy hímzése és egy vázlatos munkája is. Talán ő a legnagyobb név a külföldi anyagból, de ha arra gondolunk, hogy Bortnyik Sándor művészete már a Bauhaus idején teljesedett ki, akkor a Weimarban készült 1922-es Kompozíció (8,5 millió) is csak részben tekinthető magyar képzőművészeti alkotásnak. Ugyanez vonatkozik Beöthy Steiner Anna 1934-es Nagy piros kompozíciójára és Ébneth Lajos 1928-as művére.

Nem lenne váratlan fejlemény, ha mégis inkább Vaszary János női portréira (2–10 millió) érkezne a legtöbb ajánlat, esetleg Ferenczy Károly Műteremházam Nagybányán című festménye (20 millió) lenne a legértékesebb. És minden bizonnyal komoly árat várhatunk Czigány Dezső, Rippl-Rónai József, Márffy Ödön és Gulácsy Lajos vásznáért.

A Mű-Terem Galéria jövő hétfőn árverez a Kongresszusi Központban. Kiemelt tétele a Poros út lesz Munkácsy Mihálytól. A 75 millió forintról kezdő festmény ugyanabból a hagyatékból származik (Vida Jenő gyűjteménye), melyből már több alkotást, így A baba látogatóit (160 millió) kínálták fel tavaly tavasszal. A mostani mű művészi szempontból talán a legértékesebb, a Magyar Nemzeti Galéria állandó kiállításán is láthattuk.

Vaszarytól, Rippl-Rónaitól itt is indul több tétel, melyek inkább jellemzőek, mint különlegesek a két életműben. Az érdekességek között kell említeni a Bauhausban ismertté vált Molnár Farkas 1922-es Kanyargós útját (2,4 millió), Paál László kevésbé jellegzetes Domboldalon című utcaképét (12 millió), Schönberger Armand árverést záró Út és házak festményét (8,5 millió). Tihanyi Lajos Kompozíciós vázlata (20 millió) Korda Sándor gyűjteményéből való – innen már több Tihanyi-kép került piacra. A még mindig alulértékelt művészek közül szép művel lesz jelen Derkovits Gyula (Halász – 4,5 millió), Schadl János (Két fa – 2,8 millió) és Czimra Gyula (Asztali csendélet halakkal – egymillió). A tizenkét Zsolnay mellé ezúttal egy kisplasztika is bekerült Ferenczy Bénitől (Női torzó – 150 ezer).

Zürich volt, Bern lesz

Gulácsy ópiumszívója

A tavaszi aukciós évad úgy indult Svájcban, hogy rögtön szegényebb lett egy neves szereplővel. A Phillips – de Pury & Luxembourg sajtóközleményben adta hírül: bezárja svájci képzőművészeti osztályát. Ennek okaként Irene Stollnak, az osztály igazgatójának távozását jelölték meg, akinek az elmúlt években valóban kiemelkedő szerepe volt abban, hogy a Phillips – kitűzött célját teljesítve – szorosan felzárkózott a Christie's és a Sotheby's mellé a svájci művek aukcionálásában, ám a döntés mögött valószínűleg inkább a cég egészének ismert gondjai állnak.

A szezon néhány kisebb árverés után Zürichben, Koller március 28-i aukciójával indult, amelyen régi és XIX. századi mesterek művei szerepeltek. A múlt év különböző előjelű vaskos meglepetései után ezúttal csupán a meglepetések elmaradása volt váratlan. Unalmasnak csak azért nem volt

ifj. Pieter Brueghel: Szentbeszéd, 1620
olaj, fa, 92x172 cm

nevezhető a 177 tételt felvonultató árverés, mert két kiemelkedő kvalitású mű is szerepelt a kínálatában. Ezek be is váltották a hozzájuk fűzött reményeket. A sztár kétségkívül ifj. Pieter Brueghel 1620-ban festett, egykoron a liechtensteini nagyhercegi gyűjteményt is megjárt monumentális műve, a Szentbeszéd volt. A kiváló állapotú kép most közel 850 ezer frankért került egy svájci magángyűjteményből egy francia gyűjtő tulajdonába. A nyilvánosság előtt korábban sohasem szerepelt mű magyar vonatkozású érdekessége, hogy ihletője feltehetően a művész édesapjának, id. Pieter Brueghelnek az a képe volt, melyet ma a budapesti Szépművészeti Múzeum tudhat a magáénak. Limitárát csaknem megduplázva, közel 350 ezer frankért került egy amerikai magángyűjtőhöz a Leonardo-tanítvány Giovanni Pedrini (Giampietrino) vélhetően Lukréciát ábrázoló festménye. A Leonardo-tanítvány mellett egy Rembrandt-tanítvány, Christoph Paudiss is eredményesen szerepelt az aukción. Az alsó-szászországi mester mindössze hat ismert csendéletének egyike került kalapács alá, és rendkívül rossz, alapos restaurálásra szoruló állapota ellenére sem lehetett hozzájutni 100 ezer frank alatt. (Paudiss öt másik ismert csendéletének egyike ugyancsak a budapesti Szépművészeti Múzeumban található.) Jól érzékelhető volt a régi képek mezőnyében az olasz művek iránti kereslet további élénkülése. Számos XVI–XVII. századi mű cserélt gazdát az 50–200 ezer frankos sávban és került többségében itáliai gyűjtők birtokába. A XIX. századi anyagban ezzel szemben – a hagyományoknak megfelelően – a német és svájci mesterek (Robert Zünd, Carl Spitzweg, Rudolf Koller, Benjamin Vautier) szerepeltek a legjobban, 60–180 ezer frank közötti leütési árakkal. A Kollernél mindig szép számmal megjelentő Ajvazovszkij-gyűjtőket ezúttal az sem zavarta, hogy a most kalapács alá került alkotás nem minden kétséget kizáróan a nagy orosz festő saját kezű munkája. A képet egy orosz gyűjtő az alkotó körüli bizonytalanságot tükröző 10–16 ezer frankos becsérték többszörösééért, közel 60 ezerért tudta csak megszerezni. Az aukció végül visszafogott várakozást meghaladó, tisztes eredménnyel zárult. A felkínált művek 46 százaléka kelt el, a 3 millió 300 ezer frankos összbevétel pedig csaknem elérte a teljes árverési anyag becsértékének alsó határát.

A Koller után május 7. és 10. között a berni Dobiaschofsky lép színre. Szokás szerint irdatlan mennyiségű tételen, 2500 festményen, grafikán és 1200 műtárgyon kell átrágnia magát annak, aki biztos akar lenni benne, hogy semmi sem kerülte el a figyelmét. A régi mesterek között ifj. David Teniers mozgalmas barlangi jelenete és Salomon van Ruisdael tájképe indul a legmagasabb becsértékkel (130, illetve 80 ezer frank). A sok XVII–XVIII. századi csendélet közül Jan Davidsz de Heem és Frans van Everbroeck munkáit érdemes kiemelni. A XIX. századi kínálat halványabb, talán csak Henri Jean Guillaume Martin tájképe (55 ezer frank) és Henri Théodore Fantin-Latour női aktja (28 ezer frank) emelkedik az átlag fölé.

Változatosabb és izgalmasabb viszont a XX. századi anyag. A legmagasabb árat Giorgio de Chirico tőle szokatlan témaválasztású képéért (A rapallói vár, 170 ezer frank) remélik, de hasonló áron üthetik le Paul Klee Ház a homokon című művét is. Ernst Ludwig Kirchner Parasztasszonyok című akvarelljéért és Natalia Goncsarova Espagnoles című, a húszas években festett sorozatának egyik darabjáért egyaránt 60 ezer frankot várnak. A modern francia munkák közül Balthus akt-ceruzarajzát, Léger kompozícióját és André Masson csendéletét emelhetjük ki. A grafikai anyag sztárja Miró, Picasso és Rouault litográfiái mellett kétségkívül Chagall 1967-es Cirkuszmappájának egy hiánytalan, 38 lapot tartalmazó példánya (100 ezer frank). A hagyományosan külön indított svájci anyagban Félix Vallotton álló női aktja (50 ezer frank), Adolf Dietrich állatképe (80 ezer frank) és Albert Anker két akvarellje (25, illetve 38 ezer frank) érdemel figyelmet.

A magyar gyűjtőket azonban ezeknél vélhetően jobban izgalomba hozza Gulácsy Lajos Az ópiumszívó című művének felbukkanása. A 63x35,5 centiméteres pasztell valószínűleg az MNG-ben őrzött azonos című festményhez készült tanulmány. Az is biztató, mármint a ház számára, hogy az utóbbi időben a magyar festmények rendre a becsértéküknél magasabb összegekért cseréltek itt gazdát. Ez most a 19 ezer frankra becsült Gulácsy-művel is könnyen megtörténhet. Az árverés egyéb magyar tételei között érdemes még megemlíteni Telepy Károly és Neogrády László tájképeit (2600, illetve 4400 frank) és Fried Pál fiatal balerinát ábrázoló olajképét (1000 frank).

EMŐD PÉTER

Abigail Galéria és Arte Galéria, Budapest

Keretben vagy kesztyű nélkül

Czóbel Béla: Lányportré, 1920 körül
litográfia, 45x38 cm

Két grafikai árverés is volt áprilisban, 3-án a Váci utcában működő Abigail Galéria tartotta második árverését, 25-én pedig az Arte Galéria immár tizenharmadszor. A grafikákat szerte a világon úgy gyűjtik, hogy a lapok mappába kerülnek, és így, ebben a formában tárolják azokat. Magyarországon többnyire a „falra" gyűjtenek, sőt az árveréseken a művek már keretezve kerülnek a vásárlóközönség elé. (Ezúttal az Arte Galéria 50 lapot mappában, keretezés nélkül kínált. A lapok kézbevételéhez, lapozgatásához kikészített kesztyűket azonban szinte senki sem vette igénybe.)

A 2001-ben nyílt Abigail Galéria festészettel indított, azóta hat festészeti árverésen van túl, grafikával 2002 decemberében kezdett el foglalkozni. A 299 tétel között 169 egyedi (tus, ceruza, akvarell) és 131 sokszorosított grafika akadt. Az indulóárakat sem szabták meg nagyon magasan, mégis megmaradt az anyag majdnem fele. A legdrágábbak között említendő egy (árveréseken elég gyakran felbukkanó) Vasarely-szitanyomat (34x25 cm) – kikiáltási áron, 180 ezer forintért nem akadt rá érdeklődő. Hasonló sorsra jutott egy Bálint Endre-ceruzarajz 150 ezerért és Schönberger Armand kisméretű tusrajza (16,5x10 cm) 120 ezer forintért.

Már-már le lehetett vonni azt a következtetést, hogy 100 ezer felett ezen a délutánon nem lesz üzletkötés, amikor egy Bálint Endre-monotípia mégis elkelt 120 ezer forintért, kikiáltási áron. Felüdülés volt egy Czóbel Béla-litográfia licitje: ezt 36 ezer forintról, indulóárát megtöbbszörözve 160 ezer forintért vitte el valaki, míg a művész egy közepes méretű ceruzarajza – Virágok vázában – nem talált gazdára. Akadt néhány kemény licit, egy 1922-es Aba Novák Vilmos rézkarc – Önarckép – 18 ezerről 50 ezer forintra ugrott, egy Szalay Lajos-tusrajz 9 ezerről 32 ezer forintért váltott tulajdonost.

A nagy hagyományú Arte Galéria ez alkalommal helyszínt változtatott, és az április 15. és 24. közötti időszakra átköltözött a Falk Miksa utcába, a Mű-Terem Galéria alsó színtjére. Ritka, hogy két ilyen jelentős galéria összefogjon, pedig a jelek szerint érdemes.

A 236 tételből a 100. és a 102. tételt visszavonták, végül tehát összesen 234 tétel szerepelt. Mint már fentebb is szó volt róla, csaknem 50 lapot csak passepartout-zva, keretezés nélkül kínáltak. A szinte zsúfolásig megtelt teremben hamar felforrósodott a hangulat. Ami az árakat illeti, itt sem születtek ugyan rekordok, az anyag nagy része azonban elkelt. Jólehet az indulóárak valamivel magasabbak voltak, mint az Arte előző aukcióin, a „hely szelleme", Marsó Diána személyes varázsa – és valószínűleg egész egyszerűen a tényleges érdeklődés – megtette hatását.

Az 59-es tétel minden várakozást felülmúlt: Egyed László számítógépes nyomata (14,4x21 cm) 5 ezer forintról 59 ezres leütést ért el. Végre befutott egy kortárs XXI. századi technikával készült műve is! Jól szerepelt egy 1930 körüli Kádár Béla-akvarell, amely 180 ezerről 420 ezerig vitte, egy Schönberger Armand-pasztell pedig 190 ezerről 240 ezerig jutott.

A műkereskedelemben népszerű Molnár C. Pál 1932-es Csók című litográfiája 60 ezer forintról indult, s 140 ezerért vihette haza a licit győztese. Egy kicsit sérült Korniss Dezső-szitanyomat 10 ezerről indult a hibája miatt, mégis 40 ezer forintig tartott érte a küzdelem. Nem talált viszont gazdára Mednyánszky László finom ceruzarajza 32 ezer forintért, illetve a nemrégiben elhunyt Rékassy Csaba két rézkarca 15 ezer, illetve 3 ezer forintos kikiáltási áron.

TÖRÖK ADRIEN

moszkvatér
Gravitáció
g
Kortárs művészeti projektek a Moszkva téren
2003. május 16–június 29.
Megnyitó: 2003. május 16.,
18–22 óra között a Moszkva téren
BARTHA Sándor; BEÖTHY Balázs; BIK VAN DER POL (Rotterdam); BODÓ Sándor; bp; EL-HASSAN Róza; EPERJESI Ágnes; Andreas FOGARASI (Wien / Paris); GYENIS Tibor; HINTS Institute for Public Art; Stefan KELLER (Zürich); Kis Varsó; Andreja KULUNČIĆ (Zagreb); NÉMETH Ilona (Dunajská Streda); ST.AUBY Tamás; SUGÁR János; SZABÓ Péter–CSIKI Csaba (Cluj); Carey YOUNG (London)
www.ludwigmuseum.hu/moszkvater
KORTÁRS MŰVÉSZETI MÚZEUM
Culture 2000
PESTI
BUDAPESTI NAP
BESZÉLŐ

műkereskedés
interneten
www. homegaleria .hu

MORÓ
ANTIK
RÉGI FEGYVEREK ÉS KELETI MŰTÁRGYAK BOLTJA
nyitva: 10-18 óráig, szombaton: 10-13 óráig
1055 BUDAPEST, FALK MIKSA U. 13.
TEL.: 311-0814

A kiállítók munkásságában az átköltés, az áthasonítás, az elődök üzenetének megértése tűnt fel.

Nem tudjuk, hogy Babits képzeletét megragadták-e Nagyváradnak a képzőművészet szempontjából is fontos eseményei. Az irodalomtörténészek kutatási eredményei között sehol sem találtunk erre való utalást, tehát valószínű, hogy Babits művészettörténeti tanulmánya és a szorosan korabeli nagyváradi képzőművészeti események között nincs kimutatható összefüggés. A tanulmánynak mégis van bizonyos állásfoglalás – szinte elköteleződés – jellege. Nem tekinthető a magyar vagy az európai avantgarde-törekvések igazolásának, vagyis nem jelenti azt, hogy Babits közösséget vállalt Kernstoknak és a körötte csoportosuló avantgarde-ihletésű művészeknek a vállalkozásaival, közelebbről azzal a zászlóbontásszerű eseménnyel, amelynek Nagyvárad volt a színtere.

Babits leginkább Puvis de Chavannes művészetében érezte meg azt az eszmét és eszményt, amelynek kifejezésére a modern művészet törekedett. S ha megemlítjük, hogy Cézanne, Van Gogh, Gauguin neve nem szerepel a tanulmányban, még világosabban látjuk, hogy nem vonzódott az avantgarde-jellegű képzőművészethez, s megértjük, hogy mily erős ragaszkodást érzett a klasszikus hagyomány és a keresztény misztika felé hajló múlt század végi festők iránt. Ezenkívül jobban megértjük, hogy Péter András miért emelte ki a *Pictor Ignotus* egy sorát: *„mert minden festés álmodás"*, és megértjük, hogy miért érezte meg ebben az egy sorban Babits festészetesztétikáját jobban, mintha tanulmányt olvasott volna tőle.

Persze ettől függetlenül is sok fontos megállapítás van Babits tanulmányában. Mondanivalóját a francia forradalmak idejével kezdte, majd a romanticizmus szerepét vizsgálta. Ahogyan szembeállította egymással az eszményi francia tájképtípust az angol tájfestők műveivel, s ahogy igazolta az utóbbiakat, elsősorban Turnert (s a Nyugatban írt cikkében, az *Útinaplóban* Constable-t), az megfelel a haladó művészettörténeti szemléletnek. Általában irodalmi párhuzamok segítségével vezette gondolatmenetét: „a realista irány, melyet Millet a festészetben diadalra vitt, az irodalomban diadalra jutott Balzac, Stendhal, Flaubert regényeiben." A Courbet utáni nagy átalakulás folyamatában egy új költői idealizmus felé törekvő vágy megtestesülését látta. Ezt a fordulatot érzékelte a költészet fejlődésében is. Baudelaire szerepének fontosságát hangsúlyozta, kiemelve, hogy őreá pedig Edgar Poe hatott, aki „határozatlan légies, ideális álmait utolérhetetlen zenéjű versekbe foglalta, ahol *legfontosabb volt a zene*, a szavak zenéje". A megújuló művészet *egyik* legfontosabb sarkpontjának tekintette ezt az új költői idealizmust.

Tanulmányának utolsó lapjain a preraffaelita festőkről írt, akik „felkeresték a régi középkori festők műveit, a Raffael előttieket, akik nem sokat törődtek a valósággal, hanem az ő légies madonnatiszteletüket, kifejezhetetlen, anyagtalan, tárgytalan vallásos érzésüket akarták kifejezni... Ez a dolog, mely Angolországban fejlődött ki először a preraffaelita irányban, lett a *másik* jelszava a modern szecessziónak." Mindezt anélkül állapította meg, hogy Dante Gabriel Rossetti és E. Burne-Jones nevét vagy szerepét említette volna. Az új idealista irány első nagy festőjét Gustave Moreau-ban jelölte meg, akinek „beteg lelke Hellas pompájába menekül. Mesés mondákat, mitológiai jeleneteket fest, Orpheusz levágott fejét egy trák leány kezében... Az arcok éppoly sápadt, hosszú arcok, mély tüzű szemekkel, mint Botticellinél, a színek mély, nyomott, halk színek, elfojtott érzékiség, amely álmokban tör ki..." Babits Botticelli-értelmezése prózájában és versében azonos: *„sok ifjú barna angyalok / lázlángu szeme andalog / Botticellinél vágyparáznán" (Pictor Ignotus)*.

A legnagyobb idealista festőnek Puvis de Chavannes-t tekintette: „először antik látomásokat festett ő is... később... teljesen a keresztény vallás misztikája felé fordult." Babits az általa legjobban méltányolható alkotói magatartást a *Keresztény inspiráció* című festményen találta meg. A kép „középkori szerzeteseket ábrázol, amint klastromuk falait képekkel díszítik. Ezek a jámbor szerzetes festők a mi festőink ideáljai, és talán nem mondok sokat, ha azt mondom, hogy ezek az egészen modern festészet ideáljai: mert ők azt fejezték ki, aminek kifejezésére az egész új művészet törekszik, az emberi lélek legmélyebb, legnagyobb, legáhítatosabb érzéseit."

Rába György és Szerb Antal Babits Mihályról

A képzőművészeti forma versbeli szerepének további kutatásakor is filológushoz, egyszersmind vérbeli esztéta költőhöz kellett segítségért fordulnunk. Rába Györgynek *Szép hűtlenek* című tanulmánykötetében találtuk meg ezt a segítséget, ott, ahol a szerző azt vizsgálta, hogy milyen világirodalmi és képzőművészeti hatások érték a fiatal Babits költészetét. Tulajdonképp Babits áthasonító, a hatásokat feldolgozó munkáját kísérte nyomon. A Carduccitól, Baudelaire-től, Swinburne-től, Tennysontól kapott *műformai* és *tónushatások* finom elemzése után megvizsgálta, hogy az ihlető forrásoknak milyen szerepük volt azokban a versekben, amelyek Babits olvasmányélményei – például Nietzsche, Zrínyi művei – nyomán jöttek létre. Megállapította, hogy az olvasmányélmények szerepe a versekben ugyan kicsi, de a tudattartalom mint ihlető tényező rámutat Babits intellektuális, antiromantikus poétikai felfogására.

Nagyon fontos számunkra, hogy tudjuk, milyen szerepük van Babits lírájában a különféle műformai és tónushatásoknak, és hogy miképp használja fel lírájában az olvasmányélményeit. Ha ugyanis segítségükkel jobban megértjük Babits költészetének a világirodalmi és képzőművészeti ihletések nyomán sarjadt elemeit, remélhetőleg közelebb jutunk ahhoz is, hogy megfejtsük, milyen fontosak Gulácsy művészetében is a világirodalmi ihletések, az olvasmányélmények. És ahhoz is közelebb jutunk, hogy megbízhatóbban értékeljük a Kernstok Károlynak és kiállító társainak több szempontból intellektuális jellegű művészetében található európai képzőművészeti ihleteséket, áthasonításokat.

Rába György ama hatások és párhuzamok között, amelyekben Babits egy-egy költőnek a stílusát hasonítja át, legerősebbnek Poe hatását és a vele vonható párhuzamot találta, s a fiatal Babits egyik legjellemzőbb sajátosságát az *alliterálás*ban, a betűrímek *zenei-logikai* játékában jelölte meg. Ez utóbbit ugyancsak Poe művészetéből érkező ihletésnek tekintette. Poe szerepével kapcsolatban idézte Kosztolányi Dezső Rilke-tanulmányának néhány sorát: „Ha megszólal a nyelv (Rilke nyelve), fogalmak zenélnek. Csak Poe Edgarnak vannak ilyen kincses szavai. Nálunk meg Babits Mihály... verseiben találok hasonlót, amelyekből érzéki és értelmi hatások zenévé, fogalmi értékké csendülnek." Amiként Babits a képzőművészetről írt tanulmányában az új költői idealizmus megjelenését tárgyalva a zeneiség szerepét külön is hangsúlyozta, úgy Babits értékelői szintén kiemelik az ő verseinek zenei gazdagságát. Ha megértjük, hogy az érzéki és az értelmi hatások miként válnak egyfelől zenévé, másfelől fogalmi értékké Babits páratlanul nemes veretű lírájában, remélhetőleg Gulácsy festményein is jobban megértjük az inkább ösztönös úton, Berény Róbert művészetében pedig az ösztönösen, egyszersmind tudatosan megkeresett zenei harmóniákra emlékeztető képzőművészeti harmóniákat, azahogy jobban megértjük a zeneiség kérdését.

3

4

3 *Edward Coley Burne-Jones: Arany lépcső, olaj, vászon, 276×117 cm, 1880*
4 *Charles Sims: Júlia éjszakája (The Studio 1909-es évfolyamából)*
5 *Gulácsy Lajos: Rózsák között, olaj, karton, 37×34 cm, 1905 (fotó Pelbárt)*

2

1 *Pierre Puvis de Chavannes: Keresztény inspiráció, 1885*
2 *Gulácsy Lajos: Kereveten fekvő nő, olaj, vászon, 64×103 cm, 1908–1909 (Corvina Fotóarchívum)*

mészete. A *San Giorgio Maggiore* című versben a templomtoronyhoz fűződő élmény elsősorban a magasból való széttekintésnek, a fizikai egyensúlyvesztésnek, a szívet elszorító szédülésnek az érzéséből fakad: *„Egy perc... egy szédülés... a szív ijedve dobban."* Közben azonban egy olyan – szép, festői – mozzanatot is megjelenített a költő, amelyre mintha Péter András nem figyelt volna fel:

S egyszerre... fenn!... a menny gyulad ki kék világul
és négyfelől a nagy szigetváros kitágul,
mely ég és víz között gyémántos fényben áll...

Mi föltesszük a kérdést, hogy kik látták meg a valóságban és kik láttatták meg képeiken a szigetvárosnak ezt a gyémántos fényét? A XVII–XVIII. századi velencei mesterek, Marco Ricci, Pietro Longhi, Gian Antonio Guardi, Francesco Guardi, és kívülük megemlítjük Gulácsy Lajost, aki saját érzékelésű látványain kívül azt is megjelenítette, amit az imént említett velencei mesterek műveiből átértelmezett, átköltött saját művészete számára. E velencei festők művein és Gulácsynál egyaránt gyakori az átköltés, az elődök üzenetének átvétele.

A most idézendő sorokat akár Gulácsy Lajos is írhatta volna:

Itália! tudom városaid csodálni,
hol dús sikátoron vidám nép bizsereg.

Babits Mihály írta ezt *Itália* című versében, amikor Itália tűnt fényű palotáinak, árkádjainak, oszlopainak, sugaras tereinek, tehát történelmi és művészeti emlékeinek a hatása alatt állt. Ám a versben az itáliai látványélményhez társított személyes gondolati és érzelmi visszhang egy lírai szépségű vallomásban ölt testet, amely a hazai földhöz szól:

Vonzanak íveid s tűnt fényed palotái,
árkádod, oszlopod, a sugaras terek,
. . . . . .
De nem kékebb eged és a dombod se zöldebb,
mint honni dombjaink s a dunántúli ég,
e gömbölyű, szelid, szinjátszó kék vidék.

S olasz szív nem lehet emlékektől gyötörtebb
s vén boltok alatt, az ősök piacán,
mint én, ha földeden bolyongok, bús hazám!

A képzőművészeti élménynek és a hazai föld iránt érzett vonzalomnak az összekapcsolása szempontjából mi rokonnak érezzük e verset a *Zrínyi Velencében* című, ugyancsak 1908-ban keletkezett költeménnyel. Babits a történelmi és művészeti emlékekben gazdag Szent Márk téren járva a nagy költőelődre, Zrínyire gondolt, s ezt az élményt leírva egy tömör meditációba kezdett az ősről. Tűnődésének vége a hazai földhöz vezet: *„... hol bármi sorsban / élni és halni kell; mely ápol s eltakar."* A vers harmadik szakában ismét a képzőművészettel összefüggő mozzanatra bukkanunk: Babits „sok harci jel"-t említ az „ős ívek oldalán" (a kőfaragványokon, domborműveken s plasztikai díszeken), s végül a záró terzina költői képe természeti látványélményt és egy víziót jelenít meg:

Alkonyfelhő borult a lagunára, piarcra,
felhőn az angyalok készültek már a harcra,
melyre a holtakat felkölté Alderán.

Az irodalomtörténészek már kikutatták, azazhogy maga Babits is följegyezte: a vers velencei élmény nyomán, de Fogarason készült, amikor a gimnázium tanulói a Zrínyiászt olvasták. Mi mégis föltesszük a kérdést, hogy vajon nem érintették-e meg Babits képzeletét azok a festmények, amelyeken a festők a valóságos földi jelenetek fölé képzelt s a földi eseményekhez igazodó „égi jeleneteket" festettek meg, rendszerint az ég felhői közé helyezve azokat.

Péter András – végezetül – arra is felhívta a figyelmet, hogy a képzőművészeti élménynek nemcsak ott van nyoma, ahol Babits festményről, szoborról vagy architektúráról írt. Akadnak versek, amelyekben látszólag közvetlen tájélmény tűnik elénk. Pedig azok is művészeti emlékekből sűrűsödtek valóságemlékek illúzióját keltő verssé. A *Messze... Messze...* vagy a *Cumulus* című költemények inkább a festő szemén át nézett és versbe foglalt – leírt – tájképek. A költői képek mozdulatlansága mutatja ezt. Péter András ebből arra következtetett, hogy a festett kép nemcsak élményt és motívumot, hanem néha *módszert* is adott a költőnek. Következésképp megállapította, hogy Babits egész szemléletében helye és része volt a képzőművészeti látásnak.

Babits Mihály: Modern impresszionisták (1909, Fogaras)

Péter András gondolatainak elnagyolt felvázolása, szabad értelmezése és saját gondolatainkkal való átszövése után egy észrevételét helyesbítve folytatjuk mondanivalónkat. Ő ugyanis úgy tudta, hogy Babits képzőművészetről sohasem írt prózájában. Valószínű, hogy Péter András nem ismerte Babitsnak 1909-ben Fogarason tartott „szabad lyceumi" előadását. Ennek szövegét a Fogaras és Vidéke című helyi lap adta közre *Modern Impresszionisták* címmel.

Mielőtt a nyomtatásban is megjelent előadás (nevezzük így: tanulmány) tartalmával foglalkoznánk, megemlítjük, hogy Gulácsy Lajos 1909. évi nagyváradi szereplésének (kiállításának, rendezési tevékenységének és felolvasásának) történetét vizsgálva megismertük Nagyvárad pezsgő irodalmi és művészeti életét. Nagyvárad és Fogaras művelődési viszonyait más-más szellemi közeg, más-más földrajzi és társadalmi körülmények alakították ki, mégis van egy fontos kapocs Nagyvárad költői és Babits között: a Holnap író- és költőtársaság két antológiája, amelyet 1908-ban és 1909-ben adtak ki. Babits verseket küldött Fogarasról az antológia számára.

Gulácsy 1909-ben mintegy tizedmagával állított ki Nagyváradon. Csak Rippl-Rónai Józsefnek volt az övééhez mérten is sok festménye. Kívülük Kernstok Károly, Berény Róbert, Czigány Dezső, Czóbel Béla, Márffy Ödön, Tihanyi Lajos szerepeltek egy-két művel. Rippl-Rónai és Gulácsy műveinek ismertetésekor a francia szimbolisták és az angol preraffaelita mesterek rokonságát említették a nagyváradi újságok beszámolói, műkritikái. (Elsősorban Juhász Gyula és Dutka Ákos írásaira gondolunk.) Kernstok Károlynak és a többi kiállító művésznek alkotói magatartásában pedig a Cézanne munkássága nyomán kialakuló francia (konstruktív) művészet eredményeinek visszhangját látták egyéni, életerős átköltésben.

Emlékmű szüle

Jegyzetek Melocco Miklós Földműveséről

Gulácsy Lajos

Szij Béla: XXXXXXXXXX Babits Mihály fiatalkori
képzőművészeti érdeklődése.
MŰVÉSZET,1980.augusztus - 16.lap.

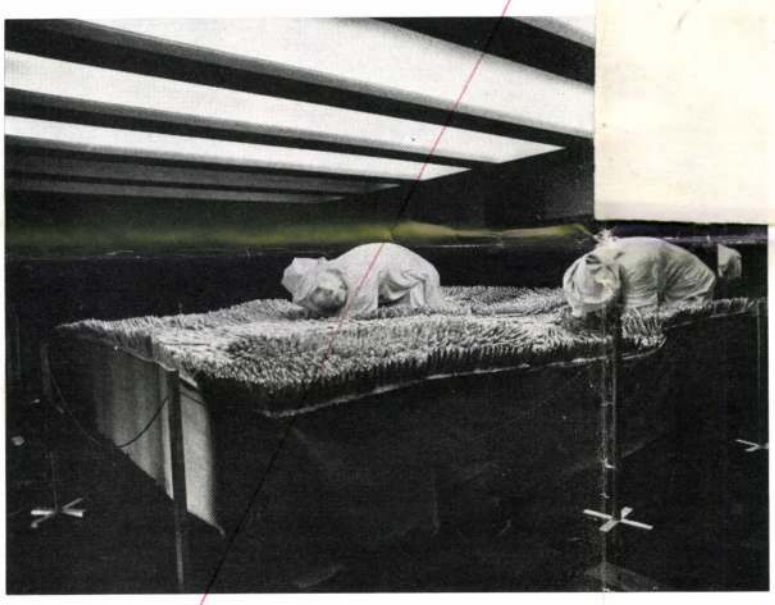

Fel kell néznünk rájuk, hisz a figurák talapzaton, kiemelt térben állnak, akárcsak az uralkodók szobrai. A jelentős művekben persze valódi szenvedély és fegyelem, többrétegű jelentés sűrítődik (mint például Somogyi József *Szántó Kovács*ában), viszont a kimódolt, harmonikus mozdulatok nem ritkán művészi fantáziátlanságot palástolnak.

Melocco Miklós Földműves-emlékműve újszerű, eredeti alkotás ebben a témakörben. Először zavarba ejti, megbabonázza a nézőt a hullámzó, csavarodó ritmusú búzatábla, amely keretet ad a kompozíciónak, egyszersmind magába zárja, magához idomítja a férfi és a női figurát. Elöl halad az oldalra néző kalapos férfialak, mögötte pedig a tevékenységbe, termésbe merülő asszonyfigura. Az érzékeny plaszticitással, dokumentarista módon mintázott emberi figurák a csipke finomságú, mágikus realizmussal előadott természeti közeghez kapcsolódnak, s kölcsönösen teret engednek egymásnak. A két szereplő a négyzetes alaprajzú kompozíció bal hátsó

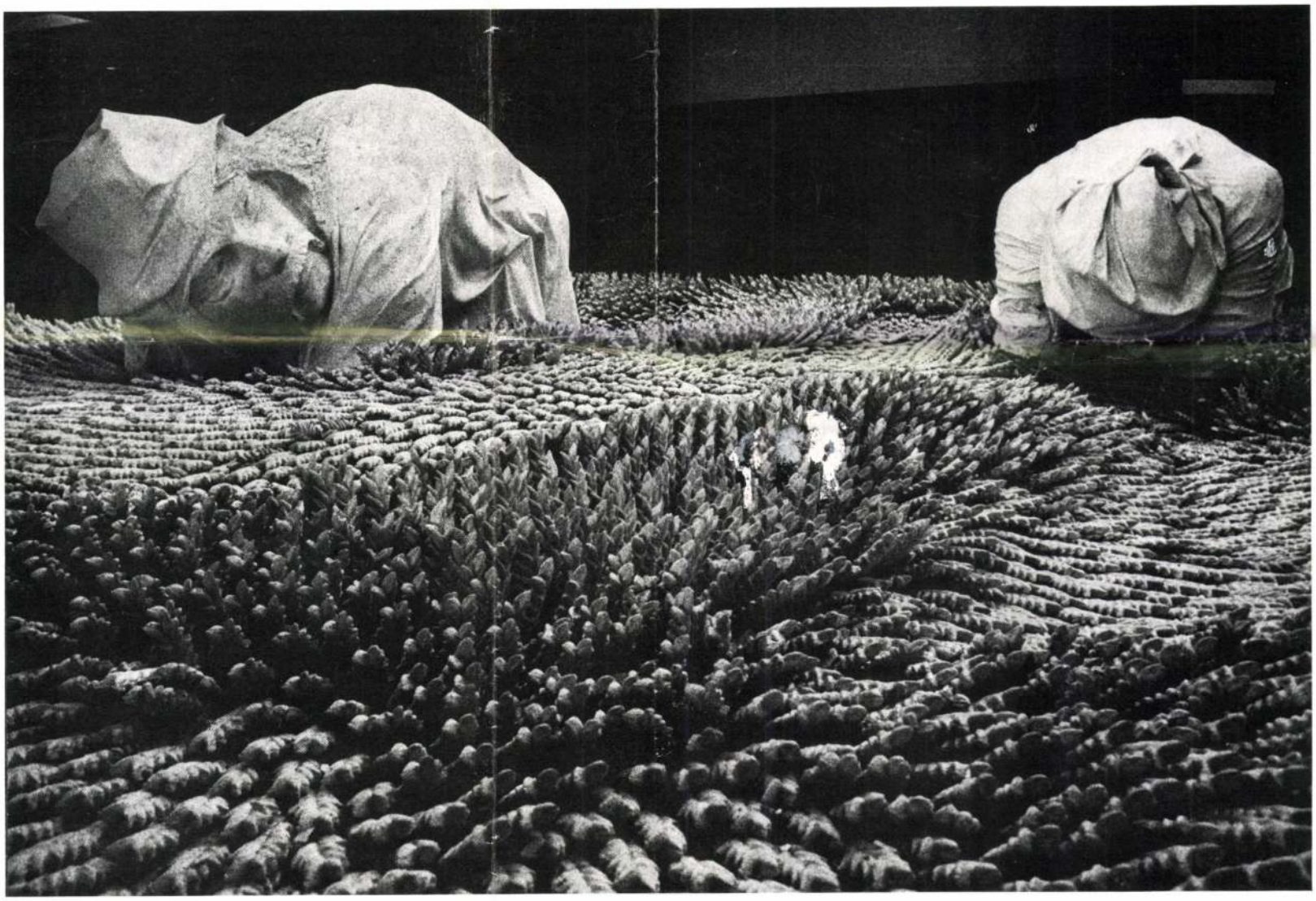

Egyébként Rába György az általa előadott stílusképlethez tartozónak tekinti Babits *Csipkerózsa* című versét, amelynek vizsgálata azért is fontos számunkra, mert képzőművészeti párhuzamok is találhatók hozzá. Ezenkívül Rába felhívta a figyelmet Szerb Antalra, aki a *Csipkerózsa* motívumaiból kiindulva a preraffaelita festők költői visszhangjának ítélte a szöveget.

Szerb Antal *Az intellektuális költő* című tanulmányában írt a Babits és két angol költő, Browning és Swinburne közötti rokonságról. Babitsban annak az egész „Európára átcsapó áramlatnak" a képviselőjét látta, amelynek kezdetét a preraffaeliták és Swinburne neve jelöli. „A preraffaeliták és féltestvérük, Swinburne a forma tudatosságát, az alkotásnak a *festészet példáján okult, tanulható technikáját* be merték vallani és meg merték valósítani." E megállapítás szerint a költők a festészet példáján tanulva, a képzőművészeti forma megismerésével fejlesztették kifejezőerejüket. Swinburne és Babits költői attitűdjét különösen Dante Gabriel Rossetti formákba mélyedő festői attitűdjével, William Morris fáradhatatlan polihisztor attitűdjével, E. Burne-Jones álmatag szorgalmával találta rokonnak. Számára úgy tetszett, hogy Swinburne és Babits nem is annyira „választott költő' voltuknak, hanem technikai készségüknek tulajdonítottak rendkívüli jelentőséget. Kiemelte szenvedélyes *dekoratív* hajlandóságukat, melynek következtében mindketten a kiválasztottat, a ritkát, a drágát keresik, s a verset kívülről hozott elemekkel díszítik: *„Örök dolgok közé legyen híred beszőtt"* – idézte Szerb Antal Babitsot, aki versében „Egyiptom rovott kockáin", vagyis domborműveken szeretné megörökítve látni kedvesét: „Szárnyas griffek között, Nilus öntözte telken". A preraffaelita festmények dekoratív komolyságát látta és láttatta meg Babits egyik-másik versében, például a *Klasszikus álmok*...-ban. Valóban, e versnek már az első sora: „Klasszikus álmok az én lelkem bús álmai" – felidézi a költőnek a klasszika iránti elköteleződését, s amikor versében leírja a költészet istenasszonyát, a képzőművészeti (dekoratív) forma szinte testet ölt:

Búbos, vaksi sisakja alól kiragyognak opállal
illesztett szemei – de a kéz és arc elefántcsont,
régi merev faragás, és öltönye vertarany öltöny.
Néma nyugodtsággal néz így és isteni arcán
régi mosoly, melyet kiidéztek régi müvészek
régi nemes kőből, vagy az ájtatos egykori festők
láttak a vászonra – titkos, bús, régi mosolygás.

Bármilyen határozott is azonban Babitsnak a képzőművészeti díszítő forma iránti vonzalma, nem szabad szem elől tévesztenünk, hogy érdeklődése sohasem volt diszkurzív és szakmai jellegű. Számára egy-egy művész alkotásainak a megismerése személyes élmény volt. Művelődéstörténeti vagy esztétikai jelenséget és példaképet látott benne és bennük a maga számára. Juhász Gyula költészetére emlékeztetünk most (mint tette ezt Péter András is). Mily tündökletes névsort idézhetnénk a Juhász megénekelte festőművészekből, s okvetlen közöttük lenne Watteau, Giorgione, Beato Angelico, Fra Filippo Lippi, Sandro Botticelli és Gulácsy Lajos! Az e festőkről írt versekben korántsem a festők formavilága, azazhogy nem a képzőművészeti formában lelt élmény jelenik meg a szó fogalmi síkján (kivétel talán a Giorgionéról írt vers első két strófája), hanem a Juhász és a megénekelt művészek közötti alkotói sorsközösségnek a tudata, az emberi szolidaritásnak megrendítően szép szózata. Felidézhetnénk Tóth Árpádnak, Karinthy Frigyesnek, Kosztolányi Dezsőnek, Füst Milánnak a képzőművészettől vagy képzőművészektől ihletett kevés számú versét, nem változna meg véleményünk: Babits érdeklődése közvetlenebb, sokkal jobban a látványhoz, a látási élményhez kapcsolódó, mint említett költőtársaié. Szerb Antal szerint Babits *A Danaidák* című verse Burne-Jones képjeleneteit ritmizálja, Rába György szerint pedig Burne-Jones révült figurái klasszikus jelenetekben lépnek elénk. *A Danaidák* mind a két jellemzésnek megfelel:

óriási amphorákban, alabastrom amphorákban ötven asszony, bűnös
asszony karcsu vázát megmerítve, majd merítve, majd ürítve
kárhozott bús ötven asszony mindörökre töltöget

Ahogy a költemény strófáiban bizonyos dekoratív ritmus szerint rendeződik el az érzelem- és gondolatgazdag mondanivaló, úgy Burne-Jones festményein is dekoratív kompozíciós rendben kerülnek egymás mellé az egyes képi elemek, és különösen a megjelenített figurák (a hozzájuk tartozó tárgyi kellékekkel) sugallnak sokrétű, gyakran csak áttételesen megérthető mondanivalót.

Babits *Csipkerózsa* című versével kapcsolatosan Rába György utalt a The Studio című lapra. (Babits fogarasi tanár korában járatta ezt a lapot.) Az 1909. évi folyamában megtalálható Charles Sims *The Night Piece of Julia* című festményének reprodukciója, s ez Rába szerint megérinthette Babits alkotó képzeletét. A lapban ugyancsak szerepelt René Menard-nak a párizsi Palais Petit számára készített freskóterve. Ezen az ércvértezetű, sisakos istennő némileg rokon értelmezésben jelenik meg, mint ahogy később Babits a *Klasszikus álmok*...-ban leírta.

A Szerb Antal említette „rózsák, praeraffaelita rózsák", amelyek

5

Rossetti festményén és a Rába említette Charles Sims festményén, valamint Babits *Csipkerózsa* című versében egyaránt megtalálhatók, ott pompáznak Gulácsy Lajos több festményén is. Gulácsy nem festette meg Csipkerózsát, ellenben festett például kereveten fekvő, légiesen karcsú álomszép fiatal nőt – rózsák között. A rózsa azonban az ő festményein is egyformán szolgálja a díszítő szándékot, s jelképezi a gondolati és érzelmi tartalmakat. A rózsa őbenne is a fiatal nő képzetét ébreszti: „rózsák között a rózsa". Más festményein és képcímeiben is találkozunk a rózsával mint az angol preraffaelita költő-festőktől érkező ihletés jeleivel: gondoljunk a *Dal a rózsatőről* vagy a *The last Rose of Summer* címűekre. És végül: Gulácsy számára is megfelel Babits képzettársítása:

Minden virág egy álom
álmok között az álom
rózsákba hullatag

Babits Mihály képzőművészeti érdeklődését vizsgálva ismételten utaltunk olyan képzőművészeti párhuzamokra, amelyek elsősorban nem is a költő, hanem a megidézett festőművészek szempontjából lehetnek fontosak. Ezzel is igazoltuk – akarva akaratlanul –, hogy vállalkozásunk elején vagyunk. Feladataink mostani első megközelítésekor segítségül kellett vennünk mindazt, amit a számunkra rokonnak tetsző képzőművészeti megnyilvánulásokról tudunk, például a világirodalmi ihletések és a zenei megjelenítés eddig megismert szerepéről Gulácsy Lajosnál, az európai képzőművészet ösztönző erejéről Kernstok Károlynál és társainál, a zenei forma és a zenei kifejezőerő szerepéről Berény Róbertnél. De nem a párhuzamosnak tetsző vonások keresése a célunk, hanem a költő életművében kimutatható képzőművészeti ihletéseket kell értelmeznünk. Épp ezért tovább vizsgáljuk, hogy milyen volt Babits érdeklődése a görög és római művészet, a középkori és reneszánsz kori művészet, az angol tájfestők (Turner, Constable) és a francia impresszionisták, végül az angol preraffaeliták és a francia szimbolisták iránt. (Ezzel ki is jelöltük érdeklődésének négy fő területét.) Keressük továbbá az olvasmányélményekből származtatható ihletéseket. Hoffmann Edith idézett cikkében Heinrich Wölfflin *Kunstgeschichtliche Grundbegriffe* című könyvét említette mint olyat, amelyről tőle Babits véleményt kért. Richard Muther, Jacob Burckhardt, Salomon Reich műveinek olvasásáról őmaga is említést tett leveleiben. John Ruskinnak az építészet és költészet kapcsolatairól írt megállapításai nagy élményt jelentettek számára. A Nyugat 1909. évi folyamában foglalkozott Ruskin szerepével. Az itáliai építészet iránti csodálatát a Juhász Gyulához küldött levelek is megmutatják. Julius Maeier-Graefe *Der Moderne Impressionismus* című könyvét már 1904-ben megszerezte. Egyetemi leckekönyve szerint Békefi Remig művelődéstörténeti és Ponori Emil Római régiségek című előadásait hallgatta. Már gyermekkorában megkapta Friedrich Rösselt *Lehrbuch der griechischen und römischen Mythologie* című kötetét, amelynek metszetei a görög-római szobrászat remekeivel és a görög-római mitológia részleteivel ismertették meg. Szándékunk, hogy a most felsorolt források és más ismeretek segítségével folytassuk a versek vizsgálatát.

SZÍJ BÉLA

Gulácsy Lajos: Krisztus a k

(Pécsi Modern Magyar Képtár)

Felerkor, 1986 julius – augusztus

Bálint Endre festőművész [illegible] hetvenkét évet – jószerével ennyi a sírfelirat akik ismertük őt és ismerjük mennyiségében is példátlanul gazdag életművét, juk, hogy hazug az adat, e csupa ideg, mindig égő szemű, lobogó festő hetvenkétsz hetvenkét évet élt, és nemcsak most, néhány napja halt meg, hanem számtalanszor, hiszen tudjuk, éveken át súlyos beteg volt, szüntelenül a halállal viaskodott és átélt számtalan kataklizmát, megjárt minden bugyrot, ami egy különlegesen érzékeny közép-kelet-európai értelmiséginek adatott, méghozzá olyannak, aki számára etikai imperativusz volt a felelősségvállalás. Mert bár igaza volt, mikor azt vallotta: „Ami engem illet, mint egyikét a jelen művészeinek: feladatomnak érzem, hogy soha egyetlen olyan ecsetvonást ne vonjak vásznaimra, amit nem éreznék átéltnek, tehát személyinek", hiszen a festészet számára „belső történetekről való számotadás, bármiről is van szó." Tény, hogy művészete személyi érzelmek, belső történések rögzítése és tudjuk, számtalanszor megírták már, hogy mindez hogyan fonódott össze nála a szorongással – maga is megírta az *Ars Poetika helyett* című önvallomásában: „az én festészetem létre sem jött volna szorongásaim nélkül, félelmeim nélkül és nosztalgiáim nélkül" –, és azt is tudjuk, hogy mielőtt ez divat lett volna, az egyéni mitológiát teremtők közé tartozott – mégis ízig-vérig kollektív ember volt. A szorongás nemcsak és nem elsősorban önmaga, hanem az ember sorsa iránti szorongás volt. Emlékezzünk, hogyan jellemezte egyszer önmagát Párizsban, e második hazájában, amikor úgy érezte, hogy elüldöztetett az elsődleges hazából, amellyel pörlekedett ugyan, de mindenkor magáénak vallott: „egy soha nem létezett és mégis elveszett paradicsomi kert utáni nosztalgiának ad kifejezést gyermeki szimbólumok formájában." A szorongás, az emberi magánytól és elidegenedéstől való félelem megnyilvánulása volt, mert – hogy ismét őt idézzem –: „Én a magam részéről, mélyen szomorú vagyok, hogy nem a 13–14-ik században élek, amikor a katedrálisok eleve meghatározták a művészek tevékenységét, másrészt pedig szinte kizárták a szellemi magány lehetőségét." A szellemi magánytól félt legjobban, ezért vált minden műve üzenetté, és ha művészetének lényeges vonása is az emlékezni akarás, ez a múlt továbbélésének tudatosítása és a jövőt építés előfeltételének megteremtése volt.

Régóta tudjuk, kimondatott már, nem kell tehát azt a szégyenletes feladatot vállalni, hogy ezt csak most itt, a koporsónál fogalmazzuk meg: Bálint Endre a modern magyar képzőművészet nagy alakjai közé tartozott, művészete jellegmeghatározó tényező, nélküle nem lenne olyan a modern magyar képzőművészet, mint amilyen.

Modern és magyar – hangsúlyozni kell mindkét jelzőt, mert életművét meghatározó minőségek. Modern volt, mikor fiatal korában a Mesterként tisztelt barát, Vajda Lajos mellett a szentendrei iskola modern vonulatának egyik megalapítója, majd a magyar képzőművészek között úttörőként a szürrealizmus mozgalmának

Antik Enteriőr '98
V. Magyarországi Régiség Kiállítás és Vásár
MŰCSARNOK
Bp. XIV. ker., Dózsa Gy. út 37.

Scheiber Hugó: Cirkusz
1998. november 25-29-ig
november 25. szakmai nap
Rendező: Partner's Stúdio BudaPest Kft.
1146 Bp., Dózsa Gy. út 37. Tel/Fax: 343-1216. 343-2503
A rendezvény kizárólagos támogatója HypoVereinsbank

Hazajön-e a Gulácsy-kép?

Követendő lengyel példa

Lapjuk előző számában feltették a többi között azt a kérdést, van-e valakinek tudomása olyan műalkotásról, amelyet valamely múzeum szeretne megvásárolni.

Néhány éve feltűnt négy Gulácsy Lajos-festmény New Yorkban, amelyek az 1979-ben a Corvina Kiadónál publikált, Szíj Béla-féle Gulácsy-monográfiában még mint a Szmetana-gyűjtemény darabjai szerepeltek.

Az amerikai-magyar tulajdonos három éve megkereste a Janos Gat Galériát, és eladásra kínálta a következő képeket: A hídon furcsa tarka csoport vonul (1908), Karosszékben ülő leány (1910), A halál sziklája – Álom a háborúról (1915) és egy Krisztus-kép. A galériának nem volt elegendő pénze a festmények megvásárlására, viszont régi vevőköréből meg tudta győzni két kliensét, hogy befektetésként vegyék meg a képeket addig is, amíg vevőt tud szerezni a festményekre Magyarországon.

Gát János megkereste múzeumunkat, hogy legyünk partnere legalább az egyik Gulácsy-kép, a Karosszékben ülő leány (olaj, vászon, 120×81 cm, 1910) hazahozatalában. A nagyméretű, igen reprezentatív festmény ára 100 ezer dollár. Múzeumunknak nem áll módjában ezt az összeget kifizetni.

Tudomásunk van arról, hogy Lengyelországban hasonló esetekben már a kilencvenes évek eleje óta olyan amerikai–lengyel vegyes vállalatok közreműködését kérik, amelyek az országban komoly gazdasági érdekeltségekkel rendelkeznek, és ezért reklám és adókedvezmény szempontjából érdemes külföldre került lengyel műtárgyakat visszavásárolniuk és hazai közgyűjteményben elhelyezniük.

Ez a Gulácsy-kép fontos darabja a festő életművének, szeretnénk, ha itthon állandó kiállításon kerülhetne közönség elé. Félő, hogy az amerikai befektető előbb-utóbb hozzá kíván jutni a pénzéhez, és semmi kétség nincs afelől, hogy New Yorkban értékesíteni is tudja azt.

Fitz Péter,
a Fővárosi Képtár/
Kiscelli Múzeum igazgatója

Szent Katalint védik

A restaurátorok tiltakoznak

Szent Katalin ára címmel a Műértő októberi számában hírt adtunk arról, hogy a szentendrei Erdész Galéria közvetítésével vevőre vár egy XV. századi, 165 centiméter magas, Szent Katalint ábrázoló festett faszobor.

A magántulajdonban lévő, védett műtárgyat a galéria az Antik Enteriőrre akarta elvinni, hogy a pompás darab könnyebben találjon vevőre. Az Antik Enteriőr közönsége mégsem gyönyörködhet Szent Katalinban, a remekművet ugyanis változatlanul a Magyar Nemzeti Galéria Gótikus faszobrok és táblaképek című tárlatán lehet megtekinteni.

A műtárgyat a Nemzeti Galéria – restaurátorainak szakvéleménye alapján – nem adja ki a kiállításra. „A barkai Szent Katalin-szobor jelenlegi állapotában konzerválatlan és restaurálatlan, ezért rendkívül érzékeny mindenféle változásra ... amikor átvettük, klimatizált kiállítótérben helyeztük el, mert csak így lehet biztosítani kulturális örökségünk e nagyszerű darabjának épségét. Ebből a közegből való elmozdítása a szobor épségét veszélyezteti, ezért nemcsak nem javasoljuk, hanem tiltakozunk (elszállítása) ellene. Budapest, 1998. október 15. Juhász István, az MNG restaurátor osztályának vezetője."

Bereczky Loránd, a Magyar Nemzeti Galéria főigazgatója a szakvéleményt ismertette a galériatulajdonossal és megegyezésük szerint a szobor eddigi helyén marad.

Tulajdonosa a művet még mindig el akarja adni, a Nemzeti Galéria pedig szeretné megvenni azt. Az ára pedig továbbra is 51 millió forint. B.P.

Helyreigazítás

A győri MADI-fesztiválról szóló tudósításunkban azt írtuk, hogy azon, többek között, részt vett Carmelo Arden Quin is. Sajnálatos módon a művész betegsége miatt mégsem jött el a rendezvényre; őt Joël Froment, a párizsi székhelyű nemzetközi MADI-társaság elnöke képviselte.

Lapzárta

A BÁV Rt. október 27–29. között megtartott 33. Művészeti aukciója leütési áron 56 millió forintos forgalmat eredményezett. A 645 tétel kiállításán a közönség meggyőződhetett róla, hogy a téli szezon indítására a BÁV kiegyensúlyozott, jó minőségű, változatos anyagú és stílusú műtárgyakat és jó közepes festményanyagot gyűjtött. Nem a szenzációk, hanem a kitartó licitek aukciója zajlott három délutánon. Rekordnak számít, hogy a sokféle tárgy 90 százaléka elkelt. Bebizonyosodott, hogy bővül azok köre, akik otthonukat régiségekkel rendezik be és néhány százezer forintot áldoznak erre az árverésen.
Egyetlen tétel kikiáltási ára sem érte el az egymillió forintot. A legmagasabb leütési árat egy imaszőnyeg érte el, 200 ezer forintról indulva 1,1 millió forintig tartott a licit a kis-ázsiai, selyem, kézi csomózású hibás, kissé kopott darabért.
Az első két délutánon ékszerek, ezüstök, szőnyegek, bútorok és egyéb műtárgyak szerepeltek. Az aukció harmadik napján az eredetileg meghirdetett 202 kép közül Tóth Menyhért és Schönberger Armand egy-egy munkáját a bizonytalan, elhúzódó eredetmegállapítási vizsgálódás miatt tulajdonosa visszavonta.

Kiállítási lehetőség!

Ingyenesen felajánlom a Budapest belvárosában működő Atticus Antikvárium galériáját, és az ott elhelyezett nyolc négyzetméter alapterületű üvegvitrint képző- és iparművészek, műgyűjtők és műkereskedők számára, időszaki kiállítások rendezésére.
Antikváriumunk hétfőtől péntekig 9–19, szombaton 9–13 óráig tart nyitva.
Címe: Asbóth u. 19.

Schneller Károly antikvárius
Tel.: 351–7361
és 06/20/931–3773

Jótékonysági árverés

A Szalmaszál Hajléktalanokért Alapítvány harmadszor rendez jótékonysági árverést a Fővárosi Szociális Központ és Intézményei által gondozott kétezer fővárosi hajléktalan megsegítésére, karácsonyi megajándékozására. A felajánlott műtárgyakat az alapítvány önkéntesei november 27-ig 9–18 óra között várják a Zeg-Zug Művelődési Házban a XIV. kerület Hermina út 3. szám alatt.

Az árverés ugyanitt december 12-én 16 órakor kezdődik.

MŰÉRTŐ
MŰVÉSZETI, MŰKERESKEDELMI HAVILAP

Főszerkesztő:
HAJDÚ ÉVA
Főszerkesztő-helyettes:
BERÉNYI PÉTER
Olvasószerkesztő:
SZABÓ MÁRTA
Tervezőszerkesztő:
KEMÉNY ZOLTÁN
Angol nyelvű melléklet:
The Hungarian Art Connoisseur
KOZMA ZSOLT, LINDA VADÁSZ

Szerkesztőség:
1037 Budapest, Bokor u. 23–25.
Telefon és fax: 436-2270
E-mail: muerto@hvg.hu

KIADJA A HVG KIADÓI RT.
Felelős kiadó:
SZAUER PÉTER ügyvezető igazgató
Kiadóhivatal:
1037 Budapest, Bokor u. 23–25.
Telefon: 436-2000

Hirdetés:
SZELEVÉNYI JUDIT
1037 Budapest, Bokor u. 23–25.
Telefon: 436-2000, 436-2027
Fax: 436-2009, 436-2010
E-mail: hirdet@hvg.hu

Előfizethető:
HVG Rt. terjesztési osztály
1037 Budapest, Bokor u. 23–25.
Telefon: 436-2045 Fax: 436-2009
E-mail: terjeszt@hvg.hu
Előfizetési díj negyedévre: 1095 Ft,
fél évre: 1845 Ft, egész évre: 3500 Ft.

Nyomdai előkészítés:
HVG Press Kft.
ERÉNYI ÁGNES ügyvezető igazgató

Nyomtatás:
Magyar Hivatalos Közlönykiadó
Lajosmizsei Nyomdája
Felelős vezető: BURJÁN NORBERT
ISSN 1419-0567

Minden jog fenntartva.
A Műértőt vagy annak részeit tilos reprodukálni, adatrendszerben tárolni, bármely formában vagy eszközzel – elektronikus, fényképészeti vagy más módon – a kiadó írásbeli engedélye nélkül közölni.

MŰÉRTŐ

A HVG RT. KIADVÁNYA

1998. NOVEMBER

MŰVÉSZET • ÉRTÉK • RÉGISÉG

ÁRA 365 FT

Galácy Lajos

Mozgalmas hónap volt az október. Első fele szakmai – igaz, az érdeklődő nagyközönséget is vitára ingerlő – hírektől volt hangos, a végére pedig már a művészeti életet alapjaiban befolyásoló kultúrpolitikai változások adták a beszédtémát.

A Mű-Terem Galéria árveréséről, ahol Rippl-Rónai József egyik festménye rekordáron kelt el, még az is tudott egy kis „bizalmas" információval szolgálni, aki nem is volt jelen. És valljuk meg, ez azért komoly fokmérője a sikernek. Egyesek tudni vélték, hogy egy egész befektetői csoport állt a galéria mögött, és így bérleti díjat sem kellett fizetniük az árverezés színhelyéért, mások titokban megsúgták nekünk, hogy „anyagi csődbe hajszolta magát a Mű-Terem két tulajdonosa azzal, hogy ezt a pezsgős cirkuszt" megrendezte. Hogy volt a szokásostól eltérő marketingfogásokkal előkészített árverésnek valami népünnepélyjellege – amit a licitálás előtt és közben elfogyasztott pezsgők kétségkívül fokozhattak –, azt jól jellemzi az az árverés végi epizód is, amikor a már kifelé sodródó tömeggel szemben néhány ember furakodott visszafelé, mert, mint mondták, „hallották, hogy lehet még kéket venni". (S a szabályos visszakérések után megmaradt nyolc, falhoz támasztott festmény felét gyors liciteket követően meg is vették.) Azt, hogy a művek színvonalasak voltak, hogy a néhány remek darabnak megérdemelten csinált jó árat az aukció, még az ellendrukkerek is elismerték. Örültünk-e az aukció sikerének vagy sem, azt a kérdést azonban, hogy mibe is kerül az eladás a volt tulajdonosnak, mindenképpen felveti a Mű-Terem Galéria aukciója csakúgy, mint a Műértőben is „meghirdetett" XV. századi faszobor esete.

Egy-egy nagy értékű műtárgy piacra vitelét megelőzően gazdasági társaság, bt. vagy kft. alakítására, de legalább egy jó adótanácsadóra mindenképpen szüksége van a tulajdonosnak, hogy műtárgya eladásából származó bevételéből némi haszna is maradjon.

Mire azonban az ilyen vagyonszerzési ügyből társasági téma lett volna, egy gyűjtemény rejtélyes sorsáról írtak a lapok, s egy parlamenti kérdésfeltevéssel máris politikai színezetet kapott az az egyszerű szakmai kérdés, hogy hol van, mikor kutatható újra a korábban a Mahír tulajdonában volt legnagyobb és legértékesebb magyar plakátgyűjtemény.

Jó alkalom lett volna, hogy a téma kapcsán az új kulturális kormányzat cselekvőkészségét tesztelhesse a nemzeti örökség védelmének ügyében a közvélemény, de egy újabb bejelentés elfedni látszik minden korábbi problémát. Az október 29-i kormányülésről szóló szóvivői tájékoztatóban, két gondolatjel közé zárt mellékmondatban azt olvashattuk, hogy megalakul a Nemzeti Kulturális Alap. [illegible] után nagyon kíváncsian várjuk novembert.

A SZERKESZTŐ

Bélyeg- és képeslapárverés

Oscar Kokoschka
Wiener Werkstätte kiadásában megjelent képeslapjának kikiáltási ára 450 ezer forint az RFR Profila Bélyegaukciók november 21–22-i árverésén.

Dora Maar hagyatéka

Picasso egykori kedvesének, Dora Maarnak a gyűjteményéből rendeztek árverést Párizsban. A bevétel 26,5 millió dollár volt, a Síró nő című kép 6,64 millió dollárért kelt el.

Féner Tamás fotói

Más[kép]más címmel látható a kiállítás november 12.– december 13. között a Budapest Kiállítóteremben.

Bolmányi Ferenc kiállításai

A fővárosi Arte, a Home és a Haas galériák összefogásával november 17-től december 10-ig a festőművész alkotásai láthatók mindhárom helyszínen.

Könyv – kupon

A Font Antikvárium 15 százalék kedvezményt ad vásárlóinak a 6. oldalról kivágható szelvény ellenében.

Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Szimbolisták és próféták

A Magyar Nemzeti Galéria nagyszabású Rippl-Rónai József-kiállítása a Párizs melletti Saint-Germain-en-Laye nemzetközi hírű Nabis-múzeumában vendégeskedik. A francia partnermúzeum cserébe a múlt század végi francia művészetből küld válogatást a Budavári Palotába.

A nabis szó prófétákat jelent. Így nevezték magukat a Maurice Denis köré csoportosuló francia művészek, akiknek festészete, grafikai és iparművészeti munkássága meghatározó volt a XX. század művészetére. A huszonegy művész mintegy 200 alkotásával (festmény, rajz, litográfia, fametszet, szobor, dombormű, faliszőnyeg) a poszt-impresszionizmusnak azt a nemzedékét képviseli, amely csaknem misztikus beállítódással indult egy elvont szépségeszmény keresésére, és ezzel öntörvényű képi világ megteremtését készítette elő.

A mintakép, Paul Gauguin néhány kevésbé ismert, 1885–1894 közötti festményével és faragásával indul a kiállítás, amelynek első nagyobb egységét a Gauguin körül szerveződött pont-aveni iskola képezi (Émile Bernard, Armand Seguin, Émile Schuffenecker, Louis Anquetin stb.) Különös figyelmet érdemel Paul Sérusier, aki Gauguin tanítását közvetítette a formálódó Nabis-csoport számára. Természetesen a többi fiatal „prófétát" is jellemző művek képviselik. Pierre Bonnard, Édouard Vuillard, K. Xavier Roussel, Paul Ranson, Felix Vallotton, Georges Lacombe, Jan Verkade művei jelzik a nabik sokszínűségét. Aristide Maillol Rippl-Rónai közvetítésével került a csoportba, sőt az ő rábeszélésére tért át a festészetről a szobrászatra. Most mindkét műfajú alkotásaiból láthatunk néhányat. Toulouse-Lautrec lazábban kapcsolódott a baráti társasághoz.

Paul Sérusier (1864–1927)
Paul Ranson nabi öltözetben, 1890

Ez az időszak a litográfia és az ilyen eljárással készült plakát első virágkora, amelyet a válogatás is érzékeltet. A festők némelyike folyóirat-illusztrációval is foglalkozott: fanyar humorú alkotásaik olykor már a karikatúra határát súrolják. Az avantgárd színházak művészi munkájában szintén részt vettek. Nemcsak Maeterlinck és Strindberg szimbolizmusát, de Alfred Jarry groteszk paraboláját is értették. A csoport művészete különleges figyelmet szentelt a dekorativitásnak, amely a szecesszió díszítőművészetében csúcsosodott ki. Az anyagban erre is találunk példákat. A vendégkiállítás mindezek mellett a francia szimbolizmus olyan elszigetelten álló képviselőjének

(folytatás a 7. oldalon)

Tőzsde és műtárgypiac

Rekordár a mélyponton

A magyar tőzsde őszi mélyrepülése óta alig akad olyan újság, tévé- vagy rádióműsor, amely ne tette volna föl a kérdést, hogyan hat a műkereskedelemre a gyengélkedő a tőzsde, netán a recesszió. Jó magyar szokás szerint a józan, visszafogott válaszokat, amelyek azt elemezték, hogy ilyen rövid idő alatt nincs meghatározó hatással a tőzsde a műtárgypiacra, a sajtó nem vette figyelembe. Talán az őszi aukciós eredmények elég meggyőzőek ahhoz, hogy a felszíni riadalmat eloszlassák. Mert a piac egy pillanatra sem ingott meg.

Bár a tíz éve újraéledő magyar műkereskedelmet csak óvatosan lehet összehasonlítani a nemzetközi műtárgypiaccal, párhuzamokat érdemes keresnünk. A New York-i tőzsde egyik mélypontját érte el abban az évben, 1987-ben, amikor egymás után két aukciós rekord is megdőlt: először a Christie's, majd a Sotheby's adott el egy-egy Van Gogh-festményt álomáron. A két rekordot hozó árverés között volt a „fekete péntek", a „fekete hétfő", amikor a londoni tőzsde 300 pontot zuhant, majd ezt másnap megismételte. A fekete hétfő után két nappal (amelyen egyébként a Christie's saját árfolyama is esett) a Christie's megtartotta őszi ékszerárverését, amelyen egy 64,83 karátos gyémántot is kínáltak. Ki vásárol ilyen követ, ilyen körülmények között – merült fel kérdés. A válasz: 6,38 millió dollárt fizetett a kőért valaki (neve titokban maradt) azon az árverésen, amely 23,6 millió dolláros összleütési árával az addigi legmagasabb ékszerárverési bevételt könyvelhette el. Mindenki meg volt győződve arról, hogy a tőzsdei események befolyásolják a műkereskedelmet, mindezek ellenére, újabb két nap elteltével egy másik rekord dőlt meg: a Christie's 5,9 millió dollárnál ütött le egy Gutenberg Bibliát.

Ilyen előzmények után bocsátotta licitre 1987. november 11-én a Sotheby's Van Gogh Íriszek című munkáját. Ugyanez év tavasza óta egy másik Van Gogh-festmény, a Napraforgók vezette a festményrekordok listáját 24 millió 750 ezer fonttal (Londonban volt az árverés), ez akkor 39,9 millió dollárnak felelt meg. Ezen a novemberi estén azonban a Sotheby's átvette a vezetést: az Íriszekért 53 millió 900 ezer dollárnál koppant a kalapács. (Az igazsághoz hozzátartozik, hogy a vevő, egy ausztrál üzletember nem tudta kifizetni az árat. A képet később a Getty Múzeum olcsóbban vette meg a Sotheby'stől.) A nagy műkereskedelmi fellendülés

(folytatás a 3. oldalon)

BLITZ A MAGÁNGYŰJTŐK GALÉRIÁJA

TÉLIKÉPAUKCIÓJA

1998. november 30-án 17 órakor

kerül megrendezésre

a Hotel Corvinus Kempinski bálltermében.

A kiállítás 1998. november 20–29-ig tart nyitva,

XIX. és XX. századi magyar festők képeit keressük

megvételre készpénzért és aukcióra

Budapest, Kossuth Lajos u. 2/A

Tel.: 318-55-61; 318-55-48

BLITZ A MAGÁNGYŰJTŐK GALÉRIÁJA

BLITZ
A MAGÁNGYŰJTŐK GALÉRIÁJA

HÉTVÉGI SZÍNHÁZMŰSOR

Budapest Bábszínház 11., 10 óra: Párnamesék; 12., 10.30 és 16 óra: Ali baba és a negyven rabló; 12., 19 óra: Csongor… és Tünde?; 13., 10.30: Hamupipőke, 13., 14.30 és 16.30: Párnamesék; 13.,18 óra: Grease
Budapesti Kamaraszínház a Tivoliban 11., 19 óra: Frederick; 12., 19 óra: Az öreg hölgy látogatása; 13., 19 óra: Honderű
Budapesti Kamaraszínház Ericsson Stúdió 11., 19 óra: Bűn és bűnhődés a rácsok mögött
Budapesti Kamaraszínház Shure Stúdió 12., 15 óra: Sóska, sült krumpli; 13., 19.30: Titus Andronicus
Budapesti Operettszínház 11., 19 óra: Funny Girl; 12., 15 és 19 óra: A kutya, akit Bozzi úrnak hívtak; 13., 15 és 19 óra: A kutya, akit Bozzi úrnak hívtak
Erkel Színház 11., 19 óra: A rosszul őrzött lány; 12., 19 óra: A rosszul őrzött lány; 13., 17 óra: A rosszul őrzött lány
Játékszín 11., 19 óra: Gázláng; 12., 19 óra: Hotel Plaza; 13., 19 óra: Édes bosszú
József Attila Színház 11., 19 óra: Balfácánt vacsorára!; 11., 19.30: Emigránsok; 12., 19 óra: Vonó Ignác; 12., 19.30: Pillantás a hídról; 13., 19 óra: Budapest, te csodás!
Kamra 11., 19 óra: Dadaisták; 12., 19 óra: Játék a kastélyban; 13., 19 óra: Bakkhánsnők
Karinthy Színház 13., 14.30: Spanyolul tudni kell; 13., 19.30: Bolond vasárnap
Katona József Színház 11., 19 óra: Szent György és a Sárkány; 12., 19 óra: Hóhérok hava; 13., 19 óra: Az óra, amikor semmit nem tudtunk egymásról
Kolibri Fészek 11., 10.30: A fülemile – A bajusz; 12., 10.30: A fülemile – A bajusz; 13., 10.30: Spárga-tengeralattjáró
Kolibri Pince 11., 19 óra: A nyílt tengeren
Kolibri Színház 11., 10 óra: A rút kiskacsa; 12., 10 óra: A rút kiskacsa; 13., 15 óra: Százegy kiskutya
Madách Kamara 11., 19 óra: Psota!; 12., 19 óra: Mezítláb a parkban; 13., 14.30: Mi újság, múlt század?; 13., 19 óra: Mi újság, múlt század?
Madách Színház 11., 19 óra: Az ibolya; 11., 19.30: Kedves hazug; 12., 19 óra: Nyomorultak; 12., 19.30: Kedves hazug; 13., 10.30: Emil és a detektívek; 13., 15 óra: Nyomorultak; 13., 19.30: Mario és a varázsló
Magyar Állami Operaház 11., 19 óra: Manon Lescaut; 12., 11 óra: Madama Butterfly; 12., 19 óra: A csodálatos mandarin; 13., 11 óra: Madama Butterfly
Magyar Színház 11., 19 óra: A gyertyák csonkig égnek; 12., 19 óra: István, a király; 13., 15 óra: Carmen; 13., 19.30: Drága Gizám!
Pesti Színház 11., 19 óra: Kövekkel a zsebében; 12., 19 óra: Cselédek; 13., 11 óra: Pinokkió; 13., 19 óra: Kövekkel a zsebében
Radnóti Színház, 11., 19 óra: Patkányok; 12., 19 óra: A kripli; 13., 17 óra: Ványa bácsi
Thália Színház 11., 19 óra: Jekyll és Hyde; 11., 19.30: De mi lett a nővel?; 11., 20 óra: W – Munkáscirkusz; 12., 19 óra: Jekyll és Hyde; 12., 19.30: El nem küldött levelek; 12., 20 óra: W – Munkáscirkusz; 13., 11 óra: Bűvös varázsigék könyve; 13., 19 óra: Jekyll és Hyde; 13., 19.30: L'aigle noir – A fekete sas; 13., 20 óra: W – Munkáscirkusz
Új Színház 11., 19 óra: A csoda alkonya; 12., 19 óra: A csoda alkonya; 13., 19 óra: A csoda alkonya
Vígszínház 12., 19 óra: Sok hűhó semmiért; 13., 11 óra: Oz, a csodák csodája; 13., 19 óra: Lear király

IDŐSZAKI KIÁLLÍTÁSOK

MÚZEUMOK

Bélyegmúzeum: Varga Pál bélyegtervező grafikusművész életműkiállítása (máj. 31-ig)
Budapesti Történeti Múzeum: Liptói Kőművesek Budapesten – 150 éves az Állami Nyomda
Iparművészeti Múzeum: Szecesszió, a XX. század hajnala. Hímezték egykoron selyem-

Hatvanöt éves a Petőfi híd

Először Horthy nevét viselte a különlegesen karcsú, vasszerkezetű átkelő

A hidat a német csapatok 1945-ben felrobbantották. Másfél évvel későbbi felújításával kezdődött a Petőfi híd története FOTÓ: TÓTH TIBOR

Fővárosunkat méltán nevezik a szép hidak városának. A Lánchíd, a Margit híd, az Erzsébet híd vagy a Szabadság híd építésük idején minden addigi hídnál modernebbek voltak, ugyanakkor a szakma ma is a szépen és műszakilag helyesen kivitelezett átkelők példáiként tartja számon ezeket a dunai építményeket. A mai Petőfi híd látszólag a legegyszerűbb külsővel épült fel, azonban hatalmas, de arányos tömegével megállja helyét az elegánsabb társak között. A hidat 1937. szeptember 12-én nyitották meg, és 1945-ig Horthy Miklós nevét viselte.

DEÁK ATTILA

A Boráros téri híd építését már 1906-ban javasolták azzal a céllal, hogy létrejöjjön a Nagykörút folytatása. A megvalósításra az első komoly lépést 1930 elején tette meg a Magyar Királyi Kereskedelmi és Közlekedésügyi Minisztérium, amikor tervpályázatot hirdetett, amely azt is előírta, hogy a híd hidalja át a Dunát; a középső hídnyílás éjjeli és nappali hajózási nyílásul szolgál, míg a két szélső nyílás csak nappal vehető igénybe hajózásra. „A híd szerkezetének egyik különlegessége a vasszerkezet feltűnő karcsúsága. Korábban valóságos dogmaszámba ment, hogy a többtámaszú gerendaszerkezetnél a magasság nem lehet kisebb, mint a nyílás 1/16-od része, mozdonyból és négy teherkocsiból álló vasúti szerelvény, továbbá 32, egyenként átlag 11 tonna súlyú székesfővárosi locsoló autó szolgált. A híd és tartozékainak építése az ellenőrzési költségekkel együtt kereken tízmillió pengőbe került.

A hidat a német csapatok 1945. január 14-én felrobbantották. Másfél év múlva kezdődött a roncsok kiemelése, és ezzel együtt a Petőfi híd története. A Mávag által végzett rekonstrukció csaknem hat évig tartott. A szerkezet nem változott, azonban a keresztmetszetet módosították: az úttestet 18 méterre, a kerékpárúttal ellátott járdákat 3,8 méterre szélesítették. A helyreállított hidat 1952. november 25-én adták át a forgalomnak. Legközelebb 1966-ban a pályalemezen és az

Az Irgalom Háza

ILYEN VOLT

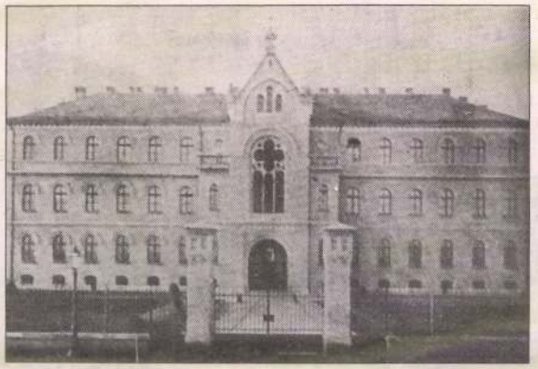

ILYEN LETT

Óbudán, a San Marco utcában 1901-ben nyílt meg a gyógyíthatatlan betegek részére létesített Irgalom Háza. A San Marco hercegné támogatásával létrehozott intézet épületében napjainkban az Egészségtudományi Egyetem Egészségügyi Főiskolai Kara működik.

A betegek ápolására megalapított irgalmasrendet, amelynek tagjai papok, orvosok, gyógyszerészek és betegápolók, 1571-ben hozták létre és 1617-ben V. Pál pápa hagyta jóvá. A pálos Szent Vince női irgalmasrendje a XVII. század Franciaországában jött létre, jellegzetes viseletük – a fehér pillangós főkötő – is a Párizs környéki népviseletet mintázza. A rend tagjai a szerzetesrendek többségével ellentétben nemcsak szegénységet, engedelmességet és szüzességet, hanem a szegények ápolását is vállalták fogadalmukban.

San Marco herceg özvegye, Nákó Miléva egy alapítványt hozott létre 1901 nyarán, egy gyógyíthatatlan betegek számára tervezett intézmény megépítéséhez. Olyan házat akart létesíteni, amely a végső stádiumban lévő emberek ápolását vállalta életük e szomorú szakaszában, és állapotuk gyógyíthatatlan voltáról orvosi bizonyítvánnyal rendelkeztek. Kivételt egyedül a fertőző és a társaikra veszélyes vagy zavaró személyek és az elmebetegek képeztek. Kikötötte azt is, ha valakiről kiderül, hogy gyógyítható, felmondják itt-tartózkodását. A hercegnő a dokumentumok szerint elsőbbséget kívánt adni a magyar származású pácienseknek és az alapítvány kezelését is hazai pénzintézetre bízza. A betegek ápolására pedig az egyik legmegbízhatóbb és hosszú ideje elismerten tevékenykedő Szent Vince-rend ápolóit kérte fel. A nővérek nagy gyakorlattal rendelkeztek a szegények, a talált gyermekek, a háborús sérültek, a rabok és a fogyatékosok gondozásának területén.

Az Irgalom Házának épülete 1901-ben nyitotta meg kapuját és eleinte száz beteg fogadására volt alkalmas. Az első világháború kitörésével megnövekedtek az igények, ám az épület bővítése helyett csupán az ágyszámot növelték.

A háborús állapot gazdasági válsághoz vezetett és az alapítvány támogatására érkező pénzek is apadni kezdtek, az állami segítség pedig teljesen leállt. Ezért a később tervezett oldalszárny nem épült meg, sőt 1921-re a kórház fenntarthatósága is kérdésessé vált. Adósságaikat végül egy külföldi misszió segítségével rendezték. A két világháború között is folytatták tevékenységüket, ám a második óriási károkat okozott az épületben. A bombák megrongálták a tetőt, a gazdasági épületeket és a kápolnát is.

A legnagyobb kárt azonban maga az állam okozta, amikor 1949-ben beszüntette a kórház működését, vagyonát pedig a főváros tulajdonába adta. Egészségügyi funkcióját továbbra is megőrizte az épület, ám szovjet minta szerint felcsereket képeztek benne, majd 1954-től a Fodor József Egészségügyi Iskola kapott itt helyet. Későbbi története összeforr az Orvostovábbképző Intézet, rövidesen Orvostudományi Intézet, mai nevén Hajnal Imre Egészségtudományi Egyetem életével. A frissen létrehozott egészségügyi főiskolai kar 1973-ban került a San Marco utcába. Feladata felsőfokú végzettséggel rendelkező egészségügyi szakemberek képzése volt nappali és levelező szakon. Jelenleg a hazaiak mellett számos külföldi hallgató jár ide a legkülönfélébb szakokra. Diplomás ápolókat 1989 óta, optometristákat pedig 1992 óta képeznek. (G. R.)

A pesti szecesszió festője, Gulácsy Lajos

KOPOGTATÓ

Szepesi Attila

A Józsefváros szívében, a Rigó utcában született 1882-ben *Gulácsy Lajos*, a magyar szecesszió legnagyobb festője. Iskoláit a jó hírű Zerge utcai – később Horánszky, majd Makarenkó, ma újra Horánszky utcai – polgáriban végezte. A Képzőművészeti Főiskolán *Balló Ede* diákjaként szerezte meg festődiplomáját.

Családja a Bereg megyei Gulács földbirtokosa volt valaha. A Gulácsyak azonban már a XIX. század közepére elveszítették birtokaik tetemes hányadát és polgári életformára tértek át. A festő apja a Beregszász melletti Nagyberegen volt ármentesítő mérnök, a Szernye-mocsár tőszomszédságában állt a házuk. Az örökös máriavész elől a mérnök szeretett volna Beregszászra kerülni, két nővére is ott élt, ám a pályázatát rendre visszautasították, ezért megsértődött és Pestre költözött, ahol napidíjas mérnökként tartotta el a családját.

Gulácsy Lajos korán megmutatkozó festői talentumára két város nyomja rá a bélyegét. A rohamosan fejlődő főváros, ahol él és tanul, illetve a kárpátaljai Beregszász, a Vérke-parti kisváros, ahol a nyarakat tölti rokonainál.

Az ifjú diák érzékeny lelkét megragadják a Józsefváros görbe sikátorai és zegzugos tetői, a Baross utca – akkor még létező – kálváriája és a városnegyed Horváth Mihály téri templomának pittoreszk körmenetei. Ugyancsak mély hatást tettek a kezdő festőre, akinek már diákkorában országos tárlatokon mutatják be képeit, Beregszász szüreti menetei, Mária-ünnepei és a Vérke kőhídjának farsangi forgataga.

Gulácsy lelkére (és palettája színvilágára) ugyanakkor a szecesszió világérzése is hatott. Pontosan érzékelte, hogy ezt a szubtilis irányzatot erős szálak fűzik a rokokóhoz, annak túlérzékeny, ködökbe, csipkékbe, álmokba és elfoszló muzsikákba feloldódó szelleméhez.

A festő ezzel a „szellemi poggyásszal" érkezett meg itáliai tanulmányútjaira. Éveket töltött el itt, lázas munkában teremtve meg sajátságos világát. Gyerekkori „városemlékeit" az itteni kolostorkertek, templomok, ünnepi kavalkádok, bizarr és középkori hangulatú települések új dimenzióba emelték. Megalkotta Naconxypánt, azt a képzeletbeli várost, amelyet álomi figurákkal népesített be. Marcona vitézekkel és ábrándos szépasszonyokkal. Ez az álomi városka hasonlít az ódon Józsefvárosra, de Beregszászra és az itáliai településekre is, mégis különbözik azoktól: terei és sikátorai *Dante* koráig nyúlnak, levegője pedig szertefoszlik az időtlen időben.

Középkori zarándokok, lovagok és ádáz martalócok, szerzetesek, apácák, cirkuszi lovasok és táncosnők, pojácák és bölcs bolondok népesítik be a festő apró, sötét tónusú vásznait és grafikai lapjait.

Gulácsy szívesen illusztrált korabeli irodalmi műveket, *Oscar Wilde, Maeterlinck* és mások munkáit. De barátja, a katolikus költő, *Keleti Arthúr* versesköteteit is. A sors fintora: a festő, aki oly mélyen átélte és képein-rajzain zseniálisan érzékeltette a katolicizmus ősi jelképekre, szertartásokra érzékeny mentalitását, református sznak született. Ahogy művésztársa, Keleti Arthúr, aki egy középkori szerzetes álmait szólaltatja meg verseiben – legszebb verseskönyvének már a címe is elárulja ezt: A kámzsás festő strófái – zsidó családból származott.

Az első világháború kitörése Itáliában érte Gulácsy Lajost. A szenzibilis művész, aki ez idő tájt nyomasztó hangulatú, látomásos képeket festett, a hír hallatára megzavarodott. Néhány hónapra Beregszászra utazott, de lelki egyensúlyát gyerekkora szép nyarainak városában sem sikerült megtalálnia. A fővárosi Moravcsik-klinika ápoltjaként halt meg 1932-ben.

Gulácsy Lajos

Az Uj Szinpadon Gulácsy díszlet és koszlümtervei alapján mutatták be Strindberg „Hattyúvár" című mese játé kat.

Szíj Béla: Gulácsy Lajos kiállítása . . .
Művészet, 1978. julius - 12. lap

Gulácsy Lajos

BÁV Rt., Budapest

Kedvcsináló induló árak

A Bizományi Kereskedőház és Zálogkölcsönhitel Rt. május legvégén és június első napján rendezett tavaszi aukciójának anyaga sokszínű, színvonala azonban igen hullámzó volt.

Az első nap ékszereket árvereztek. Egy IWC férfikaróra 400 ezer forintért talált gazdára. Ugyanakkor a másfél karátos brillel ékített függeléket 280 ezres áron ütötték le, de a licitnyertes eltűnt. Ezt követően viszont egy nyakék 200-ról 360 ezerért, egy női platinagyűrű ára, szintén másfél karátos brillel, félmillióról 800 ezerre ment fel éppúgy, mint az ugyanolyan kikiáltási áron indított fülbevalópár (két karáttal) – el is kelt ennyiért. Pár éve még minden mennyiségben vásárolták a festettzománcozott Szűz Mária-függelékeket – most kikiáltási áron sem kellettek. Ezután ezüst ékszerek (kanalak, villák, tálak, alátétek, cukortartók) következtek, s az ezüst értéknövekedésének megfelelően jól el is keltek, bár akadtak furcsaságok: két orosz vodkáspohár is megmaradt ötezerrel, míg egy kétezerrel indított, semmivel sem szebb, de kevesebb mint harmadnyi tömegűt épp ötezerrel vertek fel.

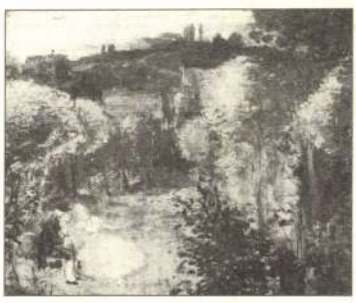

Gulácsy Lajos: Féltékenység
olaj, karton, 53x66 cm

Vaszary János: Balatonfüredi korzó
olaj, vászon, 75x100 cm

A második napon zsúfolt ház előtt kerültek sorra a festmények, s ezek sorában ezúttal sem találkoztunk a közönségízlés elvtelen kiszolgálásával. No persze a jól bevált hazai (és német) naturalizmus jó pár példájára lehetett azért licitálni – több Glatz Oszkár-mű adódott (kikiáltási áron, 150-től 800 ezer forintig keltek el), volt Pataky László-főmű (Betyár az ivóban) 400 ezres kikiáltási árral. Adódtak szép régi külföldi képek, közülük egy (noha igen helyesen, védett) Remigius van Haanen 300 ezres indításról egymillió fölé emelkedett. Ez esetben is a Bizományi azon taktikája érvényesült, hogy kedvcsinálóan alacsony árakon indít, azután a mű lassan eléri az igényes gyűjtők tényleges értékszintjét. Így a ritkán felbukkanó Maticska Jenő-képek egyike 40 ezerrel indult s tizenegyszeres áron ütötte le Mélykuti Beatrix. Ez vonzó módszer, csak sok időt kíván.

Visszatérve a régi külföldiekre: a két XIX. századi német tájkép egyike 90 ezerről 220 ezerre emelkedett, míg a másik 300 ezres kikiáltási áron maradt. Akár ezek, nem volt védett egy XVIII. századi olasz kikötő, amely másfél milliót meghaladó kikiáltási áron kelt el – vajon itthon maradt-e? Szerencse viszont, hogy az aukció legszebb képének – Gulácsy Lajos: Féltékenység – védettségét feloldották. Kikiáltási ára 2,5 millió volt, 3 millió 600 ezer forintért vették meg – az lenne csak igazán jó, ha külföldön képviselné a magyar művészetet. Vetekedett vele a már címlapon is szerepelt Vaszary János festette Tihany, amely 4 millióval indult s 6,5 milliónál állt meg. A legszebb modernek közé tartozott az osztrák (?) Reinitznek Franz Marcot követő, tehát nem igazán önálló, de igen ízléses kutyás képe, amelynek szerzőségét más képekkel együtt a Saphier-pályázaton határozták meg: az aukció végén visszakérve megérte az 550 ezer forintot. Egy szintén németesen expresszív képről ugyane pályázat során derült ki, hogy a még mindig nem eléggé méltányolt Szigethy István alkotása (Anyaság) – 280 ezerért nem kelt el.

Nem volt meglepetés, hogy egy szép Perlmutter Izsák-munka, a Folyóparti táj egymillióról indítva csaknem hármat, míg egy Tóth Menyhért-alkotás félmillió forintot ért. Figyelemre méltó a pancsovai születésű Vaszkó Ödön két (konstruktív szellemű) képének milliót meghaladó értékelése. Alig ismert nőfestőnk, Vámossyné (?) és Basch Edit akvarellje és temperája nagyon is megérte 60 ezer forint körüli árát. Egy húszas évekbeli párizsi Orbán Dezső-kép viszont 800 ezerrel visszamaradt, akárcsak az egyik „túlrestaurált" Koszta Virágcsendélet (kikiáltási ára 1,4 millió), egy másik, 600 ezerrel indították, 1 millió 700 ezer forintért elkelt.

A képek után műtárgyak következtek. Az elején Zsolnay-tárgyakkal, amelyek 48- és 320 ezer forint között cseréltek gazdát. Egy (számomra) ronda, hüvelyknyi Hummel-babapár ára is fölkúszott majdnem 40 ezerre. A közönség megbecsülte – okkal – a szép cseh üvegeket. Az aukció végén egy XIX. századi imari japán dísztányért 10 ezerről jól fölvertek, viszont két (darabonként) valamivel magasabban indított, egyenrangú párja kikiáltási áron kelt el.

KRISTÓ NAGY ISTVÁN

Suttogó propaganda és számháború

A Nap Tv június ötödikén stúdióbeszélgetésben keresett választ arra a kérdésre: mi lehet a magyarázata annak, hogy a BÁV árverésén a Vaszary- és a Gulácsy-kép „nevetségesen" olcsón kelt el? Bemutatták a két művész egy-egy a közelmúltban elkelt hasonló technikájú és méretű alkotását, amely tízmillió forinttal drágábban kelt el más házak aukcióján. A riporter Bánó András volt, a meghívottak Pátzay Vilma a Tzart Galéria vezetője, Kieselbach Tamás és Nagyházi Csaba galéria- és aukciósház-tulajdonosok, valamint Wein Miklós a BÁV Rt. igazgatója. A feszült hangulatú, csapongó beszélgetésben sok mindenről szó esett, érintve az aukciós képkereskedelem néhány napjainkban feszítő ellentmondását. Utalás történt a konkurenciaharc eldurvulására, a számháborúra – a rekord leütések mögött nincs valós adásvétel –, a belső limitárak nyilvánosság elől titkolt létezésre és a műtárgybírálat bizonytalan állapotára. A beszélgetés résztvevői egyáltalán nem tartották meglepőnek a két kép leütési árát. A BÁV képviselője kijelentette, „magasabb leütési árakat vártunk, de a képek esetében elindult a lejáratú, suttogó propaganda, amelyben Magyar Nemzeti Galéria munkatársainak is szerepe volt". A Gulácsy-festmény már egyszer elkelt BÁV-árverésen, amikor még minden tételt zsűriztek a hivatalos művészettörténészek. A kép időközben gazdát cserélt, mint védett alkotás, viszont ezt nem jelentették be, a legújabb fejlemény szerint pedig „levették róla" a védettséget, de nem kérdőjelezték meg az alkotó személyét. Ez persze bőven elég a kép iránt érdeklődők elbizonytalanítására.

B. P.

Cukordobozok

Válogatás a magyarországi aukciókon elért árakból, 1999

év, típus	tömeg (gramm)	kikiáltási ár (Ft)	leütési ár (Ft)	bruttó ár/Ft/gramm
1999 antik	421	95 000	110 000	300
	684	120 000	180 000	302
	600	150 000	160 000	307
	505	95 000	140 000	319
	372	104 000	115 000	374
	562	160 000	200 000	409
	527	110 000	190 000	414
	395	85 000	160 000	466
	361	95 000	160 000	509
	330	130 000	160 000	558
	117	25 000	60 000	590
	428	250 000	250 000	672
1999 normál	443	27 000	48 000	131
	365	26 000	44 000	146
	350	40 000	46 000	151
	327	35 000	46 000	161
	260	26 000	36 000	166
	338	34 000	50 000	170
	356	40 000	55 000	178
	357	25 000	55 000	185
	232	40 000	44 000	227
	167	16 000	32 000	232
	370	55 000	75 000	233
	592	60 000	120 000	243
	451	40 000	95 000	255
	161	25 000	36 000	257
	370	40 000	80 000	262
	408	50 000	95 000	268
	319	55 000	75 000	270
	191	38 000	45 000	271
	202	12 000	48 000	273
	307	60 000	85 000	318
	526	75 000	150 000	328
	301	65 000	95 000	363
	469	40 000	150 000	368
	405	55 000	130 000	388
	483	85 000	170 000	405
	501	100 000	180 000	413
	298	50 000	110 000	424

A táblázatunkban feltűnő a grammárak nagy szórása. Ennek az a magyarázata, hogy a leütési árakat jelentősen befolyásolja a tétel állapota, stílusa, készítésének helye, készítőjének ismertsége és nem utolsósorban a licitálók között kialakult pszichés verseny.

Forrás: árverési katalógusok.

Ötvenedik árv
dezte a Nagyhá
Aukciósház jú
7-én, s ezt 8-án
is az 51. (tudósí
oldalon). Ráadá
kamarajellegű
szezont zárva
festményt in
első két délutá
guson kívül s
ményekkel egy
került kalapács
a gyorsmérleg
elkelt, az öss
megközelítette
forintot. Soha

A galéria mu
pelte a jubileu
szombati aukc
megnyitó volt
sebb a megszo
ötvenedik aukci
telek azonosít
Sóóky Marietta
végén egy ládik
és a visszakér
Nagyházi Lőrin
közülük kettőt. A
a 92. és a 16., a
a 201. és a 321
vőinek a ház ajá
lett járulékot fi
hogy a büfé ing
az aukciók alatt
tozó) ülőalkalm
műkereskedelm
remben zajlanak
zönség tagjai
megvitatják az

Az aukció
Nagyházi Csabá
számára a műke
nos a képkeres
becsüli a műtárg
nos aukciósházkér
ra, és ehhez a jell
gát. Ez alkalomm
végi, 101 centime
festett Krisztus-szo
tel, amely 3,8 mi
áron, vételi megb
néhány faragvány
antik képek sora, h

A Nagyházi Gale
„tanulmányi vers
közöl katalógusai
felesleges ál-művé

Saphier-pályázat

Az alkotó nevének hitelt érdemlő, bizonyítékokkal alátámasztott megfejtéséért a díj 40 000 forint.

A pályázattal kapcsolatban a 06-30-942-4878-as telefonszámon nyújtunk további felvilágosítást.
Jeligés pályázatokat is elfogadunk.
A beküldési határidő: 2000. november 15.

Postacím:
1399 Budapest Pf. 701/9.
E-mail: mubarat1@matavnet.hu

A gramofon
Olaj, vászon 100x63 cm

ORGOVÁN GALÉRIA
régiségek boltja
RÉGI és KORTÁRS ÉRTÉKEK, MŰTÁRGYAK ADÁSVÉTELE
1055 Bp., Szent István krt. 5.
Tel./fax: 331-3373

Szőnyi ANTIKVÁRIUMA
Régi könyvek, metszetek, térképek vétele és eladása.
1055 Bp., Szent István krt. 3.
Telefon/fax: 311-6431.
E-mail: szonyi@tzteam.hu

First European Shipping Kft.

Shipping antiques, art objects, fine goods.
Anywhere, securely, affordably.
Worldwide cargo, museum permits, customs, packaging.
Specialists in serving the antique trade.
Tel.: 06-20-925-8400

Régiségek, festmények, műtárgyak szállítása bárhova, biztonságosan, gazdaságosan.
Múzeumi engedélyek, vám és csomagolás intézése.
Szakértők a műkincspiac szolgálatában.
Tel./fax: 216-7587

E-mail: 1steuros@elender.hu • Internet: www.firsteuropeanshipping.com

Kitün

Gyengén kezdőd
május 16-án, Kő
házában megren
matikai Aukciója
zül az első 13
kettő kelt el. Á
jelvények csopo
tel, a 9. honvéd
lán–bronz jelvén
zat, extra állap
résre jellemző
8000 forintért
140 ezren ütöt
telt, a 13. szá
máncozott je
szintén ugyan
nem lepett m
ezerről indító

Az aukción
rint összkikiá
tel közül 473
induló ára 1
tot, a leütés
millió 742 e
A tételek 10
zötti árakon
ban, az elért
2,6 millió fo
zalék megbíz

A már en
olyan tétel is
gandajelvény
is szerepelt

kat nem kívánják igénybevenni. Itt megilleti őket a sajtó olvasás, a tv-nézés joga, vagy egyáltalán kötetlen baráti beszélgetés egy kávé mellett.

Egyetlen dolog hiányzik ebből a majdani létesítményből. Ez a nagyterem! Azaz a színházterem, amelyre úgy érezzük, hogy Pesttől és az ország legkorszerűbb színházaitól alig egy órai utazásra nincs is nagy szükség. Itt azt is figyelembe vettük, hogy az efajta színházfogadó tevékenységet a MÁV Művelődési Ház, valamint a Cukor és Konzervgyári Művelődési intézmény továbbra is ki tudja elégíteni.

E tervnek a legnagyobb erénye, hogy bármikor bővíthető megfelelő épületrészek szerves hozzáépítésével, s az igények növekedésének arányában. A vázolt intézménymodell jelentősége abban rejlik, hogy a nagytermi rendezvények kivételével képes magába tömöríteni a közművelődés szinte valamennyi formai elemeit megfelelő számú szakképesített dolgozóval.

Úgy érzem az előbbiekben vázolt intézménymodell — amelynek tanulmánytervét a Könyvtártudományi és Módszertani Központ ez évben elkészítette — tökéletesen megfelelt célkitűzéseinknek, mert a közművelődés egysége, az anyagi és szellemi erők koncentrációja sugalmazza ennek a koncepciónak a megvalósulását, amely sokkal inkább igazodik a jövő által szabott követelményekhez, mint a külön épületben létrehozott könyvtár, vagy művelődési ház elmélet.

A közművelődés előtt továbbra is jelentős feladatok állnak, hiszen a kultúra, és a jó, az értékes kultúra terjesztése nem néhány népművelő hobbija, vagy magánügye, hanem politikánk szerves eleme. Ennek a feladatnak az ezredforduló és a tudományos technikai forradalom küszöbén csak korszerű körülmények között lehet maradéktalanul eleget tenni.

Kocsis István

GULÁCSY Lajos

Gulácsyról, Hatvanban

„Ó csodálatos, szent, tiszta művész, Giotto jó utóda, alázatos, hű . . ." — milyen szépen és fájdalmasan írta Juhász Gyula, a költő barát. És a Hatvani Múzeumban bemutatott grafikai anyag is bizonyítja igazát.

A magyar művészetnek legnagyobb álmodója volt Gulácsy Lajos, oly szépségek és finomságok ismerője és rögzítője, amilyeneket csak az ő ájtatos képzelete tudott meglátni és megteremteni.

Gulácsy a századforduló embere volt, e hallatlanul izgalmas és különös koré, amelyet a nagy remények és szörnyű kataklizmák előszele jellemeztek. Értékek roppantak meg ekkor, esztétikai és etikai normák: a görög-reneszánsz és keresztény-középkor alapjain nyugvó európai kultúra került válságba. Hogyne érezte volna ezt meg az olyannyira érzékeny Gulácsy Lajos, aki minden gesztusban, arcrezdülésben, egy lebbenő ruhafátyolban titkokat ismert fel és egy apró jelben a végzet nyomát vélte felfedezni.

Menekült korától? Túl egyszerű lenne, ha ezt mondanánk — hiszen menekülésből nem születhetik teremtés, alkotás. Márpedig ő teremtett, világot, birodalmat hozott létre, amelynek megvannak szentjei, ördögei, hősei és elesettjei. Ne csupán a képzeleti városra. Na Conxypan-ra gondoljunk, hanem nézzük a legegyszerűbb rajzait: mindegyiken ott a teremtő ember keze nyoma, a semmiből létet alkotás misztériuma.

Ám mindez nála egyúttal a képzelet szférájába transzponálódott. Azt, amit a torz valóság megtagadott tőle, ő a képzelet szintjén valósította meg. Emberi viszonyokat, szerelmeket, titkos vágyakat. E magateremtette képzeleti világban próbálta legyőzni az iszonyokat. „Paulina nem tünemény, Ó ábránd . . ." — írta egyszer, és ez az ábránd, az idea-világ, a tisztaság vált művein színné és érzékeny vonallá. Művészetének épp az adja hallatlanul egyéni ízét, hogy a reális és az irreális, a való és annak idea-mása oly utánozhatatlan érzéki egységbe olvad, amelyre alig van példa nemcsak a magyar, hanem az európai képzőművészetben is.

Preraffaelita volt? Szecesszió, szimbolizmus vagy szürrealizmus a szürrealizmus előtt? — igen, igen, mindez benne van, hiszen korának gyermeke. Motívumköre, a rokokó iránti imádata mind magyarázható korából, de mindez nem elegendő. Minden rezdülésében önös művészet ez, oly szubtilis líra, amelyben a költészet, a zene, a szín és a rajz egy nyelven beszélnek, varázsosan egyéni stílusba fonódnak.

Úgy hisszük, hogy a szép tervekkel induló Hatvani Városi Múzeum nem választhatott volna jobbat, mint ennek a hagyatéki anyagnak a bemutatását, hiszen többről van szó, mint egy szép kiállításról. Ez művészettörténeti esemény. Köszönet érte azoknak, akik lehetővé tették megrendezését.

Németh Lajos

Hevesi Szemle I. évf. 4. sz. 1973 dec. – 1974. jan

Szavak Naconxypánból

Gulácsy Lajos: Pauline Holseel

„...rám nem az idő, a káprázat hatott. Nem keresek összefüggést a mű és a kor között, amelyben megszületett. Kedvenceim minden váltott időben mást és mást beszélnek." — írja évtizedekig lappangó, s most végre közzétett regényében Gulácsy Lajos, a magyar szecesszió legnagyobb festője, akinek novellái, tárcái, kiállítási beszámolói eddig is ismeretesek voltak. Azt ugyan mindenki tudta, hogy regények tervei is foglalkoztatták, ám ezekből eddig csak töredékek kerültek elő.

Most a festő két híve és művének kutatója, Nagy Márta és Kurdy Fehér János állította össze a *Pauline Holseel*t, a csaknem-befejezett regényt, amiből eddig csak szemelvényeket lehetett olvasni. Az Országos Széchényi Könyvtár kézirattárában található — különböző méretű, különleges tintákkal és színes ceruzákkal, helyenként gyöngybetűkkel, másutt alig felfejthető írással telerótt — papír- és pergamenlapokon maradt fenn a rejtélyes mű, melyet Gulácsy illusztrációi díszítenek.

A regény megszületése maga is külön regény, hisz az említett papírés pergamenlapok az idők során összekeveredtek, másrészt Gulácsy különböző szövegváltozatokat készített az egyes fejezetekből, s láthatóan hosszasan birkózott műve anyagával. Ez abban is megmutatkozik, hogy a szereplők neve sem mindig ugyanaz, mintha időnként újabb és újabb maszkokat öltenének magukra. Másrészt még a mű címén is tűnődött az író, hisz ami most Pauliene Holseelként jelent meg, azt korábban a közzétett részletek nyomán — *Cevian Didó*ként ismerhettük. Ám szövegváltozatok ide, szereplő-variánsok oda, a lelkes kutatók találtak egy lapot, melyen a regény húsz fejezetét felsorolja a szerző, így aztán már csak eme fragmentumokat kellett összeszedni és sorbarakni, hogy a mű előálljon. Egy lehetséges szövegváltozat született ily módon, ami mégis érvényes, hisz a regénynek a szó hagyományos értelmében nincsen cselekménye, valójában lazán egybetartott eseményfüzér, amit váltakozó korok sejtelmei, színek és illatok, zenék és hangulatok szőnek át meg át.

„Közben egészen besötétedett, és Piplipapla bátyó, a csisz-csosz öreg, motyogva, apránként gyújtogatta meg a viaszgyertyákat, melyek sajátos sáfránysárga fényt sugároztak a régi, poros, penészes bútorokra és avult limlomra a vén szobában. Az ablakokon keresztül föltűnő öreg városka egészen magára húzta gúnyáját. Aludt. A távolból valami olyasféle zörej történtett elő, mintha finom selyempapír-szeletkéket üvegen súrolnának..." — írja a *Bolond szerelem* című fejezetben, s az olvasónak észre kell vennie, hogy az idézett ablak ugyanarra a világra tárul, mint Gulácsy valahány festménye: álomi kisvárosok sikátoraira, kolostorkertekre és girbegurba grádicsokra, furcsa-feliratú boltokra, melyekben árnyékszerű, görbült emberkék állnak, tünődő vének és álmodozó szüzek, akik nem e világból, hanem a képzelet imaginárius teréből és idejéből valók, a rejtelmes Naconxypánból, ami a festő egy ismert feljegyzése szerint „félúton található Japán és a Hold között."

„Más a művészet, egészen más, mint az élet!" — mondja ki a szentenciát az egyik szereplő. Maga Gulácsy pedig az előszóban így jellemzi a művét — s ez az önportré nemcsak a *Pauline Holseel*re, de egész képzőművészeti és írói munkásságára érvényes: „Téved az, ki a múltba visszapillantást a történelmi idők pozitív képeinek veszi. Egyszerűen egy alakuló új stílus kiépítéséhez szükséges érzések ezek... Új látószöget vesz fel eleve, s ebben mint külön világban éli az ő dús és változatos egyéni életét. Olyan, mint egy hatalmas fa, melynek csak virágzását és dús termését élvezzük, gyökere nem a földbe verődött, hanem egy más, ennél termékenyítőbb ősanyagba..."

Az önportré igazsága és méltósága elvitathatatlan. Ám az sem vitatható, hogy eme korszakokon és a tér geográfiai koordinátáival azonosítható területein túli varázslatos világ mégsem áll egészen téren és időn kívül. Valós tere a szecesszióé, melynek Gulácsy kétségkívül legnagyobb magyar festője és — a *Pauline Holseel* tanúságai szerint — jelentékeny írója volt. Az sem vitatható persze, hogy a szerző írói műve csak kiegészítője a képzőművészinek, hisz amíg festőnek és grafikusnak iskolázott mester volt, írói teljesítménye egyenetlen. Zseniális felismerések — „A nagy hellének is modernek tudtak lenni Perikles korában, az illatot is képesek megfaragni márványból." — váltakoznak suta és nehezen felfejthető mondatokkal. Mottóértékű remek mondatok — „A XIX. századból csak a pártoskodás és a ripacskodás maradt meg, s már nincsenek nagy és termékeny szenvedélyek. Ha már bűnözünk, élvezzük is a bűn szépségét..." — keveredtek szentimentális szófutamokkal, melyeket csak az élvezhet, aki belül tud kerülni e naconxypáni világ erőterein, s pontosan fogja érzékelni azt az ellégiesedő és barbár kort (a két kifejezés ellent is mond egymásnak, nem is), amiben a mű megszülethetett, s ami végül is az I. világháborúval drasztikusan pontot tett a remények és az ábrándozások idejének végére, és drasztikusan pontot tett Gulácsy Lajos termékeny esztendeinek végére is, hisz a festő a későbbi éveket már súlyos betegen, alkotóerejét elveszítve töltötte a nevezetes Moravcsik-féle idegszanatóriumban.

Érdemes tán úgy olvasni a regényt, hogy az ember folyamatosan rávetíti mondataira a festő remek képeit: a *Kolostorkert*et, a *Cöxpont*, *A bolond és a katonát*, a *Spiritualistát*, a *Naconxypáni utcarészlet*et, a *Görögkert*et, a *Menüett*et, a *Szláv jósnő*t, az *Extázis*t, meg tán a legszebbiket, melynek a címe maga is poézis: *A hídon bolondos furcsa népség vonul keresztül*. A szavak és a képek együttese megtelik sejtelemmel, illatokkal és sosem hallott muzsikákkal. Egy képzetes korban barangolhatunk őket felidézve, mely kor a valóságosból vétetett, attól mégis alapvetően különböző.

„...El akarod velem hitetni, Cevian, hogy kielégít bennünket egy vágyakozás ismeretlen érzésekre, melyeknek élő lüktetése soha sem lesz egészen a miénk, hiszen csak szeszélyeink kívánták és a véletlenek sodorták közel? Egy rövid, mérhetetlen időre..." — mondja az egyik titokzatos szereplő, Lavellas. Szeszélyekről és véletlenekről beszél, melyek mindannyiunk életét

átitatják. E szeszélyek és véletlenek alakítják mindnyájunk sorsát, többek hát futó sejtelemnél és hangulatnál, csak a látás képessége kell hozzá, hogy törvényszerűségeiket felismerjük.

És Gulácsy Lajos, akinek az említett szeszélyek és véletlenek az újbarbárság korának kezdetén a sorsává váltak, hisz belerokkant a diabolikus történelem és az alkotói sejtelem kettősségébe, a regényben álnéven maga is feltűnik. Az álnév könnyen felfejthető — Louis Gaulois —, s a szép főszereplő, Pauline Holseel, mintha csak látná a festő későbbi esztendeit, az idegszanatóriumi magányt, remek képei tetemes hányadának elkallódását (a II. világháborús bombázások során számtalan Gulácsy-remekmű semmisült meg), így szól, és szavain keresztül a festő mintegy magamagát parentálja el: „És festményeid, Louis Gaulois? Hol vannak a kis csótáros katonák, a falubolondok, a tipegő némberek, hol a virágok porvás hímporával behintett csodák, a harmattól öntözött reggeli tájképek, hol?" *(Ferenczy Könyvkiadó, Budapest, 1994)*

Szepesi Attila

Táguló horizont — szűk látószög

Nguyễn Du: Kju regénye vagy a meggyötört lélek sóhaja

Közhely, hogy világunkban eltörpültek a távolságok, megközelíthetővé váltak hajdan elérhetetlennek hitt tájak — akár repülőgépen utazunk, akár csak leülünk a tévé elé, elgyönyörködünk a legtávolabbi égtáj szépségeiben. Ám ezzel a táguló térbeli horizonttal tudásunk kiterjedése nem tart, nem tarthat lépést: miközben élénken érdeklődünk egzotikus kultúrák iránt, az érdeklődés felszíni marad, csak a kuriózum keresése élteti, és nem a mélyreható tudásvágy. Európacentrizmusunk meghatározó, esetleg kibővült észak-amerikai (ritkábban dél-amerikai) ismeretanyaggal.

Ezért hatott a szenzáció erejével már maga az a tény is, hogy születése után kétszáz évvel napvilágot látott a vietnami irodalom legfontosabb, legklasszikusabb remeke, a *Kju regénye*, amelyet Szegő László nyersfordítása és 880 magyarázó jegyzete alapján Simor András fordított le. (A műnek nem ez az első teljes magyar fordítása, Tandori Dezsőé tíz évvel korábban jelent meg, ám ez nem ragaszkodott a teljes formahűséghez sem a sorok szótagszámának megválasztásában, sem a sajátos rímelés megvalósításában.) A *Kju-regény* írója Nguyễn Du, a vietnami irodalom legnagyobb klasszikusa, 1765—1820 között élt. Magasrangú mandarincsaládból származott, és 1783-ban tette le a mandarin tisztséghez szükséges irodalmi alapvizsgát. A mandarin-műveltség, és általában a kor műveltsége teljesen kínai volt; nemcsak az irodalmi alkotások nyelve, de műfajai, stílusa, alkotói módszerei is a kínai mintákat követték. Nguyễn Du műveltsége és származása segítségével magas politikai karriert futott be, aminek egy parasztlázadás vetett véget — ennek szellemével ugyan ő nem értett egyet, valami miatt mégis gyanúba keveredett és száműzetésbe kényszerült. Parasztok közé került, élte az ő életüket, megismerkedett immár nemcsak az arisztokratikus mandarin-kultúrával, hanem a vietnami népköltészettel is. S bár idős korában visszanyerte méltóságát és Kínában is járt magas állami megbízatással, a nép körében eltöltött évek nem múltak el hatástalanul: csatlakozott ahhoz a plebejus mozgalomhoz, amely a mandarin-kultúra közel százezer írásjele helyett kidolgozott egy, a nép számára is elsajátítható, 8200 írásjelre redukált írásmódot, az ún. *nom*-írást, amellyel ugyan kínai nyelvű alkotásokat rögzítettek, (más nem lévén), mégis sokak számára hozzáférhető formában. A *Kju-regény* témáját is kínai eredetiből merítette, de ha megmarad annak lapos szüzséje mellett, sosem emelkedett volna olyan népszerűségre, mint amilyennek máig örvend. Ez a lapos, konvencionális cselekmény röviden összefoglalható: a szép és tehetséges Kju, hogy kimentse apját az adósok börtönéből, prostitucióra adja magát, bár mély és szép szerelem fűzi egy Kim nevű diákhoz. Sok megalázó élménye közben két olyan ágyasa is akad, akivel mélyebb kapcsolatba kerül, de mindkét kapcsolat, külső hatásra, megromlik. Kju kétszer kísérel meg öngyilkosságot, kétszer mentik meg, és amikor hányattatásai után sorsa ismét Kim karjaiba vezethetné, elhárítja magától a boldogságot, mondván: nem érdemli meg előélete miatt. Már a happy end elmaradása is jelzi, hogy a szokványos könnyes-mosolygós szerelmi történeteknél többről van szó a műben. Kju életének minden színterén sokféle alak nyüzsög, a korabeli vietnami valóság társadalmának különféle típusai, katonák, urak, rabtartók, uzsorások, szegény írástudók, leánykereskededők — a mű a helyszín és a kor extenzív totalitását nyújtja, s ezzel együtt olyan éles társadalomkritikát, amelynek mélyén ott gyökerezik a plebejus lázadás, a parasztforradalom indulata, s a száműzetés tapasztalatai. Ez a leíró, extenzitásra törekvő igény adja a mű epikus jellegét. A főhős, Kju „meggyötört lelkének sóhaja" pedig a pszichológiailag motivált, szinte belső monológokként előadott fájdalmas éneket, a lírát. A mű tehát az epiko-lírai műfajok közé tartozik, amelynek vietnami hagyományában ott találjuk a sajátosan nemzeti műfajú *verses regényt*, a *truyent*, amelyben epikusan szövődik a cselekmény, de ott lüktet benne az európai népdalokkal rokonítható *cao dao* is, a vietnami líra legfontosabb műfaja. Ennek a sajátos műfajnak van egy csak rá jellemző, sajátos formája, a *luc bát* rímelés, amelynek lényege, hogy a mű kétféle sortípusból áll: az indító hatszótagos sor végi rímhívó szótagra a következő, nyolc szótagos sor hatodik szótagjának ríme felel, de a nyolcszótagos sor utolsó szótagja már egy új rímet invokál, amely a következő hatszótagos sor hatodik szótagjában visszhangzik. Néhány sor a cizellált rímelés illusztrálására (a rímelő szótagokat kiemelem):

GULÁCSY Lajos

Vigilia 1969/11.

ablakrács, gyertyatartó stb. — felvonultatásával mintegy Bálint eddigi munkásságának összegezése-betetőzése) és a Szentendrén éppen negyven esztendő (1929) óta dolgozó *Barcsay Jenő* két — nyugodt, ünnepélyes ritmusú, nemes pátoszú — mozaikterve. *Miháltz Pál* „Patakpart Szentendrén" című képe — gyengéd, halk színeivel, szubtilis lírájával — a Gresham-kör posztimpresszionista művészeinek világával, életérzésével mutat rokonságot.

A kiállításon részt vett festőnők munkái közül *Anna Margit*nak a népi művészet által inspirált, naiv hangulatú „Veronika kendője" című festménye, *Szántó Piroska* puritán koloritú, erős érzelmi töltésű „Szigligeti feszület"-e és a római Galleria d'Arte il Babuino-ban nemrégiben nagy sikerrel kiállító *Ország Lili* két kis fatáblája volt a legemlékezetesebb. Az utolsó terem egyik legkvalitásosabb festménye *Modok Mária* „Táj" című kisméretű képe volt. Egy retrospektív Modok-kiállításnak (Budapesten, Szentendrén, Székesfehérvárott vagy másutt) való megrendezése régóta esedékes; a művészetbarátok e kívánságának teljesülése — reméljük — nem várat már sokáig magára.

A fiatal szentendrei festők között *Deim Pál* halad az élen. Deim — aki egyik nemrégiben elhangzott nyilatkozatában Barcsayt, Vajda Lajost és Gadányi Jenőt vallotta mestereinek — a makedóniai, ősi prilepi kolostorban festett munkáival (amelyekből tisztaság, alkotói komolyság és elmélyültség sugárzik) Szentendre legjobb művészei között biztosított magának helyet.

A szentendrei kismesterek közül kellemes meglepetést keltett az idős *Bánovszky Miklós*, akinek szépen szerkesztett, Cézanne és a francia kubisták — elsősorban Braque — szellemében fogant asztali csendélete kulturált és rokonszenves festmény.

A kiállítás — a képek egy részének konvencionális, kisigényű volta ellenére — arról tanúskodott, hogy — mint Láncz Sándor írta a katalógus előszavában — „az *École de Szentendre* az egész magyar piktúra egyik szellemi központja."

*

A *Corvina* kiadó *Gulácsy-albuma* régi hiányt pótol; az egyetlen Gulácsy-életrajz — Lehel Ferenc novellisztikus hangú könyve (1922) — színes, érdekes olvasmány ugyan, a művész pályája tudományos jellegű feldolgozásának azonban semmiképpen sem nevezhető, s egyébként is: nehezen hozzáférhető könyvritkaság.

Az új kiadvány színes reprodukciói („Bohóc, szájában szegfűvel", „Nakonxipánban hull a hó", „Rózsalovag" stb.) igen jó minőségűek. A szöveg — *Szabadi Judit* fiatal művészettörténész esszéje — Gulácsy Lajos életművének alapos ismeretéről tanúskodó, választékos és élvezetes stílusú írás; az 1903-as „Önarckép", a „Dal a rózsatőről", a „Menüett" és a művész többi chef d'oeuvre-jének elemzése kiváltképpen sikerült részletei a tanulmánynak.

Szabadi Judit érdemei közé tartozik az is, hogy mer a divattal mit sem törődni. *Fülep Lajos* professzor írta nemrégiben egy — a *Magyar Nemzet* 1969. március 2-i számában megjelent — cikkében: „Az impresszionizmusnak már régóta rossz sajtója van; nem tartozik a *bonton*-hoz a nyilvánosság előtt mutatkozni vele." Valóban, művészeti íróink zöme egy idő óta lépten-nyomon lekicsinyli az impresszionizmust, a nagybányaiakat, a plein-air festészetet. (Az egyik legkirívóbb ilyen jellegű megnyilatkozás a *Magyar Hírlap* 1968. június 21-i számában volt olvasható; Horváth Béla műtörténész — a Ferenczy család budavári kiállításáról beszámolva — fölényeskedő szavakkal emlékezett meg Ferenczy Károlyról, akinek festményei közül néhány — úgymond — „az igazán kényes ízlést is kielégítheti...") Szabadit nem sodorta el az impresszionizmust fumigáló sznob divathullám; könyvében szép sorokat szentel annak a Ferenczy Károlynak, akinek „művészete a korszerű festői kérdések felismerésének és megoldásának láncolata." De figyelemre méltó gondolatai vannak Szabadi Juditnak „az isten-eszménye megjelenítésén" munkálkodó Csontváry Tivadar festészetéről is.

A tanulmány utolsóelőtti bekezdése Gulácsy és a „Ma"-csoport, a magyar aktivista írók-művészek kapcsolatával foglalkozik. Véleményünk szerint a művésznek — aki különben a 10-es évek második felében már előrehaladott lelki betegségben szenvedett — a „Ma" köréhez való csatlakozásában (1918) nem az aktivizmus programjának igenlése, hanem Kassák Lajos személye játszotta a lényegesebb szerepet, hiszen (az „Egy ember életé"-ből tudjuk...) Kassák és Gulácsy már az első háború előtt ismerték és becsülték egymást, olyannyira, hogy Gulácsy készségesen vállalkozott Kassák 1914-es novelláskötete, az „Isten báránykái" címlapjának megrajzolására.

A Gulácsy—Kassák kontaktus hangsúlyozottabb tárgyalása és egy-két nem eléggé meggyőző megállapítás (pl.: „A

szimbólum mögött mindig racionális elgondolás húzódik meg...") elhagyása — úgy tűnik — javára vált volna Szabadi szeretettel és szakértelemmel megírt munkájának, amely minden bizonnyal nagymértékben hozzá fog járulni ahhoz, hogy Gulácsy emberi alakja és piktúrája — megszabadulva a félreértések, torzítások és regényes ködösítések tömkelegétől — hitelesen álljon az utókor előtt.

*

A budapesti Uzsoki utcai kultúrház kapuja fölött néhány hét óta ez a felirat olvasható: „*Kassák Lajos Művelődési Otthon*". Az október első napjaiban megtartott névadó ünnepségen *Sík Csaba* irodalomtörténész tartott előadást Kassákról, a költőről és a képzőművészről, majd kiállítás nyílott a két évvel ezelőtt elhunyt mester, valamint egy sor — jórészt a fiatalabb generációhoz tartozó — szürrealista és nonfiguratív művész munkáiból. A tárlaton résztvett festők és szobrászok — Csáji Attila, Csutoros Sándor, Karátson Gábor, Lantos Ferenc, Papp Oszkár, Pauer Gyula és mások — joggal tekinthetik magukat Kassák Lajos szellemi örököseinek, hiszen értékes, progresszív művészi törekvéseik összhangban állanak a kassáki követelménnyel: „A művésznek *az ismeretlen feltárására* és *az elérhetetlen megközelítésére* kell törekednie."

*

Két évforduló. Az 1899-ben született *Vörös Béla* szobrászművész — aki a budapesti Képzőművészeti Főiskolán Stróbl Alajos, majd Csók és Vaszary növendéke volt, — ez év decemberében tölti be élete 70. esztendejét. A mester a 20-as években Franciaországban telepedett le, azóta is ott él. Munkáira egyrészt a kubizmus (Laurens, Archipenko, Lipchitz), másrészt a néger plasztika (Benin, Dahomey) nyomta rá bélyegét; sok szobrát elefántcsontból faragja, — iparművészeti tárgyakat (bross, papírvágókés stb.) is készít ebből a nemes anyagból. A művész e munkáiról Galambos Ferenc a következőket írja Vörös pályafutását megrajzoló, a „Látóhatár" című folyóiratban megjelent tanulmányában: „Vörös Béla munkássága új korszakot jelent Európa elefántcsontszobrászatában... Vöröst korunk legjobb elefántcsontszobrászaként tartják nyilván, — Európa, Amerika, Afrika több nagy múzeuma iktatta gyűjteményébe elefántcsont-alkotásait."

A mester ma is tevékenyen részt vesz a francia művészeti életben. A „La Revue Moderne" című francia művészeti folyóirat a közelmúltban méltató cikket közölt munkásságáról; a cikk mellett Vörös „Assziszi Szt. Ferenc" című újabb kompozíciójának reprodukciója látható.

Vörös Béla alkotásaiból sajnos csak kevés található Magyarországon. Tevékenysége — megint csak Galambos Ferencet idézzük — „mégis szerves része a magyar művészet XX. századi történetének." A hetven esztendős Vörös Béla életműve — szobrainak, rajzainak és iparművészeti tárgyainak esztétikai erényein túl — tiszteletet és megbecsülést érdemel azért is, mert a mester — csakúgy, mint Rippl-Rónai, Czóbel, Tihanyi Lajos, Csáky József vagy Farkas István — azok közé a művész-egyéniségek közé tartozik, akik alkotóerejükkel az Árpád-házi királyok kora óta szinte megszakítás nélkül fennálló francia—magyar szellemi érintkezés továbbépülését szolgálták.

*

A másik magyar szobrász, aki jubilál ebben az esztendőben *Eősze András*. A művész 1909-ben született Nagykanizsán, főiskolai stúdiumait Budapesten végezte, mint Kisfaludi Stróbl Zsigmond növendéke. Sokoldalú szellem: szobrászati működése (Tóth Árpád síremléke a Farkasréti temetőben, „Keresztes Szt. János", „Plántáló", „Anyaság", „Ülő akt") mellett képzőművészeti kritikákat, tárlati beszámolókat is írt (ezek elsősorban a felszabadulás előtti Vigiliában jelentek meg), — költeményeit a Sárközi György szerkesztette Válasz közölte a 30-as évek második felében; „Piros labdám, doblak..." címmel egy verseskötete is napvilágot látott. 1946 óta külföldön él, — előbb Rómában, majd 1949 után Latin-Amerikában (Brazília, Peru), pár év óta pedig New Yorkban.

Eősze első felfedezője a Nyugat nagytekintélyű műkritikusa: Elek Artúr volt, később Féja Géza, Kárpáti Aurél, Ijjas Antal és Kerényi Károly professzor foglalkoztak — meleg hangú írásokban — művészetével. Elek Artúr már harminc esztendővel ezelőtt mint „gazdag mondanivalójú, eredeti művész"-ről beszélt róla, az Egyesült Államokban nemrégiben elhunyt Juhász Vilmos — a Vigilia volt szerkesztője — pedig az új vallásos művészet úttörőjét üdvözölte Eőszében, a The Hungarian Quarterly című szemlében közreadott — „Towards a New Religious Art: Andrew Eősze" című — tanulmányában. Juhász nem csupán az Eősze-szobrokról emlékezik meg nagy elismeréssel, de a művész üvegfestményeiről is, amelyek közül az egyik Jézus mennybemenetelét, egy másik Szűz Mária megdicsőülését jeleníti meg.

Gulácsy kép

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

FEJÉRMEGYEI HÍRLAP

1960 JUN 26

1021

VESZÉLYES SZENVEDÉLY

Eltünt két Gulácsy-kép a fehérvári kiállításról

Gulácsy Lajos fehérvári emlékkiállításának látogatói voltak többek között: Kassák Lajos, Fodor András költő, Gerelyes Endre író, Korniss Dezső festőművész és Grosz Péter budapesti órás-műszerészsegéd. Az utóbbiról nem hallottak, nem ismerik. Bemutatom. Rokonszenves fiatalember, munkahelyén is jó véleménnyel vannak róla, de erkölcsi bizonyítványába bekerül egy — az összképet romboló — adat: lopott. Az István király Múzeumból elvitt két képet az Átkelés a Stixen és a Bohóc című Gulácsy alkotásokat. Miért? Imádja a festészetet. Maga is megörökített már jónéhány szép élményt, vásznon vagy papíron. Több napos szabadságot is vett ki azért, hogy egy debreceni tájat, amely arrajártakor megragadta, lefesthesse. Gulácsy rajongó, s amikor meglátta ezt a két ragyogó képét, nem tudott ellenállni. Hazautazva álmában is ezt látta, aztán arra gondolt, hogy nyugodtan elvihetné, még az őrség sem akadályozná ebben. Sehol az országban — mert minden tárlatnak, kiállításnak évek óta zarándoka — nem tapasztalt ilyen lezserséget az őröktől, ezért támadt az ötlete: még egyszer eljön Fehérvárra, s elviszi a két képet. Gondolatát kivitelezve, hazavitte a két festményt, hogy gyönyörködhessen benne. Nem, nem adta volna el a világ pénzéért sem, maga mondta el, amikor beismerte bűnösségét: „Ha lenne pénzem, százezret adtam volna érte."

A járási és városi rendőrség nagyon nehéz munkát végzett a tettes felderítésében. A kiállítás látogatóitól kapott bizonytalan személyleírások és adatok csak annyit jelentettek, mint egy csepp víz a tengerben, hiszen a fehérvári kiállításokat az ország minden részéről számtalanok keresik fel. De egyre szűkült a kör, s végül már csak Budapestet vette körül, ahol több napos nyomozás és több kilométer autózás után meglett a tettes, akit közismert, s immár veszélyes hobbyja segített megtalálni.

Nem bűnözővel, egy szenvedély megszállottjával állunk szemben, de az ilyen felelőtlen őrködés a nemzeti értékek felett, veszélyesebb bűnözőknek is alkalmat adhat és adott is, mert volt már erre példa, amikor értékes gyűrűket loptak el egy fehérvári kiállításról. Bűnösségét Grosz Péter beismerte, ugyanakkor feltette a kérdést: hogyan jöttek rá, és kap-e ezért büntetést. A választ megkapja a bírósági tárgyaláson. Bizonyára sok mentő körülmény szól majd mellette, de minden alól mentséget nem adhat a szenvedély.

— zágoni —

csapásra tengeri kikötővé tette. Ez felhívja a figyelmet Budapest szerepére a kiépülő nagy európai víziútrendszerben.

Problémát okoz a hidak magassága, szerencsére a magyar műszaki szakemberek már kifejlesztettek olyan megoldásokat, amelyek segítségével a kormányházak tág határok között emelhetők vagy süllyeszthetők. Ilyen célra hidraulikus megoldást alkalmaznak például a 2000 lóerős dunai tolóhajóknál.

A magyar hajóépítés a transzkontinentális víziutak kialakítása kapcsán minden bizonnyal új hajótípusokat, új műszaki megoldásokat fog kifejleszteni.

vjet vontatóhajó halad át a roson.
(MTI foto — Lajos György felv.)

sajáto
di kö
tásról
állt a
re. Így
egy fi
nincs
nem r
mozgá
száma,
között
150 le
mozgása spontán mozgás, s egyben a látás egyik sajátos jellemzője. Megfigyelték, hogy alacsonyabb rezgésszám esetén a látás romlik, s fényből is több kell, hogy képet alkothassunk a környező világról. Nagyobb rezgésszám esetén a helyzet fordított.

Földi körülmények között gyorsulást hoztak létre, s a gyorsuló ember szemének rezgéseit rögzítették. A gyorsulás fokozódásával egyre csökkent a szem spontán rezgése, s közel nulla lett. Ugyan így romlott a látás is. Ennek az oka az, hogy a gyorsulás következtében a szemgolyó beszorul, bepréselődik a szemgödörbe, s emiatt a rezgése lefékeződik, a látás lehetetlenné válik.

A súlytalanság állapotában pontosan fordított folyamat játszódik le. A szem spontán rezgéseinek száma megnövekszik, közel kétszerese lesz a „földinek", s így a látóideg érzékelő részecskéi már kisebb fényintenzitás felfogására is képesek. Az űrhajósok tehát valóban láthatták több száz kilométerről azt, ami földi körülmények között ilyen távolságra lehetetlen.

Gulácsy Lajos MV 2004/4 (3)

de szerencsére most jelent meg a Rubicon folyóirat Teleki-száma *(„Teleki Pálról feketén-fehéren")* s benne *Ablonczy Balázs* a szám nagyobb felét betöltő életrajzi vázlata. Aki tisztán akar látni, akit a tények érdekelnek, olvassa el azt. Empátiával ír Telekiről, de nem hallgat hibáiról és korlátairól sem, pontos mérleget tart a világosan látni akaró elé.

Teleki történelmi szerepe ellentmondásos. Ablonczy bemutatja 1919–1920-as ellenforradalmi tevékenységét; az ő kormánya oszlatta fel a garázdálkodó különítményeket, megoldotta Trianon ratifikálásának keserves feladatát, megegyezett a Kisgazdapárttal a földreformról, egyszóval megkezdte azt, amit bethleni konszolidációként ismerünk, de Bethlen politikájától akkor is, később is sokban eltért az övé. Életbe léptette a numerus clausust, az egyetemi hallgatók összetételének első, antiszemita lényegű szabályozását, ezzel is szakítva a Tiszák korának liberális hagyományával. Nem taktikából tette ezt: meggyőződéses antiszemita volt, bár a nácizmushoz, sőt a németséghez való viszonya elég bonyolult. Kezdetben, még Hitler hatalomra jutása előtt szimpatizált mozgalmával (mint más parancsuralmi rendszerekkel is), de amikor megindult a hazai svábok erőszakos szervezése, tiltakozott ellene. Ingadozását végül is a revízió lehetősége döntötte el: azért talán az ördöggel is szövetkezett volna, de mély vallásos érzésével sejthette, hogy valóban azzal van dolga, s ez a konfliktus motiválhatta a végzetes pisztolylövést.

Hivatásos politikus létére nem egyszer volt határozatlan, szinte naiv. Magas morális normáival belekeveredett a hírhedt pénzhamisítási ügybe, a (boldog)talan IV. Károly első visszatérési kísérleténél nem tudott dönteni, a királylyal vagy Horthyval legyen lojális, s ezért végül le kellett mondania a miniszterelnökségről. A legitimista arisztokrácia ugyancsak megharagudott rá: véleményükről így tudósította azon frissiben nővére az emigráns Károlyi Mihályt (egy másik vitatott szobrot):

„Rögvest *[a király gúnyneve]* azt akarta, hogy Horthyt hivassák el és ez Szombathelyen adja át neki a hatalmat. De Boli *[Teleki]* (aki szerintem igen kétszínű és ravasz játékot űzött) ezt nagyon ellenezte és rábírta Károlyt, hogy menjen Budára és ott beszéljen H.-val – előbb egy manifestumot fogalmaztak, melyet Boli kész volt ellenjegyezni – de Rögv. kifogásolta ezt mondván, hogy nem ő nevezte ki miniszterelnöknek, tehát nem is veszi igénybe ellenjegyzését. 3 autón indultak... Boli magára vállalta, hogy *előre* megy egy rövidebb úton és bejelenti a királyt Horthynak – a *leghosszabb* utat választotta azonban és két panneja is volt *állítólag* (?) tény, hogy mire Károly egy generálissal megérkezett a miniszterelnökségre, ott nem talált senkit. Látszik, hogy ez az út is milyen után fejetlenül volt rendezve! Miért nem maradt Boli Károly mellett? és miért nem küldött *előre* más valakit Horthyhoz?"

Az olvasó sok érdekességet tud meg Teleki családi életéről, kedvteléseiről, betegségeiről és gyengeségeiről, különcségeiről. Tudományos és tanári tevékenységét Ablonczy tárgyilagosan ismerteti, magam nem merném megítélni, mennyi volt benne a komoly tudósból és mennyi a művelt dilettánsból, annyi bizonyos, hogy rasszista nézetei már akkor is elavultak voltak, ma komolyan sem vehetők. A fiatalság előnye, hogy nem törődik az előző nemzedékek tabuival. Ablonczy, azt hiszem, elsőként írja le egy kiváló kollégánk közismert ifjúkori botlását – Teleki felszólítására írt 1940-ben egy *Zsidókérdés Magyarországon* című könyvet, amely csak németül, németországi terjesztésre jelent meg. Akkor már hadd tegyem hozzá, hogy amikor a szerzőt az évtized végén kihallgatták az ÁVH-n könyve ügyében, azt vallotta: Teleki nemcsak instruálta, de bizonyos kényes részeket maga írt bele a kéziratba. Mindezek ellenére Ablonczy érdekes, sokoldalú, küszködő ember portréját rajzolja meg. Az olvasó nehezen tagadhatja meg tőle rokonszenvét. De szobrot? Az ifjúság példaké-

pe lehet, akit ennyi antagonizmus gyötört, a múltban élt; ünnepelnénk az EU-csatlakozást azzal, aki mint miniszterelnök Magyarországot kiléptette a Népszövetségből?

Hiszen a szoborállítás, mi tagadás, többnyire aktuális indíttatású. Ha az akció nem sikerül, készen állnak más szobortervek, mondjuk, egy olyan erdélyi íróé, akivel pukkasztani lehet a román nacionalistákat. Akik ugyancsak megteszik a magukét: teret foglalnak Kolozsváron a román parasztvezér szobrával, teret védenek Aradon a szabadságharc emléke ellen... lenne még példa, de ennyi elég.

Teleki alakja színesebb, de nem sokkal ellentmondásosabb, mint a legtöbb politikusé. Ha hívei bárkit előtérbe állítanak érdemeire hivatkozva, alkalmat adnak az ellentábornak, hogy az minden rosszat elmondjon róla. Hiába mondanánk, hogy üljön össze egy pártatlan vagy legalább többoldalú szakbizottság, jelölje ki a határt, az ellenpontokat. Kevés politikus vagy a politikába tévedt személyiség van, aki ellen ne lehetne érv. A hatalom dönthet; de mi van, ha a mű a következő ciklusra készül csak el? Ha végignézünk az elmúlt 20. század magyar történetén, kitűnő végbizonyítványt mutathat fel számos tudós, művész, akár sportoló, politikus, hadvezér kevesebb. Nem lenne jobb velük kezdeni? Mondjuk, rögtön Móricz Zsigmonddal az egykori Horthy Miklós körtéren.

Rózsa Gyula

Gulácsy Lajos kiállítása

Mindig ingerelt, ha Csontváryt és Gulácsyt egy fejezetbe sorolták, mert nekem ez a bolond-bolond kategorizálását juttatta eszembe. Ingerelt, mert a már régen nem közönséges és ellenséges, a nagyon is tudományos szakmai gondolkodás körül is óhatatlanul a kispolgár áporodott testillatát terjesztette, és ingerelt, mert a kor magyar festészetét rendszerezve soha nem tudtam volna jobbat kitalálni. Egyfelől, ha nézzük, felettébb nehéz összerokonítani a világhódító küldetéstudattal világhódító vásznakat komponáló festőt, akinek még talán korai, még alig egyméteres Gémje is a végtelen messzeségekbe és a végtelenül messzi vörös-zöld feszültségekbe emelkedik, a bujkáló piktorral, akinek Önarcképe már huszonegy éves korában is szerzetesruhában rejtőzködik. Csontváry hatalmasan provokál, traui városképe zengő, türkizes toronyórával és harsánynarancs spalettáival teszi kétségessé a látszólag meghitt mediterrán késő délutánt, Gulácsy finom, alig láthatóan szenilis és talán-kéjenc rokokó öregekbe párolja comói rossz érzéseit. Csontváry festésmódja fennen és pátoszosan poszt-impresszionista, Gulácsy festésmódja sokféle és nem címkézhető, de semmiképp sem harsány és nem impresszionista. És mégis: akár onnan nézzük, hogy kik szakítottak társadalommal, konvenciókkal, végül az értelemmel is a száz évvel ezelőtti századforduló Magyarországán, akár onnan, hogy kik rínak ki az akkori mesterfokú festészeti panorámából, nincs más választásunk, mint az egymás mellé emelés. Ami az utóbbit illeti: ugyan hogyan sorolnánk a gyönyörködő Nagybánya, a szemrehányó szegényember-piktúra, az eszes Nyolcak és a nyűgös magyar szecesszió bármelyikének akár a közelébe is a két magányos mestert? Hiába magányosak egymáshoz képest is, és hiába nincsen közük egymáshoz sem, ez a tanúhegylét összehozza őket, nemcsak a periodi-

zációval küszködő művészettörténet-írásban, hanem a megbecsülő közgondolkodásban is.

Van még egy közös vonásuk, amiről végképp nem tehetnek. Gyógyintézetben végződő sorsuk olykor elmekórtani vizsgálódásra ingerli az utókort ép és monumentális főműveik nézése közben is, máskor – ez a gyakoribb – teljes értékű modernizmust kerestet azokban a megnyilvánulásaikban is, amelyek valóban a betegség tragikus, s nem a klaszszikus avantgárd szürrealisztikus tartományaiba tartoznak.

Keserű Katalin a mese, a látomás és az álom szelíd fogalmai köré gyűjtötte azokat a műveiket, amelyeket először Londonban mutatott be ősz végén–tél elején a magyar szezon keretében. A Freud múzeumi rendezvény Ernst-beli repríze megnyugtat afelől, hogy ezúttal senki nem akarta meggyőzni a világot a korát messze-messze megelőző magyar vágyálom-szürrealizmus létéről, nem kerültek a válogatásba olyan késői, szomorú darabok, amelyek azt volnának hivatottak dokumentálni, hogy nálunk az izmus tíz-húsz évvel a Szürrealista kiáltvány előtt megszületett. Néhány nagyszerű Csontváry-vászon és egy harminchat tételes, valóságos kis Gulácsy-kiállítás mellett korba és gondolatkörbe illő egyéb munkákat sorakoztat fel a gyűjtemény, amelynek az angol címe – Painted Dreams – valahogyan szikárabban hangozhatott, mint a magyar, s amely utóbbinak a konnotációit szerencsésen elhessegeti maga a látnivaló. Csontváry tematikai és kölcsönzésgyakorlati okokból főleg korai művekkel van jelen, a tüdőrepesztő, fenséges Gém és a némán feszült Visszatekintő nap Trauban mellett a borzongatóan talányos és harmatosan animális Őz meg a Villanyvilágított fák Jajcében önmagában is mércét ad gyönyörködtető rossz közérzethez, mesteri pszichózishoz, magával ragadó, színpompás baljóslathoz.

Félő, hogy a kísérőműveknek nincs is szükségük a hat Csontváry-mű figyelmeztetésére. Az az igazság, hogy minél többet nézzük a bécsi szecesszió vérre menő szeszélyességét, Beardsley alattomos, bűnös mestererotikáját, annál biztosabbak lehetünk abban, hogy magyar követőik produkciójának sokkal nagyobb a kor- és eszmetörténeti, mint a képzőművészet-históriai relevanciája. Mármint jelentőségük a jó, a derékmód közepes magyar művészetben. Nem kell ehhez a felismeréshez olyan vállalkozásba bonyolódniuk, amilyen tizenegy esztendővel a nagy angol halála s néhány évvel budapesti kiállítása után Sassy Attila (Aiglon) Ópium-álmok című albuma, amely minél több csipketerítő méretű mellbimbót és ruházatból kitakart mondén feneket mutat fel, annál kínosabban epigon. A közönséges rajzi elégtelenség – Sassyé is – a példaművekkel kevésbé veszélyes közelségbe került munkákon is kitetszik. Mámort, álmot, tébolyt rajzoló századfordulós grafikusaink – szembe kell nézni az igazsággal – nem a szakma virtuózai közül szakadtak ki. Az élettelen szemek, a buta-üres arcok, a görcsös vonalak tipikusan működvelő-elégtelenségek, Tichy Gyula most bemutatott, korral igyekvő sorozatain az erotikátlan meztelenkedés, a rongybaba-érzékiség, a kiizzadt víziók igazán zavarba ejtenek. Egyedül a más műfajokban és későbbi korszakokban is mesterműveket alkotó Kozma Lajos rajzai dúsak, túlcsordulók, burjánzóan hitelesek, mert Lesznai Anna kiállított lapjainak perfekciója is – egyszer majd szembe kell néznünk a nagyszerű asszony vizuális teljesítményével is – az elemi iskolai rajzórák és a későbbi alsó középosztályos emlékkönyvek szakkészültségére emlékeztet.

Sassy, ha jól olvassuk, kipróbálta magán az ópiumot, de mi ez a Vasárnap délután Comóban balsejtelmeihez, szépségeihez és logikával megközelíthetetlen teljességéhez képest – holott Gulácsy nem próbálta ki. Mégsem akkor vagyunk méltánytalanok, ha Sassyt és Tichyt Csontváryhoz és Gulácsyhoz mérjük. A mélységesen igazságtalan – mert történelmietlen – a bécsi szecesszióval és a Beardsleyvel való összevetés. Aligha véletlen ez a sajnálatos magyar kontraszelekció. Nem véletlen, hogy a kor ta-

lentumai rendre Nagybánya gyönyörködését, a Nyolcak okosságát, a szegényember-festés szemrehányásait gyarapították remekművekkel. Azokat a törekvéseket, amelyeknek volt társadalmi-szellemi kapcsolata. Olyan közeg, amelybe be lehetett illeszkedni, amellyel szembe lehetett szállni, amely a meghódíthatóság lehetőségével kecsegtette vagy irritálta ezeket az itthon akkor még mindig nagyon modern művészeteket. Az agresszív dekadenciának, a provokatív érzékiségnek, a prófétai átkos magánynak, a téboly kultuszának a felemás magyar társadalomban, a felemás lelki-szellemi életben nem volt sem hagyománya, sem közönsége. Bécsben volt, Angliában volt. Hogy világos legyen: Klimt egyik nagy megrendelőjének, Lederer nagyiparosnak Győrben voltak a szesztelepei, de Bécsben gyűjtött.

Magányos, számkivetett és hitelesen, mesterszinten szorongó itt csak az lehetett, aki nem sandított fél szemmel a környezetre, vagy aki, mint Csontváry, áhította, de szavatoltan kilátástalanul áhította az elismerést. Stílustalanul romantikus általánosítás volna azt állítani, hogy ebbe törvényszerűen bele kellett halni, meg kellett tébolyulni, noha a tények ezt látszanak igazolni. Gulácsy Omnia vanita című akvarelljén a sötét, mélyzöld (talán) ciprusokban több a titkos, fenyegető tragédia, mint kortársainak minden halálriogatásában. A Menüett kecses táncosának szeme talán csodálkozó, talán reménykedő, talán bizalmatlan. De bizonyosan nem önfeledt és nem idillbe illő. A Várakozás II. nőalakjának tekintete bizonyosan fölényes. Nem egészen biztos, hogy megsemmisítő, provokáló vagy védekezve támadó, de bizonyosan nem reményteli. A Régi instrumentumon játszó hölgy talán csalfa, titkolódzó, kokett, de bizonyosan nem elandalító és nem harmonikus. És mindehhez: a Kereveten fekvő nő szirmos rózsaszínjei reprodukálhatatlanul költőiek, az Eksztázis szín- és virágmámorát mesteri kompozíció tartja össze, az újra látható Mulatt férfi... megfejthetetlen különössége tündöklő kékekből, mészfehérekből és rózsaszínekből válik sejtelmes, nyugtalanító valósággá.

A kiállítás Gulácsy Lajos kiállítása. A többiek munkái – a katalógus kiváló pszichiáter szerzőjével szólva – „nem csupán esztétikai élvezetet okoznak, a képalkotás titkairól szólnak, nevelnek és terjesztik a pszichológiai kulturáltságot". Főleg az utóbbit végzik el hiánytalanul.

Megfestett álmok. Mese, látomás, álom a magyar művészetben 1903–1918. Freud Museum, London, 2003. november 12. – 2004. január 18. Ernst Múzeum, Budapest, 2004. március 14. – április 25.

Barna Imre

Nem Lesz Vigasz

„Magyarországról elvágyódni nem nehéz" – magyarázza egy interjúban Salamon András, miért választott *Getno* című új filmje témájául is ilyen elmenőset: hogy egy lakótelepi magyar család felcuccol, és meg sem áll Las Vegas-alsóig, hátha ott jobb lesz.

Hogy nem lesz jobb, arra a *Getno* alcíme is figyelmeztet: *Nincs új világ*. De a nemleges válasz a korábbi Salamon-filmek alapján is sejthető volt. A pályakezdő, nagyszerű *Zsötem* szomorkásan kelet-európai pípsótörténetének szivárványhorizontja még a frissen szögesdróttalanított Hegyeshalomnál húzódott. A tanyasi fiúból lett magyar rendőr karjába távol-keleti lányt sodró *Közel a szerelemhez* sorsszerű elkerülhetetlenséggel vég-

Gulácsy · Lajos

„Az emlékezés poétája"

Szíj Béla: Gulácsy Lajos

Valódi monográfia — ez az első megállapításunk elolvasva Szíj Béla könyvét „XX. századi festeszetünk egyik kiemelkedő alakjáról", Gulácsy Lajosról. Képzőművészeti könyvkiadásunk termését ismerve tudjuk, hogy milyen ritka nálunk a valamely témát kimerítően tárgyaló tudományos mű, azaz monográfia. Sokkal gyakoribb a rövid bevezetővel, hangulatkeltő írással megjelenő reprodukciós album és a kötött terjedelmű kismonográfia. Ezek szükségességét jól ismerve sem mondhatunk le a művészeti irányzatok, stíluskorszakok és életművek *részletes* felméréseiről. Ezért is üdvözöljük a nagy és sikeres vállalkozásnak kijáró tisztelettel Szíj Béla munkáját.

Az irodalomjegyzék húsz oldalt tölt meg a méretre is jókora könyvben: kevés magyar festővel foglalkozott többet a művészeti írók tábora, mint az 1882-ben született és tizenhét esztendősen már a Műcsarnokban egy képével szereplő művésszel. A sok cikk, tanulmány és könyv közös jellemzője azonban — mint a szerző írja —, hogy *„inkább költői hevületű írásművek"*, semmint alapos elemzések, pontos leírások a mai kutatáshoz használható források. Különösen sajnálatos tény ez, mivel Gulácsy másfél évtizedes festőpályájának gazdag termése jórészt szétszóródott és (valószínűleg) elpusztult, így a kutatónak a szokottnál is *nagyobb akadályokat* kellett legyőznie munkája során.

Szíj Béla tekintélyes terjedelmű tanulmánya a józan számbavétel, az alapos elemzés, a kapcsolatok felkutatása és sokrétű vizsgálata révén *határozottan elkülönül* a Gulácsyval foglalkozó korábbi írásoktól. Különösen azoktól, melyek csak Nagybányán — a festő tanulmányútjainak színhelyén — és a vándorait látják. Gulácsynál és mindent egy beteg elme következményeként tartják számon.

Gulácsy életművének és betegségének viszonya — ez Szíj Béla vizsgálódásainak egyik *fő területe*. A korábbi írások a betegség hatását az életműnek olyan részeire is kiterjesztették, melyre nem volt indokolt. A monográfia lépésről lépésre követi Gulácsy festői pályájának öntörvényű alakulását, érlelődését, mely sem a korabeli akadémizmushoz, sem Nagybányához, sem a Nyolcakhoz nem csatlakozott. A művek és az életrajzi adatok segítségével az olvasó elé tárja a festő céljait, illúzióveszteségeit, elidegenedésének társadalmi és egyéni okait, melyek egészségének összeroppanását siettették vagy előkészítették. *„Ha valaki maradandó értéket hoz létre, lehetőleg azt keressük meg benne elsősorban, s ha ezt valósan vagy az alkotó rangjához valamennyire is méltó módon meg tudjuk tenni, csak azután beszéljünk a betegségről és — életének bizonyos szakaszaival kapcsolatos — alkotói korlátairól"* — mondja Szíj Béla, s maga is ezt az utat követi. Véleményével és módszerével egyetértünk. (A betegség történetét rögzítő kórlapokat vizsgáló lélektani és ideggyógyászati kutatás még nem zárult le.)

Sokrétűen és élménykeltően rajzolja meg a szerző művészfőszereplője társadalmi és művészeti környezetét. Tárgyalja az induló évek kötődését a szecesszióhoz, a preraffaeliták befolyását, a párizsi dekadens-szimbolista művészet hatását, az olasz városok múltat idéző életét. *Watteau* piktúrájának és a rokokó finomkodó világának visszfényét. *Wagner, E. A. Poe, V. Hugo, E. T. A. Hoffmann, O. Wilde, D'Anunnzio* művészetének szerepét és végül a hazai és a külföldi avantgarde megnyilatkozásokhoz való vonzódás jelentőségét Gulácsy művészetében. Élesen megvilágítja a legfontosabbat: Gulácsy a hatásokat *sajátjává* tudta alakítani, és *„valamennyi művészi megnyilvánulásában benne volt egyéni megjelenítő ereje"*.

Két ágból szövődött ez a művészi erő. A múlt feldolgozása és a művész reflexiói az egyik, saját korának tükrözése a másik összetevő. És mindegyik ágon *„fő-fő mondanivalója az emberről, az ember belső világáról, lelki, érzelmi életének szövevényes útjairól szólt!"*

Gulácsy kivonult ugyan a korabeli hazai művészeti állapotokból, *de nem a valóságból* — állapítja meg a könyv írója. Számos példával, párhuzammal mutatja be az otthontalanság érzésének és az elidegenedésnek azt a hatását, mely a művészt szembefordította a polgári életvitellel. *„A társadalmi és politikai élet hamisságát ő is megsínylette, ha nem is tükrözte olyan elkötelezettséggel és indulattal, mint Ady Endre. Ám a fejlődésnek abban az irányában munkálkodott ő is..."* Eredeti megállapításokat tartalmaznak a tanulmánynak azok a részei is, melyek a haladó eszméknek Gulácsy írásaiban mutatkozó szerepéről szólnak. Bennük *„olyan forradalmi lépéseket is lehetségesnek vélt, sőt, sürgetett, amelyek a szimbolizmusnak csak a valóban forradalmi hevületű képviselőit jellemezték"* — írja Szíj Béla.

Irodalmi elemek festészetében, festői látásmód és kifejezés írásaiban — *mindkettő jellemzője* Gulácsynak. A könyv tekintélyes része a művész írásműveit tartalmazza, ezeket ugyanolyan alaposan vizsgálja és értékeli a szerző, mint az életmű festői részét. Tárgyalja a múlt és a jövő, az ösztönös és a tudatos, a valóság és a képzelet, a zeneiség, az idealista filozófiai áramlatok, a gyermeki érzésrétegek és az eredendő naivitás szerepét Gulácsy munkásságában. Minden részletnél, összetevőnél kitekint, *összefüggéseket* keres, hatásokat és ragaszkodásokat fedez fel — körképet rajzol és benne elhelyezi hősét, akinek végül személye is, életműve is *szemléletesen áll* a világos okfejtésű és írásmódjában is nyugalmas folyású könyv elolvasója előtt.

Gulácsy Lajos művészete — monográfusa megítélésével — egészében a *posztimpresszionizmushoz* tartozik. A művész pedig, aki magányos volt álmában és egyéni művészetében s aki valami nem XX. századi hittel, mint — honfitársához Gyula szavával — „Giotto jó utódja" dolgozott és „sok irányú múlthaforduláson keresztül a megújuló magyar képzőművészetnek egyik harcosa lett."

A 117 fekete-fehér és 36 élményt adó színes képet és mindezek adatait tartalmazó könyv kiállítása *megnyerő*. A *Révai Nyomda* munkáját csak egy ponton bírálhatjuk: a lapok szedéstükre kínosan elcsúszott a laposzél irányába, már-már szegélyt sem hagyva.

A monográfiát a *Corvina K.* adta közre. **Heitler László**

RRORPANORÁMA

ugyanakkor *gerillaakciókat* hajt végre hadi objektumok, rendőrállomások, stratégiai pontok ellen. Nyugati katonai megfigyelők szerint Dél-Afrikában jelenleg mintegy *húszezer gerilla* működik; számuk azonban nem mérhető a fekete kontinens legnagyobb és legerősebb hadseregéhez. Ez az ármádia — becslések szerint felveheti a versenyt egy közepes NATO-tagállam haderejével — *súlyosan fenyegeti szomszédait.* Elsősorban az általa megszállt *Namíbia* felszabadító mozgalmát, valamint a haladó irányzatú *Mozambikot, Zambiát, Botswanát* és *Tanzániát.* A belső terror növekedése együttjár a kifelé irányuló fenyegetésekkel — példa erre a legutóbbi támadás *Angola* ellen.

Az *angolai* agresszió hátterében a *namíbiai* események állnak, azokhoz pedig a *Délen* fenntartott támaszpontrendszer léte csatlakozik.

Ami Angolát illeti: a fokbé tenni. A korábbi ENSZ rendezési tervet *Pieter Botha elutasította,* sőt, a közvetítő nyugati országokat azzal vádolta, hogy *„rosszhiszeműen és elfogultan tárgyalnak a namíbiai rendezésről".* Ez a vád nem találó: a nyugati diplomáciai gépezet egy átmeneti megoldáson fáradozik (mint ahogyan Rhodesiában is tette), és arra kéri Dél-Afrikát, hogy — *legalább a látszat kedvéért* — vonja ki csapatait Namíbiából, vagy pedig azt megelőzően *kezdjen tűzszüneti tárgyalásokat* a SWAPO-val.

Az ENSZ terveit, továbbá a Biztonsági Tanács idevonatkozó határozatait azonban nehéz végrehajtani, hiszen *Botha* szerint *„egyetlen katonát sem vonnak ki Namíbiából, amíg meg nem szilárdítják ott a békét".* De az is a béke megszilárdításának dél-afrikai módozatához tartozhat, amelyet egy katonai bizottság jelentése részletez: hogyan kaphatna lehetőséget

Motorizált gáztámadás tüntetők ellen

városi parlament bejelentése szerint dél-afrikai csapatok megtorló támadást intéztek az angolai területen levő namíbiai gerillatáborok egyike ellen. (Voltaképpen ugyanaz történt, ami annak idején Rhodesia és Mozambik között: a fajüldözők hadserege menekülttáborokra csapott le.) *A namíbiai felszabadító erők, vagyis a SWAPO (Délnyugat-afrikai Népi Szervezet) szünet nélkül harcban áll a fajüldöző regurális hadsereggel,*

az amerikai ötödik flotta egyrészt a Namíbiában levő Walvis Bay mélytengeri kikötő használatára, továbbá Simonstown támaszpont igénybe vételére.

AZ ESEMÉNYEK füzére *visszakanyarodik* a Jóreménység-fokához: annak közelében fekszik *Simonstown* városa, amelyet általában *második Gibraltárként* emlegetnek. Meredek hegyoldal tornyosul a kikötő fölött, ahol ötszögletű, keskeny bejáratú

kalommal küldtek szakértő csoportokat ide, mivel Dél-Afrika elutasította a Biztonsági Tanácsnak azt a határozatát is, amely kimondja: *Walvis Bay mélytengeri hadikikötőnek a függetlenné váló Namíbia részét kell képeznie.* (Dél-Afrika ezért szemrehányásokkal illette az Egyesült Államokat, hogy az *„átengedte a határozatot a Biztonsági Tanácsban".*) A fokozódóan agresszív dél-afrikai magatartás, valamint a nyugati, a valódi politikai rendezés lényegétől eltérő manőverek miatt a namíbiai probléma megoldása semmivel sem jutott előbbre — mint ahogyan a *belpolitikai panoráma* sem ígérhet kibontakozást a terror légkörében.

OLIVER TAMBO, az ANC ügyvezető elnöke Dar es Salamban tartott sajtóértekezletén erre világított rá és ugyanezt mondta korábban a szervezet csaknem húsz éve dél-afrikai börtönben sínylődő elnöke, *Nelson Mandela: „Hibás és káros dolog, ha az afrikai vezetők (a kormány) békét és erőszakmentességet prédikálnak egy olyan országban, amely maga az erőszak. Ezért politikai harcunkat nekünk is fegyveres harccá kell változtatni."*

Port Elizabethben, a dél-afrikai autóipar központjában, valamint Uitenhage városban a rohamrendőrség támadást intézett a sztrájkoló fekete munkások ellen, akik *barikádokat* emeltek és — egyelőre — kövekkel, botokkal védekeztek. Ezzel kapcsolatban a *Nemzetközi Fémmunkások Szövetsége* Genfben bejelentette: ötvenezer svájci frankkal támogatja a Volkswagen dél-afrikai üzemeinek sztrájkoló munkásait.

A sztrájk — amely néhány évvel ezelőtt még elképzelhetetlen volt Délen — *most a legerősebb fegyver a faji elkülönítés politikájával szemben.* Ezzel is magyarázható, hogy a pretóriai kormányzaton belül a *szélsőséges szárny* kerekedett felül — nem mintha túlságos különbség lenne közte és a kevésbé szélsőségesek között. Mindkét csoport a nacionalizmus szülötte: az egyik a látszatengedményeket szorgalmazza, a másik a kíméletlen elnyomást erőlteti. Bizonyos fokú nézetkülönbsé-

GULÁCSY LAJOS

Művészekről, művészetről beszél a patológus

Kis folyosó a pszichiátriai klinikán. Gulácsy Lajos a festőművész, élete utolsó éveiben *Sóhajok hídjának* nevezte; Itáliában képzelvén magát.

A klinika egyik orvosi szobájában találjuk meg dr. *Gerevich József* elmegyógyászt, aki néhányadmagával művészetpatológusnak vallja magát.

Mi is valójában a művészetpatológia?

— Dr. *Pertorini* Rezső nevéhez fűződik hazánkban az első ilyen jellegű munka. Csontváry patográfiájának igen élénk visszhangja volt, érdekes módon azonban inkább a művészettörténészek és a művészbarátok körében. Sajnos, szakmai sikere alatta maradt a közönségsikernek, pedig a pszichiátriai problémák újszintű megközelítésével készült. Pertorini munkássága példamutató egy másik művésszel, Nemes Lampérth-tal kapcsolatban is: bizonyítékot szolgáltatott arra, hogy az elmegyógyász hogyan tud együttműködni termékenyen a művészettörténésszel: *Szíj Bélával* közösen készült ez utóbbi tanulmánya. Sajnos, ez a rendkívül izgalmas terület igen kevés elmegyógyászt vonz, és a művészettörténészek ugyancsak nehezen látnak hozzá kiváló elmebeteg művészek munkásságának a feldolgozásához. Hazánkban jelenleg csupán néhányan foglalkoznak alkotó művészek különböző fokú betegségeivel, így a neurózissal, a pszichopátiával és a pszichózissal.

Tapasztalatai szerint mutatkozik-e különbség az átlagember és a művész ilyen jellegű megbetegedéseiben?

— Egyértelműen azt mondhatom, hogy nincs különbség, csupán abban, hogy betegségük pregnánsabban tükröződik művelkben, mint azt bármely más foglalkozású beteg munkáján tapasztalni. Gulácsy Lajos élete utolsó 13 évét elmegyógyintézetben töltötte. Kialakulásának első periódusában betegsége pozitívan befolyásolta művészetét: szürrealista látomásai több mint egy évtizeddel megelőzték ezt a stílusirányzatot. Az ő példája alkalmas arra, hogy bizonyítsa: a pszichózis nem zárja ki a művészi alkotások létrejöttét.

Más művészi korszakokban is tapasztalható volt ez?

— Vannak bizonyos periódusok, ilyen például a szecesszió és az expresszionizmus, amelyben a többi korszakokhoz képest több pszichotikus alkotóművész neve kelt szárnyra. Ilyen például George Trakl, Alfred Kubin, a norvég Munch, a magyarok közül Gulácsy, Csontváry, Nemes Lampérth. Minden stíluskorszakban vannak azonban olyan művészek, akik az arra jellemző stílusjegyektől eltérően alkotnak. Ezek közt a „perifferikus" művészek között gyakori a pszichotikus. Jellemző vonásuk, hogy saját korukat megelőzik és a később jelentkező stílusjegyeket alkalmazzák.

Mire kell válaszolnia a mai művészetpatológiának?

— A jelenkori pszichiátria kérdésfelvetéseire kell választ adnia, történeti és művészettörténeti módszerek alkalmazásával. Jómagam Gulácsy-tanulmányon dolgozom, amelyből dr. *Ungvári* Gábor kollégámmal már publikáltunk részleteket. Bízom benne, hogy rövidesen könyvvé áll össze ez a munka és tovább segít Gulácsy művészetének a megértésében.

Fehér Rózsa

Warren Beatty filmet forgat John Reed amerikai kommunista életéről és tevékenységéről. A film alapjául John Reed Tíz nap, amely megrengette a világot című műve szolgál

MN. 1979 máj 30.

A Tanácsi Koordinációs Bizottság ülése

A Tanácsi Koordinációs Bizottság *Papp* Lajos államtitkárnak, a Minisztertanács Tanácsi Hivatala elnökének vezetésével kedden ülést tartott. A bizottság *Fekete Győr* Endre megyei tanácselnök előterjesztésében megvitatta a Heves megyei tanács végrehajtó bizottságának tevékenységéről szóló beszámolót, különös tekintettel a tanácsi szervek ifjúságpolitikai, testnevelési és sportfeladatainak ellátására. Az ülésen részt vett és felszólalt *Vaskó* Mihály, az MSZMP Heves megyei bizottságának első titkára.

A SZÖVOSZ elnökségének tanácskozása

A fogyasztási szövetkezetek keretében jelenleg működő több mint 2500 mezőgazdasági szakcsoport munkáját elemezte keddi ülésén a SZÖVOSZ elnöksége, s tevékenységük továbbfejlesztésére hozott határozatot.

A megoldandó feladatok közé sorolta a szakcsoportok *vezetésének* javítását; a közös vagyon minél nagyobb arányának *közösségi beruházásokra* történő felhasználását; az áfészek és a szakcsoportok kapcsolatrendszerének belső szabályozását.

Az elnökség hangsúlyozta, hogy a tagok önkéntes elhatározására építve, azonos vagy rokon termelőágazatokon belül legfeljebb 100—150 fős szakcsoportok alakuljanak, és ezek termelése szervesen illeszkedjék a szövetkezetek forgalmazási-ellátási terveibe; tevékenységük igazodjék a bel- és külpiaci kereslethez, s ezt kedvezményekkel, szolgáltatásokkal, hosszú távú termékértékesítési szerződésekkel ösztönözze az áfész.

számolva — elérik a 20 milliárd forintot. Az új szállodai helyekből 10—12 ezer jut Budapestnek; idényszállókat, nyaralóházakat építenek első-

A Varsói Szerződés igazságügyi vezető

Hazánkban tartják értekezletüket a Varsói Szerződés tagállamainak katonai igazságügyi vezetői. A tanácskozáson kicserélik a bűncselekmények megelőzése terén végzett munkával kapcsolatos tapasztalatokat és eszmecserét

A szíriai parlamenti de Borsod meg

Kedden és szerdán Borsod megye vendége a Szíriai Arab Köztársaság Népi Tanácsának küldöttsége, amely Mahmud *Hadidnak*, a tanács elnökének vezetésével tartózkodik hazánkban. Elkísérte a delegációt vidéki útjára dr. *Pesta* László, az országgyűlés szociális és egészségügyi bizottságának elnöke.

A vendégeket kedden Miskolcon, a megyei pártbizottság székházában *Bodnár* Fe-

Időközi képvise

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanács június 10-re a képviselői helyek megüresedése miatt két országgyűlési választókerületben időközi képviselő-választást tűzött ki.

A választást megelőző jelölőgyűléseket a választókerületek lakosságának érdeklődése mellett megtartották. A Hazafias Népfront Országos Tanácsának elnöksége a választási törvény alapján a képviselőjelölteket bejelentette az

Szabadi Judit:

A magyar szecesszió művészete

Jendrassik Jenő: A vihar, 1911. Olajfestmény

Ritkán jelenik meg ilyen szép kiállítású és ilyen szép magyar nyelven, már-már szépirodalmi stílusban megírt szakkönyv. A szerző egyike a korszak legavatottabb ismerőinek, aki egyaránt jártas a külföldi szakirodalomban, és a hazai, nehezen feltérképezhető műtárgyanyagban. Könyvének kiemelkedő értékei közé tartozik a friss, gyakran az újdonság erejével ható mesteri képválogatás, melynek szerkezetében még a közismert, számtalanszor reprodukált „antológia képek" is új megvilágításba kerülnek. Az érzékletes, néhol lírai ihletettségű, árnyalt képelemzések leheletnyi finomságú festői megoldásokat képesek láttatni, s kibontani a mögöttük rejlő érzelmi-intellektuális rezdüléseket, attitűdöket. Ezek olyan, az esszéírás fénykorára emlékeztető erények, melyek sajnos egyre ritkábbak és élménnyé teszik a könyv olvasását.

Éppen igényessége, az önmaga által felállított magas mérce jogosít fel arra, hogy számon kérjük a könyvtől mindazokat a megoldatlan problémákat, melyek elemzése egy átlagnívón mozgó munkánál el sem várható.

Szabadi Judit könyve tudományos munka még akkor is, ha hivatkozási apparátusa szűkebb a megszokottnál. Címe, *A magyar szecesszió művészete* azonban megtévesztő — az építészet és az iparművészet sajnos kimaradt belőle. Ez különösen fájó, mert éppen a szecesszió volt az a stílusáramlat, mely tudatosan zászlajára tűzte az összművészeti törekvéseket, és lényegéhez tartozott az iparművészetnek, az otthon kultúrájának a középpontba állítása. Nem véletlenül tartja sok kutató a szecessziót elsősorban az iparművészet stílusának. A magyar szecesszióból az építészetet sem lehet kihagyni, de ha valami technikai kényszer már eleve torzónak tervezte a könyvet, szerencsésebb volna, ha pontosan tükrözné a cím is, hogy itt csak a magyar szecesszió képzőművészeti terméséről van szó. A könyv törzsanyagát a festészet foglalja el és szorosan kapcsolódik hozzá a grafika. Jelentőségének megfelelően kisebb helyet kap a szobrászat és a korszak, illetve a stílusáramlat elvi összegzésére az epilógusban kerül sor.

A szecesszió mint epizód című fejezet címében is jelzi a szerzőnek azt a meggyőződését, hogy a szecesszió „széttöredezettsége, epizódszerűsége, heterogén volta miatt nem ad olyan vezérfonalat a kezünkbe, melyen elindulva felgöngyölíthetnénk ennek a művészeti áramlatnak egész történetét". (17. old.) Amennyiben izoláltan (az építészet, iparművészet közegéből kiszakítva), csak a festészet vonatkozásában vizsgáljuk a kérdést, a szerzőnek igaza van, csak éppen ez az izolált, légüres térben való lebegés teremti meg azt az elméleti, sőt értékítéletbeli bizonytalanságot, mely a kötetben mindvégig ott érződik az árnyalt képelemzések, a szellemes, de a szakembert nem mindig meggyőző analógiák között. Ezért találkozunk olyan elmosódott, cseppfolyós fogalmakkal, mint szecessziós gondolat, szecessziós érzés és divat stb. A szecessziós festészet stílusa csak önmagához, azaz ebben az értelmezésben a belső, érzelmi-intellektuális tartalmak szimbolikus kifejezésének, illetve sejtetésének tünékeny és változó mércéjéhez méretik. Még a festészeten belül is steril, légüres térbe helyezi a szerző a stílust, így eltűnik mögüle a történeti közeg. A szecessziós festészet történelmi helyének, szerepének megrajzolásával marad adós, azzal, hogy *a művészet sorsfordulóján egy sajátos harmadikutas megoldási kísérlet volt, amely a tradíciók átmentését is célozta* az expresszionizmus, sőt a radikális absztrakt törekvések kortársaként. *A szecesszió mint sors* című fejezetben (ahol Rippl-Rónai, Gulácsy, Csontváry művészetének szecessziós vonásait elemzi) kétségtelenül a Gulácsyról szóló rész a legsikerültebb. Már-már a költői beleérzés rezdülékeny finomságú metaforikus nyelvén elevenedik meg a művész világa. Ezzel szemben a Rippl-Rónairól szóló fejezet árnyalt megfigyelései után meglepő, hogy a festő hazai letelepedése utáni korszakát milyen kurtán-furcsán száműzi a szecesszióból, olyan jellegzetességeket kérve a képektől számon, mely a szecesszión belül az ún. szimbolikus tartalmú festményeket jellemzik.

Ez az a pont, ahol a könyv igen lényeges, elvi-szakmai problémát érintő hiányossága a gyakorlatban is megbosszulja magát: a szecesszió és a szimbolizmus kapcsolatának, összefüggéseinek, egymáshoz való viszonyának elvi tisztázatlansága. Való igaz, hogy a nemzetközi szakirodalomban is tisztázatlan ez a kérdés, több eltérő, sőt egymással szemben álló nézet kavarog, de a nézetek összemosása helyett ezért lett volna gyümölcsözőbb a problémákat feltáró és az azt követő egyéni állásfoglalás, melyet következetesen lehetett volna érvényesíteni. Ennek hiánya okozza, hogy a zárófejezet éppen azt a megítélésbeli bizonytalanságot domborítja ki, mely az elvi problémákból fakad, és abba a hibába esik vissza, ami ellen az előző fejezetekben olyan meggyőzően és eredményesen küzdött — a szecesszió tartalmi-formai szempontból egyszerűsítő értelmezésébe és leértékelésébe.

Azt senki sem várta a kutatásoktól, hogy a szecessziót a magyar századforduló képzőművészetével azonosítsa, és az is évtizedek óta megcáfolhatatlan tény, hogy a kor uralkodó festészeti mozgalma a nagybányai iskola volt. Mindez azonban semmit sem von le a magyar szecessziós festészet jelentőségéből, hiszen Európa egyetlen országában (még Franciaországban sem) volt ez a stílus a kor domináns festészeti mozgalma. Ugyancsak nem található meg sehol az a képzeletbeli stílustisztaság, „tiszta formai szecesszió", mely rejtett mérceként magaslik a stílus magyar képviselőinek értékelésénél, hogy minduntalan ledőljön. A szecessziós festészethez talán az egy Gustav Klimten kívül senki sem sorolható *kizárólagosan* a nagymesterek közül. A századforduló festőóriásainak életműve szétfeszíti a szecessziós festészet fogalmát, Munch, Wyspiansky, Schiele, sőt a Nabis-k többnyire csak impulzusokat, elvi eszmei indíttatásokat kaptak tőle és adtak tovább a kismestereknek, akik a stílus manírjait azután népszerűsítették, divattá oldották, és akik Németországban, Franciaországban vagy Kelet-Európa bármely országában semmivel sem alkottak művészileg maradandóbbat, mint nálunk.

Itt újfent óhatatlanul felmerül egy jogos igény Szabadi Judit szép könyve iránt. Ha egy korszakmonográfia 1979-ben jelenik meg, azzal a céllal, hogy végre behatárolja a magyar szecesszió helyét az európai festészet fejlődésén belül, akkor már nem íródhat kizárólag nyugat-európai előképekre, analógiákra hivatkozva. Mind a történelemtudomány, mind az összehasonlító irodalomtörténetírás felismerte, hogy *a közép-kelet-európai összefüggések* mennyire fontosak és milyen nagy mértékben képesek módosítani az előzőleg kialakult képet, mely mindig a „tiszta" normatív európai (értsd: a francia) fejlődés útját teszi meg mércének és azzal hasonlítja össze a „késéseket", azzal összevetve próbálja megragadni az egyéni nemzeti sajátosságokat. Ez a szemlélet kísért még mindig Szabadi Judit könyvében. Mennyire más lenne az utolsó fejezet körképe *(A magyar szecesszió helye az egyetemes művészetben)*, ha a kétségtelenül fontos, és a szakirodalomban régtől ismert francia, angol és esetleg német példák mellett körültekintene a szűkebb szomszédságban is. A csehek, lengyelek és az oroszok századfordulós művészeti tablóján igen sok a hasonlóság a miénkkel. Az pedig bár „tudományosan még nem bizonyított", de a hétköznapi turistatapasztalat által is érzékelhető „közhely", hogy a Monarchiának volt — elsősorban a tömegkultúra szintjén — egy önálló karakterrel bíró vizuális formakincse. Mint szó volt róla, a szecesszió másutt is rendszerint csak színező eleme volt a nagy formátumú, szintetizáló, szimbolikus erejű önálló életműveket és gyakran szimbolikussá növő sorsokat megélő művészegyéniségek munkásságának, avagy a korai avantgarde törekvések rövid nyitánya. Leginkább természetesen a tömegkultúra szintjén és a jellegzetes kismesterek között találunk pontos megfeleléseket, de több-kevesebb biztonsággal már ma is megállapítható, hogy a festészet terén a szecesszió a többi országban sem tett szert nagyobb jelentőségre, mint nálunk, és Kelet-Európában mindenütt összefonódott — éppen a kelet-európai országok képzőművészeti életére általában jellemző politikummal való telítettség s nemzeti elhivatástudat eredményeképp — a szimbolisztikus művészeti törekvésekkel.

Visszatérve az *Epilógus* összegzéséhez, nagyon sok értékes és találó megállapítás, friss gondolat torlódik itt egymásra. Igen árnyalt az általános művészeti gondolkodásmódot is átható életfilozófiák elemzése. (Talán megkönnyítette volna az olvasó „együtt gondolkozását" a könyvvel, ha ez a rész a szimbolista festészet ikonográfiájának bemutatásával egyetemben a bevezetőbe kerül.)

A szerző a szecesszió összegezését, Gulácsy-szakértő lévén Gulácsyra „futtatja ki"... „mert benne csúcsosodott ki a századforduló művészetének szubjektivizálódási folyamata" (117. old.) Ezzel az interpretációval szemben sok más véleménynek is helyet lehetne adni, de a szép elemzések közegében ezt a kádenciát is elfogadhatjuk, hiszen a képzőművészet sokféleképpen értelmezhető meggyőzően — különösen ilyen mesteri atmoszféarateremtő írásban, mely maga is a századforduló érzékeny, művészetről valló szubjektív lírai írásainak a hagyományát elevenítette fel. *(Corvina)*

SÁRMÁNY ILONA

Sassy Attila (Aiglon): Lap az Ópium álmok című sorozatból.

Jávorfácska

Félszáz szaján népmese

A jugoszláviai magyar folklór olyan híres kötetekkel jelentkezett eddig. mint a *Sárkányölő ikertestvérek* (Kopácsi népmesék), a *Jugoszláviai magyar népmesék* és az egyik legzseniálisabb mesemondó, Borbély Mihály meséit közreadó *Pingált szobák*. A magyar néprajz klasszikusa, Kálmány Lajos már a múlt század nyolcvanas éveiben gyűjtött Szaján, s úgy tetszik, ez a kicsiny falu még ma is kincseket rejteget. Katona Imre és Tóth Ferenc könyve, a *Kálmány Lajos nyomában* — ötvenöt szaján népballada közreadásával — éppúgy a halhatatlan elől emlékének adózott, mint most a *Jávorfácskával* Beszédes Valéria. A szabadkai kutató jól tudja, hogy a mese is és a társadalomban betöltött szerepe is megváltozott. Nyomozó és föltáró munkája mégis arra irányult, hogy a kallódó és nem kis részben átalakult mesekincs rendszerezésével Szaján szellemi térképét fölrajzolhassa. Már az csodának számít, hogy Jugoszlávia sok ezer faluja közül épp Szaján ismerik azokat a meséket, amelyek — szépségükben tán évezredekre visszanyúlva — másutt is, például Eurázsia több részén megtalálhatók. A XV. században oklevelekben már említett Szaján, totemisztikus személynéveredetét nem megcsúfolva, tehát olyan gyűjtőmedence volt, ahol a földre szállt csoda megmaradt, sőt tündér-igazságánál fogva hatott az emberek között. Persze a meseelemek mára megváltoztak, a műfajok is átalakulóban vannak. A tündérmese kevesebb lett, viszont megnőtt a legendamesék és a trufák száma. Amíg 1913-ban Kálmány Borbély Mihálytól 51 mesét jegyzett le, Beszédes Valéria 13 elbeszélő megszólaltatásával is csak 74-et. Szaján ban ma már jórészt csak az öregebbek mondják a mesét, a hatókör is leszűkült: jobbára csak a szegényebbek, a nők és a gyermekek mutatnak érdeklődést. Csoda, sajnos a valóságban nincs. Az értékes, tudományos mutatókkal is ellátott kötetet lapozgatva, egyetlen adat égeti a szemünket: 1921-ben a falu 2445 lelket számlált, mostanra (1971-es adat) ez a szám 1974-re csökkent. *(Életjel-Könyvek)*

Sz. L.

Thury Zsuzsa: Barátok és ellenségek

E könyv írója a 30-as évek első felében újságíróként dolgozott a kolozsvári Ellenzék című lapnál. Aki bensőséges ismereteket kíván szerezni a csaknem fél évszázaddal ezelőtti kolozsvári szellemi életről, értelmiségi világról, sajtó- és színházi életről, annak jó lelkiismerettel ajánlhatjuk Thury Zsuzsa könyvét. Nemcsak attól válik értékes olvasmánnyá ez a kötetnyi emlékezés, hogy lapjain felrajzolódnak az egykori munkatársak, barátok, az irodalmi élet jeleseinek arcképei — Gaál Gábortól Tamási Áronig, Gara Ernőtől Kuncz Aladárig —, hanem hogy megérint bennünket azoknak az éveknek eltéveszthetetlenül kolozsvári atmoszférája, az erdélyi szellemi élet légköre. Thury Zsuzsa nem tudós munkát ír, ritkán fordul a dokumentáló módszerhez. Ő elbeszél, emlékezik, cseveg, a szónak abban a jó értelmében, amely összeköti az efféle előadás könnyedségét a közlés pontosságával, az írói látás érzékenységével, a jellemző kiemelésével. Elegánsan számol be Thury Zsuzsa életének erről a több mint öt esztendejéről, nem fosztva meg magát és olvasóját a visszatekintés és előreutalás gazdagító gesztusaitól. Előadásának vonzó tulajdonsága az a csipetnyi irónia, amellyel akkori önmagát s a környező világot megjeleníti. A szokatlan nyíltság, a stilizálástól óvakodó felidézés, s ezzel együtt a *korábbi én*-nek a *későbbi én* szintjéről való megmutatása itt a figyelmet érdemlő teljesítmény. Életének későbbi szakaszában Thury Zsuzsa szoros kapcsolatba került a munkásmozgalommal, a párttal; gondolkodására, regényeire intenzív befolyást gyakorolt a marxizmus. Itt azonban „preszocialista" korszakáról ír, vállalva ezzel az életszakaszával a teljes emberi folytonosságot, de az önbemutatás iróniájában sejtetve az eltávolodás irányát is. Emlékezésirodalmunk színes darabja ez a tartalmas kis kötet. *(Szépirodalmi)*

(—p—)

Szenti Tibor: A tanya

Szenti Tibor gazdagon illusztrált könyve talán szubjektív néprajzi tanulmánynak nevezhető. A szubjektív jelző nem a mű tudományos értékét hivatott burkolt formában alábecsülni, hanem arra a személyes érintettségre utal, amivel a szerző a tanyavilág csaknem két évszázados történetét elbeszéli. Őseit kutatva járja be a Hódmezővásárhely környéki tanyákat, s a közben szerzett tapasztalatok följegyzése jelentős kötetté terebélyesedik.

A könyv érdekessége az a sajátos nézőpont, amiből a tanyákon élő gazdák több generáció alatt alig változó életét elénk tárja. Ezt az életmódot a tanyaépületeken, s az épületekben elhelyezett bútorokon, használati tárgyakon keresztül jeleníti meg, olyan elevenséggel, hogy a könyvet végigolvasva a tősgyökeres városlakó is kezdi otthonosan érezni magát ebben a számára idegen világban. Rengeteg fénykép, pontos műszaki rajz rögzíti talán az utolsó pillanatban ennek a lassan történelemmé váló gazdálkodási és életformának pusztuló tanújeleit.

Mit csinált e tárgyak között élő ember azon kívül, hogy dolgozott? Erről tudósítanak a szájhagyomány útján szinte balladává nemesült történetek, amelyeket Szenti Tibor följegyzett, s a családi bibliák borítójáról idézett szűkszavú adatok születésről, esküvőről és halálról.

A könyvet a halál hangulata szövi át. A tanya- és családalapító nagy tekintélyű öregek haláláé, amire időben, tisztességgel fölkészülnek; s az életforma haláláé, amivel végül is ugyanolyan megbékéléssel néz szembe a szerző, mint amilyennel a könyv felbukkanó alakjai saját halálukkal. Az egyetlen, amit tehet, hogy igaz, szép emléket állít. E végtisztesség jegyében íródott a könyv. *(Gondolat)*

— nonn —

Moholy-Nagy: A festéktől a fényig

Szinte már kritikusi rituálé, hogy minden egyes Moholy-Nagy-kötet megjelenése után megkezdődik a sopánkodás, hogy hát bizony öt évtizedet kellett várnunk ezeknek az írásoknak újra megjelenésére vagy első magyar nyelvű kiadására. (A sopánkodás — teljes mértékben jogos.) További visszatérő motívuma ezeknek az írásoknak a meditáció azon, hogy Moholy-Nagy írásaiból mennyi az, mely időállónak bizonyul, és mennyi az, melyet a technika, a tudomány, a politika, a művészetek, és egyáltalában az élet alakulása e hosszú időintervallum alatt időszerűtlenné, túlhaladottá nyilvánított. Mindent összevetve azonban le kell szögeznünk, hogy Moholy-Nagy műveinek megjelenése minden alkalommal művészeti könyvkiadásunk fontos eseménye. (És ez — Moholy-Nagy műveinek értékétől függetlenül — egy kicsit művészeti könyvkiadásunkat is minősíti. Ötven évvel ezelőtti művek jelentik a szellemi izgalmat . . .)

A most Romániából hozzánk érkezett, Tékasorozatban megjelent, Moholy-Nagy *Korunk*-ban megjelent cikkeit tartalmazó kis kötet sokban hozzájárul a Moholy-Nagy-i életmű jobb, pontosabb megismeréséhez. Fontos mű tehát, de a könyv végigolvasása után rá kell jönnünk, hogy nemcsak Moholy-Nagy miatt. Fontos az írások miatt: Moholy-Nagy Korunkban megjelent szövegei részben előtanulmányok, részben részletek később megjelent műveiből. Érdekesek és helyenként jól kiegészítik az önálló kötetekről kialakított képünket. Fontos két ember emberi magatartása miatt: Moholy-Nagyé miatt, aki immár neves művészként értékes írásokat küldött a Korunknak, nem fél kézzel kent oda valamit annak a „vidéki lapnak". És a következetes szigorú elvszerűségéről közismert Gaál Gáboré, kinek sajtókapcsolata Moholy-Naggyal tulajdonképpen elég rosszul kezdődött, hiszen 1922-ben a *Jövő*ben erősen elmarasztalta az *Új művészek könyvét*, képes volt 1929-ben *Az anyagtól az építészetig* elolvasása után a Moholy-Nagy-i eszmerendszer lényegét felbecsülni, véleményét megváltoztatni, és Moholy-Naggyal hét éven keresztül, egészen a Korunk betiltásáig, szoros együttműködést kialakítani.

Igazat kell adnunk Mezei Józsefnek — az előszó írójának —, ez a kötet „nemcsak szám szerint gyarapítja a Moholy-Nagy-irodalmat". *(Kriterion)*

H. K.

Koós Judith: Style 1900

Koós Judith könyve elegáns címmel jelent meg, reprezentatív, drága kiállításban. Az első magyar „coffe-table book"-ot ünnepelhetjük benne, ahogy az angolok azokat a méregdrága, nagy formátumú könyveket nevezik, amelyeket jobb házból való sznobok hanyag eleganciával a kis tálalóasztalra helyeznek, ha vendéget várnak, hogy ezzel jelezzék: itt a kultúrára ilyen sokat költünk, nekünk ilyen kifinomult ízlésünk van.

Koós Judith, miként a fülszöveg bemutatja, a századforduló iparművészetének egyik legjobb szakembere, melyet számtalan publikációja és elismerése igazol. A most megjelent könyv úttörő kutatásainak eredményét van hivatva összegezni, ami történetesen a magyar szecesszió iparművészete lenne. Mit veszünk hát a kezünkbe a több évtizedes munka gyümölcseként? Egy reprezentatív albumot, melynek szövege ismeretterjesztésnek nem ismeretterjesztés, tudományos munkának nem tudományos munka. Helyette rengeteg adat és adalék, utalástömeg, fontos és lényegtelen tények tára, látszólag fejezetekre osztott adatmassza, mely sajnos olyan stílusban íródott, ami gyakorlatilag olvashatatlanná teszi a könyvet. Pedig az összegyűjtött anyag impozáns, a szerző olvasottsága jeles teljesítmény. Elismerve azt, hogy az iparművészeti tárgyanyagot mennyire nehéz áttekinteni, hogy egy korszak arányaiban megközelítően hű tárgyi anyagát nem könnyű feladat rekonstruálni, mégsem értékelhetjük pozitívan e munkát, mert a bevezetőben körülményesen és igen nagy önbizalommal bejelentett feladatát nem teljesítette. *(Képzőművészeti Alap)*

S. I.

BODRI FERENC

MŰVÉSZETI KÖNYVSZEMLE

A „GULÁCSY-KÉRDÉS" SZINTÉZISE

Szíj Béla: Gulácsy Lajos

„Mindig színesebben láttam és értékesebbnek kedvenceimet a valóságnál..."
(Gulácsy)

Az apollóni indulatú és mártírsorsú festő költőket tartott a hatalma alatt, bár magát is többnyire a költészet ihlette meg: az élménnyé és művé lényegült líra, amelynek „szent bágyadtságába" elvonult. Valójában mégsem a világi élmények hiánya tette a tudathasadásig érzékennyé és fogékonnyá a „harmóniavesztes" festőt a poézis, különösen az olasz középkor és reneszánsz, utóbb a watteau-i líra iránt. Inkább talán egy művészetszociológiai helyzet, amelybe kényszerült: a szomorún tárulkozó *Gilles* valósága nem festői témája, hanem művészlétének szimbóluma lett. Végzetes Kasszandra-szerep ez: a clown-nak mindent szabad, de senki sem vállalja; fogadják, de senki sem hisz neki. És ha *„az Egész nem egész többé"* (Nietzsche), ha *„minden Egész eltörött"* (Ady), akkor az újjáteremtés kísérlete elsőképp az alkotók feladata: *„a művészet az élet virága"*, a művészé *„a megváltó életforma"* – vallották Schopenhauerrel sokan.

Az „emlékezés poétájának" régmúlt ihletésű képei tehát a festő teremtő vágyának és lírai átélésének, és korántsem illusztratív szándékainak kifejezései: az újraélés erejét és lehetőségét nyújtják, nem látványt, inkább látomást: egy lehetséges, de belső valóság káprázatát. Minden bizonnyal válságtünet ez, a művek egyféle menekülés bizonyítékai: a teljesség csak a látomásban álmodható tovább, *„Paradicsom valóban csak elveszett létezik"* (Proust) – ez tán a legnagyobb felismerés. Alkat és szituáció kérdése tovább, hogy egy-egy művésznél mindez hová vezet: ismeretesek Gulácsy ösvényei, Juhász Gyuláé, Csontváryé, Nemes–Lampérth Józsefé, Csáth Gézáé és másoké ugyanígy.

„... én csak félig álmodva élem a világot. Egyik szememmel a hazug-édes álomképek káprázatába bámulok, a másik szemem mindig a valóságot figyeli. – Így tudom érzékelni a hazugságok erejét és nagyságát..." – írja védekezésül és magyarázatul a középkori valóság és az újkori álomlátás diszharmónikus keveredéséről Gulácsy egyhelyütt. Igazat írt: a hazugságok fergetege 1914 táján megvakította a „másik szemét". Az álomlátásból állandó csoda lett: szülőhazáját „Japán és a Hold" közé helyezte utóbb. A folyamat teljes leírása – Szíj Bélával ebben a kérdésben ugyancsak egyetérthetünk – egy pszichopatográfiai vizsgálatsorozatra tartozik, hasonlóképpen a festő többrétű, mintegy szinesztetikus fogékonyságának elmélyült vizsgálata. Akár maga a tény, hogy egy nagyváradi tárlaton templomi gyertyákat égetett egy Botticelli másolata (*Fohász* – 1904) előtt.

Szíj Béla Gulácsy Lajosról (1882–1932) szóló, monografikus célzatú kísérlete korántsem a gazdag (bár sokszor inkább az előzőket és egymást ismétlőn „lírai" vagy felületes) irodalom konzekvensen legrészletezőbb összefoglalása csupán, hanem új értékekkel és ítéletekkel rendelkezik: az életmű új szemléletű megközelítése és eddig leghívebb foglalata. A festő pályájának és művének eddig legtöbbet nyújtó feltárása – az album közli Gulácsy szépirodalmi munkáit és jónéhány egykorú le-

velet, dokumentumot, egykori emlékezést és tanulmányt Gulácsyról a szinte teljesnek tűnő irodalomjegyzék előtt –, és megkísérel jónéhány kérdés körül rendet teremteni, így pl. még a Gulácsy-képek dzsungelében is. Akárha *rendszert* a képek között (a témák és évszámok körül), de az elemzések és képtáblák során jónéhány eddig Gulácsyénak hitt „főmű" említésével sem találkozunk.

Ugyanígy elgondolkodtatók Szíj Béla pszichológiai értékű és indítékú közelítései, amelyek bizonnyal fokozott sodrású és több oldalról is elképzelhető véleménycserét indíthatnak a kutatók és elemzők között. Hiszen még a szűkszavú megállapítások is (és főként azok, hiszen a *lakonikusság* a monográfia egészére, kivált elemző és értékelő részeire a legjellemzőbb talán) jóval árnyaltabbak a korábbi líraibb és felszínesebb megközelítéseknél, és legfőként többet mondanak.

Ítéletekre és döntésre nehezen vállalkoznánk, de izgalmas szellemi élményt nyújtónak, olykor vitára ingerlőnek látunk jónéhány konklúziót: a Gulácsy-megközelítés (kivált ha a monografussal karöltve mások is megkísérlik) az értékelés és elemzés „új mezőit" ígéri (szubjektív és lírai eddig volt éppen elég), az objektív indítékú és gazdag monográfia akár vitairat lehet. A korszerű összefoglalás megteremtése mellett Szíj könyvének ez a legfőbb érdeme.

*

Elgondolkodtató, hogy az alig ötven esztendőt élt Gulácsy alkotó idejére csupán tizenöt esztendő jutott, többnyire ez is jórészben a kortársi művészeti élet peremén; az „álomittas" festő és író szintetikus és szinesztetikus érdeklődésével, lírai múltébresztgetéseivel a „falakon kívülre szorult", illúzióvesztéseivel és elidegenedésével, emberi és művészi harmóniavesztése utóbb a „kiválás" kísérletéhez, végül az összeroppanáshoz vezetett. Nyilván ez az egykori tragikus folyamat okozhatja a művek körül naponként mutatkozó zavart, a képek jelentős hányadát Szíj is csak egykorú leírásokból, hírlapi tárlatbeszámolókból és kritikákból, hevenyészetten összeállított katalógusokból ismeri. Néhány beszámoló leírása olykor a ma ismert képpel alig azonosítható.

Feltűnő a kortársi művészetkritika és kiállítási koncepciók eléggé el nem ítélhető felületessége és hanyagsága (pl. az 1922-es tárlat idején Lázár Béláé), az elkallódott képek hosszú soráért (nem kis mértékben az 1914 után mutatkozó fokozott érdeklődést „kielégítő" és feltételezett Gulácsy-hamisítások lehetőségéért) a gondatlan tárlatrendezés és adminisztráció, ugyanígy a kritikai igénytelenség felelős. Szó esik minderről a monográfiában is.

Szíj Béla szigorúan szaktárgyi és kritikus szemléletű: minden adatot ellenőriz, minden leírt koncepciónak utánanéz. Csak azt vállalja tovább, amiről megbizonyosodott, és ebből a szelekcióból az új megközelítésben és adatokkal egy új „Gulácsy-szemlélet" kerekedik. A művészé, aki a kornak nem kívülállója, inkább ellentmondásainak átélője és hajótörőttje lett.

A szöveg közben előbukkanó táblákon izgalmasak a Gulácsyról készült fényképek kópiái (jónéhány egykor a recenzens kezébe került és a *Fotóművészet* c. folyóirat 1970/3. számában látható, de nem kevés amatőrfelvétel elkallódott egy másik szerkesztőség asztalán), ugyanígy néhány dokumentum és eddig nem reprodukált rajz megjelenése (a recenzens Keleti Artúr hagyatékában egykor ezek többszörösével találkozott, ma magángyűjtemények féltetten őrzött kincsei, egy részük 1973-ban a hatvani Hatvany Lajos Múzeum kiállító termeiben volt látható), de még az ilyféle hagyaték is szétszóródott nagyon, így a szerző nem kevés esetben csupán feltételezésekre szorítkozik, néhányszor csupán az egykori és későbbi tárlatjegyzékek és -beszámolók képcímeiből vonhatja le következtetéseit. A „feltesszük" és az „úgy gondoljuk" mondatkezdet az elemzések során feltűnően sokszor fordul elő.

Szíj Béla a Gulácsy-oeuvre pontosabb megismerésében és körülhatárolásában „mérföldkőnek" látja az 1966-os székesfehérvári Gulácsy-tárlatot, elégtételt szolgáltat Lehel Ferenc lírai jellegű kismonográfiájának (Bp. 1922), ugyanakkor szem-

beszáll a festő „elrajzolásainak" elmarasztaló kritikusaival: tendenciát és tudatosságot lát abban, amit a korábbi értékelők az akadémiai iskolázás hiányának, netán a festő betegsége korai jelentkezésének tulajdonítottak megrovón. Megalapozottan és előttünk nagyon rokonszenvesen védelmezi Gulácsyt azok előtt, akik „irodalmi műveltséghiányát", netán „beszűküléseit", „gyermeki világszemléletét" emlegették vagy emlegetik. Hiszen ezek a nézetek elsőképp a nyilvánvaló tartózkodás igazolására születtek: a „clown-szerep" külső és belső indítékai.

Gulácsy jelentkezése idejében az a furcsa kettőség és látszólagos ellentmondás állt elő, hogy az akadémiákról eltanácsolt festőnövendék egyidejűen a kiállító termek és múzeumok és néhány költő és író jóbarát kedvence lett. Szokatlan lírája és látásmódja, retrospektívnek tűnő stíluseszményei a szecesszióból indultan a poszt-impresszionizmuson és a praeraffaellizmuson át az avantgarde-ig íveltek, és ez utóbbi vonzódásai sem csupán feltételezett világvesztéseiből vagy „néma forradalmából", egyre valóságosabb betegségéből eredeztethetők, inkább a nietzschei, wilde-i, schopenhaueri (Adys?) világlátások traumatikus, egyben teremtő vágyú felismeréseiből.

Kassák Lajos Keleti Artúr révén nem véletlenül talált Gulácsyra második kötetének (*Isten báránykái. Három egyfelvonásos* – Bp. 1914) borítórajzát, utóbb a MA termében kiállítható műveket keresőn. Az *Egy ember életé*ben a Gulácsynál tett látogatás leírása és hangulata (*„... Gulácsy egy homályos szobában illatokat és sejtelmeket fest, sötétbarna festékkel..."*) megkapóan eleven, az író tisztán látja és jegyzi a lényeget, ugyanígy a *Képzőművészetünk Nagybányától napjainkig* (Bp. 1947) portréjában. *„... az elmúlt idő nyomában jár, mint Proust, de nem a valóság megragadására törekszik, valami fájdalmas nosztalgia élteti, eljátszott történeteket, színeket, hangokat és alakzatokat sejt vissza, és fenntartás nélkül átadja magát képzelgéseinek... Felejthetetlenül kecses vonalak és a színeknek túlfinomult árnyalatai elevenednek meg tévelygő ecsetvonásai alatt... Nem vihart kavaró jelenség, magányos, egzotikus virág egy vadzöld, életdús tenyészetben."* Kassák jellemzése minden további feltárás axiómája lehet.

Az új értékelésben Gulácsy a *Szeretném, ha szeretnének*, 1909 táján, a nagyváradi tárlatok idejében talált a maga egyetlen és egy ívású közösségére (szívesen osztjuk ezt a felismerést), és szinte egyidejűen kísérelt felszabadulni ugyanekkor a történetileg hamisnak álmodott igézete, az „emlékezés poetizmusa" alól. A valóságos, társadalmi és művészi „egységre vágyás" folyamatában megpróbálta feladni „clown-szerepét", *„a dalban kifejezhető érzésnek és a zene nyújtotta élménynek festői megfelelőjét kereste, zenei harmóniákra emlékeztető festőiséget akat elérni..."* Szíj Béla értelmezése szerint. A Juhász Gyulával, Adyval és másokkal együtt töltött nagyváradi napok ezek (úgy tűnik, a „beérkezés ideje"), utóbb az Erdei Viktorral és Karinthy Adával közös tárlatoké (fel kellene már fedezni őket is, az utóbbinak gyönyörű önarcképe függ a recenzens falán), majd az ismét érkező magány már megteremti Nakonxipánt. A Na'Conxipáni szótár részlete facsimilében az albumban megtalálható, utóbb a festmények és rajzok szívszorítóan hosszú sora, a „Japán és a Hold" közé álmodott ország vidékei, városai és lakosai. Bár a lírai álmodozások mellett fel tudnánk térképezni tájait, feltárni jellegét!

Gulácsy korábbi firenzei és római tartózkodásai még a Raffaello előtti képzőművészeti korok hangulatával és ámulatával teltek, Párizs (eléggé fel nem tártan) új felismeréseket hozott, de az 1908–1914 közötti észak-olaszországi tartózkodások (Velence, Como stb.) már a franciás rokokó (Gilles?) igézeteivel járnak, végtére is a festő Itáliában találta meg *„azt a földet, ahol kiélhette festővágyait, de ott is egyedül maradt, nem számíthatott termékenyítő kölcsönhatásokra az ottani művészek között..."* – Szíj konklúziója szerint. Hozzátehetnénk, hogy mindez azért oly keserű felismerés 1908–1909 után, mert az ekkori tárlatok idejében egy pillanatra megvolt a közösség, ami utóbb ismét elveszett.

A művész áhítata című, még 1902-ben született római kép akár szimbolikus lehet: a falakon kívül feltűnő szépség a kép jobb oldali negyedében a sötét erkély

nyílásán át látható, egyidejűen „leképzésének" kísérlete a merengő festő előtt, aki a Szépséget nem tudja elérni és megtartani, csupán megközelíteni. „Nem a való hát: annak égi *mássa*..." mindaz, ami a fiatal Gulácsy előtt megjelenik, egyben a varázs létfeltétele Arany szerint.

A képszerkezet egy kissé Csontváry Festőlegényét (*„Madonnafestő"* – 1898) idézi elénk, egyként a bezártságból vágyón kitekintő és újraálmodott Szépség áhítatát. Gulácsy a maga Itáliájában valamiféle hasonlóra találhatott, amire Csontváry a maga utazásai során: elvágyódásaikban, zarándoklataikban (Gauguin?, Nabis?) nem kevés analógiát érzünk, hasonlóképpen magányosságukban, dacos rajongásaikban. Már Kassák is ajánlja kettejük „ugyanazon kerülőkkel való megközelítésének" lehetőségét, és látja a különbözést: *„... Lényük ezer ellentétes hangulattal, kifürkészhetetlen lelki és érzelmi motívummal komplikált; Gulácsy mesevilága könnyebben közelíthető meg, mint Csontváryé: több benne a pozitív elem, fantáziája felismerhető emlékekhez, hangulati forrásokhoz kötődik..."* – írja az 1947-es elemzésben. Nos, azóta már (úgy tűnik) ezek a motívumok kifürkészhetők: Csontváry körül példa is akadt (Németh Lajos, Pertorini Rezső – de emlékezünk Pertorini Szíj Bélával közös kísérletére Nemes Lampérth Józsefről; *Pszichológiai Tanulmányok* IX. – Bp. 1966), nem is akármilyen.

„...Don Quijote lehettem volna, ha egészen elkábulok..." – említi Gulácsy egyhelyütt, és mi már megállapíthatjuk, hogy a kortársak valóban „búsképű lovagnak" tekintették, valamiféle „megértő szeretet" vehette körül (különösképpen így lehetett a művészetkritika és a nők vidékein), és sohasem egyszerű és köznapi bizalom, amire vágyakozott. Ilyesfélére csak a költők környékén talált, legkivált Juhász Gyula társaként, sorsuk nemcsak a betegségükben azonos.

Érdekesek Szíj Béla fejtegetései a szerelem és a halál Gulácsy-látta és az általa láttatott együttélésének és elválaszthatatlan összefüggéseinek vidékén: a wilde-i és nietzschei elem egyértelmű (volt erre példa Szini Gyula és mások révén a kortársi magyar szépirodalomban is elég), mi hozzátehetnénk a schopenhauerit. A „megváltó életforma" (a művészé, szenté és filozófusé) vállalása Gulácsy életében és „szociológiai helyzetében" egyértelműen és egyaránt jelentkezik. A „magasabbrendűséggel egyenes arányban áll a szenvedés" – tapasztalhatta és vallhatja Gulácsy is, a „spengleri struktúra" nála is jelentkezett. Pontosan átélt és krisztusi erkölcstanába végül beleveszett, mint *Csáth Géza* tette másként a kortársak közül.

A szintézisre is serkentő kötetből kitűnik a monografus vonzódása és tudósi alázata: a legtöbb lapot Gulácsy képei és írásai töltik, néhány oldal a kortársi kritika és a Gulácsy-levelezés (Füst Milán, Silvio Sartori, Kosztolányi Dezső, Juhász Gyula, Lyka Károly, Keleti Artúr írásai stb.) reprodukálására, egy facsimile még a „Na'Conxypani szótár" közlésére is jutott. A monográfia szűkszavú írójának az említetteknél szinte kevesebb, utóbb a gondos jegyzetanyag az irodalomjegyzék előtt; mindkettő minden további elmélyülés alapfeltétele. Százötvennél több reprodukció teljesíti a monográfiát, képek és rajzok, néhányuk színesen. És módfelett kár, hogy egy önálló tárlatjegyzékkel, emellett egy oeuvre-katalógus kísérletével nem találkozunk. Ez utóbbi is a továbblépés feltétele. Hatalmas felelősség, amit végtére valakinek vállalnia kell. És ha már mindez a kötetben egybekerült: ki lehetne a szerzőnél különb ítélkező és „viharmadár"?

Külön szót érdemel néhány olyan reprezentatív Gulácsy-mű távolléte az összefoglalásból és a reprodukciók közül (hiszen a folyamat teljességének igénye mutatkozik), amelyek a korábbi albumokban és publikációkban főműként említődtek és voltak láthatók. Az itt meg sem jelentek között vannak állandó múzeumi tárlatok darabjai is: pl. a *Bohóc, szájában szegfűvel* (Magyar Nemzeti Galéria, 1907–08 körül), a *Fiatal nő rózsafával* (Pécs, Janus Pannonius Múzeum, 1910–12 körül) és a korábban szinte elmaradhatatlan *Dante és Beatrice találkozása* (MNG, 1907), amely már Szabadi Judit albumából (Bp. 1969. Corvina Kiadó) is elmaradt. A Szíj által válogatott reprodukciók közül elmaradt a *Nakonxipánban hull a hó*

(1910–13), a *Cirkuszban* (1908–12), a *Golgota* (1912) című kép, ezek és mások közismert magángyűjtemények chef d'oeuvre-jei. A sor folytatható lehet, jó lenne látni és egy „virtuálissal" összehasonlítani Szíj bizonnyal elkészült és feltehetően mégsem bizalmas anyagként őrzött oeuvre-katalógusát. Ebben feltehetőn a jegyzékek és beszámolók alapján feltételezett, de egyelőre ismeretlen művek sora is megtalálható, hasonlóképpen a nem vállaltaké.

De néhány közismert és itt fellelhetetlen mű változata és rajzi megfelelője (pl. jónéhány bohóckép, egy későbbi Golgota-rajz és nem kevés „találkozás") látható a reprodukciók között, növelve a szinte kimondhatatlan gyanú valószerűségét talán: *a művek elhagyására és az évszámok új rendjére, megváltoztatására a monografusnak nyilván jó oka van, fel kellene tárnia a bizonyítékait.* Az elhallgatásból csak többféle árnyék és gyanú származik.

Döntésre aligha vállalkozhatunk, de szívesen figyelnénk (akár a feltételezett vagy valóságos hamisítások, az új kronológia stb. körül) egy nyílt szavú vitát egy Gulácsy-tárlat képei között. Hasonló lenne várható a monográfia új és korszerű állításai körül, a monografusnak itt feltétlen hívei vagyunk.

*

A recenzens nehezen adná fel az általa részletesebben is közölt felismeréseket (*Életünk*, 1970/5–6. sz.), különösképpen azt, hogy a *Dante és Beatrice találkozása* (1907, MNG) és a *Zarándokok hazatérése* (1908–09, Vágó Pál hagyatéka) című képek közös ihletője (mellettük másoké) *Dante Alighieri* Vita Nuova-ja volt (*Dunatáj*, 1978 december)). Ugyanígy nehezen nyugodhatnék bele a néhány amatőrfénykép elkallódásába, közöttük egy-két Sassy Attilával, Sartorival közös, 1909-es bellagiói kép, hazai társasági felvételek, álmatag „múzsaképek", másutt a Mamáról készültek, utóbb egy gyönyörű aktmodell a stafflinál ülő festő előtt, a gazdag műterem nyilván nem Gulácsyé.

De szívesen hajlanék arra a felismerésre, hogy a dantei szonettek és az álomittas prózai látomások nem az 1907-esnek jelzett *Találkozás* lírai forrásai, inkább egy korábbi kép szellemgyökérzete: az *Elhangzott dal régi fényről, szerelemről* (1904, Petró Sándor gyűjteménye), az 1908–09-re datált *Találkozás* (Olasz mese, Horváth Imre gyűjteménye), a *Florenzi tragédia* (1910, lappang) vagy a *Rózsák közt* (1905, Buday József gyűjteménye) és jónéhány rajz miliője a dantei álomba is jobban simul.

Bár a döntés joga és lehetősége nyilván inkább egy több szempontú és eltérő indítékú, előítéletek nélkül érkező szakmai kollektíva feladata lehet, elsősképp a kétes hitelű képek zűrzavarában és a kronológiában talán. De egy Gulácsy patográfia megteremtése sem sokáig odázható feladat.

Ugyanígy fel kellene tárni Gulácsy valóságos és lehetséges olvasmányélményeit, felmutatni az ezekből született képek hosszú sorát, a dantei mű mindennek csak alapja lehet. Emellett a hazai szecessziós és szimbolikus novella mesterei.

Szíj Béla elindult ezeken az utakon, amelyek hitem és meggyőződésem szerint tovább folytathatók. Az objektív összefoglalás újabb érdemei az izgató kérdőjelek. Mindaz tehát, amit az újszerű elemzés bevált és ígér, amelyet egy várható és remélt véleménycsere megadhat: egy végleges (?) tisztázás lehetősége a „Gulácsy-ügy" körül. Fel kell térképeznünk a festő „fény–szín–hang–emlék–harmónia–álom" (stb.) szintéziseit.

Mindezek során nemcsak valamiféle „döntés" (?) születhetik, de feltűnhetnek akár kallódó, akár elveszettnek tudott (akár nem ismert) Gulácsy-művek is. A festőnek jónéhány tárlata volt a mai országhatárokon kívül, Nagyvárad és Arad, Versec és Lugos, Kolozsvár és Temesvár, Nyitra és más városokban és környékén, akár Szegeden vagy Békéscsabán (és másutt) feltehetően nem kevés Gulácsy-mű lehetne felfedezhető. Ha már Keleti Artúr szilajan őrzött hagyatéka magánkezekbe került. Az aukciók világa ezektől pezseg.

A monográfia talán egy utolsó lehetőségű számvétel alapja is. *(Corvina Kiadó)*

BISZTRAY ÁDÁM

Kerítetlen világ madara

Mindent elérhetsz, hírt, hitet és hatalmat,
csak az ének marad el,
égig nyúlt kerítéseken nem juthat át,
sárarany tollai hulltán se kerülsz haza,
nincsen a fészek többé,
csupán tavaszról-tavaszra útnak mágnese,
és a böjtnek könnyei száradtán
a magas pornak forgó zászlai.
Várs,
és a fiúkra csorba Holdat hagysz,
úgyis ott ragyog a régi kút felett,
lányodnak egy kulcstalan ládikó jut,
láncocska benne, gyűrű s kalán ezüstből,
fényeskedjék, főzzön, etesse kicsijét,
hárman segítsenek halni békében egyszer,
úgysem te hiányzol,
bezárkózott öreg,
ünnepen a bortól kinyílott fecsegő,
csak az ének,
kerítetlen világ madara.

Őrségben

Magadban semmit nem érsz,
mégis mindig egyedül vagy,
s kezdetektől fogva
a MEGNEVEZHETETLEN,
aki nem személy, tárgy és mozduló szerszám –
szuszmogva rágcsál életed fonalán,
fogának ráspolya újra nő.
A kophatatlanul örök pusztító, amíg feloszt
baltácska éléről szállva fel
fórgácsaid közé ülsz
s ami marad belőled, egyre fogy
az ő szeszélyes étvágya szerint.

Hallgatnod kell mozdulatlan őrségben –
tarisznyádban az elszabadult róka,
és bordáid közt forognak őrült fogai.

Gulácsy Lajos, festő

Bodri Ferenc: Művészeti könyvszemle 363 – 367

Jelenkor, Pécs, 1981. ápr. XXIV/4.

A kiállításon bemutatott
műtárgyakat a

Magyar Nemzeti Galéria
Budapesti Történeti Múzeum
Első Magyar Látványtár
Herman Ottó Múzeum
Janus Pannonius Múzeum
Székesfehérvári Városi Képtár – Deák gyűjtemény

és magángyűjtők kölcsönözték

SOMOGY MEGYEI MÚZEUMOK IGAZGATÓSÁGA

Gulácsy Lajos

A kaposvári Rippl-Rónai Múzeum
szeretettel meghívja Önt
és kedves családját

Gulácsy Lajos

festőművész emlékkiállítására

2006. május 26-án, pénteken délután
17 órakor
a múzeum II. emeleti termeibe
(Kaposvár, Fő u. 10.)

A kiállítást megnyitja:
Keserü Katalin
művészettörténész
a budapesti Ernst Múzeum igazgatója

A tárlatot a Festők Városa Hangulatfesztivál
alkalmából rendezzük

*

Megtekinthető:
2006. július 2-ig hétfő kivételével naponta
10–16 óráig

Gulácsy Lajos, festő

Hétszáz éves Madonna

Sok értékes tárggyal gazdagodtak a múzeumok

(Folytatás az 1. oldalról.)

A hazai múzeumokban a múlt évben 16 millió 226 ezer 593 látogató járt, 550 ezerrel kevesebb, mint 1979-ben. (A számok, adatok valószínűleg összefüggésbe hozhatók az idegenforgalom csökkenésével.) 1980-ban 691 állandó, 794 időszaki, 588 vándorkiállítás, összesen 2073 tárlat várta a látogatókat. A könyvtárak a múlt évben 2 millió 221 ezer 643 beiratkozott olvasót tartottak nyilván, 3988-cal kevesebbet, mint 1979-ben.

Oklevelek

Vásárlások, hagyatékok, ásatások, gyűjtések és nagyvonalú ajándékozások révén 253 778 tárggyal gyarapodott a múzeumok állománya. A sajtótájékoztató színhelyén rendezett bemutató, s a számszerű adatok is bizonyítják; a közgyűjtemények gyarapodása folyamatos, minőségét tekintve is színvonalas. A *Dalmady* család Párizsban élő leszármazottai, a Magyarok Világszövetségének közvetítésével, több magyar vonatkozású oklevelet ajándékoztak hazai közgyűjteményeknek. Az Egyesült Államokban élő *Szily László* bazajuttatta a család kamarási oklevelét, ősfáját és kulcsát, *Harangi György* ausztráliai madarakat ajándékozott a Természettudományi Múzeumnak, *Kovács Ferenc* Párizsban élő festőművész pedig 1956-os emlékeit, naplóját, fényképeit, rajzait adta át a Történeti Múzeumnak.

Az idei gyűjtőmunka legjelentősebb eredménye a veszprémi Gizella kápolnából előkerült egy eddig ismeretlen XIII. századi Szűz Mária ábrázolás arctöredéke, amely a veszprémi múzeum gyűjteményét gyarapítja. Az újabb kori dokumentumok gyűjtéséből is láthatunk példákat a bemutatón, így például Madách Az ember tragédiája című művének a Rio de Janeiróban 1980-ban megjelent portugál fordítását, *Zichy Mihály* illusztrációival. Érdemes megemlíteni: a közgyűjteményi főosztály az idén nem csupán egy-két órára, hanem több napon át teszi láthatóvá a legújabb szerzemények bemutatóját. Így természetesen a nagyközönség is ellenőrizheti, véleményezheti a gyűjteménygyarapító munkát.

Léghajók

A tervek szerint az idén ismét több, új múzeum nyitja meg kapuit, így például Kaposvárott a *Bernáth Aurél* gyűjtemény, Kecskeméten a Játékház, Szentendrén a *Kmetty-emlékmúzeum.*

A Magyar Nemzeti Galéria szeptemberben *Bartók-kiállítást* nyit, a Szépművészeti Múzeum októberben alapításának 75. évfordulóját köszönti, a tervek szerint a múzeumi hónap központi kiállítása — ugyancsak a Nemzeti Galériában nyílik — magángyűjtemények páratlan értékeit sorakoztatja fel. Pécsett megnyílik a VII. országos kisplasztikai biennálé, a Siklósi Vármúzeum *Schaár Erzsébet* tárlatot nyit, Tihanyban pedig júniusban megrendezik a *Derkovits Gyula* emlékkiállítást. Külföldről is számos érdekes kiállítás érkezik hazánkba, így például a Magyar Nemzeti Galéria bemutatja a nyolcvanas évek amerikai művészetét, a Közlekedési Múzeum az NDK-ból érkező léghajókat állít ki, a Néprajzi Múzeum pedig a Szovjetunió népeinek viseletét. A magyar művészet értékeit is több kiállítás reprezentálja külföldön. Duisburgban Hommage a Bartók címmel nyílik tárlat, Japánban XIX. századi festmények vendégszerepelnek, a Nyolcak és aktivisták tárlat a skandináv államokba utazik.

...adalmi
...rzésről

fontos ágazat jobb munkájához a társadalmi kontroll.

Az ellenőrzésre, a támogatásra, a lakossági jelzésre már csak azért is szükség van, mert — mint ahogy az ülésen elhangzott — az utóbbi 35 esztendőben tizenhatszor változtak a zöldség-, gyümölcsfelvásárlás és -értékesítés szervezetei, a legutóbbi megoldá-

...folytatott gazdasági kapcsolatok bővítésére törekszik.

Antonio Delfim Netto brazil tervezési miniszter szeptemberre tervezett moszkvai látogatását úgy értékelik, mint a kelet-európai szocialista országokhoz fűződő gazdasági kapcsolatok javítására irányuló politika első lépését.

...tarnyi területet) meg lehet védeni.

Olyan nagy mennyiségű víz érkezett, ami meghaladta e gát erejét, ehhez még ráadásul olyan erős vihar támadt az éjszaka, hogy a hullámverés átcsapott a gáton, majd több helyen átszakította.

Bartók-kiállítás Párizsban

Nagy sikerrel szerepelt a Bartók-év franciaországi rendezvényei keretében Lyonban Fellegi Ádám, Körmendy Klára és Szenthelyi Miklós. A pá...lezésében Bartók-kiállítás is

GULÁCSY LAJOS

JUHÁSZ GYULA FESTŐ BARÁTAI

Nyugat Emlékmúzeum

A látogató a szűk helyen meglepően gazdag anyagot talál. A versek és a festők képei rímelnek egymásra; jól érvényesül a Magyar táj magyar ecsettel, koncepció, a költőnek a hazai mesterekkel olykor esetleges, de baráti kapcsolata.

A régi nagy mestereket csak reprodukciókban csodálhatta. Fra Filippóról, a színek költőjéről, a reneszánsz festészet egyik „angyali" mesteréről írta *Gioconda* című versében, itt is önmagáról szólva: „Voltak álmai, mert álmok híján holt leány a lélek". De Juhász, az álomlovag, nem úgy, mint festő barátja, Gulácsy, képzeletében járt csak Itália reneszánsz ragyogásában. Sosem jutott Bécsnél tovább, hogy megcsodálja Tizianót és Giorgionét és a többi áhított mestert. A hívogató „selymes reneszánszt" csak néhány szegényes képeslap és újságkivágat képviseli Juhász Gyula gyűjteményéből. Tasi József, aki a kiállítást tervezte, kellően hangsúlyozza a *hazai* táj és a festők és Juhász kapcsolatát. Akit megszeretett, azt örökre. Károlyi Lajostól Szöri Józsefig és Tornyai Józseftől Endre Béláig láttuk itt festők, képzőművészek műveit, s a költő életútjának fontosabb állomásait. A szülőházat megörökítő Parobek Alajos rajza mellett csupán csak vers őrzi e ház emlékét... A rokonlélek Gulácsyt idézi a *Paolo és Francesca* akvarell... A két dantei szerelmes sugárzó alakja körül kontrasztként Juhász-önkarikatúrák és róla készült tréfás rajzok. S szinte keretbe fogják az *Önarckép* című vers (Vincent van Gogh levele...) szavai a szegedi idegszanatórium kertjében készült kísérteties fényképet, megjelenítve, hogy ő maga van Gogh is... *(Képünkön Juhász Gyula fotográfiája)*

Kelényi István

ZŐDÉS
yéb jogviszony létesitéséhez

zettörténeti Kutató Csoport (Bp. I. Uri

.0.6

sorolás

Néhány csoportos kiállításon már láthatták az érdeklődők a Szentendréhez kötődő fiatal művész festményeit, grafikáit. Önálló bemutatóján az első — és legnagyobb — meg-